

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Δήμητρα Σχοινά

A.M.: 1548

Διαδικασίες εξυγιάνσεως επιχειρήσεων και ατομικά διωκτικά μέτρα στο πλαίσιο του νέου
πτωχευτικού νόμου: σύγκριση δικαιών
Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής-Αγγλίας-Γαλλίας.

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΑΘΗΝΑ, 2022

Δήμητρα Σχοινά

Διαδικασίες εξυγιάνσεως επιχειρήσεων και ατομικά διοικητικά μέτρα στο πλαίσιο του νέου πτωχευτικού νόμου: σύγκριση δικαίων Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής-Αγγλίας-Γαλλίας.

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ, ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΚΠΑ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

- 1. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ, ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΚΠΑ**
- 2. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΣΙΚΡΙΚΑΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΚΠΑ**
- 3. ΣΤΕΦΑΝΟΣ-ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΚΠΑ**

ΕΠΤΑΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ, ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΚΠΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΣΙΚΡΙΚΑΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΚΠΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ-ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΚΠΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ, ΕΚΠΑ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΕΛΗΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΚΠΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΚΠΑ

ΦΛΩΡΑ ΑΛΜΠΑΝΙΔΟΥ-ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΚΠΑ

Copyright © [Δήμητρα Σχοινά, 2022]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όσους με στήριξαν κατά την πολυετή και κοπιώδη διαδρομή εκπόνησης της διδακτορικής μου διατριβής. Ιδιαίτερα, η μητέρα μου, Σοφία, οι αδελφές μου, Βασιλική και Γεωργία, και στην πορεία η μονάκριβη κόρη μου, Σταυρίνα-Ελπίδα, ήταν άοκνοι αρωγοί στην προσπάθειά μου. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τις φίλες και συναδέλφους, Ανδρονίκη και Αδελαΐδα, για την πολύτιμη συμπαράστασή τους.

Ειλικρινείς ευχαριστίες οφείλω στον επιβλέποντα Καθηγητή, κ. Γεώργιο Ορφανίδη, ο οποίος υπομονετικά με καθοδήγησε όλα αυτά τα χρόνια και με ενθάρρυνε να ολοκληρώσω την προσπάθειά μου παρά τις αντιξοότητες.

Κλείνοντας, παραθέτω τα λόγια του Nelson Mandela, τα οποία με εκφράζουν απόλυτα στην προκειμένη περίπτωση: *“It always seems impossible until it's done.”* (Πάντα κάτι μοιάζει αδύνατον ώσπου να γίνει).

Στην κόρη μου, Σταυρίνα-Ελπίδα.

Στη μητέρα μου και τις αδελφές μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το δίκαιο αφερεγγυότητας καθίσταται εξαιρετικά επίκαιρο, δεδομένων των σύγχρονων πολιτικοοικονομικών εξελίξεων που επηρεάζουν την ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων. Ένεκα του σκοπού του, δεν μπορεί να είναι στατικό.

Προσαρμοσμένος στις νέες συνθήκες και στις ανάγκες των επιχειρήσεων, ο ισχύων Πτωχευτικός Κώδικας, που εισήχθη με το ν. 4738/2020, προέβη σε αναμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου, ενσωματώνοντας σε ένα νομοθέτημα όλες τις διαδικασίες αφερεγγυότητας που αφορούν σε νομικά και φυσικά πρόσωπα. Έχει εμπνευστεί, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, από όλα τα υπό εξέταση αλλοδαπά δίκαια.

Στην παρούσα διδακτορική διατριβή, εξετάζονται οι διαδικασίες εξυγίανσεως σε τέσσερις έννομες τάξεις: ελληνική, αμερικανική, αγγλική και γαλλική. Δίδεται έμφαση στα προσυμφωνημένα σχέδια σε συνδυασμό με τα ατομικά διωκτικά μέτρα κατά του οφειλέτη. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά των προσυμφωνημένων σχεδίων εξυγίανσης, ήτοι η αυτοδίκαιη αναστολή ατομικών διωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη, η προνομακή μεταχείριση των νέων χρηματοδοτήσεων, το μειωμένο κόστος, η σύντομη διάρκεια της διαδικασίας, καθώς και η μικρότερη καταπόνηση του δικαστικού συστήματος δικαιολογούν την υψηλή τους προτίμηση από τις αφερέγγυες επιχειρήσεις. Οι προϋποθέσεις και οι ειδικότερες πτυχές της εν λόγω έννοιας διαφέρουν σε κάθε έννομη τάξη, ανάλογα με το σκοπό που εξυπηρετεί το εκάστοτε εθνικό δίκαιο αφερεγγυότητας. Παρά τις διαφορές, τα προσυμφωνημένα σχέδια αποσκοπούν στην ανάκαμψη της αφερέγγυας επιχείρησης, σε όσο το δυνατό βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, με στόχο τη διαφύλαξη και τη βέλτιστη εξυπηρέτηση των συμφερόντων των εμπλεκόμενων μερών, σε σύγκριση με τη διαδικασία πτώχευσης.

Καθώς το επιχειρείν δεν περιορίζεται στα στενά εθνικά όρια, κρίνεται επιβεβλημένη η σύγκλιση των εθνικών δικαίων προς αντιμετώπιση της διασυννοριακής αφερεγγυότητας. Προς την εν λόγω κατεύθυνση, έχουν ήδη γίνει σημαντικά βήματα, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο με τον Κανονισμό 2015/848 όσο και σε διεθνές με τον Πρότυπο Νόμο UNCITRAL.

ABSTRACT

Insolvency law is becoming highly topical, given the current political and economic developments that affect the smooth operation of businesses. Due to its purpose, it cannot be static.

Adapted to the new conditions and needs of the businesses, the new Bankruptcy Code, introduced by Law 4738/2020, reformed the legal framework and incorporated all the insolvency proceedings concerning legal entities and individuals into one piece of legislation. It has been inspired, to a greater or lesser extent, by all foreign jurisdictions presented herewith.

In the present thesis, Greek, American, English and French reorganization procedures are being examined. Emphasis is placed on reorganisation pre-pack plans in conjunction with

individual legal proceedings against the debtor. The main features of a pre-pack plan, namely the automatic stay of legal proceedings against the debtor, the privileged treatment of new financing, the reduced cost, the short duration of the procedure, as well as the smaller burden on the judicial system justify the reason why businesses opt for pre-packs. The conditions and specific aspects of this concept differ in each jurisdiction, depending on the purpose served by the respective national insolvency law. Despite the differences, pre-pack plans aim at the recovery of the insolvent business, in the shortest possible time horizon, with a view to preserving and optimally serving the interests of the parties involved, as compared to the bankruptcy procedure.

Given that doing business is not limited to the narrow national borders, the convergence of national laws in order to deal with cross-border insolvency is deemed necessary. To this end, significant steps have already been taken, both at European level, with the Regulation 2015/848 and at international with the UNCITRAL Model Law.

Πίνακας Περιεχομένων

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	17
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	19
ΜΕΡΟΣ Α: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	21
Κεφάλαιο Α: Γενική περιγραφή της διαδικασίας εξυγίανσης	21
I. Αφερεγγυότητα	25
II. Βιωσιμότητα.....	29
III. Σκοπός.....	32
IV. Αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης.....	34
i. Περιεχόμενο αίτησης.....	40
ii. Περιεχόμενο συμφωνίας εξυγίανσης.....	44
iii. Νομική φύση και ισχύς της συμφωνίας	51
iv. Τύπος της συμφωνίας	53
v. Κατάσταση πιστωτών	54
vi. Απαιτούμενη πλειοψηφία	56
vii. Συναίνεση οφειλέτη και σύμπραξη συνέλευσης μετόχων/εταίρων.....	57
viii. Συνέπειες υποβολής	58
V. Διαδικασία εκδίκασης	61
VI. Αποτελέσματα επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης.....	68
VII. Ειδικός Εντολοδόχος-Διαχειριστής Αφερεγγυότητας.....	72
VIII. Τροποποίηση συμφωνίας εξυγίανσης	75
IX. Ακύρωση επικυρωθείσας συμφωνίας εξυγίανσης	78
X. Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών ν. 4738/2020.....	80
XI. Άλλες μορφές εξυγίανσης	84
Κεφάλαιο Β: Ατομικά διωκτικά μέτρα κατά του οφειλέτη	87
I. Έννοια	87
II. Πιστωτές.....	87
i. Αρχή της ισότιμης μεταχείρισης.....	88
ii. Κατηγοριοποίηση.....	88
α. Γενικοί προνομιούχοι πιστωτές	89
Υπερπρονόμιο άρθρου 977Α§2 ΚΠολΔ	93
β. Ενέγγυοι πιστωτές.....	94
γ. Ανέγγυοι πιστωτές.....	96

δ.	Πιστωτές τελευταίας σειράς (subordinated loan)	96
ε.	Συρροή απαιτήσεων	98
iii.	Προνομακή μεταχείριση ορισμένων κατηγοριών πιστωτών	102
α.	Εργαζόμενοι	103
β.	Απαιτήσεις δημοσίου χαρακτήρα: Δημόσιο και Δημόσιοι Φορείς	108
γ.	Εμπραγμάτως εξασφαλισμένοι πιστωτές	110
δ.	Κριτική θεώρηση προνομίων	112
III.	Αυτοδίκαιη αναστολή άρθρου 50 ν. 4738/2020	113
i.	Αναστολή μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης	116
α.	Κατάσχεση	119
Κατάσχεση κινητών εις χείρας του οφειλέτη	120	
Κατάσχεση κινητών εις χείρας τρίτου	120	
Κατάσχεση ακινήτων, πλοίων ή αεροσκαφών του οφειλέτη	122	
Κατάσχεση ειδικών περιουσιακών στοιχείων	124	
β.	Αναγκαστική Διαχείριση	125
ii.	Αναστολή ασφαλιστικών μέτρων	125
iii.	Αναστολή αποκλειστικών προθεσμιών άσκησης αξιώσεων και παραγραφής – Αναστολή προθεσμιών και άσκησης διαδικαστικών πράξεων	127
iv.	Αυτοδίκαιη απαγόρευση διάθεσης ακινήτων και εξοπλισμού της επιχείρησης του οφειλέτη	128
v.	Απαγόρευση συμψηφισμού απαιτήσεων και παρακράτησης τρεχουσών οφειλών 129	
Συμψηφισμός και Δημόσιο	131	
IV.	Δικαστικά προληπτικά μέτρα	134
i.	Διαδικασία εκδίκασης προληπτικών μέτρων και νομική τους φύση	135
ii.	Διάρκεια ισχύος	137
iii.	Κριτήρια αποδοχής λήψεως προληπτικών μέτρων	137
iv.	Προληπτικά μέτρα και προσωρινή διαταγή	138
v.	Επέκταση προληπτικών μέτρων σε εγγυητές και συνοφειλέτες εις ολόκληρον	140
α.	Σπουδαίος επιχειρηματικός και κοινωνικός λόγος	142
β.	Εγγυητική επιστολή και εγγύηση	143
vi.	Περιεχόμενο προληπτικών μέτρων	145
α.	Απαγόρευση διάθεσης περιουσιακού στοιχείου οφειλέτη	146
β.	Αναστολή ατομικών διώξεων των πιστωτών	147

γ. Έναρξη ή συνέχιση αναγκαστικής εκτέλεσης.....	148
δ. Άσκηση αναγνωριστικών ή καταψηφιστικών αγωγών και η συνέχιση δικών επ' αυτών.....	148
ε. Άσκηση ή εκδίκαση ενδίκων μέσων.....	149
στ. Έκδοση πράξεων διοικητικής ή φορολογικής φύσεως ή εκτέλεσή τους σε στοιχεία της περιουσίας του οφειλέτη.....	149
ζ. Άλλα μέτρα.....	149
vii. Εξαιρέσεις από τη λήψη προληπτικών μέτρων.....	150
α. Δικαιώματα από συμφωνία παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας ή ρήτρα εκκαθαριστικού συμψηφισμού.....	150
β. Δικαίωμα καταγγελίας και απόδοσης μισθίου υπό προϋποθέσεις.....	150
γ. Η περίπτωση των εργαζομένων.....	151
δ. Εξαιρέσεις προληπτικών μέτρων για σπουδαίο κοινωνικό λόγο.....	151
viii. Συνέπειες από την παράβαση προληπτικών μέτρων.....	151
ix. Ανάκληση και μεταρρύθμιση προληπτικών μέτρων.....	152
V. Προληπτικά μέτρα πριν την κατάθεση αίτησης επικύρωσης.....	153
i. Προϋποθέσεις.....	153
ii. Διάρκεια ισχύος.....	155
iii. Περιεχόμενο.....	156
iv. Ανάκληση-Μεταρρύθμιση.....	157
VI. Δημόσιο.....	157
i. Έννοια βλάβης.....	161
ii. Λήψη μέτρων προάσπισης συμφερόντων Δημοσίου και ασφαλιστικών φορέων από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης μέχρι τη λήψη απόφασης από το δικαστήριο.....	162
iii. Έκδοση δικαστικής απόφασης και θέση Δημοσίου.....	163
iv. Παρακρατούμενοι φόροι στη διαδικασία εξυγίανσης.....	165
v. Ρύθμιση οφειλών επιχειρήσεων που έχουν υπαχθεί στη διαδικασία εξυγίανσης.....	166
VII. Επικύρωση συμφωνίας και ατομικές διώξεις.....	167
VIII. Ακύρωση επικυρωθείσας συμφωνίας και ατομικές διώξεις.....	168
IX. Μεταβίβαση επιχείρησης και ατομικά διοικητικά μέτρα.....	170
X. Κριτική θεώρηση της ρύθμισης για την αφερεγγυότητα.....	170
α. Νόμος 4738/2020.....	171
β. Θεσμοθέτηση αυτόματης αναστολής από την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης.....	172

γ. Δυνατότητα αναστολής μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης μετά το τετράμηνο	173
δ. Λήψη προληπτικών μέτρων πριν την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης.....	173
ε. Τρίμηνη δέσμευση των μη συμβληθέντων πιστωτών από την επικύρωση της συμφωνίας.....	174
στ. Αναδιαμόρφωση του δικαστικού μηχανισμού αφερεγγυότητας.....	175
ζ. Προνομαϊκή μεταχείριση ορισμένων κατηγοριών πιστωτών	176
η. Διαχειριστές Αφερεγγυότητας	177
θ. Σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης μεταξύ πιστωτών χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη	177
ι. Προτίμηση νομοθέτη προς τα προσυμφωνημένα σχέδια εξυγίανσης	177
ΜΕΡΟΣ Β: ΑΛΛΟΔΑΠΑ ΔΙΚΑΙΑ	178
Κεφάλαιο Α: Δίκαιο ΗΠΑ	178
I. Διαδικασία εξυγίανσης «Chapter 11» Πτωχευτικού Κώδικα ΗΠΑ.....	178
i. Στατιστικά στοιχεία.....	179
ii. Χαρακτηριστικά διαδικασίας Κεφαλαίου 11	180
iii. Αναθεώρηση Κεφαλαίου 11	180
iv. Περιγραφή διαδικασίας Κεφαλαίου 11.....	182
v. Αποτελέσματα αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία Κεφαλαίου 11	184
α. Διατήρηση διοίκησης εταιρείας από τον οφειλέτη.....	184
β. Ανάκληση πράξεων	185
γ. Αυτόματη αναστολή	185
vi. Εταιρείες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο	186
vii. Υποβολή δήλωσης γνωστοποίησης πληροφοριών και σχεδίου αναδιοργάνωσης	186
α. Δήλωση γνωστοποίησης πληροφοριών	186
β. Σχέδιο αναδιοργάνωσης	187
viii. Μικρές Επιχειρήσεις	189
II. Προσυμφωνημένα σχέδια αναδιοργάνωσης	190
i. Διάρκεια διαδικασίας Κεφαλαίου 11 βάσει προσυμφωνημένου σχεδίου αναδιοργάνωσης.....	191
ii. Κατηγορίες πιστωτών	192
α. Κατάσταση πιστωτών.....	193
β. Μη θιγόμενοι πιστωτές.....	193

iii.	Αυτόματη αναστολή ατομικών διωκτικών μέτρων	193
α.	Διάρκεια αυτόματης αναστολής.....	194
β.	Ολική ή μερική ανάκληση αυτοδίκαιης αναστολής διώξεων.....	195
γ.	Διάρκεια ισχύος ανάκλησης αναστολής διώξεων.....	195
δ.	Έκταση αναστολής.....	196
ε.	Αναστολή διώξεων κατά τις διαπραγματεύσεις	196
στ.	Μικρές επιχειρήσεις και αυτόματη αναστολή	196
ζ.	Αιτήματα μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης επί προσυμφωνημένου σχεδίου αναδιοργάνωσης	196
iv.	Ειδικότερα ζητήματα.....	197
α.	Νέες χρηματοδοτήσεις.....	197
Πιστωτές μειωμένης εξασφάλισης.....	198	
Χρηματοδότηση μετά την υποβολή αίτησης υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11	198	
Χρηματοδότηση κατά το διάστημα των εξωδικαστικών διαπραγματεύσεων	199	
Η έννοια του «κρίσιμου» πιστωτή (critical vendor)	199	
β.	Συμψηφισμός απαιτήσεων	200
Δικαίωμα συμψηφισμού απαιτήσεως ενέγγυου πιστωτή κατά την πώληση βεβαρημένου πράγματος (credit-bidding).....	201	
γ.	Αποτελέσματα επικύρωσης «προσυμφωνημένου σχεδίου αναδιάρθρωσης».....	202
δ.	Τροποποίηση επικυρωμένου σχεδίου αναδιοργάνωσης.....	203
v.	Επίδραση αναδιοργάνωσης στις ενέγγυες απαιτήσεις.....	203
vi.	Εξωδικαστική αναδιοργάνωση	203
vii.	Πώληση του άρθρου 363 ΠτΚ ΗΠΑ.....	204
viii.	Financial Institution Bankruptcy Act 2017 (FIBA).....	205
III.	Κριτική θεώρηση αμερικανικού δικαίου	206
i.	Διαδικασία ελεγχόμενη από τους πιστωτές;.....	206
ii.	Ικανοποίηση απαιτήσεων «κρίσιμου πιστωτή» - Εξαίρεση από την αυτόματη αναστολή.....	207
iii.	Πώληση της επιχείρησης	208
iv.	Κριτική προσυμφωνημένων σχεδίων	208
	Κεφάλαιο Β: Αγγλικό δίκαιο	211
I.	Προπτωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας αγγλικού δικαίου.....	212
Α.	Βραχυπρόθεσμη Αναστολή Διωκτικών Μέτρων (Moratorium)	213
i.	Διάρκεια ισχύος αναστολής	214

ii.	Αποτελέσματα αναστολής.....	215
iii.	Διοίκηση εταιρείας από τους διευθυντές της	217
iv.	Αυτονομία διαδικασίας	218
v.	Κριτικές παρατηρήσεις	218
	B. Εκούσια Διευθέτηση Χρεών ή Εκούσιος Διακανονισμός (CVA)	218
i.	Αναστολή διώξεων.....	219
ii.	Σύντομη παρουσίαση της διαδικασίας	219
iii.	Περιεχόμενο CVA	221
iv.	Κριτικές παρατηρήσεις	222
	Γ. Διαδικασία Διαχείρισης	222
i.	Αναστολή διωκτικών μέτρων.....	225
ii.	Προσωρινή αναστολή.....	225
iii.	Συμψηφισμός απαιτήσεων	226
iv.	Δημοσιοποίηση	227
v.	Προτάσεις Διαχειριστή	227
vi.	Προστασία ενέγγυων και προνομιούχων πιστωτών	228
vii.	Συνδυασμός Διαχείρισης και CVA/SoA/RP	228
	Δ. Σχέδιο Διακανονισμού Οφειλών (SoA)	228
i.	Περιεχόμενο SoA	230
ii.	Αναστολή διώξεων.....	231
iii.	Χρήση των SoA	231
	E. Σχέδιο Αναδιοργάνωσης (Restructuring Plan)	232
i.	Σύντομη περιγραφή της διαδικασίας.....	232
ii.	Περιεχόμενο.....	234
iii.	Παράκαμψη διαφωνούντων πιστωτών	234
iv.	Αναστολή διώξεων	235
v.	Υπόθεση VAA Restructuring Plan	235
vi.	Κριτικές παρατηρήσεις	236
	ΣΤ. Ειδικότερα ζητήματα	237
i.	Απαγόρευση καταγγελίας συμβάσεων	237
ii.	Εργαζόμενοι.....	238
iii.	Νέα χρηματοδότηση	238
iv.	Ευθύνη τρίτων.....	239

II.	Προσυμφωνημένα σχέδια (Pre-Packs).....	239
i.	SIP 16.....	240
	α. Καθήκοντα Διαχειριστή Αφερεγγυότητας	241
	β. Επεξηγηματική δήλωση Διαχειριστή	242
	γ. Νομική φύση Οδηγιών SIP 16.....	242
ii.	Ατομικά διωκτικά μέτρα κατά του οφειλέτη στα προσυμφωνημένα σχέδια	242
iii.	Προστασία εργαζομένων	243
iv.	Η εταιρεία «Φοίνικας».....	243
v.	Έκθεση Graham.....	243
vi.	Η περίπτωση των flip-up προσυμφωνημένων σχεδίων	244
vii.	Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα προσυμφωνημένων σχεδίων	245
III.	Κριτική θεώρηση αγγλικού δικαίου.....	247
i.	Προσυμφωνημένο σχέδιο και εκούσια διευθέτηση χρεών.....	248
ii.	Προσυμφωνημένο σχέδιο και σχέδια διακανονισμού οφειλών και αναδιοργάνωσης 249	
iii.	Πώληση σε συνδεδεμένα μέρη	250
iv.	Διαχειριστής-Σύμβουλος.....	250
v.	Δημοσιοποίηση της διαδικασίας.....	250
vi.	Αναστολή διώξεων κατά του οφειλέτη	251
vii.	Προσυμφωνημένη πώληση και μεταβίβαση επιχείρησης του άρθρου 39§1 περ. η v. 4738/2020	251
viii.	Η διάσταση Brexit	252
	Κεφάλαιο Γ: Γαλλικό δίκαιο.....	253
I.	Προπρωτευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας γαλλικού δικαίου και προσυμφωνημένα σχέδια.....	253
i.	Γενικές παρατηρήσεις.....	253
ii.	Υποκείμενα διαδικασιών αφερεγγυότητας.....	254
iii.	Διάγνωση αφερεγγυότητας-Διαδικασίες συναγερμού	254
iv.	Παύση πληρωμών ως κριτήριο επιλογής διαδικασίας.....	255
v.	Διαδικασία Συνδιαλλαγής	257
	α. Αναστολή ατομικών διωκτικών μέτρων	258
	β. Πώληση της επιχείρησης.....	259
	γ. Διαδικασία Ειδικού Εντολοδόχου (mandataire ad hoc).....	259
	δ. Κριτική θεώρηση διαδικασίας Συνδιαλλαγής.....	260

vi.	Διαδικασία Διάσωσης	260
α.	Κατηγοριοποίηση πιστωτών	262
β.	Σχέδιο διάσωσης	262
γ.	Αποτελέσματα ανοίγματος διαδικασίας Διάσωσης.....	263
	Αναστολή διώξεων.....	264
	Διακατηγοριακή παράκαμψη πιστωτών (cross-class cram down)	264
	Εκκρεμείς συμβάσεις.....	265
δ.	Αναγγελία απαιτήσεων	265
ε.	Δυνατότητα μετατροπής σε άλλη διαδικασία	265
στ.	Απόφαση δικαστηρίου επί του σχεδίου Διάσωσης	266
ζ.	Ειδικότερη μορφή Διαδικασίας Διάσωσης.....	266
	Διαδικασία Ταχείας Διάσωσης	268
	Χαρακτηριστικά διαδικασίας Ταχείας Διάσωσης.....	269
η.	Προσυμφωνημένα σχέδια «αλά γαλλικά»	270
θ.	Η διαδικασία Αναδιοργάνωσης	271
vii.	Διατήρηση διοίκησης από τον οφειλέτη στις προπτωχευτικές διαδικασίες	271
viii.	Νέα χρηματοδότηση	271
ix.	Συνοπτικός πίνακας διαδικασιών αφερεγγυότητας του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα.....	272
II.	Κριτική θεώρηση γαλλικού δικαίου.....	273
i.	«Ξεκαθάρισμα» επιχειρήσεων	273
ii.	Ομοιομορφία απαιτήσεων εντός των ομάδων πιστωτών	273
iii.	Διαδικασία Διάσωσης και προσυμφωνημένο σχέδιο	273
iv.	Διαδικασία Διάσωσης γαλλικού δικαίου και διαδικασία εξυγίανσης ελληνικού δικαίου	274
v.	Διαδικασία Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης γαλλικού δικαίου και Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών ελληνικού δικαίου	274
vi.	Διαδικασία Συνδιαλλαγής ως προϋπόθεση υπαγωγής στη διαδικασία Ταχείας Διάσωσης	274
vii.	Τροποποιήσεις διαδικασιών αφερεγγυότητας γαλλικού δικαίου	275
	ΜΕΡΟΣ Γ: ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑΣ	276
I.	Προπτωχευτικές διαδικασίες και ευρωπαϊκό δίκαιο	277
i.	Πεδίο εφαρμογής Κανονισμού 2015/848	278
ii.	Διαδικασίες αφερεγγυότητας υπαγόμενες στον Κανονισμό	278

iii.	Γενική θεώρηση Κανονισμού 2015/848	281
II.	Προπτωχευτικές διαδικασίες και Πρότυπος Νόμος Uncitral.....	283
i.	Πεδίο εφαρμογής Προτύπου Νόμου 1997 για τη Διασυννοριακή Πτώχευση	285
ii.	Ενσωμάτωση Προτύπου Νόμου στα εθνικά δίκαια.....	286
III.	Κριτικές παρατηρήσεις	286
	ΜΕΡΟΣ Δ: ΤΕΛΙΚΕΣ ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	290
α.	Αναστολή ατομικών διωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη	290
β.	«Debtor in possession» και βαθμός αφερεγγυότητας	291
γ.	Προσυμφωνημένα σχέδια	294
δ.	Μετατροπή διαδικασίας από το δικαστήριο	297
ε.	Ανταγωνιστικό σχέδιο.....	298
στ.	Συμψηφισμός.....	298
ζ.	Προνομιακή μεταχείριση νέων χρηματοδοτήσεων.....	299
η.	Πιστωτές μειωμένης εξασφάλισης ή τελευταίας σειράς	300
θ.	Εργαζόμενοι ως προνομιούχοι πιστωτές	301
ι.	Ικανοποίηση πιστωτών και προστασία ενέγγυων πιστωτών	302
ια.	Εναρμόνιση εθνικών δικαίων αφερεγγυότητας	303
ιβ.	Η παράμετρος Brexit στο αγγλικό δίκαιο αφερεγγυότητας.....	304
ιγ.	Συσχέτιση ελληνικού προπτωχευτικού δικαίου εξυγίανσης με λοιπά δίκαια	305
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	309
	ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	324

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ABI	American Bankruptcy Institute
ΑιτΕ	Αιτιολογική Έκθεση
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Αρμ	Αρμενόπουλος
Bankr.	Bankruptcy
Βλ.	βλέπε
CA	Company Act
ΓΕΚ	Γαλλικός Εμπορικός Κώδικας
CIGA	Corporate Insolvency and Governance Act 2020
CVA	Company Voluntary Arrangement
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών
ΔΦΝ	Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας
Ε.Γ.Δ.Ι.Χ.	Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους
ECLI	European Case Law Identifier
εδ.	εδάφιο
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΕργΔ	Επιθεώρησης Εργατικού Δικαίου
e-ΕΦΚΑ	Ηλεκτρονικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
EIR	recast European Insolvency Regulation
ΕισΝΚΠολΔ	Εισαγωγικός Νόμος Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
Ε.Μ.ΕΙΣ.	Επιχειρησιακή Μονάδα Είσπραξης
ΕμπΝ	Εμπορικός Νόμος
επ.	επόμενα
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
Εφ	Εφετείο
ΕφαΔΔΠολΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου & Πολιτικής Δικονομίας
ΕWHC	High Court of Justice
ΘΠΔΔ	Θεωρία & Πράξη Διοικητικού Δικαίου
ΙΑ	Insolvency Act
ΙΡ	Insolvency Rules
Κ.Ε.Α.Ο.	Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών
ΚΕΔΕ	Κώδικας Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων
Κ.Ε.ΟΦ.	Κέντρο Είσπραξης Οφειλών
ΚΚΣ	Κέντρο Κυρίων Συμφερόντων
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
LSTA	Loan Syndications and Trade Association
ΜΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
ν.	νόμος
NoB	Νομικό Βήμα
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
Ολ	Ολομέλεια

ό.π.	όπως παραπάνω
παρατ.	παρατηρήσεις
περ.	περίπτωση
ΠΟΛ	Πολυγραφημένη Εγκύκλιος
ΠΠρ	Πολυμελές Πρωτοδικείο
ΠτΔ	Πτωχευτικό Δίκαιο
ΠτΚ	Πτωχευτικός Κώδικας
RP	Restructuring Plan
σ.	σελίδα
SIP	Statement of Insolvency Practice
SFA	Sauvegarde financière accélérée
SoA	Scheme of Arrangement
TNΠ ΔΣΑ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών
TNΠ ΝΟΜΟΣ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ
UKHL	United Kingdom House of Lords Judgments
UNCITRAL	United Nations' Commission on International Trade Law
US App. LEXIS	Lexis Nexis US Appeals Citation
USBC	United States Bankruptcy Code
WLR	Weekly Law Reports
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ΧΑ	Χρηματιστήριο Αθηνών
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι πολλαπλές και ουσιώδεις αλλαγές που επήλθαν στην προπρωχεντική νομοθεσία τα τελευταία χρόνια, από τη θέση σε ισχύ του ν. 3588/2007¹ μέχρι τη δημοσίευση του ν. 4738/2020 «περί Ρυθμίσεως Οφειλών και Παροχής Δεύτερης Ευκαιρίας»,² καταδεικνύουν τη σημασία που αποδίδει ο Έλληνας νομοθέτης στην παροχή δεύτερης ευκαιρίας σε επιχειρήσεις που έχουν στοιχεία βιωσιμότητας. Κατά την περίοδο της μακράς οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, ο αριθμός των αφερέγγυων επιχειρήσεων, μικρομεσαίων και οικογενειακών στην πλειοψηφία τους, αυξήθηκε, οδηγώντας σε δυσλειτουργία της αγοράς και σε οξύτατα κοινωνικά προβλήματα, όπως μείωση αγοραστικής δύναμης, απώλεια θέσεων εργασίας, καθώς και διαρροή επιστημόνων στο εξωτερικό (brain drain). Από τη δυσμενή οικονομική συγκυρία επηρεάστηκε, επίσης, η εθνική οικονομία στο σύνολό της, με χαρακτηριστικό την υποχώρηση των δεικτών παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι το 2020 το ιδιωτικό χρέος ανήλθε σε 234 δισεκατομμύρια ευρώ, τα δύο τρίτα του οποίου αφορούσαν σε επιχειρήσεις και το ένα τρίτο σε ιδιώτες.³

Με τη νέα ρύθμιση ο νομοθέτης ενσωμάτωσε σε ένα νομοθέτημα όλες τις διαδικασίες «που αποσκοπούν είτε στην πρόληψη και αποφυγή της αφερεγγυότητας είτε στην αντιμετώπισή της».⁴ Πρόκειται για μια εκ βάθρων αναμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου διευθέτησης οφειλών και παροχής δεύτερης ευκαιρίας μέσω ενσωμάτωσης όλων των διαδικασιών αφερεγγυότητας που αφορούν σε νομικά και φυσικά πρόσωπα.⁵ Ειδικότερα για τη διαδικασία εξυγίανσης των επιχειρήσεων, η οποία είναι το αντικείμενο της παρούσας διατριβής, διατηρήθηκε η μορφή της άμεσης επικύρωσης, από το πτωχευτικό δικαστήριο, της συμφωνίας εξυγίανσης.⁶ Η εν λόγω μορφή είχε θεωρηθεί αναγκαία στο πλαίσιο του προϋσχύσαντος Πτωχευτικού Κώδικα, προκειμένου να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά η «δραματική αύξηση» του αριθμού των προβληματικών επιχειρήσεων λόγω της σοβαρής οικονομικής και κοινωνικής κρίσης στην Ελλάδα.⁷

¹ ΦΕΚ Α' 153/10.7.2007.

² ΦΕΚ Α' 207/27.10.2020 όπως έχει τροποποιηθεί με τους νόμους: 4745/2020 (ΦΕΚ Α' 214/6.11.2020), 4764/2020 (ΦΕΚ Α' 256/23.12.2020), 4778/2021 (ΦΕΚ Α' 26/19.2.2021), 4786/2021 (ΦΕΚ Α' 43/23.3.2021), 4818/2021 (ΦΕΚ Α' 124/18.7.2021), 4821/2021 (ΦΕΚ Α' 134/31.7.2021).

³ Βασικά σημεία και καινοτομίες του Κώδικα Διευθέτησης Οφειλών & Παροχής 2^{ης} Ευκαιρίας (Σύντομη Παρουσίαση και Ανάλυση), Υπουργείο Οικονομικών, Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, 27 Αυγούστου 2020 (<http://www.keyd.gov.gr>). Τράπεζα της Ελλάδος (<https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-tyroy/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=4c847377-8efc-4bd1-b744-c8f53c669e74>).

⁴ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 198 (<https://www.hellenicparliament.gr>).

⁵ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 197.

⁶ Αποκαλούμενη και pre-pack συμφωνία.

⁷ ΑιτΕ ν. 4446/2016, σ. 1 Ειδικότερα για τα αίτια και τις επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ελλάδα βλ. Δούβλη Α. Βασίλη, Ελληνική Χρηματοπιστωτική Κρίση-Αίτια, Θεσμικές Παρεμβάσεις, Ανακεφαλαιοποιήσεις, Επιπτώσεις και Προοπτικές, ΔΕΕ 2017, σ. 593επ., όπου γίνεται λόγος για ολοένα αυξανόμενο δανεισμό, ο οποίος οδήγησε στην κρίση του 2010 με την υπαγωγή της χώρας στο 1^ο Μνημόνιο. Βλ. επίσης από τη νομολογία ΜΠρΔράμ 53/2017 ΔΕΕ 2017, 907 και ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073 όπου γίνεται αναφορά σε εξωγενείς παράγοντες που επιδεινώνουν την οικονομική κατάσταση μιας επιχείρησης, ΕφΛαρ 288/2015 ΔΕΕ 2016, 502 και ΠΠρΠατρών 244/2015 ΧρηΔ 2015, 281 (κάνουν λόγο για παρατεταμένη οικονομική κρίση), ΜΠρΔραμ 102/2015, ΔΕΕ 2016, 198 με παρατ. Βενιέρη (αποτροπή της πτώχευσης και διατήρηση θέσεων εργασίας και κατ' επέκταση «προαγωγή του τοπικού κοινωνικοοικονομικού χώρου όπου δραστηριοποιείται η επιχείρηση και ευρύτερα της εθνικής οικονομίας»), ΕφΑθ 4507/2018 ΕφΑΔΠολΔ 2018, 1312, (διασύνδεση δημοσιονομικής και τραπεζικής κρίσης), ΕφΑθ 1619/2018, ΔΕΕ 2018, 1043 Μιχαλόπουλος Γεώργιος Ν., Τρεις εκδοχές ανάπτυξης των διαδικασιών αφερεγγυότητας και τέσσερις προτάσεις αναθεώρησης ρυθμίσεων του Πτωχευτικού Κώδικα, ΔΕΕ 2016, σ. 1161.

Η μορφή των προσυμφωνημένων σχεδίων απαντάται σε πολλά δίκαια, συμπεριλαμβανομένων του αμερικανικού, αγγλικού και γαλλικού, που εξετάζονται στο παρόν. Κύρια χαρακτηριστικά των προσυμφωνημένων σχεδίων, άλλως άμεσων συμφωνιών εξυγίανσης είναι η ταχύτητα της διαδικασίας, η ελάχιστη εμπλοκή της δικαστικής αρχής, η εμπιστευτικότητα των διαπραγματεύσεων⁸ και η δέσμευση, υπό όρους, όλων των πιστωτών, ακόμη και αυτών οι οποίοι δεν συμπράττουν στη συμφωνία.⁹ Πρόκειται για μία αποτελεσματική διέξοδο προς την ανάκαμψη μιας επιχείρησης που βρίσκεται σε παρούσα ή επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων κατά τρόπο γενικό, η οποία μπορεί να δρομολογηθεί και σε εξαιρετικά πρώιμο στάδιο, όταν απλώς διαφαίνεται πιθανότητα αφερεγγυότητας.¹⁰

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με την εφαρμογή του Κανονισμού 2015/848¹¹ και σε διεθνές επίπεδο με την υιοθέτηση του Προτύπου Νόμου της UNCITRAL,¹² διαπιστώνεται μια προσπάθεια προσέγγισης των εθνικών δικαίων αφερεγγυότητας, επιβαλλόμενη από τη σύγχρονη επιχειρηματική δραστηριότητα, η οποία δεν περιορίζεται στα στενά εθνικά σύνορα. Παρατηρείται, διεθνώς, μία τάση αναθεώρησης των προπρωχευτικών διαδικασιών, οι οποίες απευθύνονται και σε επιχειρήσεις που βρίσκονται σε αρκετά πρώιμο στάδιο αφερεγγυότητας. Σε αυτό το πλαίσιο, εντάσσεται η ισχύουσα διαδικασία εξυγίανσης του ελληνικού δικαίου.

Κοινός στόχος των προπρωχευτικών διαδικασιών, σε πολλές έννομες τάξεις, παραμένει η διάσωση των επιχειρήσεων με στοιχεία βιωσιμότητας και η αποφυγή κλυδωνισμών στην οικονομία από τυχόν κατάρρευσή τους. Πάντως, όσο μεγαλύτερη είναι μια επιχείρηση, τόσο δυσμενέστερες συνέπειες επιφέρει η κατάρρευσή της, αν και στον ανταγωνιστικό εμπορικό κόσμο, ο νόμος της προσφοράς και της ζήτησης οδηγεί στην ταχεία κάλυψη του κενού. Δεν συμβαίνει το ίδιο, όμως, με πραγματικά μεγάλες οντότητες, όπως είναι το κράτος, οι κρατικοί φορείς, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, η αφερεγγυότητα των οποίων αντιμετωπίζεται με ειδικούς μηχανισμούς, καθώς πρόκειται για «οντότητες πολύ μεγάλες, για να αποτύχουν».¹³

Η εργασία χωρίζεται σε τέσσερα μέρη. Στο πρώτο περιγράφεται η διαδικασία εξυγίανσης του ν. 4738/2020 για τη Ρύθμιση Οφειλών και Παροχής Δεύτερης Ευκαιρίας, αποδίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στα ατομικά διωκτικά μέτρα που έχουν στη διάθεσή τους οι πιστωτές έναντι του οφειλέτη και περιγράφεται αδρομερώς ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών. Ακολουθεί μικροσυγκριτική θεώρηση αντίστοιχων διαδικασιών άμεσης εξυγίανσης σε ΗΠΑ, Αγγλία και Γαλλία. Δεδομένου του εξαγωγικού προσανατολισμού πληθώρας ελληνικών επιχειρήσεων, επιβάλλεται η αναφορά στις διασυνοριακές περιπτώσεις αφερεγγυότητας σε

⁸ ΠΠρΑθ 132/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁹ Άρθρο 60§1 ν. 4738/2020.

¹⁰ Άρθρο 32§2 ν. 4738/2020.

¹¹ Κανονισμός 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Μαΐου 2015 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (L 141/19 της 5.6.2015) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L .2015.141.01.0019.01.ELL>. Για τη μη πτώχευση κράτους και για τις καταστροφικές συνέπειες παύσης πληρωμών του βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, 2017, σ. 122 Περισσότερα για τις διασυνοριακές περιπτώσεις αφερεγγυότητας βλ. παρακάτω, σ. 260επ.

¹² <https://uncitral.un.org> Περισσότερα βλ. παρακάτω, σ. 260επ.

¹³ «Too big to fail» βλ. α) Gottwald Peter, Εισήγηση με θέμα «Insolvency proceedings and related claims», Διεθνές Συνέδριο Δικονομικού Δικαίου, Αθήνα, 11-14 Σεπτεμβρίου 2013, σ. 3, β) Περάκη Ε., Πτωχευτικό Δίκαιο, 3^η

ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, οι οποίες αναλύονται στο προτελευταίο Μέρος. Η εργασία ολοκληρώνεται με κριτικές παρατηρήσεις και συγκριτικά συμπεράσματα.

ΜΕΡΟΣ Α: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το πρώτο Μέρος χωρίζεται σε δύο Κεφάλαια. Στο πρώτο, παρουσιάζεται η διαδικασία εξυγίανσης, με ιδιαίτερη αναφορά στις βασικές έννοιες της αφερεγγυότητας και της βιωσιμότητας και ολοκληρώνεται με παραστατική απεικόνιση της διαδικασίας. Στο δεύτερο πραγματοποιείται κατηγοριοποίηση των πιστωτών του οφειλέτη, με κριτήριο την «κατά του οφειλέτη γεννημένη και δικαστικώς επιδιώξιμη χρηματική ενοχική απαίτηση»¹⁴ παρουσιάζεται το περιεχόμενο της κατάστασης πιστωτών που συνοδεύει τη συμφωνία εξυγίανσης, κατ' άρθρο 34§3 ν. 4738/2020 και αναλύονται τα ατομικά διοικητικά μέτρα κατά του οφειλέτη.

Κεφάλαιο Α: Γενική περιγραφή της διαδικασίας εξυγίανσης

Το δίκαιο εξυγίανσης, ένεκα του σκοπού του, δεν μπορεί να είναι στατικό. Ειδικά το ελληνικό δίκαιο έχει διέλθει από ποικίλες φάσεις, με συνεκτίμηση από το νομοθέτη των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, καθώς και των ρυθμίσεων άλλων δικαιοκτικών συστημάτων, με γνώμονα τη διατήρηση στην αγορά των βιώσιμων επιχειρήσεων. Από την ατομική ρύθμιση εξυγίανσης μιας επιχείρησης έφθασε στην υιοθέτηση ενός πλέγματος κανόνων, εμπνευσμένου από δικαιοκτικές ρυθμίσεις άλλων κρατών και ανταποκρινόμενου στις σύγχρονες ανάγκες της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας.¹⁵ Ειδικότερα, στην παρούσα οικονομική συγκυρία, ο ελληνικός θεσμός της εξυγίανσης επιβάλλεται να λειτουργεί με τρόπο, ώστε να συνδράμει στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και «την τόνωση επιχειρήσεων που έχουν δυνατότητες ανάκαμψης».¹⁶

Ορόσημο στην εξέλιξη του δικαίου αφερεγγυότητας ήταν η εισαγωγή του Πτωχευτικού Κώδικα του ν. 3588/2007, ο οποίος αντικατέστησε το τρίτο βιβλίο του Εμπορικού Νόμου. Ο Πτωχευτικός Κώδικας επέφερε αναμόρφωση του πτωχευτικού δικαίου κατά το διαδικαστικό και

έκδοση, 2017, σ. 32, γ) Κοτσίρη, Πτωχευτικό Δίκαιο, 10^η έκδοση, σ. 122 (κράτη), 145 επ. (ασφαλιστικές επιχειρήσεις, πιστωτικά ιδρύματα).

¹⁴ Άρθρο 96§1 ν. 4738/2020.

¹⁵ Για τις προηγούμενες μορφές εξυγίανσης εν ευρεία έννοια, όπως νομοθετικό διάταγμα 3562/1956, β.δ. 22.12.1956 για τις ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρείες, ν. 1386/1983 (ίδρυση Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων –ΟΑΕ), ν. 1892/1990 βλ. Κοτσίρη Λ/Χατζηνικολάου-Αγγελίδου Ρ., Δίκαιο Εξυγίανσης και Εκκαθάρισης Προβληματικών Επιχειρήσεων, γ' Έκδοση, 2006, Ρόκα Ν., Στοιχεία Πτωχευτικού Δικαίου, 2^η έκδοση, 1997, σ. 71επ., Αυγητίδη Δ., Εξυγίανση Επιχειρήσεων, 2011, Ρόκα Αλ., Προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης επιχειρήσεων, 2014, σ. 57-58, Χριστοπούλου Χ., Η διαδικασία εξυγίανσης ως διαχρονικός θεσμός του ελληνικού δικαίου, 2016, Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 23επ. Ειδικότερα, για την ισορροπία μεταξύ της διατήρησης της εξουσίας διαθέσεως από τον οφειλέτη (debtor in possession) και της δυνατότητας των πιστωτών να λαμβάνουν ατομικά διοικητικά μέτρα στο πλαίσιο του ν. 1892/1990 βλ. Ορφανίδη Γ., Εξουσία διαθέσεως και υποβολή αιτήσεως για θέση επιχειρήσεως σε εκκαθάριση κατ' άρ. 46 και 46^α ν. 1892/1990, ΕΕμπΔ2007, σ. 24επ καθώς και σε τιμητικό τόμο Γέσιου-Φαλτσή, 2007, σ. 999-1031. Συνοπτική επίσης ιστορική αναδρομή σε ΣτΕ 355/2019 ΔΕΕ 2019, 474.

¹⁶ ΠΠρΚαβ 20/2013 ΕπισκεΔ 2013 205, ΠΠρΑθ 650/2013 ΕΕμπΔ 2013, 446, ΠΠρΑθ 539/2012 ΔΕΕ 2012, 1161, ΠΠρΘεσ 2335/2013 ΕπισκεΔ 2013, 1008, ΕφΛαρ 288/2015 ΔΕΕ 2016, 502 Στην προοπτική αυτή εντάσσεται η μελέτη του Μιχαλόπουλου Γ. «Τρεις εκδοχές», ό.π., σ. 1161επ.

ουσιαστικό του περιεχόμενο, συνιστώντας ένα ολοκληρωμένο και ενιαίο θεσμικό πλαίσιο, αποσκοπώντας στη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών του οφειλέτη είτε με τη ρευστοποίηση της περιουσίας του τελευταίου είτε με τη διατήρηση της επιχείρησής του.¹⁷ Δόθηκε προβάδισμα στην εξυγίανση επιχειρήσεων είτε προληπτικά, μέσω της διαδικασίας συνδιαλλαγής,¹⁸ είτε κατασταλτικά, μετά το άνοιγμα της πτωχευτικής διαδικασίας, μέσω του σχεδίου αναδιοργάνωσης.¹⁹ Ένα από τα πλεονεκτήματα της διαδικασίας συνδιαλλαγής ήταν η δυνατότητα λήψης προληπτικών μέτρων από την υποβολή της αίτησης μέχρι την έκδοση της απόφασης ανοίγματος της διαδικασίας, κατ' άρθρο 100§1 αρχικού ν. 3588/2007, η οποία τελικά αποδείχθηκε η αχίλλειος πτέρνα του θεσμού, καθώς χρησιμοποιήθηκε συχνά καταχρηστικά από τους οφειλότες, για σκόπιμη καθυστέρηση των πληρωμών τους έναντι όλων των πιστωτών και προς αποφυγή της πτώχευσης.²⁰

Ένα άλλο μειονέκτημα αυτής ήταν η μη δεσμευτική ισχύς της συμφωνίας έναντι των μη συμβληθέντων πιστωτών, με αποτέλεσμα τη συχνή εμφάνιση του «προβλήματος της συλλογικής δράσης» (collective action problem), άλλως «προβλήματος παρασιτισμού» (free rider problem).²¹ Ο όρος αυτός, ο οποίος απαντάται στην οικονομική επιστήμη, δηλώνει ότι, αν και όλοι οι πιστωτές αναγνωρίζουν, εν προκειμένω, τη χρησιμότητα του σχεδίου συνδιαλλαγής για την ανάκαμψη της επιχείρησης, εντούτοις προσδοκούν ότι άλλοι θα επωμιστούν το κόστος της ρύθμισης.²²

Η ρύθμιση για τη διαδικασία συνδιαλλαγής τροποποιήθηκε το 2009 με το ν. 3808/2009 και το 2010 με το ν. 3858/2010. Λόγω προβλημάτων και καταστρατηγήσεων των ρυθμίσεων της

¹⁷ Η αναμόρφωση του διαδικαστικού και ουσιαστικού περιεχομένου του πτωχευτικού δικαίου ήταν ο ένας από τους δύο πυλώνες των ρυθμίσεων του Πτωχευτικού Κώδικα. Ο άλλος ήταν «η εισαγωγή ενός ενιαίου συστήματος εκκαθάρισης και αναδιοργάνωσης με υπαγωγή τους, ενιαίως, στο θεσμό της πτώχευσης σε αντικατάσταση του δυαδικού συστήματος της πτώχευσης ως εκκαθάρισης (525επ ΕμπΝ) και της εξυγίανσης ως άλλης μορφής συλλογικής εκτέλεσης (44επ ν. 1892/1990), όπως αναφερόταν στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3588/2007 §3. Επίσης, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 3. Σχετικά με τη συλλογική ικανοποίηση βλ. ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073, ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2016, 806.

¹⁸ Για τη διαδικασία συνδιαλλαγής συνολικά βλ. Κοτσίρης, Η διαδικασία συνδιαλλαγής κατά τον ΠτΚ, 2011, καθώς και Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 580 επ. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 53επ. Γνωμοδότηση ΝΣΚ 215/2012, ΜΕΦΒορΑιγ 20/2020 ΔΕΕ 2020, 99.

¹⁹ Άρθρα 107-131 προϊσχύσαντος ΠτΚ. Η εξυγιαντική διαδικασία αναδιοργάνωσης αποτελούσε κομμάτι της πτωχευτικής διαδικασίας και όχι παράλληλη συλλογική διαδικασία της εκκαθάρισης, όπως ίσχυε στο παρελθόν - ΑιτΕ ν. 3588/2007, σ. 1, παρ. 3.

²⁰ Βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 607επ. για τη δημοφιλία του θεσμού της συνδιαλλαγής. Αυγητίδης Δ., Διαδικασία εξυγίανσης: Μια προσωρινή αποτίμηση, ΔΕΕ 2014 σ. 291επ.

²¹ Σχετικά, Πέτσος Θ., Στρατηγικές διάσωσης επιχειρήσεων σε κρίση, Κεφάλαιο Γ. Εξωδικαστική ή δικαστική διευθέτηση του χρέους, Επιχείρηση 2018, 234επ. Για τη συνάφεια του προβλήματος παρασιτισμού με τις εξωπτωχευτικές διαδικασίες εξυγίανσης βλ. Eidenmueller H. and Van Zwielen K., Restructuring the European Business Enterprise: The EU Commission Recommendation on a New Approach to Business Failure and Insolvency, 2015, 16 European Business Organisation Law Review (EBOR) 625.

²² Αναλυτικά για το πρόβλημα της συλλογικής δράσης: Έκθεση του Τμήματος Νομοτεχνικής Επεξεργασίας Σχεδίων και Προτάσεων Νόμων της Β' Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών της Βουλής των Ελλήνων επί του ν. 4013/2011 σ. 2 και ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 9, όπου αναφέρεται: «ακόμη και αν όλοι οι πιστωτές αναγνωρίζουν ότι μια ρύθμιση των απαιτήσεών τους που θα διασώσει τον οφειλέτη θα είναι προς το συλλογικό συμφέρον, κάθε ένας χωριστά μπορεί να ελπίζει ότι οι λοιποί πιστωτές θα υποστούν το κόστος της ρύθμισης και θα εξυγιάνουν την επιχείρηση του οφειλέτη, χωρίς ο πιστωτής αυτός να υποστεί τις θυσίες της ρύθμισης». Ακόμη, Γνωμοδότηση ΝΣΚ 358/2013. Περάκης Ε., Το νέο δίκαιο της ανώνυμης εταιρείας, 5^η έκδοση, 2018, σ. 79. Οικονόμου Α., Προφύλαξη από την αφερεγγυότητα, διαχείριση κινδύνων και εταιρική διακυβέρνηση, σ. 98 και Μπεργή-Κεχαγιόγλου Γ., Η ενδοπτωχευτική διαδικασία αναδιοργάνωσης και το μέλλον της, σ. 285 στα πρακτικά του 23ου Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικών με θέμα «Η αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας» (Αλεξανδρούπολη, 1-3 Νοεμβρίου 2013), 2014. Πέτσος, ό.π., σ. 234.

προπρωχευτικής αυτής διαδικασίας, ο νομοθέτης έκρινε προτιμότερο εν τέλει να την αντικαταστήσει με τη διαδικασία εξυγίανσης, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 15.09.2011 βάσει του νόμου 4013/2011.²³ Στη συνέχεια, με τους νόμους 4072/2012,²⁴ 4316/2014,²⁵ 4336/2015,²⁶ 4446/2016²⁷ και 4491/2017²⁸ επήλθαν τροποποιήσεις της νέας διαδικασίας προς την κατεύθυνση εκσυγχρονισμού και βελτίωσης ορισμένων πτυχών της.²⁹ Σημειώνεται ότι το έτος 2018 επήλθαν επίσης τροποποιήσεις σε ρυθμίσεις της πτωχευτικής διαδικασίας, οι οποίες ανεδείκνυαν αναλογική εφαρμογή στη διαδικασία εξυγίανσης.³⁰

Οι συχνές τροποποιήσεις της εξυγιαντικής διαδικασίας του προϊσχύσαντος Πτωχευτικού Κώδικα υπαγορεύθηκαν από τη βασική σκέψη που αποτυπώνεται στα όσα αναφέρονται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4013/2011 και σύμφωνα με την οποία η διάσωση της επιχείρησης είναι κρίσιμη κατά το προπρωχευτικό στάδιο, πριν επέλθει η απαξίωσή της που είναι επακόλουθο της πτώχευσης.³¹ Η πτώχευση απαξιώνει την επιχείρηση, οικονομικά και κοινωνικά, επιφέροντας, παράλληλα, πολλές και δυσμενείς νομικές συνέπειες για τον οφειλέτη,³² με αποτέλεσμα οι προσπάθειες αναδιοργάνωσης - εν μέσω πτώχευσης - να αντιμετωπίζονται επιφυλακτικά από τους πελάτες και τους προμηθευτές της επιχείρησης.³³ Αυτή είναι η κρατούσα κοινωνική αντίληψη για την πτώχευση. Προς αποφυγή της δυσμενούς δημοσιότητας που επιφέρει η αίτηση πτώχευσης, οι οφειλέτες ζητούσαν, σε μεγάλο ποσοστό, το άνοιγμα διαδικασίας εξυγίανσης. Στην πράξη, παρουσίαζαν μια σχετικά ήπια κατάσταση των

²³ Σχετικά για τη διαδικασία που εισήχθη με το ν. 4013/2011 βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 55επ., καθώς και Κοτσίρη, ΠτΔ, 2017, ό.π., σ. 607επ.

²⁴ ΦΕΚ Α' 86/11.04.2012. Το άρθρο 234 του ν. 4072/2012 αυστηροποίησε μερικώς το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, σε μια προσπάθεια, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση, να καταστεί η διαδικασία «ταχύτερη και αποτελεσματικότερη, πιο φιλική για τους πιστωτές και τους εργαζομένους και λιγότερο ευεπίφορη σε καταχρήσεις». Τροποποιήσεις επήλθαν στα άρθρα 99, 100, 101, 102, 103, 106ε, 106στ, 106^η της διαδικασίας εξυγίανσης, καθώς και στο άρθρο 98ΠτΚ.

²⁵ ΦΕΚ Α' 270/24.12.2014 Με το άρθρο 101 τροποποιήθηκε το άρθρο 106η§2ΠτΚ.

²⁶ ΦΕΚ Α' 94/14.08.2015. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4336/2015, σ. 3-5, η διαδικασία εξυγίανσης τροποποιήθηκε περαιτέρω με την υιοθέτηση εύχρηστων λύσεων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην πενταετία 2010-2015, η οποία χαρακτηρίζεται ως περίοδος οξείας κρίσης ρευστότητας και γενικότερα οικονομικής κρίσης, κατά την οποία σημειώθηκε καταγραφή πληθώρας αιτήσεων παραγωγής στην διαδικασία του άρθρου 99ΠτΚ. Τροποποιήθηκαν τα άρθρα 99, 100, 101, 103, 106β, 106στ, 106ζ, 106ια της διαδικασίας εξυγίανσης, καθώς και τα άρθρα 31, 32, 90, 93 95, 96, 110, 154, 156, 162, 170α ΠτΚ.

²⁷ ΦΕΚ Α' 240/22.12.2016 Τροποποιήθηκε όλη η διαδικασία εξυγίανσης, καθώς και τα άρθρα 3, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 17, 18, 19, 21, 34, 43, 52, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 70, 71, 74, 75, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 90, 92, 95, 98, 108, 109, 111, 114, 115, 118, 120, 120α, 122, 124, 128, 131, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 144, 147, 148, 150, 152, 154, 156, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 170α ΠτΚ. Αναλυτικά για τις αλλαγές που επέφερε ο ν. 4446/2016 στη διαδικασία εξυγίανσης βλ. Σκαλίδη Χ., Η αναμόρφωση της προπρωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης με το ν. 4446/2016, ΔΕΕ 2017, 755επ.

²⁸ ΦΕΚ Α' 152/13.10.2017 Τροποποιήθηκαν τα άρθρα 101, 105, 106α, 106γ, 106ε της διαδικασίας εξυγίανσης, καθώς και τα άρθρα 4, 8, 85, 86, 87, 88, 163γ, 171 ΠτΚ.

²⁹ ΑιτΕ ν. 4336/2015, Υποπαράγραφος Γ3, σ. 3, στην οποία προαναγγέλθηκε η έλευση νέων αλλαγών στη διαδικασία εξυγίανσης: «Οι τροποποιήσεις αυτές αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου πλαισίου αλλαγών του δικαίου αφερεγγυότητας, οι οποίες θα λάβουν χώρα με πρωτοβουλία της Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής, η οποία λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.» ΜΕΦΠεφ 132/2018 ΔΕΕ 2018, 874. Περισσότερα για την πορεία του θεσμού της εξυγίανσης στην ελληνική πραγματικότητα βλ. Χριστοπούλου, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., καθώς και Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 1-33.

³⁰ Με το ν. 4512/2018 (ΦΕΚ Α' 5/17.1.2018) τροποποιήθηκε το άρθρο 156α προϊσχύσαντος ΠτΚ, ενώ με το ν. 4549/2018 (ΦΕΚ Α' 105/14.06.2018) τα άρθρα 167 και 168 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

³¹ ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 9.

³² Αυτή εκφράζεται λ.χ. με τη λήξη συμβάσεων, την ανάκληση διοικητικών αδειών, την ενεργοποίηση ρητρών απώλειας δικαιωμάτων. Βλ. ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 9.

³³ ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 9, Γνωμοδότηση ΝΣΚ 358/2013, σ. 16, Αυγητίδης, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., σ. 291επ.

οικονομικών προβλημάτων που αντιμετώπιζε η επιχείρηση, αναφερόμενοι σε έλλειψη ρευστότητας και όχι σε παύση πληρωμών εξαιτίας της οποίας ο οφειλέτης αδυνατούσε να εκπληρώσει τις ληξιπρόθεσμες χρηματικές οφειλές του.³⁴

Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4446/2016, επισημαίνεται η δικονομική κατάχρηση της αίτησης ανοίγματος της διαδικασίας εξυγίανσης. Η πρακτική αυτή «σπανιότατα οδηγούσε σε ολοκλήρωση της διαδικασίας με επικύρωση συμφωνίας, αποτελώντας τις περισσότερες φορές μέσω είτε «ασυλίας» έναντι των ατομικών διώξεων των πιστωτών είτε καθυστέρησης υπαγωγής στην πτωχευτική διαδικασία. Τα αποτελέσματα ήταν άκρως βλαπτικά για το σύνολο των πιστωτών μιας επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένων των εργαζομένων, που παρέμεναν όμηροι μιας ουσιαστικά πτωχευμένης επιχείρησης κατά της οποίας αδυνατούσαν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους (μισθούς, μισθώματα κτλ.), επειδή τύγγανε προληπτικής προστασίας κατά το προστάδιο αυτό, το οποίο σχεδόν ουδέποτε κατέληγε στο σκοπό για τον οποίο είχε αρχικά θεσπιστεί. Επιπλέον, ακόμη και στις περιπτώσεις άμεσης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης (μέσω του άρθρου 106β), η αίτηση ανοίγματος υπεβάλετο αποκλειστικά και μόνο για τη χορήγηση των προληπτικών μέτρων, δεδομένου ότι δεν υπήρχε δυνατότητα χορήγησής τους κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων.»³⁵

Λαμβανομένων υπ' όψιν των ανωτέρω, η προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης των άρθρων 99-106στ του έκτου κεφαλαίου του προΐσχύσαντος ΠτΚ έλαβε έκτοτε αποκλειστικά τη μορφή της άμεσης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης (pre-pack).³⁶ Η κατάργηση του προσταδίου του δικαστικού ανοίγματος απλούστευσε τη διαδικασία και συνέβαλε στην αποτροπή τυχόν καταστρατηγήσεων.³⁷

Με το ν. 4738/2020 περί Ρυθμίσεως Οφειλών και Παροχής Δεύτερης Ευκαιρίας (νέο πτωχευτικό κώδικα), με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία ΕΕ 2019/1023,³⁸ το πλαίσιο της διαδικασίας εξυγίανσης εκσυγχρονίστηκε, διατηρώντας τη βασική του δομή.³⁹ Υπάγεται στο Βιβλίο Πρώτο περί πρόληψης της αφερεγγυότητας μαζί με τον Μηχανισμό Έγκαιρης Προειδοποίησης Αφερεγγυότητας και τον Εξωδικαστικό Μηχανισμό Ρύθμισης Οφειλών. Με σκοπό τη διατήρηση βιώσιμων επιχειρήσεων, οι διαδικαστικές προσαρμογές που έχουν επέλθει στην διαδικασία εξυγίανσης έχουν ως στόχο, μεταξύ άλλων, την επιτάχυνση της διαδικασίας, την αποτελεσματική αντιμετώπιση τυχόν καταχρηστικής συμπεριφοράς συντελεστών που

³⁴ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 101. Αποφάσεις για την έλλειψη ρευστότητας: ΠΠρΑθ 539/2012 ΔΕΕ 2012, 1161, ΠΠρΘεσ 1833/2014 ΔΕΕ 2014, 830, ΕφΑθ 5920/2014 ΔΕΕ 2014, 1158.

³⁵ ΑιτΕ ν. 4446/2016, σ. 8 Επίσης, σχετικά με την αναποτελεσματικότητα του ανοίγματος της διαδικασίας εξυγίανσης βλ. Αυγητίδη, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., σ. 291επ.

³⁶ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 576επ.

³⁷ ΑιτΕ ν. 4446/2016, σ. 2-3, Αυγητίδη, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., κεφάλαιο ΣΤ. Νομολογική αποτίμηση, σ. 291 επ. Ακόμη βλ. Μιχαλόπουλο, Τρεις εκδοχές, ό.π., σ. 1161επ. και συγκεκριμένα ενότητα Π. Α. 1. Η προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης. Επίσης, Χ. Χριστοπούλου-Καραφλού, Η σημερινή φυσιογνωμία της διαδικασίας εξυγίανσης: Η κυριαρχία του pre-pack, σ. 211 στα πρακτικά του 27ου Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικών με θέμα «Οι πρόσφατες εξελίξεις του Πτωχευτικού Δικαίου» (Καρπενήσι, 20-22 Οκτωβρίου 2017), 2018.

³⁸ Οδηγία (ΕΕ) 2019/1023 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, περί πλαισίου για την προληπτική αναδιάρθρωση, την απαλλαγή από τα χρέη και τις ανικανότητες ή την έκπτωση οφειλετών, καθώς και περί μέτρων βελτίωσης των διαδικασιών αυτών, και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 (Οδηγία για την αναδιάρθρωση και την αφερεγγυότητα) Οδηγία (ΕΕ) 2019/1023 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, περί πλαισίου για την προληπτική αναδιάρθρωση, την απαλλαγή από τα χρέη και τις ανικανότητες ή την έκπτωση οφειλετών, καθώς και περί μέτρων βελτίωσης των διαδικασιών αυτών, και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 (Οδηγία για την αναδιάρθρωση και την αφερεγγυότητα) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1023>.

εναντιώνονται στην εφαρμογή της συμφωνίας εξυγίανσης παρά την ανυπαρξία βλάβης των οικονομικών τους συμφερόντων, την πρόβλεψη κανόνων και κριτηρίων για τη συναίνεση του Δημοσίου και των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης στη συμφωνία εξυγίανσης, καθώς και την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων.⁴⁰

Η διαδικασία εξυγίανσης του άρθρου 31 ν. 4738/2020 χαρακτηρίζεται ως συλλογική και συναινετική, προπτωχευτική, προαιρετική διαδικασία. Συλλογική, καθώς εμπλέκεται το σύνολο των πιστωτών του οφειλέτη για απαιτήσεις που αφορούν στο σύνολο του ενεργητικού και παθητικού της επιχείρησης. Συναινετική, διότι απαιτείται η συναίνεση της πλειοψηφίας των πιστωτών, προκειμένου να καταρτισθεί συμφωνία εξυγίανσης. Προπτωχευτική, υπό την έννοια ότι εξελίσσεται πριν την πτωχευτική διαδικασία. Προαιρετική, γιατί δεν αποτελεί απαραίτητο προστάδιο της πτώχευσης. Επαφίεται στην κρίση του οφειλέτη ή των πιστωτών του αν θα την επιλέξουν.⁴¹

Η διάσωση της επιχείρησης σε προπτωχευτικό στάδιο έχει διττό αποτέλεσμα, τόσο κοινωνικό όσο και οικονομικό. Από κοινωνικής απόψεως, διατηρούνται οι θέσεις εργασίας, όχι μόνο στην ίδια την επιχείρηση αλλά και στις συνεργαζόμενες με αυτή (πχ προμηθευτές), ενώ από οικονομικής απόψεως, η επιχείρηση εξακολουθεί την παραγωγική της δραστηριότητα και διαφυλάττει την άυλη αξία της.⁴² Επιπλέον, με το νέο πλαίσιο επιδιώκεται η «ταχύτερη δυνατή επιστροφή παραγωγικών μέσων σε παραγωγικές χρήσεις», γεγονός που συμβάλλει στην «καλύτερη λειτουργία της εθνικής οικονομίας εντός της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς».⁴³

Καθοριστικό ρόλο στην έκβαση της διαδικασίας εξυγίανσης διαδραματίζει τόσο ο βαθμός αφερεγγυότητας όσο και η βιωσιμότητα της επιχείρησης.

I. Αφερεγγυότητα

Αφερέγγυα, εν ευρεία εννοία, θεωρείται η επιχείρηση που βρίσκεται σε αδυναμία ικανοποίησης των οφειλών της, όταν αυτές καθίστανται ληξιπρόθεσμες. Από οικονομικής απόψεως, ο βαθμός φερεγγυότητας αποτελεί ένα από τα βασικά κριτήρια ενός υγιούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.⁴⁴

Από το συνδυασμό των άρθρων 32 και 34 ν. 4738/2020 προκύπτουν τέσσερα στοιχεία για την εμπορική αφερεγγυότητα, ήτοι: α) παύση πληρωμών, β) παρούσα αδυναμία εκπλήρωσης

³⁹ Σε ισχύ από 1^η Μαρτίου 2021.

⁴⁰ Αναλυτικά βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 198.

⁴¹ Άρθρα 32 και 34§2 ν. 4738/2020. Περισσότερα βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 84-88. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 23, 57. Αυγητίδη, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., σ. 291επ. Για το χαρακτήρα της διαδικασίας ως συλλογικής προπτωχευτικής βλ. ΕφΠειρ 437/2015 ΔΕΕ 2015, 1123 ΕφΑθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΠΠρΑθ 539/2012 ΔΕΕ 2012, 1161, ΠΠρΑθ 1288/2012 ΔΕΕ 2012, 1163, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΠΠρΗρακλ 98/2016 ΔΕΕ 2017, 73, ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2016, 806, ΕφΛαρ 288/2015 ΔΕΕ 2016, 502, ΜΠρΔραμ 102/2015 με παρατ. Βενιέρη ΔΕΕ 2016, 198, ΠΠρΓρεβ 17/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 849.

⁴² ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 8.

⁴³ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 201.

⁴⁴ Όπως αναφέρεται στην οικονομική προσέγγιση της έννοιας από τους Paulus C./Ποταμίτη Σ/ Ρόκα Α./Tirado I., Το Πτωχευτικό Δίκαιο ως ένας από τους βασικούς πυλώνες της οικονομίας της αγοράς-Κριτική επισκόπηση του ελληνικού Πτωχευτικού Δικαίου, ΔΕΕ 2015, 1065 επ.

ληξιπρόθεσμων οφειλών, γ) επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων οφειλών και δ) πιθανότητα αφερεγγυότητας.

Μία επιχείρηση τελεί υπό καθεστώς παύσης πληρωμών, όταν αδυνατεί να εξυπηρετήσει τις ληξιπρόθεσμες χρηματικές της υποχρεώσεις, κατά τρόπο γενικό και μόνιμο, κατ' άρθρο 77§1 ν. 4738/2020. Ενίοτε, ένα και μόνο μη εξυπηρετούμενο χρέος αρκεί για τη στοιχειοθέτηση παύσης πληρωμών.⁴⁵ Με την παράγραφο 2 του ιδίου άρθρου, εισάγεται ποσοτικό μαχητό τεκμήριο, σύμφωνα με το οποίο ο οφειλέτης τελεί σε παύση πληρωμών, όταν το ύψος των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεών του προς το Δημόσιο, τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης ή τα πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα αντιστοιχεί τουλάχιστον στο 40% των συνολικών ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών του, ανερχόμενων σε ποσό άνω των 30.000 ευρώ, για περίοδο τουλάχιστον έξι μηνών.⁴⁶ Αναφορικά με το ληξιπρόθεσμο των οφειλών, πρόκειται για εκκαθαρισμένες και απαιτητές οφειλές, τις οποίες ο οφειλέτης δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει στο σύνολό τους. Ο νόμος ορίζει ότι οι ληξιπρόθεσμες αυτές οφειλές είναι χρηματικές,⁴⁷ αποκλείοντας άλλου είδους υποχρεώσεις, όπως παροχή υπηρεσιών ή παράδοση εμπορευμάτων. Η χρηματική φύση των οφειλών εκφράζει τη γενική αρχή της χρηματικής εκκαθάρισης που διέπει το πτωχευτικό δίκαιο.⁴⁸

Όταν απουσιάζει το στοιχείο της μονιμότητας, αλλά υφίσταται η γενικευμένη, στο σύνολο των οφειλών, αδυναμία εκπλήρωσης, τότε η επιχείρηση τελεί υπό παρούσα ή επαπειλούμενη αδυναμία. Η παρούσα αδυναμία εκλαμβάνεται ως ταυτόχρονη της αίτησης εξυγίανσης, ενώ η επαπειλούμενη αναμένεται ότι θα επέλθει βάσει της ροής των γεγονότων. Ενώ στην παρούσα λαμβάνονται υπ' όψιν οι παρούσες ληξιπρόθεσμες οφειλές, στην επαπειλούμενη λαμβάνονται υπ' όψιν οι μελλοντικές ληξιπρόθεσμες οφειλές. Συνεπώς, αν επιχειρείτο χρονολογική κατάταξη των περιστατικών εμπορικής αφερεγγυότητας, θα διαπιστωνόταν ότι η παρούσα αδυναμία βρίσκεται ένα στάδιο πριν την παύση πληρωμών, ενώ η επαπειλούμενη τοποθετείται χρονικά πριν την παρούσα αδυναμία εκπλήρωσης οφειλών. Η πιθανότητα αφερεγγυότητας, ως μια τέταρτη περίπτωση, θα μπορούσε να τοποθετηθεί πριν από την παρούσα ή επαπειλούμενη αδυναμία, χωρίς όμως να αποκλείεται αλληλοεπικάλυψή τους. Η παρούσα και επαπειλούμενη αδυναμία αφορούν σε χρηματικές οφειλές, ήτοι στα οικονομικά προβλήματα του οφειλέτη, ενώ για την πιθανότητα αφερεγγυότητας, γίνεται δεκτό, παρά την έλλειψη σχετικού ορισμού σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ότι μπορεί να αφορά και σε άλλης φύσεως δυσχέρειες, όπως

⁴⁵ Άρθρο 77§2 εδ. β' ν. 4738/2020. Αναλυτικά για την παύση πληρωμών, βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, 2017, σ. 176επ., Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 122επ., Ψυχομάνη Σ., Πτωχευτικό Δίκαιο & Δίκαιο Ρύθμισης Οφειλών Υπερχρεωμένων Φυσικών Προσώπων, η' έκδοση, 2019, σ. 55επ., Χατζηγιάννου Β., Η δίκη της πτώχευσης και των προληπτικών μέτρων της, 2016, σ. 94. ΜΠρΔράμ 53/2017 ΔΕΕ 2017, 907, ΠΠρΑθ 239/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2016, 1255, όπου αναφέρεται ότι «ως παύση πληρωμών νοείται ο κλονισμός της εμπορικής πίστης του εμπόρου, που επήλθε από τη μη εκπλήρωση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών του, δηλαδή των εκκαθαρισμένων και άμεσα απαιτητών εμπορικών ή μη χρεών, η οποία (μη πληρωμή) προδίδει μόνιμη πραγματική αδυναμία για τη συνέχιση της εμπορίας του, μπορεί δε να συναχθεί, κατά τις περιστάσεις και από τη μη πληρωμή ενός μόνο χρέους, τέτοιας όμως σημασίας και σπουδαιότητας ώστε να εμφανίζει τα πιο πάνω στοιχεία της μονιμότητας και γενικότητας».

⁴⁶ Άρθρο 77§2 εδ. α' ν. 4738/2020, ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 236.

⁴⁷ Άρθρα 77§1 και 32§1 ν. 4738/2020. Αναλυτικά Κοτσίρης, ΠτΔ, 2017, ό.π., σ. 182-183, όπου αναφέρεται ότι «το ρευστοποιήσιμο, ως ιδιότητα περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη δεν ενδιαφέρει».

⁴⁸ Αναλυτικά βλ. Περάκη ΠτΔ, ό.π., σ. 122επ., και ειδικότερα για τη χρηματική φύση των απαιτήσεων σ. 232επ. ιδίου, Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 51επ. Γενικότερα για την οικονομική κατάσταση των υπαγόμενων στη διαδικασία εξυγίανσης επιχειρήσεων βλ. Ρόκα Αλ, Εξυγίανση, ό.π., σ. 97επ.

νομικές, εμπορικές, αλλά και προσωπικές.⁴⁹ Συνεπώς, όπως αναφέρεται στο προοίμιο του Κανονισμού 2015/848,⁵⁰ εμπορική αφερεγγυότητα του οφειλέτη μπορεί να στοιχειοθετηθεί και από μη οικονομικές δυσκολίες, όπως η μη επίτευξη σύναψης σύμβασης καίριας σημασίας για την επιχείρηση, οι οποίες, όμως, δύνανται να επηρεάζουν δυσμενώς την υπάρχουσα ή μελλοντική ικανότητα του οφειλέτη να ικανοποιεί τις οφειλές του, όταν αυτές καθίστανται ληξιπρόθεσμες. Εν προκειμένω, το πτωχευτικό δικαστήριο αποδέχεται την αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, εφόσον εκτιμά ότι αυτή θα αποτρέψει την περιέλευση του οφειλέτη σε κατάσταση αφερεγγυότητας.⁵¹

Η συμπερίληψη της πιθανότητας αφερεγγυότητας στα περιστατικά εμπορικής αφερεγγυότητας⁵² συνάδει τόσο με τις διεθνείς πρακτικές όσο και με το περιεχόμενο της «Σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 12.3.2014 για μια νέα προσέγγιση για την επιχειρηματική αποτυχία και την αφερεγγυότητα».⁵³ Όπως αναφέρεται στην τελευταία, η αναδιάρθρωση της επιχείρησης θα πρέπει να είναι δυνατή ακόμα και σε πρώιμο στάδιο, τη στιγμή που απλώς διαφαίνεται κάποια πιθανότητα αφερεγγυότητας.⁵⁴

Η έλλειψη ρευστότητας, κυρίως λόγω κεφαλαιακών περιορισμών, η συρρίκνωση του μεριδίου που κατέχει η εταιρεία στην αγορά, η μείωση των εταιρικών κεφαλαίων, η αδυναμία λήψης χρηματοδότησης, η συνεχής έλλειψη κερδοφορίας, ο αυξανόμενος βραχυπρόθεσμος δανεισμός, ο αρνητικός ισολογισμός, η επιβάρυνση των περιουσιακών στοιχείων με πολλαπλές εμπράγματα ασφάλειες, η μείωση παραγγελιών, η διακοπή προμήθειας προϊόντων επί πιστώσει αποτελούν μερικές μόνο από τις οικονομικές δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζει μια επιχείρηση.⁵⁵ Στις νομικές, συγκαταλέγονται οι δικαστικές αποφάσεις που καταλογίζουν εσφαλμένη ενέργεια στην επιχείρηση και μπορούν να βλάψουν την εμπορική φήμη της, δυνητικά την παραγωγικότητά της και τελικά την ρευστότητά της. Τέτοιες αποφάσεις συνήθως συνέχονται με περιβαλλοντικά θέματα, αλλά και με θέματα προστασίας του καταναλωτή. Από δυσκολίες εμπορικής φύσεως πλήττεται συνήθως η εμπορική φήμη της εταιρείας, όταν, λόγου χάριν, ανακαλούνται προϊόντα της για λόγους ασφάλειας ή όταν διαπιστώνονται κατασκευαστικά ελαττώματα. Τέλος, τα προσωπικής φύσεως προβλήματα αφορούν σε εταιρείες που συνδέονται στενά με ένα πρόσωπο, όπως είναι οι οικογενειακές επιχειρήσεις, με περιορισμένο μερίδιο αγοράς. Ωστόσο, οι δυσκολίες αυτές δεν είναι συνήθως αρκετές για τη στοιχειοθέτηση πιθανότητας αφερεγγυότητας.⁵⁶

⁴⁹ Αναλυτικά για την ερμηνεία της έννοιας της πιθανότητας αφερεγγυότητας και την «εισαγωγή» της στο ελληνικό δίκαιο βλ. Παϊζή Αθ. «Η “πιθανότητα αφερεγγυότητας” ως προϋπόθεση υπαγωγής στη διαδικασία εξυγίανσης-Μια πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση», ΔΕΕ, 2016, σ. 8επ., καθώς και Χατζηϊωάννου, Δίκη πτώχευσης, ό.π., σ. 99επ. Επίσης, για την επαπειλούμενη γενική αδυναμία και την παρούσα γενική αδυναμία βλ. Αυγητίδη, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., σ. 291, Κεφάλαιο ΣΤ: Νομολογιακή αποτίμηση, σημείο 4, Χατζηϊωάννου, Δίκη πτώχευσης, ό.π., σ. 97επ.

⁵⁰ Σκέψη 17 προοιμίου Καν. 2015/848.

⁵¹ Βλ. Μιχαλόπουλο Γ., Η νέα πτωχευτική νομοθεσία, 4^η έκδοση, 2017, σ. 3-4.

⁵² Άρθρο 1§1 ν. 4446/2016.

⁵³ C (2014) 1500 final.

⁵⁴ C (2014) 1500 final, σ. 6. Περισσότερα Ρόκας Αλ., Οι πρόσφατες τροποποιήσεις στη διαδικασία εξυγίανσης με το ν. 4336/2015 και η συνάρμοσή τους με τη Σύσταση της Επιτροπής για μια νέα προσέγγιση στην αφερεγγυότητα Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού και Έρευνας, 2016, τ. II, σ. 739-764.

⁵⁵ Για τα αποδεικτικά στοιχεία της οικονομικής αδυναμίας βλ. Γνωμοδότηση ΝΣΚ 215/2012.

⁵⁶ Παϊζής, ό.π., σ. 11επ.

Σε αφερεγγυότητα, επομένως, οδηγείται μια επιχείρηση για διάφορους λόγους, οικονομικούς, νομικούς, εμπορικούς και προσωπικούς, είτε αυτοί εκπορεύονται από την ίδια (π.χ. μη επαρκές δίκτυο διανομής, κακή επιλογή προμηθευτών, προβληματική συνεργασία με τράπεζες, ακατάλληλη διοίκηση) είτε προέρχονται από εξωτερικούς παράγοντες, τους οποίους η επιχείρηση δεν είναι σε θέση να ελέγξει (π.χ. φυσικές καταστροφές, περιορισμός αριθμού επιχειρήσεων-βασικών πελατών του οφειλέτη, οικονομική κρίση).⁵⁷

Εντούτοις, τόσο στην επαπειλούμενη όσο και στην παρούσα αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων, διαπιστώνεται η δημιουργία σοβαρών προσκομμάτων στην εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης από την αρνητική επιρροή εξωτερικών παραγόντων, όπως είναι η οικονομική κρίση. Οδηγεί σε συρρίκνωση της αγοραστικής δύναμης, σε έλλειψη ρευστότητας στην αγορά και σε άσκηση φειδωλής πιστωτικής πολιτικής εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.⁵⁸

Καινοτομία του ν. 4738/2020 υπήρξε η εισαγωγή ειδικών μηχανισμών έγκαιρης διάγνωσης της αφερεγγυότητας, οι οποίοι απουσίαζαν από τον προϊσχύσαντα Πτωχευτικό Κώδικα. Παλαιότερα, επαφίετο στην ίδια την επιχείρηση η χρήση εξειδικευμένων εργαλείων, όπως αριθμοδεικτών,⁵⁹ προκειμένου να εντοπισθούν εγκαίρως τυχόν ενδείξεις αφερεγγυότητας. Προς την κατεύθυνση της έγκαιρης σύλληψης της τελευταίας εκινείτο πάντως η προϊσχύσασα διαδικασία εξυγίανσης, καθώς ήδη με το ν. 4336/2015 είχε διευρυνθεί το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας εξυγίανσης και παρείχετο η ευχέρεια στους οφειλέτες που αντιμετώπιζαν απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητας⁶⁰ να κάνουν χρήση των διατάξεων του νόμου, σε πρώιμο στάδιο, δηλαδή πριν την επέλευση αυτής. Κατά τον Gottwald, στο στάδιο της αφερεγγυότητας, από τις πρώτες κιόλας εκδηλώσεις της, η επιχείρηση, κατά κάποια έννοια, «νοσεί». Τότε αναλαμβάνουν δράση οι διαχειριστές αφερεγγυότητας σε ρόλο «εταιρικών ιατρών».⁶¹

Ανάλογα με το βαθμό αφερεγγυότητάς της, η επιχείρηση μπορεί να υπαχθεί στην κατηγορία των «προβληματικών επιχειρήσεων». Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2014/c/249/01,⁶² σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και αναδιάρθρωση μη χρηματοπιστωτικών προβληματικών επιχειρήσεων, ως προβληματική ορίζεται η επιχείρηση που, κατ' αρχήν, έχει υποστεί απώλεια κεφαλαίου μεγαλύτερη από το μισό του εγγεγραμμένου κεφαλαίου της, ενώ το ένα τέταρτο της απώλειας αυτής έχει σημειωθεί κατά το τελευταίο έτος λειτουργίας της. Ακόμη, προβληματική θεωρείται και αυτή που πληροί

Για τα αίτια και συμπτώματα της κρίσης, που διέρχεται η επιχείρηση και οδηγούν σε αδυναμία εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων οφειλών βλ. σχετικούς πίνακες σε Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 116επ. και Κοτσίρη, Συνδιαλλαγή, ό.π., σ. 22-23 («ενδείξεις συναγερμού»).

⁵⁷ Παϊζης, ό.π., σ. 11επ.

⁵⁸ Αυγητίδης, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., σ. 291 επ., ΠΠρΑθ 539/2012 ΔΕΕ 2012, 1161, ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073, ΠΠρΓρεβ 17/2019 με παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 849, ΜΠρΔράμ 53/2017 ΔΕΕ 2017, 907 (περί ειδικής εκκαθάρισης), όπου γίνεται αναφορά σε επαπειλούμενη αδυναμία οφειλόμενη στη γενική κατάσταση της ελληνικής οικονομίας (ιδίως καθίζηση τζίρου και κερδών εταιρειών κατασκευής-οικοδομών).

⁵⁹ Ο Altman Z-score είναι από τους πλέον γνωστούς αριθμοδείκτες, ο οποίος δημοσιεύθηκε από τον Altman το 1968. Ο δείκτης χρησιμοποιείται, προκειμένου να προβλεφθεί η πιθανότητα που έχει μια επιχείρηση να πτωχέυσει σε διάστημα δύο ετών.

⁶⁰ ΑιτΕ ν. 4336/2015, σ. 4, βλ. Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 72-73.

⁶¹ Gottwald, ό.π., σ. 3.

⁶² Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ C249/31.7.2014.

τις προϋποθέσεις υπαγωγής της σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία που θέτει η χώρα όπου δραστηριοποιείται.⁶³

Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του νόμου 4738/2020, θεσπίζεται, κατ' εφαρμογή της Οδηγίας ΕΕ 2019/1023, διαδικασία πρόσβασης οφειλετών σε σαφή και διαφανή εργαλεία έγκαιρης προειδοποίησης, όπως αναφέρεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 1 ν. 4738/2020. Πρόκειται για τον Ηλεκτρονικό Μηχανισμό Προειδοποίησης του άρθρου 2, καθώς και για τις συμβουλευτικές υπηρεσίες των άρθρων 3 και 4, παρεχόμενες σε φυσικά και νομικά πρόσωπα. Οι εν λόγω υπηρεσίες, διαθέσιμες στους οφειλέτες που κατατάσσονται σε μέτριο ή υψηλό επίπεδο αφερεγγυότητας, παρέχονται είτε από Κέντρα Εξυπηρέτησης Δανειοληπτών, σε περίπτωση φυσικών προσώπων που δεν έχουν εισόδημα από ελεύθερο επάγγελμα ή επιχειρηματική δραστηριότητα, είτε από Επαγγελματικά Επιμελητήρια, Επαγγελματικούς Συλλόγους και Ινστιτούτα Θεσμικών Κοινωνικών Εταίρων, στην περίπτωση οφειλετών με εισόδημα από ελεύθερο επάγγελμα ή επιχειρηματική δραστηριότητα. Οι συμβουλευτικές αυτές υπηρεσίες πάντως δεν υποκαθιστούν άλλες υπηρεσίες (νομικές, λογιστικές και φοροτεχνικές) στις οποίες μπορεί παράλληλα να καταφύγει ο οφειλέτης.⁶⁴ Απώτερος στόχος του Μηχανισμού Έγκαιρης Προειδοποίησης είναι η αποφυγή της εκ νέου διόγκωσης του ιδιωτικού χρέους της χώρας, μέσω καλλιέργειας «ευρύτερης κουλτούρας διαχείρισης των οικονομικών δεδομένων, τόσο στα φυσικά όσο και στα νομικά πρόσωπα».⁶⁵

Ο Ηλεκτρονικός Μηχανισμός Προειδοποίησης παρέχεται και υλοποιείται μέσω της Ηλεκτρονικής Πλατφόρμας Εξωδικαστικού Μηχανισμού Ρύθμισης Οφειλών του άρθρου 29 ν. 4738/2020. Αναπτύσσεται από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, σε συνεργασία με την Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (ΕΓΔΙΧ), ενώ η πρόσβαση είναι δυνατή μέσω της ιστοσελίδας της ΕΓΔΙΧ, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου. Σύμφωνα με το άρθρο 2§1 ν. 4738/2020, η κατάταξη των οφειλετών, με κριτήριο τον κίνδυνο αφερεγγυότητας, γίνεται σε τρία επίπεδα: χαμηλό, μέτριο και υψηλό, ενώ παράλληλα παρέχονται προτάσεις και απόψεις για την αντιμετώπιση του κινδύνου.

II. Βιωσιμότητα

Βιώσιμη θεωρείται η επιχείρηση, η οποία, παρά την έλλειψη ρευστότητας που αντιμετωπίζει ή παρά την υπερχρέωσή της, έχει προοπτικές ανάκαμψης, που την καθιστούν ικανή να διατηρηθεί στην αγορά. Εξάλλου, η διάσωση βιώσιμων επιχειρήσεων αποτελούσε βασικό στόχο του προϊσχύσαντος Πτωχευτικού Κώδικα και εξακολουθεί να αποτελεί βασικό στόχο του ισχύοντος δικαίου αφερεγγυότητας.⁶⁶

⁶³ Ενότητα 2.2. Σκέψη 20 Κατευθυντηρίων Γραμμών ΕΕ 2014/249/01.

⁶⁴ Άρθρο 4§2 ν. 4738/2020.

⁶⁵ Βασικά σημεία και καινοτομίες του Κώδικα Δευτέτης Οφειλών & Παροχής 2^{ης} Ευκαιρίας (Σύντομη Παρουσίαση και Ανάλυση), Υπουργείο Οικονομικών, Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, 27 Αυγούστου 2020, σ. 4 (<http://www.keyd.gov.gr>).

⁶⁶ Άρθρο 54§3 περ. α' ν. 4738/2020. ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 9. Για τη βιωσιμότητα βλ. αποφάσεις ΕφΑθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΠΠρΓρεβενών 8/2017 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2017, 1058, ΠΠρΤρικ 16/2017 ΔΕΕ 2017, 1056, ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2015, 806, ΠΠρΑθ 395/2015 ΔΦΝ 2016, 9επ., ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426.

Η βιωσιμότητα, η οποία κρίνεται με καθαρά οικονομικά κριτήρια, αποτελεί προϋπόθεση που εξετάζεται από το δικαστήριο, κατά την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης, σύμφωνα με το άρθρο 54§3, περίπτωση α', σε συνδυασμό με την περίπτωση «ζστ» του άρθρου 45§1 ν. 4738/2020. Αρκεί, δε, πιθανολόγησή της και όχι σχηματισμός πλήρους δικανικής πεποίθησης, κατά το γράμμα του νόμου.⁶⁷ Στο σχηματισμό της κρίσης του δικαστηρίου, υποβοηθητικό ρόλο έχει το επιχειρηματικό σχέδιο, στο οποίο, μεταξύ άλλων, γίνεται αναφορά στα προτεινόμενα εξυγιαντικά μέτρα, αλλά και στις επιπτώσεις τους.⁶⁸ Συνεπώς, είναι χρήσιμη η συμπερίληψη οικονομοτεχνικής ανάλυσης, ώστε να αποτυπώνεται, σε αριθμητικά μεγέθη, ο αντίκτυπος των εξυγιαντικών μέτρων και να συσχετίζονται τα οικονομικά μέσα με τους επιχειρηματικούς στόχους που τίθενται στη συμφωνία εξυγίανσης.⁶⁹ Αν υπάρχουν ελλείψεις, στην περίπτωση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης χωρίς τη συμμετοχή του οφειλέτη, το δικαστήριο μπορεί να τάξει προθεσμία ενός μηνός για διευκρινίσεις και εξηγήσεις, κατ' άρθρο 47§2 ν.4738/2020.⁷⁰

Για την πρόγνωση της βιωσιμότητας, αναλύονται διάφορα σενάρια, συντηρητικά, ρεαλιστικά και αισιόδοξα, από τα οποία προκύπτουν θετικές ή αρνητικές ενδείξεις για τη συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησης σε βάθος, συνήθως, δύο ή τριών χρήσεων. Η διαβεβαίωση ειδικού εμπειρογνώμονα περί εξασφάλισης βιωσιμότητας δεν είναι δυνατή εκ των προτέρων, καθώς πρόκειται για αξιολογική κρίση, η οποία εκ των πραγμάτων βασίζεται σε εικασίες και σενάρια και όχι σε διαπιστώσιμα πραγματικά περιστατικά.⁷¹

Ένα από τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την πρόγνωση της βιωσιμότητας είναι ο λεγόμενος δείκτης κερδοφορίας-αποδοτικότητας, γνωστός ως E.B.I.T.D.A. Ωστόσο, μόνο αυτός δεν αρκεί για τον χαρακτηρισμό μιας υπερχρεωμένης επιχείρησης ως βιώσιμης ή μη.⁷² Η σύγχρονη οικονομική επιστήμη λαμβάνει υπ' όψιν της κι άλλα κριτήρια, όπως τη δυνατότητα εξασφάλισης μελλοντικών εισπράξεων, βάσει των οποίων θα εκπληρώνονται εμπρόθεσμα οι υποχρεώσεις της επιχείρησης, καθώς και το σύνολο των εκμεταλλεύσιμων στοιχείων της. Έτσι, βιώσιμη δύναται να καταστεί μία επιχείρηση, όταν, παρά την οικονομική της δυσπραγία, διαθέτει ακίνητα, εξοπλισμό, καταστήματα στο εξωτερικό, προσωπικό και άλλα στοιχεία, τα οποία μπορεί να αξιοποιήσει για την ανάκαμψή της.⁷³

⁶⁷ ΠΠρΓρεβενών 8/2017 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2017, 1058. Ψυχομάνης, ΠτΔ, ό.π., σ. 82επ. Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 228, Παπαδημόπουλος Ι. Η πιθανολόγηση της βιωσιμότητας μη κερδοφόρας επιχείρησης στο πλαίσιο της προπρωχεντικής διαδικασίας εξυγίανσης, ΔΕΕ 2018, 981επ.

⁶⁸ Άρθρο 43 ν. 4738/2020. Για τον υποβοηθητικό ρόλο του επιχειρηματικού σχεδίου βλ. Παπαδημόπουλο ό.π., σ. 984, Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 71.

⁶⁹ Σχετικά με το επιχειρηματικό σχέδιο βλ. ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2015, 806, ΠΠρΓρεβενών 8/2017 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2017, 1058, ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατ. Στεφανίδου ΔΕΕ 2016, 364.

⁷⁰ Υπό το προΐσχυσαν δίκαιο υπήρχε πρόβλεψη δεκαήμερης προθεσμίας για διευκρινίσεις και εξηγήσεις κατ' άρθρο 106β§5ΠτΚ. Βλ. ΕφΑθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΕφΘεσ 2156/2015 ΔΕΕ 2016, 364, κατά την οποία το Εφετείο ανέβαλε δύο φορές την έκδοση οριστικής απόφασης, ΠΠρΤρικ 16/2017 ΔΕΕ 2017, 1056, καθώς και παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου σε απόφαση ΠΠρΓρεβ 8/2017 ΔΕΕ 2017, 1058. Ακόμη βλ. Αυγητίδη, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., κεφάλαιο Δ. Συνοπτική περιγραφή της συμφωνίας, σ. 291 επ.

⁷¹ Βλ. Παπαδόπουλος Δ., Βιωσιμότητα υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, Επιχείρηση 2017, 238 επ., ΠΠρΓρεβενών 8/2017 ΔΕΕ 2017, 1058 με παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου.

⁷² earnings before interest, taxes, depreciation and amortization, κέρδη προ τόκων, αποσβέσεων και φόρων.

⁷³ Βλ. ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2015, 806, ΠΠρΓρεβενών 8/2017 ΔΕΕ 2017, 1058 με παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου καθώς ΤρεφΔυτΜακ 9/2018 ΔΕΕ 2018, 1426 με παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου: Στην πρώτη το δικαστήριο απεφάνθη περί ελλείψεως βιωσιμότητας λόγω εμφάνισης αρνητικού δείκτη κερδοφορίας. Στη δεύτερη έγινε αποδεκτή η πλήρωση της προϋποθέσεως της βιωσιμότητας χωρίς να γίνει αναφορά στο λόγο

Στην αιτιολογική έκθεση του προϊσχύσαντος νόμου 4469/2017 περί εξωδικαστικής ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων επιχειρήσεων⁷⁴ ελαμβάνετο υπ' όψιν η στατική πτυχή της βιωσιμότητας, ήτοι οι επιδόσεις της επιχείρησης κατά τις παρελθούσες διαχειριστικές χρήσεις και ο αντίκτυπός τους στην παρούσα κατάσταση.⁷⁵ Επρόκειτο για μία πρώτη ένδειξη λειτουργικής βιωσιμότητας της επιχείρησης, με κριτήριο το λογιστικό σύστημα που τηρούσε ο οφειλέτης, κατά την τριετία πριν την υποβολή της αίτησης εξωδικαστικής ρύθμισης οφειλών.⁷⁶

Πίνακας 1: Κριτήρια επιλεξιμότητας άρθρου 3 ν. 4469/2017

Περίοδος ελέγχου: 3 τελευταίες χρήσεις	
Απλογραφικό λογιστικό σύστημα	Θετικό καθαρό αποτέλεσμα προ φόρων, τόκων και αποσβέσεων σε μία τουλάχιστον χρήση πριν την αίτηση (Φορολογικό Έντυπο Ε3)
Διπλογραφικό λογιστικό σύστημα	Θετικό καθαρό αποτέλεσμα προ φόρων, τόκων και αποσβέσεων (Φορολογικό Έντυπο Ε3) ή Θετική καθαρή θέση (equity) σε μία από τις τελευταίες χρήσεις
ΠΛΗΡΩΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ =>	ΕΝΔΕΙΞΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Ανεξάρτητα από τα ως άνω κριτήρια, τα οποία θα μπορούσαν να ληφθούν υπ' όψιν από το πτωχευτικό δικαστήριο, κατά την πιθανολόγηση της βιωσιμότητας της επιχείρησης, η διαδικασία εξυγίανσης εξετάζει τη δυναμική πτυχή της βιωσιμότητας, υπό την έννοια των μελλοντικών προοπτικών της επιχείρησης.⁷⁷ Πρόκειται για προγνωστική κρίση,⁷⁸ σύμφωνα με την οποία πιθανολογείται, βάσει του σχεδίου εξυγίανσης, η βιωσιμότητα της επιχείρησης και δυνατότητα άρσης τυχόν παύσης πληρωμών.⁷⁹

Υπό το προϊσχύσαν καθεστώς, δυνάμει της παραγράφου 3 του άρθρου 106βΠτΚ, ετίθετο μαχητό τεκμήριο βιωσιμότητας, το οποίο δεν επανελήφθη στη νέα ρύθμιση. Για την πλήρωση του εν λόγω τεκμηρίου ήταν απαραίτητη η σωρευτική συνδρομή τριών προϋποθέσεων, ήτοι: α) ρητή δήλωση συμβαλλομένων πιστωτών ότι συμφωνούν με το περιεχόμενο του επιχειρηματικού σχεδίου, β) καταγραφή απαιτήσεων όλων των πιστωτών, συμβαλλομένων ή μη, με ιδιαίτερη μνεία στους πιστωτές των οποίων οι απαιτήσεις θα επηρεάζονταν και γ) κοινοποίηση συμφωνίας και επιχειρηματικού σχεδίου σε όλους τους μη συμβαλλόμενους πιστωτές των οποίων οι απαιτήσεις (ποσοστό 10% επί του συνολικού ύψους των απαιτήσεων), επηρεάζονταν από τη συμφωνία. Σε περίπτωση, δε, που το ποσοστό τους ήταν μικρότερο του 10%, αρκούσε

απόρριψης πρωτοδικώς. Σε κάθε περίπτωση, ο δείκτης κερδοφορίας δεν μπορεί να είναι το μόνο κριτήριο πιθανολόγησης της βιωσιμότητας.

⁷⁴ ΦΕΚ Α' 62/3.5.2017.

⁷⁵ Παπαδημόπουλος, ό.π., σ. 981.

⁷⁶ ΑιτΕ ν. 4469/2017, σ. 1-2 και υπό άρθρο 3: «...Για να υπολογιστεί δηλαδή το καθαρό αποτέλεσμα (έσοδα μείον δαπάνες) καθέμιας από τις τελευταίες 3 χρήσεις από τις συνολικές δαπάνες αφαιρούνται αυτές που αφορούν σε τόκους και συναφή έξοδα και αποσβέσεις παγίων, όπως αυτές καταγράφονται στους αντίστοιχους κωδικούς του φορολογικού εντύπου Ε3 (κατάσταση οικονομικών στοιχείων από επιχειρηματική δραστηριότητα)...Θετική καθαρή θέση (equity), η οποία προσδιορίζεται από το αριθμητικό αποτέλεσμα που προκύπτει εάν από το συνολικό ενεργητικό της επιχείρησης αφαιρεθούν οι συνολικές υποχρεώσεις της».

⁷⁷ Παπαδημόπουλος, ό.π., σ. 981.

⁷⁸ Παπαδημόπουλος, ό.π., σ. 982-983. Η πιθανολόγηση της βιωσιμότητας προϋποθέτει έλεγχο εφικτότητας και σκοπιμότητας. ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου, ΔΕΕ 2018, 1426επ.

κοινοποίηση της συμφωνίας με κάθε πρόσφορο μέσο, όπως ηλεκτρονική ή συστημένη ταχυδρομική επιστολή, τηλεμοιτυπικό μήνυμα ή καταχώρηση περίληψής της στο Δελτίο Δικαστικών Δημοσιεύσεων.

Η πιθανολόγηση της βιωσιμότητας συνιστά, ήδη υπό τον προΐσχύσαντα ν. 4446/2016 (άρθρο 13), θετική προϋπόθεση για την επικύρωση της συμφωνίας και όχι αρνητική. Ως εκ τούτου, απαιτείται, σύμφωνα με το άρθρο 54§3 περ. α' ν. 4738/2020, πιθανολόγηση εύλογης προοπτικής εξασφάλισης βιωσιμότητας της υπό εξυγίανσης επιχείρησης του οφειλέτη, ώστε να επικυρωθεί η συμφωνία, ενώ στο προΐσχύσαν δίκαιο ακούσε ακόμη και μικρό ποσοστό πιθανοτήτων.⁸⁰

Συνοπτικά, η μεθοδολογία που ακολουθείται από το Δικαστήριο για τον έλεγχο βιωσιμότητας περιλαμβάνει δύο στάδια: την πρόγνωση και το δικαστικό έλεγχο. Κατά την πρόγνωση εξετάζεται η πλήρωση ενός υποκειμενικού και ενός αντικειμενικού στοιχείου. Το υποκειμενικό ανάγεται στη βούληση του οφειλέτη για συνέχιση λειτουργίας της υπερχρεωμένης επιχείρησής του, ενώ το αντικειμενικό αφορά στην επίτευξη συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας χάρη στα προτεινόμενα μέτρα εξυγίανσης, με κριτήριο την επιμέλεια του μέσου συνετού επιχειρηματία. Ακολουθεί ο δικαστικός έλεγχος της πιθανολόγησης της βιωσιμότητας, αρχικά με την επισκόπηση των όρων της συμφωνίας εξυγίανσης, του επιχειρηματικού σχεδίου και της έκθεσης του εμπειρογνώμονα. Στη συνέχεια, ελέγχεται ο χρηματοοικονομικός σχεδιασμός που περιγράφεται στο επιχειρηματικό σχέδιο και αξιολογείται από τον εμπειρογνώμονα, ενώ διαπιστώνεται εάν η επιχείρηση δύναται, βάσει της συμφωνίας, να έχει την απαιτούμενη ρευστότητα, ώστε να είναι σε θέση να εξοφλεί τις ληξιπρόθεσμες οφειλές της. Τέλος, κρίνεται η μακροχρόνια επιβίωση της επιχείρησης, λαμβανομένης υπ' όψιν της θέσης της στην αγορά, της δυνατότητας αποπληρωμής των χρεών της και της επίτευξης κερδοφορίας στο μέλλον, συνήθως σε βάθος διετίας ή τριετίας.⁸¹ Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Δικαστήριο αποφαινεται περί εύλογης προοπτικής εξασφάλισης βιωσιμότητας, όπως απαιτείται από τη νέα ρύθμιση.⁸²

III. Σκοπός

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 31 εδ. α' ν. 4738/2020, σκοπός της διαδικασίας εξυγίανσης είναι η διατήρηση, αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και ανόρθωση της επιχείρησης με την επικύρωση συμφωνίας, με την προϋπόθεση ότι πληρούται η αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών. Προέχει η αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης, βάσει επιχειρηματικού σχεδίου, η οποία αποτελεί προϋπόθεση διατήρησής της στην αγορά και ταυτόχρονα ικανοποίησης, με το καλύτερο δυνατό τρόπο, των απαιτήσεων των πιστωτών της.⁸³

⁷⁹ Βλ. επίσης Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 75επ., Παπαδημόπουλος, ό.π., σ. 983επ., ΠΠρΔράμας 15/2016 ΧρηΔ 2016, 330, απορρίπτεται η αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, καθώς δεν πιθανολογήθηκε η βιωσιμότητα της επιχείρησης, ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατηρήσεις Στεφανίδου ΔΕΕ 2016, 364.

⁸⁰ Παπαδημόπουλος, ό.π., σ. 982.

⁸¹ Αναλυτικά, Παπαδημόπουλος, ό.π., σ. 983επ.

⁸² Άρθρο 54§3 περ. α' ν. 4738/2020.

⁸³ Για το σκοπό της διαδικασίας εξυγίανσης βλ. το ακόλουθο χαρακτηριστικό απόσπασμα ΜΠρΔραμ 102/2015 ΔΕΕ 2016, 198: «Σκοπός του νομοθέτη ήταν η πρόληψη της πτώχευσης, με το να τεθούν στη διάθεση του οφειλέτη νομικοί μηχανισμοί αποτρεπτικοί της αναπόδραστα καταστροφικής ρευστοποίησης, ώστε οι οικονομικές δυσκολίες να αντιμετωπίζονται κατά τρόπο προσεκτικό, σοβαρό, με φαντασία, διαπραγμάτευση, ασφάλεια και διαμόρφωση περιβάλλοντος εμπιστοσύνης μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών. Με τη διαδικασία εξυγίανσης επιδιώκεται η ικανοποίηση

Όπως αναφερόταν στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4013/2011, ο συγκερασμός των δύο στόχων, ήτοι διάσωση της επιχείρησης και προστασία των συμφερόντων των πιστωτών, είναι εφικτός, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι μια «λειτουργούσα» επιχείρηση είναι σε θέση να ικανοποιήσει καλύτερα τα συμφέροντα των πιστωτών της.⁸⁴

Η προϋπόθεση της τήρησης της αρχής της μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών αντικατέστησε την προϋπόθεση του προϊσχύσαντος πτωχευτικού κώδικα, σύμφωνα με την οποία δεν έπρεπε να παραβλάπτεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών.⁸⁵ Σύμφωνα με το προϊσχύσαν δίκαιο, δεν ήταν δυνατή η λήψη εξυγιαντικών μέτρων, που οδηγούσαν σε μικρότερη ικανοποίηση των πιστωτών, με μέτρο σύγκρισης ό,τι αυτοί θα ελάμβαναν αν ακολουθείτο ο δρόμος της αναγκαστικής εκτέλεσης, της εκκαθάρισης ή διανομής της περιουσίας κατά την πτωχευτική διαδικασία.⁸⁶

Η αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών του νέου δικαίου αφερεγγυότητας είναι ευρύτερη, σε σύγκριση με την προϊσχύσασα αρχή. Δεν περιορίζεται στην κατάταξη που θα είχαν οι πιστωτές στο πλαίσιο αναγκαστικής εκτέλεσης ή ρευστοποίησης και διανομής της περιουσίας του οφειλέτη, αλλά προσδιορίζεται με αναφορά στη θέση, στην οποία θα ευρίσκοντο οι πιστωτές, σε περίπτωση πτώχευσης του οφειλέτη, σύμφωνα με το άρθρο 31 ν. 4738/2020, όπως έχει τροποποιηθεί,⁸⁷ καταλαμβάνοντας, πλέον ρητώς, τις περιπτώσεις πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και χρηματοδοτικής μίσθωσης, κατά τις οποίες αφενός οι απαιτήσεις που έχουν εκχωρηθεί από τον οφειλέτη στον πράκτορα ανήκουν στον τελευταίο και όχι στην πτωχευτική περιουσία και αφετέρου η κυριότητα του πράγματος στο πλαίσιο χρηματοδοτικής μίσθωσης ανήκει στον εκμισθωτή.⁸⁸

των πιστωτών μέσω της διάσωσης της επιχείρησης, που απειλείται με οικονομική κατάρρευση ή εκείνης που τα δεδομένα της επιχειρηματικής δραστηριότητας δεν αφήνουν προσδοκία επιβίωσης, με απώτερους σκοπούς τη διατήρηση θέσεων εργασίας, την προαγωγή του τοπικού κοινωνικοοικονομικού χώρου όπου δραστηριοποιείται η επιχείρηση και ευρύτερα της εθνικής οικονομίας.»

⁸⁴ ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 9. Για την ανάγκη διάσωσης επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας (rescue culture) βλ. Αυγητίδη, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., κεφάλαιο Β. Στόχοι διαδικασίας εξυγίανσης, σ. 291 επ.

⁸⁵ Άρθρο 99§2 εδ. α' προϊσχύσαντος ΠτΚ (χωρίς να παραβλάπτεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών).

⁸⁶ Σχετικά βλ. αποφάσεις ΠΠρΚαβάλας 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205, ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατ. Στεφανίδου ΔΕΕ 2016, 364, ΠΠρΗρακλ 29/2016, με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385 (όπου αναφέρεται ότι «λαμβάνονται υπ' όψιν τα ποσά και τυχόν άλλα ανταλλάγματα που θα λάβουν - οι πιστωτές - και οι όροι αποπληρωμής των ποσών αυτών»), ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073, ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2016, 806. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4013/2011, σε λίγες μόνο περιπτώσεις, η εκποίηση των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη είναι ευνοϊκότερη για τους πιστωτές από τη συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησης. Τότε, όμως, θα πρόκειται για «μεσοπρόθεσμα μη βιώσιμες επιχειρήσεις, η απόπειρα διάσωσης των οποίων δεν είναι κοινωνικά και οικονομικά επωφελής, αφού είναι καταδικασμένη σε αποτυχία» ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 9, Άρθρο 99§2 εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ, ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατ. Στεφανίδου ΔΕΕ 2016, 364, ΕφΠειρ 437/2015 ΔΕΕ 2015, 1123, ΕφΑθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΠΠρΑθ 539/2012 ΔΕΕ 2012, 1161, ΠΠρΑθ 1288/2012 ΔΕΕ 2012, 1163, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΠΠρΗρακλ 98/2016 ΔΕΕ 2017, 73, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, ΕφΑαρ 288/2015 ΔΕΕ 2016, 502, ΠΠρΑθ 289/2015 ΕΕμπΔ 2015, 689, ΠΠρΑλεξ 102/2013 Αρμ 2013, 2125, ΠΠρΑθ 650/2013 ΕΕμπΔ 2013, 446, ΠΠρΘεσ 672/2013 Αρμ 2013, 1496, ΕφΒορΑιγαίου 124/2013 με παρατ. Ρόκα Αλ., ΔΕΕ 2014, 147, ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073.

⁸⁷ Άρθρο 34§10 ν. 4818/2021 (ΦΕΚ Α' 124/18.7.2021).

⁸⁸ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 222-223: «Με τον τρόπο αυτό, η αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών καταλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και τη μη χειροτέρευση της θέσης πιστωτών, οι απαιτήσεις των οποίων κατά του οφειλέτη ικανοποιούνται βάσει συμβατικού δικαιώματος από περιουσιακά στοιχεία που ανήκουν όχι στον οφειλέτη, αλλά στους ιδίους, όπως συμβαίνει ιδίως στις περιπτώσεις της πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, όπου οι απαιτήσεις που έχουν εκχωρηθεί από τον οφειλέτη στον πράκτορα πριν από την πτώχευση ανήκουν σε αυτόν και όχι στην πτωχευτική περιουσία, αλλά και στη χρηματοδοτική μίσθωση, όπου η κυριότητα του πράγματος ανήκει στον εκμισθωτή. Με την έννοια αυτή η αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών στο πλαίσιο διαδικασιών εξυγίανσης (αλλά και εξωδικαστικής ρύθμισης οφειλών) δεν πληρούται, εάν οι διαδικασίες αυτές οδηγούν σε μείωση

Σύμφωνα με το άρθρο 51§3 περ. β' ν. 4738/2020, αρκεί πιθανολόγηση της εν λόγω αρχής από το δικαστήριο, το οποίο μπορεί να λάβει υπ' όψιν του το λεγόμενο «κριτήριο Pareto».⁸⁹ Το εν λόγω κριτήριο στρέφεται γύρω από την αρχή ότι η βελτίωση της θέσης ενός πιστωτή συνεπάγεται την επιδείνωση της θέσης ενός άλλου. Το άριστο επίπεδο επιτυγχάνεται, όταν η επιπρόσθετη ωφέλεια ενός πιστωτή δεν προκαλεί ζημία του άλλου. Στόχος του είναι η μεγιστοποίηση της ωφέλειας των πιστωτών και, παράλληλα, η προστασία των μειοψηφούντων.

Κατά την εφαρμογή του εν λόγω κριτηρίου, θα πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στη διάκριση των πιστωτών, ανάλογα με τον κίνδυνο που είναι διατεθειμένοι να αποδεχθούν. Συνεπώς, διερευνώνται όλες οι εναλλακτικές λύσεις, προτού επιλεγεί η βέλτιστη, μέσω της οποίας επιτυγχάνεται το άριστο επίπεδο διαμόρφωσης ενός σχεδίου ικανοποίησης των απαιτήσεων των πιστωτών.

IV. Αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης

Σύμφωνα με το άρθρο 44§1 ν. 4738/2020, σε περίπτωση που η συμφωνία εξυγίανσης έχει συναφθεί μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του, ενεργητική νομιμοποίηση υποβολής αίτησης επικύρωσης έχει ο οφειλέτης ή οποιοσδήποτε συμβαλλόμενος πιστωτής (εδ. α'). Ο οφειλέτης νομιμοποιείται σε υποβολή αίτησης για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης, όταν πληρούνται σωρευτικά τρεις προϋποθέσεις: α) επιχειρηματική δραστηριότητα, β) κέντρο κυρίων συμφερόντων στην Ελλάδα και γ) παρούσα ή επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων κατά τρόπο γενικό, ακόμη και πιθανότητα αφερεγγυότητας.⁹⁰

Ως προς την πρώτη προϋπόθεση, επισημαίνεται ότι κρίθηκε απαραίτητη η διευκρίνιση για επιχειρηματική δραστηριότητα του προσώπου, καθώς, πλέον, με το άρθρο 76§1εδ. α' ν. 4738/2020, πτωχευτική ικανότητα αποδίδεται σε κάθε φυσικό πρόσωπο, ενώ με προεδρικό διάταγμα μπορεί να αποδίδεται επίσης σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που δεν επιδιώκουν οικονομικό σκοπό, αλλά ασκούν οικονομική δραστηριότητα.⁹¹

Συνεπώς, στην εξυγιαντική διαδικασία υπάγονται φυσικά ή νομικά πρόσωπα που είναι έμποροι κατά το ουσιαστικό ή τυπικό σύστημα, καθώς και νομικά πρόσωπα που επιδιώκουν

των απαιτήσεων του πράκτορα (προκειμένου για πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων) ή του εκμισθωτή (προκειμένου για χρηματοδοτική μίσθωση) κατά του οφειλέτη σε ποσό κατώτερο από την ονομαστική αξία των απαιτήσεων που ο οφειλέτης έχει εκχωρήσει στον πράκτορα ή του πράγματος που αποτελεί αντικείμενο της χρηματοδοτικής μίσθωσης, αντίστοιχα.» Επίσης, Έκθεση επιστημονικής Υπηρεσίας Βουλής ν. 4818/2021, σ. 7-8, όπου γίνεται λόγος για αποσαφήνιση της αρχής <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/7b24652e-78eb-4807-9d68-e9a5d4576eff/11693283.pdf>.

⁸⁹ Για το κριτήριο Pareto βλ.: Κουλορίδα Α., «Το δικαίωμα της μειοψηφίας του άρθρου 49β του ΚΝ 2190/1920 για εξαγορά των μετοχών της από τον πλειοψηφούντα μέτοχο στις εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά εταιρίες», ΔΕΕ 5/2008, σ. 565.

⁹⁰ Άρθρο 32§1,2 ν. 4738/2020.

⁹¹ Άρθρο 76§1εδ. γ' και 204 ν. 4738/2020. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 223. Για την πτωχευτική ικανότητα βλ. Τριανταφυλλάκη Γ., Εισηγήσεις Εμπορικού Δικαίου, 2^η έκδοση, 2018, σ. 52επ. Κοτσίρη, ΠτΔ, 2017, ό.π., σ. 137επ. και Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 34επ. και 77επ., συμπεριλαμβανομένης ανάλυσης περί ύπαρξης επιχείρησης ως προϋπόθεσης ανοίγματος της διαδικασίας, καθώς πολλές ρυθμίσεις του νόμου προσιδιάζουν περισσότερο σε επιχείρηση. Ομοίως βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 60.

οικονομικό σκοπό. Βάσει του τυπικού συστήματος, πτωχευτική ικανότητα διαθέτουν οι ΑΕ,⁹² ΕΠΕ, οι Ιδιωτικές Κεφαλαιουχικές Εταιρείες, οι Συνεταιρισμοί,⁹³ οι Ναυτικές Εταιρείες, οι «εν τοις πράγμασι» εταιρείες, όπως η αδημοσίευτη ΟΕ και η Κοινοπραξία.⁹⁴ Κατά το ουσιαστικό κριτήριο, απαιτείται άσκηση εμπορικών πράξεων κατά σύνηθες επάγγελμα στο όνομα και για λογαριασμό του εμπόρου.⁹⁵ Επίσης, πτωχευτική ικανότητα έχει ο φαινόμενος και ο κρυπτόμενος έμπορος,⁹⁶ αλλά και ο έμπορος του οποίου η εμπορική δραστηριότητα έχει παράνομο ή ανήτικο χαρακτήρα.⁹⁷

Πτωχευτική επίσης ικανότητα έχουν τα νομικά πρόσωπα που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό, ο οποίος δεν είναι απαραίτητα εμπορικός, όπως, για παράδειγμα, συμβαίνει με τις δικηγορικές εταιρείες, τα σωματεία που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό, αλλά και τον Ευρωπαϊκό Όμιλο Οικονομικού Σκοπού (ΕΟΟΣ).⁹⁸ Έτσι, ο νέος νόμος υιοθετεί τη διεθνή τάση επέκτασης της πτωχευτικής διαδικασίας και σε μη εμπόρους. Στην Ελλάδα, πριν την θέση σε ισχύ του ν. 4738/2020, η έλλειψη πρόβλεψης συλλογικής διαδικασίας για τους μη εμπόρους⁹⁹ καλυπτόταν από το νόμο 3869/2010 περί ρυθμίσεως οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων.¹⁰⁰

Κατ' άρθρο 76§2 ν. 4738/2020, δεν πτωχεύουν τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης και οι δημόσιοι οργανισμοί.¹⁰¹ Ωστόσο, δεν ισχύει το ίδιο για τις δημοτικές επιχειρήσεις, οι οποίες διαθέτουν νομική προσωπικότητα και νομική αυτοτέλεια.¹⁰² Ακόμη, δεν πτωχεύουν οι Όμιλοι Εταιρειών, αφού δεν διαθέτουν ίδια νομική προσωπικότητα. Σε πτωχευτική διαδικασία είναι δυνατόν να υπαχθούν οι επιμέρους

⁹² Για την εμπορική ιδιότητα των ΑΕ βλ. αναλυτικά Σωτηρόπουλο Γ., Δίκαιο Ανώνυμης Εταιρείας, 2020, τ. Ι, σ. 169επ.

⁹³ Έχουν εκ του νόμου πτωχευτική ικανότητα (ν. 1667/1986).

⁹⁴ Στην ΑιτΕ ν. 4072/2012 και συγκεκριμένα στο άρθρο 293§1 περί κοινοπραξιών, αναφέρεται ότι, για λόγους διευκόλυνσης των συναλλαγών, ο νομοθέτης προσδίδει ικανότητα δικαίου και πτωχευτική ικανότητα τόσο στις γνήσιες όσο και στις μη γνήσιες κοινοπραξίες. Αυτή η θεώρηση είχε γίνει δεκτή από τον Άρειο Πάγο (ΟΛΑΠ 14/2007 ΔΕΕ 2007, 932). Βλ. επίσης ΠΠρΚορ 13/2014 ΕΕμπΔ 2014, 445. Οι εταιρείες δίχως νομική προσωπικότητα (όπως η αφανής εταιρεία και η συμπλοικκτησία) δεν διαθέτουν πτωχευτική ικανότητα βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 110.

⁹⁵ Κοτσίρης ΠτΔ, ό.π., σ. 126επ. Για την εμπορική ιδιότητα βλ. επίσης ΑΠ 71/2020 ΔΕΕ 2020, 115.

⁹⁶ Αναλυτικά για τον κρυπτόμενο και φαινόμενο έμπορο βλ. Τριανταφυλλάκη, ό.π., σ. 56επ. Στην περίπτωση του κρυπτομένου εμπόρου εντάσσεται και ο λεγόμενος «μεμπτός», όταν αποσκοπεί στην «παράκαμψη νομοθετικής ρύθμισης, νομικής απαγόρευσης, ασυμβιβάστου, συμβατικής υποχρέωσης, φοροδιαφυγής», σ. 56. ΜΕφΠειρ 195/2015 ΔΕΕ 2015, 718, ΕφΠειρ 438/2014 ΔΕΕ 2014, 959.

⁹⁷ Πχ αγοραπωλησία απαγορευμένων ναρκωτικών ως αντικείμενο της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 127. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 109. Για την έλλειψη πτωχευτικής ικανότητας βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 137επ., ιδίως 143επ.

⁹⁸ Αναλυτικά, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 112, 616επ., Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 152επ., ΠΠρΑθ 239/2016 ΔΕΕ 2016, 1255 με παρατηρήσεις Μπέτζιου.

⁹⁹ Ήτοι αγρότες, βιοτέχνες, ανέργους, μη εμπόρους επαγγελματίες, ανεπάγγελτους κλπ. Βλ. άρθρο 1 ν. 3869/2010 περί ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, όπως έχει τροποποιηθεί, όπου αναφέρεται ότι στο πεδίο εφαρμογής τους εμπίπτουν φυσικά πρόσωπα που στερούνται πτωχευτικής ικανότητας υπό την έννοια του άρθρου 2 ν. 3588/2007 και έχουν περιέλθει σε μόνιμη και γενική αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών.

¹⁰⁰ Γνωστός ως «νόμος Κατσέλη», ΦΕΚ Α' 130/3.8.2010, όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 3910/2011, 3986/2011, 3996/2011, 4019/2011, 4047/2012, 4128/2013, 4161/2013, 4336/2015, 4346/2015 και 4336/2016. Βλ. Σχετικές παρατηρήσεις σε Μιχαλόπουλο, Πτωχευτική Νομοθεσία, ό.π., σ. 41επ. Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 527επ. και Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 531 επ. Κόντης Γ., Ζητήματα προσωρινής δικαστικής προστασίας στις υποθέσεις του νόμου 3869/2010 για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, σε Τιμητικό Τόμο Νικολάου Κλαμαρή, 2016, σ. 307-332. ΑΠ 641/2019 ΔΕΕ 2020, 251, ΑΠ 684/2019 ΔΕΕ 2020, 582, ΑΠ 11/2020 ΔΕΕ 2020, 721, ΑΠ 257/2020 ΔΕΕ 2020, 995, ΑΠ 90/2020 ΔΕΕ 2020, 1176, ΑΠ 67/2020 ΔΕΕ 10/2020, 1180, ΑΠ 69/2020 ΔΕΕ 2020, 1299.

¹⁰¹ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 112, Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 137, καθώς και Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 43.

¹⁰² Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 144.

εταιρείες/μέλη των Ομίλων μεμονωμένα.¹⁰³ Επίσης, τα πιστωτικά ιδρύματα και οι επιχειρήσεις επενδύσεων δεν κηρύσσονται σε πτώχευση.¹⁰⁴ Διέπονται από το ν. 4335/2015, με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία 2014/59/ΕΕ για την Ανάκαμψη και Εξυγίανση των Πιστωτικών Ιδρυμάτων και Επιχειρήσεων Επενδύσεων (Bank Recovery and Resolution Directive-BRRD) και τον κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμό (ΕΕ) 2015/63 της Επιτροπής της 21ης Οκτωβρίου 2014 για τη συμπλήρωση της Οδηγίας 2014/59/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις, εκ των προτέρων, συνεισφορές σε χρηματοδοτικές ρυθμίσεις εξυγίανσης.¹⁰⁵ Σημειώνεται ότι η Οδηγία 2014/59/ΕΕ τροποποιήθηκε περαιτέρω με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/2399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2017, για την τροποποίηση της Οδηγίας 2014/59/ΕΕ όσον αφορά την κατάταξη των μη εξασφαλισμένων χρεωστικών μέσων στην πτωχευτική ιεραρχία, η οποία δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της ΕΕ στις 27 Δεκεμβρίου 2017. Ακόμη, προβλέπεται ειδική διαδικασία εκκαθάρισης του ν. 4261/2014 περί πρόσβασης στη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων και προληπτικής εποπτείας πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων, ο οποίος ενσωματώνει την Οδηγία 36/2013/ΕΕ.¹⁰⁶

Για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις ισχύει ο ν. 4364/2016, ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 2009/138/ΕΚ.¹⁰⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 235§7εδ. α' του εν λόγω νόμου, «ασφαλιστική

¹⁰³ Αναλυτικά, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 113, 395επ.

¹⁰⁴ Βλ. ΜΕΦΑΘ 4017/2019 ΔΕΕ 2020, 223, ΜΕΦΘεσ 46/2019 ΔΕΕ 6/2020, 718, ΤρΕΦΑΘ 2498/2020 ΔΕΕ 2020, 1297, ΜΕΦΛαρ 161/2016 ΔΕΕ 2017, 218 και ΠΠρΚοζ 75/2015 ΔΕΕ 2016, 903 περί ειδικής εκκαθάρισης πιστωτικών ιδρυμάτων, ΜΠρΠατρ 247/2018 ΝΟΜΟΣ, ΤρΕΦΑΘ 3964/2019 ΔΕΕ 2020, 738. Για τους λόγους που αποκλείεται η πτώχευση πιστωτικών ιδρυμάτων βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 147επ. («Επί αφερεγγυότητας τράπεζας ο κύριος σκοπός είναι η ασφάλεια του οικονομικού συστήματος και των συμφερόντων των καταθετών», ενώ «απαιτείται, τόσο σε επίπεδο πρόληψης όσο και επίπεδο τελικής λύσης, αναγκαιώς η παρέμβαση της κανονιστικής αρχής»).

¹⁰⁵ Σχετικά βλ. Αλούπη Όλ., Η Οδηγία 2014/59 για την εκκαθάριση και εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων, Νομική Βιβλιοθήκη, 2015 και Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 43.

¹⁰⁶ Οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Ιουνίου 2013, σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της Οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των Οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ. Σχετικά με ν. 3601/2007 βλ. Γκόρτσο Χ., Πρόληψη και διαχείριση «τραπεζικών κρίσεων φερεγγυότητας», σύμφωνα με το ευρωπαϊκό και το ελληνικό δημόσιο τραπεζικό δίκαιο: μια συνοπτική θεώρηση, ΔΕΕ, Τεύχος 6/2015, σ. 577. Επίσης, με την υπ' αριθμ. 221/2/17.3.2017 Απόφαση της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος (ΦΕΚ Β' 971/22.3.2017) τροποποιήθηκε η ΕΠΑΘ 195/1/29.7.2016 περί αναθεώρησης του Κώδικα Δεοντολογίας του ν. 4224/2013 (ΦΕΚ Β' 2376/2.8.2016). Για το σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων σε περίπτωση αδυναμίας πιστωτικών ιδρυμάτων να αναταποκριθούν στις υποχρεώσεις του βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 116. Κοτσίρης Λ., «Εξυγίανση πιστωτικού ιδρύματος» Αύξηση κεφαλαίου, συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και εντολή μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων σε Τιμητικό Τόμο Νικολάου Κλαμαρή, 2016, σ. 333-344.

¹⁰⁷ ν. 4364/2016 « Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2009/138/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009, σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριοτήτων ασφάλισης και αντασφάλισης (Φερεγγυότητα II-Solvency II), στα άρθρα 2 και 8 της Οδηγίας 2014/51/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 σχετικά με την τροποποίηση των Οδηγιών 2003/71/ΕΚ και 2009/138/ΕΚ, και των Κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1060/2009, (ΕΕ) αριθ. 1094/2010 και (ΕΕ) αριθ. 1095/2010, όσον αφορά τις εξουσίες της Ευρωπαϊκής Αρχής Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (εφεξής ΕΑΑΕΣ) και της Ευρωπαϊκής Αρχής Κινητών Αξιών και Αγορών, καθώς και στο άρθρο 4 της Οδηγίας 2011/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2011, σχετικά με τη συμπληρωματική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών οντοτήτων που ανήκουν σε χρηματοπιστωτικούς ομίλους ετερογενών δραστηριοτήτων και συναφείς διατάξεις της νομοθεσίας περί της ιδιωτικής ασφάλισης και άλλες διατάξεις» ΦΕΚ 13/Α/5.2.2016.

επιχείρηση δεν κηρύσσεται σε πτώχευση ούτε είναι δυνατόν να ανοίξει επ' αυτής προπρωχεντική διαδικασία εξυγίανσης». ¹⁰⁸

Για τη διαπίστωση της πτωχευτικής ιδιότητας εφαρμόζονται οι ρυθμίσεις του άρθρου 744 ΚΠολΔ περί αυτεπάγγελτης έρευνας γεγονότων και 759ΚΠολΔ περί διεξαγωγής απόδειξης που διατάσσει το δικαστήριο με επιμέλεια κάποιου από τους διαδίκους, δεδομένου ότι η αίτηση εκδικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. ¹⁰⁹

Η δεύτερη προϋπόθεση αφορά στο κέντρο των κυρίων συμφερόντων (ΚΚΣ). Ως κέντρο κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη θεωρείται, σύμφωνα με το άρθρο 78§3 ν. 4738/2020, ο τόπος «όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και, συνεπώς, είναι αναγνωρίσιμος από τους τρίτους». Τα συμφέροντα συναρτώνται με «κάθε γενική οικονομική δραστηριότητα», συμπεριλαμβανομένων αυτών που απορρέουν από την εμπορική, βιομηχανική ή εμπορική δραστηριότητα. ¹¹⁰ Στο εδάφιο β' της ίδιας παραγράφου, καθιερώνεται μαχητό τεκμήριο υπέρ της καταστατικής έδρας προκειμένου για νομικά πρόσωπα. Πάντως, προκειμένου να υπαχθεί η εταιρεία στο ελληνικό δίκαιο, αρκεί να αποδειχθεί ότι η πραγματική έδρα βρίσκεται στην Ελλάδα, έστω και μέσω υποκαταστήματος. ¹¹¹ Με τη συμπερίληψη της λέξης «συνεπώς» ¹¹² στον ορισμό του ΚΚΣ, επήλθε εναρμόνιση με τον ορισμό του Κανονισμού 1346/2000 για τις διαδικασίες αφερεγγυότητας, ¹¹³ καθώς και του προτύπου νόμου της Uncitral για τη διεθνή πτώχευση (ν. 3858/2010). Πρόκειται ουσιαστικά για τον τόπο, στον οποίο ο οφειλέτης, κατά τις συναλλακτικές αντιλήψεις, ασκεί, με τρόπο εμφανή και σταθερό, τα κύρια συμφέροντά του, όχι μόνο τα επαγγελματικά. ¹¹⁴ Σημειώνεται ότι στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4446/2016 εκλαμβάνεται ως ταυτόσημος ο ορισμός του προϊσχύσαντος ΠτΚ, ο οποίος επαναλαμβάνεται στο νόμο 4738/2020, με αυτόν του ισχύοντος Κανονισμού 2015/848, παρόλο που στον τελευταίο χρησιμοποιείται η λέξη «επαληθεύσιμος» αντί «αναγνωρίσιμος».

Για την τρίτη προϋπόθεση, για την οποία έχει ήδη προηγηθεί ανάλυση, ¹¹⁵ υπογραμμίζεται η δυνατότητα εκκίνησης διαδικασίας εξυγίανσης ακόμη και στην περίπτωση που υπάρχει απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η διαδικασία εξυγίανσης χρησιμοποιείται ως δίχτυ προστασίας έναντι ενδεχόμενης αφερεγγυότητας του οφειλέτη.

Σε περίπτωση που ο οφειλέτης βρίσκεται σε παύση πληρωμών, είναι δυνατή η σύναψη συμφωνίας χωρίς τη σύμπραξή του, σύμφωνα με το άρθρο 34§2 όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 34§11 ν. 4818/2021, οπότε ενεργητική νομιμοποίηση για την υποβολή αίτησης

¹⁰⁸ Παλαιότερα ίσχυε το ν.δ. 400/1970, όπως είχε τροποποιηθεί. Σύμφωνα με αυτό, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, καταρχήν, μπορούσαν να υπαχθούν στη διαδικασία εξυγίανσης, καθώς το άρθρο 12 δεν περιελάμβανε ρητή απαγόρευση, εκτός αν είχε κινηθεί διαδικασία εκκαθάρισης από την εποπτική αρχή. Για την ασφαλιστική εκκαθάριση υπό το προϊσχύσαν δίκαιο βλ. απόφαση ΜΠρΑθ 3187/2012 ΔΕΕ 2012, 1171. Επίσης, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 116, καθώς και σ. 145.

¹⁰⁹ Ορφανίδης Γ., Εκούσια Δικαιοδοσία, Φυλλάδιο 1, Σχολή Δικαστών, 2020. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 115. Βλ. παρακάτω, σ. 43επ.

¹¹⁰ Περισσότερα, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 156-160 και Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 95επ.

¹¹¹ C-106/16 *POLBUD - WYKONAWSTWO* με παρατ. Τζάκα, ΔΕΕ 2017,1449 / ECLI:EU:C:2017:804.

¹¹² Η τροποποίηση επήλθε με το ν. 4446/2016. Κατά Ψυχομάνη, η απουσία της συγκεκριμένης λέξης οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι το ελληνικό δίκαιο απαιτούσε τη σωρευτική συνδρομή δύο προϋποθέσεων, ήτοι του τόπου διοίκησης και της αναγνωρισιμότητάς του από τους τρίτους. Επίσης βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 170επ.

¹¹³ Σχετικά C-493/18 *UB κατά VA, Tiger SCI, WZ*, ως συνδίκου της πτωχεύσεως του *UB, Banque patrimoine et immobilier SA* με παρατηρήσεις Α. Παϊζι, ΔΕΕ 2020, 548.

¹¹⁴ ΑιτΕ ν. 4446/2016, σ. 4. ΕφΠερ 670/2009 ΔΕΕ 2010, 64. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 157επ.

¹¹⁵ Βλ. παραπάνω, σ. 7επ.

επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης έχει οποιοσδήποτε συμβαλλόμενος πιστωτής, κατ' άρθρο 44§1 εδ. β' ν. 4738/2020. Πλέον δεν υφίστανται οι τρεις άλλες περιπτώσεις που αναφέρονταν στον αρχικό νόμο 4738/2020, ήτοι: α) ο οφειλέτης δεν έχει υποβάλει προς καταχώρηση οικονομικές καταστάσεις δύο τουλάχιστον διαδοχικών διαχειριστικών χρήσεων, β) το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων του οφειλέτη είναι κατώτερο του ενός δεκάτου του μετοχικού κεφαλαίου και δεν έχει αποκατασταθεί εντός συγκεκριμένης διαχειριστικής χρήσης, υπό τις προϋποθέσεις της περίπτωσης β' της εν λόγω παραγράφου του άρθρου 34 ν. 4738/2020, σε περίπτωση κεφαλαιουχικών εταιρειών και γ) συντρέχουν οι προϋποθέσεις της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 45 ν. 3190/1955 για μη σύγκληση συνέλευσης εταίρων εντός ευλόγου χρόνου ή μη λήψη αποφάσεως περί απώλειας ιδίων κεφαλαίων, σε περίπτωση εταιρειών περιορισμένης ευθύνης.¹¹⁶

Η δυνατότητα σύναψης συμφωνίας εξυγίανσης και υποβολής αίτησης επικύρωσής της χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη, σε περίπτωση παύσης πληρωμών, επανήλθε στο πτωχευτικό θεσμικό πλαίσιο με το ν. 4446/2016. Προηγουμένως προβλεπόταν στο άρθρο 6§1 περ. δ' του προϋποσύνταξης ν. 1386/1983 περί Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ).¹¹⁷ Η δικαιολογητική βάση της εν λόγω ρύθμισης έγκειται αφενός στην πεποίθηση των πιστωτών περί οριακά αναστρέψιμης κατάστασης, εν μέσω παύσης πληρωμών, και αφετέρου στην ανάγκη ανάληψης πρωτοβουλιών εκ μέρους τους με γνώμονα την προσφορότερη ικανοποίηση των απαιτήσεών τους, όταν ο οφειλέτης αμελεί να λάβει «τα απαιτούμενα μέτρα, έστω και την ύστατη στιγμή, προκειμένου να αποφευχθεί η επικείμενη πτώχευση».¹¹⁸ Οριακά αναστρέψιμη είναι η κατάσταση μιας υπερχρεωμένης επιχείρησης, όταν είναι σε θέση να εξαργυρώνει το όνομά της στην αγορά, εξασφαλίζοντας νέες πιστώσεις που είναι αναγκαίες για τη συνέχιση της λειτουργίας της.¹¹⁹ Η διατήρηση στο ισχύον δίκαιο της περίπτωσης της παύσης πληρωμών ως μοναδικής αιτιολογικής βάσης για σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη συνάδει με την ως άνω δικαιολογητική βάση του νόμου 1386/1983.

Ωστόσο, το γεγονός ότι οι πιστωτές δύνανται, υπό προϋποθέσεις, να έχουν την πρωτοβουλία σύναψης και ακολούθως υποβολής αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης θέτει ζήτημα αποτελεσματικότητας του μέτρου, δεδομένου ότι, εκ των πραγμάτων, δεν είναι δυνατό να διαθέτουν καλύτερη γνώση των υποθέσεων και της κατάστασης εντός της επιχείρησης απ' ότι ο οφειλέτης. Η εν λόγω ρύθμιση δεν κρίνεται αντισυνταγματική καθώς εντάσσεται στο πλαίσιο των γενικών περιορισμών του ατομικού δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας σύμφωνα με το άρθρο 5 του Συντάγματος. Η σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης από τους πιστωτές χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη και η υποβολή σχετικής αίτησης επικύρωσης από οποιονδήποτε συμβαλλόμενο πιστωτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δεύτερου εδαφίου της πρώτης παραγράφου του άρθρου 5 Σ. Συνεπώς, η μη ανάληψη πρωτοβουλίας εκ μέρους του οφειλέτη

¹¹⁶ Κατώτερο του ενός δευτέρου του εταιρικού κεφαλαίου, Άρθρο 45 ν. 3190/1955 περί εταιρειών περιορισμένης ευθύνης (ΦΕΚ Α' 91/16.4.1955), όπως τροποποιήθηκε με το ν. 4541/2018 (ΦΕΚ Α' 93/31.05.2018).

¹¹⁷ ΦΕΚ Α' 107/8.8.1983. Άρθρο 6§1 περ. δ' ν. 1386/1983 περί ιδρύσεως του Οργανισμού Οικονομικής Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ): «1. Η απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας για την υπαγωγή της επιχείρησης στις ρυθμίσεις αυτού του νόμου, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκδίδεται ύστερα από: δ) Αίτηση των πιστωτών της επιχείρησης εκτός των αναφερομένων στα εδάφια β' και γ', που εκπροσωπούν το είκοσι τοις εκατό (20%) τουλάχιστον των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της επιχείρησης, κατά την ημέρα υποβολής της αίτησης, σε κάθε περίπτωση όμως όχι μικρότερο από 10% του συνόλου των οφειλών της».

¹¹⁸ ΑιτΕ ν. 4446/2016, σ. 2.

¹¹⁹ Σχετικά με το «καλό όνομα» μιας επιχείρησης στην αγορά βλ. ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385. Για τις γενικές επιφυλάξεις σχετικά με τη δυνατότητα υπαγωγής της επιχείρησης στη διαδικασία εξυγίανσης, ακόμα κι όταν έχει επέλθει παύση πληρωμών βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 103-109.

είτε για την υπαγωγή στη διαδικασία εξυγίανσης είτε για την κήρυξη πτώχευσης, κατά την άσκηση του ατομικού δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας, προσβάλλει τα δικαιώματα των πιστωτών. Ως εκ τούτου, δεν τίθεται θέμα συνταγματικότητας της εν λόγω ρύθμισης. Εν προκειμένω, μάλιστα, στην περίπτωση της διαδικασίας εξυγίανσης, πρόκειται για ευνοϊκή προς τον οφειλέτη ρύθμιση, καθώς ο τελευταίος διατηρεί τη διοίκηση της επιχείρησής του, την οποία θα στερείτο αυτοδικαίως σε περίπτωση κήρυξης πτώχευσης.¹²⁰

Παραστατικώς, το θέμα της ενεργητικής νομιμοποίησης σε σχέση με τα περιστατικά αφερεγγυότητας αφήνεται να παρουσιασθεί ως εξής:

Πίνακας 2: Περιστατικά αφερεγγυότητας και ενεργητική νομιμοποίηση

Περιστατικό αφερεγγυότητας	Επέλευση περιστατικού αφερεγγυότητας (κρίσιμο χρονικό σημείο)	Ενεργητική νομιμοποίηση υποβολής αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης (Άρθρα 44, 32§§1,2 και 34§2 ν. 4738/2020)
Απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητας	Κατά την υποβολή της αίτησης	Οφειλέτης ή Συμβαλλόμενος Πιστωτής
Επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων	Κατά την υποβολή της αίτησης	Οφειλέτης ή Συμβαλλόμενος Πιστωτής
Παρούσα αδυναμία εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων	Κατά την υποβολή της αίτησης	Οφειλέτης ή Συμβαλλόμενος Πιστωτής
Παύση πληρωμών	Κατά την υποβολή της αίτησης συμφωνίας εξυγίανσης (44§1 εδ. β', 34§2 περ. α', 74§1 ν. 4738/2020)	Οφειλέτης ή Συμβαλλόμενος Πιστωτής (συνυποβολή αίτησης κήρυξης πτώχευσης ¹²¹)
	Μετά την αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης (74§3 ν. 4738/2020)	Υποβολή αίτησης κήρυξης πτώχευσης από: οφειλέτη ή πιστωτή έχοντα έννομο συμφέρον ή Εισαγγελέα Πρωτοδικών για λόγους δημοσίου συμφέροντος (79§1 ν. 4738/2020)

Όπως προκύπτει από τον ανωτέρω πίνακα, κρίσιμο χρονικό σημείο για την εξέταση της επέλευσης των περιστατικών αφερεγγυότητας είναι ο χρόνος υποβολής της αίτησης επικύρωσης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ειδικότερη περίπτωση της παύσης πληρωμών. Όταν υφίσταται κατά την υποβολή της αίτησης επικύρωσης, απαιτείται συνυποβολή αίτησης κήρυξης πτώχευσης κατ' άρθρο 74§1 εδ. α' ν. 4738/2020. Όταν η αίτηση κήρυξης πτώχευσης προηγείται ή έπεται της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, τότε, κατ' άρθρο 74§2 ν. 4738/2020 η

¹²⁰ Άρθρο 93§1 ν. 4738/2020.

πρώτη συνεκδικάζεται ή αναβάλλεται για συνεκδίκαση με την αίτηση επικύρωσης. Στην περίπτωση, δε, κατά την οποία η παύση πληρωμών υφίσταται ήδη κατά το στάδιο της εξώδικης προσυνηνόησης,¹²² οι πιστωτές έχουν τη δυνατότητα να προβούν σε σύναψη συμφωνίας, όπως προαναφέρθηκε, χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη, σύμφωνα με το άρθρο 34§2 ν. 4738/2020 και να υποβάλουν αίτηση επικύρωσής της, δυνάμει του άρθρου 44§1 εδ. β' ν. 4738/2020. Ως στάδιο εξώδικης προσυνηνόησης νοείται το διάστημα που προηγείται της σύναψης συμφωνίας εξυγίανσης. Πρόκειται για άτυπη διευρέυνηση δυνατότητας σύναψης συμφωνίας μεταξύ των πιστωτών.

Τόσο ο τρόπος δημοσιοποίησης της αίτησης όσο και η ειδοποίηση των θιγομένων πιστωτών πραγματοποιείται πλέον «με τρόπο σύγχρονο και ηλεκτρονικό».¹²³ Η αίτηση δημοσιοποιείται, με επιμέλεια του αιτούντος, στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας του άρθρου 213 του ν. 4738/2020, εντός πέντε εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία υποβολής της, κατ' άρθρο 49§2 εδ. α' ν. 4738/2020 και κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 84 του ίδιου νόμου. Επίσης, η ειδοποίηση των θιγομένων πιστωτών πραγματοποιείται μέσω ηλεκτρονικών μέσων, εφόσον είναι γνωστή η ηλεκτρονική τους διεύθυνση, εντός είκοσι ημερών από τη δημοσιοποίηση και όχι αργότερα από δύο ημέρες πριν τη συζήτηση της αίτησης επικύρωσης.¹²⁴

i. Περιεχόμενο αίτησης

Σύμφωνα με τα άρθρα 45 έως 47 ν. 4738/2020, η αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης περιέχει πληροφορίες για την επιχείρηση και περιγράφει τα μέτρα που έχουν συμφωνηθεί προκειμένου να αρθεί η οικονομική αδυναμία του οφειλέτη. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στο άρθρο 45§1 ν. 4738/2020, η αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης πρέπει να περιέχει, μεταξύ άλλων, στοιχεία για τον οφειλέτη, για το ενεργητικό και το παθητικό, καθώς και περιγραφή της οικονομικής κατάστασης, των θέσεων εργασίας, των αιτίων και της έκτασης των δυσχερειών του οφειλέτη. Επίσης, περιγράφονται τα θιγόμενα και μη θιγόμενα μέρη και οι κατηγορίες πιστωτών. Αναφέρεται η ταυτότητα του ειδικού εντολοδόχου, εφόσον προτείνεται ο διορισμός του και περιγράφονται οι όροι του σχεδίου εξυγίανσης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται το σκεπτικό εύλογης προοπτικής εξασφάλισης βιωσιμότητας της επιχείρησης με τη συμφωνία εξυγίανσης. Σε περίπτωση που ορισμένα στοιχεία δεν είναι γνωστά, θα πρέπει, αντ' αυτών, να περιλαμβάνονται οι λόγοι για τους οποίους δεν είναι γνωστά.¹²⁵

Εκτός των ανωτέρω, σε περίπτωση σύναψης συμφωνίας εξυγίανσης μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών, η αίτηση, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 46 ν. 4738/2020, πρέπει να συνοδεύεται, με ποινή απαραδέκτου, από α) την υπογεγραμμένη συμφωνία εξυγίανσης, η οποία περιλαμβάνει επιχειρηματικό σχέδιο (business plan), β) χρηματοοικονομικές καταστάσεις

¹²¹ Η παράλειψη συνυποβολής αίτησης κήρυξης πτώχευσης δεν καθιστά παράδεκτη την αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης βλ. Άρθρο 74§1 εδ. β' ν. 4738/2020 (άρθρο 99§3εδ.β' προίσχυσαντος ΠτΚ), ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385.

¹²² Για τον όρο «εξώδικη προσυνηνόηση» βλ. ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506.

¹²³ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 228.

¹²⁴ Άρθρο 49§3 εδ. β' ν. 4738/2020. Σύμφωνα με το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 49 ν. 4738/2020, η παράλειψη ειδοποίησης ενός ή περισσότερων πιστωτών, μετόχων ή εταίρων δεν συνιστά λόγο απόρριψης της αίτησης επικύρωσης.

¹²⁵ Άρθρο 45§2 ν. 4738/2020.

τελευταίας χρήσης,¹²⁶ εφόσον υπάρχουν, γ) κατάσταση πιστωτών, δ) έκθεση εμπειρογνώμονα¹²⁷ και ε) βεβαίωση χρεών προς το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης.¹²⁸ Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου δίδεται η δυνατότητα προσκόμισης συνοδευτικών εγγράφων, προς στήριξη των παρεχόμενων στοιχείων, τα οποία μπορούν να προσκομισθούν και με τις προτάσεις κατά τη συζήτηση της αίτησης.

Στο επιχειρηματικό σχέδιο, το οποίο συντάσσεται από τον οφειλέτη και έχει επιβοηθητικό ρόλο για την περί βιωσιμότητας κρίση, περιγράφεται η «προγραμματική πορεία» που αναμένεται να ακολουθήσει η επιχείρηση βάσει της συμφωνίας εξυγίανσης.¹²⁹ Η εν λόγω «προγραμματική πορεία» βασίζεται σε μία ή περισσότερες στρατηγικές αναδιάρθρωσης, οι οποίες ομαδοποιούνται σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες, ήτοι σε στρατηγικές: α) αναδιάρθρωσης ενεργητικού (asset restructuring), β) λειτουργικής αναδιάρθρωσης (operational restructuring), γ) διοικητικής αναδιάρθρωσης (managerial restructuring) και δ) χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης (financial restructuring).¹³⁰ Με την πρώτη, επιχειρείται η εκποίηση περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, με τη δεύτερη η μείωση κόστους, ώστε να αυξηθεί η ρευστότητα, με την τρίτη πραγματοποιείται αντικατάσταση του διευθύνοντος συμβούλου ή των προσώπων της διοίκησης και με την τελευταία επιδιώκεται η αναδιάρθρωση του χρέους μέσω οικονομικών εργαλείων, όπως παράταση αποπληρωμής χρεών, άφεση χρεών, μετατροπή χρέους σε κεφάλαιο και άλλα.¹³¹ Η χρονική διάρκεια του επιχειρηματικού σχεδίου ταυτίζεται με τη διάρκεια της συμφωνίας εξυγίανσης, βάσει του άρθρου 43 ν. 4738/2020.¹³² Σε περίπτωση αποκλίσεως, θα μπορούσε να ταχθεί από το δικαστήριο προθεσμία, μη υπερβαίνουσα το εικοσαήμερο, για την τροποποίηση του επιχειρηματικού σχεδίου, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 54§5 ν. 4738/2020.¹³³

Όταν η συμφωνία έχει συναφθεί μεταξύ των πιστωτών χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη, η αίτηση πρέπει να συνοδεύεται, με ποινή απαραδέκτου, από α) αίτηση κήρυξης πτώχευσης και β) έκθεση εμπειρογνώμονα. Τα υπόλοιπα έγγραφα που απαιτεί ο νόμος στην περίπτωση της σύναψης συμφωνίας εξυγίανσης μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών είναι δυνατόν να συνυποβληθούν, εφόσον προσκομιστούν από τον οφειλέτη.¹³⁴ Σύμφωνα, δε, με το άρθρο 47§2 ν.

¹²⁶ Δημοσιευμένες και εγκεκριμένες από τη γενική συνέλευση σε περίπτωση ΑΕ και δημοσιευμένες και ελεγμένες για τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, Άρθρο 46§1 περ. β' εδ. β' ν. 4738/2020 (Άρθρο 104§3 προϊσχύσαντος ΠτΚ). ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68.

¹²⁷ ΠΠρΘεσ 3414/2017 ΔΕΕ 2017, 1211, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, άρθρο 48 ν. 4738/2020.

¹²⁸ ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073.

¹²⁹ Ο νόμος (άρθρα 43 και 48 ν. 4738/2020) δεν προβλέπει σχετική γνωμάτευση του εμπειρογνώμονα επ' αυτού. Σχετικά βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 71, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 218επ. Αναλυτικά για το επιχειρηματικό σχέδιο βλ. Παπαδόπουλο Δ., Ο καθοριστικός ρόλος του Επιχειρηματικού Σχεδίου στην επιτυχή έκβαση της εταιρικής και χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης (διαδικασία εξυγίανσης) στο πλαίσιο της ελληνικής πραγματικότητας, Επιχείρηση 98/2013, Νοέμβριος 2013, Παπαδημόπουλος, ό.π., σ. 984, ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2016, 806, ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 71.

¹³⁰ Αναλυτικά Πέτσος, ό.π. σ. 234επ.

¹³¹ Αναλυτικά για κάθε ομάδα βλ. Πέτσος, ό.π. σ. 234επ.

¹³² Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 103§7 προϊσχύσαντος ΠτΚ. ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426.

¹³³ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 106β§5 προϊσχύσαντος ΠτΚ, με τη διαφορά ως προς το ανώτατο όριο της τυχόν ταχθείσας προθεσμίας, η οποία από δεκαήμερη έγινε εικοσαήμερη. Βλ. από τη νομολογία: ΠΠρΓρεβενών 8/2017 με παρατ. Ι. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2017, 1058, ΕφΑθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατ. Στεφανίδου ΔΕΕ 2016, 364, κατά την οποία το Εφετείο ανέβαλε δύο φορές την έκδοση οριστικής απόφασης, ΠΠρΤρικάλων 16/2017 ΔΕΕ 2017, 1056, ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426.

¹³⁴ Άρθρο 47§1 ν. 4738/2020. Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 104§4 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

4738/2020, σε περίπτωση ελλείψεων, προβλέπεται η δυνατότητα να ταχθεί από το δικαστήριο προθεσμία ενός μηνός από την έκδοση της μη οριστικής του απόφασης για τη χορήγηση από τον οφειλέτη των απαιτούμενων δικαιολογητικών.

Ο οφειλέτης οφείλει να παρέχει στους πιστωτές ή τον εμπειρογνώμονα όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες που του ζητούνται, ώστε να διευκολύνει την προσπάθεια εξυγίανσης, ακόμα κι αν ο ίδιος πιστεύει ότι δεν υπάρχουν πιθανότητες ευόδωσης. Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4446/2016 εμπεριέχεται ειδική μνεία στον καταχρηστικώς αρνούμενο οφειλέτη. Η συμπεριφορά του θεωρείται καταχρηστική, όταν αρνείται να παράσχει «τα αιτούμενα από το δικαστήριο στοιχεία, τα οποία είναι αναγκαία για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας και της επικαλούμενης παύσης ή μη των πληρωμών του».¹³⁵ Στη νέα ρύθμιση, πάντως, δεν επαναλήφθηκε η ρύθμιση ότι η καταχρηστική συμπεριφορά του οφειλέτη οδηγεί σε πλήρωση της ειδικής υπόστασης του εγκλήματος της μη συμμόρφωσης σε δικαστική απόφαση, κατ' άρθρο 232Α ΠΚ.¹³⁶

Το περιεχόμενο της έκθεσης του εμπειρογνώμονα περιγράφεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 48 ν. 4738/2020.¹³⁷ Στην εν λόγω έκθεση, εκτίθεται η γνώμη του εμπειρογνώμονα ως προς τη συνδρομή των προϋποθέσεων επικύρωσης της συμφωνίας, ιδίως σχετικά με α) την υπογραφή της συμφωνίας εξυγίανσης από την απαιτούμενη πλειοψηφία του άρθρου 34§1 ν. 4738/2020, β) την πλήρωση των προϋποθέσεων της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 54 ν. 4738/2020 σε περίπτωση διακατηγοριακής παράκαμψης των διαφωνούντων, γ) την πιθανολόγηση εύλογης προοπτικής εξασφάλισης βιωσιμότητας της επιχείρησης, δ) την πιθανολόγηση πλήρωσης της αρχής της μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών και ε) την τήρηση της αρχής της ισότιμης μεταχείρισης των πιστωτών που βρίσκονται στην ίδια θέση.¹³⁸ Επίσης, βεβαιώνεται η ακρίβεια και εγκυρότητα της κατάστασης πιστωτών, με ιδιαίτερη μνεία στους ενέγγυους,¹³⁹ και επισυνάπτεται κατάλογος περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη.¹⁴⁰ Δεν απαιτείται συμπερίληψη κατάστασης πιστωτών, καθώς επισυνάπτεται στην κατατεθείσα συμφωνία εξυγίανσης.

Καινοτομία του νέου δικαίου αφερεγγυότητας είναι η σύσταση Μητρώου Εμπειρογνομόνων του άρθρου 65 ν. 4738/2020, που τηρείται στην Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (Ε.Γ.Δ.Ι.Χ.) του Υπουργείου Οικονομικών. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 68 ν. 4738/2020, η ΕΓΔΙΧ επιβλέπει το έργο των εμπειρογνομόνων και μεριμνά για την κατάρτιση τους. Ο εμπειρογνώμονας επιλέγεται από τον οφειλέτη και τους συμβαλλόμενους πιστωτές ή μόνο από τους πιστωτές, σε περίπτωση σύναψης συμφωνίας χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη.¹⁴¹ Οφείλει να εκτελεί τα καθήκοντά του με ευσυνειδησία, αντικειμενικότητα και αμεροληψία, ενώ ευθύνεται έναντι των πιστωτών και του οφειλέτη για δόλο και βαριά αμέλεια.¹⁴² Επίσης, έχει

¹³⁵ ΑιτΕ ν. 4446/2016, σ. 2.

¹³⁶ Άρθρο 104§4 εδ. δ' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

¹³⁷ Επαναλαμβάνεται σχεδόν το άρθρο 104§5 προϊσχύσαντος ΠτΚ, χωρίς την υποχρέωση του εμπειρογνώμονα να παράσχει γνώμη για τα οικονομικά στοιχεία του οφειλέτη και για την κατάσταση της αγοράς.

¹³⁸ Άρθρα 48§1, 54§§1,2, 54§3 περιπτώσεις α, β και δ ν. 4738/2020.

¹³⁹ Κατ' αυτόν τον τρόπο, όπως αναφέρεται και σε Σκαλιδή, ό.π. σ. 755επ., ενισχύεται η αξιοπιστία της έκθεσης, «διότι ο νομοθέτης ευθέως υποχρεώνει τον εμπειρογνώμονα όχι μόνο να λάβει γνώση, αλλά να ελέγξει και να επαληθεύσει τα στοιχεία, βιβλία και λοιπά έγγραφα του οφειλέτη.» Μειώνεται, δε, «η δυσκολία του πτωχευτικού δικαστηρίου να ελέγξει την ύπαρξη και το μέγεθος των απαιτήσεων».

¹⁴⁰ Άρθρο 48§1 εδ. β' ν. 4738/2020.

¹⁴¹ Άρθρο 48§2 ν. 4738/2020.

¹⁴² Άρθρο 48§4 ν. 4738/2020.

υποχρέωση εχεμύθειας, υπό την έννοια μη γνωστοποίησης πληροφοριών, εφόσον δεν είναι αναγκαίο για τη σύναψη της συμφωνίας, κατ' άρθρο 48§6 ν. 4738/2020. Τέλος, η αμοιβή του συμφωνείται με τους αιτούντες την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης.¹⁴³

Σχετικά με τη *βεβαίωση χρεών προς το Δημόσιο* σημειώνεται ότι βάσει της υπ' αριθμ. 2117/28.5.2021 Εγκυκλίου της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (εφεξής ΠΟΛ 2117/28.5.2021), χορηγείται στον οφειλέτη είτε από το Κέντρο Είσπραξης Οφειλών (Κ.Ε.ΟΦ.), αν η συνολική βεβαιωμένη βασική οφειλή δεν υπερβαίνει το ποσό των 8 εκατομμυρίων ευρώ, είτε από την Επιχειρησιακή Μονάδα Είσπραξης (Ε.Μ.ΕΙΣ.), αν το ποσό υπερβαίνει τα 8 εκ. ευρώ.¹⁴⁴ Για τη χορήγηση βεβαίωσης απαιτείται υποβολή αίτησης από τον ίδιο τον οφειλέτη ή από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του ή από τρίτο εξουσιοδοτημένο από τον οφειλέτη πρόσωπο. Στην εν λόγω βεβαίωση πρέπει να αναγράφεται το σύνολο των ατομικών οφειλών (π.χ. η μη υποβολή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος, οι εκκρεμείς έλεγχοι, οι ανέλεγκτες χρήσεις, η μη δήλωση ΦΠΑ) και τυχόν οφειλών για τις οποίες υφίσταται εις ολόκληρον ευθύνη ή επιμέρους ευθύνη του οφειλέτη, οι εμπράγματα ασφάλειες με τις οποίες έχουν εξασφαλιστεί οι βεβαιωμένες απαιτήσεις του Δημοσίου, καθώς και στοιχεία κατασχέσεων που τυχόν έχει εγγράψει το Δημόσιο σε ακίνητα του οφειλέτη.¹⁴⁵ Δεν εμπίπτει στην έννοια της βεβαίωσης του άρθρου 46§1 περ. ε ν. 4738/2020 η εκτύπωση οφειλών από την εφαρμογή «mytaxisnet».¹⁴⁶

Τη χορήγηση της βεβαίωσης νομιμοποιείται να ζητήσει μόνο ο οφειλέτης και στις δύο περιπτώσεις σύναψης συμφωνίας εξυγίανσης. Εφόσον η συμφωνία εξυγίανσης έχει συναφθεί μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών, ο πρώτος δεν έχει λόγο να μην ζητήσει την έκδοση βεβαίωσης χρεών, η οποία αποτελεί υποχρεωτικό συνοδευτικό έγγραφο της αίτησης επικύρωσης. Στην περίπτωση που η συμφωνία εξυγίανσης συνάπτεται χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη, η βεβαίωση δεν συνιστά υποχρεωτικό συνοδευτικό έγγραφο.¹⁴⁷ Σε περίπτωση που δεν προσκομίζει την βεβαίωση, το δικαστήριο, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 47 ν. 4738/2020, δύναται να αναβάλλει την έκδοση οριστικής απόφασης και να διατάξει προθεσμία ενός μηνός από την έκδοση της μη οριστικής απόφασης, προκειμένου ο οφειλέτης να χορηγήσει στον εμπειρογνώμονα τα απαιτούμενα στοιχεία για την πληρότητα της αίτησης.¹⁴⁸ Μόλις παρέλθει η προθεσμία, επαναφέρεται με κλήση από τον αιτούντα η συζήτηση της αίτησης επικύρωσης, με προσδιορισμό δικασίμου εντός διμήνου από την υποβολή της.¹⁴⁹

Η βεβαίωση για χρέη προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης χορηγείται, κατόπιν αιτήσεως του οφειλέτη, από την αρμόδια Περιφερειακή Υπηρεσία του Κέντρου Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ), σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 33/2.6.2021 Εγκύκλιο του Ηλεκτρονικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ).¹⁵⁰ Ως προς το περιεχόμενο, ισχύουν όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω για τη βεβαίωση χρεών προς το Δημόσιο.

¹⁴³ Άρθρο 48§5 ν. 4738/2020. Ως προς τα καθήκοντα και την αμοιβή των εμπειρογνομόνων επαναλαμβάνονται τα προβλεπόμενα στο άρθρο 106στ προϊσχύσαντος ΠτΚ.

¹⁴⁴ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 2-3.

¹⁴⁵ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 7-8.

¹⁴⁶ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 7.

¹⁴⁷ Άρθρο 47§1 ν. 4738/2020, ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 9.

¹⁴⁸ Άρθρο 47§2 εδ. α' ν. 4738/2020.

¹⁴⁹ Άρθρο 47§2 εδ. β' ν. 4738/2020.

¹⁵⁰ e-ΕΦΚΑ 33/2.6.2021, σ. 23

ii. Περιεχόμενο συμφωνίας εξυγίανσης

Σύμφωνα με την ενδεικτική απαρίθμηση του άρθρου 39 ν. 4738/2020, με την οποία μεταφέρεται στο νόμο το άρθρο 103 του προϊσχύσαντος Πτωχευτικού Κώδικα με προσθήκη της περίπτωσης 1β και με διευκρινίσεις σχετικά με τα εργασιακά δικαιώματα,¹⁵¹ το περιεχόμενο της συμφωνίας εξυγίανσης¹⁵² μπορεί δυνητικά να περιλαμβάνει:

α. Μεταβολή των όρων των υποχρεώσεων του οφειλέτη

Δεν υφίσταται περιορισμός στη μεταβολή των όρων, όπως ρητά συμπεριελήφθη στο νέο νόμο, ενώ είναι δυνατή η μεταβολή των όρων σε τρέχουσες ή συναφθείσες ρυθμίσεις με φορείς του Δημοσίου ή Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης. Στη συγκεκριμένη κατηγορία εντάσσονται, μεταξύ άλλων, η μεταβολή του χρόνου εκπλήρωσης των απαιτήσεων, η υποχρέωση εμπραγμάτως εξασφαλισμένων πιστωτών περί αποδοχής εναλλαγής υποθηκικής ή ενεχυρικής τάξης υπέρ νέων πιστωτών του οφειλέτη, η μεταβολή επιτοκίου, καθώς και οι υπό αίρεση ή άγνωστες υποχρεώσεις του οφειλέτη, οι οποίες έχουν παρασχεθεί έως την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης που επικυρώνει τη συμφωνία εξυγίανσης.¹⁵³ Δεν θίγονται οι πιστώσεις που είναι εξασφαλισμένες με συμφωνία χρηματοοικονομικής ασφάλειας,¹⁵⁴ εκτός αν συμφωνήσει άλλως ο ασφαλειολήπτης, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 39 ν. 4738/2020.

β. Κεφαλαιοποίηση υποχρεώσεων οφειλέτη με έκδοση μετοχών ή εταιρικών μεριδίων

Μπορεί, επίσης, να προηγηθεί μείωση μετοχικού κεφαλαίου προς απόσβεση ζημιών, ή για σχηματισμό αποθεματικού, αν οι μετοχές του οφειλέτη είναι εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά ή σε πολυμερή μηχανισμό διαπραγμάτευσης, όπως αναφέρεται στην περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 39 ν. 4738/2020. Η κεφαλαιοποίηση συνιστά μέτρο εταιρικού δικαίου, υποβοηθητικό της εξυγιαντικής προσπάθειας της επιχείρησης.¹⁵⁵ Εφαρμοζομένης της πολιτικής ανταλλαγής χρέους, οι πιστωτές γίνονται μέτοχοι της εταιρείας, μετέχοντας εφεξής, υπό την ιδιότητα αυτή, στους κινδύνους της επιχείρησης, ενώ οι απαιτήσεις τους κατά το αντίστοιχο μέρος αποσβέννυνται.¹⁵⁶

γ. Ρύθμιση σχέσεων των πιστωτών μεταξύ τους μετά την επικύρωση

Ως περιεχόμενο της συμφωνίας θα μπορούσε να ρυθμιστεί η σειρά ικανοποίησης των πιστωτών. Ενδεικτικά, μπορεί να προβλεφθεί η αποπληρωμή απαιτήσεων μιας συγκεκριμένης κατηγορίας πιστωτών πριν την πλήρη ικανοποίηση μιας άλλης¹⁵⁷ καθώς και να ρυθμιστούν θέματα διοίκησης μετά την κεφαλαιοποίηση απαιτήσεων πιστωτών ή μετά τη μεταβίβαση της

¹⁵¹ Βλ. επίσης ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 226-227.

¹⁵² Αναλυτικά για το περιεχόμενο της συμφωνίας εξυγίανσης βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 68επ., Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 116επ., ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385.

¹⁵³ Άρθρο 39§3 ν. 4738/2020, όπως τροποποιήθηκε με το ν. 4818/2021.

¹⁵⁴ Βάσει του άρθρου 2 του ν. 3301/2004.

¹⁵⁵ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 70επ.

¹⁵⁶ Debt for equity swap: Περισσότερα βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 70, Ρόκα Ν., Εμπορικές Εταιρείες, 9^η έκδοση, 2019, σ. 477επ., Πέτσο, ό.π., σ. 234επ., Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 207επ. ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2016, 806

¹⁵⁷ Άρθρο 39§1 περ. γ' Ν. 4738/2020 (άρθρο 103§1 περ. γ' προϊσχύσαντος ΠτΚ). Επίσης, Θ. Πέτσο, ό.π., σ. 234επ.

επιχείρησης.¹⁵⁸ Επίσης, θα μπορούσε να ορισθεί η υποχρέωση της μειοψηφίας να πωλήσει τις μετοχές ή τα εταιρικά της μερίδια, με τους ίδιους όρους, που τα πωλεί η πλειοψηφία.¹⁵⁹

δ. Μείωση απαιτήσεων έναντι του οφειλέτη

Ο νόμος δεν καθορίζει την έκταση μείωσης των απαιτήσεων (*haircut*) ούτε θέτει μέγιστο όριο για αυτή. Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 20/2013 απόφαση του ΠΠρΚαβάλας,¹⁶⁰ από το συνδυασμό των εννοιών της «μείωσης» και της «σύμβασης συμβιβασμού», το εύρος της οποίας καταλαμβάνει και τη συμφωνία εξυγίανσης, συνάγεται ότι η μείωση δεν μπορεί να φθάσει στην πλήρη άφεση των χρεών της επιχείρησης. Προκειμένου να γίνει αποδεκτός ο περιορισμός των απαιτήσεων, οι συμβαλλόμενοι οφείλουν να διαπραγματεύονται και να λαμβάνουν απόφαση βάσει των αρχών της καλής πίστης, των χρηστών ηθών και του κοινωνικού και οικονομικού σκοπού του δικαιώματος. Γενικότερα, όπως αναφέρεται στο διατακτικό της εν λόγω απόφασης, ο μη συμβαλλόμενος πιστωτής δεν μπορεί να τεθεί σε χειρότερη οικονομική θέση από αυτή στην οποία θα ευρίσκετο, εάν ασκούσε τα ατομικά δικωτικά μέτρα που είχε κατά το χρόνο πριν τη συμφωνία εξυγίανσης.¹⁶¹

ε. Εκποίηση επί μέρους περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη

Η εκποίηση, σκοπός της οποίας είναι η αύξηση ρευστότητας, αφορά συνήθως σε ακίνητα. Η εκποίησή τους διευκολύνει την παραγωγική δραστηριότητα της επιχείρησης. Μπορεί να συμφωνηθεί και προς όφελος ορισμένου πιστωτή είτε μέσω ικανοποίησης της απαιτήσεώς του είτε μέσω μεταβίβασης του ακινήτου σε εκείνον, με αντάλλαγμα την μερική ή ολική διαγραφή της απαίτησης.¹⁶²

στ. Ανάθεση διαχείρισης της επιχείρησης του οφειλέτη σε τρίτο, βάσει οποιασδήποτε έννομης σχέσης

Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση της εκμίσθωσης και της σύμβασης διαχείρισης.¹⁶³ Με την πρώτη νοείται η σύμβαση προσοδοφόρου αντικειμένου,¹⁶⁴ σύμφωνα με την οποία ο εκμισθωτής παραχωρεί στον μισθωτή, έναντι ανταλλάγματος, τη χρήση και την κάρπωση της επιχείρησής του. Στην περίπτωση της σύμβασης διαχείρισης (σύμβασης management), ο δότης αναλαμβάνει, έναντι ανταλλάγματος, τη διαχείριση της επιχείρησης του λήπτη (άλλως της αναθέτουσας επιχείρησης). Κοινό σημείο των εν λόγω περιπτώσεων είναι η ανάληψη της διαχείρισης από πρόσωπο τρίτο προς τον φορέα της επιχείρησης. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι στη σύμβαση μίσθωσης προσοδοφόρου αντικειμένου, ο μισθωτής ενεργεί ως επιχειρηματίας και φέρει τον επιχειρηματικό κίνδυνο, ενώ ο εκμισθωτής αποξενώνεται πλήρως από την επιχείρηση, κατά τη διάρκεια ισχύος της μίσθωσης. Αντίθετα, στην περίπτωση της

¹⁵⁸ Η φράση «μετά τη μεταβίβαση επιχείρησης σε νέο φορέα» προστέθηκε με το ν. 4738/2020.

¹⁵⁹ Περισσότερα Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 69.

¹⁶⁰ ΕπισκΕΔ 2013, 205.

¹⁶¹ ΕφΒορΑιγαίου 124/2013 με παρατ. Ρόκα Αλ. ΔΕΕ 2014, 147, όπου η Τράπεζα προέβη σε μείωση της απαίτησής της κατά 80%. ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506.

¹⁶² Πρόκειται για τη στρατηγική αναδιάρθρωσης περιουσιακών στοιχείων (asset restructuring) βλ. Πέτσο, ό.π., σ. 234επ. καθώς και Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 209 επ.

¹⁶³ Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να υπαχθεί και η καταπιστευματική μεταβίβαση λόγω διαχείρισης, βλ. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 69.

¹⁶⁴ Άρθρο 638ΑΚ.

σύμβασης διαχείρισης, ο διαχειριστής παρέχει υπηρεσίες διοίκησης στον επιχειρηματία, ο οποίος «εξακολουθεί να φέρει τον επιχειρηματικό κίνδυνο».¹⁶⁵

ζ. Μεταβίβαση επιχείρησης

Κατ' άρθρο 64 ν. 4738/2020, ως περιεχόμενο της συμφωνίας εξυγίανσης ή με σύμβαση που συνάπτεται, σε εκτέλεση της συμφωνίας εξυγίανσης, είναι δυνατή η μεταβίβαση της επιχείρησης, εν όλω ή εν μέρει.¹⁶⁶

Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του ν. 3588/2007, η μεταβίβαση μπορεί να λάβει τη μορφή ενιαίας δικαιοπραξίας ή να προκύπτει από το συνδυασμό επί μέρους νομικών μορφών, όπως εκχώρησης και αναδοχής. Αν και η νομική φύση της συμφωνίας δεν ορίζεται στο νόμο, κρίνεται ότι πρόκειται για εκπονητική σύμβαση, η οποία, «παρά την οικονομική ενότητα της μεταβιβαζόμενης ολότητας περιουσιακών αντικειμένων, απαρτίζεται, σύμφωνα με την αρχή της ειδικότητας, από τόσες μεταβιβαστικές συμβάσεις όσα τα μεταβιβαζόμενα αντικείμενα και ανάλογα με τη φύση καθενός από αυτά».¹⁶⁷ Ωστόσο, το άρθρο 171§2 ν. 4738/2020, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 64§1 εδ. ε' ν. 4738/2020, κάνει λόγο για καθολική διαδοχή, κατά τη μεταβίβαση ενεργητικού χωρίς ο αποκτών να βαρύνεται με οποιαδήποτε υποχρέωση, εκτός αν ορίζεται άλλως στους όρους της σχετικής δικαιοπραξίας.

Η μεταβίβαση αποσκοπεί στην εξυγίανση της ίδιας της επιχείρησης και όχι του φορέα της, ήτοι του οφειλέτη. Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4013/2011 γίνεται σαφής αναφορά στη διάσωση της επιχείρησης ως οικονομικά λογική και κοινωνικά δίκαιη λύση.¹⁶⁸ Κατ' αρχήν, μεταβιβάζεται το ενεργητικό της επιχείρησης ή του μέρους της και όχι το παθητικό, εκτός αν προβλέπεται στη συμφωνία.¹⁶⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 171§4 ν. 4738/2020,¹⁷⁰ η ευθύνη του αποκτώντος περιορίζεται, υπό την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται, εν προκειμένω, η διάταξη της ΑΚ 479 περί ευθύνης του αποκτώντος σε περίπτωση μεταβίβασης ομάδας περιουσίας, εκτός αν συμφωνηθεί άλλως κατ' ΑΚ 471 περί αναδοχής χρέους.¹⁷¹ Στην πράξη, όταν συμφωνείται μεταβίβαση μέρους του παθητικού, η μεταβίβαση καλύπτει υποχρεώσεις που σχετίζονται με τη λειτουργία της επιχείρησης, όπως είναι αυτές που απορρέουν από συμβάσεις εργασίας, προμήθειας, μισθώσεων κ.ά. Όπως ορίζεται στο νόμο,¹⁷² οι υποχρεώσεις του οφειλέτη εξοφλούνται από το τίμημα της μεταβίβασης ή διαγράφονται, ενώ σε περίπτωση μερικής μεταβίβασης, οι υποχρεώσεις εξακολουθούν να βαρύνουν τον οφειλέτη ή κεφαλαιοποιούνται.¹⁷³ Στη νέα ρύθμιση, αναφέρεται ρητώς ότι «η μεταβίβαση υποχρεώσεων αποτελεί ειδική και όχι

¹⁶⁵ Αναλυτικά βλ. Αθανασίου Λ., Η σύμβαση διαχείρισης εταιρείας (Management Contract) ΕλλΔνη 2004, 973, Γεωργιάδης Σ., Η σύμβαση διοίκησης και διαχείρισης επιχείρησης (management agreement) ΧρΠΔ, Γ 2003, 603, ΑΠ 545/2020 ΔΕΕ 2020, 1467.

¹⁶⁶ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 209 και 211. ΕφΛαρ 288/2015 ΔΕΕ 2016, 502.

¹⁶⁷ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 725.

¹⁶⁸ Αιτιολογική έκθεση ν. 4013/2011, σ. 9 «Οικονομικά λογικό, γιατί, εφόσον η επιτυχία της επιχείρησης πιστώνεται στον οφειλέτη, το ίδιο θα πρέπει να συμβαίνει και για την αποτυχία. Κοινωνικά δίκαιο, γιατί «είναι άδικη η διάσωση του επιχειρηματία σε βάρος των πιστωτών, που συχνά είναι περισσότερο άξιοι προστασίας (εργαζόμενοι, προμηθευτές, ασφαλιστικά ταμεία κλπ)».

¹⁶⁹ Άρθρο 64§1 εδ. α' ν. 4738/2020, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 87.

¹⁷⁰ Επαναλαμβάνεται η διάταξη του άρθρου 178 προΐσχύσαντος ΠτΚ.

¹⁷¹ Ως προς τις ευεργετικές ρυθμίσεις για τη μεταβίβαση βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 727επ. Επίσης, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 86επ. και Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 210 επ.

¹⁷² Άρθρο 64§1 εδ. β' ν. 4738/2020 (Άρθρο 106δ§1 εδ. α' προΐσχύσαντος ΠτΚ).

¹⁷³ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 87.

καθολική διαδοχή του αποδέκτη στις υποχρεώσεις του οφειλέτη». Ως εκ τούτου, απαιτούνται ξεχωριστές μεταβιβαστικές συμβάσεις.¹⁷⁴

Ως προς τις *εκκρεμείς συμβατικές σχέσεις*, προβλέπεται η μεταβίβασή τους ανεξάρτητα από την ύπαρξη συμβατικών όρων που τις αποκλείουν ή τις περιορίζουν, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 108 ν. 4738/2020, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 64§1 εδ. ζ' ν. 4738/2020. Όπως ρητώς αναφέρεται στο νέο νόμο, «η σύμβαση μεταβιβάζεται ως σύνολο και ο αποκτών υπεισέρχεται στη θέση του οφειλέτη, ως οιονεί καθολικός διάδοχος, με τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις».¹⁷⁵ Σε περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος συναινεί, «η μεταβίβαση επιτρέπεται ανεξάρτητα από την ύπαρξη συμβατικών όρων που την αποκλείουν ή την περιορίζουν».¹⁷⁶ Σε περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος δεν συναινεί για τη μεταβίβαση της συμβατικής σχέσης, το δικαστήριο δύναται, υπό προϋποθέσεις, να εγκρίνει τη μεταβίβαση, κατ' άρθρο 108§2 ν. 4738/2020, προβαίνοντας σε δικαστική υποκατάσταση της συναίνεσης. Εφόσον εγκριθεί η μεταβίβαση, ο αποκτών θεωρείται υποκατασταθείς στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση.¹⁷⁷ Το δικαστήριο μπορεί να προβεί σε παράκαμψη της συναίνεσης του πιστωτή, εάν ο αποκτών έχει τη δυνατότητα να εκτελέσει τις απορρέουσες από τη συμβατική σχέση υποχρεώσεις ή εάν ο αντισυμβαλλόμενος δεν βλάπτεται από τη μεταβίβαση.¹⁷⁸

Δυνάμει του άρθρου 171§3 ν. 4738/2020,¹⁷⁹ οι *διοικητικές άδειες* μεταβιβάζονται αυτοδικαίως στο νέο φορέα. Πρόκειται για διοικητικές άδειες που «συνδέονται με τη λειτουργία της επιχείρησης και των μεταβιβαζομένων στοιχείων του ενεργητικού».¹⁸⁰ Η ισχύς τους είναι ίδια με αυτή που θα ίσχυε μεταξύ του οφειλέτη και των αντισυμβαλλομένων του, ενώ εκ του νόμου δεν πρέπει να είναι μικρότερη του έτους ή του χρόνου που προβλέπεται υποχρεωτικά για τη λειτουργία της επιχείρησης από ειδική διάταξη νόμου.¹⁸¹ Σύμφωνα με το άρθρο 171§3εδ. δ' ν. 4738/2020, εκδίδεται, στη συνέχεια, στο όνομα του αποκτώντος, επιβεβαιωτική πράξη μεταβίβασης της άδειας.

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 64§1 εδ. ε' ν. 4738/2020, το οποίο παραπέμπει στα άρθρα 170 και 171 ν. 4738/2020, οι απαραίτητες για τη μεταβίβαση της επιχείρησης του οφειλέτη πράξεις *απαλλάσσονται αυτοδικαίως από τέλη χαρτοσήμου και κάθε άλλο έμμεσο φόρο ή τέλος* (εξαιρουμένου του ΦΠΑ). Η αυτοδίκαιη αυτή απαλλαγή συνεπάγεται ότι δεν υποβάλλεται κάποια σχετική δήλωση ενώπιον της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας.¹⁸² Επίσης, προβλέπεται, κατ' άρθρο 171§1 ν. 4738/2020, ο περιορισμός των αμοιβών και των δικαιωμάτων των προσώπων που εμπλέκονται στη διαδικασία μεταβίβασης, ήτοι δικηγόρων, συμβολαιογράφων, δικαστικών επιμελητών και υποθηκοφυλάκων, στο τριάντα τοις εκατό των νομίμων ποσών που λαμβάνουν.

Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 64 ν. 4738/2020, η μερική ή ολική μεταβίβαση της επιχείρησης μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε προς κάποιον τρίτο έναντι χρηματικού

¹⁷⁴ Άρθρο 64§1 εδ. γ' ν. 4738/2020.

¹⁷⁵ Άρθρο 108§1 εδ. γ' ν. 4738/2020.

¹⁷⁶ Άρθρο 108§1 εδ. δ' ν. 4738/2020.

¹⁷⁷ Άρθρο 108§3 ν. 4738/2020, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 87.

¹⁷⁸ Άρθρο 108§2 ν. 4738/2020.

¹⁷⁹ Στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 64§1 εδ. δ' ν. 4738/2020.

¹⁸⁰ Άρθρο 171§3 εδ. β' ν. 4738/2020.

¹⁸¹ Άρθρο 171§3 εδ. γ' ν. 4738/2020.

¹⁸² Άρθρο 170§4 ν. 4738/2020.

ανταλλάγματος είτε προς μία ή περισσότερες εταιρείες που συνιστώνται από τους πιστωτές, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου είτε προς μία ή περισσότερες εταιρείες, υπό τη μορφή εισφοράς σε είδος, σύμφωνα με τα άρθρα 17 και 18 του ν. 4548/2018 περί αναμόρφωσης του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών.¹⁸³

Ιδιαίτερη περίπτωση, η οποία απαντάται συχνά στην αλλοδαπή, είναι η μεταβίβαση της επιχείρησης σε μέλη της διοίκησής της, συμπεριλαμβανομένων ενδεχομένως υψηλόβαθμων διευθυντικών στελεχών, η οποία είναι ευρέως γνωστή υπό τον αγγλικό όρο «Management Buy-Out» (MBO) και μπορεί να έχει ως αντικείμενο το σύνολο του ενεργητικού της επιχείρησης (asset deal) ή μετοχές (share deal).¹⁸⁴ Η εν λόγω εξαγορά πραγματοποιείται συνήθως μέσω μιας εταιρείας-οχήματος, την πλειοψηφία της οποίας κατέχουν τα μέλη της διοίκησης και τυχόν διευθυντικά στελέχη, ενώ το υπόλοιπο κεφάλαιο καλύπτεται από χρηματοδοτήσεις, όπως τραπεζικές δανειοδοτήσεις και κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου (private equity funds).¹⁸⁵

Ειδικότερο ζήτημα που προκύπτει από τη μεταβίβαση επιχείρησης είναι η προστασία των εργαζομένων. Σύμφωνα με την ενωσιακή¹⁸⁶ και εθνική νομοθεσία,¹⁸⁷ η μεταβίβαση δεν συνιστά λόγο απόλυσης των εργαζομένων, όπως ορίζεται στο άρθρο 4 της Οδηγίας 2001/23/ΕΚ. Συγκεκριμένα, η μεταβολή του προσώπου του εργοδότη συνεπάγεται «αυτοδίκαιη υποκατάσταση του νέου εργοδότη στις υφιστάμενες εργασιακές σχέσεις και απαλλαγή του προηγούμενου εργοδότη για το μετά τη μεταβολή χρονικό διάστημα».¹⁸⁸

Ωστόσο, στο άρθρο 5 της Οδηγίας,¹⁸⁹ προβλέπεται εξαίρεση ως προς τις μεταβιβάσεις που διενεργούνται στο πλαίσιο πτώχευσης ή άλλων διαδικασιών αφερεγγυότητας, στις οποίες δεν

¹⁸³ ΦΕΚ Α' 104/13.6.2018. Τα άρθρα 17 και 18 αναφέρονται στις εισφορές σε είδος, την αποτίμησή τους και τη δυνατότητα μη αποτίμησης εταιρικών εισφορών. Αναλυτικά βλ. Σωτηρόπουλο, Δίκαιο Ανώνυμης Εταιρείας, ό.π., σ. 329επ. και 345επ.

¹⁸⁴ Αναλυτικά για το συγκεκριμένο είδος εξαγοράς βλ. Καραμανάκου Ε., Νομικά ζητήματα από την εξαγορά της επιχείρησης από τη διοίκησή της (Management Buy-out), 2007, ιδίως σ. 7επ. Επίσης, Περάκης, Η μορφολογία των εξαγορών Εισήγηση στο 10 Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Εμπορικόλογων (Εξαγορά των επιχειρήσεων), 2000, σ. 15-42.

¹⁸⁵ Αναλυτικά για τα χρηματοδοτικά μέσα βλ. Καραμανάκου, ό.π., σ. 12επ. Επίσης, Σωτηρόπουλος Γ., Νομικά ζητήματα της τραπεζικής χρηματοδότησης των εξαγορών επιχειρήσεων, ΔΕΕ 2001, σ. 256, Για την εξαγορά επιχειρήσεων βλ. Ρόκα Ν., Εμπορικές Εταιρείες, ό.π., σ. 615επ.

¹⁸⁶ Οδηγία 2001/23/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων (ΕΕ L 82, σ. 16-20), η οποία κωδικοποίησε την Οδηγία 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων, όπως είχε τροποποιηθεί με την Οδηγία 98/50/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1998 «για την τροποποίηση της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών-μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων» (Ε.Ε. L 201/17.7.1998). Στο άρθρο 1§1 στοιχείο (α) της Οδηγίας 2001/23 ορίζεται ότι: «α) Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε οποιαδήποτε μεταβίβαση επιχείρησης, εγκατάστασης ή τμήματος επιχείρησης ή εγκατάστασης σε άλλον εργοδότη, ως αποτέλεσμα νομικής μεταβίβασης ή συγχώνευσης.»

¹⁸⁷ ΠΔ 178/2002, ΦΕΚ Α' 162/12.7.2002, με το οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία 98/50/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1998 «για την τροποποίηση της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών-μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων».

¹⁸⁸ ΑΠ 14/2002 ΔΕΕ 2012, 1189, ΑΠ 997/2018 ΝΟΜΟΣ.

¹⁸⁹ Άρθρο 5§1 Οδηγίας 2001/23/ΕΚ: «Εκτός εάν τα κράτη μέλη προβλέπουν άλλως, τα άρθρα 3 και 4 δεν εφαρμόζονται στη μεταβίβαση επιχείρησης, εγκατάστασης ή τμήματος επιχείρησης ή εγκατάστασης, όταν ο εκχωρητής υπόκειται σε διαδικασία πτώχευσης ή σε οποιαδήποτε άλλη ανάλογη διαδικασία αφερεγγυότητας, κινηθείσα με σκοπό

εφαρμόζεται η Οδηγία, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στο εθνικό δίκαιο. Για την ενεργοποίηση της εξαίρεσης απαιτείται η σωρευτική πλήρωση των κάτωθι προϋποθέσεων: α) ο μεταβιβάζων πρέπει να υπόκειται σε διαδικασία πτώχευσης ή σε ανάλογη διαδικασία αφερεγγυότητας, β) η εν λόγω διαδικασία πρέπει να έχει ως σκοπό την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του μεταβιβάζοντος και γ) να τελεί υπό τον έλεγχο της αρμόδιας δημόσιας αρχής.¹⁹⁰ Παρ' όλ' αυτά, το Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης έκρινε ότι η ερμηνεία της ως άνω διάταξης θα πρέπει να είναι συστατική, καθώς καθιστά ανεφάρμοστο, υπό προϋποθέσεις, το καθεστώς προστασίας των εργαζομένων «αποκλίνοντας επομένως από τον βαθύτερο κύριο σκοπό της Οδηγίας».¹⁹¹ Το δικαστήριο απεφάνθη ότι αν η μεταβίβαση διενεργείται μετά την κήρυξη της πτώχευσης, αλλά έχει προετοιμαστεί ως συμφωνία pre-pack πριν από αυτή και αποσκοπεί στην επανέναρξη βιώσιμων μονάδων της επιχείρησης, τότε υφίσταται η προστασία των άρθρων 3 και 4 της Οδηγίας.¹⁹² Επιπλέον, η διαδικασία σύναψης προσυμφωνημένου σχεδίου (pre-pack), ως εξωδικαστικής, δεν υπόκειται σε έλεγχο της δικαστικής αρχής.¹⁹³

Με βάση την ανωτέρω ανάλυση, προκύπτει ότι η διαδικασία εξυγίανσης των άρθρων 31-64 ν. 4738/2020 δεν πληροί τις προϋποθέσεις, ώστε να εξαιρεθεί από τους κανόνες προστασίας των εργαζομένων. Συνιστά μεν διαδικασία αφερεγγυότητας, αλλά δεν έχει ως σκοπό της την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, αλλά τη συνέχιση της δραστηριότητας της τελευταίας μέσω εξυγίανσης. Επίσης, δεν τελεί υπό τον έλεγχο δημόσιας αρχής, καθώς η συμφωνία εξυγίανσης συνάπτεται εξωδικαστικά και η δικαστική αρχή συμπράττει μόνο κατά την επικύρωση, με την οποία προσδίδεται δεσμευτική ισχύ έναντι όλων. Συνεπώς, ως προς τη διαδικασία εξυγίανσης του ελληνικού δικαίου δεν χωρεί παρέκκλιση από το προβλεπόμενο καθεστώς προστασίας των εργαζομένων, το οποίο αποτυπώνεται στα άρθρα 3 και 4 της Οδηγίας.¹⁹⁴

Ως εκ τούτου, «για την εξασφάλιση των εργαζομένων, των οποίων οι θέσεις εργασίας μεταφέρονται στο νέο φορέα της επιχείρησης, ο μεταβιβάζων εξακολουθεί να ευθύνεται και μετά τη μεταβίβαση αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με το διάδοχο, για τις υποχρεώσεις που είχαν προκύψει από σύμβαση ή σχέση εργασίας μέχρι το χρόνο που αναλαμβάνει ο διάδοχος. Μετά τη μεταβίβαση, ο διάδοχος εξακολουθεί να τηρεί τους όρους εργασίας που προβλέπονταν ήδη από συλλογική σύμβαση εργασίας, απόφαση διαιτησίας, κανονισμό ή ατομική σύμβαση εργασίας».¹⁹⁵

η. Αναστολή ατομικών και συλλογικών διώξεων. Το θέμα αυτό αναλύεται στο δεύτερο Κεφάλαιο του παρόντος Μέρους.

την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του εκχωρητή και οι διαδικασίες αυτές διεξάγονται υπό την εποπτεία αρμόδιας δημόσιας αρχής (που μπορεί να είναι σύνδικος πτωχεύσεως, εξουσιοδοτημένος από αρμόδια δημόσια αρχή)».

¹⁹⁰ Σκέψεις 44επ. C-126/2016, ό.π.

¹⁹¹ Σκέψη 41 C-126/16 *Federatie Nederlandse Vakvereniging and others v. Smallsteps BV* ΔΕΕ 2017, 909 / ECLI:EU:C:2017:489.

¹⁹² Σκέψη 46-50 C-126/2016, ό.π.

¹⁹³ Σκέψεις 51-55 C-126/2016, ό.π.

¹⁹⁴ Ομοίως, C-664/17 *Ellinika Nafpigeia AE v Panagiotis Anagnostopoulos and Others* ECLI:EU:C:2019:496, Λαδάς Δ. Στοιχειοθέτηση της μεταβίβασης σε περίπτωση απόσχισης τμήματος της επιχείρησης με σύσταση νέας εταιρείας υπό το πρίσμα της απόφασης του ΔΕΕ της 13^{ης}.6.2019 στην υπόθεση C-664/2017 (Ελληνικά Ναυπηγεία) ΔΕΕ 2019, 672, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 87-88.

¹⁹⁵ ΑΠ 997/2018 ΝΟΜΟΣ (καθώς και σε <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/30337>). Άρθρο 4 ΠΔ 178/2002. Αναλυτικά, Λαδάς, ό.π., σ. 672επ.

θ. Χρηματοδότηση με σκοπό τη διατήρηση της αξίας της επιχείρησης

Καινοτομία του νόμου 4738/2020 είναι η εισαγωγή δυνατότητας λήψης ενδιάμεσης ή νέας χρηματοδότησης από τον οφειλέτη ή από τον φορέα στον οποίο μεταβιβάζεται η επιχείρηση, με σκοπό τη διατήρηση της αξίας της επιχείρησης, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξυγίανσης ή κατά την εφαρμογή του σχεδίου εξυγίανσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ρυθμίζεται τυχόν πρόβλημα ρευστότητας, ώστε η να διατηρηθεί η αξία της επιχείρησης στην αγορά παρά την ύπαρξη δυσκολιών που την οδήγησαν σε υπαγωγή στη διαδικασία εξυγίανσης.

ι. Διορισμό προσώπου προς επίβλεψη εκτέλεσης των όρων της συμφωνίας, οι εξουσίες του οποίου προβλέπονται από τους όρους της συμφωνίας εξυγίανσης.¹⁹⁶

ια. Καταβολή συμπληρωματικών ποσών, σε περίπτωση βελτίωσης των οικονομικών του οφειλέτη

Πρόκειται για ρήτρες βελτίωσης (*retour à meilleure fortune*), δυνάμει των οποίων καταβάλλονται συμπληρωματικά ποσά, σε περίπτωση βελτίωσης της οικονομικής θέσης του οφειλέτη. Προς τούτο, απαιτείται ακριβής προσδιορισμός των στοιχείων εκείνων που συνηγούνται στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης (πχ υπέρβαση ορισμένου ποσοστού κερδοφορίας, επαναφορά πωλήσεων στο πριν την κρίση ποσοστό κτλ) καθώς και συμπερίληψη στο κείμενο της συμφωνίας των προϋποθέσεων καταβολής των ποσών αυτών.¹⁹⁷

ιβ. Δικαίωμα προαίρεσης

Αν δεν ορίζεται άλλως στη συμφωνία, οι εγγυήσεις, οι ασφαλίσεις πιστώσεων και άλλες συμβάσεις που έχουν αντίστοιχο αποτέλεσμα υπέρ απαιτήσεων που κεφαλαιοποιούνται τρέπονται σε *δικαίωμα προαίρεσης* του πιστωτή, υπό την έννοια ότι ο τελευταίος μπορεί να πωλήσει στον εγγυητή ή ασφαλιστή τις μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια, που προκύπτουν από την κεφαλαιοποίηση του χρέους.¹⁹⁸ Το δικαίωμα προαίρεσης ασκείται εντός δύο μηνών από τότε που θα καθίστατο ληξιπρόθεσμο το χρέος ή από την κεφαλαιοποίηση, κατ' άρθρο 39§1 περ. ιβ' εδ. β' ν. 4738/2020.

Σύμφωνα με το άρθρο 39§2 ν. 4738/2020, δεν θίγονται οι πιστώσεις που είναι εξασφαλισμένες με συμφωνία χρηματοοικονομικής ασφάλειας του άρθρου 2 ν. 3301/2004, εκτός αν συμφωνήσει διαφορετικά ο ασφαλειολήπτης.

Στις παραγράφους 4 και 5 του άρθρου 39 ν. 4738/2020, εισάγονται «περιορισμοί ως προς την επίπτωση της συμφωνίας σε εργασιακά δικαιώματα».¹⁹⁹ Διευκρινίζεται ότι δεν θίγονται κεκτημένα δικαιώματα σε επαγγελματικές συντάξεις²⁰⁰ και απαριθμούνται ρητώς τα εργασιακά δικαιώματα που επίσης δεν θίγονται από τη συμφωνία εξυγίανσης,²⁰¹ ήτοι δικαίωμα συλλογικής

¹⁹⁶ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 69.

¹⁹⁷ βλ. επίσης Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 203-204 και Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 69.

¹⁹⁸ Άρθρο 39§1 περ. ιβ' ν. 4738/2020, ΕφΒορΑιγαίου 124/2013. Περισσότερα για το δικαίωμα προαίρεσης βλ. Λιναρίτη Ε. Ιωάννη, Τίτλοι κτήσεις Μετοχών (Warrants) Εταιρικοί και Καλυμμένοι, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018.

¹⁹⁹ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 227.

²⁰⁰ Άρθρο 39§4 ν. 4738/2020.

²⁰¹ Άρθρο 39§5 ν. 4738/2020.

διαπραγμάτευσης και εργασιακής κινητοποίησης εργαζομένων, δικαίωμα στην ενημέρωση και τη διαβούλευση,²⁰² καθώς και δικαιώματα κατοχυρωμένα από Οδηγίες της ΕΕ.²⁰³

Κατ' άρθρο 40§1 ν. 4738/2020,²⁰⁴ η συμφωνία εξυγίανσης δύναται να περιέχει ως όρο ότι η μη τήρησή της οδηγεί σε πλήρωση σχετικής διαλυτικής αίρεσης ή συνιστά λόγο καταγγελίας της.²⁰⁵ Επίσης, μπορεί να τελεί υπό άλλες αιρέσεις, αναβλητικές ή διαλυτικές, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του άρθρου 40 ν. 4738/2020.²⁰⁶ Ειδικότερα, απαιτείται ρητή πρόβλεψη του χρόνου πλήρωσης τυχόν αναβλητικής αίρεσης, η οποία δεν πρέπει να υπερβαίνει τους εννέα μήνες από την επικύρωση, καθώς και προσωρινή ρύθμιση των υποχρεώσεων του οφειλέτη, στο μέτρο που είναι αναγκαίο, προκειμένου να αποφευχθεί τυχόν παύση πληρωμών, ενόσω εκκρεμεί η αίρεση.²⁰⁷

Τέλος, αντικείμενο ρύθμισης της συμφωνίας εξυγίανσης δεν μπορούν να είναι οι αποδοτέοι φόροι, όπως ο φόρος προστιθέμενης αξίας, ούτε οι παρακρατούμενοι, όπως οι ασφαλιστικές εισφορές, καθώς αποτελούν υποχρεώσεις τρίτων και όχι του οφειλέτη.²⁰⁸ Ωστόσο, νομολογιακά υπάρχει και η αντίθετη άποψη, υπό την έννοια ότι η ιδιοποίηση των αποδοτέων δημιουργεί αδικοπρακτική ευθύνη του οφειλέτη λόγω υπεξαίρεσης και εξ αυτής προκύπτει ενοχική υποχρέωση αποζημίωσης.²⁰⁹

iii. Νομική φύση και ισχύς της συμφωνίας

Η συμφωνία εξυγίανσης είναι ενοχική,²¹⁰ αμφοτεροβαρής, υποσχετική δικαιοπραξία,²¹¹ η οποία φέρει *suī generis* χαρακτηριστικά, απορρέοντα από το ειδικότερο περιεχόμενό της.²¹² Τόσο στη θεωρία όσο και στη νομολογία, έχει γίνει δεκτή η ομοιότητά της με τη σύμβαση συμβιβασμού,²¹³ ενώ έχει υποστηριχθεί επίσης ότι διαθέτει ανανεωτικό χαρακτήρα,²¹⁴ κατά τα οριζόμενα στην ΑΚ 436επ, αφού μέρος των ενοχών αποσβέννυται, καθώς αντικαθίσταται από νέες ενοχές, αν και υπάρχει το ενδεχόμενο υπαναχώρησης, σε περίπτωση μη τήρησης των συμπεφωνημένων.²¹⁵

²⁰² Κατά τα οριζόμενα στις Οδηγίες 2002/14/ΕΚ, 2009/38/ΕΚ, άρθρο 39§5 περ. β' ν. 4738/2020.

²⁰³ Οδηγίες 98/59/ΕΚ, 2001/23/ΕΚ, 2008/94/ΕΚ, άρθρο 39§5 περ. γ' ν. 4738/2020.

²⁰⁴ Επαναλαμβάνεται το προϊσχύσαν άρθρο 103§3ΠτΚ.

²⁰⁵ «Η συμφωνία εξυγίανσης δύναται να τελεί και υπό άλλες αιρέσεις, αναβλητικές ή διαλυτικές». Έτσι, εκτός από ρήτρες βελτίωσης, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, μπορεί να ενταχθούν και αντίθετες ρήτρες, όταν τα οικονομικά της επιχείρησης βαίνουν προς το χειρότερο. Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 206. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 70.

²⁰⁶ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 103§4 εδ. α' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

²⁰⁷ Άρθρο 40§3 ν. 4738/2020. Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 103§4 εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

²⁰⁸ ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385.

²⁰⁹ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 90, ΑΠ 1309/2016 ΔΕΕ 2017, 99.

²¹⁰ Για τον ενοχικό χαρακτήρα της συμφωνίας βλ. ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2016, 806.

²¹¹ Μάζης Παναγιώτης Κ., Τύχη ασφαλειών τρίτων για οφειλές που ρυθμίζονται με προπρωτευτική συμφωνία εξυγίανσης, συναπτόμενη μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του, ΔΕΕ 11/2016, σ. 1359.

²¹² Μπορεί να φέρει στοιχεία πώλησης, μίσθωσης έργου, αφέσεως χρέους, ανάληψης μετοχών ή εταιρικών μεριδίων κλπ. Βλ. Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 95επ.

²¹³ ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506, ΕφΑθ 1619/2018 ΔΕΕ 2018, 1043, Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 95, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 77.

²¹⁴ Όπως αναφέρεται σε Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 77 και σε Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 95επ.

²¹⁵ Βλ. επίσης Μάζη, Τύχη ασφαλειών τρίτων, ό.π., σ. 1359, Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 121-122, Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 77, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 61, ΠΠρΚαβάλας 20/2013 ΕπισκεΔ 2013, 205, ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506.

Σε κάθε περίπτωση, πρόκειται για «συμφωνία», είτε έχει συναφθεί με τη σύμπραξη του οφειλέτη είτε χωρίς τη σύμπραξή του. Στην τελευταία περίπτωση, η συναίνεση του οφειλέτη συνιστά μία εκ των προϋποθέσεων του άρθρου 54 ν. 4738/2020, που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, για τη δικαστική επικύρωση της συμφωνίας. Ειδικότερα, τεκμαίρεται η συναίνεσή του, αν, κατ' άρθρο 54§3 περ. ε'εδ. β' ν. 4738/2020, δεν ασκήσει παρέμβαση κατά της αποδοχής της συμφωνίας έως και τη συζήτηση της αίτησης επικύρωσης. Παρ' όλ' αυτά, το δικαστήριο, βάσει του επόμενου εδαφίου, μπορεί να προβεί σε επικύρωση, αν κρίνει ότι, παρά την άσκηση παρέμβασης του οφειλέτη, η νομική και οικονομική κατάσταση του τελευταίου δεν θα καταστεί χειρότερη, σε σύγκριση με αυτή στην οποία θα ευρίσκετο χωρίς τη συμφωνία. Στην εν λόγω κρίση του, το δικαστήριο επιβουλεύεται από την αίτηση, ιδίως από την έκθεση του εμπειρογνώμονα.²¹⁶

Η σύμβαση προληπτικού συμβιβασμού υπερέχει στη σύνθετη νομική φύση της συμφωνίας εξυγίανσης ως ειδική έκφανση του άρθρου 871 ΑΚ.²¹⁷ Ως εκ τούτου, τυγχάνουν εφαρμογής οι γενικές περί συμβάσεων διατάξεις, σε συνδυασμό με τις περί συμβιβασμού ειδικές διατάξεις των άρθρων 871επ. ΑΚ, «στο μέτρο που δεν αντίκεινται προς τις ειδικότερες διατάξεις των άρθρων 99επ.ΠτΚ».²¹⁸

Ως ενοχική δικαιοπραξία, ο συμβιβασμός έχει καταρχήν *inter partes* δεσμευτική ισχύ. Ωστόσο, ο νόμος προβλέπει την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης προκειμένου να την καταστήσει δεσμευτική ως προς όλους τους πιστωτές, επεκτείνοντας τις συνέπειές της και στους μη συμβληθέντες πιστωτές.²¹⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 60§1 ν. 4738/2020, σε συνδυασμό με το άρθρο 39§1περ.η' εδ. β' ν. 4738/2020, η επικυρωθείσα συμφωνία εξυγίανσης έχει δεσμευτική ισχύ έναντι όλων των πιστωτών, των οποίων οι απαιτήσεις ρυθμίζονται από αυτή, ενώ, ως προς τους μη συμβαλλομένους, συμπεριλαμβανομένων των πιστωτών των οποίων η συναίνεση συνάγεται, τίθεται αποκλειστική προθεσμία ισχύος τριών μηνών από την έκδοση απόφασης επικύρωσης.

Ως προς το τμήμα της απόλυτης δέσμευσης όλων των πιστωτών, εξαιρουμένων όσων οι απαιτήσεις γεννήθηκαν μετά την έκδοση της απόφασης επικύρωσης, η συμφωνία λειτουργεί ως «αναγκαστικός συμβιβασμός»,²²⁰ ο οποίος είναι δεσμευτικός για όλους τους πιστωτές.

Συνεπώς, αν οι μη συμβληθέντες πιστωτές, κατά την αποκλειστική προθεσμία του τριμήνου, καθώς και οι συμβληθέντες, κατά τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας εξυγίανσης, ασκήσουν δικαστικώς την αξίωσή τους, ο οφειλέτης προστατεύεται, προβάλλοντας την ανατρεπτική ένσταση συμβιβασμού του άρθρου 871ΑΚ.²²¹ Επίσης, σε περίπτωση που έχει συμφωνηθεί

²¹⁶ Άρθρο 54§3περ. ε'εδ. γ'ν. 4738/2020.

²¹⁷ Ψυχομάνης, ΠτΔ, ό.π., σ. 95, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 77, ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506, ΕφΑθ 1619/2018 ΔΕΕ 2018, 1043.

²¹⁸ ΕφΑθ 1619/2018 ΔΕΕ 2018, 1043.

²¹⁹ Βλ. ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506: «..ο συμβιβασμός του άρθρου 871 ΑΚ, ως ενοχική σύμβαση, επιφέρει αποτελέσματα χωρίς να προαπαιτείται η επικύρωσή του από το δικαστήριο. Τα αποτελέσματα αυτά περιορίζονται μόνο μεταξύ των συμβαλλομένων. Για να επιτευχθούν, όμως, οι στόχοι της συμφωνίας εξυγίανσης κρίθηκε από το νομοθέτη ότι πρέπει να διευρυνθεί η ρυθμιστική της εμβέλεια, ώστε να καταλάβει και τους πιστωτές του οφειλέτη που είτε δεν συμβλήθηκαν είτε ρητώς την απέκρουσαν».

²²⁰ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 77.

²²¹ Για την ανατρεπτική ένσταση συμβιβασμού βλ. Ορφανίδη Γ., Η επίδραση του εξώδικου συμβιβασμού στην εκκρεμή δίκη, σε Τιμητικό Τόμο Νικολάου Θ. Νίκα, 2018, σ. 74επ, Γεωργιάδης Απ., Ενοχικό Δίκαιο, τ. II Ειδικό μέρος, 2007, σ. 565, ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506, ΑΠ 1257/2017 ΝΟΜΟΣ, ΤρΕφΠειρ 326/2016 ΝΟΜΟΣ.

περιορισμός της απαίτησης, ο οφειλέτης μπορεί να προβάλει την ένσταση του άρθρου 454ΑΚ λόγω άφεσης χρέους.²²² Επιπρόσθετα, αν προβλέπεται παράταση χρόνου αποπληρωμής των χρεών, η τυχόν άσκηση δικαστικής αξίωσης του πιστωτή πριν την παρέλευση της τεθείσας προθεσμίας μπορεί να αντικρουσθεί από τον οφειλέτη με την ένσταση του άρθρου 210ΑΚ περί αναβλητικής προθεσμίας.²²³

Σύμφωνα με το άρθρο 41 ν. 4738/2020,²²⁴ η συμφωνία εξυγίανσης τελεί υπό την προϋπόθεση της επικύρωσής της από το πτωχευτικό δικαστήριο. Ωστόσο, βάσει της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων, κατ' ΑΚ 361, που διέπει το ενοχικό δίκαιο, αλλά και της ειδικότερης διάταξης του άρθρου 41 ν. 4738/2020, είναι δυνατό να ισχύσει ολικά ή μερικά, τόσο πριν από την επικύρωσή της όσο και στην περίπτωση που τελικά δεν επικυρωθεί. Ως εξώδικος συμβιβασμός αρκεί να συνάγεται ευκρινώς ότι τα συμβαλλόμενα μέρη επιθυμούν την πριν από την επικύρωση δέσμευσή τους, κατ' άρθρο 173ΑΚ, είτε στο σύνολο είτε αναφορικά με μερικούς μόνο όρους της συμφωνίας.²²⁵ Πρόκειται για αυτοδέσμευση των πιστωτών και του οφειλέτη που ισχύει μόνο μεταξύ των συμβληθέντων μερών. Βέβαια, ο νόμος δίδει τη δυνατότητα στον οφειλέτη να ζητήσει, πριν την υποβολή αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας, τη λήψη προληπτικών μέτρων,²²⁶ όπως αναλύεται στην οικεία θέση του παρόντος.

iv. Τύπος της συμφωνίας

Η συμφωνία εξυγίανσης είναι τυπική δικαιοπραξία. Σύμφωνα με το άρθρο 42 ν. 4738/2020,²²⁷ αρκεί ιδιωτικό έγγραφο, εκτός αν με αυτή αναλαμβάνονται υποχρεώσεις για τις οποίες απαιτείται η σύνταξη συμβολαιογραφικού εγγράφου. Στο εδάφιο β' του ως άνω άρθρου ορίζεται ότι είναι δυνατή η αναπλήρωση του συμβολαιογραφικού τύπου με δηλώσεις ενώπιον του δικαστηρίου.²²⁸

Αφού η συμφωνία εξυγίανσης περιβάλλεται, εκ του νόμου, τον έγγραφο τύπο, συνάγεται εκ του άρθρου 160ΑΚ²²⁹ ότι πρέπει να φέρει ιδιόχειρες υπογραφές των συμβαλλομένων. Εν προκειμένω, η υπογραφή της συμφωνίας αποτελεί προϋπόθεση επικύρωσής της που πρέπει να συντρέχει σωρευτικά με τις λοιπές του άρθρου 54 ν. 4738/2020. Ειδικότερα, στην πρώτη παράγραφο του εν λόγω άρθρου, αναφέρεται ρητώς ότι απαιτείται η υπογραφή της από τον οφειλέτη και την απαιτούμενη πλειοψηφία πιστωτών του άρθρου 34§1 ν. 4738/2020 ή μόνο των πιστωτών που συγκεντρώνουν την ανωτέρω πλειοψηφία (σε περίπτωση σύναψης συμφωνίας χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη). Επιπλέον, ο έγγραφος τύπος προκύπτει επίσης από το άρθρο 46§1 περ. α' ν. 4738/2020, σύμφωνα με το οποίο η «υπογεγραμμένη συμφωνία εξυγίανσης» συνοδεύει, με ποινή απαραδέκτου, την αίτηση επικύρωσης. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση

²²² ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506, ΑΠ 934/2014 ΧρΙΔ 2014, 732, ΤρΕφΑθ 901/2015 Αρμ 2016, 799, ΕφΑθ 3859/2008 ΕφΑΔΠολΔ 2010, 40, Για την άφεση χρέους, Γεωργιάδης, ό.π., ΙΙ Ειδικό Μέρος, σ. 534επ., Σταθόπουλος Μ., Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, ε' έκδοση, 2018, σ. 1248επ.

²²³ ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506, ΑΠ 1391/2006 ΝΟΜΟΣ.

²²⁴ Άρθρο 103§5 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

²²⁵ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 77, Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 122.

²²⁶ Άρθρο 53 Ν. 4738/2020.

²²⁷ Άρθρο 103§6 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

²²⁸ Στο άρθρο 158ΑΚ ορίζεται η τήρηση τύπου για τη δικαιοπραξία απαιτείται μόνο όπου το ορίζει ο νόμος.

²²⁹ Άρθρο 160ΑΚ: Έγγραφος τύπος. Αν ο νόμος ή τα μέρη όρισαν για τη δικαιοπραξία έγγραφο τύπο, το έγγραφο πρέπει να έχει την ιδιόχειρη υπογραφή του εκδότη του.

της συμφωνίας που συνάπτεται μεταξύ των πιστωτών, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 47§1 ν. 4738/2020, όπου γίνεται παραπομπή στα έγγραφα που αναφέρονται στο άρθρο 46 ν. 4738/2020.

Η σύμπραξη τρίτων που είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση των όρων της συμφωνίας παρέχεται είτε «με σχετική δήλωση σε έγγραφο που φέρει εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής και συνοδεύει τη συμφωνία είτε τίθεται ως αναβλητική αίρεση στη συμφωνία για τη θέση της σε ισχύ».²³⁰ Ως τρίτος νοείται πρόσωπο που δεν είναι δανειστής του οφειλέτη, όπως το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που συμφωνεί να χρηματοδοτήσει την επιχείρηση.²³¹

ν. Κατάσταση πιστωτών

Σύμφωνα με το άρθρο 54§1 ν. 4738/2020, μία εκ των προϋποθέσεων επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης είναι η υπογραφή της από την απαιτούμενη πλειοψηφία του συνόλου των πιστωτών, η οποία ορίζεται στο άρθρο 34§1 ν. 4738/2020. Ο υπολογισμός των ποσοστών πραγματοποιείται βάσει κατάστασης, η οποία επισυνάπτεται στη συμφωνία εξυγίανσης.²³² Η κατάσταση πιστωτών φέρει ημερομηνία εντός του τελευταίου τριμήνου πριν την υποβολή της αίτησης επικύρωσης στο πτωχευτικό δικαστήριο.²³³

Πρόκειται για έγγραφο που συντάσσεται από τον οφειλέτη και περιλαμβάνει όλους τους πιστωτές, ανεξαρτήτως γενικών ή ειδικών προνομίων, οι απαιτήσεις των οποίων υφίστανται κατά την ημερομηνία που φέρει η κατάσταση.²³⁴ Η συμπερίληψη όλων των πιστωτών συνάδει με την αρχή της ισότιμης μεταχείρισης αλλά και με το συλλογικό χαρακτήρα της διαδικασίας εξυγίανσης. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη των απαιτήσεων, υπό την έννοια ύπαρξης του οργανισμού της ενοχής, άλλως της βασικής έννομης σχέσης, που θεμελιώνει την απαίτηση,²³⁵ κατά την ημερομηνία σύνταξης της κατάστασης πιστωτών, ενώ το ληξιπρόθεσμο των απαιτήσεων δεν αποτελεί κριτήριο ένταξης των πιστωτών στην εν λόγω κατάσταση.²³⁶ Σε περίπτωση αμφοτεροβαρών συμβάσεων, συμπεριλαμβάνονται οι πιστωτές, εφόσον έχουν προβεί σε πλήρωση της δικής τους παροχής προς τον οφειλέτη ή έχουν αξίωση αποζημίωσης συνεπεία υπαναχώρησης από τη σύμβαση.²³⁷ Συμπεριλαμβάνονται, επίσης, πιστωτές με απαιτήσεις από χρηματοδοτικές μισθώσεις²³⁸ που οφείλονται συμβατικά από την ημερομηνία που φέρει η κατάσταση πιστωτών μέχρι τη συμβατική ημερομηνία λήξεως των συμβάσεων.²³⁹

²³⁰ Άρθρο 36 ν. 4738/2020. Επαναλαμβάνεται το άρθρο 101§4 προϊσχύσαντος ΠτΚ. Σχετικά Ψυχομάνης, ΠτΔ, ό.π., σ. 121, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 71.

²³¹ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 72

²³² Άρθρο 34§3 εδ α' ν. 4738/2020. Γενικότερα για την κατάσταση πιστωτών βλ. Σκαλιδή, ό.π., σ. 755επ. §31 επ., ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073, ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017, 1338, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385.

²³³ Άρθρο 34§3 εδ.β' ν. 4738/2020.

²³⁴ Άρθρο 34§3εδ.γ' ν. 4738/2020.

²³⁵ Σταθόπουλος, ό.π., σ. 67επ., Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 313επ.

²³⁶ Άρθρο 34§3εδ.γ' ν. 4738/2020.

²³⁷ 34§3εδ.δ' ν. 4738/2020.

²³⁸ ΜΕφΑθ 5691/2018 ΔΕΕ 2019, 1158, ΜΕφΑθ 5414/2018 ΔΕΕ 2019, 1000.

²³⁹ Άρθρο 34§3εδ. ε' ν. 4738/2020. Επίσης ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017, 1338 (προϊσχύσαν άρθρο 100§2 εδ. δ' ΠτΚ).

Εν προκειμένω, συμπεριλαμβάνονται όλοι οι πιστωτές, ανεξαρτήτως του αριθμού τους και ανεξαρτήτως του είδους, του ύψους και του χρόνου γένεσης των απαιτήσεών τους.²⁴⁰ Δεν προβλέπεται αναγγελία απαιτήσεων και επαλήθευσή τους, κατά τον τρόπο που ισχύει στην πτώχευση, ακριβώς λόγω της φύσης της διαδικασίας εξυγίανσης, ως κατά βάση εξωδικαστικής και συναινετικής. Ως εκ τούτου, θα ήταν δυσχερές και χρονοβόρο για το δικαστήριο, το οποίο δεν επιλαμβάνεται των εξωδικαστικών διαπραγματεύσεων, να προβεί σε εξέλεξη των πιστώσεων, διαδικασία η οποία θα αντιστρατευόταν τον σκοπό της ταχείας εξυγίανσης.²⁴¹ Στην παράγραφο 5 του άρθρου 34 ν. 4738/2020, προβλέπεται ότι οι απαιτήσεις που περιλαμβάνονται στην κατάσταση πιστωτών «θα πρέπει να προκύπτουν από τα βιβλία του οφειλέτη ή να έχουν αναγνωρισθεί ή να έχουν πιθανολογηθεί με απόφαση δικαστηρίου οποιουδήποτε βαθμού δικαιοδοσίας, ακόμη και με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων», σε περίπτωση σύναψης συμφωνίας με τη σύμπραξη του οφειλέτη.²⁴² Στην περίπτωση που δεν υφίσταται σύμπραξη του οφειλέτη, οι απαιτήσεις θα πρέπει να προκύπτουν «από τις πλέον πρόσφατες δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις του οφειλέτη, εφόσον υπάρχουν, τα βιβλία και στοιχεία που διαθέτουν οι συμβαλλόμενοι πιστωτές, και αποφάσεις δικαστηρίων οποιουδήποτε βαθμού δικαιοδοσίας, συμπεριλαμβανομένων αποφάσεων που εκδίδονται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων».²⁴³

Εκτός από τους πιστωτές που καταχωρούνται στην εν λόγω κατάσταση, υπάρχουν και αυτοί, των οποίων οι απαιτήσεις α) δεν εμφανίζονται στα βιβλία του οφειλέτη, β) δεν έχουν αναγνωρισθεί ή πιθανολογηθεί με δικαστική απόφαση ή γ) γεννήθηκαν μετά την κατάρτιση του πίνακα πιστωτών. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, οι «νέοι» πιστωτές καταλαμβάνονται από την αυτόματη αναστολή των ατομικών διώξεων, καθώς η εμφάνισή τους εντάσσεται σε χρονικό διάστημα που προηγείται της έκδοσης δικαστικής απόφασης και η αυτοδίκαιη αναστολή του εδαφίου α' της παραγράφου 1 του άρθρου 50 ν. 4738/2020 αναφέρεται, εν γένει, σε απαιτήσεις και όχι μόνο σε αυτές που έχουν συμπεριληφθεί στην κατάσταση πιστωτών.²⁴⁴ Σημειώνεται ότι στο σχηματισμό της νόμιμης πλειοψηφίας δεν λαμβάνονται υπ' όψιν οι μη θιγόμενοι πιστωτές (unimpaired creditors).²⁴⁵

Μη θιγόμενος είναι ο πιστωτής που διατηρεί στο ακέραιο τη νομική κατάσταση που είχε πριν από την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης, κατ' άρθρο 34§1 εδ.β' ν. 4738/2020.²⁴⁶ Οι απαιτήσεις του δεν επιβαρύνονται από τη συμφωνία εξυγίανσης, υπό την έννοια ότι δεν υφίστανται αλλοιώσεις ως προς το ύψος ή τον χρόνο αποπληρωμής τους, ενώ η εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων του οφειλέτη ως προς τον πιστωτή συνεχίζεται κανονικά, κατά τα πριν από τη συμφωνία εξυγίανσης ισχύοντα. Επίσης, η ίδια η αναστολή διώξεων δεν θεωρείται

²⁴⁰ Σχετικά, Ψυχομάνης, ΠτΔ, ό.π., σ. 98.

²⁴¹ Βλ. σχετική προβληματική κατά το προϊσχύσαν δίκαιο του άρθρου 44 ν. 1892/1990 σε Μάζη Π., Σύμβαση Εξυγίανσης επιχείρησης κατά το άρθρο 44 ν. 1892/90. Υπολογιζόμενες απαιτήσεις και επιρροή μεταγενέστερης δικαστικής αναγνώρισης άλλων χρεών, ΔΕΕ 1995, 713.

²⁴² Άρθρο 34§5 εδ.α' ν. 4738/2020 (άρθρο 100§3 εδ. α' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

²⁴³ Άρθρο 34§5 εδ.β' ν. 4738/2020 (άρθρο 100§3 εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ), ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017, 1338, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 186επ.

²⁴⁴ ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017, 1338.

²⁴⁵ Άρθρο 34§1 εδ. α, β ν. 4738/2020, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017, 1338, ΣτΕ 355/2019 ΔΕΕ 2019, 474.

²⁴⁶ Βλ. άρθρο 116§3 εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ), ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017, 1338, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 71

ότι θίγει τον πιστωτή.²⁴⁷ Το Δημόσιο και το ΕΦΚΑ καθίστανται μη θιγόμενοι πιστωτές, όταν υπάρχει συμφωνία με τον οφειλέτη για ρύθμιση των οφειλών του, η οποία δεν επηρεάζεται από τη συμφωνία εξυγίανσης.²⁴⁸

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το άρθρο 48§1 εδ.β' ν. 4738/2020,²⁴⁹ η ακρίβεια και εγκυρότητα της κατάστασης πιστωτών βεβαιώνεται από την έκθεση του εμπειρογνώμονα, με ιδιαίτερη μνεία στους ενέγγυους πιστωτές, στους οποίους, σύμφωνα με το άρθρο 96§1 περ. γ' ν.4738/2020, περιλαμβάνονται οι έχοντες ειδικό προνόμιο ή εμπράγματη ασφάλεια.

vi. Απαιτούμενη πλειοψηφία

Η πλειοψηφία της παραγράφου 1 του άρθρου 34 ν. 4738/2020, που απαιτείται για την υπογραφή της συμφωνίας εξυγίανσης, υπολογίζεται, όπως έχει αναφερθεί, βάσει των απαιτήσεων που συμπεριλαμβάνονται στην κατάσταση πιστωτών. Πρόκειται για τους πιστωτές που εκπροσωπούν περισσότερο από το 50% των απαιτήσεων με ειδικό προνόμιο και περισσότερο από το 50% των λοιπών απαιτήσεων που θίγονται από τη συμφωνία εξυγίανσης.

Υπό το προϊσχύσαν δίκαιο, οι πιστωτές που υπέγραφαν τη συμφωνία έπρεπε να εκπροσωπούν το 60% του συνόλου των απαιτήσεων, στο οποίο περιλαμβανόταν το 40% των τυχόν εμπραγμάτως ή με προσημείωση υποθήκης εξασφαλισμένων απαιτήσεων.²⁵⁰ Επιπλέον, τα προϊσχύσαντα ποσοστά ανταποκρίνονταν σε εκείνα που ίσχυαν υπό το κράτος του ν. 1892/1990²⁵¹ και συγκεκριμένα του άρθρου 44, για το οποίο είχε κριθεί νομολογιακά ότι, παρά την αναφορά του μόνο στους εμπραγμάτως εξασφαλισμένους πιστωτές, κατελάμβανε και τους εξασφαλισμένους με προσημείωση υποθήκης. Η εν λόγω ερμηνεία, εκτός του ότι συνάδει με το άρθρο 41ΕισΝΚΠολΔ,²⁵² εκφράζει τη χρησιμότητα της προσημείωσης, που συνιστά υποθήκη υπό αίρεση, ως προς την εξασφάλιση κυρίως Τραπεζών για τη χορήγηση δανείων, για τα οποία εγγράφεται υποθήκη για μικρό ποσό και για το υπόλοιπο προσημείωση.²⁵³

²⁴⁷ Για την έννοια του μη θιγόμενου πιστωτή ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017, 1338, Ρόκα Αλ, Έννοια μη θιγομένων από τη συμφωνία εξυγίανσης πιστωτών (γνωμοδότηση), ΔΕΕ 2017, σ. 1302.

²⁴⁸ Βλ. ΠΠρΑθ 539/2012 ΔΕΕ 2012, 1161, ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426, ΠΟΛ 2117/28.5.2021, ΚΕΑΟ 33/2.6.2021.

²⁴⁹ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 104§5 εδ.β' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

²⁵⁰ ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017 σ. 1338, ΠΠρΓρεβ 17/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 849, ΑΠ 517/2018, όπου αναφέρεται ότι η εμπράγματη ασφάλεια είναι ειδικό προνόμιο, www.areiospagos.gr. Κοτσίρης Λ., Απαιτήσεις από χρηματοδοτική μίσθωση και η μεταχείρισή τους στις πλειοψηφίες επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού και Έρευνας, 2016, τ. Ι, σ. 417-426.

²⁵¹ Περισσότερα για τη διαδικασία βλ. Ορφανίδη Γ., Εξουσία διαθέσεων, ό.π., σ. 24επ.

²⁵² Άρθρο 41εδ. β' ΕισΝΚΠολΔ: «Οι σχετικές με την υποθήκη διατάξεις του ΚΠολΔ εφαρμόζονται και στην προσημείωση, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά».

²⁵³ Άρθρο 44§1 περ. α' ν. 1892/1990 περί συμφωνιών πιστωτών και επιχείρησης: «1. Συμφωνίες πιστωτών και επιχείρησης, ..., που ρυθμίζουν ή περιορίζουν χρέη αυτής, δεσμεύουν και τους μη συμβεβλημένους πιστωτές, ..., εφόσον: α. οι συμβεβλημένοι πιστωτές εκπροσωπούν το εξήντα τοις εκατό (60%) του συνόλου των απαιτήσεων, στο οποίο πρέπει να περιλαμβάνεται το σαράντα τοις εκατό (40%) των τυχόν εμπραγμάτως ασφαλισμένων, όπως οι απαιτήσεις αυτές εμφανίζονται στα τηρούμενα από την επιχείρηση βιβλία και τον ισολογισμό της τελευταίας πριν από τη σχετική συμφωνία εταιρικής χρήσης». Επίσης βλ. συμπεράσματα σε Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ., καθώς και Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 49επ., 71. Ειδικότερα για το άρθρο 44 ν. 1892/1990, Π. Μάζης, Σύμβαση εξυγίανσης επιχείρησης ό.π., σ. 713επ.

Στη νέα ρύθμιση, εισάγεται διάκριση των πιστωτών σε δύο κατηγορίες, ήτοι σε αυτή των εχόντων ειδικό προνόμιο, οι απαιτήσεις των οποίων ικανοποιούνται από συγκεκριμένα στοιχεία της περιουσίας του οφειλέτη, και σε αυτή των υπολοίπων πιστωτών, ήτοι των γενικών προνομιούχων και ανέγγυων, οι απαιτήσεις των οποίων ικανοποιούνται από το σύνολο της περιουσίας του οφειλέτη.²⁵⁴

vii. Συναίνεση οφειλέτη και σύμπραξη συνέλευσης μετόχων/εταίρων

Σε περίπτωση που ο οφειλέτης είναι νομικό πρόσωπο, αρμοδιότητα για την παροχή συναίνεσης στη συμφωνία εξυγίανσης έχει είτε ο διαχειριστής είτε το όργανο διοίκησης του νομικού προσώπου (το διοικητικό συμβούλιο αν πρόκειται για ανώνυμη εταιρεία), σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 35 ν. 4738/2020.

Νέα ρύθμιση εισάγεται στην επόμενη παράγραφο του εν λόγω άρθρου σχετικά με τους όρους σύμπραξης των μετόχων/εταίρων, σε σχέση με το προϊσχύσαν άρθρο 101 ΠτΚ, η οποία αποσκοπεί στη διευθέτηση θεμάτων που είχαν απασχολήσει τη θεωρία σχετικά με τις αρμοδιότητες της συνέλευσης μετόχων/εταίρων, ιδίως τις λεγόμενες «άγραφες αρμοδιότητες».²⁵⁵

Σύμφωνα με το άρθρο 35§2 ν. 4738/2020, η σύναψη και η εφαρμογή της συμφωνίας δεν προϋποθέτει τη συναίνεση των μετόχων ή εταίρων, ακόμα κι αν προβλέπεται στο καταστατικό της εταιρείας, εάν ο εμπειρογνώμονας κρίνει στην έκθεσή του²⁵⁶ ότι η υπολειμματική αξίωση των μετόχων ή εταίρων κατά της εταιρείας δεν θίγεται από την εφαρμογή της συμφωνίας εξυγίανσης.²⁵⁷ Δεν είναι δυνατή η παράκαμψη της συναίνεσής τους, όταν αυτή απαιτείται ρητά από την κείμενη εταιρική νομοθεσία, όπως στην περίπτωση μεταβολής μετοχικού κεφαλαίου, παραίτησης από δικαίωμα προτίμησης, τροποποίησης καταστατικού, συγχώνευσης, μετατροπής σε άλλη εταιρική μορφή.²⁵⁸

Στην τελευταία περίπτωση, το δικαστήριο με την απόφαση που επικυρώνει τη συμφωνία εξυγίανσης δύναται να διορίσει ειδικό εντολοδόχο και να του αναθέσει τη σύγκληση γενικής συνέλευσης και την άσκηση δικαιώματος παράστασης και ψήφου των μετόχων ή εταίρων που δεν συμπράττουν.²⁵⁹ Η νομιμοποίηση συμμετοχής του ειδικού εντολοδόχου στη συνέλευση συντελείται με την κοινοποίηση στην εταιρεία της δικαστικής απόφασης που ενσωματώνει το διορισμό του.²⁶⁰ Εφόσον από την καταμέτρηση των ψήφων δεν συγκεντρώνεται η απαραίτητη απαρτία ή πλειοψηφία για τη λήψη απόφασης, ενεργοποιείται το δικαίωμα ψήφου του ειδικού εντολοδόχου, τόσο αναφορικά με μετόχους ή εταίρους που καταψηφίζουν την απόφαση ή

²⁵⁴ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 223-224. Για τους ανέγγυους πιστωτές, βλ. Ορφανίδη Γ., Οι προθεσμίες ενδίκων μέσων κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, 2009, σ. 341επ.

²⁵⁵ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 225.

²⁵⁶ ΕφΒορΑιγαίου 124/2013 με παρατ. Αλ. Ρόκα ΔΕΕ 2/2014 σ. 147, ΠΠρΘεσ 3414/2017 ΔΕΕ 10/2017 σ. 1211, άρθρο 101§2εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

²⁵⁷ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 225.

²⁵⁸ Άρθρο 35§2 εδ. α' Ν. 4738/2020, ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 225, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 72επ.

²⁵⁹ Άρθρο 35§3 περ. α' ν. 4738/2020.

²⁶⁰ Άρθρο 35§3 περ. α' εδ. β' ν. 4738/2020.

απέχουν, όσο και αναφορικά με μετόχους ή εταίρους που δεν παρίστανται, στο βαθμό που κρίνεται σκόπιμο, προκειμένου να επιτευχθεί απαρτία ή πλειοψηφία για τη λήψη απόφασης.²⁶¹

Οι μέτοχοι ή εταίροι που δεν συμπράττουν διατηρούν δικαίωμα αποζημίωσης έναντι της εταιρείας και των πιστωτών, εφόσον αποδειχθεί στο πλαίσιο διαγνωστικής δίκης ότι θα απέμενε υπολειμματική αξίωση μετά την εκκαθάριση, όπως αναφέρεται στο άρθρο 35§3 περ. γ' ν. 4738/2020.²⁶² Εν προκειμένω, δεν αναφέρεται αν έχουν την ίδια αξίωση έναντι του εμπειρογνώμονα που έκρινε το αντίθετο στην έκθεσή του. Σύμφωνα με το άρθρο 48§4 ν. 4738/2020, ο εμπειρογνώμονας, ο οποίος οφείλει να εκτελεί τα καθήκοντά του με ευσυνειδησία, αντικειμενικότητα και αμεροληψία, φέρει ευθύνη για δόλο ή βαριά αμέλεια έναντι των πιστωτών και του οφειλέτη, όχι όμως έναντι των μετόχων ή εταίρων. Συνεπώς, οι μέτοχοι ή εταίροι δεν μπορούν να στραφούν κατά του εμπειρογνώμονα, αλλά μόνο κατά της εταιρείας και των πιστωτών. Με τη σειρά τους, η εταιρεία και οι πιστωτές μπορούν να ασκήσουν αναγωγικό δικαίωμα κατά του εμπειρογνώμονα δυνάμει του άρθρου 927ΑΚ, εφόσον συντρέχει αδιοπρακτική του ευθύνη.²⁶³

Με την εν λόγω ρύθμιση, ο νομοθέτης θέλησε να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το πρόβλημα της κωλυσιεργίας των μετόχων ή εταίρων.²⁶⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 12 της Οδηγίας ΕΕ 2019/1023, πρέπει να εξασφαλίζεται ότι οι μέτοχοι/εταίροι δεν μπορούν να αποτρέπουν ή να εμποδίζουν αδικαιολόγητα την έγκριση, την επικύρωση και την εφαρμογή σχεδίου αναδιάρθρωσης, όπως είναι η συμφωνία εξυγίανσης.²⁶⁵ Με το άρθρο 35 ν. 4728/2020 επισπεύδεται και απλοποιείται η διαδικασία σύναψης και εφαρμογής της συμφωνίας εξυγίανσης, όταν οφειλέτης είναι νομικό πρόσωπο. Επιπλέον διασφαλίζεται, βάσει της έκθεσης του εμπειρογνώμονα, ότι δεν θίγεται η υπολειμματική αξίωση των μετόχων ή εταίρων από τη συμφωνία εξυγίανσης. Σε αντίθετη περίπτωση, ο νόμος προβλέπει δικαίωμα αποζημίωσης των μη συμπραττομένων μετόχων ή εταίρων που θίγονται από τη συμφωνία. Η εν λόγω διάταξη συνάδει με το άρθρο 20§1Σ περί δικαιώματος στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια.

viii. Συνέπειες υποβολής

Από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης και μέχρι την έκδοση της δικαστικής απόφασης, επέρχονται οι ακόλουθες συνέπειες:

α) Από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης επικύρωσης επέρχεται αυτοδίκαιη αναστολή μέτρων, εκκρεμών ή μη, ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη που αφορούν σε απαιτήσεις γεννηθείσες μέχρι την έκδοση της δικαστικής απόφασης, σύμφωνα με το άρθρο 50§1 περ. α' ν. 4738/2020.²⁶⁶ Κατ' αυτόν τον τρόπο, διευρύνεται, προς όφελος του

²⁶¹ Άρθρο 35§3 περ. β' ν. 4738/2020 (άρθρο 101§2εδ. ε' προϊσχύσαντος ΠτΚ). Η εν λόγω ρύθμιση υπακούει στην αρχή της αναγκαιότητας. Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 75.

²⁶² Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 101§2 εδ. στ προϊσχύσαντος ΠτΚ.

²⁶³ ΠΠρΠειρ 670/2019 <https://www.protodikeio-peir.gr/?p=3002>, Γεωργιάδης Απ., Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, σ. 389 επ.

²⁶⁴ Ο αγγλικός όρος είναι "hold-out".

²⁶⁵ Άρθρο 12§§ 1,2 Οδηγίας ΕΕ 2019/1023, ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 225-226.

²⁶⁶ Κατά το προϊσχύσαν άρθρο 106§1 εδ. α' ΠτΚ, η γενεσιουργός αιτία των απαιτήσεων έπρεπε να υπάρχει πριν την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης.

οφειλέτη, το πεδίο απαιτήσεων που καταλαμβάνεται από την αναστολή. Ακόμη, επέρχεται αναστολή λήψεως οποιουδήποτε ασφαλιστικού μέτρου εκτός αν με αυτό επιδιώκεται αποτροπή κινδύνου απαξίωσης της επιχείρησης.²⁶⁷ Επίσης, επέρχεται αναστολή των προθεσμιών και της άσκησης διαδικαστικών πράξεων, όπως και των αποκλειστικών προθεσμιών άσκησης αξιώσεων και παραγραφής υπό τις οποίες τελούν οι απαιτήσεις των πιστωτών και τα δικαιώματα των εγγυητών του οφειλέτη και συνοφειλετών εις ολόκληρον.²⁶⁸ Η εν λόγω αναστολή, η οποία καταγράφεται στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας²⁶⁹ μπορεί να εφαρμοστεί μία μόνο φορά ανά οφειλέτη,²⁷⁰ ενώ η διάρκειά της δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τέσσερις μήνες.²⁷¹

β) Παύση ισχύος τυχόν διαταχθέντων προληπτικών μέτρων πριν την κατάθεση της αίτησης συμφωνίας εξυγίανσης, σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 53§1 εδ. β' ν. 4738/2020.²⁷²

γ) Καταχώρηση της αίτησης στο Σύστημα Οικονομικής Συμπεριφοράς Αθέτησης Υποχρεώσεων (ΣΑΥ) της διατραπεζικής εταιρείας «Τειρεσίας ΑΕ». Σκοπός της εν λόγω υπηρεσίας, όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της, είναι η εκτίμηση της φερεγγυότητας ιδιωτών και επιχειρήσεων εκ μέρους των αποδεκτών των δεδομένων, ενώ η καταχώρηση τηρείται για διάστημα πέντε ετών από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης στο δικαστήριο.²⁷³

δ) Αν πρόκειται για εισηγμένη εταιρεία, οι μετοχές της εντάσσονται στην Κατηγορία Επιτήρησης,²⁷⁴ σύμφωνα με τον ισχύοντα Κανονισμό του Χρηματιστηρίου Αθηνών, εφόσον έχει κατατεθεί αίτηση για υπαγωγή της εταιρείας σε προπρωχεντική διαδικασία.²⁷⁵ Ωστόσο, η ένταξη των μετοχών στη συγκεκριμένη κατηγορία δεν είναι μόνιμη, αφού ο Κανονισμός του ΧΑ προβλέπει αναθεώρηση της ένταξης στην κατηγορία επιτήρησης.²⁷⁶ Επιπλέον, στις εισηγμένες εταιρείες, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς δύναται να επιβάλει άλλα μέτρα, μέχρι και υποχρεωτική διαγραφή της εταιρείας, σύμφωνα με το άρθρο 17§3 ν. 3371/2005. Στην περίπτωση της υποχρεωτικής διαγραφής, κριτήριο είναι η προστασία της αγοράς από το γεγονός ότι η εταιρεία δεν είναι σε θέση να διασφαλίσει την απρόσκοπτη διαπραγμάτευση των μετοχών της.²⁷⁷

²⁶⁷ Άρθρο 50§1περ. β' ν. 4738/2020 (άρθρο 106§1 εδ. γ' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

²⁶⁸ Άρθρο 50§1περ. δ' ν. 4738/2020 (άρθρο 106§1 εδ. δ' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

²⁶⁹ Άρθρο 50§2 εδ. γ' ν. 4738/2020. Σύμφωνα με το προϊσχύσαν άρθρο 106§1 εδ. στ' ΠτΚ η καταγραφή της αυτοδίκαιης αναστολής γινόταν στο Μητρώο Πτωχεύσεων.

²⁷⁰ Άρθρο 50§2 εδ. β' ν. 4738/2020 (άρθρο 106§1 εδ. ε' προϊσχύσαντος ΠτΚ),

²⁷¹ Άρθρο 50§2 εδ. α' ν. 4738/2020 (άρθρο 106§1 εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ). Αναλυτικά, παρακάτω υπό Κεφάλαιο Β: Ατομικά διοικητικά μέτρα κατά του οφειλέτη, σ. 68επ.

²⁷² Άρθρο 106α§6 προϊσχύσαντος ΠτΚ. Αναλυτικά παρακάτω σ. 135επ.

²⁷³ <http://www.tiresias.gr/sos.html>

²⁷⁴ Για τις τρέχουσες υπό επιτήρηση μετοχές του ΧΑ βλ. <http://www.naftemporiki.gr/finance/submarket/athsurv.ath/ypo-epitirisi#null>. Για την κατηγορία επιτήρησης, ως ειδική κατηγορία διαπραγμάτευσης βλ. Πιμπλή Νίκο Ε., «Η χρηματοδότηση της αφερέγγυας επιχείρησης γενικά και το πρόβλημα των επιχειρήσεων με μετοχές εισηγμένες στο χρηματιστήριο», 23^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου (1-3 Νοεμβρίου 2013) με θέμα «Η αντιμετώπιση της Αφερεγγυότητας», 2014, σ. 232-233.

²⁷⁵ Περίπτωση δ) σημείου 3.1.2.4. Κανονισμού ΧΑ(όπως έχει τροποποιηθεί με την απόφαση 170/14.10.2019 της Διοικούσας Επιτροπής του ΧΑ, <https://www.athexgroup.gr/el/athex-regulations>), σε συνδυασμό με το άρθρο 26 ν. 3556/2007, όπως έχει τροποποιηθεί (τελευταία τροποποίηση: ν. 4797/2021), σχετικά με τις κυρώσεις που δύναται να επιβάλει η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (<http://www.hcmc.gr>) προς πληροφόρηση του επενδυτικού κοινού, ειδικής και γενικής πρόληψης κτλ. Αναλυτικά για την κατηγορία επιτήρησης βλ. σ. 121επ. ισχύοντος Κανονισμού ΧΑ (<http://www.helix.gr/el/athex-regulations>).

²⁷⁶ Σημείο 3.1.2.5 περί αναθεώρησης, σ. 124επ. Κανονισμού ΧΑ.

²⁷⁷ Βλ. Ρόκα Ιωάννη, Γνωμοδότηση με θέμα «Εκουσία διαγραφή από το Χρηματιστήριο Αθηνών», 2006, <https://www.hba.gr/5EKdosis/UplPDFs/deltia/2-2006/37-46.pdf>.

ε) Ενδεχόμενο αποκλεισμού από διαγωνισμούς: Κατά το παλαιότερο καθεστώς της διαδικασίας συνδιαλλαγής, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, σε γνωμοδότησή του,²⁷⁸ είχε ταχθεί υπέρ του αποκλεισμού από διαγωνισμούς ή από άλλες προκηρύξεις, εφόσον η εταιρεία είχε υπαχθεί στη διαδικασία συνδιαλλαγής. Ωστόσο, μεταγενέστερες γνωμοδοτήσεις²⁷⁹ δέχθηκαν ότι η υπαγωγή σε διαδικασία εξυγίανσης δεν αποτελεί λόγο αποκλεισμού. Σύμφωνα, δε, με την υπ' αριθμόν 20 Κατευθυντήρια Οδηγία του Τμήματος Μελετών της Διεύθυνσης Νομικών Υπηρεσιών της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων από 14.06.2017,²⁸⁰ η υπαγωγή στην προπρωτεύουσα διαδικασία εξυγίανσης συνιστά δυνητικό λόγο αποκλεισμού από τη συμμετοχή της εταιρείας στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων.²⁸¹

Από τη στιγμή που ο εν λόγω δυνητικός λόγος αποκλεισμού συμπεριλαμβάνεται στην προκήρυξη διαγωνισμού, καθίσταται υποχρεωτικός, υπό την έννοια ότι η πλήρωσή του πρέπει να εξετασθεί και να αξιολογηθεί από την αναθέτουσα αρχή.²⁸² Προβλέπεται, ωστόσο, δυνατότητα εξαιρέσης από τον αποκλεισμό, όταν ο οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι, παρά την υπαγωγή στη διαδικασία εξυγίανσης, είναι σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση. Έτσι, αντιστρέφεται το βάρος απόδειξης.²⁸³

Στους υποχρεωτικούς λόγους αποκλεισμού είναι η αθέτηση υποχρεώσεων του οικονομικού φορέα όσον αφορά την καταβολή φόρων/τελών ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης (κύριας και επικουρικής).²⁸⁴ Ωστόσο, δίδεται η δυνατότητα εξαιρέσης, εφόσον αυτή επιβάλλεται από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος (όπως για λόγους προστασίας δημόσιας υγείας ή περιβάλλοντος), καθώς και για λόγους τήρησης της αρχής της αναλογικότητας, δεδομένου ότι το ποσό των εκκρεμών οφειλών του οικονομικού φορέα ως προς το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης είναι μικρό έως αμελητέο.²⁸⁵

στ) Σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 44 ν. 4738/2020, η υποβολή ή η αποδοχή της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, καθώς και η υποβολή ή η αποδοχή της αίτησης λήψεως προληπτικών μέτρων δεν αποτελεί κατ'αρχήν λόγο λύσης, καταγγελίας ή τροποποίησης

²⁷⁸ Υπ' αριθμ. 285/2009 ΝΣΚ.

²⁷⁹ Γνωμοδοτήσεις ΝΣΚ 215/2012 και 576/2012. Ειδικότερα, στην πρώτη αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι η υπαγωγή στη διαδικασία εξυγίανσης (όπως και στη διαδικασία συνδιαλλαγής) «δεν αποτελεί εμπόδιο στη λειτουργία της επιχείρησης και ως εκ τούτου δεν δύναται το γεγονός αυτό να αποτελέσει από μόνο του την αιτία είτε της ανάκλησης της υπαγωγής της επένδυσης είτε της μη καταβολής της ενίσχυσης ή επιστροφής αυτής, ολόκληρης ή μέρους (όταν έχει ήδη καταβληθεί)», στην περίπτωση που η επιχείρηση έχει υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο.

²⁸⁰ Η εν λόγω Κατευθυντήρια Οδηγία αναφέρεται στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, ήτοι: α) ν. 4412/2016 (Α' 147) «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)» β) Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ (ΕΕ L 94, 28.3.2014, σ. 65), όπως διορθώθηκε με το Διορθωτικό στην Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ (ΕΕ L 135, 24.5.2016, σ. 120).

²⁸¹ σ. 10-11 υπ' αριθμ 20 Κατευθυντήριας Οδηγίας Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων. Επίσης βλ. ανάλυση Σπυριδώνος Α., Δημόσιο συμφέρον και λόγοι αποκλεισμού υποψηφίων στις δημόσιες συμβάσεις, ΘΠΔΔ 2017, σ. 537.

²⁸² Κατευθυντήρια Οδηγία 20, σ. 10.

²⁸³ Κατευθυντήρια Οδηγία 20, σ. 11.

²⁸⁴ Κατευθυντήρια Οδηγία 20, σ. 6. Σημειώνεται ότι, υπό το προϊσχύσαν καθεστώς του Π.Δ. 60/2007, ο λόγος αυτός προβλεπόταν ως δυνητικός.

²⁸⁵ Κατευθυντήρια Οδηγία 20, σ. 7-8.

εκκρεμών συμβάσεων κατά τρόπο επιζήμιο για τον οφειλέτη. Επιφύλαξη εισάγεται για την περίπτωση των συμφωνιών χρηματοοικονομικής ασφάλειας του ν. 3301/2004.

V. Διαδικασία εκδίκασης

Το καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο, ενώπιον του οποίου κατατίθεται η αίτηση επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, είναι το Πολυμελές Πρωτοδικείο, στην περιφέρεια του οποίου ο οφειλέτης έχει το κέντρο των κυρίων συμφερόντων του.²⁸⁶ Η υπόθεση εκδικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας των άρθρων 741επ. ΚΠολΔ, με την οποία εξασφαλίζεται ταχύτητα εκδίκασης.²⁸⁷ Πρόκειται για ελαστική διαδικασία, η οποία «προσαρμόζεται εις τας ιδιορρυθμίας της εκάστοτε δικαζομένης υποθέσεως, εις τρόπον ώστε ωρισμένα διαδικαστικά διατάξεις άλλοτε να εφαρμόζονται και άλλοτε να μην εφαρμόζονται».²⁸⁸

Εφαρμόζεται το ανακριτικό σύστημα και η ελεύθερη απόδειξη,²⁸⁹ ενώ ισχύουν οι αρχές που διέπουν την εκούσια δικαιοδοσία, ήτοι αυτεπάγγελτη έρευνα γεγονότων και σχηματισμός πλήρους δικανικής πεποίθησης.²⁹⁰ Ειδικότερα η εξακρίβωση των πραγματικών γεγονότων μπορεί να γίνει με κάθε πρόσφορο μέτρο που μπορεί να διαταχθεί και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, σε αντίθεση με την αρχή διαθέσεως και συζητήσεως του άρθρου 106ΚΠολΔ, κατά την οποία το δικαστήριο ενεργεί βάσει των προσαχθέντων και αποδειχθέντων.²⁹¹ Ως εκ τούτου, κατά την εκδίκαση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης είναι δυνατό να ληφθούν αυτεπαγγέλτως υπ' όψιν πραγματικά γεγονότα που δεν έχουν προταθεί από τους διαδίκους προκειμένου να εξακριβωθεί η αλήθεια των πραγματικών ισχυρισμών.²⁹² Παράσταση με δήλωση των πληρεξουσίων δικηγόρων, κατ' άρθρο 242§2ΚΠολΔ, δεν προβλέπεται στη διαδικασία εκούσιας δικαιοδοσίας, άρα ούτε και στη δίκη επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης.²⁹³ Σύμφωνα με το άρθρο 745ΚΠολΔ, είναι δυνατή η συμπλήρωση ή προβολή νέων πραγματικών ισχυρισμών από τον αιτούντα κατά τη συζήτηση. Σε περίπτωση εκτεταμένης μεταβολής, είναι

²⁸⁶ Άρθρο 33 εδ. α' ν. 4738/2020.

²⁸⁷ Άρθρο 33 εδ. β' ν. 4738/2020, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 482, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 179, Χατζηϊωάννου, Δίκη Πτώχευσης, ό.π., σ. 20.

²⁸⁸ Μπέης Κ., Εισαγωγή εις την δικονομικήν σκέψιν (1-105), §17 Εκούσια Δικαιοδοσία <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=&mnu=0&id=20488>. Επίσης βλ. Ορφανίδη, Εκούσια Δικαιοδοσία, ό.π., σ. 3-4.

²⁸⁹ Μπέης, ό.π., §17 Εκούσια Δικαιοδοσία. Ορφανίδη, Εκούσια Δικαιοδοσία, ό.π., σ. 3.

²⁹⁰ ΚΠολΔ 741 επ., Μπέης, ό.π., §17 Εκούσια Δικαιοδοσία. Ορφανίδη, Εκούσια Δικαιοδοσία, ό.π., σ. 3. Λεοντής Ν., Εκούσια Δικαιοδοσία, 2018, σ. 53επ. Για το αρμόδιο δικαστήριο και τη διαδικασία που ακολουθείται βλ. επίσης ΜΕΦΒορΑιγ 20/2020 ΔΕΕ 2020, 99, Εφαθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΕφΛαρ 288/2015 ΔΕΕ 2016, 502, ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017, 1338, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΠΠρΗρακλ 98/2016 ΔΕΕ 2017, 73, Εφαθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 117. Γενικώς, εφαρμόζεται το άρθρο 744ΚΠολΔ.

²⁹¹ Άρθρο 106ΚΠολΔ «...μόνο ύστερα από αίτηση διαδίκου και αποφασίζει με βάση τους πραγματικούς ισχυρισμούς που προτείνουν και αποδεικνύουν οι διάδικοι και τις αιτήσεις που υποβάλλουν, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά». Για την αρχή διαθέσεως βλ. Νίκα Ν., Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, 3^η έκδοση, 2018, σ. 223επ. Μπέης, ό.π., §17 Εκούσια Δικαιοδοσία.

²⁹² ΑΠ 125/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 64/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ, Εφαθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατ. Στεφανίδου ΔΕΕ 2016, 364, ΕφΛαρ 288/2015 ΔΕΕ 2016, 502, Λεοντής, ό.π., σ. 8.

²⁹³ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 181. Εφαθ2179/2006 ΝοΒ 2008, 2120.

επιτρεπτή η μεταβολή με την άδεια του δικαστή, εφόσον δεν βλάπτονται τα συμφέροντα των συμμετεχόντων στη δίκη ή τρίτων.²⁹⁴

Κατ'αρχήν οι πτωχευτικές υποθέσεις χαρακτηρίζονται ως μη γνήσιες υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, καθώς κανονικά θα εντάσσοντο στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία.²⁹⁵ Ωστόσο, ο νομοθέτης επέλεξε την εκδίκασή τους κατά την εκούσια δικαιοδοσία, ένα από τα χαρακτηριστικά της οποίας είναι οι σύντομες προθεσμίες και κατ'επέκταση η ταχεία εκδίκαση των υποθέσεων.²⁹⁶ Στη διαδικασία εξυγίανσης προβλέπεται ο ορισμός δικασίμου εντός διμήνου από την υποβολή της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας, σύμφωνα με το άρθρο 49§1 ν.4738/2020.²⁹⁷ Σημειώνεται ότι πρόκειται για ενδεικτικές ημερομηνίες, καθώς η παράβασή τους δεν επάγεται κάποια ακυρότητα.²⁹⁸

Απόκλιση από τους κανόνες της εκούσιας δικαιοδοσίας επιτρέπεται μόνο, όταν ορίζεται ρητώς στις οικείες διατάξεις της υπό εξέταση διαδικασίας εξυγίανσης.²⁹⁹ Για παράδειγμα, οι παρεμβάσεις, απλές ή κύριες, ασκούνται και με προφορική δήλωση ενώπιον του δικαστηρίου, η οποία καταχωρείται στα πρακτικά.³⁰⁰

Κατά τη συζήτηση, είναι υποχρεωτική, με ποινή απαραδέκτου, η κλήτευση του οφειλέτη, εφόσον δεν συμπεριλαμβάνεται στους αιτούντες του άρθρου 44 ν. 4738/2020, ανεξαρτήτως σύμπραξής του στη σύναψη της συμφωνίας εξυγίανσης.³⁰¹ Υποχρεωτική εκ του νόμου είναι επίσης η κλήτευση του Δημοσίου και των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης, όταν ο οφειλέτης έχει χρέη προς αυτούς.³⁰² Δυνητική είναι η κλήτευση, κατά την κρίση του δικαστηρίου, πιστωτών, καθώς και εκπροσώπων των εργαζομένων.³⁰³

Όπως συμβαίνει στις υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, έτσι και στη δίκη για την επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης, η ιδιότητα του διαδίκου αποκτάται σύμφωνα με τους τρόπους που ορίζει ο νόμος. Συγκεκριμένα, ο αιτών αποκτά την ιδιότητα διαδίκου με την κατάθεση της αίτησης,³⁰⁴ ενώ τα τρίτα πρόσωπα την αποκτούν είτε με κλήτευση,³⁰⁵ προσεπίκληση,³⁰⁶ παρέμβαση,³⁰⁷ άσκηση τριτανακοπής³⁰⁸ είτε εκ του νόμου.³⁰⁹

²⁹⁴ ΕιρΑθ 755/2016 ΝΟΜΟΣ, ΕιρΠατρών 25/2013 ΧριΔικ 2013, 134, ΑΠ 528/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ, Μπαλογιάννη Ε. σε Απαλαγάκη, ΚΠολΔ, σ. 2423.

²⁹⁵ Σύμφωνα με τον Ορφανίδη, στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας εντάσσονται τρεις κατηγορίες υποθέσεων, ήτοι: α) υποθέσεις πρόνοιας, β) ιδιωτικές διαφορές και γ) διοικητικού δικαίου διαφορές. Αναλυτικά σε Εκούσια Δικαιοδοσία, ό.π., σ. 4 και σ. 1 (ταχεία διαδικασία).

²⁹⁶ Ορφανίδης Εκούσια Δικαιοδοσία, ό.π., σ. 1.

²⁹⁷ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 105§1 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

²⁹⁸ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 180.

²⁹⁹ Άρθρο 33 εδ. β' ν. 4738/2020, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 179.

³⁰⁰ Άρθρο 49§4 ν. 4738/2020, το οποίο επαναλαμβάνει τη ρύθμιση του άρθρου 105§3εδ.β' προϊσχύσαντος ΠτΚ. Αναλυτικά για τις παρεμβάσεις, βλ. Χατζηϊωάννου, Δίκη πτώχευσης, ό.π., σ. 35επ.

³⁰¹ Άρθρο 49§2 εδ. α' ν. 4738/2020 (άρθρο 105§2 εδ. α' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

³⁰² Άρθρο 49§5 εδ. β' ν. 4738/2020 (άρθρο 105§4 προϊσχύσαντος ΠτΚ), ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385.

³⁰³ Άρθρο 49§§4,5 ν. 4738/2020 (άρθρο 105§3 προϊσχύσαντος ΠτΚ).

³⁰⁴ Άρθρο 747ΚΠολΔ.

³⁰⁵ Άρθρο 748§3ΚΠολΔ.

³⁰⁶ Άρθρο 753ΚΠολΔ, Λεοντής, ό.π., σ. 50επ.

³⁰⁷ Άρθρο 752ΚΠολΔ, ΕφΠατρ 9/2017 ΕλλΔνη 2017, 499, ΜΠρΡ6δ 72/2014 ΝΟΜΟΣ, Λεοντής, ό.π., σ. 46επ.

³⁰⁸ Άρθρο 773ΚΠολΔ, εκ των υστέρων απόκτηση ιδιότητας διαδίκου, Λεοντής, ό.π., σ. 96επ.

³⁰⁹ Για τις υποθέσεις που προβλέπονται από ειδικούς νόμους βλ. Λεοντή, ό.π., σ. 18επ. και ειδικότερα σ. 756επ.

Ως προς την άσκηση κύριας ή πρόσθετης παρέμβασης, επισημαίνεται ότι η έννοια της διαφέρει από αυτή της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, όπου το έννομο συμφέρον του παρεμβαίνοντος έγκειται στη θετική ή αρνητική διάγνωση του επίδικου δικαιώματος. Στη δίκη της εκούσιας δικαιοδοσίας, ως κύρια λογίζεται η παρέμβαση, όταν ζητείται η απόρριψη της αίτησης ή η διαφορετική ρύθμιση του επίδικου αντικειμένου, ενώ ως πρόσθετη εκείνη που υποστηρίζει την αίτηση.³¹⁰ Παρέμβαση δικαιούται να ασκήσει τρίτος και όχι διάδικος.³¹¹

Σύμφωνα με το άρθρο 54 ν. 4738/2020, το πτωχευτικό δικαστήριο προβαίνει σε επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης, εφόσον η τελευταία έχει υπογραφεί από τον οφειλέτη και την απαιτούμενη πλειοψηφία πιστωτών. Όταν η συμφωνία έχει συναφθεί μόνο από τους πιστωτές, απαιτείται υπογραφή της από την απαιτούμενη πλειοψηφία αλλά και συναίνεση του οφειλέτη.

Με την παράγραφο 2 του άρθρου 54 ν. 4738/2020 εισάγεται νέα ρύθμιση διακατηγοριακής παράκαμψης διαφωνούντων, σύμφωνα με το άρθρο 11§1 Οδηγίας 2019/1023 (cram-down). Δεδομένου ότι βάσει της πρώτης προϋπόθεσης του άρθρου 54§2 ν. 4738/2020 απαιτείται η έγκριση της συμφωνίας από τους έχοντες ειδικό προνόμιο πιστωτές σε ποσοστό άνω του 50%, η ομάδα των διαφωνούντων και αυτή που τελικώς μπορεί να παρακαμφθεί είναι η ομάδα των λοιπών πιστωτών.³¹² Εν προκειμένω, αρκεί η έγκριση της συμφωνίας από τους πιστωτές που εκπροσωπούν ποσοστό άνω του 60% των συνολικών απαιτήσεων, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται ποσοστό άνω του 50% των απαιτήσεων με ειδικό προνόμιο.³¹³ Επιπρόσθετα, απαιτείται πλήρωση λοιπών προϋποθέσεων της εν λόγω παραγράφου, ήτοι: α) ευνοϊκότερη μεταχείριση μη συναινούντων θιγομένων πιστωτών, «σε σχέση με κάθε πιστωτή του οποίου η απαίτηση έχει ελάσσονα εξοφλητική προτεραιότητα»,³¹⁴ β) καμία κατηγορία θιγομένων πιστωτών δεν λαμβάνει αξία μεγαλύτερη της συνολικής απαίτησής της³¹⁵ και γ) αν πρόκειται για πολύ μικρές επιχειρήσεις, η συμφωνία θα πρέπει να έχει προταθεί από τον ίδιο τον οφειλέτη ή τουλάχιστον να έχει τη συναίνεσή του.³¹⁶

Εκτός των ως άνω προϋποθέσεων, πρέπει επιπλέον να πληρούνται σωρευτικά για την επικύρωση πέντε ακόμη προϋποθέσεις, όπως ορίζονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 54 ν. 4738/2020,³¹⁷ ήτοι:

α) Πιθανολόγηση περί εύλογης προοπτικής εξασφάλισης βιωσιμότητας της επιχείρησης συνεπεία της επικύρωσης του σχεδίου.³¹⁸

³¹⁰ Βλ. Χατζηϊωάννου, Δίκη πτώχευσης, ό.π., σ. 35επ., Μπαλογιάννη σε Απαλαγάκη, ΚΠολΔ, ό.π., σ. 2435, ΠΠρΑθ 888/2017 ΝΟΜΟΣ, ΕφΘεσ 661/2017 ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΘεσ 12/2017 ΝΟΜΟΣ.

³¹¹ ΕφΛαρ 40/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ.

³¹² Επίσης, ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 229.

³¹³ Άρθρο 54§2 περ. α' ν. 4738/2020.

³¹⁴ Βάσει κατάταξης πιστωτών του άρθρου 167§2 ν. 4738/2020, όπως αναφέρεται στο άρθρο 54§2 περ. β' ν. 4738/2020.

³¹⁵ Άρθρο 54§2 περ. γ' ν. 4738/2020.

³¹⁶ Άρθρο 54§2 περ. γ' ν. 4738/2020.

³¹⁷ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 106β §2 προϊσχύσαντος ΠτΚ με ορισμένες τροποποιήσεις, βλ. επίσης απόφαση ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατ. Στεφανίδου ΔΕΕ 2016, 364 περί περιεχομένου σχεδίου εξυγίανσης σε διαδικασία άμεσης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073, ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017, 1338.

³¹⁸ π.χ. ΠΠρΑλεξ 102/2013 Αρμ 2013, 2125, ΠΠρΑθ 289/2015 ΕΕμπΔ 2015, 689, Για τη βιωσιμότητα βλ. παραπάνω, σ. 11επ.

β) Πιθανολόγηση περί μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών βάσει μιας «in globo εξέτασης της οικονομικής θέσης αυτών».³¹⁹ Η πιθανολόγηση πρέπει να γίνεται βάσει οικονομικών κριτηρίων, σταθμίζοντας εάν η επιχείρηση έχει μεγαλύτερη αξία ως λειτουργούσα οντότητα (going concern) ή ως περιελθούσα σε ρευστοποίηση. Κατά το προϊσχύσαν άρθρο 106β§2 περ. β΄ ΠτΚ, η ουσία της εν λόγω προϋπόθεσης ετίθετο ως προϋπόθεση μη βλάβης της συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών. Η αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών εξετάζεται ως προς τους πιστωτές που εκφράζουν τη διαφωνία τους ως προς την συμφωνία εξυγίανσης, όπως αναφέρεται στο άρθρο 10§2 περ. δ΄ Οδηγίας 2019/1023.³²⁰

γ) Η συμφωνία εξυγίανσης δεν είναι αποτέλεσμα δόλου ή άλλης αθέμιτης πράξης ή κακόπιστης συμπεριφοράς του οφειλέτη, πιστωτή ή τρίτου, υπό την έννοια ότι δεν «αντίκειται στις επιταγές της καλής πίστης και των χρηστών ηθών με την έννοια που αποδίδεται στους όρους αυτούς στο άρθρο 281 ΑΚ.³²¹ Επιπλέον, δεν παραβιάζει διατάξεις αναγκαστικού δικαίου,³²² ιδίως του δικαίου του ανταγωνισμού.³²³

δ) Η συμφωνία εξυγίανσης διέπεται από την αρχή της ισότιμης μεταχείρισης πιστωτών.³²⁴

Ως προς τη συνδρομή της εν λόγω προϋπόθεσης, η οποία διαπιστώνεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο,³²⁵ σημειώνεται ότι είναι δυνατή η απόκλιση για σπουδαίο επιχειρηματικό ή κοινωνικό λόγο ή κατόπιν συναίνεσης του θιγόμενου πιστωτή, σύμφωνα με το άρθρο 54§3 περ. δ΄ ν. 4738/2020.³²⁶ Στο επόμενο εδάφιο του ίδιου άρθρου παρατίθενται, ενδεικτικά, περιπτώσεις επιτρεπτών παρεκκλίσεων της αρχής της ισότιμης μεταχείρισης των πιστωτών. Έτσι, στη δικαιολογητική βάση του επιχειρηματικού λόγου εμπίπτει η ευνοϊκή μεταχείριση απαιτήσεων πιστωτών της επιχείρησης, όταν η μη ικανοποίησή τους προκαλεί ουσιώδη βλάβη στη φήμη της επιχείρησης ή τη συνέχισή της, ενώ υπό τη ratio του κοινωνικού λόγου αναφέρεται ενδεικτικά η ευνοϊκή μεταχείριση απαιτήσεων, των οποίων η εξόφληση είναι αναγκαία για τη διατροφή του πιστωτή και της οικογένειάς του. Στις ως άνω περιπτώσεις προστίθεται και μία τρίτη, όταν πρόκειται για εργατικές απαιτήσεις.³²⁷ Η εν λόγω περίπτωση συνάδει με τη γενικότερη

³¹⁹ ΕφΑρ 288/2015 ΔΕΕ 2016, 502, ΠΠρΑθ 289/2015 ΕΕμπΔ 2015, 689, ΠΠρΑλεξ 102/2013 Αρμ 2013, 2125, ΠΠρΑθ 650/2013 ΕΕμπΔ 2013, 446, ΠΠρΘεσ 672/2013 Αρμ 2013, 2125, ΕφΒορΑιγαίου 124/2013 με παρατ. Ρόκα Αλ. ΔΕΕ 2014, 147, ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385.

³²⁰ Βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 229-230.

³²¹ Για τον ορισμό της αθέμιτης ή κακόπιστης συμπεριφοράς βλ. ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 12 «Ενδεικτικά κακόπιστη θα πρέπει να θεωρηθεί η προσημαστική παροχή εμπράγματης ασφάλειας (π.χ. προσημείωσης υποθήκης) με τάξη που δεν διασφαλίζει την κατάταξη σε περίπτωση πλειστηριασμού, ώστε οι σχετικές απαιτήσεις να συμπεριληφθούν στις εμπραγμάτως ασφαλισμένες, η επιλεκτική παροχή ή υπόσχεση ωφελημάτων σε ορισμένους πιστωτές εκτός του πλαισίου της συμφωνίας εξυγίανσης και άλλες αντίστοιχες πρακτικές», ΠΠρΑθ 162/2018 ΔΕΕ 2018, 496, ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426.

³²² Βλ. Αυγητίδη, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., σ. 291 κεφάλαιο 8. Προϋποθέσεις επικύρωσης, περίπτωση γ΄, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2016, 806, ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073, ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426.

³²³ ΠΠρΚαβ 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205.

³²⁴ Για την αρχή της ισότιμης μεταχείρισης πιστωτών βλ. παρακάτω σ. 68 επ., ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 79, 248, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 235 επ.

³²⁵ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 79.

³²⁶ Επαναλαμβάνεται το άρθρο 106β§2 περ. δ εδ.β΄ προϊσχύσαντος ΠτΚ.

³²⁷ ΕφΑθ 1985/2015 ΔΕΕ 2015, 867.

προστατευτική μεταχείριση της κατηγορίας των εργαζομένων, η οποία αναλύεται στη συνέχεια.³²⁸

ε) συναίνεση οφειλέτη στην περίπτωση σύναψης συμφωνίας εξυγίανσης χωρίς τη σύμπραξη του.

Σε αυτή την περίπτωση, η συναίνεση του οφειλέτη τεκμαίρεται, αν δεν ασκήσει κύρια παρέμβαση κατά της αποδοχής της συμφωνίας.³²⁹ Η τεκμαιρόμενη συναίνεση δεν συνιστά απλώς δικονομική προϋπόθεση, αλλά και επί της ουσίας συναίνεση, κατ' άρθρο 235ΑΚ, με την οποία ο οφειλέτης αποδέχεται τα συμφωνηθέντα.³³⁰ Ακόμα όμως κι αν ασκήσει κύρια παρέμβαση, το πτωχευτικό δικαστήριο δύναται να προβεί σε επικύρωση, εφόσον κρίνει ότι η εν λόγω συμφωνία δεν καθιστά «τη νομική και οικονομική κατάσταση του οφειλέτη χειρότερη από εκείνη στην οποία θα ευρίσκετο χωρίς τη συμφωνία».³³¹ Η θέση του οφειλέτη δεν παραβιάζεται, για παράδειγμα, από συμφωνία αναφερομένη σε τρόπους χρηματοδότησης της επιχείρησης, από ενδοεταιρικές συμφωνίες μετόχων για τη σειρά ικανοποίησής τους (inter creditors agreements).³³² Ωστόσο, το κριτήριο της μη χειροτέρευσης δεν συνεπάγεται απαγόρευση χειροτέρευσης της θέσης του οφειλέτη. Συνεπώς, τα προτεινόμενα στη συμφωνία εξυγίανσης μέτρα μπορεί να μεταβάλουν τη θέση του, όταν για παράδειγμα πρόκειται για ακύρωση παραγγελίας χωρίς κατάπτωση ποινικής ρήτρας, αλλά δεν τον ωφελούν ούτε τον βλάπτουν.³³³

Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4446/2016, «η πρόβλεψη αυτή ήταν αναγκαία για την αντιμετώπιση περιπτώσεων κατάχρησης του δικαιώματος του οφειλέτη να εμποδίσει τη διαδικασία εξυγίανσης, σε βάρος των πιστωτών της εταιρείας, όταν ο ίδιος δεν αντλεί κανένα όφελος από τη στάση του αυτή».³³⁴ Δεν συμπεριελήφθη στη νέα ρύθμιση η εξαίρεση ως προς τη μεταβίβαση της επιχείρησης του άρθρου 106β§2περ. ε, εδ. γ' προϊσχύσαντος ΠτΚ, σύμφωνα με το οποίο η παρέμβαση του οφειλέτη δέσμευε το πτωχευτικό δικαστήριο, σε περίπτωση μεταβίβασης της επιχείρησης.³³⁵ Πλέον είναι δυνατή η ολική ή μερική μεταβίβαση της επιχείρησης με σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη,³³⁶ υπό τους όρους που αναφέρθηκαν ανωτέρω. Η εν λόγω ρύθμιση θα μπορούσε να εκληφθεί ως χειροτέρευση της νομικής και οικονομικής κατάστασης του οφειλέτη, καθώς η μεταβίβαση συνεπάγεται απώλεια ελέγχου της επιχείρησης.³³⁷ Η μεταβίβαση στο πλαίσιο της συμφωνίας εξυγίανσης διέπεται από την ίδια αιτιολογική βάση που διέπει τους λοιπούς όρους. Εάν το δικαστήριο κρίνει, βάσει της αίτησης και ιδίως βάσει της έκθεσης του εμπειρογνώμονα, ότι η νομική και οικονομική του θέση δεν χειροτερεύει, παρά την απώλεια ελέγχου της επιχείρησής του, μπορεί να παρακάμψει τον οφειλέτη (cram-down) και να επικυρώσει τη

³²⁸ ΑιτΕ ν. 4072/2012, σ. 58: «Δεύτερον, προβλέφθηκε ότι στη συμφωνία εξυγίανσης η αρχή της ίσης μεταχείρισης των πιστωτών μπορεί να υποστεί εξαιρέσεις υπέρ των εργαζομένων», βλ. παρακάτω σ. 84 επ.

³²⁹ Άρθρο 54§3 περ. ε εδ. β' ν. 4738/2020.

³³⁰ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 80.

³³¹ Άρθρο 54§3 περ. ε εδ. γ' ν. 4738/2020, το οποίο επαναλαμβάνει το άρθρο 106β§2περ. ε, εδ. γ' προϊσχύσαντος ΠτΚ, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 79επ.

³³² Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 80.

³³³ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 80.

³³⁴ ΑιτΕ ν. 4446/2016, σ. 11.

³³⁵ Για την εφαρμογή της εξαίρεσης του προϊσχύσαντος άρθρου βλ. Εφαθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 80.

³³⁶ Σχετικά, ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 230.

συμφωνία. Σε περίπτωση πάντως που ο οφειλέτης δεν έχει κλητευθεί νομίμως, έχει δικαίωμα ασκήσεως τριτανακοπής, κατ' άρθρο 57§1, όπως αναλύεται στη συνέχεια.

Ο νόμος προβλέπει, επίσης, τη δυνατότητα συμπλήρωσης της αίτησης επικύρωσης ή της συμφωνίας, εάν λείπουν έγγραφα ή πρέπει να δοθούν διευκρινίσεις ή απαιτείται τροποποίηση της συμφωνίας εξυγίανσης, συμπεριλαμβανομένης τροποποίησης του επιχειρηματικού σχεδίου, εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, η οποία δεν υπερβαίνει τις είκοσι ημέρες έναντι δέκα που προβλέποντο στο προϊσχύσαν δίκαιο.³³⁸

Σε περίπτωση μη πλήρωσης των ως άνω προϋποθέσεων, το δικαστήριο απορρίπτει την αίτηση για επικύρωση της συμφωνίας. Επιπρόσθετα, αν το δικαστήριο κρίνει ότι η συμφωνία εξυγίανσης δεν είναι ικανή να αντιστρέψει την κατάσταση παύσης πληρωμών, στην οποία έχει ενδεχομένως περιέλθει ο οφειλέτης, δεν την επικυρώνει, δυνάμει του άρθρου 54§4 εδ. α' ν.4738/2020. Σε αυτή την περίπτωση, αν εκκρεμεί αίτηση πτώχευσης, κηρύσσει την πτώχευση.³³⁹ Σύμφωνα με το εδάφιο β' του ίδιου άρθρου, αν δεν εκκρεμεί αίτηση πτώχευσης και το δικαστήριο διαπιστώσει παύση πληρωμών, η απορριπτική απόφαση επί της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης κοινοποιείται, μερίμνη της γραμματείας του δικαστηρίου, στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών, «για να κρίνει κατά πόσο θα υποβάλει αίτηση πτώχευσης».³⁴⁰

Σε περίπτωση που τεθεί ζήτημα εικονικότητας της συμφωνίας εξυγίανσης, κατόπιν παραδεκτής προβολής σχετικής ένστασης, δυνάμει του άρθρου 281ΑΚ, το δικαστήριο δεν επικυρώνει τη συμφωνία. Η εικονικότητα αφορά στη συμφωνία εξυγίανσης και όχι στην αίτηση επικύρωσης, καθώς το άρθρο 138ΑΚ, κατά την κρατούσα γνώμη, δεν εφαρμόζεται σε διαδικαστικές πράξεις όπως είναι η αίτηση και οι δηλώσεις ενώπιον του Δικαστηρίου. Εικονική θεωρείται, για παράδειγμα, η συμφωνία, όταν προκύπτει, βάσει εγγραφών στον ισολογισμό, σαφής πρόθεση καταστρατηγήσεως των συμφερόντων των μη συμβληθέντων πιστωτών.³⁴¹

Λαμβάνοντας υπ' όψιν όλα τα στοιχεία, το δικαστήριο σχηματίζει ίδια γνώμη, αποφαινόμενο για την επικύρωση ή την απόρριψη της συμφωνίας. Εφόσον δεν έχει ασκηθεί κύρια παρέμβαση, η αιτιολογία στο σώμα της απόφασης είναι συνοπτική με απλή αναφορά στο κεφάλαιο της έκθεσης του εμπειρογνώμονα, από το οποίο προκύπτει η συνδρομή κάθε απαιτούμενου για τη συμφωνία στοιχείου.³⁴²

Η δημοσίευση της απόφασης επικύρωσης ή απόρριψης της συμφωνίας πραγματοποιείται αμελλητί με επιμέλεια του οφειλέτη ή των πιστωτών.³⁴³

Η προθεσμία των ενδίκων μέσων αρχίζει από την ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης.³⁴⁴

³³⁷ Για την απώλεια ελέγχου βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 86.

³³⁸ Άρθρο 54§5 ν. 4738/2020. Για την προθεσμία δεκαημέρου του προϊσχύσαντος δικαίου (άρθρο 106β§5ΠτΚ) βλ. ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατ. Δ. Στεφανίδου ΔΕΕ 3/2016 σ. 364, ΠΠρΤρικ 16/2017 ΔΕΕ 2017, 1056, ΕφΑθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΠΠρΓρεβ 8/2017 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2017, 1058.

³³⁹ Άρθρο 54§4 εδ. α' ν. 4738/2020 (άρθρο 106β§4 προϊσχύσαντος ΠτΚ).

³⁴⁰ Άρθρο 54§4 εδ. β' ν. 4738/2020.

³⁴¹ ΠΠρΤρικ 16/2017 ΔΕΕ 2017, 1056.

³⁴² Άρθρο 56§1 ν. 4738/2020.

³⁴³ Άρθρο 56§2 ν. 4738/2020, το οποίο παραπέμπει στο άρθρο 84 ν. 4738/2020. Σύμφωνα με το άρθρο 106β§7 του προϊσχύσαντος ΠτΚ, η δημοσίευση γινόταν στο Γ.Ε.Μ.Η., η λειτουργία του οποίου άρχισε στις 4.4.2011, καθώς και στο Δελτίο Δικαστικών Δημοσιεύσεων του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Τομέα Νομικών).

Κατά της επικυρωτικής απόφασης, η οποία δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, σύμφωνα με το άρθρο 33 εδ. γ' ν. 4738/2020, χωρεί το ένδικο βοήθημα της τριτανακοπής, το οποίο ασκείται από τρίτον που δεν παρέστη ή δεν είχε κλητευθεί νομίμως να συμμετέχει στη δίκη για τη συζήτηση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης.³⁴⁵ Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 57§1 ν. 4738/2020, η τριτανακοπή ασκείται εντός αποκλειστικής προθεσμίας 30 ημερών από τη δημοσίευση της απόφασης.³⁴⁶ Αν μετά από επανυπολογισμό των ποσών της συμφωνίας ως προς το πρόσωπο του ασκήσαντος την τριτανακοπή το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν είναι εφικτή η διατήρηση της συμφωνίας, τότε προβαίνει σε ακύρωσή της.³⁴⁷ Ο επανυπολογισμός διενεργείται από το ίδιο το δικαστήριο χωρίς να διευκρινίζεται αν συνεπικουρείται από τρίτο πρόσωπο, όπως από τον εμπειρογνώμονα.³⁴⁸ Σύμφωνα, δε, με την υπ' αριθμ. 1985/2015 απόφαση του Εφετείου Αθηνών, επιτρέπεται να εφεσιβληθεί η απόφαση που εκδίδεται επί της τριτανακοπής και ακυρώνει την επικυρωθείσα συμφωνία εξυγίανσης.³⁴⁹

Κατά της απόφασης που απορρίπτει την αίτηση επικύρωσης, χωρεί έφεση κατά τις διατάξεις του ΚΠολΔ.³⁵⁰

Όπως ρητώς αναφέρεται στο άρθρο 33 εδ. γ' ν. 4738/2020, οι δικαστικές αποφάσεις που αφορούν στην εκδίκαση υποθέσεων διαδικασίας εξυγίανσης δεν υπόκεινται σε τακτικά ή έκτακτα ένδικα μέσα, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά, όπως στις προαναφερθείσες περιπτώσεις. Κατά την κρατούσα γνώμη, η άσκηση ενδίκων μέσων δεν κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα. Συνταγματικά κατοχυρωμένο είναι το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη,³⁵¹ όχι όμως και το δικαίωμα ασκήσεως ενδίκων μέσων κατά της εκδοθείσας απόφασης. Συνεπώς, «τα ένδικα μέσα μπορούν κατ' αρχήν να προβλέπονται ή όχι και να καταργούνται ή να περιορίζονται από τον κοινό, εθνικό νομοθέτη σε ορισμένες κατηγορίες υποθέσεων με σκοπό την ταχύτερη διεξαγωγή των δικών και την αποτελεσματική λειτουργία της δικαιοσύνης».³⁵² Ωστόσο, ο εν λόγω σκοπός δεν πρέπει να αντίκειται στην ποιότητα του δικαιοδοτικού έργου ούτε στην εμπιστοσύνη των πολιτών στη δικαιοσύνη.³⁵³ «Η πρόσβαση στα ένδικα μέσα θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις επιταγές της προβλεψιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της χρηστής διαρθρώσεως της διαδικασίας».³⁵⁴ Από το συνδυασμό διατάξεων του Συντάγματος και του Κώδικα Πολιτικής

³⁴⁴ ΠΠρΑθ 881/2013 με παρατ. Ρόκα Αλ. ΕΕμπΔ 2014, 174, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 81.

³⁴⁵ Άρθρο 57§1 ν. 4738/2020 (άρθρο 106β§8 προϊσχύσαντος ΠτΚ), Λεοντής, ό.π., σ. 96επ.

³⁴⁶ Πρόκειται για αυστηρή προθεσμία. ΠΠρΑθ 881/2013 με παρατ. Ρόκα Αλ. ΕΕμπΔ 2014, 174.

³⁴⁷ Άρθρο 56§2 εδ. α' ν. 4738/2020. Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 106β§9 εδ. α' προϊσχύσαντος ΠτΚ, ΕφΑθ 1985/2015 ΔΕΕ 2015, 867, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 81, Κρητικός Α. Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 4^η έκδοση, 2016, σ. 244επ., Ψυχομάνης, ΠτΔ, ό.π., σ. 95επ.

³⁴⁸ Άρθρο 57§2 εδ. β' ν. 4738/2020.

³⁴⁹ ΕφΑθ 1985/2015 ΔΕΕ 2015, 867.

³⁵⁰ Άρθρο 58 ν. 4738/2020 (άρθρο 106β§10 προϊσχύσαντος ΠτΚ), ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426, ΕφΑθ 210/2015 ΕΕμπΔ 2015, 405, Για τις προϋποθέσεις άσκησης έφεσης βλ. Ράμμο Γ. /Κλαμαρή Ν./Ορφανίδη Γ., Εγχειρίδιο Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Β' έκδοση, 2015, σ. 55επ., ΕφΑθ 210/2015 ΕΕμπΔ 2015, 405.

³⁵¹ Άρθρο 20§1 Σ και άρθρο 6§1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

³⁵² Ορφανίδης Γ., Το ένδικο μέσο της αναίρεσεως στο επίκεντρο της μεταρρυθμιστικής κινήσεως, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νικόλαο Κ. Κλαμαρή, 2016, σ. 756. ΤρΕφΑθ 599/2016, ΧρΙΔ 2017, 119. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 180.

³⁵³ Ορφανίδης, Αναίρεση, ό.π., σ. 758επ.

³⁵⁴ Ορφανίδης, Αναίρεση, ό.π., σ. 764.

Δικονομίας προκύπτει η συνταγματική κάλυψη των ενδίκων μέσων στο μέτρο που αυτά είναι αναγκαία για τη διασφάλιση δυνατότητας ελέγχου της δικαστικής απόφασης.³⁵⁵

Ακόμη και στην περίπτωση απόρριψης της αίτησης για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης, είναι δυνατή η εφαρμογή της συμβατικά μεταξύ των συμβληθέντων πιστωτών, εφόσον μία τέτοια εναλλακτική προβλέπεται στους όρους της. Έτσι, ανεξάρτητα από τη δικαστική επικύρωση, η συμφωνία μπορεί να έχει *inter partes* δεσμευτική ισχύ, δυνάμει της αρχής της συμβατικής ελευθερίας που διέπει το ενοχικό δίκαιο.³⁵⁶ Μειονέκτημα, ωστόσο, της μη επίτευξης δικαστικής επικύρωσης είναι η μη δέσμευση των μη συμβληθέντων πιστωτών. Σε αυτή την περίπτωση, θα ήταν ασύμφορο για τους συμβληθέντες πιστωτές να επωμιστούν το κόστος μιας διαδικασίας εξυγίανσης με αβέβαιη έκβαση, εις βάρος των συμφερόντων τους. Αν και θεωρητικά είναι δυνατή η εξωδικαστική συμβατική ισχύς της συμφωνίας, στην πράξη θα μπορούσε να εφαρμοστεί ενδεχομένως σε μικρές επιχειρήσεις με περιορισμένο αριθμό πιστωτών, με τους οποίους ο οφειλέτης διατηρεί καλές σχέσεις. Για τις μικρομεσαίες και μεγαλύτερου μεγέθους εταιρείες, η συμβατική ισχύς της συμφωνίας δεν είναι η βέλτιστη λύση ουσιαστικής και αποτελεσματικής αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας.

VI. Αποτελέσματα επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης

Με τη δικαστική απόφαση επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, επέρχονται τα ακόλουθα αποτελέσματα:³⁵⁷

α) Δέσμευση του συνόλου των πιστωτών

Σύμφωνα με το άρθρο 60§1 ν. 4738/2020,³⁵⁸ από τη συμφωνία δεσμεύονται όλοι οι πιστωτές και όχι μόνο οι συμβαλλόμενοι σε αυτή. Δεσμεύονται ακόμα κι αυτοί που δεν περιλαμβάνονται στην κατάσταση πιστωτών, αλλά που η απαίτησή τους έχει γεννηθεί μέχρι την ημερομηνία έκδοσης απόφασης επί της αίτησης για επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης.³⁵⁹ Αν και δεν αναφέρεται ρητώς στο νόμο, η επικύρωση της συμφωνίας δεσμεύει επίσης τον οφειλέτη στην περίπτωση που δεν έχει συμπράξει στη σύναψή της.³⁶⁰

Ως προς τους μη συμβληθέντες πιστωτές καθώς και ως προς τους πιστωτές, των οποίων η συναίνεση συνάγεται,³⁶¹ προβλέπεται δέσμευσή τους για διάστημα που δεν ξεπερνά τους τρεις μήνες, κατά το οποίο αναστέλλεται η λήψη ατομικών και συλλογικών διοικητικών μέτρων κατά του οφειλέτη.³⁶² Παλαιότερα, υπό τον προϊσχύσαντα Πτωχευτικό Κώδικα, προτού τροποποιηθεί από το νόμο 4072/2012, το εν λόγω χρονικό διάστημα δεν ξεπερνούσε τους έξι μήνες. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου 4072/2012, ο νομοθέτης έκρινε ότι επρόκειτο για μακρύ

³⁵⁵ Βλ. λεπτομερή ανάλυση σε Ορφανίδη, Αναίρεση, ό.π., σ. 763-765.

³⁵⁶ Βλ. ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2016, 806.

³⁵⁷ Για τις έννομες συνέπειες της επικυρωθείσας συμφωνίας βλ. Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 128 επ., Βλ. από τη νομολογία ΠΠρΛάρ. 47/2012 ΔΕΕ 2012, 1035, ΕφΛαρ 288/2015 ΔΕΕ 2016, 502, Γνωμοδότηση ΝΣΚ υπ' αριθμ. 576/2012.

³⁵⁸ Άρθρο 106γ§1 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

³⁵⁹ Άρθρο 60§2 ν. 4738/2020. Βλ. επίσης Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 83επ.

³⁶⁰ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 83.

³⁶¹ Άρθρο 35 ν. 4738/2020.

³⁶² Άρθρα 60§1 και 39§1 ν. 4738/2020.

χρονικό διάστημα δέσμευσης των μη συμβληθέντων πιστωτών και προέβη σε μείωσή του κατά το ήμισυ.³⁶³

β) Περιορισμός δικαιωμάτων πιστωτών κατά εγγυητών και συνοφειλετών εις ολόκληρον

Με το ν. 4738/2020 διατηρήθηκε η ειδική ρύθμιση που είχε εισαχθεί με το ν. 4446/2016 για τους εγγυητές και συνοφειλέτες εις ολόκληρον, κατά την οποία τυχόν περιορισμός της υποχρεώσεως του οφειλέτη συνεπαγόταν αντίστοιχη μείωση της ευθύνης για τον εγγυητή ή τον συνοφειλέτη εις ολόκληρον.³⁶⁴ Εξάλλου, κατ' ΑΚ 851, «ο εγγυητής ευθύνεται για την έκταση που έχει κάθε φορά η κύρια οφειλή», υπό την προϋπόθεση ότι η οφειλή δεν αυξάνεται κατόπιν μεταγενέστερης συμφωνίας δανειστή-οφειλέτη.³⁶⁵ Πριν από το ν. 4446/2016, ο περιορισμός των απαιτήσεων ως περιεχόμενο της επικυρωθείσας συμφωνίας εξυγίανσης δεν είχε επίπτωση στην ευθύνη τυχόν εγγυητών ή συνοφειλετών εις ολόκληρον, με εξαίρεση την περίπτωση του Δημοσίου, οι εγγυήσεις του οποίου ακολουθούσαν τις απαιτήσεις υπέρ των οποίων είχαν χορηγηθεί.³⁶⁶

Υπό το ισχύον καθεστώς, προβλέπεται, κατ' άρθρο 60§3 ν. 4738/2020, περιορισμός των απαιτήσεων των πιστωτών έναντι των εγγυητών και συνοφειλετών εις ολόκληρον κατά το μέτρο που έχει περιορισθεί η αρχική τους απαίτηση βάσει του σχεδίου εξυγίανσης, με την προϋπόθεση ότι υφίσταται συναίνεση του πιστωτή.³⁶⁷ Απαιτείται ρητή συναίνεση του πιστωτή, ενώ δεν είναι σαφές εάν η εν λόγω ρύθμιση αφορά μόνο σε περιορισμό του ποσού της απαίτησης ή εάν εφαρμόζεται και επί λοιπών τροποποιήσεων, όπως, λόγου χάρη, παράταση ληξιπρόθεσμου απαίτησης ή παροχή χάριτος.³⁶⁸

Από την ανωτέρω ρύθμιση προκύπτουν δύο ενδιαφέροντα θέματα. Το πρώτο αφορά στη συναίνεση του πιστωτή και το δεύτερο στο περιεχόμενο που δύναται να έχει ο ενδεχόμενος περιορισμός της απαίτησης ως προς τον εγγυητή και τον συνοφειλέτη εις ολόκληρον.

Ο νόμος εξαρτά από τη συναίνεση του πιστωτή την επέκταση του περιορισμού της απαίτησης σε αυτές τις δύο κατηγορίες προσώπων. Τόσο οι εγγυητές όσο και οι συνοφειλέτες εις ολόκληρον καλούνται να καλύψουν το έλλειμμα φερεγγυότητας του οφειλέτη. Η εξάρτηση του περιορισμού από τη συναίνεση του πιστωτή είναι δικαιολογημένη και συνάδει με την αντιμετώπιση του θέματος κατά τις παλαιότερες μορφές του δικαίου αφερεγγυότητας. Ο πιστωτής κατ' αρχήν διατηρεί στο ακέραιο την απαίτησή του προς τον εγγυητή και συνοφειλέτη εις ολόκληρον ως αντιστάθμισμα της ευνοϊκής ρύθμισης προς τον πρωτοφειλέτη. Προστατεύεται επίσης έναντι ενδεχομένου μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του οφειλέτη ως

³⁶³ ΑιτΕ ν. 4072/2012, σ. 59.

³⁶⁴ Σκαλίδη, ό.π., σ. 755, §54, Για τον παρεπόμενο χαρακτήρα της εγγύησης: ΑΠ 495/2010 www.areiospagos.gr, ΑΠ 1842/2008 www.areiospagos.gr.

³⁶⁵ Παρόμοια ήταν η νομική κατάσταση στην περίπτωση της έκτακτης διαδικασίας ρύθμισης υποχρεώσεων εμπόρων του προϊσχύσαντος ν. 4307/2014. Για την ευθύνη του εγγυητή βλ. ΤρΕφΘεσ 96/2020 ΔΕΕ 2020, 1172.

³⁶⁶ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 84. Μάζης, Τύχη ασφαλειών τρίτων, ό.π., ΔΕΕ 2016, σ. 1359. Αυγητίδης Δ., «Η θέση του εγγυητή στις εξυγιαντικές διαδικασίες του ΠτΚ», ΧΡΙΑΔ 2014, 249. Μάζης, Και πάλι το ζήτημα των ασφαλειών, ό.π., σ. 40επ. Για τον παρεπόμενο χαρακτήρα της εγγύησης του Δημοσίου βλ. Γνωμοδοτήσεις ΝΣΚ 395/2007 και 439/2010.

³⁶⁷ Βλ. άρθρο 106γ§2 προϊσχύσαντος ΠτΚ, Σκαλίδη, ό.π., σ. 755, §52.1.

³⁶⁸ Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ., §52.1.

προς τους όρους της συμφωνίας εξυγίανσης, οπότε οι απαιτήσεις επανέρχονται κατ' αρχήν στο ύψος που είχαν πριν τον περιορισμό τους. Από την πλευρά των εγγυητών και συνοφειλετών εις ολόκληρον, το γεγονός εξάρτησης της επέκτασης από την «εξουσιαστική βούληση»³⁶⁹ του πιστωτή ουσιαστικά «εξουδετερώνει»³⁷⁰ την ευνοϊκή ρύθμιση επέκτασης και σε αυτούς της διαμορφωθείσας κύριας απαίτησης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όμως, δημιουργείται το παράδοξο η απαίτηση του πιστωτή έναντι του οφειλέτη να έχει περιορισθεί, σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας εξυγίανσης, αλλά η ευθύνη των εγγυητών και συνοφειλετών εις ολόκληρον να παραμένει άθικτη σαν να μην είχε ποτέ συμφωνηθεί περιορισμός. Ωστόσο, η αυτοδίκαιη απαλλαγή του εγγυητή και συνοφειλέτη θα ήταν άδικη για τον πιστωτή και θα λειτουργούσε ως αντικίνητρο για τη σύμπραξη του στη συμφωνία εξυγίανσης. Κατ' εξαίρεση, ο πιστωτής μπορεί να συναινέσει για περιορισμό της απαίτησής του ως προς τους εγγυητές και συνοφειλέτες εις ολόκληρον. Σε αυτή την περίπτωση, το διαγραφόμενο μέρος της απαίτησης εκλαμβάνεται ως ατελή ενοχή.

Σύμφωνα με το νόμο, ο περιορισμός της απαίτησης έναντι του εγγυητή ή του συνοφειλέτη εις ολόκληρον αναφέρεται στο ποσό. Ωστόσο, δεν διευκρινίζεται αν η επέκταση του περιορισμού αφορά και σε άλλες πτυχές, όπως επιμήκυνση χρόνου αποπληρωμής δόσεων ή επιμήκυνση δόσεων αποπληρωμής, μείωση επιτοκίου, περίοδο χάριτος, παράταση του ληξιπρόθεσμου της απαίτησης. Θα μπορούσε και σε αυτή την περίπτωση πάντως να εξαρτάται από τη συναίνεση του πιστωτή η επέκταση του συνόλου των πτυχών της ευνοϊκής ρύθμισης στους εγγυητές και συνοφειλέτες εις ολόκληρον.

Στην ισχύουσα ρύθμιση δεν επανελήφθη η εξαίρεση που προβλεπόταν υπό το κράτος του Πτωχευτικού Κώδικα, σύμφωνα με την οποία, ακόμα κι αν ο εξασφαλιζόμενος πιστωτής δεν συναινέσει, ήταν δυνατός ο περιορισμός, εάν ο εγγυητής ήταν πρόσωπο συνδεδεμένο με τον οφειλέτη, ήτοι σύζυγος ή συγγενής μέχρι δευτέρου βαθμού, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 106γ§2 εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ.³⁷¹ Αν και η εν λόγω εξαίρεση ήταν σύμφωνη με την πρακτική παροχής εξασφαλίσεων, στο πλαίσιο λειτουργίας οικογενειακών επιχειρήσεων, οι οποίες αποτελούν την πλειοψηφία των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα,³⁷² σπάνια τύγχανε εφαρμογής στην πράξη, καθώς, προϋπέθετε την ύπαρξη οφειλέτη φυσικού προσώπου, ασκούντος επιχείρηση ατομικά και όχι με τη μορφή εταιρείας, που είναι το σύνηθες.³⁷³

Σύμφωνα με το άρθρο 60§5 ν. 4738/2020, ο περιορισμός της απαίτησης ως προς τον οφειλέτη αντιτάσσεται έναντι του εγγυητή ή συνοφειλέτη εις ολόκληρον, καθώς ο οφειλέτης ευθύνεται έναντι αυτών ακριβώς «με τον ίδιο τρόπο που ευθύνεται κατά τη συμφωνία εξυγίανσης έναντι του πιστωτή που ικανοποιήθηκε από αυτούς».³⁷⁴

³⁶⁹ Βλ. εκτενή ανάλυση Μάζη, Και πάλι το ζήτημα των ασφαλειών, ό.π., σ. 40επ., όπου, μεταξύ άλλων, γίνεται λόγος για «ατυχή ρύθμιση».

³⁷⁰ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 84.

³⁷¹ Κοτσίρης, ΠτΔ, σ. 630επ. Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ., §52.2. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 84.

³⁷² Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ., §54.

³⁷³ Μάζης Π., Και πάλι το ζήτημα των ασφαλειών τρίτων για οφειλές που ρυθμίζονται με προπτωχευτική συμφωνία εξυγίανσης, ΔΕΕ, 2017, 40, όπου η εν λόγω ρύθμιση χαρακτηρίζεται ως «δώρο-άδωρο».

³⁷⁴ Άρθρο 106γ§2 εδ. γ' προϊσχύσαντος ΠτΚ. Σκαλίδη, ό.π., 755επ., §52.3. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 84.

Σε περίπτωση που στη θέση του εγγυητή βρίσκεται το Δημόσιο και προβλέπεται στη συμφωνία εξυγίανσης περιορισμός της απαίτησης του πιστωτή, τότε περιορίζεται επίσης η εγγυητική ευθύνη του Δημοσίου, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 5 του άρθρου 60 ν. 4738/2020.³⁷⁵ Σε περίπτωση μη συναίνεσης του πιστωτή, οι εγγυήσεις δεν θίγονται ως προς το εκάστοτε εγγυημένο ανεξόφλητο κεφάλαιο, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 60 ν. 4738/2020.

Από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης και καθ' όλο το χρονικό διάστημα ισχύος της συμφωνίας εξυγίανσης, αναστέλλεται η παραγραφή των δικαιωμάτων των πιστωτών κατά του Ελληνικού Δημοσίου και οι τυχόν προθεσμίες υποβολής αιτημάτων κατάπτωσης.³⁷⁶

γ) *Αυτοδίκαιη άρση απαγόρευσης ή κωλύματος έκδοσης επιταγών που είχε τυχόν επιβληθεί πριν την έναρξη της διαδικασίας εξυγίανσης.*³⁷⁷

δ) *Αναστολή ποινικής δίωξης των πλημμελημάτων της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, της μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο και της καθυστέρησης καταβολής οφειλών σε ασφαλιστικά ταμεία, εφόσον οι εν λόγω πράξεις έχουν τελεσθεί πριν από την υποβολή της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, σύμφωνα με το άρθρο 60§6 περ. β' εδ. α' ν. 4738/2020. Η αναστολή ισχύει για όσο χρονικό διάστημα εφαρμόζεται η συμφωνία εξυγίανσης,*³⁷⁸ ενώ είναι δυνατή η εξάλειψη του αξιοποίνου, σε περίπτωση πλήρους και εμπρόθεσμης εκπλήρωσης των υποχρεώσεων, βάσει του άρθρου 61 ν. 4738/2020.³⁷⁹

ε) Οι οφειλές προς το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης που αποτελούν αντικείμενο της συμφωνίας καθίστανται *ενήμερες*, υπό τον όρο τήρησης της συμφωνίας εξυγίανσης.³⁸⁰

στ) Η επικυρωτική απόφαση συνιστά *εκτελεστό τίτλο*, εφόσον στη συμφωνία εξυγίανσης ορίζονται οι παροχές ως προς την ποσότητα και την ποιότητά τους, κατ' άρθρο 62 ν. 4738/2020,³⁸¹ σε συνδυασμό με το άρθρο 916 ΚΠολΔ.

Εκτός των ανωτέρω αποτελεσμάτων, η επικύρωση συνεπάγεται ενεργοποίηση των δεσμεύσεων τρίτων, οι οποίες εμπεριέχονται στο κείμενο της συμφωνίας εξυγίανσης υπό την αναβλητική αίρεση επικύρωσης της συμφωνίας. Τέτοιες δεσμεύσεις μπορεί να είναι, λόγου χάρη, οι υποσχέσεις για παροχή χρηματοδοτήσεων, η μίσθωση ή απόκτηση της επιχείρησης, η

³⁷⁵ Άρθρο 60§4 εδ. α' ν. 4738/2020, Ζευγώλης Ν., Εγγυήσεις Ελληνικού Δημοσίου: ΠτωχΔ versus Αστικό Δίκαιο; ΝοΒ 2014, 1292, Μάζης Π., Συμφωνία εξυγίανσης μεταξύ Δημοσίου και επιχείρησης και επικύρωσή της από το δικαστήριο, ΕπισκεΔ 2013, 25.

³⁷⁶ Άρθρο 60§4 εδ. γ' ν. 4738/2020 (άρθρο 106γ§2 εδ. ε' προϊσχύσαντος ΠτΚ), Ζευγώλης Ν., Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου, 2015, σ. 102επ., Κατά κανόνα, δεν ασφαλίζεται το σύνολο της απαίτησης, αλλά ποσοστό περίπου 70%.

³⁷⁷ Άρθρο 60§6 περ. α' ν. 4738/2020 (άρθρο 106γ§3 περ. α' προϊσχύσαντος ΠτΚ), Γνωμοδοτήσεις ΝΣΚ υπ' αριθμ. 326/2014 και 576/2012.

³⁷⁸ Άρθρο 60§6 περ. β' εδ. β' ν. 4738/2020.

³⁷⁹ Επαναλαμβάνεται η διάταξη του άρθρου 106γ§4 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

³⁸⁰ Άρθρο 60§6 περ. γ' ν. 4738/2020, με το οποίο επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 106γ§3 περ. γ' προϊσχύσαντος ΠτΚ, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 85, ΠΠρΑθ 8/2017 με παρατ. Ρόκα Αλ. ΕΕμπΔ2017, 169.

³⁸¹ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 106γ§5 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

συμμετοχή σε αύξηση κεφαλαίου.³⁸² Επίσης, η επικύρωση, όπως και η απόρριψη, της συμφωνίας εξυγίανσης καταχωρίζεται στο Σύστημα Ελέγχου Κινδύνων Τειρεσία για διάστημα πέντε ετών.³⁸³ Ως προς τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο εταιρείες, η υπαγωγή τους στη διαδικασία εξυγίανσης δεν αποτελεί αιτία διαγραφής τους από το Χρηματιστήριο, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της κήρυξης πτώχευσης.³⁸⁴

VII. Ειδικός Εντολοδόχος-Διαχειριστής Αφερεγγυότητας

Στη διαδικασία εξυγίανσης, προβλέπεται ο θεσμός του ειδικού εντολοδόχου.

α) Μετά την αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, σύμφωνα με το άρθρο 51 ν. 4738/2020, είναι δυνατός ο διορισμός ειδικού εντολοδόχου με δικαστική απόφαση, με ή χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη, κατόπιν αιτήσεως οιοδήποτε έχει έννομο συμφέρον, με αντικείμενο την άσκηση ορισμένων ή και όλων των αρμοδιοτήτων της διοίκησης του οφειλέτη.³⁸⁵ Το δικαστήριο μπορεί να αναθέσει στον ειδικό εντολοδόχο τη διοίκηση της επιχείρησης, εν όλω ή εν μέρει, χωρίς της συναίνεση του οφειλέτη, εφόσον ο τελευταίος υπέχει αστικής ευθύνης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 127 ν. 4738/2020 ή πιθανολογείται ότι θα προβεί σε καταδολιευτικές μεταβιβάσεις ή αρνείται καταχρηστικά τη συμμετοχή του σε διαπραγμάτευση για συμφωνία εξυγίανσης.³⁸⁶ Σε αυτή την περίπτωση, η σύναψη της συμφωνίας εξυγίανσης πραγματοποιείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 35 ν. 4738/2020 και επικυρώνεται από το δικαστήριο ως συμφωνία χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη.

Η αίτηση εκδικάζεται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, ενώ ο ειδικός εντολοδόχος διορίζεται μεταξύ των εγγεγραμμένων στο Μητρώο Διαχειριστών Αφερεγγυότητας του άρθρου 236 ν. 4738/2020.³⁸⁷ Ο διορισμός ειδικού εντολοδόχου συνιστά προληπτικό μέτρο, υπό την έννοια του άρθρου 86 ν. 4738/2020.³⁸⁸

β) Με την απόφαση επικύρωσης ή με μεταγενέστερη απόφαση και κατόπιν αιτήσεως του οφειλέτη ή πιστωτή, μπορεί να διοριστεί ειδικός εντολοδόχος προς διενέργεια ειδικών πράξεων, ρητώς αναφερομένων στο κείμενο της σχετικής δικαστικής απόφασης, σύμφωνα με το άρθρο 55 ν. 4738/2020.³⁸⁹ Δεν γίνεται διαχωρισμός συμβαλλόμενου ή μη στη συμφωνία. Άρα, οποιοσδήποτε πιστωτής, του οποίου η απαίτηση εμπίπτει στη συμφωνία εξυγίανσης, διαθέτει ενεργητική νομιμοποίηση υποβολής της εν λόγω αίτησης. Η έναρξη της εντολής τοποθετείται χρονικά είτε με την έκδοση της επικυρωτικής απόφασης είτε με μεταγενέστερη απόφαση, όχι όμως πριν την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης, ενώ η διάρκειά της δεν μπορεί να

³⁸² Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 85-86.

³⁸³ <http://www.tiresias.gr/sos.html>, <https://tsek.teiresias.gr/el/home>.

³⁸⁴ Σχετικά, άρθρο 17§3 ν. 3371/2005 και Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 94, υποσημείωση 74.

³⁸⁵ Άρθρο 51§1 ν. 4738/2020.

³⁸⁶ Άρθρο 51§2 ν. 4738/2020. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4738/2020 η ανάθεση άσκησης αρμοδιοτήτων διοίκησης στον ειδικό εντολοδόχο πραγματοποιείται όταν εκτιμάται ότι «ο οφειλέτης δεν θα διοικήσει την επιχείρηση κατά σύννομο τρόπο μέχρι την έκδοση της απόφασης που επικυρώνει τη συμφωνία εξυγίανσης και ιδίως αν πιθανολογείται ότι θα προβεί σε καταδολιευτικές ενέργειες εις βάρος των πιστωτών» ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 228.

³⁸⁷ Άρθρο 51§3 ν. 4738/2020.

³⁸⁸ Άρθρο 51§4 ν. 4738/2020.

³⁸⁹ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 106β§6 εδ.α' προΐσχυσαντος ΠτΚ.

υπερβαίνει τη διάρκεια της συμφωνίας εξυγίανσης.³⁹⁰ Κατά το νέο δίκαιο, όπως και υπό το κράτος του προϊσχύσαντος Πτωχευτικού Κώδικα, απαριθμούνται ενδεικτικά τέσσερις περιπτώσεις ειδικών πράξεων που δυνητικά μπορεί να ανατεθούν στον ειδικό εντολοδόχο, ήτοι α) ενέργειες για τη διαφύλαξη της περιουσίας του οφειλέτη, β) διενέργεια ειδικών διαχειριστικών πράξεων, γ) επίβλεψη εφαρμογής των επί μέρους όρων της συμφωνίας και δ) διενέργεια των πράξεων που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 35 ν. 4738/2020 101ΠτΚ, ήτοι σύγκληση γενικής συνέλευσης μετόχων ή εταιρών και δικαίωμα παράστασης και ψήφου των μετόχων ή εταιρών που δεν συμπράττουν.³⁹¹

Στην περίπτωση που το δικαστήριο αποφασίσει την παραχώρηση ορισμένων αρμοδιοτήτων σε ειδικό εντολοδόχο, συνεπάγεται ότι αυτές απόλλονται από τον οφειλέτη, ο οποίος υφίσταται «μίνι πτωχευτική απαλλοτρίωση» ως προς αυτές, ενώ ο ειδικός εντολοδόχος δρα ως «οιονεί σύνδικος».³⁹² Συνεπώς, ο οφειλέτης δεν μπορεί να προβεί σε εκτέλεση πράξεων που εμπίπτουν στο, επακριβώς καθοριζόμενο στη σχετική δικαστική απόφαση, πεδίο εντολής του ειδικού εντολοδόχου, χωρίς τη σύμπραξη του τελευταίου, καθώς οι εν λόγω πράξεις θα είναι «ανενεργείς», ακόμη και ως προς καλόπιστους τρίτους, υπό την έννοια του άρθρου 93§1 ν. 4738/2020 περί πτωχευτικής απαλλοτρίωσης.³⁹³ Το ίδιο αποτέλεσμα έχουν και πράξεις τρίτων ως προς τον οφειλέτη, χωρίς τη σύμπραξη του ειδικού εντολοδόχου.³⁹⁴ Από την ισχύουσα ρύθμιση, προκύπτει ότι πρόκειται για «μετέωρες» πράξεις,³⁹⁵ η εγκυρότητα των οποίων εξαρτάται από τη σύμπραξη του ειδικού εντολοδόχου εν προκειμένω.

Δεδομένου ότι ο οφειλέτης διατηρεί το δικαίωμα διαχείρισης της περιουσίας του καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας εξυγίανσης (*debtor in possession*), ο ειδικός εντολοδόχος δεν νομιμοποιείται ως μη δικαιούχος διάδικος για διεξαγωγή δίκης, όπως ο σύνδικος στην περίπτωση της πτώχευσης.³⁹⁶

Ο ειδικός εντολοδόχος, τόσο σύμφωνα με το άρθρο 228 ν. 4738/2020, όσο και με τα άρθρα 51§3 και 55 ν. 4738/2020, φέρει την ιδιότητα του διαχειριστή αφερεγγυότητας. Ο θεσμός του διαχειριστή αφερεγγυότητας εισήχθη στο ελληνικό δίκαιο με το ν. 4336/2015,³⁹⁷ ενώ το αναγκαίο προεδρικό διάταγμα, ΠΔ 133/2016, εκδόθηκε τον Δεκέμβριο του 2016.³⁹⁸ Με το εν λόγω ΠΔ συστάθηκε Επιτροπή Διαχείρισης Αφερεγγυότητας στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αρμόδια για τη χορήγηση και ανάκληση της άδειας

³⁹⁰ Άρθρο 55 εδ. α' και β' ν. 4738/2020. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 81 (άρθρο 106β§6 προϊσχύσαντος ΠτΚ).

³⁹¹ Βλ. προηγηθείσα ανάλυση, σ. 40-41.

³⁹² Σχετικά, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 81, όπου γίνεται λόγος για «μίνι» πτωχευτική απαλλοτρίωση και οιονεί σύνδικο, καθώς και Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 145-146.

³⁹³ Άρθρο 17§1 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

³⁹⁴ Αναλυτικά για την πτωχευτική απαλλοτρίωση βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 218-225.

³⁹⁵ Και όχι άκυρες, βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 221-222, όπου αναφέρεται ότι ορθή θα ήταν η σχετική ανενέργεια των πράξεων του οφειλέτη και στο ισχύον δίκαιο, όπερ συνεπάγεται ότι οι πράξεις του οφειλέτη θα θεωρούνται ισχυρές μετά την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης, όπως και μετά την πτώχευση.

³⁹⁶ Για την εξουσία διεξαγωγής δίκης του συνδίκου βλ. ΜΕΦΑΘ 2345/2018 ΔΕΕ 2019, 64, ΣτΕ 2096/2018 ΔΕΕ 2019, 905, ΑΠ 772/2014 www.areiospagos.gr.

³⁹⁷ Παράγραφος 22 της υποπαραγράφου Γ3 του άρθρου 2 του ν. 4336/2015, όπως τροποποιήθηκε με την παράγραφο 1 του άρθρου 66 του Ν. 4356/2015, την παράγραφο 1 του άρθρου 13 του ν. 4378/2016 και το άρθρο 51 του ν. 4423/2916.

³⁹⁸ ΦΕΚ Α' 242/29.12.2016. Επίσης βλ. Υπουργικές Αποφάσεις 28761 οίκ/2017 (ΦΕΚ Β' 1779/23.5.2017) περί Κανονισμού Λειτουργίας της Επιτροπής Διαχείρισης Αφερεγγυότητας, 28763 οίκ/19.5.2017 (ΦΕΚ Β' 1780/23.5.2017) περί θεσπίσεως Κώδικα Δεοντολογίας Διαχειριστών Αφερεγγυότητας και η 42053/2017 (Β' 1996/9-6-2017) του Υ.Δ.Α.Δ. σχετικά με την επιμόρφωση των Διαχειριστών Αφερεγγυότητας.

του διαχειριστή αφερεγγυότητας, την τήρηση του μητρώου, τον έλεγχο τήρησης των επιβαλλόμενων από το ΠΔ υποχρεώσεων καθώς και τη θέσπιση των προδιαγραφών υποχρεωτικής ασφάλισης επαγγελματικής ευθύνης.³⁹⁹

Σύμφωνα με το νόμο 4738/2020, συστήνεται Επιτροπή Διαχείρισης Αφερεγγυότητας, η οποία υπάγεται πλέον στο Υπουργείο Οικονομικών, υπό την εποπτεία της Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους,⁴⁰⁰ ενώ τηρείται Μητρώο Διαχειριστών Αφερεγγυότητας από την αρμόδια αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 236 ν. 4738/2020. Για πρώτη φορά εισάγεται η έννοια του «Πιστοποιημένου Προσώπου», ήτοι φυσικού προσώπου, το οποίο αποκτά, κατόπιν εξετάσεων, πιστοποίηση διαχείρισης αφερεγγυότητας, η οποία έχει σημασία ως προς τη δυνατότητα διορισμού διαχειριστή αφερεγγυότητας. Έτσι, δυνάμει του άρθρου 230§1 ν. 4738/2020, ως διαχειριστής αφερεγγυότητας μπορεί να διοριστεί είτε φυσικό πρόσωπο που έχει ισχύουσα πιστοποίηση ατομικά ή ως κοινοπραξία πιστοποιημένων προσώπων είτε δικηγορική, ελεγκτική ή συμβουλευτική εταιρεία, η οποία απασχολεί τουλάχιστον ένα πιστοποιημένο πρόσωπο. Κατά την παράγραφο 3 του άρθρου 230 ν. 4738/2020, αποσαφηνίζεται ότι η άσκηση καθηκόντων διαχειριστή αφερεγγυότητας δεν είναι ασυμβίβαστη με την άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος, αλλά εκλαμβάνεται ως άσκηση αυτού.⁴⁰¹

Κατ' άρθρο 234 ν. 4738/2020, τηρείται Μητρώο Πιστοποιημένων Προσώπων στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας του άρθρου 213 ν. 4738/2020. Εν προκειμένω, όπως και σε όλες τις διαδικασίες του δικαίου αφερεγγυότητας επιχειρείται η αποτελεσματική διασύνδεσή τους μέσω αξιοποίησης των δυνατοτήτων ψηφιοποίησης. Επιγραμματικά αναφέρεται ότι οι διατάξεις του Τέταρτου Βιβλίου του ν. 4738/2020, που αφορά στους διαχειριστές αφερεγγυότητας, μεταφέρουν, με βελτιώσεις, τις διατάξεις του ΠΔ 133/2016. Έτσι, ρυθμίζονται θέματα όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τις τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις άσκησης του επαγγέλματος του διαχειριστή αφερεγγυότητας, τις αρμοδιότητες της Επιτροπής Διαχείρισης Αφερεγγυότητας, συμπεριλαμβανομένης της διοργάνωσης εξετάσεων πιστοποίησης, τη δυνατότητα διαρκούς επιμόρφωσης των πιστοποιημένων προσώπων, τη λειτουργία του Μητρώου Διαχειριστών Αφερεγγυότητας, τα κωλύματα διορισμού των διαχειριστών αφερεγγυότητας, τους κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς, το πειθαρχικό δίκαιο, καθώς και τα ζητήματα ευθύνης τους.⁴⁰² Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4738/2020, «με τις προτεινόμενες διατάξεις επιδιώκεται η διασφάλιση ότι οι διαχειριστές αφερεγγυότητας είναι κατάλληλα καταρτισμένοι, διορίζονται με διαφάνεια και, λαμβανομένης δεόντως υπ' όψιν της ανάγκης να εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών, εποπτεύονται κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και εκτελούν με ακεραιότητα τα καθήκοντά τους».⁴⁰³ Εξειδίκευση των κανόνων συμπεριφοράς των διαχειριστών αφερεγγυότητας προβλέπεται στον Κώδικα Δεοντολογίας, ο οποίος δημοσιεύθηκε τον Ιούλιο 2021.⁴⁰⁴

³⁹⁹ Άρθρο 4 ΠΔ 133/2016.

⁴⁰⁰ Άρθρο 229 ν. 4738/2020. https://www.ministryofjustice.gr/?page_id=1009.

⁴⁰¹ Βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 278.

⁴⁰² Σχετικά βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 277.

⁴⁰³ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 277.

⁴⁰⁴ Αριθμ. 90048 ΕΞ 2021, ΦΕΚ Β' 3289/26.7.2021, άρθρο 262§1 ν. 4738/2020.

VIII. Τροποποίηση συμφωνίας εξυγίανσης

Τροποποίηση της συμφωνίας εξυγίανσης είναι δυνατή είτε πριν είτε μετά την έκδοση της δικαστικής απόφασης.

Σύμφωνα με το άρθρο 54§5 ν. 4738/2020,⁴⁰⁵ πριν από την έκδοση απόφασης, εφόσον το δικαστήριο κρίνει ότι η συμφωνία δεν μπορεί να επικυρωθεί ως έχει, μπορεί να τάξει προθεσμία για την τροποποίησή της, η οποία δεν υπερβαίνει το εικοσαήμερο. Σε αυτή την περίπτωση, υποδηλώνεται ο σημαντικός ρόλος του δικαστηρίου καθώς και η ρυθμιστική του λειτουργία. Ωστόσο, η αποκλειστική προθεσμία των είκοσι ημερών θεωρείται σύντομη, στην περίπτωση τροποποίησης της συμφωνίας, καθώς απαιτείται η εκ νέου σύμπραξη των συμβληθέντων πιστωτών, όπως συνάγεται από το άρθρο 54§1 ν. 4738/2020. Παρ'όλ'αυτά, θα μπορούσε να έχει προσυμφωνηθεί, προς εξοικονόμηση χρόνου, ένα δεύτερο κείμενο ως εναλλακτική λύση σε περίπτωση μη επικύρωσης του πρώτου από το δικαστήριο.

Μετά την έκδοση της δικαστικής απόφασης που επικυρώνει τη συμφωνία εξυγίανσης, είναι επίσης δυνατή η τροποποίησή της μόνο μία φορά, όπως ορίζεται ρητά στην παράγραφο 1 του άρθρου 59 ν. 4738/2020.⁴⁰⁶ Πρόκειται για καινοτομία, που εισήχθη στην εξυγιαντική διαδικασία με το ν. 4446/2016. Εν απουσία της εν λόγω ρύθμισης ίσχυε η διάταξη του άρθρου 758ΚΠολΔ περί ανακλήσεως ή μεταρρυθμίσεως αποφάσεως, η οποία όμως ήταν δυσχερώς εφαρμόσιμη στη διαδικασία εξυγίανσης.⁴⁰⁷ Η δικαιολογητική βάση της εν λόγω ρύθμισης έγκειται αφενός στην παροχή δυνατότητας προσαρμογής της συμφωνίας σε τυχόν νέες συνθήκες που όμως δεν καθιστούν απαγορευτική την εξυγίανση και αφετέρου στην αποφυγή καταστρατηγήσεων «που θα οδηγούσαν σε παρέλκυση των διαδικασιών και σε δυσανάλογη βλάβη των εμπλεκόμενων μερών».⁴⁰⁸

Τροποποίηση της συμφωνίας εξυγίανσης δύναται να αιτηθεί ενώπιον του δικαστηρίου ο οφειλέτης ή οποιοσδήποτε συμβαλλόμενος πιστωτής, κατόπιν συμφωνίας όλων των συμβαλλομένων μερών.⁴⁰⁹ Οι διαφωνούντες πιστωτές δύνανται να ασκήσουν κύρια παρέμβαση και φέρουν το βάρος απόδειξης της χειροτέρευσης της θέσης τους, όπως αναφέρεται στη συνέχεια. Η αίτηση συζητείται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας.

Τρεις είναι οι προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν περιοριστικά και σωρευτικά, ώστε το δικαστήριο να επικυρώσει την τροποποιητική συμφωνία. Πρόκειται για τις ακόλουθες, όπως αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 59 ν. 4738/2020:

α) Η τροποποίηση να αφορά το χρόνο και τον τρόπο αποπληρωμής των απαιτήσεων ή το είδος των εκατέρωθεν παροχών ή το ύψος των προς αποπληρωμή απαιτήσεων.

Η ρητή αναφορά στο ύψος των προς αποπληρωμή απαιτήσεων, που είχε απασχολήσει τη θεωρία και τη νομολογία, προστέθηκε στη νέα ρύθμιση. Είχε υποστηριχθεί,⁴¹⁰ κατά την

⁴⁰⁵ Άρθρο 106β§5 προΐσχύσαντος ΠτΚ. ΠΠρΤρικ 16/2017 ΔΕΕ 2017, 1056.

⁴⁰⁶ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του προΐσχύσαντος άρθρου 106β§11 ΠτΚ.

⁴⁰⁷ Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ.

⁴⁰⁸ ΑιτΕ ν. 4446/2016, σ. 24.

⁴⁰⁹ Άρθρο 59§1 ν. 4738/2020, ΠΠρΓρεβ 17/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 849 (άρθρο 106β§11 προΐσχύσαντος ΠτΚ).

⁴¹⁰ Βλ. ΠΟΛ 1049/2018, Σκαλίδη, ό.π., σ. 759 καθώς και παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου σε ΠΠρΓρεβ 17/2019, ΔΕΕ 2019, 849.

εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 106β§11 περ. α' προΐσχύσαντος ΠτΚ, ότι η τροποποίηση της αρχικής συμφωνίας ως προς το ύψος των απαιτήσεων ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της πρώτης προϋπόθεσης και ως εκ τούτου ήταν νόμιμη. Ειδικότερα, τυχόν απομείωση απαιτήσεων ενέπιπτε στη «σύνθετη έννοια του τρόπου αποπληρωμής», ενώ κρίσιμο στοιχείο για την απόρριψή της ήταν η εξέταση τυχόν χειροτέρευσης της θέσης των υπολοίπων πιστωτών.⁴¹¹ Τυχόν απομείωση προκύπτουσα από τον επανυπολογισμό παρεπόμενης παροχής τόκων και μη θίγουσα την κύρια απαίτηση ήταν δυνατό να υπαχθεί στην έννοια του είδους της απαίτησης και συνεπώς ήταν επιτρεπτή.⁴¹² Στο αντίθετο αποτέλεσμα είχε καταλήξει το Πολυμελές Πρωτοδικείο Γρεβενών στην υπ' αριθμ. 17/2019 απόφασή του.⁴¹³ Είχε αποφανθεί ότι η διαγραφή μέρους (ήτοι απομείωση) χρηματικής απαίτησης στην τροποποιητική συμφωνία δεν ενέπιπτε στην πρώτη προϋπόθεση της παραγράφου 11 του άρθρου 106β προΐσχύσαντος ΠτΚ, η οποία αφορούσε μόνο το χρόνο ή τον τρόπο αποπληρωμής των περιλαμβανομένων στη συμφωνία απαιτήσεων.

Σε κάθε περίπτωση πάντως είναι λογικό να εξετάζεται η διατήρηση της προοπτικής εξυγίανσης ως προαπαιτούμενο για την πλήρωση της εν λόγω περιπτώσεως, παρ'όλο που δεν αναφέρεται ρητώς στο νόμο.⁴¹⁴

β) Η τροποποιητική συμφωνία δεν θα πρέπει να θίγει την αρχή της ίσης μεταχείρισης των πιστωτών, ούτε να οδηγεί στη μη πλήρωση της αρχής της μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών κατά την έννοια του άρθρου 31 ν. 4738/2020.

Στη δεύτερη προϋπόθεση ενσωματώνονται ουσιαστικά οι υπό (β) και (γ) προϋποθέσεις του προΐσχύσαντος άρθρου 106β§11 ΠτΚ. Στο νέο νόμο, στο δεύτερο εδάφιο της εν λόγω προϋπόθεσης, αποσαφηνίζεται ότι η πλήρωση της αρχής της μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών εξετάζεται μόνο ως προς τους πιστωτές που αντιτάσσονται στην επικύρωση της τροποποιητικής συμφωνίας μέσω άσκησης παρέμβασης. Προκειμένου να αποφανθεί το δικαστήριο περί μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών, χρησιμοποιείται ως κριτήριο σύγκρισης η αξία ανάκτησης της απαίτησης, σε περίπτωση πτώχευσης του οφειλέτη, κατά το χρόνο σύναψης της τροποποιητικής συμφωνίας.

γ) Η προσκόμιση συμπληρωματικής έκθεσης από τον εμπειρογνώμονα επί των τροποποιούμενων όρων.

Ευλόγως απαιτείται συμπληρωματική έκθεση του εμπειρογνώμονα, καθώς τροποποιούνται ορισμένοι όροι της συμφωνίας. Το δικαστήριο εκτιμά ελεύθερα τη συμπληρωματική έκθεση, χωρίς να δεσμεύεται από αυτή.

⁴¹¹ ΠΠρΓρεβ 17/2019, ΔΕΕ 2019, 849επ. με παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου. Σε κάθε περίπτωση, η τροποποίηση του ύψους των απαιτήσεων δεν πρέπει επίσης να αντιβαίνει στις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών, συμβαλλομένων ή μη, βλ. Σκαλίδη, ό.π., σ. 759-760.

⁴¹² ΠΠρΓρεβ 17/2019, ΔΕΕ 2019, 849επ. με παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου.

⁴¹³ ΔΕΕ 6/2019 σ. 849.

⁴¹⁴ βλ. ανάλυση Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ., κατά την οποία: «Η ορθή ερμηνεία της εν λόγω προϋπόθεσης και σύμφωνη με τον σκοπό της διαδικασίας είναι ότι οι νέες αυτές συνθήκες που επέβαλαν, άλλως δικαιολογούν την τροποποίηση, δεν θα πρέπει να καθιστούν απαγορευτική την προοπτική εξυγίανσης <http://www.nbonline.gr/journals/3/volumes/689/issues/1520/lemmas/4900615?searchid=526> - footnote-460-59. Ως εκ τούτου, το στοιχείο διατήρησης της προοπτικής εξυγίανσης του οφειλέτη, παρόλο που δεν προβλέπεται ρητά, ενυπάρχει στην εν λόγω προϋπόθεση».

Οι βελτιώσεις, που επήλθαν στη νέα ρύθμιση ως προς την τροποποίηση της συμφωνίας εξυγίανσης, διευκολύνουν την ίδια τη διαδικασία τροποποίησης, στο πλαίσιο της οποίας δεν αποκλείεται να τροποποιούνται απαιτήσεις και μη συμβαλλόμενων πιστωτών, αρκεί οι τελευταίοι να μην προβάλουν αντίρρηση μέσω άσκησης κύριας παρέμβασης.⁴¹⁵

Είναι επίσης δυνατή η τροποποίηση των όρων της συμφωνίας εξυγίανσης ως προς τυχόν μεταβίβαση της επιχείρησης, εφόσον, έως την ημερομηνία συζήτησης της αίτησης επικύρωσης, πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες δύο προϋποθέσεις: α) μεταβολή στοιχείων μεταβιβαζόμενου ενεργητικού και β) υποβολή συμπληρωματικής έκθεσης του εμπειρογνώμονα επί των τροποποιηθέντων όρων.⁴¹⁶ Η τροποποίηση γίνεται δεκτή από το δικαστήριο, με την επιφύλαξη των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 1 του άρθρου 59 ν. 4738/2020.⁴¹⁷ Συνεπώς, η τροποποιηθείσα συμφωνία θα πρέπει να αφορά, για παράδειγμα τον χρόνο και τον τρόπο μεταβίβασης, ενώ, σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να γίνεται σεβαστή η αρχή της ίσης μεταχείρισης των πιστωτών καθώς και η αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης τους.

Κατά την εκδίκαση της αίτησης τροποποίησης, για την οποία ακολουθείται η διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας,⁴¹⁸ επιτρέπεται, χωρίς προδικασία, η άσκηση μόνο κύριας παρέμβασης από όποιον έχει έννομο συμφέρον, ο οποίος φέρει το βάρος απόδειξης βλάβης των συμφερόντων του λόγω μη τηρήσεως των προϋποθέσεων, που ρητά ορίζονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 59 ν. 4738/2020. Τυχόν άσκηση πρόσθετης παρέμβασης υπέρ του αιτούντος δεν επιτρέπεται στο πλαίσιο της εν λόγω δίκης.⁴¹⁹

Ο αιτών την τροποποίηση δεν φέρει το βάρος απόδειξης της μη χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών. Αρκεί απλή αναφορά στην αίτηση τροποποίησης ότι η συμφωνία δεν οδηγεί στη χειροτέρευση της θέσης τους. Πρόκειται για μια ρύθμιση που ευνοεί τον αιτούντα, καθώς δεν είναι υποχρεωμένος να αποδείξει ότι δεν χειροτερεύει η θέση εκάστου πιστωτή. Συνάδει εξάλλου με την αρχή της οικονομίας της δίκης. Το αντίθετο θα ήταν εξαιρετικά χρονοβόρο. Ωστόσο, ο πιστωτής του οποίου η θέση χειροτερεύει μπορεί να αντιταχθεί, ασκώντας κύρια παρέμβαση και αποδεικνύοντας ο ίδιος τη χειροτέρευση της θέσης του.

Κατά της απορριπτικής απόφασης, σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 59 ν. 4738/2020, επιτρέπεται μόνο έφεση, ενώ αποκλείεται ρητά η λήψη οποιουδήποτε άλλου ενδίκου μέσου ή βοηθήματος, συμπεριλαμβανομένης της τριτανακοπής κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 586επ. ΚΠολΔ.⁴²⁰

⁴¹⁵ Βλ. επίσης ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 230.

⁴¹⁶ Άρθρο 64§4 ν. 4738/2020. Επαναλαμβάνεται η αντίστοιχη ρύθμιση του άρθρου 106δ§4 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁴¹⁷ Άρθρο 64§4 ν. 4738/2020.

⁴¹⁸ Άρθρο 33 εδ. β' ν. 4738/2020, ΠΠρΓρεβ 17/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 849 (άρθρα 99§7 εδ. α' και 4§1 προϊσχύσαντος ΠτΚ).

⁴¹⁹ ΠΠρΓρεβ 17/2019 με παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 849.

⁴²⁰ Επαναλαμβάνεται η τελευταία παράγραφος του άρθρου 106β§11 προϊσχύσαντος ΠτΚ. Για την τριτανακοπή βλ. Λεοντή, ό.π., σ. 96επ.

IX. Ακύρωση επικυρωθείσας συμφωνίας εξυγίανσης

Σύμφωνα με το άρθρο 63 ν. 4738/2020, προβλέπεται δυνατότητα ακύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης με σχετική δικαστική απόφαση, όπως και στο προϊσχύσαν δίκαιο.⁴²¹ Την αίτηση υποβάλλει όποιος έχει έννομο συμφέρον. Το πρωτεύον δικαστήριο, εκδικάζοντας κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας,⁴²² προβαίνει στην ακύρωση, όταν αποκαλύπτεται ότι η συμφωνία απετέλεσε προϊόν δόλου του οφειλέτη ή συμπαιγνίας του με πιστωτή ή τρίτο, ιδίως εάν αποδειχθεί απόκρυψη ενεργητικού ή διόγκωση παθητικού, εξαιτίας της οποίας ζημιώθηκε ο αιτών και ταυτόχρονα δεν μπορεί η ζημία να αποκατασταθεί με καταβολή αποζημίωσης, κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 63 ν. 4738/2020.

Η ουσιώδης μη εκπλήρωση των όρων της συμφωνίας ως λόγος ακύρωσης⁴²³ δεν επαναλήφθηκε στο ν. 4738/2020, καθώς μπορεί να τίθεται ως λόγος καταγγελίας ή ως διαλυτική αίρεση της συμφωνίας εξυγίανσης, σύμφωνα με το άρθρο 40§1 ν. 4738/2020.⁴²⁴ Η απόφαση του δικαστηρίου, με την οποία γίνεται δεκτή ή απορρίπτεται η αίτηση ακύρωσης, δημοσιεύεται αμελλητί, με επιμέλεια του οφειλέτη ή των πιστωτών, στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας του άρθρου 213 ν. 4738/2020.⁴²⁵

Με την ακύρωση επέρχεται αυτοδικαίως αποδέσμευση των πιστωτών από τους όρους της συμφωνίας και επαναφορά στην πριν από την επικύρωση νομική τους θέση ως προς το ύψος, το είδος, την εξασφάλιση και τα προνόμια των απαιτήσεών τους κατά του οφειλέτη και τυχόν συνοφειλετών και εγγυητών, κατ' άρθρο 63§2 εδ. α' ν. 4738/2020, μετά από αφαίρεση τυχόν ληφθέντων ποσών.⁴²⁶

Καινοτομία του ισχύοντος δικαίου είναι η εισαγωγή ρύθμισης σχετικά με την ισχύ των δικαιωμάτων του αποκτώντος τρίτου. Συγκεκριμένα, η ακύρωση της συμφωνίας δεν επηρεάζει τα δικαιώματα καλόπιστου τρίτου, ο οποίος δεν γνώριζε το δόλο ή τη συμπαιγνία του οφειλέτη και προέβη στην απόκτηση περιουσιακών στοιχείων από τον τελευταίο, εξ επαχθούς αιτίας.⁴²⁷ Ο νόμος προστατεύει τον καλόπιστο τρίτο, ο οποίος δεν ήταν σε θέση να γνωρίζει το δόλο ή τη συμπαιγνία του οφειλέτη. Με την ακύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης ο οφειλέτης που διέθεσε περιουσιακά του στοιχεία στον καλόπιστο τρίτο φέρει αδικοπρακτική ευθύνη έναντι των πιστωτών που είχαν εξασφαλίσει την απαίτησή τους με τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία. Οι θιγόμενοι πιστωτές νομιμοποιούνται να ασκήσουν κατά του οφειλέτη, που τους ζημίωσε παράνομα και υπαίτια, αγωγή αποζημίωσης από αδικοπραξία.⁴²⁸

Από την ακύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης δεν θίγονται τα δικαιώματα του κοινού δικαίου, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 63 ν. 4738/2020 για τις περιπτώσεις μη εκπλήρωσης

⁴²¹ Άρθρο 106ε προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁴²² Άρθρο 33 εδ. β' ν. 4738/2020.

⁴²³ Άρθρο 106ε§1 περ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ

⁴²⁴ Άρθρο 40§1 ν. 4738/2020: «Η μη τήρηση της συμφωνίας εξυγίανσης από τον οφειλέτη δύναται να τίθεται ως διαλυτική αίρεση της συμφωνίας εξυγίανσης ή ως λόγος καταγγελίας της, τόσο από τους συναινούντες όσο και από τους μη συναινούντες αλλά θιγομένους από τη συμφωνία πιστωτές.» Επίσης, ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 231.

⁴²⁵ Άρθρο 63§2 εδ. β' ν. 4738/2020.

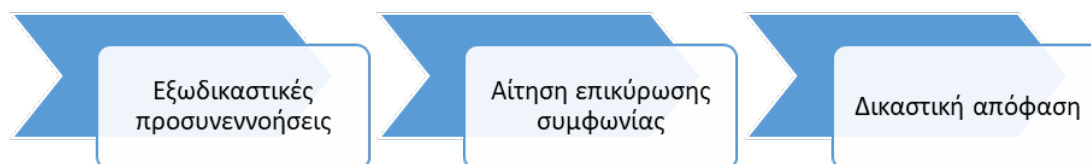
⁴²⁶ Άρθρο 106ε§2 προϊσχύσαντος ΠτΚ. Σχετικά, Παράκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 89, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 631. Στο νέο νόμο δεν προβλέπεται περίπτωση ματαίωσης υλοποίησης συμφωνίας εξυγίανσης λόγω κήρυξης πτώχευσης του οφειλέτη, κατ' άρθρο 106ε§3 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁴²⁷ Άρθρο 63§3 ν. 4738/2020, ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 231.

⁴²⁸ Άρθρο 914 ΑΚ.

των υποχρεώσεων του οφειλέτη που αναλαμβάνονται ή διαμορφώνονται με τη συμφωνία, καθώς και για τις περιπτώσεις πλημμελούς ή καθυστερημένης εκπλήρωσης. Ο νόμος κάνει ιδιαίτερη μνεία στα δικαιώματα υπαναχώρησης και καταγγελίας, τα οποία ενεργούν υπέρ του υπαναχωρόντος ή καταγγέλλοντος πιστωτή.⁴²⁹

Πίνακας 3: Διαδικασία εξυγίανσης

Προληπτικά μέτρα (άπαξ) Άρθρο 53 ν. 4738/2020	Άρθρα 50, 51 ν. 4738/2020 Δυνατότητα ανάκλησης, μεταρρύθμισης, παράτασης αναστολής: άρθρο 52 ν.4738/2020 α) 4μηνο αυτοδίκαιη αναστολή ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη (άπαξ) αναστολή: ασφαλιστικών μέτρων, αποκλειστικών προθεσμιών άσκησης αξιώσεων και παραγραφής, προθεσμιών και άσκησης διαδικαστικών πράξεων (συμπεριλαμβανομένων των ενδίκων μέσων) αυτοδίκαιη απαγόρευση διάθεσης ακινήτων και εξοπλισμού της επιχείρησης του οφειλέτη απαγόρευση συμψηφισμού απαιτήσεων β) Μετά το 4μηνο Προληπτικά μέτρα Άρθρο 50§3 ν. 4738/2020, σε συνδυασμό με άρθρο 86 ν. 4738/2020	Δημοσίευση στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας (άρθρο 56§2 ν. 4738/2020) α) Επικύρωση Συμφωνίας Εξυγίανσης 1. Αποτελέσματα – άρθρο 60 ν. 4738/2020 2. Δυνατότητα τροποποίησης (άπαξ) – άρθρο 59 ν.4738/2002 3. Ακύρωση συμφωνίας – άρθρο 63 ν. 4738/2020 β) Απόρριψη Συμφωνίας Εξυγίανσης Εξετάζεται τυχόν υποβληθείσα αίτηση κήρυξης πτώχευσης – άρθρο 54§4 ν. 4738/2020 Δυνατότητα έφεσης – άρθρο 58 ν. 4738/2020
--	---	---

⁴²⁹ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 106ε§4 προϊσχύσαντος ΠτΚ. Σκαλίδη, ό.π., σ. 755 §29.

X. Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών ν. 4738/2020

Στο ενιαίο πλαίσιο ρύθμισης οφειλών και αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας του ν. 4738/2020 εντάσσεται πλέον ο Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών.

Ως θεσμός, είχε εισαχθεί με το ν. 4469/2017,⁴³⁰ προκειμένου να δώσει ώθηση στην εξυγίανση επιχειρήσεων, εστιάζοντας αποκλειστικά στη χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση. Επρόκειτο για μία οργανωμένη εξωδικαστική διαδικασία, αναγκαία εν μέσω οξύτατης και χρονικά μακράς οικονομικής κρίσης, όπως αναφερόταν στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, όπου γινόταν επίσης αναφορά στην εξυγιαντική διαδικασία του άρθρου 99 υπό το κράτος του προϊσχύσαντος ΠτΚ, αλλά και στην εξωδικαστική διαδικασία που ίσχυε υπό το νόμο 4307/2014. Ως προς την προπρωτεύουσα διαδικασία εξυγίανσης, υπογραμμίζονταν η χρήση της, κατά βάση, από μεγάλες ανώνυμες εταιρείες με πληθώρα πιστωτών και υποχρεώσεων, αλλά και ο στιγματισμός της επιχείρησης από την υπαγωγή της σε αυτή, καθώς στην Ελλάδα η υπαγωγή στη διαδικασία εξυγίανσης εκλαμβάνονταν ως μια προσπάθεια αποφυγής της πτώχευσης και όχι ως μια προσπάθεια διάσωσης της επιχείρησης.⁴³¹ Αναφορικά με την εξωδικαστική διαδικασία του ν. 4307/2014, αναγνωριζόταν η αποτυχία της ως εργαλείου ρύθμισης οφειλών, καθώς δεν απαιτούσε θέσπιση υποχρεώσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων και απουσίαζε η ρύθμιση οφειλών προς το ελληνικό Δημόσιο ως δυνητικό περιεχόμενο της συμφωνίας.⁴³²

Λαμβανομένων υπ' όψιν των ανωτέρω, ο εξωδικαστικός μηχανισμός του ν. 4469/2017, όπως είχε τροποποιηθεί,⁴³³ αποτελούσε μία βελτιωμένη πρόταση του νομοθέτη για τη διάσωση βιώσιμων επιχειρήσεων,⁴³⁴ με αυστηρές προϋποθέσεις, που λειτουργούσαν ως ασφαλιστικές δικλείδες για την αποφυγή κατάχρησης του θεσμού. Μεταξύ άλλων, υφίστατο διαχωρισμός των επιχειρήσεων, ανάλογα με το μέγεθός τους, σε μικρές και μεγάλες, με πρακτική σημασία κυρίως ως προς το κόστος της διαδικασίας. Διαφοροποιήσεις παρατηρούντο, επίσης, στα στάδια αλλά και στις προθεσμίες που ετίθεντο για όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.⁴³⁵ Είχε εξαιρετικό

⁴³⁰ ΦΕΚ Α' 62/3.5.2017 Σύμφωνα με το άρθρο 18, η ισχύς του νόμου άρχισε τρεις μήνες μετά τη δημοσίευσή του. Βλ. Σχετική ιστοσελίδα Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους: http://www.keyd.gov.gr/np_ocw_home (out of court workout – OWC) / ΜΠρΛαμ 65/2019 ΝΟΜΟΣ ΜΠρΛαμ 9/2019 ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΛαμ 65/2019 ΝΟΜΟΣ, βλ. επίσης σχετική ιστοσελίδα Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών: <https://www.hba.gr/info/OutOfCourtWorkout>.

⁴³¹ ΑιτΕ ν. 4469/2017, σ. 1.

⁴³² Αναλυτικά για την προϊσχύσασα μορφή της ειδικής εκκαθάρισης ν. 4307/2014 βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 493επ., 91επ. ΑΠ 1297/2019 ΔΕΕ 2020, 543, ΜΠρΗρ 127/2020 με παρατ. Μ. Μαστρομανώλη ΔΕΕ 2020, 709, ΤρΕφΑθ 88/2020 ΔΕΕ 2020, 841, ΑΠ 348/2020 ΔΕΕ 2020, 1174, ΜΠρΔράμ 53/2017 ΔΕΕ 2017, 907, ΜΠρΑθ 963/2017 ΔΕΕ 2017, 371, ΜΕφΑθ 2897/2018 ΔΕΕ 2018, 1047, ΜΠρΑθ 725/2018 ΔΕΕ 2018, 348, ΜΠρΠειρ 4814/2018 με παρατ. Χατζηγιωάννου ΔΕΕ 2019, 569.

⁴³³ Άρθρο 46 ν. 4472/2017 - ΦΕΚ Α' 74/19.5.2017, άρθρο 61 ν. 4559/2018 - ΦΕΚ Α' 142/3.8.2018 και άρθρο 5 ν. 4613/2019 - ΦΕΚ Α' 78/24.5.2019.

⁴³⁴ Αναλυτικά για τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων βλ. Κρητικό Α., Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων και άλλες διατάξεις (ν. 4469/2017), 2018, Ψαρουδάκη Γ. /Ρόκα Α. /Κουλουριάνο Θ., Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων (ν. 4469/2017), 2018, Μούργελα Ι., Ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης επιχειρηματικών οφειλών ν. 4469/2017 σε: Οι πρόσφατες εξελίξεις του πτωχευτικού δικαίου, 27^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, 2018, σ. 315-328. Επίσης, βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π. σ. 99-105 και Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 146επ.

⁴³⁵ ΑιτΕ ν. 4469/2017, σ. 2, Για την πρακτική σημασία διάκρισης σε μεγάλες και μικρές επιχειρήσεις βλ. Γεροντίδη σε Πανίτσα Γεώργιο Χ. και Γεροντίδη Ισαάκ Απ. (Λαδά Δ. Επιμέλεια), Ο εξωδικαστικός Μηχανισμός του Ν. 4469/2017, Ρύθμιση Οφειλών Επιχειρήσεων, επιμέλεια: Δ. Ν. Λαδάς, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σ. 3.

χαρακτήρα με περιορισμένη διάρκεια. Αρχικά είχε προβλεφθεί ετήσια ισχύς, ενώ, στη συνέχεια, παρατάθηκε τρεις ακόμη φορές, μέχρι 30.4.2020.⁴³⁶

Ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών του ν. 4738/2020 αντικατέστησε τη διαδικασία του ν. 4469/2017, αν και ορισμένα στοιχεία της τελευταίας έχουν ενσωματωθεί στο ισχύον δίκαιο. Ωστόσο, τόσο η λογική όσο και η λειτουργία του εν λόγω μηχανισμού μεταβλήθηκαν άρδην, καθώς πρόκειται πλέον για πλήρως εξωδικαστικό θεσμό, άλλως για «λειτουργικό περιβάλλον διαμόρφωσης προτάσεων ρύθμισης των οφειλών του οφειλέτη και αποφυγής του κινδύνου αφερεγγυότητάς του», όπως αναφέρεται στο άρθρο 5§1εδ. β' ν. 4738/2020.⁴³⁷

Συστημικά ανήκει στο Βιβλίο Πρώτο ν. 4738/2020, με τίτλο «Πρόληψη της Αφερεγγυότητας» και αποτελεί μία εκ των δύο διαδικασιών πρόληψης αφερεγγυότητας. Στο πλαίσιο του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών είναι δυνατή η πολυμερής διαπραγμάτευση του οφειλέτη με χρηματοδοτικούς φορείς, το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, σύμφωνα με το άρθρο 5§1εδ. α' ν. 4738/2020. Ο θεσμός λειτουργεί «συμπληρωματικά προς τις διμερείς διαπραγματεύσεις του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών του ν. 4224/2013 και στα προγράμματα ρυθμίσεων που θεσπίζονται κατά περίπτωση από το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης».⁴³⁸

Σύμφωνα με το άρθρο 7§1 ν. 4738/2020, δικαιούχοι υπαγωγής στον εξωδικαστικό μηχανισμό είναι τόσο φυσικά όσο και νομικά πρόσωπα τα οποία φέρουν πτωχευτική ικανότητα.⁴³⁹ Απαιτείται αίτηση του οφειλέτη, η οποία υποβάλλεται είτε μετά από α) πρόταση του ιδίου προς τους πιστωτές για συμμετοχή στη διαδικασία εξωδικαστικής ρύθμισης ή β) πρόσκληση από τους πιστωτές προς τον οφειλέτη. Στην τελευταία περίπτωση, ο οφειλέτης πρέπει να υποβάλει αίτηση εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, διαφορετικά επέρχεται αυτοδίκαιη περάτωση της διαδικασίας και αξιολογείται σε περίπτωση μεταγενέστερης υποβολής αίτησης, σύμφωνα με το άρθρο 8 ν. 4738/2020.

Στην παράγραφο 2 του άρθρου 7 του ν. 4738/2020, γίνεται ρητή αναφορά στα εξαιρούμενα από τον εν λόγω εξωδικαστικό μηχανισμό πρόσωπα. Συγκεκριμένα, εξαιρούνται: α) πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα, β) πάροχοι επενδυτικών υπηρεσιών, γ) Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες, Οργανισμοί Εναλλακτικών Επενδύσεων και δ) ασφαλιστικές ή αντισταθμιστικές επιχειρήσεις. Πρόκειται για εξαιρέσεις που δικαιολογούνται από το ιδιαίτερο αντικείμενο των νομικών αυτών προσώπων και από την ανάγκη αντιμετώπισης της αφερεγγυότητάς τους με ειδικές ρυθμίσεις, για την ύπαρξη σταθερού χρηματοπιστωτικού

⁴³⁶ ΦΕΚ Α' 212/24.12.2019 Όπως είχε ανακοινώσει το Υπουργείο Οικονομικών, επρόκειτο για την τελευταία παράταση.

⁴³⁷ Βλ. επίσης ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 216, όπου αναφέρεται ότι πρόκειται για «διαδικασία διαμόρφωσης προτάσεων ρύθμισης που επαφίεται στην διακριτική ευχέρεια των πιστωτών ως προς την υποβολή τους και του οφειλέτη ως προς την αποδοχή τυχόν υποβληθείσας πρότασης».

⁴³⁸ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 216.

⁴³⁹ Όπως διευρύνθηκε με το άρθρο 76 ν. 4738/2020.

συστήματος.⁴⁴⁰ Ενδεικτικά αναφέρεται το υπό επικαιροποίηση ευρωπαϊκό πλαίσιο εξυγίανσης τραπεζών, που φέρει τον τίτλο «πρόταση αλυσιδωτής δομής».⁴⁴¹

Στην παράγραφο 3 του άρθρου 7 ν. 4738/2020 αναφέρονται έξι κωλύματα υπαγωγής στον εξωδικαστικό μηχανισμό.⁴⁴² Συνεπώς, ακόμη κι αν ο αιτών πληροί τις υποκειμενικές προϋποθέσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 7, εντούτοις εμποδίζεται να καταθέσει αίτηση, όταν υφίστανται οι ακόλουθες περιπτώσεις:

α) το 90% των συνολικών οφειλών οφείλεται σε έναν χρηματοδοτικό φορέα ή δεν υπερβαίνει τα 10.000 ευρώ. Εν προκειμένω, είναι αποτελεσματικότερη η διμερής διαπραγμάτευση, μέσω της διαδικασίας του Κώδικα Δεοντολογίας του ν. 4224/2013, όταν υπάρχει συγκέντρωση οφειλής σε έναν φορέα, ενώ, σε περίπτωση μικρών οφειλών, αποφεύγεται η «υπέρμετρη επιβάρυνση της διαδικασίας»,⁴⁴³

β) προηγούμενη υποβολή αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, κήρυξης πτώχευσης ή υπαγωγής σε συγκεκριμένες διαδικασίες,

γ) λύση ή εκκαθάριση αιτούντος προσώπου,

δ) έκδοση οριστικής απόφασης υπαγωγής σε συγκεκριμένες διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας ειδικής εκκαθάρισης του ν. 4307/2014,

ε) καταδίκη με αμετάκλητη απόφαση για συγκεκριμένα αδικήματα που αναφέρονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 7 και

στ) μη επίκληση γεγονότων που αποδεικνύουν επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης του οφειλέτη κατά ποσοστό τουλάχιστον 20%.

Αντικείμενο της αίτησης είναι η εξωδικαστική ρύθμιση χρηματικών οφειλών προς χρηματοδοτικούς φορείς, το Δημόσιο και Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης.⁴⁴⁴ Η αίτηση υποβάλλεται από τον οφειλέτη με ίδια πρωτοβουλία ή κατόπιν πρωτοβουλίας των ως άνω φορέων. Προβλέπεται ότι η διαδικασία διεξάγεται εξ ολοκλήρου ηλεκτρονικά, από την υποβολή της αίτησης⁴⁴⁵ στην Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους μέσω της Ηλεκτρονικής Πλατφόρμας Εξωδικαστικής Ρύθμισης Οφειλών του άρθρου 29 ν. 4738/2020 μέχρι την υπογραφή σύμβασης αναδιάρθρωσης του άρθρου 14 ν. 4738/2020. Κατ' άρθρο 12 ν. 4738/2020, με την αίτηση παρέχεται από τον οφειλέτη άδεια για κοινοποίηση στους συμμετέχοντες

⁴⁴⁰ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 2§2 ν. 4469/2017 /βλ. Γεροντίδη σε Πανίτσα – Γεροντίδη, ό.π., σ. 15.

⁴⁴¹ Για την πρόταση «αλυσιδωτής δομής» βλ. <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/single-rulebook/updates-to-the-bank-resolution-framework>, επίσης Πράξη Διοικητή Τραπεζικής Ελλάδος 111/31.1.2017, ΦΕΚ Β 399/3.2.2017 www.dsnet.gr/Epikairothta/Nomothesia/pdte111.htm, https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/banks_failing.el.html.

⁴⁴² Έναντι τεσσάρων υπό την παράγραφο 3 του άρθρου 2 προΐσχυσαντος νόμου 4469/2017: α) προηγούμενη υποβολή υπαγωγής στον εξωδικαστικό μηχανισμό του ν. 4307/2014 ή στις διαδικασίες του ΠτΚ, εκτός εάν υπάρξει έγκαιρη παραίτηση, β) έκδοση οριστικής απόφασης υπαγωγής στις ως άνω διαδικασίες ή συζήτηση αίτησης, γ) διακοπή επιχειρηματικής δραστηριότητας φυσικού προσώπου ή λύσης και θέσης σε εκκαθάριση νομικού προσώπου και δ) καταδίκη με αμετάκλητη απόφαση για συγκεκριμένα αδικήματα που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 2.

⁴⁴³ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 216.

⁴⁴⁴ Άρθρο 5§1 εδ. α' ν. 4738/2020.

⁴⁴⁵ Άρθρο 8§1 ν. 4738/2020.

πιστωτές, επεξεργασία και διασταύρωση από αυτούς των δεδομένων της αίτησης, αλλά και εν γένει των δεδομένων που έχουν στη διάθεσή τους οι συμμετέχοντες πιστωτές. Έτσι, όπως ρητώς αναφέρεται στο νόμο, αίρεται το τραπεζικό και φορολογικό απόρρητο.⁴⁴⁶

Από την υποβολή της αίτησης, αναστέλλεται η διαδικασία του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών, σύμφωνα με το άρθρο 13 ν. 4738/2020. Επίσης, κατ' άρθρο 18§1 εδ. α' ν.4738/2020, αναστέλλεται η λήψη αναγκαστικών μέτρων, η συνέχιση τυχόν διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης καθώς και η ποινική δίωξη του οφειλέτη για συγκεκριμένα αδικήματα.

Μετά την υποβολή της σχετικής αίτησης, οι συμμετέχοντες πιστωτές δύνανται να υποβάλουν πρόταση ρύθμισης προς τον οφειλέτη, η οποία, αν γίνει αποδεκτή από τον τελευταίο και συγκεντρώσει την απαιτούμενη πλειοψηφία των πιστωτών με ειδικό προνόμιο, οδηγεί στην υπογραφή της λεγόμενης «σύμβασης αναδιάρθρωσης».⁴⁴⁷ Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα στον οφειλέτη να ζητήσει διαμεσολάβηση, εντός δέκα ημερών από τη λήψη της πρότασης, σε περίπτωση που δεν επιθυμεί να αποδεχθεί την πρόταση ως έχει, όπως ορίζεται στο άρθρο 15 ν. 4738/2020.⁴⁴⁸

Βάσει του άρθρου 15 δίδεται η δυνατότητα στον οφειλέτη, που δεν επιθυμεί να αποδεχθεί την πρόταση, να καταθέσει αίτημα διαμεσολάβησης εντός δέκα ημερών από τη λήψη της πρότασης.

Χαρακτηριστική διαφορά του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών από την διαδικασία εξυγίανσης είναι ότι οι διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές δεν προηγούνται, όπως στη διαδικασία εξυγίανσης, αλλά έπονται της υποβολής της αίτησης υπαγωγής στον εξωδικαστικό μηχανισμό. Σύμφωνα, δε, με το άρθρο 17§1 ν. 4738/2020, οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται ηλεκτρονικά μέσω της πλατφόρμας του άρθρου 29 ν. 4738/2020. Οι συμμετέχοντες φέρουν υποχρέωση εχεμύθειας ως προς την ύπαρξη και το περιεχόμενο των διαπραγματεύσεων, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 17 ν. 4738/2020.⁴⁴⁹ Ως προς αυτό το σημείο, επαναλαμβάνεται η ρύθμιση της παραγράφου 17 του άρθρου 8 του προΐσχυσαντος ν. 4469/2017.

Το Δημόσιο και οι Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης συμμετέχουν όπως οι χρηματοδοτικοί φορείς, δηλώνοντας την ετοιμότητά τους να προβούν σε αναδιάρθρωση των οφειλών, ακόμη και σε διαγραφή τους.⁴⁵⁰ Οι ειδικότεροι κανόνες συμμετοχής των εν λόγω φορέων ρυθμίζονται στα άρθρα 20 έως 23 ν. 4738/2020. Αξίζει να σημειωθεί ότι, κατ' άρθρο 24 ν. 4738/2020, παρέχεται η δυνατότητα κατάρτισης διμερών συμβάσεων με το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις: α) με τη σύμβαση ο οφειλέτης καθίσταται βιώσιμος ή αξιόχρεος,⁴⁵¹ β) η ανάκτηση του Δημοσίου και των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης είναι τουλάχιστον ίση προς την εκτιμώμενη ανάκτηση σε περίπτωση πτώχευσης και γ) τηρούνται οι κανόνες και οι περιορισμοί που ορίζει το άρθρο 22 ν. 4738/2020.

⁴⁴⁶ Άρθρο 12§1 ν. 4738/2020, ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 218.

⁴⁴⁷ Άρθρο 14 ν. 4738/2020.

⁴⁴⁸ Περισσότερα σε ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 219.

⁴⁴⁹ Σχετικά ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 219.

⁴⁵⁰ Άρθρο 21 ν. 4738/2020. Για τη συμμετοχή του Δημοσίου υπό το προΐσχυσαν καθεστώς του ν. 4469/2017 βλ. Μ. Πρινιωτάκη, Η συμμετοχή του Δημοσίου στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων, Επιχείρηση 141/2017, σ. 844επ., σημείο 10.

⁴⁵¹ Για τη λειτουργική βιωσιμότητα του οφειλέτη και ειδικότερα για την αμφισβήτηση της κερδοφορίας ως απόλυτου κριτηρίου εκτίμησης αυτής βλ. Κουλουριάνο σε Ψαρουδάκη/Ρόκα/Κουλουριάνο, Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων, 2018, σ. 96 επ.

Σύμφωνα με το άρθρο 19§1 ν. 4738/2020, από την επίτευξη της σύμβασης αναδιάρθρωσης, απαγορεύεται η επίσπευση αναγκαστικής εκτέλεσης και επέρχεται αυτοδίκαιη αναστολή εκκρεμών ή μη εκκρεμών μέτρων ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη ως προς απαιτήσεις που ρυθμίζονται από τη σύμβαση, για όλη τη διάρκεια της αναδιάρθρωσης και υπό τον όρο τήρησης της σύμβασης.⁴⁵²

Στη νέα ρύθμιση δεν επανελήφθη η δυνατότητα προαιρετικής δικαστικής επικύρωσης⁴⁵³ της σύμβασης αναδιάρθρωσης, καθώς η σύμβαση είναι δεσμευτική για το σύνολο των πιστωτών που συμμετέχουν στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών του άρθρου 29 ν. 4738/2020.⁴⁵⁴ Μόνο οι συμβαλλόμενοι πιστωτές δεσμεύονται από τη συμφωνία, ήτοι οι πιστωτές που έχουν συναινέσει στην κατάρτιση της σύμβασης αναδιάρθρωσης.

Από μια γενική θεώρηση του ισχύοντος εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών του ν. 4738/2020, προκύπτει ότι πρόκειται για μια διαδικασία αποτελεσματικής αντιμετώπισης των οικονομικών δυσχερειών του οφειλέτη σε πρώιμο στάδιο, λειτουργώντας ως το «πρώτο ανάχωμα για την πρόληψη της οικονομικής αδυναμίας»,⁴⁵⁵ προτού δηλαδή καταστεί αφερέγγυος ο οφειλέτης. Ανταποκρίνεται στις επιταγές της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1023 για την παροχή κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας σε πρώιμο στάδιο, ενώ, παράλληλα, η διεξαγωγή της μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας προσδίδει ταχύτητα και ευελιξία, διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα των διαπραγματεύσεων και η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας.⁴⁵⁶ Επιπλέον, πρόκειται για μια προαιρετική διαδικασία, υπό την έννοια ότι εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια αφενός του οφειλέτη που αποφασίζει να την επιλέξει και αφετέρου των πιστωτών που επιλέγουν να ανταποκριθούν.⁴⁵⁷

XI. Άλλες μορφές εξυγίανσης

Εκτός από τους θεσμοθετημένους τρόπους εξυγίανσης, που πλέον συγκεντρώνονται στο ν. 4738/2020,⁴⁵⁸ υπάρχουν κι άλλοι τρόποι, όπως η ελεύθερη εξυγίανση και η εξυγίανση μέσω κρατικής παρέμβασης.

α) Ελεύθερη εξυγίανση

Λόγω του μη θεσμοθετημένου χαρακτήρα της επιφέρει ταχύτερη, εχέμυθη, ευέλικτη και φθηνότερη εξυγίανση. Συνήθως, η άτυπη αυτή προσπάθεια διάσωσης της επιχείρησης πραγματοποιείται με τη βοήθεια συμβούλων αφερεγγυότητας (company doctors)⁴⁵⁹, δηλαδή

⁴⁵² Σχετικά με την αναστολή που ίσχυε υπό το κράτος του προϊσχύσαντος ν. 4469/2017 βλ. Μ. Ψαρουδάκη, Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών Επιχειρήσεων, Επιχείρηση 141/2017 σ. 833επ.

⁴⁵³ Για τη σχετική ρύθμιση του προϊσχύσαντος ν. 4469/2017 βλ. ανάλυση Πανίτσα σε Πανίτσα – Γεροντίδη, ό.π., σ. 125/ Πρινωτάκη, ό.π., σημείο 16.

⁴⁵⁴ Βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 199.

⁴⁵⁵ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 200.

⁴⁵⁶ Βλ. Σκέψεις (2), (24) και (30) Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1023, καθώς και ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 199επ.

⁴⁵⁷ Σχετικά ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 199επ.

⁴⁵⁸ Πριν από το νόμο 4738/2020 υπήρχαν οι πτωχευτικές και οι παραπτωχευτικές διαδικασίες. Ως παραπτωχευτική χαρακτηριζόταν η διαδικασία, της οποίας η κήρυξη, εξέλιξη και αποπεράτωση πραγματοποιείτο αυτοτελώς, χωρίς ανάμειξή της με την πτώχευση βλ. ΜΠρΑθ 963/2017 ΔΕΕ 2017, 371.

⁴⁵⁹ Σχετικά με τις εξωπτωχευτικές διαδικασίες, εν γένει βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 36 επ.

χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, εξειδικευμένων σε τέτοιες περιπτώσεις, που αναλαμβάνουν τη διαπραγμάτευση με τους πιστωτές. Η μορφή αυτή ελεύθερης εξυγίανσης είναι ευρέως γνωστή ως «work-out».⁴⁶⁰ Σε περίπτωση πάντως που αναλάβει τις διαπραγματεύσεις ο ίδιος ο οφειλέτης και όχι κάποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, ο βαθμός δυσκολίας ως προς την επίτευξη συμφωνίας αυξάνεται. Υπάρχει ο κίνδυνος να καταστεί χρονοβόρα η διαδικασία ή ακόμη και να μην μπορεί να εξασφαλισθεί η σύμπραξη μεγάλων πιστωτών, η οποία κρίνεται καθοριστική για την επιτυχία του όλου εγχειρήματος.⁴⁶¹ Χαρακτηριστικό των σχετικών συμφωνιών που συνάπτονται στο πλαίσιο της ελεύθερης εξυγίανσης είναι η *inter partes* ισχύς τους. Μη συμβαλλόμενοι δε δεσμεύονται. Πρόκειται για ενοχικές συμβάσεις, οι οποίες διέπονται από τις αρχές της συμβατικής ελευθερίας και της σχετικότητας των ενοχών κατ' ΑΚ 361.

Στο πλαίσιο ελεύθερης εξυγίανσης, μπορεί να επέλθουν σημαντικές μεταβολές στην παραγωγική διαδικασία, όπως μείωση προσωπικού, μείωση αποδοχών, κατάργηση κλάδων, αντικατάσταση της διοίκησης. Επίσης, μπορεί να αναζητηθεί οικονομική ενίσχυση μέσω συγχώνευσης ή αύξησης κεφαλαίου. Ακόμη, μπορεί να επιχειρηθεί αναδιάρθρωση χρεών, σε συνεργασία με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Ειδικότερα, ως προς τις διαπραγματεύσεις μεταξύ χρηματοδοτικών ιδρυμάτων και δανειοληπτών, σημειώνεται ότι, βάσει του Παραρτήματος II της απόφασης 195/1/29.07.2016⁴⁶² της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδας περί Αναθεώρησης του Κώδικα Δεοντολογίας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων του ν.4224/2013, οι τρόποι ρύθμισης των χρεών του δανειολήπτη-οφειλέτη διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες, ήτοι σε βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις με ορίζοντα διετίας, μακροπρόθεσμες που ξεπερνούν τη διετία και σε λύσεις οριστικής διευθέτησης.

Για παράδειγμα, στις βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις εντάσσονται οι ακόλουθες: καταβολή μόνο τόκων ή μειωμένων δόσεων, κεφαλαιοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών, αναστολή πληρωμών για ορισμένο χρονικό διάστημα.⁴⁶³ Λύσεις, όπως μείωση του επιτοκίου, παράταση διάρκειας της δανειακής σύμβασης, διαχωρισμός οφειλής σε τμήματα, μερική διαγραφή, λειτουργική αναδιάρθρωση επιχείρησης και συμφωνία ανταλλαγής χρέους με μετοχικό κεφάλαιο είναι ορισμένοι τρόποι ρυθμίσεως των οφειλών μακροπρόθεσμα.⁴⁶⁴ Στην οριστική διευθέτηση, δε, προβλέπεται, μεταξύ άλλων, η εθελοντική παράδοση ενυπόθηκου ακινήτου, η μετατροπή σε χρηματοδοτική μίσθωση, η πώληση και ενοικίαση του ακινήτου, η εθελοντική εκποίηση ενυπόθηκου ακινήτου, ο διακανονισμός απαιτήσεων, η ολική διαγραφή οφειλής.⁴⁶⁵

⁴⁶⁰ Βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση, ό.π., σ. 11, 78-79 και Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 47-49.

⁴⁶¹ Για την ελεύθερη εξυγίανση βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 47επ., Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 533-534.

⁴⁶² ΦΕΚ Β' 2376/02.08.2016.

⁴⁶³ Οι αγγλικοί όροι έχουν ως εξής: interest only, reduced payment, arrears capitalization, grace period.

⁴⁶⁴ Οι αντίστοιχοι αγγλικοί όροι είναι: interest rate reduction, loan term extension, split balance, partial debt forgiveness/write down, operational restructuring debt/equity swap.

⁴⁶⁵ Οι ως άνω όροι αποδίδονται στην αγγλική ως ακολούθως: voluntary surrender, mortgage to rent/lease, voluntary sale of property, settlement of loans, full debt write-off.

β) Κρατική παρέμβαση

Η εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων είναι επίσης δυνατή μέσω κρατικής ενίσχυσης, με την προϋπόθεση ότι δεν αντίκειται στο κοινοτικό δίκαιο και δη στους κανόνες περί ανταγωνισμού των άρθρων 101 έως 109 ΣΛΕΕ. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 107§1ΣΛΕΕ (πρώην 87ΣΕΚ), απαγορεύονται κατ' αρχήν «οι ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό δια της ευνοϊκής μεταχείρισης ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής». Εξαιρέσεις τίθενται για συγκεκριμένες κατηγορίες. Ωστόσο, δεν παρέχεται ο ορισμός των κρατικών ενισχύσεων.

Οι επιτρεπόμενες κρατικές ενισχύσεις, οι οποίες προέρχονται από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, είναι αυτές που αποσκοπούν σε οριζόντιους στόχους γενικού ενδιαφέροντος και όχι τομεακούς. Έτσι, για παράδειγμα, ενώ δεν επιτρέπεται η υποστήριξη συγκεκριμένων εταιρειών ή κλάδων, γιατί αντίκειται στους κοινοτικούς κανόνες, επιτρέπονται, ενδεικτικά, οι κρατικές ενισχύσεις, με αντικείμενο την απασχόληση, το περιβάλλον, την κατάρτιση των εργαζομένων, την έρευνα και την ανάπτυξη.⁴⁶⁶

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2014/c/249/01 σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και αναδιάρθρωση μη χρηματοπιστωτικών προβληματικών επιχειρήσεων, οι κρατικές ενισχύσεις διακρίνονται σε ενισχύσεις διάσωσης και ενισχύσεις αναδιάρθρωσης. Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, είναι απαραίτητη η πλήρωση της προϋπόθεσης περί αναγκαιότητας της κρατικής παρέμβασης. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τη σκέψη 53, η κρατική ενίσχυση πρέπει να αποτελεί την τελευταία λύση, αφού πρώτα έχουν εξετασθεί και απορριφθεί όλες οι λοιπές εναλλακτικές, ήτοι υπαγωγή σε διαδικασία αφερεγγυότητας ή αναδιοργάνωσης, αναδιοργάνωση χρέους, άντληση ιδιωτικού κεφαλαίου, μεταβίβαση επιχείρησης ή εκκαθάρισή της.⁴⁶⁷

⁴⁶⁶ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Επενδύσεων και Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης www.ependyseis.gr.

⁴⁶⁷ Ενότητα 3.2. Ανάγκη για κρατική παρέμβαση: Σκέψη 53 Κατευθυντηρίων Γραμμών ΕΕ 2014/c/249/01 «Τα κράτη μέλη που προτίθενται να χορηγήσουν ενίσχυση αναδιάρθρωσης πρέπει να υποβάλουν συγκριτική παρουσίαση με μια αξιόπιστη εναλλακτική εκδοχή που δεν θα συνεπάγεται κρατική ενίσχυση, αποδεικνύοντας πώς ο συναφής στόχος ή στόχοι της ενότητας 3.1.1 δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν, ή θα επιτυγχάνονταν σε μικρότερο βαθμό, στην περίπτωση της εναλλακτικής εκδοχής. Μεταξύ αυτών των εναλλακτικών εκδοχών μπορεί να περιλαμβάνεται αναδιοργάνωση του χρέους, εκποίηση στοιχείων ενεργητικού, άντληση ιδιωτικού κεφαλαίου, πώληση σε ανταγωνιστή ή διάλυση, τα οποία θα υλοποιούνται σε κάθε περίπτωση είτε μέσω υπαγωγής σε διαδικασία αφερεγγυότητας ή αναδιοργάνωσης ή με άλλον τρόπο.»

Κεφάλαιο Β: Ατομικά διοικητικά μέτρα κατά του οφειλέτη

Ι. Έννοια

Ως ατομικά διοικητικά μέτρα θεωρούνται όλα «τα κοινά κατά το δικονομικό δίκαιο μέσα ικανοποίησης των δανειστών»,⁴⁶⁸ η λήψη των οποίων αναστέλλεται, κατά γενική αρχή του πτωχευτικού δικαίου.⁴⁶⁹ Στην ενδεικτική απαρίθμησή τους στο άρθρο 100 ν. 4738/2020, συμπεριλαμβάνονται τα ακόλουθα: α) έναρξη ή συνέχιση αναγκαστικής εκτέλεσης, β) άσκηση ή συνέχιση δικών επί αναγνωριστικών ή καταψηφιστικών αγωγών, γ) άσκηση ή εκδίκαση ενδίκων μέσων, δ) έκδοση ή εκτέλεση πράξεων διοικητικής φύσεως, καθώς και ε) η λήψη μέτρων διασφάλισης της οφειλής, κατ' άρθρο 46 ν. 4174/2013.⁴⁷⁰

Σε προπτωχευτικό επίπεδο, η αρχή της αναστολής αποσκοπεί, κυρίως, στη συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης χωρίς τη δαμόκλειο σπάθη της άσκησης ατομικών διοικητικών μέτρων. Εκφράζει και εξυπηρετεί την ισότιμη μεταχείριση των πιστωτών,⁴⁷¹ υπό την έννοια ότι, μετά την αυτοδίκαιη ή διαταχθείσα αναστολή, δεν είναι δυνατή η απόκτηση προνομίων. Έχει υποστηριχθεί ότι πρόκειται για «κανόνα που διευθετεί τον ανταγωνισμό μεταξύ των πιστωτών, μειώνει το κόστος της συλλογικής ικανοποίησης και αποτρέπει μια ταχεία, υπό το κράτος πανικού, διάλυση της επιχείρησης».⁴⁷² Ωστόσο, στην πράξη, όπως αναλύεται στη συνέχεια, ο κανόνας της σύμμετρης ικανοποίησης των πιστωτών διασπάται από την ύπαρξη γενικών και ειδικών προνομίων, με αποτέλεσμα οι εγγειρόγραφοι δανειστές μόνο κατ' εξαίρεση να ικανοποιούνται κατά την εν λόγω συλλογική διαδικασία.⁴⁷³

ΙΙ. Πιστωτές

Η ανάλυση της κατηγοριοποίησης των πιστωτών και η σειρά κατάταξης των απαιτήσεων κατά τη συρροή τους έχει πρακτική σημασία στην ίδια τη συμφωνία εξυγίανσης, αλλά και στις εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις που προηγούνται αυτής, καθώς καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας οι μη συναινούντες πιστωτές δεν πρέπει να βρεθούν σε χειρότερη οικονομική θέση από αυτή στην οποία θα ευρίσκοντο σε περίπτωση πτώχευσης του οφειλέτη κατά τα οριζόμενα στο δεύτερο κεφάλαιο του δεύτερου μέρους του Βιβλίου Πρώτου του ν. 4738/2020.⁴⁷⁴ Βέβαια, καθώς η σύναψη της συμφωνίας εξυγίανσης διέπεται από την αρχή της συμβατικής ελευθερίας, είναι δυνατές οι αποκλίσεις, προς ευόδωση της εξυγιαντικής διαδικασίας, εντός των επιτρεπόμενων ορίων που διαγράφονται από τις αρχές της ισότιμης μεταχείρισης και της μη

⁴⁶⁸ ΠΠρΑθ 2/2009 με παρατηρήσεις Ρούσση ΧρηΔ 2009, 165, ΕφΠατρ 455/2004 ΔΕΕ 2005, 303.

⁴⁶⁹ Για την αρχή της αναστολής: ΜΕφΑθ 1008/2018 ΔΕΕ 2018, 891, ΜΕφΑθ 2560/2018 ΔΕΕ 2018, 1195, ΜΠρΑθ 323/2015 ΧρηΔ 2015, 93, ΜΕφΛαρ 13/2015 ΔΕΕ 2016, 362, ΜΠρΠατρ 293/2015 ΔΕΕ 2016, 500, ΣτΕ 557/2016 ΔΕΕ 2016, 797, ΕφΛαρ 233/2015 ΔΕΕ 2016, 1072.

⁴⁷⁰ Όπως τροποποιήθηκε με τους ν. 4223/2013 και ν. 4646/2019. Επιγραμματικά αναφέρεται ότι, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, σε επείγουσες περιπτώσεις ή για ν' αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος για την είσπραξη των φόρων, η Διοίκηση μπορεί να προβεί σε συντηρητική κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη, πριν τη λήξη προθεσμίας της οφειλής και χωρίς δικαστική απόφαση.

⁴⁷¹ Για την ισότιμη μεταχείριση των πιστωτών βλ. ΕφΑθ 1985/2015 ΔΕΕ 2015, 867, ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατ. Στεφανίδου ΔΕΕ 2016, 364, ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426.

⁴⁷² Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 222-223.

⁴⁷³ Για την προβληματική των γενικών και ειδικών προνομίων βλ. Ορφανίδη Γ., «Συγκρούσεις συμφερόντων δανειστών στην αναγκαστική εκτέλεση», 2004, σ. 134-142.

χειροτέρευσης της θέσης των πιστωτών. Εξάλλου, μη τήρηση των εν λόγω αρχών οδηγεί σε απόρριψη της συμφωνίας εξυγίανσης από το δικαστήριο, αφού αυτές συγκαταλέγονται στις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται σφωρευτικά, κατ' άρθρο 54§3 περ. β' και δ' ν. 4738/2020.

i. Αρχή της ισότιμης μεταχείρισης

Η αρχή της ισότιμης μεταχείρισης πιστωτών (*par condicio creditorum*) που διέπει συνολικά το πτωχευτικό δίκαιο αποτελεί μία από τις εκφάνσεις της συλλογικότητας τόσο της πτωχευτικής όσο και της εξυγιαντικής διαδικασίας.⁴⁷⁵ Σύμφωνα με το λεκτικό της υπ' αριθμ. 509/2015 απόφασης του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Πειραιά, «θα πρέπει να εφαρμόζεται εντός κάθε ομάδας πιστωτών και ενδεχομένως υποομάδας πιστωτών, και όχι σε όλους τους πιστωτές αδιακρίτως».⁴⁷⁶ Έτσι, η εφαρμογή της περιορίζεται όχι μόνο σε κάθε κατηγορία πιστωτών, αλλά και σε επιμέρους ομάδες και υποομάδες, η καθεμία εκ των οποίων καθορίζεται βάσει ουσιωδώς ομοιογενών οικονομικών συμφερόντων και ουσιωδώς όμοιων απαιτήσεων.⁴⁷⁷

Η μη εφαρμογή της, όπως αναφέρεται ρητά στο άρθρο 54§3 περ. δ' ν. 4738/2020, συνιστά λόγο απόρριψης της συμφωνίας εξυγίανσης.⁴⁷⁸ Στην ίδια διάταξη, προβλέπεται η δυνατότητα αποκλίσεων υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ήτοι ύπαρξη σπουδαίου επιχειρηματικού ή κοινωνικού λόγου ή συναίνεσης του θιγομένου πιστωτή.⁴⁷⁹ Ενδεικτικά, τυχόν απόκλιση, υπό την έννοια ευνοϊκής μεταχείρισης απαιτήσεων πιστωτών, δικαιολογείται, όταν η μη ικανοποίηση ορισμένων απαιτήσεων εγείρει ζητήματα ουσιώδους και ανεπανόρθωτης βλάβης της φήμης ή της συνέχισης της επιχείρησης ή είναι αναγκαία για τη διατροφή του πιστωτή και της οικογένειάς του ή αφορά σε εργατικές απαιτήσεις.⁴⁸⁰

ii. Κατηγοριοποίηση

Η κατηγοριοποίηση των πιστωτών εξαρτάται από το είδος των απαιτήσεών τους έναντι του οφειλέτη. Βάσει του άρθρου 96§1 ν. 4738/2020,⁴⁸¹ οι πιστωτές διακρίνονται σε:

α) γενικούς προνομιούχους, των οποίων οι απαιτήσεις ικανοποιούνται προνομιακά από το σύνολο της πτωχευτικής περιουσίας⁴⁸²

⁴⁷⁴ Άρθρο 31 εδ. β' ν. 4738/2020.

⁴⁷⁵ Για τις εκφάνσεις της συλλογικότητας βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 25. Για την αρχή της ισότιμης μεταχείρισης βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 9, καθώς και Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 245επ. Ορφανίδης, Προθεσμίες, ό.π., σ. 338επ. Για την ισότητα των πιστωτών στη διαδικασία εξυγίανσης βλ. επίσης Χριστοπούλου Χρ., Η συμφωνία εξυγίανσης, ΔΕΕ 2012, 1109επ., ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68.

⁴⁷⁶ ΠΠρΠειρ 509/2015 ΔΕΕ 2016, 504.

⁴⁷⁷ ΕφΘεσ 2156/2015 ΔΕΕ 2016, 364 με παρατηρήσεις Στεφανίδου.

⁴⁷⁸ ΕφΑθ 1985/2015 ΔΕΕ 2015, 867 αποφαινόμενα περί παραβίασης της αρχής ισότιμης μεταχείρισης πιστωτών (άρθρο 106β§2 περ. δ' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

⁴⁷⁹ ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2016, 806, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, ΕφΑθ 1698/2016 ΔΕΕ 2016, 1073, ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατ. Στεφανίδου ΔΕΕ 2016, 364.

⁴⁸⁰ Άρθρο 54§3 περ. δ' εδ. β', γ' ν. 4738/2020. ΠΠρΚαβάλας 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205, ΠΠρΒερ 15/2015 ΔΕΕ 2016, 806, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατηρήσεις Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385 (άρθρο 106β§2 περ. δ' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

⁴⁸¹ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 21 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

β) ενέγγυους, των οποίων οι απαιτήσεις εξασφαλίζονται με ειδικό προνόμιο, συμπεριλαμβανομένης εμπράγματης ασφάλειας, επί συγκεκριμένου αντικειμένου της πτωχευτικής περιουσίας

γ) ανέγγυους, των οποίων οι απαιτήσεις δεν διασφαλίζονται με προνόμιο ή εμπράγματη ασφάλεια και

δ) πιστωτές τελευταίας σειράς (μειωμένης εξασφάλισης πριν το ν. 4446/2016), των οποίων οι απαιτήσεις ικανοποιούνται μετά την ικανοποίηση των ανέγγυων πιστωτών.

Ειδικότερα:

α. Γενικοί προνομιούχοι πιστωτές

Σύμφωνα με το άρθρο 167 ν. 4738/2020, το οποίο αντικατέστησε τα άρθρα 154 έως 156Α προϊσχύσαντος ΠτΚ, διατηρείται το γενικό προνόμιο των χρηματοδοτήσεων και λοιπών παροχών, ο σκοπός του οποίου «διέπεται από πτωχευτική λογική»,⁴⁸³ τόσο στο πλαίσιο της συμφωνίας εξυγίανσης όσο και κατά τις διαπραγματεύσεις προς επίτευξη συμφωνίας, όπως εξάλλου προβλέπεται στην Οδηγία (ΕΕ) 2019/1023.⁴⁸⁴

Προς εξυπηρέτηση των σκοπών του ν. 4738/2020, οι εν λόγω πιστωτές εντάσσονται στην πρώτη τάξη των γενικών προνομιούχων πιστωτών του άρθρου 975 ΚΠολΔ. Πρόκειται για πιστωτές που έχουν απαιτήσεις απορρέουσες από χρηματοδότηση οποιασδήποτε φύσεως προς την επιχείρηση του οφειλέτη, με την προϋπόθεση ότι η χρηματοδότηση αποσκοπεί στην εξασφάλιση της συνέχισης της δραστηριότητας και των πληρωμών της επιχείρησης, τη διάσωση της, τη διατήρηση ή την επαύξηση της περιουσίας της, βάσει σχετικού όρου στη συμφωνία εξυγίανσης.⁴⁸⁵

Ομοίως, το ίδιο προνόμιο αποδίδεται και σε όσους, προς επίτευξη του ανωτέρω σκοπού, συνεισέφεραν, χωρίς χρονικό περιορισμό, αγαθά ή υπηρεσίες και η συνεισφορά τους προκύπτει από τη συμφωνία εξυγίανσης.⁴⁸⁶

Στην περίπτωση χρηματοδότησης, κατά το εξωδικαστικό στάδιο των διαπραγματεύσεων, προβλέπεται αναγνώριση του ίδιου προνομιακού χαρακτήρα στις απαιτήσεις από οποιασδήποτε φύσεως χρηματοδότηση, για τον ίδιο σκοπό. Υφίσταται όμως, χρονικός περιορισμός καθώς οι απαιτήσεις πρέπει να έχουν γεννηθεί έως και έξι μήνες πριν από την υποβολή αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης.⁴⁸⁷ Σημαντική, επίσης, παράμετρος του εν λόγω γενικού προνομίου είναι ότι λειτουργεί ανεξάρτητα από την έκβαση της συμφωνίας εξυγίανσης, κατ' άρθρο 167§2 περίπτωση α', υποπερίπτωση αγ', εδ. β' ν. 4738/2020.⁴⁸⁸ Με τις τροποποιήσεις που

⁴⁸² Διαθέτουν δικαίωμα ικανοποίησης κατά προτεραιότητα από την πτωχευτική περιουσία. Βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 321.

⁴⁸³ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 497.

⁴⁸⁴ Σκέψεις 66 έως 68 Προοιμίου Οδηγίας. Βλ. επίσης ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 262.

⁴⁸⁵ Άρθρο 167§2 περ. α', υποπερίπτωση αα' ν. 4738/2020 (άρθρο 154 περ. α' εδ. α' προϊσχύσαντος ΠτΚ), άρθρο 39§1 περίπτωση θ' ν. 4738/2020.

⁴⁸⁶ Άρθρο 167§2 περ. α', υποπερίπτωση αβ' ν. 4738/2020 (άρθρο 154 περ. α' εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

⁴⁸⁷ Άρθρο 167§2 περ. α', υποπερίπτωση αγ' εδ. α' ν. 4738/2020 (άρθρο 154 περ. α' εδ. γ' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

⁴⁸⁸ Άρθρο 154 περίπτωση α' εδ. δ' προϊσχύσαντος ΠτΚ. Σκέψη 68 Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1023: «Όταν παρέχεται προσωρινή χρηματοδότηση, τα μέρη δεν γνωρίζουν αν το σχέδιο αναδιάρθρωσης θα πρέπει τελικά να επικυρωθεί ή

επέφερε ο ν. 4818/2021,⁴⁸⁹ προστέθηκε ως προϋπόθεση αναγνώρισης του εν λόγω γενικού προνομίου η ρητή πρόβλεψη της ύπαρξης και του σκοπού του στη συμφωνία εξυγίανσης ή σε συμβάσεις που καταρτίζονται κατά το διάστημα των έξι μηνών πριν από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης επικύρωσης για τη συμφωνία εξυγίανσης.⁴⁹⁰ Παλαιότερα, υπό το κράτος του ν. 4336/2015, που είχε επιφέρει τροποποιήσεις στον προϊσχύσαντα Πτωχευτικό Κώδικα, αν και υπήρχε ο θεσμός της προνομιακής μεταχείρισης των χρηματοδοτών, ωστόσο, η προνομιακή ικανοποίηση των απαιτήσεων τους εξαρτιόταν από την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης. Για την ισχύ της προνομιακής κατάταξης έπρεπε να υπάρχει σχετικός όρος στην τελικώς επικυρωθείσα συμφωνία εξυγίανσης. Στην πράξη, η ρύθμιση αυτή καθιστούσε ιδιαίτερος δυσχερή τη χρηματοδότηση, καθώς οι χρηματοδότες επιφορτίζονταν με τον κίνδυνο μη επικύρωσης της συμφωνίας.⁴⁹¹

Όπως ρητά αναφέρεται στο άρθρο 167§2 περ. α' υποπερ. αδ' ν. 4738/2020, το γενικό προνόμιο της χρηματοδότησης ή συνεισφοράς «δεν αφορά σε μετόχους ή εταίρους για τις εισφορές τους σε μετρητά ή σε είδος στο πλαίσιο αύξησης του κεφαλαίου του οφειλέτη».⁴⁹²

Η αναγνώριση γενικού προνομίου σε απαιτήσεις από χρηματοδότηση «προϋποθέτει ενδελεχή έλεγχο και πλήρη γνώση της οικονομικής καταστάσεως της επιχείρησης και θετική πρόγνωση προγνωστικής ανακάμψεως».⁴⁹³ Το εν λόγω γενικό προνόμιο θα μπορούσε να ιδωθεί ως κίνητρο για τους νέους πιστωτές να χρηματοδοτήσουν την επιχείρηση που αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες. Από την πλευρά της επιχείρησης, η εξασφάλιση χρηματοδότησης συμβάλλει στην αποφυγή περαιτέρω επιδείνωσης της ήδη βεβαρημένης οικονομικής της κατάστασης και στην ενίσχυση της επιχειρηματικής της δραστηριότητας.⁴⁹⁴

Σημειώνεται ότι, στην πράξη, οι χρηματοδότες ζητούν συνήθως πρόσθετη εξασφάλιση, η οποία μπορεί να λάβει τη μορφή εμπράγματης ασφάλειας, εάν υπάρχουν ελεύθερα από βάρη περιουσιακά στοιχεία, ή τη μορφή προσωπικής εγγύησης από τον κύριο μέτοχο επί της προσωπικής του περιουσίας.⁴⁹⁵ Στην περίπτωση που η απαίτηση έχει γεννηθεί μετά την έναρξη ισχύος του άρθρου 977Α ΚΠολΔ (17.1.2018) και έχει εξασφαλιστεί με ενέχυρο (977Α§1 ΚΠολΔ) ή υποθήκη (1007§1 ΚΠολΔ), τότε κατατάσσεται στη δεύτερη τάξη των προνομιούχων απαιτήσεων του άρθρου 977Α ΚΠολΔ και ικανοποιείται μετά το υπερπρόνιο των εργαζομένων. Πρόκειται για σημαντικό κίνητρο εξασφάλισης χρηματοδοτήσεων. Το προνόμιο καλύπτει νέες έννομες σχέσεις. Υπό την έννοια αυτή, δεν αναγνωρίζεται προνομιακή μεταχείριση σε «συμβάσεις αναδιάρθρωσης ή αναχρηματοδότησης υφιστάμενων συμβάσεων» ούτε σε «συμβάσεις ρυθμίσεως, τροποποιητικές συμβάσεις ή συμβάσεις για αύξηση του

όχι και ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη δεν θα πρέπει να υποχρεούνται να περιορίζουν την προστασία της προσωρινής χρηματοδότησης μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το σχέδιο εγκρίνεται από τους πιστωτές ή επικυρώνεται από δικαστική ή διοικητική αρχή...».

⁴⁸⁹ Άρθρο 35 παρ. 14 ν. 4818/2021 (ΦΕΚ Α' 124/18.7.2021).

⁴⁹⁰ Άρθρο 167§2 περ. α', υποπερίπτωση αγ' εδ. β' ν. 4738/2020.

⁴⁹¹ Προϊσχύσαν άρθρο 154 περ. α' ΠτΚ ν. 4336/2015. Ανάλυση, Paulus/Ποταμίτης/Ρόκας Α./Tirado, ό.π., σ. 1065επ.

⁴⁹² Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 154 περ. α) εδ. ε' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁴⁹³ Ορφανίδης Γ., Η προστασία του μισθού – Η δικονομική διάσταση, σε Τιμητικό Τόμο Δημητρίου Α. Τραυλού-Τζανετάτου, 2021, σ. 1022.

⁴⁹⁴ Ορφανίδης Γ., Η προστασία του μισθού – Η δικονομική διάσταση, σε Τιμητικό Τόμο Δημητρίου Α. Τραυλού-Τζανετάτου, 2021, σ. 1022-1023. Επίσης, βλ. Σκέψεις 66-68 Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1023.

⁴⁹⁵ Ορφανίδης, Προστασία μισθού, ό.π., σ. 1023. Επίσης Πιμπλής, ό.π., σ. 228, Καραμανάκου, ό.π., σ. 12επ.

πιστωτικού ορίου σε σύμβαση πιστώσεως με ανοικτό αλληλόχρεο λογαριασμό». ⁴⁹⁶ Το προνόμιο συνδέεται με εμπράγματα εξασφάλιση επί περιουσιακών στοιχείων ελεύθερων από εμπράγματα βάρη και δεσμεύσεις, ενώ η απόκτηση ενεχύρου επί κινητών και υποθήκης επί ακινήτων πραγματοποιείται βάσει ιδιωτικής βουλήσεως. Ως εκ τούτου, δεν αναγνωρίζεται η εν λόγω προνομιακή μεταχείριση σε απαιτήσεις που εξασφαλίζονται βάσει τίτλου εκ του νόμου ή εκ δικαστικής αποφάσεως. ⁴⁹⁷

Μία από τις συνήθεις πηγές χρηματοδότησης των υπό εξυγίανση επιχειρήσεων είναι τα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία αναπτύσσουν με τον πιστούχο-πελάτη τους σχέση εμπιστοσύνης, ερειδόμενη στις αρχές της καλής πίστης και των χρηστών ηθών. Στο πλαίσιο αυτό οφείλουν να ανέχονται εύλογες καθυστερήσεις καταβολής των οφειλομένων, στην περίπτωση δυσχέρειας εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του οφειλέτη, λόγω οικονομικής του αδυναμίας, πολλώ μάλλον, όταν έχει κατατεθεί αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης. ⁴⁹⁸

Οι επόμενες τάξεις γενικών προνομίων, σύμφωνα με το άρθρο 975ΚΠολΔ, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 167§2 εδ. α' ν. 4738/2020, απεικονίζονται παραστατικά ως ακολούθως: ⁴⁹⁹

Τάξεις	Άρθρα 167§2 εδ. γ' ν. 4738/2020, 975 ΚΠολΔ	
	Απαιτήσεις:	Εφόσον προέκυψαν: (χρονικός περιορισμός)
Β'	- Για την κηδεία ή νοσηλεία οφειλέτη, συζύγου και τέκνων	12 μήνες πριν από τη διενέργεια πλειστηριασμού ή την κήρυξη πτώχευσης
	- Αποζημίωσης δανειστών, λόγω αναπηρίας τουλάχιστον 80%	Έως την ημέρα διενέργειας πλειστηριασμού ή την κήρυξη πτώχευσης
Γ'	Για παροχή τροφίμων αναγκαίων για τη συντήρηση οφειλέτη, συζύγου και τέκνων	6 μήνες πριν πριν από τη διενέργεια πλειστηριασμού ή την κήρυξη πτώχευσης
Δ'	- Από παροχή εξαρτημένης εργασίας, καθώς και απαιτήσεις από αμοιβές, έξοδα, αποζημιώσεις δικηγόρων που αμείβονται με πάγια περιοδική αμοιβή	2 έτη πριν πριν από τη διενέργεια πλειστηριασμού ή την κήρυξη πτώχευσης
	- Από αποζημίωση λόγω καταγγελίας της	Ανεξάρτητα από τον χρόνο

⁴⁹⁶ Ορφανίδης, Προστασία μισθού, ό.π., σ. 1023. Ως νέα απαίτηση, για παράδειγμα, «αυτή που απορρέει από σύμβαση ανανέωσης που συνάπτεται μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4512/2018, με σκοπό την κατάργηση προϋφιστάμεσης του νόμου ενοχής (άρθρα 436, 438ΑΚ)» κλπ, όπως αναφέρεται σε Πανταζόπουλο Σ., Αναγκαστική Εκτέλεση, β' έκδοση, 2022, σ. 684.

⁴⁹⁷ Ορφανίδης, Προστασία μισθού, ό.π., σ. 1023.

⁴⁹⁸ Για την προβληματική του τρόπου αντιμετώπισης του καλόπιστου αφερέγγου οφειλέτη εκ μέρους των Τραπεζών βλ. ΠΠρΗρακλ 44/2016 ΔΕΕ 2017, 76. Σχετικά, Γεωργιάδης Σ. Απ., Η υποχρέωση πίστης της τράπεζας κατά την πιστοδότηση επιχειρήσεων που βρίσκονται σε κρίση, Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού και Έρευνας, 2016, σ. 91επ.

⁴⁹⁹ Για την ευθυγράμμιση των πτωχευτικών και εξωπτωχευτικών προνομίων προς ενίσχυση της νομικής συνοχής και της ασφάλειας δικαίου βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 236-237, καθώς και ΑιτΕ ν. 4336/2015, σ. 5: «Η ευθυγράμμιση αυτή ενισχύει τη νομική συνοχή και την ασφάλεια δικαίου σε έναν τομέα όπου τα συμφέροντα των οφειλετών και των διαφορετικών τάξεων των πιστωτών συγκρούονται μεταξύ τους».

	σχέσης εργασίας, καθώς και απαιτήσεις δικηγόρων για αποζημίωση λόγω λύσης της σύμβασης έμμισθης εντολής	που προέκυψαν
	- Δικηγόρων από δικηγορικές υπηρεσίες που παρασχέθηκαν κατά υπόθεση στον οφειλέτη.	1 έτος πριν από την ημέρα διενέργειας πλειστηριασμού
	- Δημοσίου από Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), παρακρατούμενους και επιρριπτόμενους φόρους, με προσαυξήσεις και τόκους	-
	- Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης αρμοδιότητας Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Αποζημίωσης σε περίπτωση θανάτου υποχρέου προς διατροφή - Αποζημίωσης λόγω αναπηρίας τουλάχιστον 67%	Έως την ημέρα διενέργειας πλειστηριασμού ή την κήρυξη πτώχευσης
Ε'	Αγροτών ή αγροτικών συνεταιρισμών από πώληση αγροτικών προϊόντων	Κατά τον τελευταίο χρόνο πριν από την κήρυξη πτώχευσης
ΣΤ'	Ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις Δημοσίου και Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) από κάθε αιτία, με προσαυξήσεις και τόκους ⁵⁰⁰	-
Ζ'	Συνεγγυητικού ⁵⁰¹ κατά οφειλέτη, εφόσον ο οφειλέτης έχει ή είχε στο παρελθόν την ιδιότητα της επιχείρησης παροχής επενδυτικών υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 2 του ν. 3606/2007 ⁵⁰²	2 έτη πριν πριν από τη διενέργεια πλειστηριασμού ή την κήρυξη πτώχευσης

Κάποιες κατηγορίες γενικών προνομιούχων πιστωτών διαθέτουν επιπλέον νόμιμο τίτλο για την απόκτηση υποθήκης, η οποία, δυνάμει του άρθρου 976 ΚΠολΔ, συνιστά ειδικό προνόμιο επί ακινήτου πράγματος. Έτσι, κατ' άρθρο 1262ΑΚ, το Δημόσιο διαθέτει τίτλο από το νόμο για την απόκτηση υποθήκης α) στα ακίνητα των οφειλετών του για απαιτήσεις από καθυστερούμενους φόρους, καθώς και β) στα ακίνητα των διαχειριστών ή εγγυητών του για απαιτήσεις που πηγάζουν από τη διαχείριση. Ως προς την τελευταία περίπτωση, νόμιμο τίτλο διαθέτουν, μεταξύ άλλων, οι ΟΤΑ και τα ΝΠΔΔ.⁵⁰³

⁵⁰⁰ Περισσότερα βλ. Πανταζόπουλο, ό.π., σ. 674.

⁵⁰¹ <https://www.syneggitiko.gr> Πρόκειται για νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με χαρακτήρα εξασφαλιστικό (άρθρο 61 ν. 2533/1997 ΦΕΚ Α' 228/11.11.1997).

⁵⁰² Ο ν. 3606/2007 τροποποιήθηκε από το ν. 3756/2009, με τον οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η Οδηγία 2004/39/ΕΚ (γνωστή ως MiFID), που αντικατέστησε την Οδηγία 93/22/ΕΟΚ / ΜΠρΛαμ 72/2019 ΔΕΕ 2019,618, ΑΠ 1350/2018 ΔΕΕ 2019, 610, ΕφΘεσ 2495/2017 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 244/2016 ΔΕΕ 2016, 1078, ΜΕφΛαμ 90/2017 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1738/2013 ΧρηΔ 2014, 153. Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 674-675.

⁵⁰³ Για το νόμιμο τίτλο βλ. άρθρο 1262ΚΠολΔ, περιπτώσεις 1-7. Αναλυτικά Ορφανίδης, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 138.

Υπερπρονόμιο άρθρου 977Α§2 ΚΠολΔ

Από τις προαναφερθείσες υποκατηγορίες γενικών προνομιούχων πιστωτών, υπερπρονομιακή μεταχείριση έχουν οι εργαζόμενοι ως προς τις απαιτήσεις τους από τους μισθούς των τελευταίων έξι μηνών πριν από την κήρυξη της πτώχευσης, κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 977Α ΚΠολΔ. Οι συγκεκριμένες απαιτήσεις ικανοποιούνται πρώτες από το προϊόν διανομής και μετά την αφαίρεση των δικαστικών εξόδων, των εξόδων της διοίκησης της πτωχευτικής περιουσίας και των τυχόν ομαδικών πιστωμάτων. Το υπερπρονόμιο δεν αφορά γενικά όλες τις απαιτήσεις που προκύπτουν από παροχή εξαρτημένης εργασίας ή από αποζημίωση λόγω καταγγελίας αυτής, οι οποίες κατατάσσονται προνομιακά στην 4^η τάξη των γενικών προνομίων. Περιορίζεται σε μη καταβληθέντες μισθούς, κατά το τελευταίο εξάμηνο πριν από την κήρυξη της πτώχευσης. Υπόκειται δηλαδή σε δύο περιορισμούς, έναν χρονικό και έναν ποσοτικό: α) οι συγκεκριμένες απαιτήσεις θα πρέπει να έχουν γεννηθεί μετά την 17.1.2018, ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του ν. 4512/2018,⁵⁰⁴ με τον οποίο εισήχθη το άρθρο 977Α στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και ανατρέχουν σε μισθούς έξι μηνών πριν από την ημερομηνία κήρυξης της πτώχευσης και β) η υπερπρονομιακή μεταχείριση φθάνει «έως του ποσού το οποίο ισούται ανά μήνα οφειλόμενου μισθού και ανά εργαζόμενο με το νόμιμο κατώτατο μισθό υπαλλήλου άνω των είκοσι πέντε ετών επί 275%».⁵⁰⁵

Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4512/2018, η ιδιαίτερη μεταχείριση των εργαζομένων ως προς τις ανωτέρω απαιτήσεις εντάσσεται στη λογική μιας κοινωνικά δίκαιης και ισορροπημένης οικονομικής ανάπτυξης.⁵⁰⁶ Εν προκειμένω, η ιδιαίτερη μεταχείριση έγκειται ουσιαστικά στο χρονικό προβάδισμα ικανοποίησης των απαιτήσεων των εργαζομένων ως προς α) συγκεκριμένες απαιτήσεις, β) συγκεκριμένη περίοδο προστασίας και γ) συγκεκριμένο ποσό. Έχει υποστηριχθεί ότι είναι παράδοξο το γεγονός ότι ο νομοθέτης αναφέρεται σε «υπερπρονόμιο», ακριβώς επειδή το γενικό προνόμιο που προβλέπεται στο άρθρο 975ΚΠολΔ περιορίζεται, κατ' αυτόν τον τρόπο, «στους έξι μήνες αντί της διετίας, ενώ παράλληλα δεν προστατεύεται με γενικό προνόμιο η αποζημίωση λόγω καταγγελίας της σχέσεως εργασίας».⁵⁰⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 977Α ΚΠολΔ οι απαιτήσεις των εργαζομένων ικανοποιούνται εν μέρει, ενώ, στη συνέχεια για το υπολειπόμενο ποσό των απαιτήσεών τους θα πρέπει να προηγηθεί ολοσχερής ικανοποίηση των προηγούμενων κατηγοριών πιστωτών. Συμπερασματικά, προκύπτει ότι δεν προσφέρει την κάλυψη που θα ανέμενε κανείς από ένα υπερπρονόμιο, καθώς αφήνει πλήθος απαιτήσεων των εργαζομένων εκτός του πεδίου εφαρμογής του.

Επιπλέον, προβλέπεται υποχρέωση του διαχειριστή αφερεγγυότητας να προβαίνει αμελλητί σε κάθε πρόσφορη ενέργεια, πριν την εκποίηση των βεβαρημένων κινητών ή ακινήτων, προς όσο το δυνατόν ταχύτερη ικανοποίηση των εν λόγω απαιτήσεων. Ιδίως μπορεί να προβεί σε

⁵⁰⁴ ΦΕΚ Α' 5/17.1.2018.

⁵⁰⁵ Άρθρο 977Α§2ΚΠολΔ. Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 685. Με βάση κατώτατο μισθό 650 ευρώ, το ανώτατο ποσό που θα μπορούσε να λάβει ο εργαζόμενος είναι 10.725 ευρώ. Σε περίπτωση υψηλότερων μηνιαίων αποδοχών, η απαίτηση για το υπολειπόμενο ποσό κατατάσσεται στην τέταρτη τάξη των γενικών προνομίων του άρθρου 975 ΚΠολΔ. Αναλυτικά για το υπερπρονόμιο των εργαζομένων βλ. Ρεντούλη Π, Η Συρροή προνομιούχων και μη προνομιούχων απαιτήσεων στον ΚΠολΔ μετά το ν. 4512/2018, ΕφΑΔΠολΔ 2018, σ. 723 και σχολιασμό Ρεντούλη σε Απαλαγάκη Χ., Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2019, σ. 3135-3136.

⁵⁰⁶ Αιτιολογική έκθεση ν. 4512/2018, σ. 67-68.

⁵⁰⁷ Βλ. ανάλυση σε Ορφανίδη, Προστασία μισθού, ό.π., σ. 1023.

καταβολή χρημάτων ή σε διανομή χρημάτων από εκποίηση μη βεβαρημένων πραγμάτων. Ως εκ τούτου, οι υπερπρονομιακές απαιτήσεις των εργαζομένων «δεν ικανοποιούνται μόνο πρώτες, αλλά και με τον ταχύτερο και αμεσότερο δυνατό τρόπο».⁵⁰⁸

Ακόμη, το κόστος του υπερπρονομίου της παραγράφου 2 του άρθρου 977Α ΚΠολΔ επιμερίζεται ισομερώς στους πιστωτές για λόγους ακριβοδικίας.⁵⁰⁹ Τίθεται μηχανισμός επιμερισμού επιβάρυνσης με κριτήριο τη διενέργεια ταυτόχρονων ή διαδοχικών εκποιήσεων. Στην πρώτη περίπτωση υπάρχει σύμμετρη ικανοποίηση των υπό εξέταση απαιτήσεων, ενώ στη δεύτερη κατά τη σειρά προτεραιότητας και έως την ολοσχερή εξόφλησή τους.⁵¹⁰ Στην τελευταία περίπτωση, «οι ειδικοί προνομιούχοι πιστωτές σε βάρος των οποίων ικανοποιήθηκαν εν λόγω ή εν μέρει οι απαιτήσεις αυτές, υποκαθίστανται για το επιπλέον της αναλογίας τους στο προϊόν εκποίησης των υπόλοιπων πραγμάτων».⁵¹¹ Με τον ως άνω μηχανισμό κανείς δανειστής δεν καταβάλλει «πέραν του αναλογούντος».⁵¹²

β. Ενέγγυοι πιστωτές

Ενέγγυοι πιστωτές (ή ειδικοί προνομιούχοι εν ευρεία εννοία) είναι αυτοί των οποίων «η απαίτηση εξασφαλίζεται με ειδικό προνόμιο ή εμπράγματη ασφάλεια», κατ' άρθρο 96§1 περ.γ' ν. 4738/2020.⁵¹³ Συνεπώς, διακρίνονται δύο υποκατηγορίες ενέγγυων πιστωτών, ανάλογα με το είδος εξασφάλισης της απαίτησής τους. Πρόκειται για τους ειδικούς προνομιούχους εν στενή εννοία και τους εμπραγμάτως εξασφαλισμένους πιστωτές.

Γενικότερα, κατά τη διαδικασία εξυγίανσης, αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στους πιστωτές που είναι εξασφαλισμένοι εμπραγμάτως ή με προσημείωση υποθήκης ή με ειδικό προνόμιο. Η σημασία τους αποτυπώνεται επίσης στο άρθρο 34§1 ν. 4738/2020, κατά το οποίο, για την έγκυρη σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης απαιτείται, μεταξύ άλλων, υπογραφή των πιστωτών που αντιπροσωπεύουν ποσοστό άνω του 50% των συνολικών απαιτήσεων, που έχουν ειδικό προνόμιο. Χρησιμοποιείται ο ευρύτερος όρος των ειδικών προνομίων έναντι της αναφοράς σε εμπράγματα εξασφαλίσεις και προσημείωση.⁵¹⁴ Ως ειδικά προνόμια λογίζονται αυτά που «ασφαλίζουν απαιτήσεις που ικανοποιούνται προνομιακά από ορισμένα μόνο πράγματα (κινητά ή ακίνητα) και συγκεκριμένα από αυτά που εκπλειστηριάστηκαν και ρυθμίζονται στα άρθρα 976 και 1007 παρ. 1 ΚΠολΔ».⁵¹⁵

⁵⁰⁸ Αιτιολογική Έκθεση ν. 4512/2018, σ. 68.

⁵⁰⁹ Αιτιολογική Έκθεση ν. 4512/2018, σ. 68.

⁵¹⁰ Άρθρο 977Α§3 ΚΠολΔ.

⁵¹¹ Άρθρο 977Α§3 ΚΠολΔ.

⁵¹² Αιτιολογική έκθεση ν. 4512/2018, σ. 68.

⁵¹³ Περισσότερα βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 211, Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 321.

⁵¹⁴ Στα ειδικά προνόμια συμπεριλαμβάνονται και οι εμπράγματα εξασφαλίσεις, αν και πρόκειται για διακριτές έννοιες. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 501. Αναλυτικά για τα ειδικά προνόμια των άρθρων 976 και 1007§1ΚΠολΔ, βλ. Γέσιου-Φαλτσή Π., Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης, τ. Πα, Ειδικό Μέρος, γ' έκδοση, 2018, σ. 798επ. καθώς και Πανταζόπουλο, ό.π., σ. 675επ.

⁵¹⁵ Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 675.

Τα ειδικά προνόμια που προβλέπονται στο άρθρο 976 ΚΠολΔ, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 167§1 εδ. δ' ν. 4738/2020, κατατάσσονται σε τρεις τάξεις και αφορούν σε ορισμένο αντικείμενο της περιουσίας του οφειλέτη.⁵¹⁶

Στην πρώτη τάξη των ειδικών προνομίων υπάγονται οι απαιτήσεις που προέκυψαν από δαπάνες, αναγκαίες για τη διατήρηση του πράγματος ως οικονομικής αξίας.⁵¹⁷ Τέτοιες δαπάνες είναι αυτές που αποσκοπούν στη διάσωση, φύλαξη, συντήρηση και επισκευή του πράγματος, οι οποίες, αν δεν είχαν γίνει, θα οδηγούσαν σε απομείωση της οικονομικής του αξίας και επομένως σε μικρότερο πλειστηρίασμα.⁵¹⁸

Στη δεύτερη τάξη των ειδικών προνομιούχων απαιτήσεων υπάγονται οι απαιτήσεις που εξασφαλίζονται με ενέχυρο (συμβατικό, νόμιμο ή πλασματικό),⁵¹⁹ υποθήκη ή προσημείωση. Η κατάταξη της ενυπόθηκης απαίτησης γίνεται βάσει του ποσού που έχει καταχωρηθεί στο βιβλίο υποθηκών ή στα κτηματολογικά φύλλα.⁵²⁰ Αν η απαίτηση έχει εγγραφεί ως τοκοφόρος, τότε καλύπτονται και οι τόκοι από το εν λόγω προνόμιο.⁵²¹ Στην περίπτωση των απαιτήσεων που είναι εξασφαλισμένες με προσημείωση υποθήκης, το προνόμιο εκτείνεται και σε αυτές, καθώς «ακολουθούν την τάξη και τη σειρά της υποθήκης».⁵²²

Στην τρίτη τάξη υπάγονται οι απαιτήσεις που προέκυψαν από δαπάνες για παραγωγή και συγκομιδή καρπών.⁵²³

Υπό τον προϊσχύσαντα Πτωχευτικό Κώδικα, ετίθετο χρονικός περιορισμός γένεσης των απαιτήσεων στις περιπτώσεις δαπανών για διατήρηση του πράγματος και δαπανών για παραγωγή και συγκομιδή καρπών.⁵²⁴ Ο εν λόγω περιορισμός δεν ισχύει πλέον, καθώς εφαρμόζεται το άρθρο 976ΚΠολΔ. Οι εν λόγω απαιτήσεις έπρεπε να έχουν γεννηθεί εντός εξαμήνου πριν από την ημερομηνία κήρυξης της πτώχευσης. Κατά συνέπεια, απαιτήσεις που είχαν γεννηθεί πριν το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα παρέμεναν εκτός του πεδίου προστασίας του ειδικού προνομίου, με αποτέλεσμα να καθίσταται δυσχερής η ικανοποίηση των συγκεκριμένων απαιτήσεων ως μη προνομιούχων.

Σημειώνεται ότι προβλέπονται εκ του νόμου ειδικά προνόμια σε πλοία⁵²⁵ και αεροσκάφη,⁵²⁶ τα οποία κατατάσσονται πριν από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 976 ΚΠολΔ.⁵²⁷

⁵¹⁶ Άρθρο 155 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁵¹⁷ Νίκας Ν., Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, II Ειδικό Μέρος, β' έκδοση, 2018, σ. 584.

⁵¹⁸ Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 675, Νίκας, II, ό.π., σ. 584-585.

⁵¹⁹ Νίκας, II, ό.π., σ. 585-586, υποσημειώσεις 166-168. Για το νόμιμο ενέχυρο του εκμισθωτή βλ. Πανταζόπουλο, ό.π., σ. 676.

⁵²⁰ Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 676.

⁵²¹ Αναλυτικά Νίκας, II, ό.π., σ. 586-587 και Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 677.

⁵²² Η διαφορά τους με τις ενυπόθηκες απαιτήσεις είναι ότι κατατάσσονται τυχαία. Για την τυχαία κατάταξη βλ. Πανταζόπουλο, ό.π., σ. 678 και Νίκα, II, ό.π., σ. 589-590.

⁵²³ Άρθρο 976 αρ. 3 ΚΠολΔ. «Το ειδικό αυτό προνόμιο προϋποθέτει ασφαλώς πλειστηριασμό καρπών και δεν συντρέχει κατά συνέπεια επί πλειστηριασμού ακινήτων» Νίκας, II, ό.π., σ. 591.

⁵²⁴ Άρθρο 155§1 περ. α' και περ. γ' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁵²⁵ Άρθρο 1012ΚΠολΔ.

⁵²⁶ Άρθρο 1015ΚΠολΔ.

⁵²⁷ Αναλυτικά για την ικανοποίηση ναυτικών προνομίων εντός της πτωχευτικής διαδικασίας βλ. Αθανασίου Λ, «Η διασυνοριακή πτώχευση της ναυτιλιακής επιχείρησης», 2015, σ. 325επ., ιδίως 343. Αναφορά επίσης σε Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 502 και Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 753επ.

Σε περίπτωση μεταβίβασης της επιχείρησης ως συνόλου, προβλέπεται ότι τυχόν απαιτήσεις ειδικών προνομιάχων πιστωτών «κατατάσσονται ειδικά επί του ποσού του μέρους του τιμήματος που αντιστοιχεί στο μεταβιβασθέν στοιχείο επί του οποίου υπάρχει το ειδικό προνόμιο, του οποίου η αξία υπολογίζεται για την κατάταξή τους».⁵²⁸

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 32§3 ν. 4738/2020, κατά το οποίο οι διατάξεις των λοιπών κεφαλαίων του νόμου εφαρμόζονται στη διαδικασία εξυγίανσης μόνο όταν γίνεται παραπομπή σε αυτές, οι ειδικές ρυθμίσεις περί ενέγγυων πιστωτών του άρθρου 101 ν. 4738/2020 δεν εφαρμόζονται στη διαδικασία εξυγίανσης.

γ. Ανέγγυοι πιστωτές

Ανέγγυοι ή εγχειρόγραφοι πιστωτές είναι εκείνοι των οποίων οι απαιτήσεις δεν διασφαλίζονται με προνόμιο ή εμπράγματα ασφάλεια, όπως ορίζεται στο άρθρο 96§1 περ.α' ν.4738/2020, λόγω κυρίως περιορισμένης διαπραγματευτικής ισχύος ή λόγω φύσεως της απαίτησης (πχ απαιτήσεις από αδικοπραξία).⁵²⁹

δ. Πιστωτές τελευταίας σειράς (subordinated loan)

Πρόκειται για μια ιδιαίτερη υποκατηγορία ανέγγυων πιστωτών, η οποία έχει διαμορφωθεί στη διεθνή πρακτική και εμφανίζεται ως ξεχωριστή κατηγορία στο άρθρο 96§1 περ.δ' ν. 4738/2020.⁵³⁰ Οι μειωμένης εξασφάλισης απαιτήσεις δεν συντρέχουν με εκείνες των ανέγγυων πιστωτών, αλλά έπονται, κατατασσόμενες στην τελευταία σειρά.⁵³¹

Η συγκεκριμένη κατηγορία προκύπτει είτε συμβατικά, δυνάμει ειδικής ρήτρας είτε εκ του νόμου και ιδίως από την εφαρμογή διατάξεων αναγκαστικού δικαίου⁵³² είτε από το ν. 4738/2020.⁵³³ Ως προς την τελευταία περίπτωση αναφέρεται ενδεικτικά το άρθρο 39§1 περ. γ' εδ. β' ν. 4738/2020, βάσει του οποίου είναι δυνατή η συμπερίληψη όρου στη συμφωνία εξυγίανσης ότι μία κατηγορία πιστωτών δεν επιτρέπεται να ζητήσει την ικανοποίηση των απαιτήσεών της πριν από την πλήρη ικανοποίηση μιας άλλης.⁵³⁴ Παραδείγματα της εκ του

⁵²⁸ Άρθρο 167§2 περ. β' ν. 4738/2020 (άρθρο 155§2 προϊσχύσαντος ΠτΚ). Βλ. επίσης ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 262, σύμφωνα με την οποία η συγκεκριμένη ρύθμιση θα πρέπει να εφαρμόζεται και στην περίπτωση εκποίησης λειτουργικών συνόλων επιχείρησης ή ακινήτων, δυνάμει του άρθρου 162§1 ν. 4738/2020. Για τον υπολογισμό, σύμφωνα με το προϊσχύσαν δικαίο (άρθρα 136 και 141§2 εδ. β ΠτΚ) βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 502. Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 755 και 759.

⁵²⁹ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 235-236, Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 321.

⁵³⁰ Σημειώνεται ότι πριν το ν. 4446/2016, τα αντίστοιχα άρθρα του ΠτΚ έκαναν λόγο για πιστωτές μειωμένης εξασφάλισης. Η αλλαγή σε πιστωτές τελευταίας σειράς αποτυπώνει την ακριβή τους κατάταξη κατά τη συρροή απαιτήσεων.

⁵³¹ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 321. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 244-245.

⁵³² Όπως είναι η περίπτωση των εξυγιαντικών δανείων στο πλαίσιο της ονομαστικής κεφαλαιοδότησης. Περισσότερα ΠΠρΘεσ 1419/2018 με παρατ. Ε.Π. ΔΕΕ 2018, 861, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 321.

⁵³³ Αναλυτικά, Βέλλας Π., Δάνειο μειωμένης εξασφάλισης (subordinated loan), ΕφΑΔΠολΔ 2018, 695 και Ψαρουδάκης Γ., Η κατάταξη των πιστωτών στην τραπεζική αφερεγγυότητα σε Τιμητικό Τόμο Νικολάου Θ. Νίκα, 2018, σ. 463-482.

⁵³⁴ Στον γερμανικό πτωχευτικό κώδικα ορίζεται ότι κατατάσσονται στην τελευταία σειρά κι άλλες απαιτήσεις που προκύπτουν από τόκους, ποινικές ρήτρες, εταιρικά δάνεια κλπ. Σχετικά βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 244-245.

νόμου κατάταξης πιστωτών σε τελευταία σειρά απαντώνται στο δίκαιο ανωνύμων εταιρειών (άρθρα 38 και 42 ν. 4512/2018⁵³⁵ περί προνομιούχων και δεσμευμένων μετοχών, οι απαιτήσεις των οποίων κατατάσσονται μεν στην τελευταία σειρά, αλλά πριν από την ικανοποίηση των λοιπών μετόχων).

Συνηθέστερη είναι η συμβατική κατάταξη στην τελευταία σειρά δυνάμει όρου εξόφλησης στα λεγόμενα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης (subordinated loans ή junior debt), προκειμένου να εξασφαλισθεί χρηματοδότηση, συνήθως εν μέσω οικονομικής κρίσης.⁵³⁶ Ως δάνειο μειωμένης εξασφάλισης νοείται εκείνη η χρηματοπιστωτική σύμβαση, της οποίας «το χαρακτηριστικό γνώρισμα δεν έγκειται τόσο στο στοιχείο της προκαταβολής ενός αποδοτέου χρηματικού κεφαλαίου, όσο στο στοιχείο της παραχώρησης εξοφλητικής προτεραιότητας από τον δανειοδότη σε άλλον πιστωτή του δανειολήπτη, προκειμένου ο προτιμώμενος αυτός πιστωτής να αυξήσει την πιθανότητα ολικής ικανοποίησής του, στην περίπτωση που ο δανειολήπτης ή άλλος οφειλέτης του δανειοδότη περιέλθει σε καθεστώς αφερεγγυότητας».⁵³⁷ Συνεπώς, πρόκειται για μια μορφή εξασφάλισης, η οποία διαφέρει από τη σύμβαση εγγύησης, καθώς ο δανειοδότης μειωμένης εξασφάλισης, σε αντίθεση με τον εγγυητή, «υπέχει προσωπική ευθύνη για την απώλεια κεφαλαίου του προτιμώμενου πιστωτή έως την αγοραία αξία της υποτασσόμενης δανειακής απαίτησης και όχι έως την ονομαστική αξία της προτιμώμενης απαίτησης, ως εάν είχε παράσχει εμπράγματα ασφάλεια σε βάρος της υποτασσόμενης αυτής αξίωσης και των προσόδων της».⁵³⁸

Εντός ενός ιδιαίτερα πολύπλοκου σύγχρονου επιχειρηματικού γίγνεσθαι, δεν είναι πάντα εύκολο να διακρίνει κανείς ποιες απαιτήσεις θεωρούνται μειωμένης εξασφάλισης. Υπάρχει πληθώρα χρηματοοικονομικών εργαλείων, που έχει στη διάθεσή του ο οφειλέτης ανάλογα με το είδος της χρηματοδότησης που επιθυμεί να επιτύχει (μακροπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη, βραχυπρόθεσμη).⁵³⁹ Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι ποικίλες μορφές χρηματοδότησης δημιουργούν νέα ή υβριδικά μορφώματα απαιτήσεων,⁵⁴⁰ των οποίων η κατάταξη δεν είναι πάντα ευχερής.

Στο πλαίσιο αυτό, έχουν ιδιαίτερη θέση οι συμφωνίες μεταξύ πιστωτών (inter-creditor agreements), οι οποίες καθορίζουν την σειρά ικανοποίησης των απαιτήσεων⁵⁴¹ και τα λεγόμενα «ομόλογα ατελεύτητης ή αόριστης διάρκειας», άλλως «ομόλογα εις το διηνεκές» (perpetual bonds).⁵⁴² Οι συμφωνίες μεταξύ πιστωτών καθορίζουν τους όρους ικανοποίησης μιας κατηγορίας πιστωτών έναντι μιας άλλης κατηγορίας, ιδίως σε περίπτωση υπαγωγής της επιχείρησης σε διαδικασία αφερεγγυότητας. Μεταξύ άλλων, ρυθμίζονται ζητήματα προτεραιότητας ανέγγυων πιστωτών έναντι πιστωτών μειωμένης εξασφάλισης, καθώς και θέματα εξαγοράς της επιχείρησης. Συνήθως, τέτοιου είδους συμφωνίες δεν είναι ευνοϊκές για τους πιστωτές

⁵³⁵ Περί αναμόρφωσης του δικαίου των Ανωνύμων Εταιρειών, ΦΕΚ Α' 104/13.6.2018, έναρξη ισχύος 1.1.2019.

⁵³⁶ Για τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης ως επενδυτικό εργαλείο βλ. Poelzig Dörte, «Nachrangdarlehen als Kapitalanlage», WM, 2014, σ. 917επ. Συνήθως, ο τρόπος αυτός χρηματοδότησης προτιμάται κατά την έναρξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας ή κατά την περίοδο οικονομικής κρίσης της εταιρείας, με σκοπό την ενδυνάμωση της κεφαλαιουχικής της δομής και την αποτροπή της υπερχρέωσής της. ΠΠρΘεσ 1419/2018 με παρατ. Ε.Π. ΔΕΕ 2018, 861. ΑΠ 1350/2018 με παρατ. Τζάκα Δ. ΔΕΕ 2019, 610.

⁵³⁷ Βέλλας, ό.π. σ. 695επ. Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 161.

⁵³⁸ Βέλλας, ό.π. σ. 695επ.

⁵³⁹ Πχ. ομόλογα, παράγωγα και άλλα.

⁵⁴⁰ Για τα υβριδικά τραπεζικά προϊόντα βλ. Εφαθ 4507/2018 με παρατ. Κιτσάκη, ΕφαΔΠολΔ 2018, 1312.

⁵⁴¹ Σχετικά, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 217, όπου αναφέρεται η διάσπαση της αρχής της σύμμετρης ικανοποίησης πιστωτών.

μειωμένης εξασφάλισης.⁵⁴³ Με βάση τον ορισμό που έδωσε το Εφετείο Αθηνών, στην υπ' αριθμ. 4841/2014 απόφασή του⁵⁴⁴ περί υποχρέωσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να ενημερώνουν τους επενδυτές για τους όρους απόκτησης των λεγόμενων «perpetual loans», τα ομόλογα ατελεύτητης διάρκειας είναι ουσιαστικά αξιόγραφα (ομολογίες) που εκδίδονται στο πλαίσιο σύναψης ομολογιακού δανείου. Ο κομιστής τους δεν δικαιούται να ζητήσει την επιστροφή του ομολόγου στον εκδότη του προς είσπραξη της ονομαστικής του αξίας, ενώ το τραπεζικό ίδρυμα διατηρεί το δικαίωμα μονομερούς ανάκλησης. Σύμφωνα, δε, με την υπ' αριθμ. 2630/29.10.2010 Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος,⁵⁴⁵ πρόκειται για υβριδικούς τίτλους, οι κάτοχοι των οποίων ικανοποιούνται μετά τους ανέγγυους πιστωτές, σε περίπτωση υπαγωγής σε διαδικασία αφερεγγυότητας. Τα ομόλογα αυτά δεν έχουν ημερομηνία λήξης και δεν είναι εξαγοράσιμα. Το βασικό τους χαρακτηριστικό είναι η καταβολή τόκων στο διηνεκές ή κατ' εξαίρεση για ορισμένο χρονικό διάστημα, που όμως δεν μπορεί να είναι μικρότερο των τριάντα ετών.⁵⁴⁶

Επιπρόσθετα, πρέπει να αναφερθεί ότι ο χαρακτηρισμός μιας απαίτησης ως τελευταίας σειράς δεν είναι απόλυτος, αλλά σχετικός, υπό την έννοια ότι μια απαίτηση μπορεί να κατατάσσεται ως προς συγκεκριμένο πιστωτή ή ομάδα πιστωτών στην τελευταία θέση, αλλά ως προς τους λοιπούς πιστωτές «να αποτελεί κανονικό ανέγγυο πίστωμα».⁵⁴⁷

ε. Συρροή απαιτήσεων

Στο ζήτημα της συρροής απαιτήσεων, ο ν. 4738/2020 παραπέμπει στο πολύπλοκο σύστημα των άρθρων 977 και 977Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.⁵⁴⁸ Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, με το ν. 4512/2018, προστέθηκε το άρθρο 977Α στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, εισάγοντας έναν νέο τρόπο κατάταξης των πιστωτών. Ωστόσο, πρόκειται για έναν τρόπο με αυστηρά οριοθετημένο και σαφέστατα διακριτό πεδίο εφαρμογής, σε σύγκριση με αυτό του άρθρου 977 ΚΠολΔ.⁵⁴⁹ Ως εκ τούτου, η εφαρμογή της μίας διάταξης αποκλείει την εφαρμογή της άλλης,⁵⁵⁰ αποκλείοντας τη συνεφαρμογή τους ως λογικά και πρακτικά αδύνατη.⁵⁵¹

Για την εφαρμογή του άρθρου 977Α ΚΠολΔ απαιτείται η σωρευτική πλήρωση δύο προϋποθέσεων, ήτοι: α) οι απαιτήσεις να έχουν γεννηθεί εξ ολοκλήρου μετά την έναρξη ισχύος του εν λόγω άρθρου, ήτοι μετά την 17^η Ιανουαρίου 2018⁵⁵² και β) για την εξασφάλισή τους να έχει συσταθεί ενέχυρο ή υποθήκη επί μη βεβαρημένου κατά την ανωτέρω ημερομηνία

⁵⁴² ΜΠρΚαρδίτς 4/2019, ΕφΑΔΠολΔ 2019, 319.

⁵⁴³ Για τον προσδιορισμό της έννοιας βλ. <http://definitions.uslegal.com/i/intercreditor-agreement/>.

⁵⁴⁴ ΧρηΔικ 2015, 136.

⁵⁴⁵ www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/%CE%A0.%CE%94_2630-29.10.2010_.pdf, όπου αναλύονται τα χαρακτηριστικά και οι αρχές που διέπουν αυτούς τους τίτλους.

⁵⁴⁶ Βλ. Πράξη Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος αριθμ. 2630/29.10.2010, σ. 6.

⁵⁴⁷ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 245.

⁵⁴⁸ Για τη συρροή των απαιτήσεων των άρθρων 977 και 977ΑΚΠολΔ βλ. ανάλυση σε Γέσιου-Φαλτσή Π., Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης, τ. ΙΙΑ, Ειδικό Μέρος, γ' έκδοση, 2018, σ.810επ. και 863επ. αντίστοιχα. Νίκας, ό.π., σ. 591επ. και 596επ. Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 679επ.

⁵⁴⁹ ΑιτΕ ν. 4512/2018, σ. 67.

⁵⁵⁰ Για τη συρροή προνομίων στον ΚΠολΔ, Τέντες Ι. (επιμέλεια), Καράμερος Σ./Μπαλογιάννη Ε./Ρεντούλης Π., Αναγκαστική Εκτέλεση, σ. 387επ.

⁵⁵¹ Ρεντούλης σε Απαλαγάκη ΚΠολΔ, ό.π., σ. 3131, Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 596επ.

πράγματος.⁵⁵³ Εξαιτίας της χρονικής φύσεως των ως άνω προϋποθέσεων, προκύπτει, εκ των πραγμάτων, αύξηση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 977Α ΚΠολΔ και ταυτόχρονη μείωση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 977 ΚΠολΔ.⁵⁵⁴

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4512/2018, η δικαιολογητική βάση της εισαγωγής του νέου τρόπου κατάταξης πιστωτών και διανομής του προϊόντος της πτωχευτικής εκποίησης συνίσταται κυρίως στην ενίσχυση της πίστης στην εμπράγματα ασφάλεια και κατ' επέκταση στην ασφάλεια των συναλλαγών. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «όσο πιο ενισχυμένη είναι η προστασία και ασφαλής η πρόβλεψη αναφορικά με το ύψος του μεριδίου από τυχόν προϊόν διανομής, τόσο μεγαλύτερο προσδοκάται ότι θα είναι το ύψος της πίστωσης το οποίο θα χορηγηθεί με βάση την εμπράγματα ασφάλεια και γενικότερα τόσο μεγαλύτερη θα είναι η πίστη των συναλλαγών».⁵⁵⁵

Ακολουθεί η αδρομερής περιγραφή των τρόπων διανομής του προϊόντος της πτωχευτικής εκποίησης του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, οι οποίοι στηρίζονται στις αξιακές επιλογές της ελληνικής έννομης τάξης.⁵⁵⁶

Σύμφωνα με το άρθρο 977 ΚΠολΔ, ρυθμίζονται οι ακόλουθες πέντε περιπτώσεις συρροής απαιτήσεων:

α) Σε περίπτωση συρροής γενικών προνομίων του άρθρου 975 ΚΠολΔ με το ειδικό προνόμιο της τρίτης τάξης του άρθρου 976 περ.3 ΚΠολΔ (απαιτήσεις από δαπάνες για παραγωγή και συγκομιδή καρπών), προτιμώνται τα πρώτα.⁵⁵⁷ Σύμφωνα, δε, με το άρθρο 167§2 εδ. β' ν. 4738/2020, προβλέπεται ολοσχερής ικανοποίηση τυχόν απαιτήσεων των υποπεριπτώσεων αα' έως αγ' της περίπτωσης α' της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου.

β) Σε περίπτωση συρροής γενικών προνομίων του άρθρου 975 ΚΠολΔ με ειδικά προνόμια της πρώτης και δεύτερης τάξης του άρθρου 976 ΚΠολΔ (δαπάνες διατήρησης του πράγματος και απαιτήσεις για τις οποίες έχει εγγραφεί ενέχυρο, εμπράγματα ασφάλεια ή προσημείωση υποθήκης αντίστοιχα), ικανοποιούνται ολοσχερώς οι απαιτήσεις από χρηματοδότηση/συνεισφορά του άρθρου 167§2 περ. α' υποπερ. αα' - αγ' ν. 4738/2020 και κατόπιν γίνεται διαίρεση του προϊόντος πτωχευτικής εκποίησης σε 1/3 για τα γενικά προνόμια και 2/3 για τα ειδικά. Τυχόν υπόλοιπο διατίθεται προς ικανοποίηση των απαιτήσεων που διαθέτουν το ειδικό προνόμιο της τρίτης τάξης.⁵⁵⁸ Σημειώνεται ότι ο γενικός κανόνας που διέπει τις προνομιούχες απαιτήσεις είναι ότι η απαίτηση της προηγούμενης τάξης προτιμάται από την απαίτηση της επόμενης.⁵⁵⁹ Ειδικότερα για τη σειρά ικανοποίησης περισσότερων απαιτήσεων της δεύτερης τάξης του άρθρου 976 ΚΠολΔ, ακολουθείται η κατά το ουσιαστικό δίκαιο σειρά.⁵⁶⁰

⁵⁵² Όπως προκύπτει από το ν. 4512/2018.

⁵⁵³ ΑιτΕ ν. 4512/2018, σ. 67.

⁵⁵⁴ Τέντες Ι. (επιμέλεια), Καράμερος Σ./Μπαλογιάννη Ε./Ρεντούλης Π., Αναγκαστική Εκτέλεση, σ. 387.

⁵⁵⁵ Αναλυτικά, ΑιτΕ ν. 4512/2018, σ. 67. Βλ. επίσης ανάλυση Νίκα, Π, ό.π., σ. 596επ.

⁵⁵⁶ Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4512/2018, σ. 67.

⁵⁵⁷ Άρθρο 977§1 εδ. α' ΚΠολΔ.

⁵⁵⁸ Άρθρο 977§1 εδ.β' και γ' ΚΠολΔ.

⁵⁵⁹ Άρθρο 977§2 εδ.α' ΚΠολΔ.

⁵⁶⁰ Άρθρο 977§2 εδ.β' ΚΠολΔ.

γ) Σε περίπτωση συρροής προνομιούχων απαιτήσεων των άρθρων 975 και 976 ΚΠολΔ με μη προνομιούχες, τότε, μετά την ολοσχερή ικανοποίηση της πρώτης τάξης του άρθρου 167§2 περ. α' υποπερ. αα' - αγ' ν. 4738/2020 (απαιτήσεις από χρηματοδότηση/συνεισφορά προς το σκοπό συνέχισης της δραστηριότητας) διαιρείται το προϊόν της πτωχευτικής εκποίησης σε ποσοστά: 65% για την ικανοποίηση των απαιτήσεων των δύο πρώτων τάξεων του άρθρου 976 ΚΠολΔ, 25% για τις λοιπές τάξεις του άρθρου 975 ΚΠολΔ και 10% για τις μη προνομιούχες απαιτήσεις, οι οποίες ικανοποιούνται συμμετρως. Αν προκύψουν υπόλοιπα από τα δύο πρώτα ποσοστά, ικανοποιούνται τυχόν απαιτήσεις της τρίτης τάξης του άρθρου 976ΚΠολΔ. Αν προκύψει υπόλοιπο από το 10%, αυτό διαιρείται σε 1/3 και 2/3, προκειμένου να καλυφθούν απαιτήσεις εξοπλισμένες με γενικά και ειδικά προνόμια αντίστοιχα, κατά τα οριζόμενα στο εδάφιο β' της παραγράφου 1 του άρθρου 977 ΚΠολΔ.⁵⁶¹

δ) Σε περίπτωση συρροής ειδικών προνομίων με μη προνομιούχες απαιτήσεις, το προϊόν της πτωχευτικής εκποίησης διαιρείται σε ποσοστά ως εξής: 90% για την ικανοποίηση των ειδικών προνομιούχων απαιτήσεων του άρθρου 155 και 10% για τη σύμμετρη ικανοποίηση των μη προνομιούχων.⁵⁶²

ε) Σε περίπτωση συρροής γενικών προνομιούχων απαιτήσεων του άρθρου 975 ΚΠολΔ με μη προνομιούχες, τότε, μετά την ολοσχερή ικανοποίηση της πρώτης τάξης του άρθρου 167§2 περ. α' υποπερ. αα' - αγ' ν. 4738/2020 (απαιτήσεις από χρηματοδότηση/συνεισφορά προς το σκοπό συνέχισης της δραστηριότητας) το προϊόν της πτωχευτικής εκποίησης διαιρείται σε ποσοστά ως εξής: 70% για την ικανοποίηση των λοιπών τάξεων του άρθρου 154ΠτΚ και 30% για τη σύμμετρη ικανοποίηση των μη προνομιούχων.⁵⁶³

Διαφορετική είναι η διανομή που προβλέπεται στο άρθρο 977Α ΚΠολΔ, καθώς δεν υφίσταται διάσπαση του προϊόντος της πτωχευτικής εκποίησης σε ποσοστά ούτε πρόβλεψη ορισμένου ποσοστού για την ικανοποίηση των απαιτήσεων των μη προνομιούχων πιστωτών. Η κατάταξη των απαιτήσεων έχει ως ακολούθως, αφού πρώτα αφαιρεθούν τα δικαστικά έξοδα, τα έξοδα της διοίκησης της πτωχευτικής περιουσίας και τυχόν ομαδικά πιστώματα:

α) Απαιτήσεις εξοπλισμένες με το υπερπρόνομο της παράγραφου 2 του άρθρου 977Α ΚΠολΔ, ήτοι απαιτήσεις των εργαζομένων για μισθούς έξι μηνών, σύμφωνα με όσα έχουν εκτεθεί ανωτέρω.

β) Απαιτήσεις της πρώτης τάξης των γενικών προνομίων του άρθρου 167§2 περ. α' υποπερ. αα' - αγ' ν. 4738/2020, ήτοι απαιτήσεις από χρηματοδότηση/συνεισφορά προς το σκοπό της συνέχισης της δραστηριότητας της επιχείρησης.

γ) Απαιτήσεις των δύο πρώτων τάξεων του άρθρου 976 ΚΠολΔ.

δ) Γενικές προνομιούχες απαιτήσεις των λοιπών τάξεων του άρθρου 975 ΚΠολΔ, καθώς και απαιτήσεις της τρίτης τάξης του άρθρου 976 ΚΠολΔ.

ε) Μη προνομιούχες απαιτήσεις, οι οποίες ικανοποιούνται συμμετρως.

⁵⁶¹ Άρθρο 977§3εδ.α'-γ' ΚΠολΔ.

⁵⁶² Άρθρο 977§3εδ.δ' ΚΠολΔ.

⁵⁶³ Άρθρο 977§3εδ.ε' ΚΠολΔ.

Στο άρθρο 169 ν. 4738/2020, το οποίο επαναλαμβάνει τις ρυθμίσεις των άρθρων 157 έως 160 του προϊσχύσαντος ΠτΚ, προβλέπονται πρόσθετοι κανόνες για την ικανοποίηση των απαιτήσεων των γενικών προνομιούχων και ενυπόθηκων πιστωτών, οι οποίοι υπό προϋποθέσεις και για μέρος των απαιτήσεών τους είναι δυνατό να συντρέχουν με τους ανέγγυους πιστωτές. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4738/2020, σκοπός του άρθρου είναι η διασφάλιση «ότι η κατανομή του προϊόντος της ρευστοποίησης της πτωχευτικής περιουσίας δεν θα επηρεάζεται από τον χρόνο εκποίησης των διαφόρων περιουσιακών στοιχείων και διανομής του προϊόντος της εκποίησης αυτής».⁵⁶⁴

Στο νόμο προβλέπονται οι ακόλουθες περιπτώσεις, οι οποίες παρουσιάζονται υπό τη μορφή πίνακα:

Άρθρο 169 ν. 4738/2020	Προϋπόθεση	Συνέπεια
§1	Διανομή προϊόντος εκποίησης ακινήτων <i>πριν</i> από τη διανομή προϊόντος εκποίησης κινητών ή διανομή προϊόντος εκποίησης ακινήτων <i>συγχρόνως</i> με τη διανομή προϊόντος εκποίησης κινητών.	Ενυπόθηκοι: Αν δεν έχουν πλήρως εξοφληθεί από το τίμημα των ακινήτων, <i>συντρέχουν ως προς το οφειλόμενο ποσό σε κάθε διανομή με τους ανέγγυους.</i>
§1	Διανομή από εκποίηση κινητών ή χρηματικών διαθεσίμων πριν από διανομή τιμήματος ακινήτων.	Πιστωτές με ειδικό προνόμιο (συμπεριλαμβανομένων των ενυπόθηκων): <i>Συμμετέχουν στις διανομές αυτές στο σύνολο των πιστωμάτων τους => συνέπειες: §5, §6</i>
§3	Γενικοί και ειδικοί προνομιούχοι πιστωτές: Κατάταξη στο σύνολο των ακινήτων για το σύνολο των πιστώσεών τους.	Ανέγγυα ομάδα: <i>Υποκαθίσταται στη θέση των γενικών και ειδικών προνομιούχων κατά τα ποσά που αυτοί εισπράττουν.</i>
§4	Ενυπόθηκοι: Κατατάσσονται στο τίμημα των ακινήτων για μέρος μόνο των απαιτήσεών τους.	Ενυπόθηκοι: <i>Κατατάσσονται ως ανέγγυοι για το υπόλοιπο των απαιτήσεών τους.</i>
§5	Είσπραξη περισσότερων από την οριστική αναλογία.	Ανέγγυοι: <i>Υποκαθίστανται στη θέση των γενικών και ειδικών προνομιούχων πιστωτών για το επιπλέον ποσό.</i>
§6	Ενυπόθηκοι: Δεν κατατάσσονται επωφελώς στο τίμημα.	Ενυπόθηκοι: <i>Θεωρούνται ανέγγυοι πιστωτές.</i>

⁵⁶⁴ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 262.

Στη νέα ρύθμιση δεν επαναλήφθηκε το ζήτημα της κατάταξης των γενικών προνομιούχων πιστωτών στο τμήμα της εκποίησης ακινήτων για μέρος των απαιτήσεών τους.⁵⁶⁵ Είχε ορθώς υποστηριχθεί ότι δεν θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται στην περίπτωση αυτή οι γενικοί προνομιούχοι πιστωτές, καθώς οι απαιτήσεις τους αναφέρονται σε δέσμη αξιώσεων και ικανοποιούνται προνομιακά από το σύνολο της περιουσίας.⁵⁶⁶ Το πρόβλημα προέκυπτε κατά τον τρόπο διανομής του άρθρου 977 ΚΠολΔ και όχι του 977Α ΚΠολΔ, καθώς στο τελευταίο ισχύει ο κανόνας της ολοσχερούς ικανοποίησης των απαιτήσεων μιας κατηγορίας προτού ακολουθήσει η ικανοποίηση των απαιτήσεων της επόμενης.

Μια άλλη διαπίστωση που προκύπτει από τη διάταξη του άρθρου 169 ν. 4738/2020 αφορά στους ενυπόθηκους πιστωτές, οι οποίοι σε δύο περιπτώσεις συντρέχουν με τους ανέγγυους, ήτοι όταν δεν έχουν πλήρως εξοφληθεί από το τμήμα των ακινήτων⁵⁶⁷ και όταν κατατάσσονται στο τμήμα των ακινήτων για μέρος μόνο των απαιτήσεών τους.⁵⁶⁸ Σε μία, δε, περίπτωση θεωρούνται οι ίδιοι ανέγγυοι, εφόσον δεν κατατάσσονται επωφελώς στο τμήμα.⁵⁶⁹ Η πρώτη περίπτωση διασφαλίζει την πλήρη ικανοποίηση των απαιτήσεών τους μέσω συμμετοχής τους σε κάθε επόμενη διανομή. Οι επόμενες δύο περιπτώσεις εξαρτώνται από την κατάταξη των απαιτήσεων. Γεγονός είναι ότι, ακόμα κι όταν κατατάσσονται για μέρος μόνο των απαιτήσεών τους ή δεν κατατάσσονται επωφελώς στο τμήμα, έχουν τη δυνατότητα ικανοποίησης των απαιτήσεών τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, φαίνεται ότι εισάγεται εξαίρεση στον κανόνα της μη συμμετοχής των προνομιούχων στο 10% των εγχειρογράφων πιστωτών.

iii. Προνομιακή μεταχείριση ορισμένων κατηγοριών πιστωτών

Από την αμέσως προηγούμενη ανάλυση, διαφαίνεται η σημαίνουσα θέση που έχουν στη διανομή του προϊόντος πτωχευτικής εκκαθάρισης ορισμένες κατηγορίες πιστωτών, που ικανοποιούνται κατά προτεραιότητα. Η χορήγηση γενικών προνομίων και η τάση ενίσχυσης της θέσης των εμπραγμάτως εξασφαλισμένων πιστωτών, πραγματώνουν τις εκάστοτε αξιακές επιλογές της ελληνικής έννομης τάξης, οι οποίες σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4512/2018 αφορούν «την ενίσχυση της συναλλακτικής πίστης, την πρόβλεψη κινήτρων για παροχή πιστώσεων, την ασφάλεια των συναλλαγών αλλά και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής σε περίπτωση ατυχούς έκβασης ενός επιχειρηματικού οικονομικού εγχειρήματος».⁵⁷⁰ Τα προνόμια «αποτελούν ιδιότητα-σχέση της απαίτησης» που εξοπλίζεται με αυτά.⁵⁷¹ Ως ιδιότητα λογίζεται η δύναμη που προσδίδει ο νόμος σε συγκεκριμένες απαιτήσεις, σε δεδομένο χρόνο, ενώ ως σχέση λογίζεται η προτίμησή τους στη σειρά κατάταξης, σε περίπτωση συρροής. Σημειώνεται ότι η σειρά κατάταξης διέπεται από το δίκαιο που ισχύει κατά το χρόνο κατάταξης

⁵⁶⁵ Άρθρο 169§4 ν. 4738/2020.

⁵⁶⁶ Βλ. ανάλυση Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 236-237, καθώς και 504-505, με επιχειρηματολογία για την εξαίρεση των γενικών προνομιούχων πιστωτών από την εφαρμογή των άρθρων 157-160ΠτΚ, «οι ρυθμίσεις των οποίων δεν είναι πάντοτε σαφείς». Άρθρο 160§1 προϊσχύσαντος ΠτΚ: «Εάν οι γενικοί προνομιούχοι ή οι ενυπόθηκοι πιστωτές καταταθούν στο τμήμα των ακινήτων για μέρος μόνον των απαιτήσεών τους, για το υπόλοιπο κατατάσσονται ως ανέγγυοι με λοιπούς πιστωτές.»

⁵⁶⁷ Άρθρο 169§1 ν. 4738/2020.

⁵⁶⁸ Άρθρο 169§4 ν. 4738/2020.

⁵⁶⁹ Άρθρο 169§6 ν. 4738/2020.

⁵⁷⁰ ΑιτΕ ν. 4512/2018, σ. 68, επίσης σελίδα 67 όπου απαντάται ο όρος «αξιακές επιλογές» της έννομης τάξης. Για τη νομική φύση των προνομίων ως πρόσθετες δικονομικές εγγυήσεις για την αποτελεσματικότερη ικανοποίηση της απαίτησης βλ. Γέσιου-Φαλτσή, Αναγκαστική Εκτέλεση, Πα, ό.π., σ. 749επ. Επίσης, Νίκας, Π, ό.π., σ. 550επ.

⁵⁷¹ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 746.

και όχι από εκείνο που ισχύει κατά το χρόνο γένεσης των δικαιωμάτων,⁵⁷² ώστε να εξυπηρετούνται οι αξιακές επιλογές της έννομης τάξης, όπως προαναφέρθηκε.⁵⁷³

Εκτός της εύλογης ισχυρής προνομιακής θέσης των πιστωτών με απαιτήσεις από χρηματοδότηση της πρώτης τάξης των γενικών προνομίων του άρθρου 167ΠτΚ, η οποία αναλύθηκε ανωτέρω, κι άλλες κατηγορίες πιστωτών χαίρουν ειδικής μεταχείρισης στη νέα ρύθμιση. Εξ αυτών, οι απαιτήσεις των εργαζομένων, του Δημοσίου και των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης, καθώς και των εμπραγμάτως εξασφαλισμένων πιστωτών κατέχουν προνομιακή θέση.

α. Εργαζόμενοι

Κατ' απόκλιση της αρχής της ίσης μεταχείρισης οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζονται ως ειδική κατηγορία «αδύναμων» πιστωτών, που τυγχάνει ευνοϊκής μεταχείρισης, για λόγους κοινωνικής ευαισθησίας.⁵⁷⁴ Η εν λόγω προστασία ερείδεται σε διεθνείς και ενωσιακές επιταγές, ενώ απαντάται και εξωπρωτευτικά. Συγκεκριμένα στο ελληνικό δίκαιο, δυνάμει του άρθρου 16 του ν. 1836/1989, του πδ 1/1990, το οποίο ενσωμάτωσε την Οδηγία 80/987/ΕΟΚ,⁵⁷⁵ και του άρθρου 44 ν. 2648/1998, λειτουργεί Ταμείο Αφερεγγυότητας, υπό την έννοια ειδικού «λογαριασμού προστασίας εργαζομένων από την αφερεγγυότητα του εργοδότη». Μέσω αυτού πραγματοποιείται πληρωμή ανεξόφλητων (λόγω αφερεγγυότητας του εργοδότη) αποδοχών μέχρι τριών μηνών, που προέρχονται από σύμβαση ή σχέση εξαρτημένης εργασίας.⁵⁷⁶

Η ως άνω Οδηγία τροποποιήθηκε ουσιαστικά τα έτη 1987⁵⁷⁷ και 2002,⁵⁷⁸ ενώ κωδικοποιήθηκε το 2008 με την Οδηγία 2008/94/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2008 περί προστασίας των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη.⁵⁷⁹ Η κωδικοποιημένη έκδοση τροποποιήθηκε το 2015 με την Οδηγία ΕΕ 2015/1794.⁵⁸⁰

Σύμφωνα με τη σκέψη (3) της κωδικοποιημένης έκδοσης της Οδηγίας 2008/94/ΕΚ, όπως έχει τροποποιηθεί, υπογραμμίζεται η αναγκαιότητα προστασίας των εργαζομένων από την αφερεγγυότητα του εργοδότη τους, «ιδίως για τη διασφάλιση της πληρωμής των ανεξόφλητων απαιτήσεών τους και για την εξασφάλιση της κατ' ελάχιστον προστασίας», ώστε να συνάδει με την «σόροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη στην Κοινότητα». Προς αυτό το σκοπό,

⁵⁷² Περισσότερα για την ιδιότητα-σχέση βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 747. Για την κατάταξη των προνομίων βάσει του δικαιού του χρόνου κατάταξης βλ. Τέντες Ι. (επιμέλεια), Καραμέρος Σ./Μπαλογιάννη Ε./Ρεντούλης Π., Αναγκαστική Εκτέλεση, ό.π., σ. 381.

⁵⁷³ Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω και χρησιμοποιείται η έκφραση στην ΑιτΕ ν. 4512/2018, σ. 67.

⁵⁷⁴ Βλ. ΕφΠειρ 437/2015 ΔΕΕ 2015, 1123.

⁵⁷⁵ ΕΕ L 283 της 28.10.1980, σ. 23.

⁵⁷⁶ Σημειώνεται ότι δεν καταβάλλεται αποζημίωση λόγω απόλυσης, καθώς η αποζημίωση δεν έχει τον χαρακτήρα αποδοχών. <https://www.oaed.gr/anergia-kai-paroxes-asfalishs-misthwtnw?tab=boithimata-epidomata&tab2=epidoma-afereghghiotitas-erghodoti&tab3=nomiko-plaisio>.

⁵⁷⁷ Οδηγία 87/164/ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕ L 66 της 11.3.1987, σ. 11.

⁵⁷⁸ Οδηγία 2002/74/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ΕΕ L 270 της 8.10.2002, σ. 10. Ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο με το ΠΔ 40/2007.

⁵⁷⁹ ΕΕ L 283 της 28.10.2008, σ. 36. Βλ. επίσης Υποθέσεις C-799/19 *NI κ.λπ. κατά Sociálna poisťovňa* ECLI:EU:C:2020:960, ΔΕΕ 2020, 1353 C-17/17 *Grenville Hampshire v The Board of the Pension Protection Fund*, ECLI:EU:C:2018:674 https://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_106311/el/.

⁵⁸⁰ ΕΕ L 263 της 8.10.2015, σ. 1. Ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο με το ν. 4532/2018, ΦΕΚ Α' 63/5.4.2018.

προτείνεται η σύσταση οργανισμού πληρωμής των ανεξόφλητων απαιτήσεων, όπως είναι το Ταμείο Αφερεγγυότητας του ελληνικού δικαίου.

Σε διεθνές επίπεδο, στο πλαίσιο του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ILO),⁵⁸¹ δίδεται έμφαση στην ανάγκη προστασίας των εργαζομένων, σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη. Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 11 της υπ' αριθμ. 95 Διεθνούς Σύμβασης περί προστασίας του ημερομισθίου, έτους 1949,⁵⁸² την οποία ψήφισε η Γενική Συνδιάσκεψη του εν λόγω Διεθνούς Οργανισμού την 1^η Ιουλίου 1949 και κύρωσε η Ελλάδα με το ν. 3248/1955,⁵⁸³ αναφέρεται ρητά ότι οι εργαζόμενοι χαρακτηρίζονται ως προνομιούχοι πιστωτές ως προς τις απαιτήσεις τους από μη καταβληθέντα ημερομίσθια.⁵⁸⁴ Στη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου τονίζεται ότι οι συγκεκριμένες απαιτήσεις θα πρέπει να ικανοποιούνται κατά προτεραιότητα, πριν την ικανοποίηση των υπολοίπων πιστωτών.

Στο ίδιο πνεύμα, η Γενική Συνδιάσκεψη του ίδιου Οργανισμού, κατά την 79^η συνεδρία της 3^{ης} Ιουνίου 1992, πρότεινε Σύμβαση, καθώς και Σύσταση με περιεχόμενο την προστασία των απαιτήσεων των εργαζομένων λόγω αφερεγγυότητας του εργοδότη.⁵⁸⁵ Στο άρθρο 3 της Σύμβασης προβλέπεται «διπλό σύστημα προστασίας»⁵⁸⁶ των απαιτήσεων, υπό την έννοια, αφενός, προνομιακής τους ικανοποίησης και, αφετέρου, σύστασης Οργανισμού Εγγύησής τους. Τα μέλη που κυρώνουν τη Σύμβαση μπορούν να αποδεχθούν και τους δύο τρόπους προστασίας ή μόνο τον έναν.⁵⁸⁷ Επίσης, στο άρθρο 8 προβλέπεται η ιεραρχική υπεροχή των απαιτήσεων των εργαζομένων έναντι των λοιπών πιστωτών, σε περίπτωση συρροής.⁵⁸⁸ Η Σύσταση εξειδικεύει το πεδίο εφαρμογής των μερών II και III της Σύμβασης, ήτοι του προνομίου και του Οργανισμού Εγγύησης. Αναφέρεται επίσης στην ταχεία ικανοποίηση των απαιτήσεων.⁵⁸⁹

Η ιδιαίτερη αντιμετώπιση των εργαζομένων, κατά τη διαδικασία εξυγίανσης του ν. 4738/2020, διαφαίνεται σε αρκετά σημεία. Αδρομερώς, αναφέρονται τα κάτωθι:

α) Προβλέπεται δυνατότητα παράστασης και εξέτασης εκπροσώπου των εργαζομένων κατά τη συζήτηση της αίτησης επικύρωσης σχεδίου εξυγίανσης, σύμφωνα με το άρθρο 49§4 ν. 4738/2020. Η κλήτευση είναι δυναμική, χωρίς να έχει δηλαδή χαρακτήρα υποχρεωτικό, όπως συμβαίνει με το Δημόσιο, για πρακτικούς κυρίως λόγους. Πρώτον, δεν υφίσταται πάντα

⁵⁸¹ International Labour Organization www.ilo.org Η Ελλάδα είναι μέλος από τις 28.06.1919.

⁵⁸² Protection of Wages Convention, 1949.

https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_ILO_CODE:C095.

⁵⁸³ ΦΕΚ Α' 138/2.6.1955.

⁵⁸⁴ Άρθρο 11§1 Σύμβασης 1949.

⁵⁸⁵ C173 Protection of Workers' Claims (Employer's Insolvency) Convention, 1992 (No 173)

https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_ILO_CODE:C173 και

R180 Protection of Workers' Claims (Employer's Insolvency) Recommendation, 1992 (No 180)

https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_ILO_CODE:R180.

⁵⁸⁶ Βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 114.

⁵⁸⁷ Article 3 C173: *1. A Member which ratifies this Convention shall accept either the obligations of Part II, providing for the protection of workers' claims by means of a privilege, or the obligations of Part III, providing for the protection of workers' claims by a guarantee institution, or the obligations of both Parts. This choice shall be indicated in a declaration accompanying its ratification.*

⁵⁸⁸ Article 8 C173: *1. National laws or regulations shall give workers' claims a higher rank of privilege than most other privileged claims, and in particular those of the State and the social security system. 2. However, where workers' claims are protected by a guarantee institution in accordance with Part III of this Convention, the claims so protected may be given a lower rank of privilege than those of the State and the social security system.*

⁵⁸⁹ Σημείο 6: *Accelerated payment procedures*, R180, 1992.

«εκπρόσωπος των εργαζομένων» και, δεύτερον, η κλήτευση όλων θα επιβάρυνε υπερβολικά τη διαδικασία.⁵⁹⁰

β) Σύμφωνα με το άρθρο 50§4 εδ α' ν. 4738/2020, το δικαστήριο δύναται να διατάξει την απαγόρευση καταγγελίας συμβάσεων, οι οποίες είναι ουσιώδεις για τη λειτουργία της επιχείρησης, μέχρι την έκδοση απόφασης επί της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης. Κατά το προϊσχύσαν άρθρο 106α§3 εδ. γ' ΠτΚ, υπήρχε ρητή αναφορά στη διατήρηση αναγκαίων θέσεων εργασίας. Δικαιολογητική βάση της εν λόγω ρύθμισης ήταν η αποφυγή καταχρηστικής απόλυσης εργαζομένων, με το πρόσχημα της υπαγωγής της επιχείρησης στην εξυγιαντική διαδικασία του άρθρου 99 προϊσχύσαντος ΠτΚ, ιδιαίτερα σε περίοδο έντονης οικονομικής κρίσης.⁵⁹¹ Όπως μπορούσε να συναχθεί από το συνδυασμό των σχετικώς αναφερομένων στις αιτιολογικές εκθέσεις των νόμων 4013/2011 και 4072/2012, η διατήρηση θέσεων εργασίας ήταν ένας από τους βασικούς σκοπούς της σύναψης συμφωνίας εξυγίανσης. Αν και δεν γινόταν ρητή αναφορά στο νόμο, η προστασία των θέσεων εργασίας αξιολογείτο από το πτωχευτικό δικαστήριο.⁵⁹²

Στη νέα ρύθμιση, η δυνατότητα του δικαστηρίου να διατάξει διατήρηση θέσεων εργασίας εμπίπτει στο ευρύτερο πλαίσιο της μη καταγγελίας συμβάσεων. Κριτήριο, όπως και κατά το προϊσχύσαν δίκαιο, θα πρέπει να είναι η αναγκαιότητα διατήρησης συγκεκριμένων θέσεων εργασίας, καθώς αρκετές φορές υπάρχει πρόβλημα πλεονάζοντος προσωπικού. Κατά συνέπεια, το δικαστήριο οφείλει να σταθμίζει, κατά περίπτωση, το συμφέρον των εργαζομένων για τη διατήρηση των θέσεων εργασίας καθώς και την πιθανή βλάβη της επιχείρησης από τη διατήρηση πλεονάζοντος προσωπικού.⁵⁹³ Ως εκ τούτου, είναι δυνατή η καταγγελία συμβάσεων εργασίας με βασικό κριτήριο την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης, στο πλαίσιο της οποίας κρίνεται ο αριθμός των εργαζομένων που πραγματικά είναι απαραίτητος, προκειμένου η επιχείρηση να καταστεί βιώσιμη.⁵⁹⁴

Ωστόσο, το ζήτημα της αναγκαιότητας των θέσεων εργασίας δεν είναι εύκολα προσδιορίσιμο, με αποτέλεσμα να έχουν εκδοθεί αποφάσεις που διατάσσουν χωρίς ιδιαίτερη αιτιολογία τη διατήρηση και άλλες που απορρίπτουν το αίτημα λόγω αδυναμίας προσδιορισμού των αναγκαίων θέσεων εργασίας, βάσει των διαθέσιμων προς το δικαστήριο στοιχείων.⁵⁹⁵ Το αίτημα διατήρησης των θέσεων εργασίας μπορεί να υποβληθεί από οιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον, όπως από τους ίδιους τους εργαζομένους. Σε περίπτωση που το δικαστήριο αποφανθεί θετικά, η καταγγελία των σχετικών συμβάσεων είναι άκυρη.⁵⁹⁶

γ) Οι απαιτήσεις των εργαζομένων για μισθούς, βάσει της διάταξης του άρθρου 52§5 ν. 4738/2020, κατ' αρχήν δεν καταλαμβάνονται από τυχόν ληφθέντα προληπτικά μέτρα.⁵⁹⁷ Εν προκειμένω, εισάγεται «σημαίνουσα διάσπαση της αρχής της ισότητας»,⁵⁹⁸ προς επίρρωση της ήδη προνομιακής μεταχείρισης των εργαζομένων στη διαδικασία εξυγίανσης. Ωστόσο, στην εν

⁵⁹⁰ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 201 και Βάμιαλη, ό.π., σ. 48-49.

⁵⁹¹ Σχετικά, Βάμιαλη, ό.π., σ. 48.

⁵⁹² Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 201 και Βάμιαλη, σ. 49, ΕφΠειρ 437/2015 ΔΕΕ 2015, 1123.

⁵⁹³ ΑιτΕ ν. 4072/2012, σ. 59.

⁵⁹⁴ Επίσης βλ. Βάμιαλη, σ. 48 και Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 164.

⁵⁹⁵ ΕφΠειρ 437/2015 ΔΕΕ 2015, 1123.

⁵⁹⁶ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 164.

⁵⁹⁷ Επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 106α§5εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 229.

⁵⁹⁸ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 159.

λόγω διάταξη, δεν συμπεριλαμβάνονται όλες εν γένει οι απαιτήσεις των εργαζομένων κατά του εργοδότη τους, αλλά μόνο όσες σχετίζονται με μισθούς. Έτσι, για παράδειγμα επιτρέπεται η αναστολή καταβολής αποζημιώσεως, σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης εργασίας.⁵⁹⁹ Κατ' εξαίρεση, ο νομοθέτης, για σπουδαίο λόγο και για ορισμένο χρόνο, που αναφέρονται ειδικά στην απόφαση, επιτρέπει την αναστολή καταβολής ακόμη και των απαιτήσεων για μισθούς.⁶⁰⁰

δ) Από την ενδεικτική απαρίθμηση του άρθρου 39 ν. 4738/2020 περί περιεχομένου συμφωνίας εξυγίανσης, συνάγεται ότι είναι δυνατή η συμπερίληψη όρων που αφορούν στους εργαζομένους. Χωρίς να θεωρείται ότι παραβιάζεται η αρχή της συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών, οι απαιτήσεις των εργαζομένων για μισθούς ικανοποιούνται συνήθως πλήρως⁶⁰¹ στο πλαίσιο εφαρμογής της συμφωνίας εξυγίανσης. Έτσι, η πρακτική αυτή είναι σύμφωνη με την προνομιακή μεταχείριση που επιφυλάσσει το ίδιο το δίκαιο στην κατηγορία αυτή των πιστωτών,⁶⁰² ιδίως όταν δεν έχουν συμβληθεί στη συμφωνία εξυγίανσης. Επίσης, και για λόγους πρακτικούς, η εν λόγω τακτική ενδείκνυται, προκειμένου να επιτευχθεί η συμμετοχή των εργαζομένων στη συμφωνία εξυγίανσης.⁶⁰³ Ακόμη, στην παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου προβλέπεται ρητώς ότι δεν θίγεται από τη συμφωνία εξυγίανσης το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης και εργασιακής κινητοποίησης των εργαζομένων, το δικαίωμα στην ενημέρωση και τη διαβούλευση καθώς και λοιπά εργασιακά δικαιώματα.⁶⁰⁴

ε) Η προστασία που παρέχει ο νόμος προς τους εργαζομένους προκύπτει και από τα άρθρα 60§6 και 61 ν. 4738/2020,⁶⁰⁵ όπου η μη καταβολή μισθών δεν συμπεριλαμβάνεται στα αδικήματα, το αξιόποιο των οποίων εξαλείφεται με την πλήρη και εμπρόθεσμη εκπλήρωση των υποχρεώσεων του οφειλέτη. Η ποινική προστασία του μισθού δεν αίρεται με την επικύρωση ούτε με την υλοποίηση της συμφωνίας εξυγίανσης.⁶⁰⁶ Επί της ουσίας, βέβαια, συμφωνείται συνήθως, όπως προαναφέρθηκε, η πλήρης ικανοποίηση των εν λόγω απαιτήσεων.

Εκτός των ανωτέρω, λαμβάνεται πάντα υπ' όψιν, κατά τη σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης, η προνομιακή θέση των εργαζομένων σε περίπτωση πτώχευσης, καθώς οι απαιτήσεις τους από παροχή εξαρτημένης εργασίας, όπως απαιτήσεις για μισθούς, επιδόματα, αποζημιώσεις από αδίκημα και εργατικό ατύχημα, απαιτήσεις από αδικαιολόγητο πλουτισμό και γενικά κάθε απαίτηση που τελεί σε αιτιώδη συνάφεια με την παροχή εξαρτημένης εργασίας, κατά την τελευταία διετία,⁶⁰⁷ κατατάσσεται στην τέταρτη τάξη των γενικών προνομίων του άρθρου 975 ΚΠολΔ, αν συνυπολογιστούν οι απαιτήσεις που εμπίπτουν στις υποπεριπτώσεις α' έως αγ' της περίπτωσης α' του άρθρου 167§2 ν. 4738/2020.

⁵⁹⁹ Σχετικά, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 158.

⁶⁰⁰ Άρθρο 52§5 ν. 4738/2020.

⁶⁰¹ Σε πολλές δικαστικές αποφάσεις προβλέπεται 100% ικανοποίηση των απαιτήσεων για μισθούς. Ενδεικτικά, αναφέρονται: ΠΠρΑθ 650/2013 ΕΕμπΔ 2013, 446 ΕφΠειρ 437/2015 ΔΕΕ 2015, 1123.

⁶⁰² Τόσο στο πλαίσιο αναγκαστικής εκτέλεσης όσο και στην πτωχευτική διαδικασία.

⁶⁰³ Βλ. Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 202 και Βάμιαλη, ό.π., σ. 48.

⁶⁰⁴ Σύμφωνα με τις Οδηγίες 2002/14/ΕΚ, 2009/38/ΕΚ, 98/59/ΕΚ, 2001/23/ΕΚ και 2008/94/ΕΚ.

⁶⁰⁵ Επαναλαμβάνονται οι παράγραφοι 3 και 4 του άρθρου 106γ προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁶⁰⁶ Βλ. ΕφΠειρ 672/2013 Αρμ 2013, 1496. Σιδέρης Δ., Η ποινική προστασία του μισθού, 2019, σ. 105επ.

⁶⁰⁷ ΜΕφΘεσ 1607/2017 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 944/2018 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1367/2017 ΧρΙΔ 2019, 13, ΕφΑθ 6858/2006 ΕλλΔνη 2007, 270, ΑΠ Ολ 9/2007 με παρ.α. Σιδέρης Αρμ 2008, 100, ΑΠ Ολ 3/2011 ΕλλΔνη 2011, 682. Επίσης, βλ. Ρεντούλη σε Απαλαγάκη ΚΠολΔ, ό.π., σ. 3118. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 498επ. Τέντες Ι. (επιμέλεια), Καράμερος Σ./Μπαλογιάννη Ε./Ρεντούλης Π., ό.π., σ. 382επ.

Σύμφωνα, δε, με τη ρύθμιση του παλαιότερου άρθρου 156ΠτΚ περί συρροής, όπως ίσχυε πριν το ν. 4446/2016 και σε συνδυασμό με τα προϊσχύσαντα άρθρα 977ΚΠολΔ και 31 τελ. εδ. ν. 1545/1985, η θέση των εργαζομένων ήταν ιδιαίτερα ενισχυμένη. Ίσχυε η «υπερπρονομαϊκή» μεταχείριση των απαιτήσεών τους, οι οποίες ικανοποιούνται κατά προτεραιότητα πριν από τη διαίρεση σε ποσοστά. Με τις τροποποιήσεις όμως που επήλθαν με το ν. 4336/2015, έπαυσε η ιδιαίτερη αυτή μεταχείριση.⁶⁰⁸

Ωστόσο, επανήλθε ρητά με το άρθρο 156Α προϊσχύσαντος ΠτΚ και αντίστοιχα 977Α ΚΠολΔ, μόνο για τις απαιτήσεις ως προς τις αποδοχές των τελευταίων έξι μηνών, ζήτημα το οποίο αναλύθηκε ανωτέρω στην οικεία θέση περί σειράς κατάταξης. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4512/2018, δικαιολογητική βάση της «απόλυτης προστασίας αυστηρά συγκεκριμένων απαιτήσεων από εξαρτημένη εργασία σε περίπτωση εκποίησης της περιουσίας του εργοδότη» είναι η στόχευση σε μια «κοινωνικά δίκαιη και ισορροπημένη» οικονομική ανάπτυξη.⁶⁰⁹

Όπως καταδεικνύεται από την προηγηθείσα ανάλυση, οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζονται, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, ως ιδιαίτερη κατηγορία που χρήζει προνομαϊκής μεταχείρισης, ιδίως ως προς ανεξόφλητους μισθούς ορισμένης χρονικής περιόδου που προηγείται της πτώχευσης για λόγους κοινωνικής προστασίας. Το ελληνικό δίκαιο εξυγίανσης ενστερνίζεται την πολιτική προστασίας των εργαζομένων. Ωστόσο, υπάρχει και ο αντίλογος υπέρ του περιορισμού της προνομαϊκής μεταχείρισης της συγκεκριμένης κατηγορίας, το οποίο εν μέρει επετεύχθη με το ν. 4336/2015. Η ρητορική υπέρ του περιορισμού έγκειται στο γεγονός ότι κι άλλες ομάδες, όπως καταναλωτές ή πρόσωπα τα οποία υφίστανται ζημία από αδικοπραξία, είναι αδύναμοι πιστωτές, υπό την έννοια ότι δεν ευθύνονται για την επιχειρηματική αποτυχία του οφειλέτη ούτε έχουν διαπραγματευτική δύναμη.⁶¹⁰ Ακόμη, η βεβαιότητα του προνομίου δρα ενίοτε ανασταλτικά ως προς τη σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης, καθώς οι εργαζόμενοι, εμφορούμενοι από την πεποίθηση ότι οι απαιτήσεις τους θα ικανοποιηθούν στο ακέραιο, ως είθισται σε αυτές τις συμφωνίες, δεν έχουν λόγο να συμβάλουν στην εποικοδομητική διαπραγμάτευση μιας συμφωνίας, με γνώμονα την ταχεία ανάκαμψη της επιχείρησης. Η στάση τους αυτή και η ταυτόχρονη απροθυμία τους να προβούν σε παραχωρήσεις μπορεί να οδηγήσει σε άκαρπη προσπάθεια συμβιβασμού των πιστωτών κατά τη διαπραγμάτευση της συμφωνίας εξυγίανσης ή να θέσει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα της επιχείρησης, οδηγώντας τον οφειλέτη σε οικονομικό αδιέξοδο.⁶¹¹

Τέλος, σημειώνεται ότι το προνόμιο της τέταρτης τάξης αφορά σε περίοδο διετίας πριν την κήρυξη της πτώχευσης και το υπερπρονόμιο της παραγράφου 2 του άρθρου 977Α ΚΠολΔ σε περίοδο έξι μηνών.

⁶⁰⁸ Περισσότερα, βλ. Ρεντούλη σε Απαλαγάκη ΚΠολΔ, ό.π., σ. 3128. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 237. Δ. Σιδέρης, «Η ποσοτική και ποιοτική υποβάθμιση του προνομαϊκού χαρακτήρα των εργατικών απαιτήσεων στην αναγκαστική εκτέλεση και στην πτώχευση», Δ.Ε.Ν 2017 (τεύχος 1714), 705.

⁶⁰⁹ ΑιτΕ ν. 4512/2018, σ. 67-68.

⁶¹⁰ Αναλυτικά Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 239.

⁶¹¹ Για τη βεβαιότητα του προνομίου, βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 239. Επίσης, Paulus/Ποταμίτης/Ρόκας Α./Tirado, ό.π., σ. 1065 υπό 6. Το πρόβλημα της κατάταξης των απαιτήσεων.

β. Απαιτήσεις δημοσίου χαρακτήρα: Δημόσιο και Δημόσιοι Φορείς

Σύμφωνα με το άρθρο 975 ΚΠολΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 167§2 ν. 4738/2020, οι απαιτήσεις του Δημοσίου από φόρο προστιθέμενης αξίας καθώς και από παρακρατούμενους ή επιρριπτόμενους φόρους, συμπεριλαμβανομένων προσαυξήσεων και τόκων, κατατάσσονται στην τέταρτη τάξη των γενικών προνομίων. Υπό το άρθρο 154 ΠτΚ, όπως ίσχυε μετά το ν. 4055/2012 και πριν το ν. 4336/2015, όλες οι απαιτήσεις του Δημοσίου από φόρους κατατάσσονταν στην πέμπτη τάξη. Κατ' εξαίρεση, οι ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις από φόρο προστιθέμενης αξίας κατατάσσονταν στην δεύτερη σειρά του τότε ισχύοντος άρθρου 975ΚΠολΔ και ικανοποιούνταν πριν από τις έχουσες ειδικό προνόμιο απαιτήσεις του άρθρου 976ΚΠολΔ, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 61ΚΕΔΕ, η οποία εφαρμοζόταν σε περίπτωση πτώχευσης, κατά παραπομπή της παραγράφου 5 του εν λόγω άρθρου.⁶¹² Με τις τροποποιήσεις που επέφερε ο ν. 4335/2015 στον ΚΠολΔ, προκύπτει η σιωπηρή κατάργηση του άρθρου 61§1εδ. β'ΚΕΔΕ,⁶¹³ καθώς εφεξής οι απαιτήσεις του Δημοσίου από ΦΠΑ κατατάσσονται στην τρίτη τάξη των γενικών προνομίων και στην τέταρτη, κατά τη διαδικασία πτώχευσης.

Στην ίδια τάξη κατατάσσονται, επίσης, οι απαιτήσεις των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης, αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Δεν υφίσταται χρονικός περιορισμός, ενώ, μετά το ν. 4335/2015 απώλεσαν το υπερπρόνιο ικανοποιήσεώς τους κατά προτεραιότητα από το σύνολο του προϊόντος εκποίησης.⁶¹⁴

Οι λοιπές απαιτήσεις του Δημοσίου, καθώς και οι απαιτήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατατάσσονται στην έκτη τάξη στο πλαίσιο της πτωχευτικής διαδικασίας.⁶¹⁵

Η αντιμετώπιση του εν ευρεία εννοία Δημοσίου ως γενικού προνομιούχου πιστωτή διαφαίνεται σε συγκεκριμένες διατάξεις της διαδικασίας εξυγίανσης, ήτοι στα άρθρα 37-38, 46§1 περ. ε', 49§5 εδ. β', 60 και 61 ν. 4738/2020.

α) Στο άρθρο 37 ν. 4738/2020⁶¹⁶ προβλέπεται η συμμετοχή του Δημοσίου και των δημοσίων φορέων στη διαδικασία εξυγίανσης, ενώ εισήχθη νέο άρθρο 38 περί απαλλαγής από την ευθύνη υπαλλήλου για την υπογραφή συμφωνίας εξυγίανσης.⁶¹⁷

β) Στο περιεχόμενο της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, που έχει συναφθεί μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών, είναι απαραίτητη η συμπερίληψη, επί ποινή απαραδέκτου, βεβαίωσης

⁶¹² Προϊσχύσαν άρθρο 61ΚΕΔΕ (Ν. 4141/2013, ΦΕΚ Α'81/5.4.2013): 1. Το Δημόσιο κατατάσσεται εν αναγκαστική εκτελέσει κινητού ή ακινήτου δια τα ληξιπρόθεσμους μέχρι της ημέρας του πλειστηριασμού απαιτήσεις αυτού εκ πάσης αιτίας, μετά των πάσης φύσεως προσαυξήσεων και τόκων και εν τη υπ' αριθ. 5 σειρά του άρθρου 975 του ΚΠολΔ. Κατ' εξαίρεση, για τις ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις του από φόρο προστιθέμενης αξίας, με τις πάσης φύσεως προσαυξήσεις, το Δημόσιο κατατάσσεται στην υπ' αριθ. 2 σειρά του ίδιου άρθρου και πριν από την ικανοποίηση των απαιτήσεων του άρθρου 976ΚΠολΔ. Δια τας μη ληξιπρόθεσμους εκ πάσης αιτίας απαιτήσεις του, το Δημόσιο κατατάσσεται συμμετρως μετά των λοιπών δανειστών. Ως ημέρα του πλειστηριασμού θεωρείται η ημέρα κατά την οποία διενεργήθηκε ο πλειστηριασμός ανεξάρτητα από την ημέρα του πλειστηριασμού που ορίσθηκε αρχικά. 5. Σε περίπτωση πτώχευσης οφειλέτη του, το Δημόσιο κατατάσσεται στη σειρά της παρ. 1 του παρόντος άρθρου για όλες τις απαιτήσεις του που γεννήθηκαν ή ανάγονται σε χρόνο πριν από την πτώχευση, ανεξαρτήτως του χρόνου βεβαίωσής τους.

⁶¹³ Ρεντούλης, σε Απαλαγάκη, ΚΠολΔ, ό.π., σ. 3119.

⁶¹⁴ Νίκας, Π, ό.π., σ. 578.

⁶¹⁵ ΜΠρΚω 398/2017, ΝΟΜΟΣ, ΕφΘεσ4/2010 με παρατηρήσεις Κατηφόρη ΕΠολΔ 2010, 749.

⁶¹⁶ Άρθρο 102 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁶¹⁷ Αναλυτικά για τη συμμετοχή του Δημοσίου στη διαδικασία εξυγίανσης βλ. παρακάτω σ. 139 επ.

της ΔΟΥ για τα χρέη του οφειλέτη προς το Δημόσιο, δυνάμει του άρθρου 46§1 περ. ε' ν. 4738/2020.⁶¹⁸ Σύμφωνα με την ΠΟΛ 2117/28.5.2021 η εν λόγω βεβαίωση πρέπει να περιλαμβάνει τόσο τις βεβαιωμένες οφειλές όσο και τις φορολογικές εκκρεμότητες του οφειλέτη.⁶¹⁹

γ) Στο άρθρο 49§5 εδ. β' ν. 4738/2020⁶²⁰ ορίζεται ως υποχρεωτική η κλήτευση του Δημοσίου και των φορέων κοινωνικής ασφάλισης, όταν υφίστανται χρέη προς αυτούς.

δ) Κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 4 του άρθρου 60 ν. 4738/2020,⁶²¹ όταν το Δημόσιο κατέχει ρόλο εγγυητή, τότε οι κατ' αρχήν εγγυήσεις διατηρούν την ισχύ τους. Δύνανται, δε, να περιορίζονται στο ύψος των απαιτήσεων υπέρ των οποίων χορηγήθηκαν, όπως αυτές ρυθμίζονται στη συμφωνία, υπό την προϋπόθεση ότι συναινεί για τον περιορισμό ο πιστωτής. Από την ημερομηνία υποβολής αίτησης επικύρωσης και για όσο χρονικό διάστημα ισχύει η συμφωνία, αναστέλλεται η παραγραφή των δικαιωμάτων των πιστωτών κατά του «Δημοσίου-Εγγυητή», καθώς και η τυχόν ορισθείσα προθεσμία υποβολής αιτημάτων κατάπτωσης, σύμφωνα με το άρθρο 60§4 εδ. γ' ν. 4738/2020.

ε) Σύμφωνα με το άρθρο 60§6 περ. β' ν. 4738/2020,⁶²² προβλέπεται αυτοδίκαιη αναστολή της ποινικής δίωξης των αδικημάτων μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο⁶²³ και του αδικήματος καθυστέρησης καταβολής εισφορών στα ασφαλιστικά ταμεία από την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης. Το αξιόποινο των εν λόγω αδικημάτων εξαλείφεται, εφόσον ο οφειλέτης τηρεί πλήρως και εμπροθέσμως τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει με τη συμφωνία εξυγίανσης, όπως αναφέρεται στο άρθρο 61 ν. 4738/2020.⁶²⁴

Η δικαιολογητική βάση προνομιακής μεταχείρισης του εν ευρεία εννοία Δημοσίου έγκειται κυρίως σε λόγους ευταξίας και εύρυθμης είσπραξης κρατικών εσόδων. Από το ένα μέρος, η παροχή προνομίου είναι δικαιολογημένη, καθώς α) το Δημόσιο και οι δημόσιοι φορείς είναι «ακούσιοι πιστωτές», λαμβανομένου υπ' όψιν ότι δεν έχουν επιλέξει τους οφειλέτες τους αλλά ούτε μπορούν να διακόψουν τη σχέση τους μαζί τους, β) παρέχουν υποχρεωτική πίστωση, δεδομένου του χρόνου που μεσολαβεί από το γενεσιουργό γεγονός της απαίτησης μέχρι τη βεβαίωση φόρου και γ) τυχόν απάλειψη της προνομιακής μεταχείρισης θα οδηγούσε σε επίτευξη αιτήσεων πτώχευσης εκ μέρους του Δημοσίου.⁶²⁵ Δεδομένης πάντως της προνομιακής του μεταχείρισης, το Δημόσιο, συμπεριλαμβανομένων των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εξυπηρετεί καλύτερα τα συμφέροντά του, στο πλαίσιο της πτωχευτικής διαδικασίας, καθώς στο πλαίσιο της εξυγιαντικής, η οποία έχει συναινετικό χαρακτήρα, η ικανοποίηση των απαιτήσεών του, ακόμα κι αν αποφασισθεί να γίνει στο ακέραιο, θα είναι σε βάθος χρόνου.⁶²⁶ Πράγματι, συχνά προβλέπεται στις συμφωνίες

⁶¹⁸ Άρθρο 104§3 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁶¹⁹ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 7-9.

⁶²⁰ Άρθρο 105§4 εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁶²¹ Άρθρο 106γ§2 εδ. δ' έως στ' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁶²² Άρθρο 106γ§3 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁶²³ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 10επ.

⁶²⁴ Άρθρο 106γ§4 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁶²⁵ Αναλυτικά, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ 238επ.

⁶²⁶ Επικουρικά βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 198-199.

εξυγίανσης η πλήρης ικανοποίηση των απαιτήσεων του Δημοσίου, με ταυτόχρονη μείωση μεγάλου ποσοστού πρόσθετων τελών.⁶²⁷

Στον αντίποδα των ανωτέρω θέσεων, αντιπαρατίθενται τα ακόλουθα: α) υπάρχουν κι άλλοι ακούσιοι πιστωτές, πέραν του Δημοσίου και των δημοσίων φορέων, όπως είναι οι έχοντες αξιώσεις από αδικοπραξία ή για διατροφή, β) η είσπραξη του ΦΠΑ μπορεί να πραγματοποιείται άμεσα και με άλλους τρόπους⁶²⁸ και γ) η αύξηση των πτωχεύσεων μπορεί να είναι προτιμότερη και λιγότερο επιβαρυντική για τον οφειλέτη σε σύγκριση με καθυστερήσεις ή αναγκαστικές εξυγιάνσεις που θα επέβαλε το Δημόσιο.⁶²⁹

Ως εκ τούτου, αμφισβητείται έντονα η χρησιμότητα και αναγκαιότητα της προνομιακής μεταχείρισης του εν ευρεία εννοία Δημοσίου επί τη βάση κυρίως της δυνατότητας διασποράς των ζημιών στο σύνολο των φορολογουμένων.⁶³⁰ Εξάλλου, στις οικονομίες της αγοράς, «η προστασία του δημοσίου συμφέροντος – ακόμη και η αύξηση των δημοσίων εσόδων – υπηρετείται πιο αποτελεσματικά από την επαρκή τροφοδότηση του ιδιωτικού τομέα.⁶³¹ Δεν είναι τυχαία η κατάργηση του προνομίου σε ορισμένα κράτη, όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γερμανία και την Αυστρία.⁶³²

Στην Ελλάδα, είχε γίνει αρχικά προσπάθεια περιορισμού του, η οποία όμως δεν τελεσφόρησε.⁶³³ Ωστόσο, δυνάμει του άρθρου 181 στοιχ. στ' προϊσχύσαντος ΠτΚ, καταργήθηκε η παράγραφος 4 του άρθρου 62ΚΕΔΕ, βάσει της οποίας ήταν δυνατή η αναγκαστική εκτέλεση της περιουσίας του πτωχεύσαντος.⁶³⁴

γ. Εμπραγμάτως εξασφαλισμένοι πιστωτές

Ιδιαίτερη μεταχείριση επιφυλάσσει το πτωχευτικό δίκαιο και στους εμπραγμάτως εξασφαλισμένους πιστωτές. Σύμφωνα με το άρθρο 976 ΚΠολΔ, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 167§2 ν. 4738/2020, οι απαιτήσεις τους κατατάσσονται στη δεύτερη τάξη των ειδικών προνομίων. Σε περίπτωση συρροής τους με άλλες απαιτήσεις, προβλέπεται, κατ' άρθρο 977ΚΠολΔ, η ικανοποίησή τους βάσει ποσοστών. Έτσι, αφού υπάρξει ολοσχερής ικανοποίηση των απαιτήσεων από χρηματοδοτήσεις του άρθρου 167§2 περ. α' υποπερ. αα' - αγ' ν.4738/2020, οι εμπραγμάτως εξασφαλισμένες απαιτήσεις ικανοποιούνται από: α) τα 2/3 του προϊόντος πτωχευτικής εκποίησης, αν συντρέχουν με γενικές προνομιούχες απαιτήσεις, β) από το 65% αν συντρέχουν με προνομιούχες και μη, και γ) από το 90%, σε περίπτωση συρροής τους με μη προνομιούχες απαιτήσεις.

⁶²⁷ ΠΠρΑθ 650/2013 ΕΕμπΔ 2013, 446, ΠΠρΑθ 539/2012 ΔΕΕ 2012, 1161, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68.

⁶²⁸ ΠΠρΑθ 107/2015 ΕΕμπΔ2015, 409.

⁶²⁹ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 238.

⁶³⁰ Paulus/Ποταμίτης/Ρόκας/Tirado, ό.π., σ. 1065επ.

⁶³¹ Αναλντικά, Paulus/Ποταμίτης/Ρόκας/Tirado, ό.π., σ. 1065επ.

⁶³² Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 239. Paulus/Ποταμίτης/Ρόκας/Tirado, ό.π., σ. 1065επ.

⁶³³ Άρθρο 4§6 εδ. β' Ν. 3808/2009, σε συνδυασμό με το άρθρο 61§5ΚΕΔΕ. Για «νομοθετικές παλινδρομήσεις του προνομίου του Δημοσίου» γίνεται λόγος σε Νίκα, Π, ό.π., σ. 581.

⁶³⁴ Άρθρο 64§4ΚΕΔΕ: *Σε περίπτωση πτώχευσης οφειλέτη του Δημοσίου δύναται τούτο να προβαίνει σε αναγκαστική εκτέλεση της περιουσίας του πτωχεύσαντος, της πτωχευτικής και μεταπτωχευτικής, ανεξάρτητα από την ύπαρξη υπέρ αυτού γενικού ή ειδικού προνομίου επί της περιουσίας του οφειλέτη.*

Η θέση τους ενισχύθηκε έτι περαιτέρω με τον ν. 4512/2018, με τον οποίο προστέθηκε νέο άρθρο περί συρροής υπερπρονομιούχων, προνομιούχων και μη πιστωτών.⁶³⁵ Δυνάμει του άρθρου 977Α ΚΠολΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 167§2 περ. α' υποπερ. αα' - αγ' ν. 4738/2020, οι απαιτήσεις τους ικανοποιούνται μετά την ολοσχερή ικανοποίηση του υπερπρονομίου των εργαζομένων και του γενικού προνομίου από χρηματοδοτήσεις και συντρέχουν στην τρίτη τάξη με τις απαιτήσεις που προέκυψαν από δαπάνες για διατήρηση του πράγματος. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4512/2018, ήταν επιβεβλημένη η αλλαγή του μοντέλου διανομής του προϊόντος της πτωχευτικής εκποίησης, καθώς η διανομή βάσει ποσοστών του άρθρου 977 ΚΠολΔ (άρθρο 156 προϊσχύσαντος ΠτΚ) δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου, υπό την έννοια ότι μη γνωρίζοντας με σαφήνεια εκ των προτέρων το μερίδιο που τους αναλογεί, σε περίπτωση πτωχευτικής εκποίησης, οι πιστωτές παρέχουν τελικώς πίστωση που «υπολείπεται λογικώς της αξίας του πράγματος επί του οποίου συστήνεται η εμπράγματη ασφάλεια».⁶³⁶ Σκοπός του ισχύοντος τρόπου διανομής είναι α) η ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου, η οποία οδηγεί σε υψηλότερες πιστώσεις και σε «διάσωση της αληθούς αξίας των περιουσιακών στοιχείων επί των οποίων συστήνονται εμπράγματα βάρη»,⁶³⁷ καθώς και β) η τόνωση της πίστης στις συναλλαγές.

Η εμπράγματη ασφάλεια στην οποία αναφέρεται το άρθρο 976 ΚΠολΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 1007§1 εδ. β' ΚΠολΔ, έχει τη μορφή ενεχύρου – συμβατικού (άρθρων 1209 έως 1256ΑΚ), πλασματικού (άρθρου 1214ΑΚ) ή νομίμου (άρθρων 604επ. ΑΚ, 838ΑΚ κλπ) - υποθήκης ή προσημείωσης υποθήκης.⁶³⁸

Ειδικότερα ως προς τους προσημειούχους πιστωτές, διαπιστώνεται παρόμοια αντιμετώπιση με τους ενυπόθηκους, που καταλαμβάνει, όπως έχει ήδη λεχθεί, τις εξωδικαστικές προσυνεννοήσεις όπως και την ίδια τη συμφωνία εξυγίανσης.⁶³⁹ Επίσης, στο πλαίσιο της αυτοδίκαιης αναστολής του άρθρου 50 ν. 4738/2002, η αναστολή εγγραφής της προσημείωσης υποθήκης συμπεριλαμβάνεται ρητώς στην ενδεικτική απαρίθμηση των ασφαλιστικών μέτρων που αυτοδικαίως αναστέλλονται. Η ιδιαίτερη αναφορά της δικαιολογείται από το γεγονός ότι αποτελεί τον πλέον διαδεδομένο τρόπο εξασφάλισης χρηματικών απαιτήσεων.⁶⁴⁰

Στο ερώτημα αν το ελληνικό νομικό σύστημα επιτρέπει στον προσημειούχο πιστωτή επίσπευση αναγκαστικής εκτέλεσης, η νομολογία, υπερεκτιμώντας ίσως την ανάγκη προστασίας του προσημειούχου, έναντι του οφειλέτη του, αναγνωρίζει άμεσο δικαίωμα επίσπευσης αναγκαστικής εκτέλεσης του προσημειούχου δανειστή στο προσημειωμένο ακίνητο, όπως ακριβώς δικαιούται να πράξει ο ενυπόθηκος δανειστής στο ενυπόθηκο ακίνητο.⁶⁴¹ Ωστόσο, η θέση της νομολογίας δεν βρίσκει πλήρως σύμφωνη τη θεωρία, κυρίως λόγω της φύσεως της προσημείωσης ως υποθήκης που τελεί υπό την αναβλητική αίρεση της τελεσίδικης επιδίκασης της ασφαλιζόμενης αίτησης και της εμπρόθεσμης σημείωσης στο βιβλίο υποθηκών ή στο κτηματολογικό φύλλο του ακινήτου. Ως εκ τούτου, τελεί υπό αίρεση όχι μόνο το δικαίωμα της

⁶³⁵ Άρθρο 977Α ΚΠολΔ.

⁶³⁶ ΑιτΕ ν. 4512/2018, σ. 67.

⁶³⁷ ΑιτΕ ν. 4512/2018, σ. 67.

⁶³⁸ Νίκας, Π, ό.π., σ. 585επ.

⁶³⁹ Άρθρο 41 ΕισΝΚΠολΔ.

⁶⁴⁰ ΟΛΑΠ 1791/2007 ΔΕΕ 2008, 354, ΜΠρΑθ 385/2015 ΕφΑΔΠολΔ 2015, 91 ΜΠρΘεσ 5015/2009 ΕΕμπΔ 2009, 147, ΠΠρΑθ 2/2009 με παρατ. Ρούσση, ΧρηΔ2009, 165, ΜΠρΑθ 385/2015 ΕφΑΔΠολΔ 2015, 91, Αναλυτικά για την προσημείωση βλ. Ορφανίδη, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 120επ., Νίκας, Π, ό.π., σ. 589επ.

⁶⁴¹ ΟΛΑΠ 14/2006 ΝοΒ 2006, 1264, ΑΠ 1791/2007 ΔΕΕ 2008, 354, ΑΠ 31/2009 ΝοΒ 2009, 1674, ΕφΑθ 2954/2008 ΕλλΔνη 2009, 566. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 340-341.

προνομιακής ικανοποίησης του προσημειούχου δανειστή από το προϊόν εκποίησης του προσημειωμένου αλλά και το δικαίωμα άσκησης της εμπράγματης υποθηκικής αγωγής,⁶⁴² η οποία αφορά σε ενυπόθηκο ακίνητο και όχι σε προσημειωμένο. Συνεπώς, για να επισπευθεί αναγκαστική εκτέλεση από τον προσημειούχο, απαιτείται να έχει προηγηθεί τροπή προσημείωσης σε υποθήκη.⁶⁴³

Τέλος, σημειώνεται ότι ο ρόλος των εμπραγμάτων ή με προσημείωση υποθήκης εξασφαλισμένων πιστωτών είναι σημαντικός στη διαδικασία εξυγίανσης συνολικά, καθώς ο νόμος απαιτεί, ως απαραίτητη προϋπόθεση επικύρωσης της συμφωνίας, την υπογραφή των εν λόγω πιστωτών που εκπροσωπούν άνω του 50% των συνολικών απαιτήσεων με ειδικό προνόμιο.⁶⁴⁴

δ. Κριτική θεώρηση προνομίων

Η προνομιακή μεταχείριση ορισμένων κατηγοριών πιστωτών, για τους οποίους προηγήθηκε ανάλυση, συνάδει με «συγκεκριμένες βέλτιστες διεθνείς τάσεις, όσον αφορά την ενίσχυση της συναλλακτικής πίστης, την πρόβλεψη κινήτρων για παροχή πιστώσεων, την ασφάλεια των συναλλαγών αλλά και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής σε περίπτωση ατυχούς έκβασης ενός επιχειρηματικού οικονομικού εγχειρήματος».⁶⁴⁵ Περαιτέρω, η ευθυγράμμιση των προνομίων με τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας «ενισχύει τη νομική συνοχή και την ασφάλεια δικαίου σε έναν τομέα όπου τα συμφέροντα των οφειλετών και των διαφορετικών τάξεων των πιστωτών συγκρούονται μεταξύ τους».⁶⁴⁶

Ως δικαιολογητική βάση της θέσπισης προνομίων εκλαμβάνεται η ανάγκη ειδικής μεταχείρισης ορισμένων ομάδων, για τις οποίες συντρέχουν κοινωνικοί λόγοι ή λόγοι εθνικής οικονομίας, ενώ η συγκεκριμενοποίησή τους δεν είναι πάντα ευχερής. Αφενός, η προνομιακή μεταχείριση ορισμένων ομάδων πιστωτών, η οποία αντικατοπτρίζεται στη σειρά κατάταξης των άρθρων 167§2 περ. α' υποπερ. αα' - αγ' ν.4738/2020, 975 και 976 ΚΠολΔ και η οποία είναι σημείο αναφοράς κατά τις εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις της συμφωνίας εξυγίανσης, εκφράζει τις αξίες της κοινωνίας, ενισχύει την πίστη στις συναλλαγές και αποτελεί κίνητρο παροχής αυξημένης πίστωσης στις επιχειρήσεις. Αφετέρου, είναι επισφαλής η επί τοις πράγμασι έκβαση των διαπραγματεύσεων συμφωνίας εξυγίανσης, δεδομένου ότι από τη στιγμή που υπάρχει ασφάλεια δικαίου ως προς το βαθμό ικανοποίησης των απαιτήσεων των προνομιάχων πιστωτών, ζητούνται μεγαλύτερα εγγύα, προκειμένου να συμμετάσχουν στις διαπραγματεύσεις, πρακτική η οποία οδηγεί στην αύξηση του αριθμού των μη συμβαλλομένων πιστωτών και στη δυσχερή επίτευξη συμφωνίας εξυγίανσης.⁶⁴⁷

Εξάλλου, όσο περισσότερα προνόμια παρέχονται, τόσο περισσότερο κλονίζεται η πίστη, διότι κανείς δεν έχει διάθεση περιορισμού των προνομίων του, καθώς η ενισχυμένη διαπραγματευτική

⁶⁴² Άρθρα 1292, 1294ΑΚ.

⁶⁴³ Περισσότερα, Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 338επ.

⁶⁴⁴ Βλ. παραπάνω υπό ν. Κατάσταση πιστωτών, σ. 36 επ.

⁶⁴⁵ ΑιτΕ ν. 4512/2018, σ. 68.

⁶⁴⁶ ΑιτΕ ν. 4336/2015, σ. 5. Αναλυτική ιστορική αναδρομή των γενικών προνομίων του ΚΠολΔ παρουσιάζεται σε Γέσιου-Φαλτσή Π., Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης, τ. Πα, Ειδικό Μέρος, γ' έκδοση, 2018, σ. 761επ. Για τη διάσπαση της αρχής της σύμμετρης ικανοποίησης μέσω των προνομίων, καθώς και για την εξέλιξη των γενικών προνομίων στο ελληνικό δίκαιο, Νίκας, Π, ό.π., σ. 548επ. και 560επ.

⁶⁴⁷ Paulus/Ποταμίτης/Ρόκας/Tirado, ό.π., σ. 1065επ., Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 236επ.

ισχύς των προνομιούχων πιστωτών καθιστά δυσμενέστερη τη θέση των λοιπών, με αποτέλεσμα καθέναν να επιδίδεται στην όσο το δυνατό καλύτερη εξασφάλισή του.⁶⁴⁸ Κατ' αυτόν τον τρόπο, δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος, υπό την έννοια ότι «όσο περισσότερα είναι τα προνόμια, τόσο ενισχύεται η τάση επέκτασής τους, ώστε να εξασφαλισθούν και άλλα πρόσωπα, που αν δεν υπήρχαν ήδη προνόμια, δεν θα είχαν ανάγκη προνομιακής προστασίας».⁶⁴⁹

Η προνομιακή μεταχείριση ορισμένων ομάδων πιστωτών υποχωρεί σε σύγχρονες έννομες τάξεις, όπως στην αγγλική, όπου είναι αισθητός ο περιορισμός των προνομίων, κυρίως του Δημοσίου.⁶⁵⁰ Με αφετηρία ότι η θέσπιση προνομίων πρέπει να αποτελεί την εξαίρεση και όχι τον κανόνα,⁶⁵¹ οι διατάξεις περί προνομίων και συρροής είχαν υποστεί τροποποιήσεις μετά την εισαγωγή του Πτωχευτικού Κώδικα το 2007. Οι σημαντικότερες τροποποιήσεις έχουν ήδη αναφερθεί ανωτέρω. Στο σημείο αυτό, υπογραμμίζεται η δικαιολογημένη ικανοποίηση κατά προτεραιότητα των απαιτήσεων από χρηματοδοτήσεις, η οποία διατηρείται στο νόμο 4738/2020.⁶⁵²

III. Αυτοδίκαιη αναστολή άρθρου 50 ν. 4738/2020

Σύμφωνα με το άρθρο 50§1 ν. 4738/2020, προβλέπεται αυτοδίκαιη αναστολή μέτρων ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης, καθώς και λοιπών ατομικών διώξεων από την κατάθεση της αίτησης για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης.⁶⁵³ Με την εν λόγω ρύθμιση αποκρυσταλλώνεται η πρακτική δικαστικής χορήγησης της αναστολής που ίσχυε υπό το κράτος του προΐσχύσαντος δικαίου.

Σημειώνεται ότι υπήρχαν τρία είδη διαδικασίας εξυγίανσης.⁶⁵⁴ Για τα δύο πρώτα απαιτείτο δικαστική απόφαση για το άνοιγμα της διαδικασίας. Η διαφορά τους έγκειτο στον τρόπο σύναψης της συμφωνίας εξυγίανσης, με ή χωρίς σύγκληση συνέλευσης πιστωτών. Το τρίτο είδος αφορούσε στην εξωδικαστική σύναψη συμφωνίας, κατά την πρακτική των προσυμφωνημένων σχεδίων, και στη συνέχεια επικύρωσή της από το δικαστήριο.

Πριν τη θέση σε ισχύ του νόμου 4336/2015, δεν είχε καθιερωθεί η αυτόματη αναστολή. Κατά το διάστημα που μεσολαβούσε από την κατάθεση της αίτησης άμεσης επικύρωσης μέχρι την απόφαση του δικαστηρίου ήταν δυνατή η επιδίωξη οιοδήποτε διωκτικού μέτρου κατά του οφειλέτη. Συνεπώς, οι πιστωτές μπορούσαν να διεκδικήσουν την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους ανεξάρτητα από το γεγονός ότι είχε υποβληθεί αίτηση άμεσης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης. Ωστόσο, στην πράξη, συνήθως τα μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης, καθώς και άλλα ατομικά διωκτικά μέτρα κατά του οφειλέτη αναστέλλονταν, στο πλαίσιο λήψεως προληπτικών μέτρων.⁶⁵⁵ Για τη χορήγηση αναστολής, το δικαστήριο εξέταζε τη σωρευτική πλήρωση δύο

⁶⁴⁸ Ορφανίδης, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 135. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 237-238.

⁶⁴⁹ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 237.

⁶⁵⁰ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 239. Paulus/Ποταμίτης/Ρόκας/Tirado, ό.π., σ. 1065επ.

⁶⁵¹ βλ. Ορφανίδη, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 134-135 (σχετικά με την εξέλιξη των προνομίων στο ελληνικό δίκαιο), καθώς και σ. 141 (για τη σχέση υποθήκης ή προσημείωσης και γενικών προνομίων).

⁶⁵² Αναλυτικά για την προβληματική του περιορισμού βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 236-239. Επίσης Paulus/Ποταμίτης/Ρόκας/Tirado, ό.π., σ. 1065επ.

⁶⁵³ Εισήχθη με το ν. 4336/2015 στο άρθρο 106β§2 περί άμεσης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης.

⁶⁵⁴ Άρθρα 105, 106 και 106β προΐσχύσαντος ΠτΚ.

⁶⁵⁵ Άρθρο 103 προΐσχύσαντος ΠτΚ (πριν το ν. 4336/2015).

προϋποθέσεων:⁶⁵⁶ α) δήλωση των πιστωτών που εκπροσωπούσαν «ποσοστό τουλάχιστον 30% του συνόλου των απαιτήσεων κατά του οφειλέτη, συμπεριλαμβανομένων του 20% των τυχόν εμπραγμάτως ή με ειδικό προνόμιο ή προσημείωση υποθήκης εξασφαλισμένων πιστωτών» ότι συμμετείχαν ή προτίθεντο να συμμετάσχουν στις διαπραγματεύσεις για την επίτευξη συμφωνίας εξυγίανσης και β) πιθανολόγηση επίτευξης συμφωνίας εξυγίανσης και αποτροπής περιέλευσης του οφειλέτη σε κατάσταση παύσης πληρωμών.

Η ισχύουσα ρύθμιση της αυτοδίκαιης αναστολής συνάδει με τις αρχές της Σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 12.3.2014 για μια νέα προσέγγιση για την επιχειρηματική αποτυχία και την αφερεγγυότητα⁶⁵⁷ αλλά και με τις διεθνώς αποδεκτές «πρακτικές στον τομέα αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας».⁶⁵⁸ Σύμφωνα με τη Σύσταση, η αναστολή δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τους τέσσερις μήνες, «προκειμένου να εξασφαλιστεί δίκαιη ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων του οφειλέτη και των πιστωτών».⁶⁵⁹

Πράγματι, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 50 ν. 4738/2020, ορίζεται ότι η αναστολή δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τέσσερις μήνες. Χρονικό σημείο επέλευσής της είναι η ημερομηνία κατάθεσης αίτησης για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης. Διαρκεί μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης και όχι περισσότερο από 4 μήνες, όπως έχει ήδη αναφερθεί. Σύμφωνα με το άρθρο 49§1 ν. 4738/2020, η δικάσιμος για τη συζήτηση της αίτησης ορίζεται εντός διμήνου από την υποβολή της. Ωστόσο, ενδέχεται να υπάρξει αναβολή εκδίκασης. Σε αυτή την περίπτωση, αν δεν εκδοθεί δικαστική απόφαση εντός του τετραμήνου, είναι δυνατή η λήψη προληπτικών μέτρων, μετά από αίτηση οιοδήποτε έχει έννομο συμφέρον.⁶⁶⁰ Καθίσταται εμφανές ότι μπορεί ουσιαστικά να εξασφαλιστεί η παράταση της αναστολής μέσω λήψης προληπτικών μέτρων, παρ'όλο που ο νομοθέτης δεν την επιτρέπει ρητά. Εν προκειμένω δεν θα πρόκειται για παράταση της αναστολής, αλλά για νέα μέτρα, η έναρξη ισχύος των οποίων θα ξεκινά με την εκπνοή ισχύος της αυτοδίκαιης αναστολής.

Σύμφωνα με το άρθρο 50§2 εδ.β' ν. 4738/2020, η αυτοδίκαιη αναστολή εφαρμόζεται μόνο μία φορά ανά οφειλέτη. Επομένως, αν η αίτηση επικύρωσης απορριφθεί και ο οφειλέτης προβεί σε υποβολή νέας αίτησης, τότε δεν θα ισχύει στην περίπτωσή του η αυτοδίκαιη αναστολή, επειδή θα έχει ήδη κάνει χρήση αυτής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο νομοθέτης εξασφαλίζει τη συνετή χρήση του θεσμού από τον οφειλέτη που αποβλέπει πράγματι στην εξυγίανση της επιχείρησής του και όχι στην κατ'επανάληψη χρήση της αυτοδίκαιης αναστολής για αποφυγή ικανοποίησης των υποχρεώσεών του.

Η έναρξη ισχύος της αυτόματης αναστολής καταχωρείται στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας, το οποίο αντικατέστησε το Μητρώο Πτωχεύσεων του προϊσχύσαντος ΠτΚ.⁶⁶¹ Με τη δημιουργία Ηλεκτρονικού Μητρώου Φερεγγυότητας απλουστεύεται η διαδικασία εξυγίανσης, όπως και οι λοιπές διαδικασίες αφερεγγυότητας του ν. 4738/2020. Το Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας χρησιμοποιείται τόσο ως μέσο δημοσίευσης των αποφάσεων που

⁶⁵⁶ Άρθρο 103§1α προϊσχύσαντος ΠτΚ (πριν το ν. 4336/2015).

⁶⁵⁷ Σύσταση της Επιτροπής της 12.3.2014, C(2014) 1500 final.

⁶⁵⁸ ΑιτΕ ν. 4336/2015, σ. 3.

⁶⁵⁹ Σύσταση της Επιτροπής της 12.3.2014, C(2014) 1500 final, στοιχείο (18).

⁶⁶⁰ Άρθρο 50§3 (άρθρο 106§1εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ) και 86 ν. 4738/2020. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 64.

⁶⁶¹ Άρθρα 50§2 εδ. γ' και 213 ν. 4738/2020 (Άρθρο 106§1 εδ. στ' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

προβλέπονται στο νόμο όσο και ως μέσο επικοινωνίας, για παράδειγμα, των πιστωτών, όταν χρειάζεται να λάβουν απόφαση μέσω της συνέλευσης πιστωτών.⁶⁶²

Με την αυτοδίκαιη αναστολή αφενός ο οφειλέτης εξασφαλίζει χρόνο, για να επικεντρωθεί στην ανάκαμψη της επιχείρησής του χωρίς να δέχεται πιέσεις από τους πιστωτές του και, αφετέρου, δεν παραβιάζεται η ουσία των δικαιωμάτων των πιστωτών, αλλά μετατίθεται ο χρόνος άσκησής τους.⁶⁶³ Καθώς ο νόμος προβλέπει την εφαρμογή της αυτοδίκαιης αναστολής μόνο μία φορά ανά οφειλέτη και δεδομένου του χαρακτήρα της διαδικασίας εξυγίανσης ως συναινετικής και προαιρετικής, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι είναι δυνατή η αξιοποίηση της αυτοδίκαιης αναστολής σε περίπτωση μεταγενέστερης υποβολής αίτησης για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης από τον ίδιο οφειλέτη χωρίς να είναι σαφές σε τι θα εξυπηρετούσε μία τέτοια ερμηνεία. Αντίθετα, ο νομοθέτης επιθυμεί την προστασία όχι μόνο του αφερέγγυου οφειλέτη αλλά και όλων των πιστωτών, καθώς αποσκοπεί στη συνέχιση και διάσωση της επιχείρησης μέσω της οποίας διασφαλίζεται η ικανοποίηση των απαιτήσεών τους. Συνεπώς, η αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020 συνιστά κανόνα αναγκαστικού δικαίου, κατ' αντιστοιχία με τις ρυθμίσεις για την πτώχευση, και ως εκ τούτου δεν χωρεί αποκλεισμός της εφαρμογής της με ιδιωτική βούληση, άρα δεν χωρεί παραίτηση του οφειλέτη.⁶⁶⁴ Επιπλέον, στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 50 ν. 4738/2020, ρητώς αναφέρεται ότι η αυτόματη αναστολή σημειώνεται στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Αφερεγγυότητας κατά την πρώτη υποβολή αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης. Επίσης, στην παράγραφο 3 του άρθρου 50 ν. 4738/2020 που αναφέρεται στη δυνατότητα λήψης προληπτικών μέτρων, διευκρινίζεται ότι η λήψη τους είναι δυνατή μετά την πάροδο της τετράμηνης αυτοδίκαιης αναστολής, όπως διευκρινίζεται και στο κείμενο της αιτιολογικής έκθεσης του ν. 4738/2020.⁶⁶⁵ Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατή η παραίτηση του οφειλέτη από την αυτοδίκαιη αναστολή. Κατά τη διάρκεια ισχύος της, οποιαδήποτε πράξη που διενεργείται κατά παράβαση αυτής είναι άκυρη και αντιτάσσεται κατά παντός, κατ' αναλογία της ρύθμισης του άρθρου 100 ν. 4738/2020 για την πτώχευση.⁶⁶⁶ Μπορεί να προταθεί από οποιονδήποτε, ενώ λαμβάνεται υπ' όψιν αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο. Στοιχειοθετεί, δε, λόγο αναιρέσεως, σύμφωνα με το άρθρο 559 περ. 14 ΚΠολΔ.⁶⁶⁷

Επιγραμματικά, κατά τη διάρκεια ισχύος της αυτοδίκαιης αναστολής του άρθρου 50 ν. 4738/2020:

- α. Αναστέλλονται μέτρα, εκκρεμή ή μη, ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη.
- β. Αναστέλλεται η λήψη οιοδήποτε ασφαλιστικού μέτρου.
- γ. Απαγορεύεται η διάθεση ακινήτων και εξοπλισμού της επιχείρησης.

⁶⁶² Βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 198

⁶⁶³ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 253. ΜΕφΠειρ 132/2018 ΔΕΕ 2018, 874.

⁶⁶⁴ Βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 329, Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 253-254, ΕιρΞανθ 145/2013 με παρατ. Κρητικού ΧρηΔικ2013, 331, ΕφΑθ 3669/2007 ΕλλΔνη 2009, 605.

⁶⁶⁵ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 228.

⁶⁶⁶ Όπως και στην περίπτωση της αυτοδίκαιης αναστολής των ατομικών καταδιώξεων ως συνέπεια της πτώχευσης, κατ' άρθρο 100 ν. 4738/2020, όπου στην παράγραφο 4 ρητώς αναφέρεται ότι πράξεις κατά παράβαση της αυτοδίκαιης αναστολής είναι απολύτως άκυρες.

⁶⁶⁷ Περισσότερα, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 337.

δ. Αναστέλλονται οι αποκλειστικές προθεσμίες άσκησης αξιώσεων και παραγραφής, καθώς και οι προθεσμίες και η άσκηση διαδικαστικών πράξεων.

ε. Απαγορεύεται ο συμψηφισμός απαιτήσεων καθώς και η παρακράτηση τρεχουσών οφειλών που γεννήθηκαν πριν από την κατάθεση αίτησης για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης.

Αναλυτικά, για κάθε κατηγορία που καταλαμβάνεται από την αυτοδίκαιη αναστολή αναφέρονται τα ακόλουθα:

i. Αναστολή μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης

Δυνάμει της αυτοδίκαιης αναστολής του άρθρου 50§1 περ. α' ν. 4738/2020, αναστέλλονται τα μέτρα, εκκρεμή ή μη, ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης που αφορούν σε απαιτήσεις που έχουν γεννηθεί μέχρι την έκδοση απόφασης επί της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης. Συνεπώς, δεν μπορεί να ανοίξει διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης αλλά ούτε να συνεχισθεί εκτέλεση που είχε αρχίσει ήδη, κατά την κατάθεση της αίτησης.⁶⁶⁸ Σημειώνεται ότι, βάσει της νέας ρύθμισης, διευρύνθηκε το εύρος της αυτόματης αναστολής μέτρων ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης. Έτσι, δεν καταλαμβάνει μόνο τις απαιτήσεις που έχουν γεννηθεί μέχρι την υποβολή της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, όπως προέβλεπε το προϊσχύσαν άρθρο 106§1 εδ. α' ΠτΚ, αλλά και αυτές που γεννιούνται από την υποβολή της αίτησης και μέχρι την έκδοση της δικαστικής απόφασης.⁶⁶⁹ Ως προς τα μέτρα συλλογικής εκτέλεσης, η αναστολή δεν καταλαμβάνει την υποβολή αίτησης πτώχευσης από τον οφειλέτη.⁶⁷⁰

Καταλαμβάνεται η έναρξη ή συνέχιση αναγκαστικής εκτέλεσης, αλλά όχι η προετοιμασία της. Πράξεις που συνιστούν προετοιμασία αναγκαστικής εκτέλεσης, όπως η κήρυξη εκτελεστότητας ημεδαπών και αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, η περιαφή εκτελεστηρίου τύπου, η αναγνώριση εκτελεστότητας κατά τον Κανονισμό 1215/2015,⁶⁷¹ δεν καταλαμβάνονται από την αυτοδίκαιη αναστολή.⁶⁷²

Ως προς την έκδοση διαταγής πληρωμής, σημειώνεται ότι, ως πράξη προπαρασκευαστική της εκτέλεσης, δεν θα έπρεπε να καταλαμβάνεται από την αναστολή.⁶⁷³ Ωστόσο, δεδομένου ότι ο εν λόγω εκτελεστός τίτλος τελεί υπό τη διαλυτική αίρεση της επιδόσεώς του στον καθ' ου εντός προθεσμίας δύο μηνών από την έκδοσή του⁶⁷⁴ και δεδομένων των αποτελεσμάτων που συνεπάγεται, κρίνεται ως ορθότερη η άποψη ότι η αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν.

⁶⁶⁸ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 331. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 64. Περισσότερα για τους τρόπους εξέλιξης της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης σε Ράμμο Γ./Κλαμαρή Ν./Ορφανίδη Γ., Εγχειρίδιο Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Β' έκδοση, 2015, σ. 331επ. καθώς και Ορφανίδη, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 159επ.

⁶⁶⁹ Βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 228.

⁶⁷⁰ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 64

⁶⁷¹ Ο οποίος αντικατέστησε τον Κανονισμό 44/2001. Επίσης, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 254.

⁶⁷² Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 333.

⁶⁷³ ΜΕΦΒορΑγ 20/2020 ΔΕΕ 2020, 99, ΜΕΦΠειρ 132/2018 ΔΕΕ 2018, 874, ΜΕΦΛαρ 314/2017 ΔΕΕ 2018, 876, ΑΠ 294/2017 ΔΕΕ 2017, 1210, σύμφωνα με τις οποίες: *Η αναστολή των ατομικών διώξεων δεν εμποδίζει την έκδοση διαταγής πληρωμής, ούτε την άσκηση διαπλαστικών δικαιωμάτων (καταγγελία, υπαναχώρηση επίσχεση) ούτε τέλος τη διεξαγωγή δικών επί υποθέσεων εκδικαζομένων κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας.*

⁶⁷⁴ Η μη επιδόσή της εντός της ορισθείσας εκ του νόμου προθεσμίας, επιφέρει αυτοδικαίως την παύση ισχύος της, κατ' άρθρο 630Α ΚΠολΔ. Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 82

4738/2020 καταλαμβάνει και την έκδοση διαταγής πληρωμής.⁶⁷⁵ Προς επίρρωση των ανωτέρω, σημειώνεται ότι η διαταγή πληρωμής, «με την επίδοσή της σε δύο διαφορετικές φάσεις που καθ'εαυτή δεν απαγορεύεται, αφού δεν αποτελεί έναρξη αναγκαστικής εκτέλεσης, σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στο άρθρο 633§2ΚΠολΔ, μπορεί να οδηγήσει σε δεδικασμένο, αποτέλεσμα που διακρίνει κατ' εξοχήν τις δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες εκδίδονται κατόπιν άσκησης αγωγής, έστω και αναγνωριστικού χαρακτήρα, που ωστόσο δεν επιτρέπεται να ασκηθούν κατά του αιτηθέντος την εξυγίανση».⁶⁷⁶

Επίσης, δεν καταλαμβάνονται τίτλοι εκτελεστοί που αφορούν σε διενέργεια πράξεων προσωποπαγούς χαρακτήρα ή σε παράλειψη, πράξεις οι οποίες επιτρέπεται να εκτελεστούν κατά του οφειλέτη στο πλαίσιο της πτωχευτικής διαδικασίας.⁶⁷⁷ Συνεπώς, επιτρέπονται και στη διαδικασία εξυγίανσης, ακόμη κι όταν ισχύει η αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020.

Η αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50§1 ν. 4738/2020 καταλαμβάνει όλες τις πράξεις εκτέλεσης, όπως την εντολή εκτέλεσης αλλά και την εξώδικη διαδικαστική πράξη της επιταγής προς εκτέλεση, άλλως επιταγής προς εκούσια συμμόρφωση. Δεδομένου ότι, σύμφωνα με το άρθρο 924 ΚΠολΔ, αποτελεί την πρώτη πράξη και ταυτόχρονα την προδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης,⁶⁷⁸ είναι λογικό να καταλαμβάνεται από την αναστολή. Εξάλλου, θα ήταν παράδοξο να επιτρέπεται η διεξαγωγή της επιταγής προς εκτέλεση και να αναστέλλονται οι επόμενες πράξεις.⁶⁷⁹

Κατά συνέπεια, η αναστολή καταλαμβάνει την ανακοπή του άρθρου 933ΚΠολΔ, με την οποία προσβάλλεται το κύρος των πράξεων της εκτελεστικής διαδικασίας.⁶⁸⁰ Προς το σκοπό «βελτίωσης και απλοποίησης του συστήματος της αναγκαστικής εκτέλεσης και της ταχύτερης διεξαγωγής της εκτελεστικής διαδικασίας»⁶⁸¹ καθιερώθηκε, με τις τροποποιήσεις που επέφερε ο

⁶⁷⁵ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 333 Υπέρ της αναστολής: ΜΕΦΒορΑγ 20/2020 ΔΕΕ 2020, 99, ΠΠρΑθ 655/2009 ΔΕΕ 2009, 1355, ΠΠρΠειρ 2984/2010 ΔΕΕ 2011, 198 ΠΠρΘεσ 5757/2013 ΕλλΔνη 2013, 518 ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρ.α. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67. Για την προβληματική του αν καταλαμβάνεται η έκδοση διαταγής πληρωμής από την αναστολή ατομικών διώξεων βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 155-156 και Αυγητίδη, Εξυγίανση, ό.π., σ. 218.

⁶⁷⁶ ΠΠρΗρακλ 98/2016 ΔΕΕ 2017, 73. Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 82.

⁶⁷⁷ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 334.

⁶⁷⁸ ΜΠρΛάρ431/2015 ΝΟΜΟΣ, ΕφΠατρ220/2018 ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΑ0620/2018 Αρμ2018, 480, ΜΠρΑ03881/2017 ΝΟΜΟΣ. Μπέης Κ., Μαθήματα Πολιτικής Δικονομίας – Αναγκαστική Εκτέλεση, <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=2&mid=1096&mnu=1&id=21168> §9. Προδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης. Για την ανακοπή κατά της επιταγής προς εκτέλεση, και την αναστολή στην άμεση εκτέλεση, Ορφανίδης Γ., Η αναστολή εκτελέσεως για ικανοποίηση χρηματικών απαιτήσεων μετά το ν.4335/2015, 2017, σ. 41επ.

⁶⁷⁹ Τήρηση τριήμερης προθεσμίας ανάμεσα στην επίδοση και στην εκτέλεση και εντολή προς εκτέλεση, Μπέης, Αναγκαστική Εκτέλεση, ό.π., §9. Προδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης. Για το θέμα της παραίτησης από την επιταγή προς εκτέλεση που είναι δυνατή, καθώς είναι προς όφελος του οφειλέτη Τέντες, ό.π. 2. 131 επ. Για τη δυνατότητα παραίτησης από την κατάσχεση βλ. Ορφανίδη, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 159επ. Η αναγκαστική εκτέλεση, ως μέτρο στρεφόμενο ουσιαστικά κατά του οφειλέτη, συνιστά μορφή έννομης προστασίας του δανειστή κατά του οφειλέτη βάσει εκτελεστού τίτλου, ο οποίος πιστοποιεί απαίτηση βέβαιη (δεν εξαρτάται από αναβλητική αίρεση, προθεσμία ή όρο) και εκκαθαρισμένη (προκύπτει η ποσότητα και ποιότητα της παροχής). Αναλυτικά, βλ. Ράμμο/Κλαμαρή/Ορφανίδη, ό.π., σ. 265επ. καθώς και απόφαση ΣτΕ 3144/1994, ΕλλΔνη 37 (1996), σ. 718 επ. Στην τελευταία αναφέρεται ρητά ότι οι εκκαθαρισμένες απαιτήσεις αποδεικνύονται με τελεσίδικη απόφαση (καταψηφιστική αλλά και αναγνωριστική).

⁶⁸⁰ Τέντες, ό.π., σ. 188επ. Περισσότερα, βλ. Γέσιου-Φαλτσή Π., Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεση, τ. Ι, Γενικό Μέρος, β' έκδοση, 2017, σ. 547. Για την κατάργηση της αναστολής του άρθρου 938ΚΠολΔ, βλ. Ορφανίδη, Αναστολή εκτελέσεως, ό.π., ιδίως σ. 39επ.

⁶⁸¹ Ορφανίδης, Αναστολή εκτελέσεως, ό.π., σ. 1.

ν. 4335/2015 στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ένα πιο συνεκτικό σύστημα με αυστηρές προθεσμίες, ώστε να διασφαλίζεται η δικαστική διευθέτηση όλων των αντιρρήσεων κατά της εκτέλεσης πριν τη διενέργεια του πλειστηριασμού.⁶⁸² Η αυτοδίκαιη αναστολή καταλαμβάνει κάθε ανακοπή του άρθρου 933ΚΠολΔ, με την οποία, λόγω χάριν, προσβάλλεται ο πλειστηριασμός, η περίληψη κατακυρωτικής έκθεσης, η αναγκαστική κατάσχεση, η κατασχετήρια έκθεση.⁶⁸³ Επιγραμματικά, οι λόγοι της ανακοπής ομαδοποιούνται σε τρεις κατηγορίες, που αφορούν σε: α) ακυρότητα του εκτελεστού τίτλου, β) ακυρότητα της διαδικασίας εκτέλεσης και γ) αμφισβήτηση της απαίτησης του επισπεύδοντος δανειστή.⁶⁸⁴

Δεν αναστέλλεται η άσκηση ή εκδίκαση του ενδίκου βοηθήματος της ανακοπής τρίτου του άρθρου 936ΚΠολΔ.⁶⁸⁵ Αίτημα της εν λόγω ανακοπής είναι η αναγνώριση δικαιώματος τρίτου προσώπου, που δεν είναι υποκείμενο της αναγκαστικής εκτέλεσης, και η ακύρωση της σχετικής διαδικασίας «στην έκταση που θίγει το δικαίωμά του, το οποίο είναι αντιτάξιμο, ως ισχυρότερο, έναντι του δικαιώματος του καθ' ου».⁶⁸⁶

Σύμφωνα με την αρχή της χρηματικής εκκαθάρισης που διέπει τη διαδικασία εξυγίανσης, όπως άλλωστε εν γένει το πτωχευτικό δίκαιο, τα μέσα αναγκαστικής εκτέλεσης που καταλαμβάνονται από την αυτοδίκαιη αναστολή είναι αυτά που προσιδιάζουν στη χρηματική φύση των απαιτήσεων.⁶⁸⁷ Πρόκειται για α) την κατάσχεση και β) την αναγκαστική διαχείριση. Το μέσο της προσωποκράτησης,⁶⁸⁸ αν και αποτελεί μέσο αναγκαστικής εκτέλεσης που προσιδιάζει στη χρηματική φύση των απαιτήσεων δεν εφαρμόζεται στη διαδικασία εξυγίανσης. Με το άρθρο 62 του ν. 3994/2011 περιορίστηκε σημαντικά η χρήση του, καθώς καταργήθηκε η λήψη του για την ικανοποίηση εμπορικών απαιτήσεων.⁶⁸⁹ Για τις περιπτώσεις που δεν επιτρέπεται η προσωποκράτηση, είναι δυνατή η εφαρμογή του βεβαιωτικού όρκου του άρθρου 962ΚΠολΔ. Αποτελεί ουσιαστικά ρυθμιστικό μέσο της αναγκαστικής εκτέλεσεως, σύμφωνα με

⁶⁸² Ορφανίδης, Αναστολή εκτελέσεως, ό.π., σ. 1.

⁶⁸³ Περισσότερα, Τέντες, ό.π., σ. 192. Ορφανίδης, Αναστολή εκτελέσεως, ό.π., σ. 33επ.

⁶⁸⁴ Αναλυτικά, Τέντες, ό.π., σ. 224επ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ι, σ. 641επ.

⁶⁸⁵ Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 406. Τέντες, ό.π., σ. 251επ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π. Ι, σ. 802-803. Απαλαγάκη Χ. [Απαλαγάκη Χ./Ρεντούλης Π.] Ερμηνεία κατ' άρθρον ΚΠολΔ, 6^η έκδοση, 2019, σ. 2909.

⁶⁸⁶ ΜΠρΛαρ 614/2018 ΝΟΜΟΣ.

⁶⁸⁷ Για την αρχή της χρηματικής εκκαθάρισης που διέπει το πτωχευτικό δίκαιο βλ. παραπάνω υπό Ι. Αφερεγγυότητα, σ. 7. Ακόμη, Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 153επ. Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 406.

⁶⁸⁸ Άρθρα 1047-1048 ΚΠολΔ. Περισσότερα σε Πανταζόπουλο, ό.π., σ. 406, 411. Ακόμη, βλ. Νίκα, ΙΙ, ό.π., σ. 883επ.

⁶⁸⁹ Πάντως, πρόκειται για μέτρο που τελεί «σε ευθεία αντίθεση» (Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., ΙΙα, σ. 188) με το άρθρο 2§1 του Συντάγματος περί σεβασμού της αξίας του ανθρώπου καθώς και με το άρθρο 11 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα του ΟΗΕ το οποίο κυρώθηκε με το ν. 2562/1997 (ΦΕΚ 25/Α/26.2.1997) και τέθηκε σε ισχύ στις 05.08.1997 (Ανακοίνωση Υπουργείου Εξωτερικών Φ.0545/63/ΑΣ 292/Μ.2870/ΦΕΚ Α 92/16-5-1997), σύμφωνα με το οποίο αποκλείεται απαγγελία προσωπικής κράτησης κατά εμπόρου για εμπορική απαίτηση, εάν η μη εκπλήρωση οφείλεται αποκλειστικά σε αδυναμία του. Αναλυτικά, Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., ΙΙβ, σ. 369επ., 376επ. Τέντες, ό.π., σ. 536επ. Νομολογιακά έχει κριθεί ότι ως αδυναμία νοείται η οικονομική αδυναμία, υπαίτια ή ανυπαίτια, ενώ ως κακοπιστία η μη πληρωμή με πρόθεση και δόλο του οφειλέτη, αν και έχει την οικονομική δυνατότητα να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του (σκεπτικό, αναλογικά εφαρμοζόμενο στη διαδικασία εξυγίανσης, αποφάσεων ΕφΠειρ 277/2005 ΔΕΕ 2005, 685, ΑΠ Ολ 23/2005 ΔΕΕ 2005, 815). Σχετικές αποφάσεις: ΑΠ 23/2005 ΔΕΕ 2015, 815, ΑΠ Ολ 1/2009 ΔΕΕ 2009, 371, ΜΕφΠειρ 219/2015 ΔΕΕ 2015, 734. «Προσωπική Κράτηση Εμπόρου» Περιοδικό Επιχείρηση, τεύχος 50/2009, Ιούνιος, σ. 720. Επιπλέον, καταργήθηκε στον Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων με το άρθρο 67§6 ν. 3842/2010 (άρθρα 63-72, 81 ΚΕΔΕ: «Η προσωποκράτηση ως αναγκαστικό μέτρο προς είσπραξη δημοσίων εσόδων καταργείται»).

το οποίο ο οφειλέτης υποχρεώνεται «να υποβάλει κατάλογο των περιουσιακών του στοιχείων και να επιβεβαιώσει το περιεχόμενό του με όρκο».⁶⁹⁰

Τα προαναφερθέντα μέσα μπορούν να ληφθούν σωρευτικά ή διαδοχικά.⁶⁹¹ Εξ αυτών, η κατάσχεση έχει σημαίνουσα θέση και πρακτική αξία, όπως καταφαίνεται από τη λεπτομερή ρύθμισή της στον ΚΠολΔ.⁶⁹²

α. Κατάσχεση

Με την αναγκαστική κατάσχεση, η οποία αποτελεί την αφετηρία της κύριας διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, επέρχεται υλική και νομική δέσμευση περιουσιακών στοιχείων του καθ' ου.⁶⁹³ Η αυτοδίκαιη αναστολή καταλαμβάνει όλα τα είδη κατάσχεσης, ήτοι α) κινητών εις χείρας του οφειλέτη, β) κινητών εις χείρας τρίτου, γ) ακινήτων, πλοίων ή αεροσκαφών, καθώς και δ) ειδικών περιουσιακών στοιχείων.⁶⁹⁴ Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 951ΚΠολΔ, «η κατάσχεση δεν επιτρέπεται να επεκταθεί σε περισσότερα από όσα χρειάζονται για να ικανοποιηθεί η απαίτηση και για να καλυφθούν τα έξοδα της εκτέλεσης». Η εν λόγω διάταξη συνάδει με την αρχή της καλόπιστης διεξαγωγής της αναγκαστικής εκτέλεσης χωρίς καταχρηστική διαδικαστική συμπεριφορά, όπως άλλωστε επιτάσσει το άρθρο 25§3 του Συντάγματος περί απαγορεύσεως καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος.⁶⁹⁵ Σε περίπτωση παράβασης, δεν επέρχεται ακυρότητα της κατάσχεσης, αλλά περιορισμός της στα ανάλογα περιουσιακά στοιχεία, κατόπιν δικαστικής αποφάσεως που εκδίδεται ύστερα από ανακοπή του οφειλέτη.⁶⁹⁶ Μία εκ των καινοτομιών του νόμου 4738/2020 είναι η δυνατότητα άρσης τυχόν κατάσχεσης, συμπεριλαμβανομένης κατάσχεσης εις χείρας τρίτων, όταν η άρση προβλέπεται στη συμφωνία εξυγίανσης και αφορά σε ρυθμιζόμενες από τη συμφωνία οφειλές.⁶⁹⁷

Με την κατάσχεση δεν δημιουργείται προνόμιο υπέρ της απαιτήσεως του κατασχόντος ούτε κάποιο δικαίωμα. Το κατασχεθέν αντικείμενο παραμένει στην υλική και νομική κατάσταση που βρίσκεται κατά το χρόνο της κατάσχεσης.⁶⁹⁸ Κατ' εξαίρεση της γενικής αρχής περί μη δημιουργίας προνομίων μετά την κατάσχεση, που διέπει το ελληνικό δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης,⁶⁹⁹ προβλέπεται η δυνατότητα τροπής προσημείωσης σε υποθήκη, η οποία ανατρέχει στον χρόνο εγγραφής της, σύμφωνα με το άρθρο 997§3εδ.β' ΚΠολΔ και είναι ισχυρή έναντι του επισπεύδοντος δανειστή και των αναγγελλθέντων δανειστών, ενώ, κατ' άρθρο 1007§1εδ. γ' ΚΠολΔ, η τροπή θα πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί πριν την καταβολή του πλειστηριάσματος. Διαφορετικά, ο προσημειούχος δανειστής θα καταταχθεί τυχαίως.⁷⁰⁰

⁶⁹⁰ Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 412-415.

⁶⁹¹ Τέντες, ό.π., σ. 137.

⁶⁹² Ορφανίδης, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 1.

⁶⁹³ Η νομική δέσμευση είναι εφικτή μέσω της απαγορεύσεως διαθέσεως, ενώ η υλική μέσω μεσεγγυήσεως ή διαχειρίσεως. Περισσότερα, Νίκας, Π, ό.π., σ. 155επ. Βλ. επίσης Πανταζόπουλο, σ. 406επ.

⁶⁹⁴ Άρθρα 953 και 982ΚΠολΔ/Αναλυτικά για τα ακατάσχετα Ρεντούλης σε Απαλαγάκη, ΚΠολΔ ό.π. σ. 2989επ. Τέντες, ό.π., σ. 281επ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 213επ.

⁶⁹⁵ Η εν λόγω αρχή εξειδικεύεται στα άρθρα 116ΚΠολΔ, 281ΑΚ.

⁶⁹⁶ Αναλυτικά, Γέσιου-Φαλτσή Π., Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, τ. Πα Ειδικό μέρος, γ' έκδοση, 2018, σ. 184επ., Τέντες, ό.π., σ. 184. Νίκας, Π, ό.π., σ. 160επ. ΑΠ 551/2005 ΕλλΔνη 2007, 460.

⁶⁹⁷ Άρθρο 60§6 περ. δ' ν. 4738/2020.

⁶⁹⁸ Νίκας, Π, ό.π., σ. 156.

⁶⁹⁹ Βλ. άρθρο 997§3εδ.α' ΚΠολΔ.

⁷⁰⁰ ΑΚ 1279. Αναλυτικά για την προβληματική των προνομίων μετά την κατάσχεση, Ορφανίδης, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 117επ.

Για όσο διάστημα ισχύει η αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020, αναστέλλονται και οι ενέργειες του επισπεύδοντος δανειστή, ο οποίος είναι αυτός που κινεί την εξέλιξη της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης από στάδιο σε στάδιο, βάσει της αρχής της πρωτοβουλίας του επισπεύδοντος του άρθρου 927εδ. α΄ ΚΠολΔ.⁷⁰¹ Σημειώνεται ότι παραίτηση από την κατάσχεση είναι δυνατή, καθώς ενεργεί υπέρ του οφειλέτη και, ως εκ τούτου, δεν καταλαμβάνεται από την αναστολή.⁷⁰²

Κατάσχεση κινητών εις χείρας του οφειλέτη

Βάσει της αυτοδίκαιης αναστολής, αναστέλλεται η κατ' άρθρο 954επ.ΚΠολΔ, κατάσχεση κινητών στα χέρια του οφειλέτη. Αντικείμενο της κατάσχεσης είναι τα κινητά που ανήκουν κατά κυριότητα στον οφειλέτη, εξαιρουμένων των ακατασχέτων της παραγράφου 3 του άρθρου 953ΚΠολΔ.⁷⁰³ Η αναφορά στο νόμο σε εκείνα που βρίσκονται εις χείρας του οφειλέτη γίνεται για πρακτικούς λόγους, ώστε να απαλλάσσεται ο δικαστικός επιμελητής από την υποχρέωση ελέγχου της κυριότητας, αρκούμενος στο ότι βρίσκονται στην κατοχή του οφειλέτη, γεγονός που τεκμαίρει κυριότητα.⁷⁰⁴ Εξαιτίας της εισαγωγής του θεσμού των πολλαπλών κατασχέσεων, στην ίδια κατηγορία εντάσσεται και η κατάσχεση στα χέρια μεσεγγυούχου. Επίσης, υπόκεινται στην ίδια διαδικασία και κινητά που βρίσκονται μεν στην κατοχή τρίτου, ο οποίος εκουσίως τα αποδίδει, όπως και κινητά που βρίσκονται στην κατοχή του επισπεύδοντος δανειστή και αποδίδονται εκουσίως.⁷⁰⁵

Κατάσχεση κινητών εις χείρας τρίτου

Η αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020 καταλαμβάνει επίσης την περίπτωση κατάσχεσης κινητών εις χείρας τρίτου.⁷⁰⁶ Η κατάσχεση επιβάλλεται μεν από τον δανειστή κατά του οφειλέτη, αλλά στρέφεται κατά τρίτου προσώπου. Εν προκειμένω, συνδέονται τρία πρόσωπα, ήτοι: ο δανειστής, ο καθ' ου και ο οφειλέτης του καθ' ου. Πρόκειται για δύο δανειστές και δύο οφειλέτες.⁷⁰⁷

Στο αντικειμενικό πεδίο του εν λόγω μέσου, που ρυθμίζεται στα άρθρα 982επ.ΚΠολΔ, εντάσσονται χρηματικές απαιτήσεις του καθ' ου κατά τρίτων μη εξαρτώμενες από αντιπαροχή ή απαιτήσεις του καθ' ου κατά τρίτων για μεταβίβαση της κυριότητας κινητών μη εξαρτώμενη από

⁷⁰¹ Περισσότερα Τέντες, ό.π., σ. 8.

⁷⁰² Σχετικά με τη δυνατότητα παραίτησης από την κατάσχεση, βλ. Πανταζόπουλο, ό.π., σ. 408.

⁷⁰³ Για τα ακατάσχετα, Νίκας, Π, ό.π., σ. 185επ. και Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 422επ.

⁷⁰⁴ Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 419.

⁷⁰⁵ Βλ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 204επ. Ως προς την έννοια των κινητών, βλ. άρθρο 948ΑΚ, καθώς και Νίκα, ό.π., σ. 177επ. Για την κατάσχεση εις χείρας του οφειλέτη βλ. Πανταζόπουλο, ό.π., σ. 418επ. ΟΛΑΠ 41/1996, ΕλλΔνη 1997, 46, η οποία ερμήνευσε το άρθρο 997§1ΚΠολΔ σχετικά με το επιτρεπτό μίσθωσης κινητών, στο πλαίσιο κατάσχεση, ως υποσχετικής δικαιοπραξίας, με την οποία δεν μεταβιβάζεται εμπράγματο δικαίωμα στο πράγμα.

⁷⁰⁶ Αναλυτικά για τις προϋποθέσεις επιβολής κατασχέσεως εις χείρας τρίτου βλ. Εισηγήση Ορφανίδη Γ. με τίτλο «Οι προϋποθέσεις για την επιβολή της κατασχέσεως εις χείρας τρίτου», στο 41^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ενώσεως Ελλήνων Δικονομολόγων (2016), στον τόμο των Πρακτικών, 2017, σ. 25-96. ΠΠρΘεσ 12935/2017 Αρμ 2017, 1946, ΑΠ 500/2018 (www.areiospagos.gr).

⁷⁰⁷ Περισσότερα, Τέντες, ό.π., σ. 421επ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πβ, σ. 7. Για τη δικαιολογητική βάση της κατάσχεσης στα χέρια τρίτου βλ. Ορφανίδη, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 361. Νίκας, Π, ό.π., σ. 689επ.

αντιπαροχή, καθώς και κινητά πράγματα που βρίσκονται εις χείρας τρίτου.⁷⁰⁸ Χαρακτηρίζεται δε ως το εν δυνάμει σπουδαιότερο, το ηπιότερο και το πλέον αποτελεσματικό μέσο ικανοποίησης χρηματικών απαιτήσεων.⁷⁰⁹ Γίνεται δεκτό ότι μπορούν να κατασχεθούν και μελλοντικές χρηματικές απαιτήσεις, αρκεί να στηρίζονται σε υπαρκτή έννομη σχέση,⁷¹⁰ καθώς και μη ληξιπρόθεσμες, που τελούν υπό αναβλητική αίρεση ή προθεσμία.⁷¹¹ Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 991ΑΚΠολΔ, αντικείμενο της κατάσχεσης εις χείρας τρίτου μπορεί να είναι και κινητές αξίες ή χρηματοπιστωτικά μέσα που τηρούνται σε άυλη μορφή και εκποιούνται σε χρηματιστήριο ή άλλη ρυθμιζόμενη αγορά που λειτουργεί στην ημεδαπή.⁷¹² Τέλος, στην παράγραφο 2 του ως άρθρου 982ΚΠολΔ, παρατίθεται κατάλογος ακατασχέτων.⁷¹³

Κριτήριο για τον καθορισμό του «τρίτου» είναι η «νομική του αυτοτέλεια» έναντι του προσώπου του καθ'ου η εκτέλεση, η οποία απορρέει από συγκεκριμένη έννομη σχέση. Επιπλέον, απαιτείται πλήρωση του κριτηρίου της «αυτοτελούς εξουσίας» του τρίτου έναντι του καθ'ου.⁷¹⁴ Αν ενεργεί στο όνομα και για λογαριασμό του οφειλέτη δεν λογίζεται ως τρίτος.⁷¹⁵

Για το υποστατό της κατάσχεσης απαιτείται επίδοση κατασχετηρίου εγγράφου (983ΚΠολΔ) στον τρίτο και στον καθ'ου και όχι κατασχετήριας έκθεσης, όπως στην περίπτωση της κατάσχεσης εις χείρας του οφειλέτη.⁷¹⁶ Εν προκειμένω, ο δικαστικός επιμελητής ενεργεί ως όργανο επιδόσεως και όχι ως όργανο εκτελέσεως.⁷¹⁷

Συνέπεια της κατασχέσεως εις χείρας τρίτου είναι η υλική και νομική δέσμευση του κατασχεθέντος αντικειμένου, υπό την έννοια ότι ο τρίτος κατέχει το πράγμα ως μεσεγγυούχος, ενώ απαγορεύεται η διάθεσή του.⁷¹⁸ Ακόμη, ισχύει η πολλαπλότητα των κατασχέσεων, η απαγόρευση της οποίας ουδέποτε υφίστατο στην περίπτωση της κατάσχεσης εις χείρας τρίτου.⁷¹⁹ Δικαιολογητική βάση είναι ότι το επιτρεπτό της πολλαπλότητας λειτουργεί ως

⁷⁰⁸ Άρθρο 982§1ΚΠολΔ. Αναλυτικά για το αντικείμενο της κατασχέσεως εις χείρας τρίτου, Ορφανίδης, ό.π., Εισήγηση, σ. 40επ. ΜΠρΛαρ 21/2016 ΕλλΔνη 2016, 244, Εφαθ 5740/2013 ΕφαΔΠολΔ 2013, 796, ΜΠρΑθ 700/2013 ΝοΒ 2013, 1265.

⁷⁰⁹ Ορφανίδης, ό.π., Εισήγηση, σ. 26επ.

⁷¹⁰ πχ μίσθωση πράγματος, εντολή κλπ. Περισσότερα, Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 696επ.

⁷¹¹ Περισσότερα Τέντες, ό.π., σ. 425.

⁷¹² Τέντες, ό.π., σ. 426επ., Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 56επ.

⁷¹³ Αναλυτικά για τα ακατάσχετα, Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 60επ., Τέντες, ό.π., σ. 428επ., Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 705επ. Η παραβίαση της διάταξης περί ακατασχέτων χρήζει προβολής με ανακοπή. Ορφανίδης, Αναστολή εκτελέσεως, ό.π., σ. 63.

⁷¹⁴ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 25επ. Συνεπώς, δεν θεωρείται τρίτος ο ασκών τη γονική μέριμνα, ο δικαστικός συμπαραστάτης, ο υπάλληλος, ο σύνδικος κλπ. Παραδείγματα τρίτων είναι: ο μισθωτής, ο εντολοδόχος απέναντι στον εντολέα (ΑΚ719), ο χρησάμενος (ΑΚ810), ο μεταφορέας, ο συμβολαιογράφος, ο πληρεξούσιος του οφειλέτη, η ασφαλιστική εταιρεία για ποσό οφειλόμενο στον υπαίτιο ατυχήματος κλπ. Περισσότερα παραδείγματα σε Γέσιου-Φαλτσή, ομοίως, σ. 28επ. Ορφανίδης, Εισήγηση, ό.π., σ. 30επ. Επίσης, Τέντες, ό.π., σ. 422επ. ΑΠ 11/2017 με παρατ. Βενιέρη ΔΕΕ 2017, 1063, ΜΠρΑθ 2321/2017 ΧρηΔ 2017, 101.

⁷¹⁵ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 26 Για τη δυνατότητα κατάσχεσης στα χέρια τετάρτου, υπό την πρακτική της ταυτόχρονης υποβολής δύο κατασχέσεων (της πρώτης μέσω πλαγιαστικής αγωγής του άρθρου 72ΚΠολΔ και της δεύτερης κατά του οφειλέτη, προς επίτευξη άμεσης εισπράξεως προς τον κατασχόντα δανειστή). Αναλυτικά, Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 35επ. Επίσης, Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 694.

⁷¹⁶ Αναλυτικά, Τέντες, ό.π., σ. 436επ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 106επ. Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 729επ. Ορφανίδης, Εισήγηση, ό.π., σ. 56επ.

⁷¹⁷ Ορφανίδης, Εισήγηση, ό.π., σ. 48 αλλά και αναλυτικά για τον τρόπο που συντελείται η κατάσχεση εις χείρας τρίτου σ. 48επ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 96επ.

⁷¹⁸ Άρθρο 984§§1-3ΚΠολΔ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 112επ. Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 749επ. Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 438επ.

⁷¹⁹ Για την πολλαπλότητα των κατασχέσεων βλ. Ορφανίδη, Εισήγηση, ό.π. σ. 87επ., Νίκα, ΙΙ, ό.π., σ. 752επ.

υποκατάστατο της αναγγελίας, μη εφικτού θεσμού στην κατάσχεση εις χείρας τρίτου.⁷²⁰ Η απαγόρευση διάθεσης καταλαμβάνει, σύμφωνα με το άρθρο 984§2ΚΠολΔ την κάθε είδους εξόφληση (καταβολή, άφεση χρέους, δόση αντί καταβολής κ.ά.). Δυνάμει της διάταξης του άρθρου 449ΑΚ και 984Π ΚΠολΔ και όπως έχει νομολογιακά κριθεί, ο συμψηφισμός είναι επιτρεπτός, εφόσον οι προϋποθέσεις του υπήρχαν σε χρόνο προγενέστερο της επίδοσης του κατασχετηρίου στον τρίτο. Απαιτείται δηλαδή όχι μόνο γεννημένη αλλά και ληξιπρόθεσμη ανταπαίτηση του τρίτου πριν το προαναφερθέν κρίσιμο χρονικό σημείο της επίδοσης του κατασχετηρίου.⁷²¹

Στο πλαίσιο της διαδικασίας εξυγίανσης, όλες οι απαιτήσεις που υπόκεινται στο αντικειμενικό πεδίο της κατάσχεσης κινητών εις χείρας τρίτου καταλαμβάνονται από την αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020. Αναστέλλεται, μεταξύ άλλων, η κατάσχεση μελλοντικών απαιτήσεων, η οποία στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτέλεσης επιτρέπεται, εφόσον αυτές απορρέουν από υπαρκτή έννομη σχέση, όπως είναι, για παράδειγμα, οι συμβάσεις μίσθωσης, εντολής, χρησιδανείου, παρακαταθήκης και εταιρείας.⁷²² Το επιτρεπτό της κατάσχεσης μελλοντικών απαιτήσεων στην αναγκαστική εκτέλεση έγκειται «στην ανάγκη ενίσχυσης της εμπορικής πίστης του οφειλέτη και συνακόλουθα των συναλλαγών, αλλά και στην ανάγκη να μην διαφεύγουν της κατασχέσεως απαιτήσεις, οι οποίες από τη φύση τους γεννώνται και αποθνήσκουν ταχύτατα».⁷²³ Τέτοιες απαιτήσεις είναι, λόγου χάρη, η χρηματική οφειλή έναντι του τρίτου δικαιούχου της εγγυητικής επιστολής που κατάσχετα πριν από την κατάπτωσή της στα χέρια της τράπεζας.⁷²⁴ Οι μελλοντικές απαιτήσεις μπορεί να είναι αντικείμενο και κατάσχεσης ειδικών περιουσιακών στοιχείων. Σε αυτή την περίπτωση απαιτείται επίδοση δικαστικής απόφασης μόνο στον οφειλέτη και όχι και στον τρίτο.

Όπως έχει κριθεί νομολογιακά, η κατάσχεση μελλοντικών απαιτήσεων εις χείρας τρίτου είναι επιτρεπτή, εφόσον κατά τον χρόνο που συντελείται η εκχώρηση ο καθ' ου δεν έχει απωλέσει την εξουσία διαθέσεως. Η νομική υπόσταση της εκχώρησης δεν επηρεάζεται από τυχόν απώλεια εξουσίας διαθέσεως του καθ' ου σε χρόνο μεταγενέστερο της εκχώρησης. Ο κατασχών δύναται να διεκδικήσει το δικαίωμα που του έχει εκχωρηθεί αμέσως μόλις αυτό γεννηθεί στο μέλλον.⁷²⁵

Κατάσχεση ακινήτων, πλοίων ή αεροσκαφών του οφειλέτη

Η αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020 καταλαμβάνει, επίσης, την κατάσχεση ακινήτων, πλοίων ή αεροσκαφών του οφειλέτη και εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί αυτών, κατ' άρθρο 992επ.ΚΠολΔ.⁷²⁶ Για το επιτρεπτό της κατασχέσεως, στο πλαίσιο αναγκαστικής

⁷²⁰ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πβ, σ. 121επ.

⁷²¹ ΑΠ 663/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΤρΕφΑθ 2284/2016 ΕδΑΔΠολΔ 2017, 570, ΜΠρΑμαλ 167/2017 ΕλλΔνη 2018, 526. Βλ. επίσης Μιχαηλίδη Ι. σε Απαλαγάκη, ΚΠολΔ, ό.π., σ. 3195επ., Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πβ, σ. 128επ., Νίκα, Αναγκαστική Εκτέλεση ΙΙ, ό.π., σ. 756επ. Για τον συμψηφισμό μελλοντικών απαιτήσεων βλ. Ορφανίδη, Εισήγηση, ό.π., σ. 72. Για την κατάσχεση απαιτήσεων εις χείρας τρίτου βλ. Παναγόπουλο Κ., Ζητήματα ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου από την κατάσχεση απαιτήσεων στα χέρια τρίτου σε Τιμητικό Τόμο Νικολάου Κλαμαρή, 2016, σ. 779-790.

⁷²² Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 697.

⁷²³ Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 697-698.

⁷²⁴ Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 698.

⁷²⁵ Αναλυτικά Μάζης Π./Ορφανίδης Γ./Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη Ευδ., Ερμηνεία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, άρθρα 904-1054, Αναγκαστική Εκτέλεση, 2η έκδοση, 2021, σ. 642.

⁷²⁶ Για την κατάσχεση ακινήτων βλ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 276επ. Ειδικότερα για το επιτρεπτό της κατάσχεσης ιδανικών μεριδίων και φιλής κυριότητας βλ. σ. 279.

εκτέλεσης, απαιτείται έλεγχος περί της κυριότητας του οφειλέτη, ο οποίος καθίσταται ευχερής βάσει των δημοσίων βιβλίων.⁷²⁷

Δεδομένου ότι η κατάσχεση ακινήτου στρέφεται κατά του κυρίου, δεν ενδιαφέρει αν το ακίνητο βρίσκεται στην κατοχή ή νομή τρίτου.⁷²⁸ Εκτός της κυριότητας, αντικείμενο της κατάσχεσης μπορεί να είναι και λοιπά εμπράγματα δικαιώματα. Ειδικότερα, ως προς τις δουλείες, γίνεται διάκριση ανάμεσα στις πραγματικές και προσωπικές. Οι πραγματικές δεν κατάσχονται αυτοτελώς, δεδομένου ότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με το δεσπόζον ακίνητο.⁷²⁹ Ως προς την επικαρπία, γίνεται δεκτό ότι μπορεί να υπαχθεί σε αναγκαστική εκτέλεση, εφόσον στη συστατική της πράξη ορίζεται ως μεταβιβαστό εμπράγματο δικαίωμα, κατ' ΑΚ 1166. Διαφορετικά, η άσκησή της υπόκειται σε αναγκαστική εκτέλεση, εκλαμβανομένης ως ειδικού περιουσιακού στοιχείου.⁷³⁰ Η προσωπική δουλεία της οικήσεως δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο κατασχέσεως, δεδομένου ότι είναι από τη φύση της αμεταβίβαστη, κατ' άρθρο 1185ΑΚ.⁷³¹ Επομένως, δεν καταλαμβάνεται από την αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020. Οι άλλες περιορισμένες δουλείες είναι, κατ' άρθρο 1190ΑΚ, αμεταβίβαστες, εκτός αν στην ιδρυτική τους πράξη ορίζεται άλλως. Ως εκ τούτου, μόνο κατ' εξαίρεση μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο κατάσχεσης και μόνο αν διαθέτουν αυτοτελή χρηματική αξία.⁷³² Τέλος, το δικαίωμα υποθήκης του καθ' ου σε ακίνητο τρίτου δεν μπορεί να είναι αντικείμενο αναγκαστικής κατάσχεσης, καθώς δεν έχει «αυτοτελή οικονομική αξία».⁷³³

Όπως στην κατάσχεση κινητών εις χείρας του οφειλέτη, έτσι και στην υπό εξέταση περίπτωση, συνέπεια της κατασχέσεως είναι η απαγόρευση διάθεσης του ακινήτου.⁷³⁴ Στην απαγόρευση δεν εμπίπτει, ωστόσο, η εκμίσθωση του ακινήτου, όπως προκύπτει από το άρθρο 997§1εδ. β' και γ' ΚΠολΔ και έχει κριθεί νομολογιακά με την απόφαση ΟΛΑΠ 41/1996, στην οποία έγινε δεκτό ότι η εκμίσθωση ακινήτου, ως υποσχετική δικαιοπραξία, επιτρέπεται ενώ υφίσταται απαγόρευση διαθέσεως.⁷³⁵ Ειδικότερα, ως προς την ισχύουσα στον ΚΠολΔ ρύθμιση, η εκμίσθωση είναι έγκυρη, εκτός αν σε προθεσμία ενός μηνός από τη μεταγραφή της περίληψης της κατακυρωτικής έκθεσης καταγγελθεί από τον υπερθεματιστή.⁷³⁶ Ως δεύτερη συνέπεια της κατάσχεσης λογίζεται το επιτρεπτό πολλαπλών κατασχέσεων, οι οποίες διενεργούνται αυτοτελώς.⁷³⁷ Απαγόρευση διάθεσης επέρχεται και κατά τη διάρκεια ισχύος της αυτόματης

⁷²⁷ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 277. Νίκας, Π, ό.π., σ. 234επ.

⁷²⁸ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 279, 285επ. Κατ' άρθρο 992§2ΚΠολΔ, η κατάσχεση ακινήτου εκτείνεται στα συστατικά, ακόμα κι όταν αυτά δεν μνημονεύονται στην κατασχετήρια έκθεση. Επίσης, περιλαμβάνει και τα παραρτήματα, όταν όμως αυτά μνημονεύονται στην κατασχετήρια έκθεση. Διαφορετικά, κατάσχονται αυτοτελώς ως κινητά πράγματα. Επιπρόσθετα, η κατάσχεση ακινήτων διέπει και τα ακίνητα που αποτελούν οικονομικό σύνολο, κατ' άρθρο 1001Α ΚΠολΔ, όπως ξενοδοχειακές, βιομηχανικές ή βιοτεχνικές μονάδες.

⁷²⁹ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 282.

⁷³⁰ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 284. Νίκας, Π, ό.π., σ. 241επ.

⁷³¹ Ως αμεταβίβαστη δεν μπορεί να αποτελέσει και αντικείμενο υποθήκης. Βλ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 284 Νίκας, Π, ό.π., σ. 240επ.

⁷³² Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 284-285.

⁷³³ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 285.

⁷³⁴ Αναλυτικά, Νίκας, Π, ό.π., σ. 266επ. και Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 466επ.

⁷³⁵ Με παρατηρήσεις Κωστάκου Π, ΕλλΔνη 1997, 46, ΑΠ 1230/2001 με παρατηρήσεις Βαλμαντώνη Κ ΕλλΔνη 2002, 145/ΕφΛαμ 46/2009 με παρατηρήσεις Μπάρτζια Χ. Αρμ2010, 1000, ΜΕφΠειρ 48/2013 ΠειρΝ 2013,34. Περισσότερα βλ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 310επ., καθώς και Ρεντούλη σε Απαλαγάκη, ΚΠολΔ, σ. 3267.

⁷³⁶ Άρθρο 997§1εδ. β'-δ' ΚΠολΔ.

⁷³⁷ Άρθρο 997§5ΚΠολΔ. Σχετικά, Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 325επ.

αναστολής του άρθρου 50 ν. 4738/2020. Παρ' όλο που οι κατασχέσεις αναστέλλονται, προβλέπεται απαγόρευση διάθεσης ακινήτων και εξοπλισμού της επιχείρησης του οφειλέτη.⁷³⁸

Κατάσχεση ειδικών περιουσιακών στοιχείων

Στην αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020 εμπίπτει και η κατάσχεση ειδικών περιουσιακών στοιχείων. Στο άρθρο 1022 ΚΠολΔ ορίζεται αρνητικά το πεδίο εφαρμογής της κατάσχεσης, αναφερόμενο σε ειδικά περιουσιακά δικαιώματα του καθ' ου, τα οποία δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο κατάσχεσης υπό άλλη διαδικασία, ενώ χρειάζεται να πληρούνται δύο ακόμη θετικές προϋποθέσεις, ήτοι περιουσιακός χαρακτήρας δικαιωμάτων, υπό την έννοια χρηματικής αξίας στις συναλλαγές, καθώς και δυνατότητα μεταβίβασής τους, σύμφωνα με τους κανόνες του ουσιαστικού δικαίου.⁷³⁹ Τέτοια δικαιώματα, όπως ενδεικτικά αναφέρονται στο ως άνω άρθρο είναι τα δικαιώματα: πνευματικής ιδιοκτησίας,⁷⁴⁰ ευρεσιτεχνίας,⁷⁴¹ εκμετάλλευσης κινηματογραφικών ταινιών,⁷⁴² καθώς και απαιτήσεων κατά τρίτων εξαρτώμενες από αντιπαροχή.⁷⁴³ Περαιτέρω, άλλες περιπτώσεις ειδικών περιουσιακών στοιχείων είναι το εταιρικό μερίδιο ΕΠΕ,⁷⁴⁴ τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας,⁷⁴⁵ δικαίωμα υψούν,⁷⁴⁶ δικαιώματα επί των ονομάτων ιστοχώρων με κατάληξη «.gr».⁷⁴⁷

Ειδικότερο ενδιαφέρον έχει η κατάσχεση επιχείρησης ως συνόλου. Η υπ' αριθ. 7/2009 απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου⁷⁴⁸ ήταν απόφαση-σταθμός για το κατασχετό της επιχείρησης, με την οποία έγινε δεκτό ότι «το άυλο αγαθό της επιχειρήσεως, ως σύνολο, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο κατασχέσεως υπό τη μορφή του ειδικού περιουσιακού στοιχείου. Ειδικότερα η έννοια του δικαιώματος στο άρθρο 1022ΚΠολΔ δεν είναι αυστηρά νομική, αλλά περιουσιακή, ώστε να μπορεί να περιλαμβάνει όχι μόνον τα νομικώς, αλλά και τα οικονομικώς αυθύπαρκτα δικαιώματα».⁷⁴⁹

⁷³⁸ Άρθρο 50§1 περ. γ ν. 4738/2020.

⁷³⁹ Τέντες, ό.π., σ. 491-492. Για το περιουσιακό και μεταβιβαστό χαρακτήρα των δικαιωμάτων βλ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 285επ., καθώς και Νίκα, Αναγκαστική Εκτέλεση ΙΙ, ό.π., σ. 821επ. ΜΠρΠειρ 940/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΑθ 5801/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁷⁴⁰ ΕιρΑμαρας 389/2016 ΧρΙΔ 2017, 368 / Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 824επ.

⁷⁴¹ Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 826.

⁷⁴² Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 826επ.

⁷⁴³ Αναλυτικά Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., σ. 289επ. Ειδικότερα για τις απαιτήσεις κατά τρίτων που εξαρτώνται από αντιπαροχή, όπως το εργολαβικό αντάλλαγμα, σ. 292επ. Τέντες, ό.π., σ. 496επ. Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 827. ΕφΘεσ 953/2013 ΕλλΔνη 2014, 143, ΑΠ 154/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 642/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁷⁴⁴ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 295. Τέντες, ό.π., 497. ΕφΑθ 726/2016 ΔΕΕ 2016, 796, ΜΠρΑθ 5256/2014 με παρατ. Φιλιώτη ΕΠολΔ 2014, 347, ΜπρΘεσ 297/2012 ΕλλΔνη 2014, 210, ΕφΑθ 5907/2012 Επιχείρηση 2013, 576.

⁷⁴⁵ Επωνυμία, Διακριτικά γνωρίσματα, Σήμα, Επιχείρηση, Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., σ. 296επ. Τέντες, ό.π., σ. 493επ. ΑΠ Ολ 4/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁷⁴⁶ ΕφΠατρ 35/2006 ΑχΝομ 2007, 661.

⁷⁴⁷ Τέντες, ό.π., σ. 498-499. Συνεπεία της κατασχέσεως, επέρχεται απαγόρευση διάθεσης του κατασχεμένου (Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 845επ). Ως προς το επιτρεπτό της πολλαπλότητας των κατασχέσεων, δεν ρυθμίζεται ευθέως στο νόμο. Βλ. Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 318επ. Επίσης, Τέντες, ό.π., σ. 508επ. Νίκας, ΙΙ, ό.π. σ. 846.

⁷⁴⁸ ΑΠ Ολ 7/2009 ΔΕΕ 2009, 784 βλ. Μπέη, Μελέτες και παρατηρήσεις στη νομολογία <http://kostasbeys.gr/articles.php?s=4&mid=1479&mnu=3&id=25423>, 2009, *Αναγκαστική κατάσχεση ειδικών περιουσιακών στοιχείων*.

⁷⁴⁹ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιββ, σ. 299. Στο ίδιο πνεύμα με την απόφαση της Ολομέλειας του ΑΠ: ΜΠρΜεσολ 134/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕιρΘεσ 1886/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΑθ 5845/2010 με παρατ. Κατηφόρη ΕΠολΔ 2011, 234. Κριτική Νίκα, σύμφωνα με τον οποίο με την ΑΠ Ολ 7/2009 «υλοποιείται μια αδήριτη για τις συναλλαγές αναγκαιότητα...υπερβαίνει βέβαια η ίδια τους κανόνες του ουσιαστικού δικαίου, το οποίο δεν γνωρίζει την αντίστοιχη ρύθμιση για συμβατική εκποίηση της επιχείρησης υπο actu». Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 831.

β. Αναγκαστική Διαχείριση

Η αυτοδίκαιη αναστολή καταλαμβάνει και την αναγκαστική διαχείριση.⁷⁵⁰ Πρόκειται για μέσο αναγκαστικής εκτέλεσης για την ικανοποίηση χρηματικών απαιτήσεων, που αφορά σε ακίνητα ή στην επιχείρηση του οφειλέτη και συνίσταται στην «τακτική και επωφελή» οικονομική εκμετάλλευσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 1039§1 ΚΠολΔ. Σκοπός είναι η ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών από τα έσοδα του ακινήτου ή της επιχείρησης, χωρίς τη διενέργεια πλειστηριασμού και χωρίς την απώλεια εξουσίας διαθέσεως από τον οφειλέτη.⁷⁵¹ Ωστόσο, το εν λόγω μέσο δεν απέφερε τους προσδοκώμενους καρπούς, με αποτέλεσμα να «έχει ατονήσει σχεδόν πλήρως υπό τον ΚΠολΔ».⁷⁵²

Με την επιβολή αναγκαστικής διαχείρισης, ο οφειλέτης στερείται της διαχείρισεως του ακινήτου ή της επιχείρησης, σύμφωνα με το άρθρο 1038§2 εδ. α' ΚΠολΔ, ενώ διατηρεί την εξουσία διαθέσεως, δυνάμει του άρθρου 1036§2 ΚΠολΔ. Ενόσω υφίσταται αναγκαστική διαχείριση δεν απαγορεύεται η κατάσχεση του ακινήτου, των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης ή της επιχείρησης στο σύνολό της, όπως επίσης δεν απαγορεύεται η κήρυξη πτώχευσης.⁷⁵³

ii. Αναστολή ασφαλιστικών μέτρων

Σύμφωνα με το άρθρο 50§1 περ. β' ν. 4738/2020, η αυτοδίκαιη αναστολή καταλαμβάνει τα ασφαλιστικά μέτρα που προβλέπονται στα άρθρα 682επ. ΚΠολΔ.⁷⁵⁴ Η αναφορά στο άρθρο 50§1 περ. β' ν. 4738/2020 στα συντηρητικά ασφαλιστικά μέτρα της συντηρητικής κατάσχεσης και της εγγραφής προσημείωσης υποθήκης είναι ενδεικτική.

Με το μέτρο της συντηρητικής κατάσχεσης,⁷⁵⁵ δια του οποίου εξασφαλίζεται η ικανοποίηση χρηματικής ή χρηματικώς αποτιμητής απαίτησης, επιδιώκεται η αποτροπή επικείμενου κινδύνου, υπό την έννοια κινδύνου διαθέσεως υπό ευρεία έννοια ή καταστροφής, αλλοίωσης ή απόκρυψης περιουσιακών στοιχείων.⁷⁵⁶ Μπορεί να διαταχθεί επί κινητών, ακινήτων, εμπραγμάτων δικαιωμάτων, απαιτήσεων και όλων των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη, τα οποία βρίσκονται είτε εις χείρας του είτε εις χείρας τρίτου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 707 ΚΠολΔ. Στην περίπτωση της αυτοδίκαιης αναστολής του άρθρου 50 ν. 4738/2020, ο σκοπός

⁷⁵⁰ Άρθρα 1034-1046ΚΠολΔ.

⁷⁵¹ Τέντες, ό.π., σ. 515επ., Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 187, Γέσιου-Φαλτσή Π. Αναγκαστική Εκτέλεση, τ. Ιβ β' έκδοση, 2018, σ. 335επ., Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 856επ.

⁷⁵² Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιβ, σ. 335 Επίσης, Τέντες, ό.π., σ. 516. Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 857.

⁷⁵³ Αναλυτικά για όλες τις περιπτώσεις, Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Ιβ, σ. 342επ., Νίκας, ΙΙ, ό.π., σ. 863επ. Πανταζόπουλος, ό.π., σ. 410-411 όπου αναφέρεται ότι «ορθά υποστηρίζεται ότι χρησιμοποιείται περισσότερο για να επιτευχθεί αναστολή εκτέλεσης υπέρ του οφειλέτη, παρά για να ικανοποιηθεί ο δανειστής» (σ. 410).

⁷⁵⁴ Για τα γνήσια ασφαλιστικά μέτρα βλ. Γεωργίου Κ., Ασφαλιστικά Μέτρα, τόμ. 1, 2015, σ. 3επ. Αναλυτικά για τα ρυθμιστικά μέτρα εκτελέσεως βλ. Κόντη Γ., Τα ασφαλιστικά μέτρα ως ρυθμιστικά μέτρα της εκτέλεσης, Εισήγηση στο 43^ο Συνέδριο ΕΕΔ, με θέμα «Ζητήματα Αναγκαστικής Εκτέλεσης», 2018, σ. 261-322.

⁷⁵⁵ Άρθρα 707-724ΚΠολΔ. Αναλυτικά για τη διάκριση αναγκαστικής και συντηρητικής κατάσχεσης βλ. Ορφανίδη, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 2, 386-387, 389-390, 395, καθώς και Πανταζόπουλο, ό.π., σ. 407.

⁷⁵⁶ Χ. Τριανταφυλλίδης/Π. Ρεντούλης, σε Απαλαγάκη, ΚΠολΔ, ό.π., σ. 2289. Για τον επικείμενο κίνδυνο βλ. ΜΠρΘεσ 1417/2016 ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΛαμ 114/2016 ΕφΑΔΠολΔ 2016, 872, ΜΠρΑθ 4244/2016 ΝΟΜΟΣ.

του εν λόγω μέτρου καλύπτεται από την ισχύουσα αυτοδίκαιη απαγόρευση διάθεσης ακινήτων και εξοπλισμού της επιχείρησης του οφειλέτη.⁷⁵⁷

Με την προσημείωση υποθήκης, η οποία εγγράφεται επί ακινήτων και πλοίων,⁷⁵⁸ εξασφαλίζεται χρηματική ή χρηματικώς αποτιμητή απαίτηση.⁷⁵⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 682§1 ΚΠολΔ, το εν λόγω μέτρο, όπως και τα λοιπά ασφαλιστικά, διατάσσεται σε επείγουσες περιπτώσεις ή για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος,⁷⁶⁰ από τυχόν διάθεση του ακινήτου. Η αυτοδίκαιη απαγόρευση διάθεσης ακινήτων του οφειλέτη από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης και για τέσσερις μήνες, που προβλέπεται στο άρθρο 50 ν. 4738/2020, καλύπτει τον έναν από τους δύο σκοπούς της εγγραφής προσημείωσης υποθήκης, ήτοι την αποτροπή επικείμενου κινδύνου.⁷⁶¹ Ο έτερος σκοπός, αυτός της χορήγησης δικαιώματος προτίμησης για την απόκτηση υποθήκης, η οποία μετά τη τροπή της προσημείωσης σε υποθήκη λογίζεται ότι έχει εγγραφεί από την ημέρα της προσημείωσης, καλύπτεται έμμεσα. Εν προκειμένω, κατά την τετράμηνη περίοδο ισχύος της αυτόματης αναστολής, κανείς πιστωτής δε νομιμοποιείται προς εγγραφή προσημείωσης, παρά μόνο αν συντρέχουν οι εξαιρετικές προϋποθέσεις που ορίζονται στο νόμο, όπως αναφέρεται στη συνέχεια. Από την αυτοδίκαιη αναστολή ρητώς καταλαμβάνεται και η συναινετική προσημείωση υποθήκης, ενώ τυχόν εγγραφή της, παρά την αυτοδίκαιη απαγόρευση, είναι άκυρη.

Δεν συμβαίνει το ίδιο με την τροπή προσημείωσης σε υποθήκη, η οποία είναι δυνατή, παρά την αυτοδίκαιη αναστολή ασφαλιστικών μέτρων, εφόσον η εγγραφή της πραγματοποιήθηκε πριν την υποβολή αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης. Εξάλλου, και κατά την πτωχευτική διαδικασία επιτρέπεται η τροπή της οποτεδήποτε, καθώς δεν εκλαμβάνεται ως ατομική δίωξη κατά του οφειλέτη.⁷⁶²

Αν και στην περίπτωση της αυτοδίκαιης αναστολής ασφαλιστικών μέτρων δεν διευκρινίζεται αν η αναστολή αφορά στις απαιτήσεις που γεννήθηκαν μέχρι την έκδοση απόφασης επί της αίτησης επικύρωσης, όπως στην περίπτωση της αναστολής μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης, συνάγεται ότι αφορά και σε απαιτήσεις με γενεσιουργό αιτία μετά την υποβολή αίτησης επικύρωσης και μέχρι την έκδοση απόφασης.⁷⁶³ Κρίνεται εύλογη η αναστολή ασφαλιστικών μέτρων για ικανοποίηση απαιτήσεων που γεννώνται μετά την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης, καθώς η τυχόν λήψη τους θα δημιουργούσε προσκόμματα στην ομαλή εξέλιξη της προσπάθειας του οφειλέτη να εξασφαλίσει την εξυγίανση της επιχείρησής του, τουλάχιστον για το κρίσιμο διάστημα των πρώτων τεσσάρων μηνών από την κατάθεση της αίτησης για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης.

⁷⁵⁷ Άρθρο 50§1 περ. β' ν. 4738/2020.

⁷⁵⁸ Με εξαίρεση τα πλοία, κατ' άρθρο 195§1ΚΙΝΔ. Το κόστος εγγραφής είναι μικρότερο σε σχέση με την εγγραφή υποθήκης, μπορεί να εγγραφεί, για να ασφαλίσει απαιτήσεις υπό αίρεση ή προθεσμία ακόμη και μέλλουσες απαιτήσεις, μπορεί να λάβει μια γενικευμένη μορφή, εφόσον καταλαμβάνει ακίνητα υφιστάμενα και μέλλοντα να αποκτηθούν, οπότε γίνεται λόγος για *γενική προσημείωση*. Αναλυτικά για την προσημείωση, Ορφανίδης, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 126-131.

⁷⁵⁹ Άρθρο 706ΚΠολΔ.

⁷⁶⁰ Για τις έννοιες βλ. Γεωργίου, Ασφαλιστικά Μέτρα, ό.π., σ. 41επ.

⁷⁶¹ Άρθρο 50§1 περ. γ' ν. 4738/2020.

⁷⁶² Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 352. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 243-244.

⁷⁶³ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 64.

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 50 ν. 4738/2020, είναι δυνατή, κατά παρέκκλιση της αυτοδίκαιης αναστολής, η λήψη ασφαλιστικών μέτρων, κατά το διάστημα μετά την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, εφόσον πληρούνται σωρευτικά δύο προϋποθέσεις: α) επιδιώκεται με αυτά «η αποτροπή της απομάκρυνσης ή αφαίρεσης ή μετακίνησης κινητών πραγμάτων της επιχείρησης, τεχνολογικού ή εν γένει εξοπλισμού της που δεν έχει συμφωνηθεί» και β) η τυχόν απομάκρυνση, αφαίρεση ή μετακίνηση «ενέχει τον κίνδυνο απαξίωσης της επιχείρησης του οφειλέτη».⁷⁶⁴ Ως εκ τούτου, απαιτείται άμεση σύνδεση μεταξύ του εξοπλισμού, ο οποίος είναι ουσιωδώς αναγκαίος για την διατήρηση της επιχείρησης ως «λειτουργικής-οργανωτικής ενότητας»⁷⁶⁵ και της απαξίωσης. Κατά συνέπεια, γραφεία της επιχείρησης, εργοστασιακές εγκαταστάσεις, μηχανήματα, άυλα αγαθά, όπως σήμα, διπλώματα ευρεσιτεχνίας, συνδέονται άμεσα με την επιχείρηση, ενώ η εκποίησή τους μπορεί να οδηγήσει σε απαξίωσή της.⁷⁶⁶ Στις περιπτώσεις αυτές χωρεί απόκλιση από την αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020 και η λήψη ασφαλιστικών μέτρων. Βάσει της Οδηγίας 2006/123/EK⁷⁶⁷ σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά,⁷⁶⁸ η έννοια του «εξοπλισμού» ορίζεται αρνητικά και όχι θετικά. Συνεπώς, στον εξοπλισμό δεν συμπεριλαμβάνονται τα «υλικά αντικείμενα τα οποία είτε παρέχονται από τον πάροχο στον πελάτη είτε καθίστανται τμήμα υλικού αντικειμένου συνεπεία της δραστηριότητας παροχής υπηρεσιών (για παράδειγμα, οικοδομικά υλικά ή ανταλλακτικά) ή καταναλώνονται ή παραμένουν επιτόπου κατά τη διάρκεια της παροχής υπηρεσιών (π.χ. καύσιμα, εκρηκτικά, πυροτεχνήματα, παρασιτοκτόνα, δηλητήρια ή φάρμακα)». Για τη δυνατότητα λήψεως ασφαλιστικών μέτρων απαιτείται στοιχειοθέτηση αιτιώδους συνάφειας μεταξύ επικείμενης διαθέσεως εξοπλισμού εν γένει και απαξίωσης της επιχείρησης.⁷⁶⁹

iii. Αναστολή αποκλειστικών προθεσμιών άσκησης αξιώσεων και παραγραφής – Αναστολή προθεσμιών και άσκησης διαδικαστικών πράξεων

Στο άρθρο 50§1 περ. δ' ν. 4738/2020,⁷⁷⁰ προβλέπεται, επίσης, αναστολή των αποκλειστικών προθεσμιών άσκησης αξιώσεων και παραγραφής υπό τις οποίες τελούν οι απαιτήσεις των πιστωτών καθώς και τα δικαιώματα των υπέρ του οφειλέτη εγγυητών και συνοφειλετών εις ολόκληρον.⁷⁷¹ Ακόμη, στην ίδια διάταξη προβλέπεται η αναστολή των προθεσμιών και άσκησης διαδικαστικών πράξεων, ήτοι εκείνων που «κατατείνουν στην κίνηση, τη διεξαγωγή και περάτωση της δίκης».⁷⁷² Έτσι, για παράδειγμα, αναστέλλονται ενδεικτικά τα ακόλουθα: ορισμός δικασίμου, κατάθεση κλήσης, κοινοποίηση κλήσης για συζήτηση, προσδιορισμός έφεσης, εξέταση μάρτυρα, άσκηση ενδίκων μέσων, εκδίκαση τακτικής αγωγής.⁷⁷³

⁷⁶⁴ Ακόμη βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 63επ.

⁷⁶⁵ Βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 348.

⁷⁶⁶ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 348.

⁷⁶⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0123&from=EL>.

⁷⁶⁸ Σκέψη 81 του Προοιμίου της Οδηγίας.

⁷⁶⁹ ΜΠρΠειρ 4814/2018 με παρατ. Χατζηϊωάννου ΔΕΕ 2019, 569, ΜΕφΠειρ 132/2018 ΔΕΕ 2018, 874.

⁷⁷⁰ Άρθρο 106§1 εδ. δ' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁷⁷¹ Για την έννοια των αξιώσεων και της παραγραφής βλ. Γεωργιάδη, Γενικές Αρχές, ό.π., σ. 279επ. και 331επ. αντίστοιχα.

⁷⁷² ΕφΑθ 2745/2006 ΔΕΕ 2006, 160, καθώς και αποφάσεις Αρείου Πάγου: ΑΠ 761/2010, ΑΠ 117/2013, ΑΠ 950/2015, ΑΠ 61/2013, ΑΠ 1667/2014, ΑΠ 607/2017 σε www.areiospagos.gr. Αναλυτικά για τις προθεσμίες ενδίκων μέσων κατά την πτωχευτική διαδικασία βλ. Ορφανίδη, Προθεσμίες, ό.π., σ. 338επ.

⁷⁷³ ΑΠ 761/2010 www.areiospagos.gr.

Η εν λόγω ρύθμιση λειτουργεί ως αντιστάθμισμα της αυτοδίκαιης αναστολής λήψεως ατομικών διοικητικών μέτρων κατά του οφειλέτη. Η δυνατότητα ασκήσεως αξιώσεων εκ μέρους των πιστωτών και των υπέρ του οφειλέτη εγγυητών και συνοφειλετών εις ολόκληρον δεν απόλλυται κατά τη διάρκεια της εκ του νόμου αναστολής, αλλά μετατοπίζεται χρονικά, χωρίς να αλλοιώνεται το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμά τους προς δικαστική προστασία.⁷⁷⁴

Από την αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020, όπως έχει κριθεί νομολογιακά υπό το προϋσχόντων καθεστώς, δεν καταλαμβάνεται η άσκηση διαπλαστικών δικαιωμάτων, με εξαίρεση την περίπτωση του συμψηφισμού που απαγορεύεται ρητά στο άρθρο 50§1 περ. ε ν. 4738/2020, η οποία αναλύεται παρακάτω.⁷⁷⁵ Δεν αποκλείεται όμως, στο πλαίσιο λήψης προληπτικών μέτρων, να διαταχθεί η αναστολή άσκησής τους, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 86 ν. 4738/2020.⁷⁷⁶

Τέλος, στο πεδίο εφαρμογής της αυτόματης αναστολής δεν εμπίπτει η άσκηση ποινικής δίωξης, καθώς αφορά σε δίωξη ποινικού αδικήματος και δεν συνιστά μέτρο ικανοποίησης των απαιτήσεων των πιστωτών.⁷⁷⁷ Για παράδειγμα, δεν αναστέλλεται το δικαίωμα των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης για υποβολή μηνυτήριας αναφοράς σχετικά με τη δίωξη των αδικημάτων της υπεξαίρεσης και παρακράτησης ασφαλιστικών εισφορών.⁷⁷⁸

iv. Αυτοδίκαιη απαγόρευση διάθεσης ακινήτων και εξοπλισμού της επιχείρησης του οφειλέτη

Κατ' άρθρο 50§1 περ. γ' ν. 4738/2020, επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 106§2 προϋσχόντων ΠτΚ, περί αυτοδίκαιης απαγόρευσης διάθεσης ακινήτων και εξοπλισμού της επιχείρησης του οφειλέτη. Υπό την έννοια της διάθεσης λογίζεται οποιαδήποτε σύσταση, μεταβίβαση ή νομική μεταβολή ακινήτων ή εξοπλισμού της επιχείρησης.⁷⁷⁹ Προστίθεται όμως η δυνατότητα διάθεσης υπό τον όρο είτε αντικατάστασης με άλλα αντικείμενα τουλάχιστον ίσης αξίας είτε συμπερίληψης σχετικού όρου στη συμφωνία που επιτρέπει τη διάθεση ως εξασφάλιση στο πλαίσιο ενδιάμεσης χρηματοδότησης.⁷⁸⁰ Κατ' αυτόν τον τρόπο, παρέχονται νέες εναλλακτικές λύσεις που εξυπηρετούν τον ίδιο τον σκοπό της μη διάθεσης, ήτοι τη μη απαξίωση της επιχείρησης.

⁷⁷⁴ Άρθρο 20 Συντάγματος. ΜΠρΔραμ 102/2015 με παρατ. Βενιέρη ΔΕΕ 2016, 198.

⁷⁷⁵ Γεωργιάδη Απ., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 4η έκδοση, 2012, σ. 268επ. ΜΕφΠειρ 132/2018 ΔΕΕ 2018, 874, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 64 και 254, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 316, ΜΕφΒορΑιγ 20/2020 ΔΕΕ 2020, 99, ΜΕφΠειρ 132/2018 ΔΕΕ 2018, 874, ΜΕφΛαρ 314/2017 ΔΕΕ 2018, 876, ΑΠ 294/2017 ΔΕΕ 2017, 1210, σύμφωνα με τις οποίες: *Η αναστολή των ατομικών διώξεων δεν εμποδίζει την έκδοση διαταγής πληρωμής, ούτε την άσκηση διαπλαστικών δικαιωμάτων (καταγγελία, υπαναχώρηση επίσχεση) ούτε τέλος τη διεξαγωγή δικών επί υποθέσεων εκδικαζομένων κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας.*

⁷⁷⁶ Αποτροπή κάθε επιζήμιας για τους πιστωτές μεταβολή ή μείωση της αξίας της περιουσίας του οφειλέτη, άρθρο 86§1 εδ. α' ν. 4738/2020, σε συνδυασμό με δυνατότητα λήψης προληπτικών μέτρων του άρθρου 50§3 ν. 4738/2020.

⁷⁷⁷ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 13.

⁷⁷⁸ ΚΕΑΟ 33/2.6.2021, σ. 13.

⁷⁷⁹ ΑΠ 1306/2006 ΕλλΔνη 2007, 827. Ρεντούλης σε Αναγκαστική Εκτέλεση (επιμέλεια Τέντες), ό.π., σ. 306. Για την απόλεια εξουσίας διαθέσεως βλ. Γεωργιάδη, Γενικές Αρχές, ό.π., σ. 392επ.

⁷⁸⁰ Άρθρο 50§1 περ. γ' ν. 4738/2020.

Κριτήριο της αρχής της απαγόρευσης διάθεσης είναι η σχέση που έχουν τα ακίνητα και ο εξοπλισμός με τη λειτουργία της επιχείρησης. Καταλαμβάνονται τα απολύτως απαραίτητα και όχι όλα εν γένει τα περιουσιακά στοιχεία.⁷⁸¹

Τα προς πώληση εμπορεύματα δεν καταλαμβάνονται από την αυτοδίκαιη απαγόρευση, όπως και ό,τι διατίθεται, κατά τη συνήθη δραστηριότητα της επιχείρησης.⁷⁸² Η απαγόρευση, εκτός των άλλων, συνεπάγεται και απαγόρευση μεταβίβασης σήματος του οφειλέτη.⁷⁸³ Σκοπός του νομοθέτη είναι η αποτροπή εκποιήσεων μεγάλου μεγέθους, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε απαξίωση της επιχείρησης, με διακύβευμα τη μη ευόδωση του σχεδίου εξυγίανσης.

Η απαγόρευση διάθεσης, η οποία, βάσει του περιεχομένου της και του ρόλου που επιτελεί, παρουσιάζεται ως μία μορφή «προπρωχεντικής απαλλοτρίωσης»,⁷⁸⁴ επέρχεται αυτοδικαίως και επάγεται την απόλυτη ακυρότητα της διάθεσης σύμφωνα με το άρθρο 175§1 ΑΚ,⁷⁸⁵ επιφέροντας την «ανεργία»⁷⁸⁶ οποιασδήποτε πράξης διαθέσεως.⁷⁸⁷ Πρόκειται για ουσιαστικού δικαίου ακυρότητα, η οποία περιλαμβάνει τόσο την υποσχετική όσο και την εκποιητική δικαιοπραξία, ενώ δεν εφαρμόζεται εν προκειμένω το άρθρο 159 ΚΠολΔ, που αφορά σε δικονομικές ακυρότητες.⁷⁸⁸

ν. Απαγόρευση συμψηφισμού απαιτήσεων και παρακράτησης τρεχουσών οφειλών

Ο συμψηφισμός, ως μέσο ικανοποίησης και εξασφάλισης,⁷⁸⁹ είναι ένα μέτρο που κατ' αρχήν επιτρέπεται μετά την πτώχευση, κατ' άρθρο 111 ν. 4738/2020.⁷⁹⁰ Πρόκειται ουσιαστικά για δύο αμοιβαίες απαιτήσεις, υπό την έννοια ότι ο οφειλέτης της κύριας απαίτησης είναι και δανειστής της ανταπαίτησης και ταυτόχρονα ο δανειστής της κύριας απαίτησης είναι και οφειλέτης της ανταπαίτησης.⁷⁹¹ Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 111 ν. 4738/2020, η κήρυξη της πτώχευσης δεν θίγει το δικαίωμα του πιστωτή να προτείνει συμψηφισμό ανταπαίτησής του, εφόσον οι προϋποθέσεις συντρέξουν πριν την πτώχευση. Εν προκειμένω, ο συμψηφισμός δεν επηρεάζει τη θέση των υπολοίπων πιστωτών και διευκολύνει τις συναλλαγές του οφειλέτη με τρίτους. Ωστόσο, δεν είναι αυτόματος. Προϋποθέτει: α) δημιουργία «κατάστασης συμψηφισμού», υπό την έννοια συνύπαρξης δύο ομοειδών κατά το αντικείμενο και ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων, κατ' άρθρο 440 ΑΚ, καθώς και β) πρόταση συμψηφισμού, σύμφωνα με το άρθρο 441ΑΚ.⁷⁹² Τρίτος, πέραν των οφειλετών-δανειστών δεν δικαιούται να

⁷⁸¹ Καταλαμβάνονται, για παράδειγμα, τα φορτηγά της μεταφορικής εταιρείας, οι εκτυπωτές του εκδοτικού οίκου, η μηχανογράφηση. Περισσότερα Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 157.

⁷⁸² ΠΠρΘεσ 11680/2012 ΔΕΕ 2012, 782, ΠΠρΘεσ 2335/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 1008.

⁷⁸³ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 162-163.

⁷⁸⁴ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 156. Επίσης, άρθρο 17ΠτΚ περί πτωχεντικής απαλλοτρίωσης.

⁷⁸⁵ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 64. Ευθυμίου Χ., Η απαγόρευση διάθεσης στον ΚΠολΔ, 2018. Για την απόλυτη και σχετική ακυρότητα βλ. Γεωργιάδη, Γενικές Αρχές, ό.π., σ. 552επ.

⁷⁸⁶ Χατζηϊωάννου, Δίκη πτώχευσης, ό.π., σ. 343επ.

⁷⁸⁷ Βλ. Ορφανίδη, Εξουσία διαθέσεως, ό.π., σ. 1030.

⁷⁸⁸ Βλ. Ρεντούλη σε Αναγκαστική Εκτέλεση (επιμέλεια Τέντες), ό.π., σ. 306 και Πανταζόπουλο, ό.π., σ. 442, 446επ.

⁷⁸⁹ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 392.

⁷⁹⁰ Ορφανίδη, Εξουσία διαθέσεως, ό.π., σ. 34, ΣτΕ 3144/1994, ΕλλΔνη 1996, 718 επ.

⁷⁹¹ Σταθόπουλος, ό.π., σ. 1556επ.

⁷⁹² Σταθόπουλος, ό.π., σ. 1556επ. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 356επ.

προτείνει συμψηφισμό, αλλά μπορεί να αποσβέσει το χρέος του οφειλέτη με καταβολή και όχι με διενέργεια συμψηφισμού.⁷⁹³

Υπό το προϋσχύσαν δίκαιο εξυγίανσης, κατά το διάστημα που εκκρεμούσε μεταξύ της κατάθεσης της συμφωνίας εξυγίανσης και της έκδοσης δικαστικής απόφασης, επιτρεπόταν ο συμψηφισμός, κατ' αναλογία των ισχυόντων στην περίπτωση της πτώχευσης. Ωστόσο, επιτρεπόταν, κατόπιν αιτήματος έχοντος έννομο συμφέρον, να διαταχθεί ως προληπτικό μέτρο η αναστολή του δικαιώματος συμψηφισμού, εφόσον δικαιολογείτο από λόγους αναγκαιότητας, προκειμένου «να αποτραπεί κάθε επιζήμια για τους πιστωτές μεταβολή της περιουσίας ή μείωση της αξίας της» μέχρι να δημοσιευθεί η απόφαση επί της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης,⁷⁹⁴ αν και η στοιχειοθέτηση του λόγου αυτού ως προς τον συμψηφισμό είναι ιδιαίτερα δυσχερής.

Δεδομένου ότι με τη διενέργεια του συμψηφισμού δημιουργείται εκτροπή τόσο από την αρχή της ισότιμης μεταχείρισης των πιστωτών, αφού ο συμψηφίζων πιστωτής ικανοποιείται προνομιακά έναντι των υπολοίπων, όσο και από την αρχή της αναστολής των ατομικών διώξεων, καθώς ο συμψηφίζων πιστωτής με δική του ενέργεια προβαίνει στην ικανοποίηση της απαίτησής του («αυτοεκτέλεση»),⁷⁹⁵ προβλέπεται πλέον απαγόρευση συμψηφισμού στη διαδικασία εξυγίανσης, κατά το τετράμηνο ισχύος της αυτοδίκαιης αναστολής ατομικών διώξεων, κατ' άρθρο 50§1 περ. ε' ν. 4738/2020. Όπως ρητώς αναφέρεται στην ισχύουσα ρύθμιση, απαγορεύεται ο συμψηφισμός απαιτήσεων που γεννήθηκαν πριν από την κατάθεση αίτησης για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης, καθώς και η «παρακράτηση τρεχουσών οφειλών προς τον οφειλέτη λόγω απαιτήσεων που γεννήθηκαν πριν την κατάθεση, συμπεριλαμβανομένων και παρακρατήσεων από δημόσια αρχή για την έκδοση αποδεικτικών ή βεβαιώσεων».⁷⁹⁶ Συνεπώς, υπάρχει πλήρης προστασία του οφειλέτη ειδικότερα κατά το τετράμηνο ισχύος της αυτοδίκαιης αναστολής, που έχει μεγαλύτερη ανάγκη για απρόσκοπτη συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησής του. Μετά το πέρας του τετραμήνου, δεν απαγορεύεται ο συμψηφισμός, αν και θα μπορούσε εκ νέου να απαγορευτεί στο πλαίσιο λήψεως προληπτικών μέτρων.

Όπως προκύπτει από το συνδυασμό των άρθρων 52§3εδ.α' και 86§3 ν. 4738/2020, εφαρμόζονται ειδικές διατάξεις για τον συμψηφισμό απαιτήσεων που προκύπτουν στο πλαίσιο συμφωνιών παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας του ν. 3301/2004⁷⁹⁷ ή συναλλαγών σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα.⁷⁹⁸

⁷⁹³ Γνωμοδότηση ΝΣΚ 186/2013, σ. 7.

⁷⁹⁴ Κατ' άρθρο 86 ν. 4738/2020, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 50§3 ν. 4738/2020.

⁷⁹⁵ Περράκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 357. «Αυτοεκτέλεση» χαρακτηρίζει ο Κοτσίρης το δικαίωμα του πτωχευτικού πιστωτή για συμψηφισμό ανταπαιτήσής του, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 391.

⁷⁹⁶ 50§1 περ. ε' ν. 4738/2020.

⁷⁹⁷ Για τα συστήματα διακανονισμού πληρωμών και χρηματοπιστωτικών μέσων βλ. άρθρο 3 ν. 2789/2000, καθώς και ανάλυση σε Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 395. Για τη δυνατότητα συμψηφισμού απαιτήσεων που προκύπτουν με βάση ρήτρες εκκαθαριστικού συμψηφισμού στο πλαίσιο συμφωνιών παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας (ν.3301/2004) βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 396.

⁷⁹⁸ Άρθρο 16 ν. 3156/2003 (ΦΕΚ Α' 157/25.6.2003), όπως έχει τροποποιηθεί με το ν. 4745/2020: *Συμψηφισμός και εξωχρηματιστηριακά παράγωγα προϊόντα. Σε περίπτωση πτώχευσης ή άλλου συλλογικού μέτρου ή διαδικασίας που συνεπάγεται την απαγόρευση ή τον περιορισμό της εξουσίας διάθεσης, ο συμψηφισμός των εκατέρωθεν απαιτήσεων, συμπεριλαμβανομένου του πολυμερούς και του εκκαθαριστικού συμψηφισμού, που πηγάζει από συναλλαγές κάθε φύσεως, καθώς και συμψηφισμού απαιτήσεων που προκύπτουν από συναλλαγές, σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μεταξύ προσώπων από τα οποία ένα τουλάχιστον είναι το Δημόσιο ή ίδρυμα κατά την έννοια της παρ. 5 του άρθρου 2*

Ως προς τις ακατάσχετες απαιτήσεις, δεν χωρεί διενέργεια συμψηφισμού, κατ' άρθρο 451ΑΚ. Ακατάσχετες είναι «οι απαιτήσεις οι οποίες κατά εξαιρετικό, και επομένως στενά ερμηνευτέο, δίκαιο εξαιρούνται από την κατάσχεση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 982 παρ. 2 εδ. α' έως στ' ΚΠολΔ ή προβλέπονται ευθέως ως τέτοιες (ακατάσχετες) από ειδικές διατάξεις νόμων».⁷⁹⁹

Εκτός της απαγόρευσης συμψηφισμού, ο νόμος προβλέπει επίσης την απαγόρευση παρακράτησης «τρεχουσών οφειλών προς τον οφειλέτη λόγω απαιτήσεων που γεννήθηκαν πριν την κατάθεση, συμπεριλαμβανομένων και παρακρατήσεων από δημόσια αρχή για την έκδοση αποδεικτικών ή βεβαιώσεων».⁸⁰⁰

Συμψηφισμός και Δημόσιο

Η δυνατότητα συμψηφισμού ως προς το Δημόσιο διέπεται από το άρθρο 83ΚΕΔΕ και 48 ν. 4174/2013, σε συνδυασμό με το άρθρο 50§1 περ. ε' ν. 4738/2020. Τουλάχιστον για το διάστημα ισχύος της τετράμηνης αυτοδίκαιης αναστολής, που άρχεται από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, δεν είναι δυνατός ο συμψηφισμός απαιτήσεων του Δημοσίου έναντι του οφειλέτη αλλά ούτε και τυχόν παρακράτηση τρεχουσών οφειλών προς τον οφειλέτη, εφόσον οι απαιτήσεις έχουν γεννηθεί πριν την κατάθεση.⁸⁰¹

Μετά την παρέλευση του τετραμήνου, ο συμψηφισμός είναι δυνατός κατόπιν δήλωσης του οφειλέτη προς την αρμόδια ΔΟΥ, αλλά και αυτεπάγγελτος, με πράξη του προϊσταμένου της Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας (Δ.Ο.Υ.)⁸⁰² Προϋπόθεση, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 83ΚΕΔΕ είναι η από πλευράς του οφειλέτη βέβαιη και εκκαθαρισμένη⁸⁰³ απαίτηση κατά του Δημοσίου, υπό την έννοια της μη αμφισβητούμενης και σαφώς προσδιορισμένης κατά ποσό και αιτία απαίτησης, η οποία αποδεικνύεται με τελεσίδικη δικαστική απόφαση ή δημόσιο έγγραφο, ενώ από πλευράς Δημοσίου απαιτείται ύπαρξη βεβαιωμένων χρεών του οφειλέτη προς αυτό.⁸⁰⁴ Το ληξιπρόθεσμο των χρεών του οφειλέτη δεν προϋποτίθεται. Ως εκ τούτου, χωρεί συμψηφισμός ακόμα και για μη ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις.⁸⁰⁵

Επί της συνταγματικότητας του ζητήματος αυτού, απεφάνθη το Συμβούλιο της Επικρατείας στην απόφαση 2164/2012, στην οποία κρίθηκε ότι «η δυνατότητα αυτεπάγγελτου συμψηφισμού και επί μη ληξιπρόθεσμων οφειλών ή μη ληξιπρόθεσμων δόσεων ρυθμισμένων οφειλών, στοιχούσα και προς γενική αρχή για την απόσβεση ενοχών (βλ. άρθρο 445ΑΚ), δεν ανατρέπει

του Ν. 2396/1996 (ΦΕΚ 73 Α'), είναι έγκυρος και ισχυρός και αντιτάσσεται έναντι όλων των πιστωτών εφόσον διέπεται από σύμβαση μεταξύ των δικαιούχων των συμψηφιζόμενων απαιτήσεων, που καταρτίζεται με έγγραφο βέβαιης χρονολογίας, προγενέστερης της κήρυξης της πτώχευσης ή της έναρξης του συλλογικού μέτρου ή της διαδικασίας. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 359, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 393.

⁷⁹⁹ ΑΠ 1962/2017 www.areiospagos.gr (ακατάσχετη είναι η απαίτηση μισθών που διατηρεί ο εργαζόμενος κατά του εργοδότη του), ΑΠ 1812/2007 ΔΕΕ 2008, 65, ΑΠ 409/2016 ΝΟΜΟΣ.

⁸⁰⁰ Άρθρο 50§1 περ. ε' ν. 4738/2020.

⁸⁰¹ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, ό.π., σ. 11-12.

⁸⁰² Άρθρο 83§2ΚΕΔΕ Για το επιτρεπτό ή μη του αυτεπάγγελτου συμψηφισμού βλ. Γνωμοδότηση ΝΣΚ 229/2017, όπου έγινε δεκτό το επιτρεπτό του αυτεπάγγελτου συμψηφισμού.

⁸⁰³ Για το βέβαιο και εκκαθαρισμένο βλ. Γνωμοδότηση ΝΣΚ 142/2013, σ. 7-8.

⁸⁰⁴ Για τις προϋποθέσεις βλ. Γνωμοδότηση ΝΣΚ 186/2013, σ. 2-4 και Αιτιολογική Σκέψη 8 απόφασης ΣτΕ 2164/2012 Αρμ 2012, 1320.

την εμπιστοσύνη που επέδειξαν οι οφειλέτες του Δημοσίου στη χαριστική προθεσμία που τους χορηγήθηκε για την εξόφληση των οφειλών τους μέσω της τμηματικής καταβολής, διότι ο αυτεπάγγελτος συμψηφισμός δεν απαιτεί την καταβολή χρέους, αλλά μόνο το συνυπολογισμό βέβαιων και εκκαθαρισμένων απαιτήσεων».⁸⁰⁶ Στην περίπτωση αυτή, εύλογο είναι να συνυπολογίζονται «οι εκπτώσεις που τυχόν δικαιούται ο εκάστοτε οφειλέτης από την πρόωρη εξόφληση του συνόλου της οφειλής του».⁸⁰⁷

Ωστόσο, η μειωηφούσα γνώμη έκρινε ότι ο συμψηφισμός μη ληξιπρόθεσμων χρεών αντίκειται στο άρθρο 5§1 του Συντάγματος, το οποίο, μεταξύ άλλων, προβλέπει την ελευθερία προγραμματισμού της οικονομικής δραστηριότητας του πολίτη βάσει της εμπιστοσύνης του προς τη Διοίκηση, η οποία δεν μπορεί μονομερώς να ανατρέπει τον τρόπο δράσης της.⁸⁰⁸ Δικαιολογητική βάση του δικαιώματος συμψηφισμού ακόμα και μη ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων είναι η έγκαιρη είσπραξη των δημοσίων εσόδων και η αποφυγή δυσμενών συνεπειών από την αφερεγγυότητα του οφειλέτη.⁸⁰⁹

Επίσης, έχει κριθεί ότι το Δημόσιο «νομίμως συμψηφίζει ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις του μετά των ληξιπρόθεσμων ανταπαιτήσεων επιχείρησης», ανεξαρτήτως του χρόνου που βεβαιώθηκαν ταμειακά και κατέστησαν ληξιπρόθεσμα τα χρέη αυτά. Επομένως, ο συμψηφισμός καταλαμβάνει και χρέη που καθίστανται ληξιπρόθεσμα και μετά την υπαγωγή σε διαδικασία αφερεγγυότητας.⁸¹⁰

Το δικαίωμα συμψηφισμού, ως διαπλαστικό δικαίωμα, επιφέρει την αμοιβαία απόσβεση των απαιτήσεων των μερών από την ημερομηνία που αυτές συνυπήρξαν και κατά το μέρος που καλύπτονται, κατ' άρθρο 83§4ΚΕΔΕ. Σε συμψηφισμό μπορεί να αντιταχθεί παραγεγραμμένη απαίτηση του Δημοσίου κατά του οφειλέτη όχι πέραν των τριών ετών από τη συμπλήρωση της παραγραφής, ενώ η ίδια δυνατότητα δεν προβλέπεται για τις παραγεγραμμένες απαιτήσεις του οφειλέτη κατά του Δημοσίου.⁸¹¹ Χαρακτηριστικό του συμψηφισμού είναι η απόσβεση των εκατέρωθεν απαιτήσεων με συνυπολογισμό, ο οποίος υποκαθιστά την καταβολή των οφειλών. Σε καμία, όμως, περίπτωση δεν έχει χαρακτήρα αναγκαστικής εκτέλεσης προς είσπραξη οφειλών.⁸¹² Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι, όταν έχει χορηγηθεί αναστολή εκτελέσεως, προκειμένου να αποτραπεί ενδεχόμενη ανεπανόρθωτη βλάβη στη διαβίωση ή οικονομική υπόσταση του οφειλέτη, η αναστολή δεν επηρεάζει την κατ' ουσία ύπαρξη της υποχρέωσης προς το Δημόσιο.⁸¹³

Ο συμψηφισμός είναι επίσης επιτρεπτός ακόμα κι όταν ο οφειλέτης έχει προβεί σε ενεχύραση της απαίτησής του κατά του Δημοσίου σε πιστωτικό ίδρυμα. Όπως απεφάνθη το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους στη γνωμοδότηση υπ' αριθμόν 216/2017 «σε περίπτωση που δανειστής

⁸⁰⁵ Βλ. άρθρο 83§6ΚΕΔΕ.

⁸⁰⁶ Αιτιολογική Σκέψη 8 απόφασης ΣτΕ 2164/2012 Αρμ 2012, 1320.

⁸⁰⁷ Αιτιολογική Σκέψη 8 απόφασης ΣτΕ 2164/2012 Αρμ 2012, 1320.

⁸⁰⁸ Αιτιολογική Σκέψη 8 απόφασης ΣτΕ 2164/2012 Αρμ 2012, 1320.

⁸⁰⁹ Γνωμοδότηση ΝΣΚ 186/2013, σ. 5 και Γνωμοδότηση ΝΣΚ 142/2013, σ. 7.

⁸¹⁰ Βλ. σχετικά Γνωμοδότηση ΝΣΚ 142/2013, σ. 7, 9-11.

⁸¹¹ Βλ. άρθρα 89 και 94 αντίστοιχα ν. 2362/1995, καθώς και άρθρο 83§§2,4 ΚΕΔΕ.

⁸¹² Αιτιολογική Σκέψη 8 απόφασης ΣτΕ 2164/2012 Αρμ 2012, 1320 και Γνωμοδότηση ΝΣΚ 142/2013, σ. 8.

⁸¹³ Αιτιολογική Σκέψη 10 απόφασης ΣτΕ 2164/2012 Αρμ 2012, 1320. Βάσει του άρθρου 83§5 ΚΕΔΕ, η διενέργεια του συμψηφισμού δεν εμποδίζεται από τυχόν αναστολή είτε του νομίμου τίτλου βεβαίωσης ή είσπραξης είτε της

του Δημοσίου έχει συνάψει σύμβαση ενεχύρασης της απαίτησής του με τράπεζα και έχει ταυτόχρονα οφειλές προς το Δημόσιο, βεβαιωμένες στην Δ.Ο.Υ., ή καταστάσεις ληξιπρόθεσμες πριν από την αναγγελία της εκχώρησης, οι οφειλές αυτές νομίμως συμψηφίζονται με εκχωρηθείσες κατά του Δημοσίου απαιτήσεις και νομίμως, περαιτέρω, αποδίδονται μέσω της αρμόδιας φορολογικής αρχής στο δημόσιο ταμείο».⁸¹⁴

Συμψηφισμός δεν χωρεί ως προς ακατάσχετες απαιτήσεις Δημοσίου εν ευρεία εννοία. Δυνάμει της ειδικής διάταξης του άρθρου 4§1εδ.β' του ν. 3068/2002,⁸¹⁵ ακατάσχετες είναι οι απαιτήσεις του Δημοσίου, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των λοιπών Ν.Π.Δ.Δ. που πηγάζουν από έννομη σχέση δημοσίου δικαίου ή από χρηματικό ή μη αντικείμενο το οποίο έχει ταχθεί για την άμεση εξυπηρέτηση ειδικού δημοσίου σκοπού,⁸¹⁶ όπως είναι τα έσοδα των ΟΤΑ από τέλη καθαριότητας, φωτισμού και απορριμμάτων.⁸¹⁷ Επίσης, ακατάσχετη είναι η δημόσια περιουσία των Δημόσιων Ασφαλιστικών Φορέων. Οι ασφαλιστικές εισφορές που οφείλει να καταβάλει ο εργοδότης στο ασφαλιστικό ταμείο δεν συμπεριλαμβάνονται ρητά στα ακατάσχετα, αλλά εμπίπτουν στη δημόσια περιουσία του ασφαλιστικού φορέα και ως εκ τούτου, έμμεσα, θεωρούνται ακατάσχετες.⁸¹⁸

Ειδικότερα, έχει κριθεί ότι οι ασφαλιστικές εισφορές που καταβάλλονταν στο πρώην ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, κατ' άρθρο 24 α.ν. 1846/1951, περιλαμβάνονταν στη δημόσια περιουσία αυτού και δεν μπορούσαν να κατασχεθούν, αφού πήγαζαν από έννομη σχέση δημοσίου δικαίου, ήτοι την κοινωνική ασφάλιση και εξυπηρετούσαν ειδικό δημόσιο σκοπό, που είναι η εύρυθμη και ομαλή λειτουργία του ταμείου, με σκοπό την εξασφάλιση της βιωσιμότητάς του.⁸¹⁹

Στο πλαίσιο αυτό, σημειώνεται ότι οι φορείς του Δημοσίου, όπως για παράδειγμα η Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) και ο Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ) εκλαμβάνονται ως διακριτοί φορείς, με αποτέλεσμα να μην χωρεί συμψηφισμός απόδοσης από τη Δ.Ο.Υ. προς τον ΕΦΚΑ εισπραχθέντων υπέρ του ΕΦΚΑ ασφαλιστικών εισφορών αυτού προς το Δημόσιο.⁸²⁰

Τέλος, στο πλαίσιο απαγόρευσης παρακράτησης τρεχουσών οφειλών προς τον οφειλέτη εμπίπτει η παρακράτηση που διενεργείται κατά τη χορήγηση από τη δημόσια αρχή αποδεικτικού ενημερότητας του οφειλέτη ή βεβαίωσης οφειλών για είπραξη χρημάτων.⁸²¹

ταμειακής βεβαίωσης είτε των πράξεων διοικητικής εκτέλεσης, η οποία προκύπτει από το νόμο ή από δικαστική απόφαση ή από απόφαση διοικητικού οργάνου.

⁸¹⁴ Γνωμοδότηση ΝΣΚ 216/2017, σ. 14.

⁸¹⁵ ΦΕΚ Α' 274/14.11.2002.

⁸¹⁶ ΑΠ Ολ 17/2002 www.areiospagos.gr, ΟλΑΠ 18/2002 www.areiospagos.gr, ΜΠρΑθ 2247/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ «Η περιουσία των ΟΤΑ διακρίνεται α) στα πράγματα (ενσώματα αντικείμενα) που έχουν ως προορισμό να εξυπηρετούν με τη χρήση τους δημοτικούς ή κοινοτικούς σκοπούς και β) στην ιδιωτική περιουσία, η οποία περιλαμβάνει τα περιουσιακά στοιχεία που έμμεσα μόνο, με την αξία ή τις προσόδους τους, παρέχουν στους ΟΤΑ οικονομικά μέσα για την αντιμετώπιση των αναγκών τους και τη λειτουργία τους. Τα πράγματα που ανήκουν στη «δημόσια περιουσία» είναι εκτός συναλλαγής και δεν μπορούν να υποθηκευτούν ή να ενεχυριαστούν ή κατασχεθούν από τους δανειστές».

⁸¹⁷ Βλ. Γνωμοδότηση ΝΣΚ 186/2013, σ. 2, άρθρο 982§1 περ. α' ΚΠολΔ, ΜΠρΖακυνθ 147/2011 με παρατ. Ηλιακόπουλου ΕφΑΔΠολΔ 2012, 175, ΕιρΘεσ 9183/2014 ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁸¹⁸ Για τις ακατάσχετες απαιτήσεις Δημοσίου βλ. Νίκα, Αναγκαστική Εκτέλεση, τ. ΙΙ, ό.π., σ. 727επ., Κατρά Ι., Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, β' έκδοση, 2017, σ. 1082επ.

⁸¹⁹ Γνωμοδότηση ΝΣΚ 186/2013, σ. 6-7.

⁸²⁰ Γνωμοδότηση ΝΣΚ 186/2013, σ. 9.

⁸²¹ ΠΟΛ 2117/28.5.2022, ό.π., σ. 11-12.

IV. Δικαστικά προληπτικά μέτρα

Όπως ορίζεται στο άρθρο 50§3 ν. 4738/2020, το δικαστήριο μπορεί, κατόπιν αιτήσεως οιοδήποτε έχει έννομο συμφέρον, να διατάξει τη λήψη προληπτικών μέτρων. Πρόκειται για δέσμη μέτρων που έπεται της τετράμηνης αυτοδίκαιης αναστολής.⁸²² Ο σκοπός τους, όπως και των αυτοδικαίως λαμβανομένων, είναι διττός: διασφάλιση της απρόσκοπτης συνέχισης της επιχείρησης, χωρίς επιδείνωση της οικονομικής θέσης του οφειλέτη, καθώς και «διατήρηση της πραγματικής και νομικής κατάστασης»⁸²³ της περιουσίας του.⁸²⁴ Έννομο συμφέρον έχει τόσο ο οφειλέτης όσο και οι πιστωτές. Ο πρώτος προς προστασία του από ατομικά διοικητικά μέτρα των πιστωτών εναντίον του και οι δεύτεροι προς διασφάλιση της ακεραιότητας της περιουσίας του οφειλέτη και κατ' επέκταση αποτροπή κάθε επιζήμιας για αυτούς μεταβολή της. Επομένως, τα προληπτικά μέτρα μπορεί να τάσσονται υπέρ του οφειλέτη, ιδίως όταν ζητείται η προσωρινή αναστολή των ατομικών διώξεων των πιστωτών κατ' αυτού, και υπέρ των πιστωτών, όταν ζητείται η απαγόρευση διάθεσης περιουσιακών στοιχείων ή η σφράγιση της περιουσίας.⁸²⁵

Στη νέα ρύθμιση δεν υπάρχει ρητή αναφορά στο χρόνο γένεσης των απαιτήσεων που καταλαμβάνονται από τυχόν διαταχθέντα προληπτικά μέτρα. Παλαιότερα, υπό το ν. 4336/2015 υπήρχε δυνατότητα επέκτασης της αναστολής σε νεότερες απαιτήσεις, ήτοι σε αυτές που είχαν γεννηθεί μετά την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, σε εξαιρετικές περιπτώσεις.⁸²⁶ Η ρύθμιση αυτή δεν επαναλήφθηκε στο άρθρο 106α§1 εδ. β' προϊσχύσαντος ΠτΚ, σύμφωνα με το οποίο οι απαιτήσεις που καταλαμβάνονταν από τα προληπτικά μέτρα έπρεπε να έχουν γεννηθεί πριν την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης. Στο νόμο 4738/2020 και συγκεκριμένα στην περίπτωση (α) της παραγράφου 1 του άρθρου 50, προβλέπεται ότι η αυτοδίκαιη αναστολή καταλαμβάνει τις απαιτήσεις που έχουν γεννηθεί μέχρι την έκδοση απόφασης επί της αίτησης επικύρωσης. Συνεπώς, η αναστολή καλύπτει όχι μόνο απαιτήσεις που έχουν γεννηθεί μέχρι την κατάθεση της αίτησης, όπως ίσχυε στο προϊσχύσαν δίκαιο, αλλά μέχρι την έκδοση απόφασης επί της αίτησης εξυγίανσης. Εξάλλου, τα δικαστικά προληπτικά μέτρα διατάσσονται μετά την παρέλευση της αυτοδίκαιης τετράμηνης αναστολής και μάλιστα μπορεί να έχουν το ίδιο περιεχόμενο με αυτά και ακόμη ευρύτερο, σε συνδυασμό με το άρθρο 86 ν. 4738/2020. Άρα, εφόσον η αυτοδίκαιη αναστολή αφορά σε απαιτήσεις που έχουν γεννηθεί μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης, ομοίως και τα προληπτικά μέτρα καταλαμβάνουν τις ίδιες απαιτήσεις.

⁸²² ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 228.

⁸²³ Βλ. παρατηρήσεις Βενιέρη σε ΜΠρΔραμ 102/2015 ΔΕΕ 2016, 198.

⁸²⁴ Γνωμοδότηση ΝΣΚ υπ' αριθμ. 576/2012, σ. 16, 20. Επίσης, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 63, ο οποίος διακρίνει τα προληπτικά μέτρα σε αυτόματα και διατασσόμενα.

⁸²⁵ Βλ. Ψυχομάνη, ΠτΔ, ό.π., σ. 106επ. Για τα εξασφαλιστικά-προληπτικά μέτρα κατά τη προϊσχύσασα διαδικασία συνδιαλλαγής βλ. Ορφανίδη Γ. σε 19^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου με θέμα: «Το εμπορικό δίκαιο και η οικονομική κρίση», 2010, σ. 83επ.

⁸²⁶ Άρθρο 103§1εδ. β' ΠτΚ ν. 4336/2015: *Η αναστολή καταλαμβάνει τις υποχρεώσεις του οφειλέτη που είχαν γεννηθεί πριν από την υποβολή της αίτησης για το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης, το δικαστήριο όμως ή κατά περίπτωση ο πρόεδρος δύναται σε εξαιρετικές περιπτώσεις να επεκτείνει την αναστολή και σε νεότερες απαιτήσεις.* ΕφΑθ 210/2015 ΕΕμπΔ 2015, 405: Το Εφετείο Αθηνών απεφάνθη ότι η έννοια της «εξαιρετικής περίπτωσης» εξειδικεύεται ως ακολούθως: «Ο λόγος (αναστολής) θα πρέπει να αφορά τις προοπτικές εξυγίανσης της επιχείρησης του οφειλέτη ή το πρόσωπο του εγγυητή ή του συνοφειλέτη, όπως πχ σε περίπτωση που η υπεγγυότητα και το αξιόχρεο της περιουσίας του εγγυητή είναι τέτοια, ώστε απαιτείται η προστασία του, προκειμένου να εξασφαλιστεί η χρηματοδότηση του οφειλέτη επί σκοπώ της διατήρησης της προοπτικής διάσωσης της επιχείρησής του, υπό την έννοια

Δεδομένου ότι η εκδίκαση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης μπορεί να καθυστερήσει, ακόμη και να ξεπεράσει τους οκτώ μήνες, ειδικά σε πρωτοδικεία με μεγάλο φόρτο εργασίας, όπως το Πρωτοδικείο Αθηνών, παρά την πρόβλεψη του νόμου περί προσδιορισμού δικασίμου εντός διμήνου,⁸²⁷ η δυνατότητα λήψεως προληπτικών μέτρων έχει πρακτική χρησιμότητα, καθώς καλύπτει ουσιαστικά το διάστημα μεταξύ της εκπνοής της τετράμηνης αυτοδίκαιης αναστολής και της εκδίκασης της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης. Επομένως, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 50 ν. 4738/2020, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την απαγόρευση καταγγελίας ουσιαστών για τη λειτουργία της επιχείρησης συμβάσεων⁸²⁸ ή να επιτρέψει τη δανειοδότηση του οφειλέτη χωρίς ασφαλιστική ή φορολογική ενημερότητα, υπό την προϋπόθεση ότι κρίνεται αναγκαία για τη λειτουργία της επιχείρησης.⁸²⁹ Και στις δύο περιπτώσεις, κριτήριο είναι η λειτουργία της επιχείρησης.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 51 ν. 4738/2020 μπορεί να ληφθεί ως προληπτικό μέτρο, κατόπιν αιτήσεως έχοντος έννομο συμφέρον, ο διορισμός ειδικού εντολοδόχου υπό τις προϋποθέσεις που έχουν αναπτυχθεί ανωτέρω.⁸³⁰ Με την ίδια απόφαση διορισμού ειδικού εντολοδόχου είναι δυνατό να διαταχθούν κι άλλα προληπτικά μέτρα, από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 86 ν. 4738/2020.

Προληπτικά μέτρα είναι επίσης δυνατό να διαταχθούν και πριν την κατάθεση της αίτησης, κατά το διάστημα των εξωδικαστικών διαπραγματεύσεων, σύμφωνα με το άρθρο 53 ν. 4738/2020, όπως αναλύεται στην οικεία θέση του παρόντος.⁸³¹

i. Διαδικασία εκδίκασης προληπτικών μέτρων και νομική τους φύση

Τα προληπτικά μέτρα διατάσσονται από το δικαστήριο του άρθρου 33 ν. 4738/2020, ήτοι το Πολυμελές Πρωτοδικείο ή κατά περίπτωση από τον Πρόεδρό του.⁸³² Η διαζευκτική αναφορά στο Πτωχευτικό Δικαστήριο και τον Πρόεδρό του δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως νομοτεχνική αστοχία.⁸³³ Δεν καθιερώνεται διττή καθ' ύλην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου και του Προέδρου του, χωρίς τη συνδρομή κάποιου κριτηρίου, καθώς μία τέτοια λύση θα οδηγούσε στο δικονομικά παράδοξο της κατά της κρίσης του διαδίκου επιλογής δικαστηρίου.⁸³⁴ Η διαζευκτική αναφορά ερμηνεύεται βάσει του κριτηρίου της καταθέσεως της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης. Με την κατάθεση δημιουργείται κύρια στάση δίκης ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου. Από το συνδυασμό των άρθρων 684 και 686§5εδ.β'ΚΠολΔ, θεμελιώνεται εξαιρετική αρμοδιότητα του Πολυμελούς Πρωτοδικείου επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (εν προκειμένω προληπτικών) στο πλαίσιο εκκρεμούς κύριας δίκης.⁸³⁵ Αντίθετα, όταν απουσιάζει η ύπαρξη εκκρεμούς δίκης και ζητείται λήψη προληπτικών μέτρων πριν την κατάθεση αίτησης

ότι θα πρόκειται για εξαιρετικές περιπτώσεις, οι δε συνέπειες για την οικονομική ή προσωπική/κοινωνική κατάσταση του οφειλέτη να πιθανολογούνται ως ιδιαίτερος επιβαρυντικός». Βλ. ΠΟΛ ΑΑΔΕ 1049/2018, σ. 4.

⁸²⁷ Άρθρο 49§1 ν. 4738/2020.

⁸²⁸ Άρθρο 50§4 εδ. α' ν. 4738/2020.

⁸²⁹ Άρθρο 50§4 εδ. β' ν. 4738/2020.

⁸³⁰ Για τον ειδικό εντολοδόχο βλ. παραπάνω σ. 54επ.

⁸³¹ Βλ. παρακάτω, σ. 135επ.

⁸³² Άρθρο 51§1 ν. 4738/2020.

⁸³³ ΠΠρΑθ 132/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁸³⁴ ΠΠρΑθ 132/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁸³⁵ ΠΠρΑθ 888/2017 ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΑθ 132/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, η υπόθεση εμπίπτει, σύμφωνα με το άρθρο 683§1 ΚΠολΔ στη γενική καθ' ύλην αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου, ήτοι του Προέδρου του Πτωχευτικού Δικαστηρίου, δημιουργώντας αυτοτελή στάση δίκης για τη συζήτηση της αίτησης προληπτικών μέτρων.⁸³⁶

Η αίτηση προληπτικών μέτρων εκδικάζεται κατά τη διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων, η οποία επιλέγεται, μεταξύ άλλων, για λόγους ταχύτητας.⁸³⁷ Συνεπώς εφαρμόζεται ως μέτρο απόδειξης η πιθανολόγηση και όχι η πλήρης απόδειξη. Απαιτείται μειωμένος βαθμός βεβαιότητας για το σχηματισμό δικανικής πεποίθησης, ενώ ακολουθείται η αρχή της ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδεικτικών μέσων, κατ' άρθρο 340§2ΚΠολΔ,⁸³⁸ σύμφωνα με την οποία εκτιμώνται ισότιμα και ελεύθερα από το δικαστήριο όλα τα αποδεικτικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων των ισχυρισμών των διαδίκων, με εξαίρεση ορισμένα, στα οποία προσδίδεται αυξημένη αποδεικτική ισχύ, όπως είναι η δικαστική ομολογία και τα έγγραφα που παράγουν πλήρη απόδειξη.⁸³⁹ Εκτός από την πιθανολόγηση του βασίμου της αίτησης και της προσφορότητας των προτεινόμενων μέτρων, το δικαστήριο πιθανολογεί τη συνδρομή της προϋπόθεσης επείγουσας περίπτωσης ή επικείμενου κινδύνου, κατά τις διατάξεις των άρθρων 682επ.ΚΠολΔ.⁸⁴⁰

Τα προληπτικά μέτρα των άρθρων 50-53 ν. 4738/2020 δεν ταυτίζονται με τα ασφαλιστικά μέτρα του ΚΠολΔ. Τα τελευταία προστατεύουν κάποιο δικαίωμα μέχρι την οριστική του διάγνωση από το δικαστήριο, χωρίς να ικανοποιείται πλήρως το προστατευτέο δικαίωμα.⁸⁴¹ Αντίθετα, στην περίπτωση των προληπτικών μέτρων κατά τη διαδικασία εξυγίανσης, δεν υπάρχει προστατευτέο δικαίωμα. Το δικαστήριο έχει τη διακριτική ευχέρεια να διατάξει οποιοδήποτε πρόσφορο και αναγκαίο μέτρο⁸⁴² προσιδιάζει στην περίπτωση, ώστε να διαφυλάξει τη νομική και πραγματική κατάσταση της εταιρικής περιουσίας⁸⁴³ με σκοπό τη διατήρηση, αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και ανόρθωση της επιχείρησης.⁸⁴⁴ Δεν επιτρέπεται αυτεπάγγελτη λήψη τους, καθώς πρόκειται για μη γνήσια ασφαλιστικά μέτρα, άλλως ρυθμιστικά μέτρα δικαστικής προστασίας.⁸⁴⁵ Ο χαρακτήρας τους είναι παρακολουθηματικός της κύριας διαδικασίας, η οποία υπάγεται στις διατάξεις της εκούσιας δικαιοδοσίας.⁸⁴⁶

⁸³⁶ ΠΠρΑθ 132/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁸³⁷ Άρθρο 51§1 ν. 4738/2020 (άρθρο 106α§1εδ.α' προϊσχύσαντος ΠτΚ). Για τη διαδικασία βλ. επίσης Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 153επ.

⁸³⁸ Άρθρο 340§2ΚΠολΔ: «Εκτός από τις περιπτώσεις που ορίζει ρητά ο νόμος, το δικαστήριο κρίνει ελεύθερα τα αποδεικτικά μέσα και αποφασίζει κατά συνείδηση αν οι ισχυρισμοί είναι αληθινοί. Στην απόφαση πρέπει να αναφέρονται οι λόγοι που οδήγησαν τον δικαστή να σχηματίσει την πεποίθησή του». ΜΠρΣυρ 103/2016 Αρμ 2017, 1000, ΑΠ 950/2009 ΧρΙΔ 2010, 284.

⁸³⁹ ΑΠ 232/2018 ΝΟΜΟΣ, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, ΑΠ 125/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1456/2014 ΕφΑΔΠολΔ 2015, 348. Τριανταφυλλίδης σε Απαλαγάκη, ΚΠολΔ, ό.π., σ. 1054.

⁸⁴⁰ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 153.

⁸⁴¹ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 153. Χατζηνικολάου-Αγγελίδου, Η θέση του δανειστή εντός και εκτός πτώχευσης, ΔΕΕ 2011, 261. Ψυχομάνης, ΠτΔ, ό.π., σ. 122επ.

⁸⁴² Άρθρο 86§1 εδ. α' ν. 4738/2020.

⁸⁴³ ΜΠρΔραμ 102/2015 με παρατηρήσεις Βενιέρη, ΔΕΕ 2016, 198. Άρθρο 692ΚΠολΔ σχετικά με την ευχέρεια του δικαστηρίου. Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 520.

⁸⁴⁴ Άρθρο 31 ν. 4738/2020.

⁸⁴⁵ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 153.

⁸⁴⁶ Άρθρο 781ΚΠολΔ / ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67, όπου αναφέρεται ότι: «κατά την αληθινή τους φύση πρόκειται στη συγκεκριμένη περίπτωση για ρυθμιστικά μέτρα της εκούσιας δικαιοδοσίας, παραπεμπόμενα απλώς στην παρούσα διαδικασία προς το σκοπό αξιοποίησης της κατά πιθανολόγηση κρίσης».

Σύμφωνα με το άρθρο 52§3 ν. 4738/2020, το δικαστήριο δύναται να διατάξει την κλήτευση του οφειλέτη στην περίπτωση που δεν έχει συμμετάσχει στη συμφωνία ή ενός ή περισσότερων πιστωτών, κατά τη συζήτηση των προληπτικών μέτρων.

Η απόφαση περί λήψεως των προληπτικών μέτρων δημοσιοποιείται στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας.⁸⁴⁷

ii. Διάρκεια ισχύος

Σύμφωνα με το άρθρο 86§1εδ. α' ν. 4738/2020, τα προληπτικά μέτρα που διατάσσονται μετά την κατάθεση της αίτησης για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης ισχύουν μέχρι τη δημοσίευση της σχετικής δικαστικής απόφασης στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας. Ανώτατο όριο ισχύος τους είναι οι δώδεκα μήνες, όπως προβλέπεται στο άρθρο 52§1 ν. 4738/2020. Πρόκειται για καινοτομία του ισχύουσας ρύθμισης, που ερείδεται στα αναφερόμενα στο άρθρο 6§8 Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1023.⁸⁴⁸ Σε περίπτωση κήρυξης πτώχευσης, προβλέπεται η αυτοδίκαιη παύση των προληπτικών μέτρων, σύμφωνα με το άρθρο 86§5 ν. 4738/2020.⁸⁴⁹

iii. Κριτήρια αποδοχής λήψεως προληπτικών μέτρων

Τα κριτήρια,⁸⁵⁰ βάσει των οποίων λαμβάνονται προληπτικά μέτρα, προέρχονται από τα ασφαλιστικά μέτρα και είναι κατά βάση τα ακόλουθα:

α) Αναγκαιότητα, εν ευρεία εννοία, λήψης των εν λόγω μέτρων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 682§1ΚΠολΔ.⁸⁵¹ Στο συγκεκριμένο άρθρο γίνεται λόγος για λήψη μέτρων σε επείγουσες περιπτώσεις ή προς αποτροπή επικείμενου κινδύνου. Πρέπει να αναφερθεί ότι το άρθρο 50§3 ν. 4738/2020 δεν κάνει λόγο για αναγκαιότητα λήψεως προληπτικών μέτρων. Για αναγκαιότητα λήψεως κάνει λόγο το άρθρο 86 ν. 4738/2020, στο οποίο ρητώς παραπέμπει.

Έχει υποστηριχθεί ότι η γενική ρήτρα αναγκαιότητας του μέτρου θα πρέπει να αποδεικνύεται βάσει πραγματικών περιστατικών, που παραπέμπουν σε κίνδυνο απομείωσης της περιουσίας του οφειλέτη, όπως για παράδειγμα ύπαρξη πειστικών πιστωτών, πώληση περιουσιακών στοιχείων.⁸⁵² Τα προληπτικά μέτρα θεωρούνται αναγκαία, όταν, για παράδειγμα, υπάρχει κίνδυνος μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων της περιουσίας του οφειλέτη, προκειμένου να ικανοποιηθούν μειοψηφούντες πιστωτές που δεν έχουν συμβληθεί στο υποβληθέν σχέδιο εξυγίανσης και ασκούν έντονες πιέσεις. Ωστόσο, το ενδεχόμενο μεταβολής ή μείωσης της αξίας

⁸⁴⁷ Άρθρο 86§1 εδ. δ' ν. 4738/2020. Για τη δημοσιότητα υπό το προΐσχύσαν δίκαιο βλ Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 156, 521.

⁸⁴⁸ Άρθρο 6§8 Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1023: «Η συνολική διάρκεια της αναστολής των ατομικών διώξεων, συμπεριλαμβανομένων των παρατάσεων και των ανανεώσεών της, δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες».

⁸⁴⁹ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 521.

⁸⁵⁰ Αναλυτικά για τα κριτήρια βλ. Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 150-151, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385 όπου το δικαστήριο απέρριψε ως αβάσιμο αίτημα λήψεως προληπτικών μέτρων, καθώς «δεν προέκυψε επείγουσα περίπτωση ούτε και αποτροπή επικείμενου κινδύνου».

⁸⁵¹ Πρώτο άρθρο του πέμπτου βιβλίου ΚΠολΔ περί ασφαλιστικών μέτρων. Για το κριτήριο της αναγκαιότητας βλ. Χατζηϊωάννου, Δίκη πτώχευσης, ό.π., σ. 320επ.

⁸⁵² Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 519. Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 150 υποσ. 338 και Ορφανίδη Γ. «Ασφαλιστικά Μέτρα», 19^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου (23-25 Οκτωβρίου 2009) με θέμα «Το Εμπορικό Δίκαιο και η Οικονομική Κρίση», 2010, σ. 75επ.

της περιουσίας του οφειλέτη δεν είναι συχνό στην εκδοχή της ισχύουσας μορφής διαδικασίας εξυγίανσης, καθώς το προσυμφωνημένο σχέδιο πληροί την προϋπόθεση αποδοχής του από πιστωτές που εκπροσωπούν αφενός άνω του 50% των απαιτήσεων με ειδικό προνόμιο και αφετέρου άνω του 50% των λοιπών απαιτήσεων, κατ' άρθρο 34§1 ν. 4738/2020. Εκτός από τον επικείμενο κίνδυνο, το κριτήριο αναγκαιότητας προσδιορίζεται επίσης από την αρχή της αναλογικότητας, υπό την έννοια ότι λαμβάνονται υπ' όψιν αντικειμενικά στοιχεία και όχι «υποκειμενικοί φόβοι πιστωτών για ενδεχόμενη μεταβολή της περιουσίας του οφειλέτη ή ευνοϊκή μεταχείριση άλλων πιστωτών».⁸⁵³

β) Αρκεί πιθανολόγηση των ισχυρισμών του αιτούντος τα προληπτικά μέτρα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 690§1 ΚΠολΔ. Δεν απαιτείται σχηματισμός πλήρους δικανικής πεποίθησης.

iv. Προληπτικά μέτρα και προσωρινή διαταγή

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, τα προληπτικά μέτρα διατάσσονται κατόπιν αιτήσεως έχοντος έννομο συμφέρον και εκδικάζονται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Ενόσω εκκρεμεί η εκδίκασή τους είναι δυνατή η έκδοση προσωρινής διαταγής, αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήματος, ξεχωριστού ή εμπριεχομένου στην αίτηση λήψεως προληπτικών μέτρων.⁸⁵⁴ Σημειώνεται ότι η προσωρινή έννομη προστασία μέσω αποφάσεως προληπτικών μέτρων και χορήγησης προσωρινής διαταγής εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 20Σ περί δικαίωματος δικαστικής προστασίας.⁸⁵⁵

Η διάρκεια ισχύος της δεν ορίζεται ρητώς. Δεν υφίσταται πλέον ανώτατο χρονικό όριο ισχύος της προσωρινής διαταγής, όπως ίσχυε υπό παλαιότερη μορφή του άρθρου 99§4 προΐσχύσαντος ΠτΚ, όπου προβλεπόταν δίμηνη διάρκεια ισχύος της, προς αποφυγή τυχόν κατάχρησης χορήγησής της μέσω συνεχών παρατάσεων.⁸⁵⁶ Η διάρκεια ισχύος είναι εκ φύσεως περιορισμένη, δεδομένου ότι, σύμφωνα με το άρθρο 691Α§εδ. β' ΚΠολΔ, η εκδίκαση της αίτησης προληπτικών μέτρων θα πρέπει να οριστεί και πραγματοποιηθεί εντός προθεσμίας τριάντα ημερών από τη χορήγηση της προσωρινής διαταγής.⁸⁵⁷

Το περιεχόμενο των μέτρων που μπορούν να ληφθούν μέσω προσωρινής διαταγής είναι το ίδιο με αυτό των προληπτικών μέτρων.⁸⁵⁸ Κατ' άρθρο 691Α§1ΚΠολΔ,⁸⁵⁹ για την έκδοση προσωρινής διαταγής, απαιτείται η πλήρωση της ουσιαστικής προϋπόθεσης της αναγκαιότητας. Εφόσον, το δικαστήριο κρίνει ότι η λήψη προληπτικών μέτρων μέσω προσωρινής διαταγής

⁸⁵³ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 519

⁸⁵⁴ Άρθρο 691Α§1ΚΠολΔ. Αναλυτικά για την προσωρινή διαταγή βλ. Δεληκωστόπουλο Ι., Η προσωρινή διαταγή κατά τον ΚΠολΔ, 2019. Ορφανίδης Γ., Η προσωρινή διαταγή κατ' άρθρον 691 παρ. 2 ΚΠολΔ (με αφορμή την υπ' αριθμόν 55/2010 απόφαση του Αρείου Πάγου) ΕΠολΔ 2011, 155επ. Θωμά Μ., Το καθεστώς χορήγησης προσωρινής διαταγής στο πλαίσιο των προληπτικών μέτρων της διαδικασίας εξυγίανσης σύμφωνα με τα άρθρα 99 και 103ΠτωχΚ, ΕλλΔνη 2014, σ. 39επ.

⁸⁵⁵ Ορφανίδης, Αναστολή εκτελέσεως, ό.π., σ. 51.

⁸⁵⁶ ΑιτΕ ν. 4072/2012, σ. 59. Περισσότερα για την πρακτική παράταση στο προΐσχύσαν δίκαιο βλ. Θωμά, ό.π., σ. 6επ.

⁸⁵⁷ Δεδομένου ότι τα προληπτικά μέτρα εκδικάζονται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, εφαρμόζεται το άρθρο 691ΑΚΠολΔ για την προσωρινή διαταγή και όχι το 781ΚΠολΔ. Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 67.

⁸⁵⁸ Άρθρο 50§3 ν. 4738/2020. Ψυχομάνης, ΠτΔ, ό.π., σ. 106επ.

⁸⁵⁹ Όπως τροποποιήθηκε με το ν. 4335/2015. Βλ. προΐσχύσαν άρθρο 691§2ΚΠολΔ.

είναι αναγκαία, υπό την έννοια αντιμετώπισης κατεπείγουσας περίπτωσης ή άμεσου κινδύνου, προχωρεί σε στοιχειώδη πιθανολόγηση των στοιχείων, λαμβάνοντας υπ' όψιν τη χρηματοπιστοληπτική ικανότητα του οφειλέτη, η οποία δεν πρέπει να παρακωλύεται από τυχόν ληφθέντα μέτρα που αντιστρατεύονται τη διατήρηση μιας βιώσιμης επιχείρησης ή αντιβαίνουν στην αρχή της ίσης μεταχείρισης των πιστωτών, χορηγώντας εξαιρετικά μέτρα υπέρ πλειόνων πιστωτών.⁸⁶⁰ Στη συνέχεια, το δικαστήριο αποφαινεται περιληπτικά και χωρίς ειδική αιτιολογία.⁸⁶¹

Πλέον, δεν υφίσταται η υποχρέωση διεξαγωγής της συζήτησης της προσωρινής διαταγής εντός δύο εργάσιμων ημερών από την κατάθεση της αντίστοιχης αίτησης, όπως όριζε το προϊσχύσαν άρθρο 691§4 εδ. α' ΚΠολΔ. Παρά την έλλειψη αποκλειστικής προθεσμίας διεξαγωγής της συζήτησης και δεδομένης της φύσης της προστασίας που ζητείται από το δικαστήριο, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η συζήτηση θα εξακολουθήσει να διεξάγεται εντός ευλόγου και σύντομου χρονικού διαστήματος.

Ως προς τη νομική της φύση, σημειώνεται ότι η προσωρινή διαταγή δεν είναι δικαστική απόφαση, καθώς «δεν περιέχει αυθεντική διάγνωση της έννομης σχέσης που ρυθμίζει, στερείται των κατά το άρθρο 93§3 του Συντάγματος και 305 ΚΠολΔ στοιχείων της δικαστικής απόφασης, που ανάγονται από το νόμο σε προϋποθέσεις του κύρους αυτής, και επίσης δεν υποβάλλεται σε δημοσίευση, η οποία αποτελεί, κατά το άρθρο 313§1 ΚΠολΔ, προϋπόθεση του υπαρκτού της δικαστικής απόφασης».⁸⁶² Προσφέρει προσωρινή προστασία κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την αίτηση λήψης ασφαλιστικών μέτρων μέχρι την έκδοση απόφασης επί αυτών. Λειτουργεί ως «τελολογικό παρεπόμενο της αποφάσεως ασφαλιστικών μέτρων και ως εγγύηση διασφάλισης του περιεχομένου της».⁸⁶³ Είναι όμως τίτλος εκτελεστός, σύμφωνα με το άρθρο 904§1 εδ.ζ' ΚΠολΔ.⁸⁶⁴ Ως προς την εκτέλεση των προσωρινών διαταγών, το άρθρο 700§3ΚΠολΔ αναφέρει σχετικά ότι εκτελούνται μόλις καταχωρισθούν στην αίτηση ή στα πρακτικά βάσει σημείωσης του Προέδρου του Δικαστηρίου.⁸⁶⁵

Από το συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει ότι οι προσωρινές διαταγές «δεν προσδίδουν έννομες συνέπειες σε πράξεις που αντίκεινται στο περιεχόμενό τους και επιβάλλουν σιωπηρώς την ακυρότητα, ως κύρωση της παράβασής τους».⁸⁶⁶ Πρόκειται για σχετική ακυρότητα του άρθρου 176ΑΚ, η οποία έχει ταχθεί για την προστασία του συμφέροντος ορισμένου προσώπου,⁸⁶⁷ ήτοι του υπέρ ου η έκδοση προσωρινής διαταγής. Συνεπώς, η επίκλησή της είναι δυνατή μόνο από τον τελευταίο, τους καθολικούς και ειδικούς διαδόχους του, υπό την έννοια του άρθρου 72 ΚΠολΔ. Κατ' εξαίρεση, δεν είναι δυνατή η επίκληση της ακυρότητας, όταν ο υπέρ ου έχει συναινέσει στην άκυρη δικαιοπραξία ή έχει παραιτηθεί του δικαιώματος

⁸⁶⁰ ΑιτΕ ν. 4072/2012, σ. 59 και Θωμά, σ. 6. Για την πρακτική της εκτεταμένης παράτασης των προσωρινών διαταγών βλ. Θωμά, σ. 6-8.

⁸⁶¹ ΟΛΑΠ 20/2015 www.areiospagos.gr Βλ. επίσης Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 161. Θωμά, ό.π., σ. 5. Κράνης Δ. Προσωρινή Διαταγή, Ανάκληση και Μετενέργεια των Ασφαλιστικών Μέτρων, 2013, σ. 5επ.

⁸⁶² ΟΛΑΠ 20/2015 www.areiospagos.gr, ΟΛΑΠ 17/2009 ΕφΑΔΠΟΛΔ 2009, 983, ΑΠ 697/2008 www.areiospagos.gr, ΑΠ 557/2010 ΕφΑΔΠΟΛΔ 2010, 1117.

⁸⁶³ Κράνης Δ., Λειτουργικές δομές των ασφαλιστικών μέτρων, Περιοδικό Δίκη, Ιούνιος-Ιούλιος 2003, §22 <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=&id=17114>.

⁸⁶⁴ ΟΛΑΠ 20/2015 www.areiospagos.gr, ΟΛΑΠ 17/2009 ΕφΑΔΠΟΛΔ 2009.

⁸⁶⁵ ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67, Τριανταφυλλίδης/Ρεντούλης σε Απαλαγάκη, ΚΠολΔ, ό.π., σ. 2240επ. ΑΠ Ολ 20/2015 www.areiospagos.gr.

⁸⁶⁶ ΟΛΑΠ 20/2015 www.areiospagos.gr.

επίκλησης της ακυρότητας ή έχει απωλέσει το έννομο συμφέρον να την επικαλεστεί, με αποτέλεσμα την «ανάπτυξη έγκυρης εξ υπαρχής δικαιοπραξίας». ⁸⁶⁸

Ως προς το ζήτημα εάν η διάθεση που πραγματοποιείται κατά παράβαση της προσωρινής διαταγής ισχυροποιείται και καθίσταται αναδρομικά έγκυρη με την έκδοση αποφάσεως απορρίπτουσας την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, στην οποία στηριζόταν, ο Άρειος Πάγος, στην υπ' αριθμόν απόφαση 20/2015, απεφάνθη ότι η απόφαση που απορρίπτει την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η προσωρινή διαταγή, δεν έχει αναδρομική ισχύ και «σηματοδοτεί το έσχατο όριο ισχύος της προσωρινής διαταγής, επιφέρουσα παύση νομιμοποίησής της για το μέλλον (ex nunc)». ⁸⁶⁹

Κατά την άποψη της μειοψηφίας, η σχετική ακυρότητα «δεν πλήττει αυτή καθαυτή τη διάθεση, αλλά την καθιστά ανενεργό και μη αντιτάξιμη ως προς μόνο το δανειστή υπέρ του οποίου εκδόθηκε η προσωρινή διαταγή». ⁸⁷⁰ Δημιουργείται κατάσταση αβεβαιότητας ως προς το κύρος της διάθεσης, η οποία αίρεται αν ο υπέρ ου παραιτηθεί από το δικαίωμα επίκλησης της ακυρότητας ή απωλέσει το έννομο συμφέρον προς επίκληση ή θεωρηθεί καταχρηστική η επίκληση κατόπιν αποδοχής σχετικής ένστασης κατ' άρθρο 281ΑΚ. Οι ως άνω περιπτώσεις οδηγούν σε «εγκυροποίηση» της απαγορευμένης διάθεσης, πόσω μάλλον όταν εκδίδεται απορριπτική απόφαση της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων, της οποίας η προσωρινή διαταγή είναι «συνάρτηση και τελολογικό παρεπόμενο». ⁸⁷¹ Συνεπώς, «ως κύρωση στην παράβαση της προσωρινής διαταγής δεν μπορεί να ισχύσει η διατήρηση συνεπειών, οι οποίες μετά την κατάργησή της δεν δικαιολογούνται πειστικά από άποψη ουσιαστικού δικαίου». ⁸⁷² Αντίθετα, αν η απόφαση κάνει δεκτή την αίτηση των ασφαλιστικών μέτρων, εξακολουθεί να ισχύει η σχετική ακυρότητα.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 52§1 ν. 4738/2020 και σε συνδυασμό με το άρθρο 691Α§2εδ. δ' ΚΠολΔ, είναι δυνατή η ανάκληση ή μεταρρύθμιση της προσωρινής διαταγής είτε κατόπιν αιτήσεως έχοντος έννομο συμφέρον είτε αυτεπαγγέλτως. ⁸⁷³

ν. Επέκταση προληπτικών μέτρων σε εγγυητές και συνοφειλέτες εις ολόκληρον

Όπως προκύπτει από το άρθρο 50§5 ν. 4738/2020, ⁸⁷⁴ τα προληπτικά μέτρα κατ' αρχήν δεν επεκτείνονται αυτοδικαίως στους εγγυητές και λοιπούς συνοφειλέτες του οφειλέτη. Η δικαιολογητική βάση έγκειται, εν πολλοίς, στο γεγονός ότι ο σκοπός της εγγύησης και της συνοφειλής είναι η ικανοποίηση των πιστωτών, όταν ο πρωτοφειλέτης αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. ⁸⁷⁵ Τυχόν επέκταση της αναστολής των ατομικών διώξεων θα οδηγούσε σε ανεπίτρεπτη βλάβη των οικονομικών συμφερόντων των πιστωτών, ενώ θα αντίκειτο στο σκοπό

⁸⁶⁷ Άρθρο 175εδ.β' ΑΚ.

⁸⁶⁸ ΟΛΑΠ 20/2015 www.areiospagos.gr.

⁸⁶⁹ ΟΛΑΠ 20/2015 www.areiospagos.gr.

⁸⁷⁰ ΟΛΑΠ 20/2015 www.areiospagos.gr.

⁸⁷¹ Αναλυτικά ΟΛΑΠ 20/2015 www.areiospagos.gr.

⁸⁷² ΟΛΑΠ 20/2015 www.areiospagos.gr.

⁸⁷³ (άρθρο 106α§7 προϊσχύσαντος ΠτΚ) ΠΠρΑθ 670/2008 ΔΕΕ 2008, 1265, ΕφΠειρ 577/2012 ΔΕΕ 2013, 357. Ρόκας Αλ., Εξυγιάνση, ό.π., σ. 161, Νικολόπουλος Γ., Η ανάκληση των αποφάσεων των ασφαλιστικών μέτρων, 3^η έκδοση, 2014, σ. 302επ., Δεληκωστόπουλος, ό.π., σ. 139επ.

⁸⁷⁴ Άρθρο 106α§2 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁸⁷⁵ ΠΠρΚαβ 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205, ΕφΑθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 265.

της διαδικασίας εξυγίανσης, που είναι η διάσωση της επιχείρησης του οφειλέτη και όχι η διάσωση των εγγυητών και συνοφειλετών.⁸⁷⁶

Βάσει του παρεπόμενου χαρακτήρα της εγγύησης από την ενοχή του οφειλέτη και την αλληλεξάρτηση των οφειλών στην περίπτωση των συνοφειλετών εις ολόκληρον, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η τυχόν διαταχθείσα αναστολή διώξεων ή η ευνοϊκή μεταρρύθμιση των όρων ικανοποιήσεως των απαιτήσεων των πιστωτών (πχ χορήγηση προθεσμίας προς εξόφληση χρέους) θα έπρεπε να ευνοεί τον εγγυητή και τον συνοφειλέτη καθώς, διαφορετικά, οι τελευταίοι θα ευρίσκοντο σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση απέναντι στους πιστωτές του πρωτοφειλέτη.⁸⁷⁷ Ωστόσο, γίνεται δεκτό⁸⁷⁸ ότι η μη επέκταση της αναστολής στα ανωτέρω πρόσωπα δεν αντιστρατεύεται τον παρεπόμενο χαρακτήρα της εγγύησης και την αλληλεξάρτηση των οφειλών, ακριβώς λόγω της λειτουργίας της εγγύησης και συνοφειλής ως μέσο ικανοποίησης των απαιτήσεων των πιστωτών, σε περίπτωση αδυναμίας εκπληρώσεως των υποχρεώσεων του οφειλέτη. Η ατομική περιουσία των εγγυητών και συνοφειλετών συνιστά περιουσία διακριτή από αυτή του οφειλέτη και είναι υπέγγρα για την ικανοποίηση των πιστωτών του οφειλέτη.

Κατ' εξαίρεση, δυνάμει της παραγράφου 5 του άρθρου 50 ν. 4738/2002, είναι δυνατό να επεκτείνονται τα προληπτικά μέτρα και στους εγγυητές και συνοφειλέτες εις ολόκληρον, κατ' αίτησή τους, μόνο εφόσον συντρέχει σπουδαίος επιχειρηματικός ή κοινωνικός λόγος.⁸⁷⁹ Οι νομιμοποιούμενοι ενεργητικά εγγυητές και συνοφειλέτες εις ολόκληρον για την υποβολή αιτήματος επέκτασης αναστολής δεν καθίστανται υποκείμενα της διαδικασίας εξυγίανσης του άρθρου 31 ν. 4738/2020.⁸⁸⁰ Επομένως, δεν εμποδίζονται, για παράδειγμα, να συμμετέχουν σε δημόσιους διαγωνισμούς, όταν μία εκ των προϋποθέσεων της σχετικής προκήρυξης είναι η μη υπαγωγή του συμμετέχοντος και μέλλοντος αναδόχου σε μία από τις ρητώς αναφερόμενες καταστάσεις ή διαδικασίες που υποδηλώνουν αφερεγγυότητα, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται σχεδόν πάντα η διαδικασία εξυγίανσης. Ως εκ τούτου, από το γεγονός και μόνο ότι ο διεκδικών την ανάληψη δημοσίου έργου έχει υποβάλει αίτημα αναστολής υπό την ιδιότητα του εγγυητή-συνοφειλέτη εις ολόκληρον δεν επαρκεί για τον χαρακτηρισμό του ως αφερεγγυού.⁸⁸¹ Αν το εν λόγω αίτημα υποβληθεί από τον οφειλέτη, απορρίπτεται ως απαράδεκτο, λόγω ελλείψεως ενεργητικής νομιμοποίησης.⁸⁸² Το αίτημα αναστολής είναι δυνατό να σωρευθεί στο ίδιο δικόγραφο με το αίτημα λήψης προληπτικών μέτρων.⁸⁸³

Για την επέκταση απαιτείται δικαστική απόφαση, ενώ η κρίση του δικαστηρίου εξαρτάται από τη θεμελίωση ύπαρξης σπουδαίου επιχειρηματικού ή κοινωνικού λόγου, η έννοια του

⁸⁷⁶ Γνωμοδότηση ΝΣΚ 576/2012, σ. 17, ΠΠρΘεσ 11680/2012 ΔΕΕ 2012, 782, ΠΠρΔραμ 12/2013 με παρατ. Βενιέρη ΔΕΕ 2014, 1172, ΕφΑθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΜΠρΔραμ 102/2015 με παρατ. Βενιέρη ΔΕΕ 2016, 198. Για τη θέση των εγγυητών κατά το προϊσχύσαν δίκαιο βλ. μελέτη Αυγητίδη, Η θέση του εγγυητή, ό.π., σ. 249.

⁸⁷⁷ Θωμά, ό.π., σ. 6. Για τη νομική φύση της εγγύησης βλ. Κατρά Ι, Αγωγές Αιτήσεις και Ενστάσεις Ενοχικού Δικαίου Αστικού Κώδικα, 2018, σ. 1120επ.

⁸⁷⁸ ΠΠρΚαβ 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205.

⁸⁷⁹ Για την προβληματική της επέκτασης της αναστολής υπέρ των εγγυητών στην προϊσχύσασα διαδικασία συνδιαλλαγής βλ. Θωμά, σ. 5-6, Πάντως, η νομολογία έκλινε προς την επέκταση της αναστολής υπό διάφορες αιτιολογίες. Περισσότερα, Χατζημπαχάλ Δ., Διεύρυνση των μέτρων προληπτικών προστασίας υπέρ των εγγυητών (104παρ. 1 β'ΠτΚ) ΔΕΕ 2011, 1220, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 167/ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΠΠρΗρακλ 98/2016 ΔΕΕ 2017, 73.

⁸⁸⁰ Βλ. Γνωμοδότηση ΝΣΚ 576/2012, σ. 18.

⁸⁸¹ Γνωμοδότηση ΝΣΚ 576/2012, σ. 19.

⁸⁸² Γνωμοδότηση ΝΣΚ 576/2012, σ. 18.

⁸⁸³ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 169.

οποίου δεν εξειδικεύεται στο νόμο.⁸⁸⁴ Προϋπόθεση της επέκτασης δεν είναι η ενεστώσα ή επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων των εγγυητών και συνοφειλετών εις ολόκληρον και γενικότερα η οικονομική τους θέση, αλλά η ύπαρξη σπουδαίου επιχειρηματικού ή κοινωνικού λόγου.⁸⁸⁵

α. Σπουδαίος επιχειρηματικός και κοινωνικός λόγος

Βάσει της νομολογίας,⁸⁸⁶ σπουδαίος επιχειρηματικός λόγος υπάρχει, όταν «η υπεγγυότητα και το αξιόχρεο της περιουσίας του εγγυητή είναι τέτοια, ώστε απαιτείται η προστασία της προκειμένου να εξασφαλισθεί η χρηματοδότηση του οφειλέτη επί σκοπώ της διατήρησης της προοπτικής διάσωσης της επιχείρησής του».⁸⁸⁷ Άλλως, ο επιχειρηματικός λόγος συνδέεται με τις προοπτικές εξυγίανσης της επιχείρησης του οφειλέτη. Δεν αρκεί, για παράδειγμα, απλά η ιδιότητα του εγγυητή ή συνοφειλέτη εις ολόκληρον ως μέλους του ίδιου ομίλου εταιρειών, ως διευθύνοντος συμβούλου της επιχείρησης, ως ομορρύθμου εταίρου ή ως νόμιμου εκπροσώπου της εταιρείας.⁸⁸⁸ Αν, χωρίς την επέκταση, τίθεται σε κίνδυνο η επιτυχής εφαρμογή του υποβληθέντος σχεδίου εξυγίανσης, τότε προς αποφυγή του κινδύνου αυτού, το δικαστήριο διατάσσει την επέκταση της αναστολής.⁸⁸⁹

Συνεπώς, πρέπει να διαπιστώνεται η σχέση εξάρτησης μεταξύ, αφενός, του αποτελέσματος που θα επιτευχθεί από την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών από τον εγγυητή ή συνοφειλέτη εις ολόκληρον και, αφετέρου, του αντικτύπου που θα έχει αυτή η εξέλιξη στην επιτυχή υλοποίηση του προσυμφωνημένου σχεδίου εξυγίανσης. Για παράδειγμα, είναι απαραίτητο να διαταχθεί επέκταση της αναστολής ατομικών μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης υπέρ ακινήτου του συνοφειλέτη, ομορρύθμου εταίρου, στο οποίο στεγάζονται τα γραφεία της επιχείρησης.⁸⁹⁰ Εν προκειμένω, χωρίς επέκταση της αναστολής, θα υπονομευόταν, αν όχι ματαιωνόταν πλήρως ο σκοπός της εξυγίανσης, και, κατ' επέκταση, θα διακυβευόταν το μέλλον του οφειλέτη αν έμενε απροστάτευτος ο εγγυητής ή ο συνοφειλέτης εις ολόκληρον.⁸⁹¹

Από τα ανωτέρω εκτεθέντα, συνάγεται ότι ο επιχειρηματικός λόγος αφορά ουσιαστικά στο πρόσωπο του οφειλέτη. Ωστόσο, έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι ο σπουδαίος επιχειρηματικός λόγος μπορεί να αφορά και στο πρόσωπο του εγγυητή, καθώς ενδέχεται η δική του επιχειρηματική δραστηριότητα, εφόσον έχει, να διακυβεύεται από τυχόν λήψη μέτρων

⁸⁸⁴ Βλ. ΠΠρΚαβ 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205, ΕφΑθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΕφΑθ 210/2015 ΕΕμπΔ 2015, 405, καθώς και Αυγητίδη, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., σ. 291, Κεφάλαιο IV, σημείο δ.

⁸⁸⁵ Γνωμοδότηση ΝΣΚ υπ' αριθμ. 576/2012, σ. 20-21. Ορφανίδης, Αναστολή Εκτελέσεως, ό.π., σ. 76.

⁸⁸⁶ ΠΠρΚαβάλας 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205, ΕφΛαμ 32/2015 ΔΕΕ 2015, 720, ΜΠρΛαφ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67, ΕφΑθ 3376/2014 ΔΕΕ 2014, 969, ΕφΑθ 1619/2018 ΔΕΕ 2018, 1043, ΜΕφΠειρ 132/2018 ΔΕΕ 2018, 874, ΤρΕφΑθ 619/2018 ΔΕΕ 2018, 757, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68, ΠΠρΗρακλ 98/2016 ΔΕΕ 2017, 73, ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385.

⁸⁸⁷ ΠΠρΚαβάλας 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205, ΕφΛαμ 32/2015 ΔΕΕ 2015, 720. Επίσης, Ψυχομάνης, ΠτΔ, ό.π., σ. 106επ.

⁸⁸⁸ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 168. Στους συνοφειλέτες εις ολόκληρον υπάγονται και «πρόσωπα που ευθύνονται έναντι του Δημοσίου για τις φορολογικές οφειλές της εταιρείας», όπως μέλη του διοικητικού συμβουλίου, διαχειριστές βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 66.

⁸⁸⁹ ΠΠρΚαβάλας 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205, ΕφΛαμ 32/2015 ΔΕΕ 2015.

⁸⁹⁰ ΠΠρΚαβ 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205.

⁸⁹¹ ΠΠρΚαβ 20/2013 ΕπισκΕΔ 2013, 205. Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 168.

αναγκαστικής εκτέλεσης εναντίον του. Βέβαια, αυτή η θεμελίωση θα μπορούσε να καλύπτεται και από το εύρος της έννοιας του «σπουδαίου κοινωνικού λόγου».

Ως σπουδαίος κοινωνικός λόγος⁸⁹² θεωρείται αυτός που δικαιολογεί την ανάγκη προστασίας του εγγυητή ή του συνοφειλέτη εις ολόκληρον από την «επίθεση» των πιστωτών. Ο λόγος αυτός συνδέεται άρρηκτα με το πρόσωπο του εγγυητή ή συνοφειλέτη εις ολόκληρον και εγείρεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις.⁸⁹³ Στην παράγραφο 4 του άρθρου 52 ν. 4738/2020,⁸⁹⁴ γίνεται αναφορά σε σπουδαίο κοινωνικό λόγο, ικανό να στοιχειοθετήσει εξαίρεση από τα ληφθέντα προληπτικά μέτρα, όπως είναι η καταβολή ποσών για την ικανοποίηση απαιτήσεων διατροφής ορισμένων προσώπων, συμπεριλαμβανομένων εγγυητών ή συνοφειλετών. Η ύπαρξη δημοσίου συμφέροντος⁸⁹⁵ δεν φαίνεται να στοιχειοθετεί λόγο εξαίρεσης, καθώς δεν αναφέρεται ρητά. Ωστόσο, θεωρητικά, μπορεί να υποστηριχθεί ότι, έμμεσα και υπό προϋποθέσεις, ο σπουδαίος κοινωνικός λόγος εμπεριέχεται στην ευρεία έννοια του δημοσίου συμφέροντος, όταν αφορά ορισμένο τμήμα της κοινωνίας και καθορίζεται με γενικά κριτήρια.⁸⁹⁶ Συνήθως, προσλαμβάνει τη μορφή του ειδικότερου δημοσίου συμφέροντος στην περίπτωση των απαιτήσεων του Δημοσίου έναντι του οφειλέτη. Πάντως, οι οποιοσδήποτε εξαιρέσεις πρέπει να αναφέρονται ειδικά και αιτιολογημένα στην απόφαση λήψης προληπτικών μέτρων.⁸⁹⁷

β. Εγγυητική επιστολή και εγγύηση

Τα προληπτικά μέτρα (αυτοδίκαια ή δικαστικά) που ισχύουν κατά τη διαδικασία εξυγίανσης δεν καταλαμβάνουν την περίπτωση της εγγυητικής επιστολής, η οποία διαφέρει από την εγγύηση. Η δικαιολογητική βάση έγκειται στη νομική φύση της εγγυητικής επιστολής, η οποία αποτελεί εξασφαλιστική σύμβαση και λειτουργεί αυτοτελώς σε σχέση με την κύρια ενοχή.⁸⁹⁸

Ειδικότερα, η έκδοση εγγυητικής επιστολής, η οποία συνιστά εργασία που εκτελείται από τις Τράπεζες υπέρ των πελατών τους έναντι ανταλλάγματος (προμήθειας), διενεργείται σε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη, ο οφειλέτης-εντολέας υποβάλλει έγγραφη αίτηση προς την Τράπεζα, με την οποία ήδη βρίσκεται σε συναλλακτικό δεσμό, προκειμένου να ζητήσει την έκδοση εγγυητικής επιστολής. Η αίτησή του συνοδεύεται από υπεύθυνη δήλωση που εμπεριέχει την αιτία για το αίτημα έκδοσης καθώς και δήλωσή του ότι δεν έχει άλλη οφειλή προς άλλη Τράπεζα από κατάπτωση άλλης εγγυητικής επιστολής.⁸⁹⁹ Με την αποδοχή της αίτησης από την Τράπεζα καταρτίζεται μεταξύ αυτής και του οφειλέτη-εντολέα σύμβαση, υπό την έννοια σχέσης

⁸⁹² ΕφΑθ 1619/2018 ΔΕΕ 2018, 1043, ΜΕφΠειρ 132/2018 ΔΕΕ 2018, 874, ΤρΕφΑθ 619/2018 ΔΕΕ 2018, 757.

⁸⁹³ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 168.

⁸⁹⁴ Άρθρο 106αξ5 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁸⁹⁵ Έννοια συνυφασμένη με το δημόσιο δίκαιο και τη δημόσια διοίκηση. Αναλυτικά για την έννοια του δημοσίου συμφέροντος βλ. Σπηλιωτόπουλο Επαμεινώνδα, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 15^η έκδοση, 2017, σ. 79επ. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 148επ.

⁸⁹⁶ Βλ. Σπηλιωτόπουλο, ό.π., σ. 79.

⁸⁹⁷ Βλ. Θωμά, σ. 1, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68.

⁸⁹⁸ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 169 Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 66. Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα, ό.π., σ. 569επ. Αναλυτικά για την εγγυητική επιστολή: Λιακόπουλος Θ., Εγγυητική επιστολή με ρήτρα πληρωμής σε πρώτη ζήτηση και κατάχρηση δικαιώματος ΝοΒ 1987, 283επ. Για τη νομική φύση της εγγυητικής επιστολής βλ. Ψυχομάνη Σ. Εγχειρίδιο Τραπεζικού Δικαίου, Β' έκδοση, 2016, σ. 219επ. ΜΠρΘηβ 319/2012 ΕΠολΔ 2013, 83, ΑΠ 1651/2013 ΔΕΕ 2014, 348, ΜΕφΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640, ΜΕφΘεσ 10/2017 ΔΕΕ 2017, 1477, ΜΠρΑθ 2933/2017 ΔΕΕ 2017, 1066, ΠΠρΗρακλ 98/2016 ΔΕΕ 2017, 73, ΑΠ 129/2019 ΔΕΕ 2020, 247.

κάλυψης, σύμφωνα με την οποία η Τράπεζα οφείλει να εκδώσει εγγυητική επιστολή προς τον δανειστή του οφειλέτη-εντολέα.⁹⁰⁰ Η εν λόγω σχέση, η οποία διαμορφώνεται στο πλαίσιο της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων του άρθρου 361ΑΚ, διέπεται από τις διατάξεις «των άρθρων 90 επ. ΕμπΝ περί παραγγελίας και των αντιστοίχων 713 επ. ΑΚ περί εντολής».⁹⁰¹

Κατά τη δεύτερη φάση, συνάπτεται η σύμβαση της εγγυητικής επιστολής μεταξύ της Τράπεζας και του δανειστή του οφειλέτη υπό τον τύπο της εγγυητικής επιστολής.⁹⁰² Διέπεται κατά βάση από τα άρθρα 847επ. ΑΚ περί εγγυήσεως, χωρίς να ταυτίζεται με αυτή.⁹⁰³ Πρόκειται για ετεροβαρή σύμβαση, βάσει της οποίας ο εγγυητής (Τράπεζα) αναλαμβάνει την πληρωμή οφειλής τρίτου προς τον δανειστή.⁹⁰⁴

Δημιουργείται, κατ' αυτόν τον τρόπο, τριμερής, άλλως τριγωνική, σχέση μεταξύ του οφειλέτη, του εγγυητή και του δανειστή, στο πλαίσιο της συναλλακτικής ελευθερίας του άρθρου 361ΑΚ, σκοπός της οποίας είναι όχι η ενίσχυση της φερεγγυότητας του οφειλέτη αλλά η άμεση καταβολή από την Τράπεζα καλυπτόμενου χρηματικού ποσού.⁹⁰⁵ Η εγγυητική επιστολή έχει εξασφαλιστικό χαρακτήρα, αφού εξασφαλίζει τη βασική σχέση μεταξύ οφειλέτη-εντολέα και δανειστή.⁹⁰⁶ Όταν η βασική σχέση παύει να υπάρχει, ελευθερώνεται και ο εγγυητής.⁹⁰⁷

Στο περιεχόμενο της τριμερούς σύμβασης εγγυητικής επιστολής μπορεί να περιλαμβάνονται ρήτρες. Από τις πιο συνηθισμένες είναι η ρήτρα καταβολής σε πρώτη ζήτηση ή με απλή ειδοποίηση ή δήλωση, υπό την έννοια ότι η Τράπεζα οφείλει να καταβάλει την εγγύηση χωρίς έλεγχο του υπαρκτού και του νομίμου του χρέους, χωρίς αμφισβήτηση του λόγου καταπτώσεως και χωρίς να αντιτάξει στον δανειστή ενστάσεις του οφειλέτη-εντολέα.⁹⁰⁸ Δεν αποκλείεται η προβολή των ενστάσεων των άρθρων 281ΑΚ περί καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος, όταν το αίτημα κατάπτωσης διατυπώνεται κακόβουλα από τον λήπτη,⁹⁰⁹ άλλως όταν η Τράπεζα γνωρίζει «κατά τρόπο αξιόπιστο και αναμφισβήτητο ότι δεν συντρέχει ουσιαστικός λόγος κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής».⁹¹⁰ Επίσης, δεν αποκλείεται η προβολή της ένστασης των άρθρων 914ΑΚ περί αδικοπρακτικής συμπεριφοράς.⁹¹¹ Συχνή, πάντως, είναι και η

⁸⁹⁹ ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640. Αναλυτικά για τη σχέση καλύψεως βλ. Ψυχομάνη, Τραπεζικό, ό.π., σ. 222.

⁹⁰⁰ ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640.

⁹⁰¹ ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640, ΜΕΦΘεσ 10/2017 ΔΕΕ 2017, 1477.

⁹⁰² ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640.

⁹⁰³ ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640.

⁹⁰⁴ Αναλυτικά για τη σχέση τράπεζας και δέκτη (λήπτη) βλ. Ψυχομάνη, Τραπεζικό, ό.π., σ. 223επ.

⁹⁰⁵ ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640, ΜΕΦΘεσ 10/2017 ΔΕΕ 2017, 1477, ΜΠρΑθ 2933/2017 ΔΕΕ 2017, 1066 όπου αναφέρεται ότι η εγγυητική επιστολή αποτελεί ιδιαίτερο είδος και τύπο εγγύησης, δημιουργήμα της συναλλακτικής πρακτικής, ενώ η άμεση καταβολή στον δανειστή αποτρέπει την προφυγή στα δικαστήρια και τη χρονοβόρα διαδικασία τους, ΑΠ 1651/2013 ΔΕΕ 2014, 348.

⁹⁰⁶ ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640, ΜΕΦΘεσ 10/2017 ΔΕΕ 2017, 1477.

⁹⁰⁷ Για τις υποχρεώσεις των προσώπων της τριμερούς σχέσης βλ. ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640, ΜΕΦΘεσ 10/2017 ΔΕΕ 2017, 1477.

⁹⁰⁸ ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640, ΜΕΦΘεσ 10/2017 ΔΕΕ 2017, 1477, ΑΠ 1651/2013 ΔΕΕ 2014, 348, ΜΠρΑθ 2933/2017 ΔΕΕ 2017, 1066. Για την εγγυητική επιστολή σε πρώτη ζήτηση βλ. Βαλτούδη Α., Αδικαιολόγητος πλουτισμός στις τριμερείς σχέσεις, ιδίως του τραπεζικού δικαίου, 2018, σ. 215επ.

⁹⁰⁹ Καταχρηστική υποβολή αιτήματος κατάπτωσης από τον λήπτη υπάρχει, για παράδειγμα, όταν η έλλειψη της αιτίας της καταβολής προκύπτει από δικαστική απόφαση που κοινοποίησε ο οφειλέτης-εντολέας στην Τράπεζα ή που προκύπτει από αναμφισβήτητη έγγραφη ομολογία του δανειστή-λήπτη βλ. ΜΕΦΘεσ 10/2017 ΔΕΕ 2017, 1477, ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640.

⁹¹⁰ ΑΠ 1651/2013 ΔΕΕ 2014, 348. Για την καταχρηστική κατάπτωση βλ. Ψυχομάνη, Τραπεζικό, ό.π., σ. 226επ.

⁹¹¹ ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640. Λιακόπουλος, ό.π., σ. 283επ. Αναλυτικά για την ευθύνη από αδικαιολόγητο πλουτισμό βλ. Βαλτούδη, ό.π., σ. 222επ.

εγγυητική επιστολή καλής εκτελέσεως, η οποία εκδίδεται προς κάλυψη του ενδεχομένου μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του οφειλέτη που απορρέουν από συγκεκριμένη εμπορική σύμβαση, ακόμη και σε περίπτωση ανωτέρας βίας.⁹¹²

vi. Περιεχόμενο προληπτικών μέτρων

Το περιεχόμενο των δικαστικών προληπτικών μέτρων του άρθρου 50§3 ν. 4738/2020 είναι ευρύτερο, σε σύγκριση με εκείνο της αυτοδίκαιης αναστολής του άρθρου 50§1 ν. 4738/2020 και ταυτίζεται με το περιεχόμενο του άρθρου 86 ν. 4738/2020, στο οποίο ρητά παραπέμπει η παράγραφος 3 του άρθρου 50 ν. 4738/2020. Το περιεχόμενο των προληπτικών μέτρων είναι το ίδιο είτε αυτά διατάσσονται μετά την εκπνοή της αυτοδίκαιης αναστολής είτε πριν την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης. Από τον συνδυασμό των άρθρων 50§3 και 86 ν. 4738/2020 προκύπτει ότι ως δικαστικό προληπτικό μέτρο εκλαμβάνεται οποιοδήποτε μέτρο που κρίνεται αναγκαίο, «για να αποτραπεί κάθε επιζήμια για τους πιστωτές μεταβολή της περιουσίας του οφειλέτη ή μείωση της αξίας της»,⁹¹³ μέχρι να εκδοθεί η απόφαση επί της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης.

Η παραπομπή αφορά μόνο στα μέτρα και δεν εκτείνεται στις λοιπές διατάξεις του άρθρου 86 ν. 4738/2020.⁹¹⁴ Συνεπώς, εκτός της αναστολής μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης, μπορούν να διαταχθούν κι άλλα μέτρα, ιδίως αναστολή λοιπών ατομικών διώξεων καθώς και απαγόρευση διάθεσης περιουσιακών στοιχείων, όπως ενδεικτικά αναφέρονται στο άρθρο 86§1 εδ. γ' ν. 4738/2020. Επί τη βάση αναγκαιότητας, η οποία, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του προϊσχύσαντος Πτωχευτικού Κώδικα (ΕΝΕ),⁹¹⁵ προσδιορίζεται από τη σκοπιμότητα του μέτρου και την αρχή της αναλογικότητας,⁹¹⁶ το δικαστήριο μπορεί να διατάξει ποικίλα μέτρα, όπως απαγόρευση διακοπής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας (τηλεπικοινωνιών,⁹¹⁷ ηλεκτρικής ενέργειας κτλ), σφράγιση χώρων της επιχείρησης, απαγόρευση μεταβολής ορίων χρηματοδότησης κεφαλαίων κίνησης, ακόμα και στερήσεις των εξουσιών του οφειλέτη ως οιονεί προληπτικά μέτρα.⁹¹⁸ Κατ' αυτόν τον τρόπο, με την πληθώρα προληπτικών μέτρων διαμορφώνεται ένα είδος «πτώχευσης πριν την πτώχευση».⁹¹⁹ Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν μπορεί να διατάξει μέτρα, τα οποία δεν θα είχαν διαταχθεί σε επικείμενη πτώχευση. Κατά συνέπεια, το εύρος των προληπτικών μέτρων περιορίζεται από τα όσα θα μπορούσαν να ισχύσουν σε περίπτωση που η επιχείρηση υπαγόταν στην πτωχευτική διαδικασία.⁹²⁰

⁹¹² ΜΕΦΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640.

⁹¹³ Άρθρο 86§1 ν. 4738/2020 (άρθρο 10§1εδ.α' προϊσχύσαντος ΠτΚ). Για την ποικιλία των προληπτικών μέτρων που έχουν γίνει δεκτά νομολογιακά βλ. Ορφανίδη, Ασφαλιστικά Μέτρα, ό.π., σ. 75, 90. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 65, 154.

⁹¹⁴ ΑιτΕ ν. 4072/2012, σ. 57, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 162.

⁹¹⁵ ΚΝοΒ 2007, 1553 επ.

⁹¹⁶ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 65επ. και 154επ., Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 162.

⁹¹⁷ ΠΠρΑθ 670/2008 ΔΕΕ 2008, 1265.

⁹¹⁸ Περισσότερα, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 164, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 155επ.

⁹¹⁹ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 155, ΜΠρΑθ 1546/2015 με παρατ. Χατζηϊωάννου ΝοΒ 2016, 576.

⁹²⁰ Άρθρο 36 προϊσχύσαντος ΠτΚ. Για το εύρος των προληπτικών μέτρων βλ. ΜΕΦΑθ 492/2015 ΔΕΕ 2016, 59, κατά την οποία δεν αναστέλλονται οι εμπράγματα αξιώσεις, όπως η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης απόδοσης του μισθίου πράγματος ευρισκόμενου στην κατοχή του οφειλέτη, καθώς και η άσκηση ή συνέχιση εκδίκασης σχετικής εμπράγματης αγωγής.

Η έκταση των προληπτικών μέτρων επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του πτωχευτικού δικαστηρίου, το οποίο λαμβάνει υπ' όψιν του τόσο το περιεχόμενο της αίτησης όσο και τις *ad hoc* ιδιαιτερότητες της υπόθεσης. Σημειώνεται ότι από τα πρώτα χρόνια ισχύος του Πτωχευτικού Κώδικα, στο πλαίσιο λήψης προληπτικών μέτρων, η νομολογία προέκρινε την ευρεία αναστολή των ατομικών διωκτικών μέτρων, χωρίς καμία αναφορά σε ειδικότερα μέτρα, εξαντλώντας, στο έπακρο, τα περιθώρια που έδινε ο νόμος, κατά την εφαρμογή του προϊσχύσαντος άρθρου 10ΠτΚ, στο οποίο παρέπεμπε η οικεία διάταξη. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην υπ' αριθμ. 102/2015 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Δράμας, «όταν διατάσσεται δικαστικώς ως προληπτικό μέτρο γενικά η αναστολή των ατομικών διώξεων, χωρίς ειδικότερους προσδιορισμούς, το περιεχόμενο της απαγόρευσης ταυτίζεται με το περιεχόμενο της αρχής της αναστολής των ατομικών καταδιώξεων που ανέκαθεν ίσχυε στο πτωχευτικό δίκαιο».⁹²¹ Σε κάθε περίπτωση, ευκαία είναι η αιτιολόγηση της ευρείας αναστολής και η εξειδίκευση από το δικαστήριο των μέτρων που αυτή περιλαμβάνει προς αποφυγή παρερμηνειών. Ως γενικός, πάντως, κανόνας ισχύει, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, ότι η αναστολή δεν μπορεί να εκτείνεται σε μέτρα που δεν είναι δυνατό να επέρχονται με την κήρυξη της πτώχευσης.

Ενδεικτικά, επιτρέπεται η λήψη των ακόλουθων μέτρων:⁹²²

α. Απαγόρευση διάθεσης περιουσιακού στοιχείου οφειλέτη

Όταν λαμβάνεται ως προληπτικό μέτρο η αναστολή αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη ή οποιοδήποτε άλλο μέτρο, επάγεται ως επακόλουθο η αυτοδίκαιη απαγόρευση διάθεσης ακινήτων και εξοπλισμού της επιχείρησης του οφειλέτη.⁹²³ Συνεπώς, καθ' όλο το διάστημα από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, κατά την περίοδο ισχύος της αυτοδίκαιης αναστολής, αλλά και μετά, κατά τη διάρκεια ισχύος των δικαστικών προληπτικών μέτρων, μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης απαγορεύεται αυτοδικαίως η συγκεκριμένη εκποίηση.

Ωστόσο, είναι δυνατό να διαταχθεί ευρύτερη απαγόρευση, καταλαμβάνουσα κάθε περιουσιακό στοιχείο του οφειλέτη προς εξασφάλιση του συνόλου της περιουσίας, σε περίπτωση κήρυξης πτώχευσης, εφόσον η λήψη του εν λόγω μέτρου υπαγορεύεται από λόγους αναγκαιότητας.⁹²⁴

Η απαγόρευση διάθεσης περιουσιακών στοιχείων, ολική ή μερική,⁹²⁵ καταλαμβάνει όλους τους τρόπους διάθεσης, είτε μέσω δικαιοπραξίας είτε μέσω «αναγκαστικών εκποιήσεων», όπως χαρακτηρίζονται από τη θεωρία. Στην τελευταία κατηγορία εντάσσεται η εκποίηση μέσω κτήσεως δικαιώματος υποθήκης ή προσημείωσης βάσει του νόμου (ΑΚ 1262) ή μετά από δικαστική απόφαση (ΑΚ 1263, 796ΚΠολΔ) ή βάσει διαταγής πληρωμής (724§1 ΚΠολΔ).⁹²⁶

⁹²¹ ΜΠρΔραμ 102/2015 με παρατ. Βενιέρη ΔΕΕ 2016, 198, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 148.

⁹²² Άρθρο 86§1 εδ. γ' Ν. 4738/2020 (άρθρο 10§1εδ.β' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

⁹²³ Άρθρο 50§3 εδ. β' και άρθρο 50§1 περ. γ' ν. 4738/2020 (άρθρο 106§3 προϊσχύσαντος ΠτΚ, με παραπομπή στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου περί αυτοδίκαιης αναστολής διάθεσης).

⁹²⁴ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 520.

⁹²⁵ Για την ολική ή μερική διάθεση βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 154.

⁹²⁶ Βλ. σχετικά, Ορφανίδη, Συγκρούσεις, ό.π., σ. 38-39.

Σε περίπτωση που ο οφειλέτης προβεί σε παράβαση της απαγόρευσης διάθεσης, η διάθεση αυτή πάσχει από σχετική ακυρότητα,⁹²⁷ καθώς η παράβαση της διαταχθείσας απαγόρευσης εξυπηρετεί το ιδιωτικό συμφέρον, αυτό των πιστωτών, και όχι το γενικότερο, όπως στην περίπτωση της απόλυτης ακυρότητας.⁹²⁸

Συνεπώς, για τους τρίτους συναλλασσόμενους, τους οποίους δεν δεσμεύει η σχετική ακυρότητα, η δικαιοπραξία είναι καθ' όλα έγκυρη. Σημειώνεται, δε, ότι η σχετική ακυρότητα δεν λαμβάνεται υπ' όσιν αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο. Απαιτείται επίκλησή της από το πρόσωπο υπέρ του οποίου ετάχθη. Μέχρι τότε, η δικαιοπραξία εκλαμβάνεται ως έγκυρη έναντι όλων, χωρίς διαφοροποίηση από την ισχυρή δικαιοπραξία «που δεν βαρύνεται με τον περιορισμό της σχετικής ακυρότητας».⁹²⁹

β. Αναστολή ατομικών διώξεων των πιστωτών

Το περιεχόμενο της αναστολής ατομικών διώξεων είναι ευρύ και συμπίπτει με εκείνο του άρθρου 100 ν. 4738/2020.⁹³⁰ Σκοπός της αναστολής είναι «ο αποκλεισμός της πρόωρης διασποράς και κατακερματισμού της περιουσίας του οφειλέτη κυρίως μέσω αναγκαστικής εκτέλεσης»,⁹³¹ κατά το διάστημα που μεσολαβεί από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο της αναστολής των ατομικών διώξεων των πιστωτών, θα μπορούσε ενδεικτικά να διαταχθεί, η αναστολή α) έναρξης ή συνέχισης αναγκαστικής εκτέλεσης, β) άσκησης αναγνωριστικών ή καταψηφιστικών αγωγών και η συνέχιση δικών επ' αυτών, γ) άσκησης ή εκδίκασης ενδίκων μέσων, δ) έκδοσης πράξεων διοικητικής ή φορολογικής φύσεως, ή εκτέλεσής τους σε στοιχεία της πτωχευτικής περιουσίας.⁹³²

Πάντως, κατά γενική παραδοχή, όταν διατάσσεται ως δικαστικό προληπτικό μέτρο η αναστολή όλων των καταδιωκτικών μέτρων των πιστωτών κατά του οφειλέτη, συνάγεται ότι αφορά σε υποθέσεις στις οποίες υπάρχει αντιδικία. Η αναστολή δεν καταλαμβάνει, για παράδειγμα, τη διεξαγωγή δικών επί υποθέσεων εκδικαζομένων κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας ούτε την άσκηση διαπλαστικών δικαιωμάτων (καταγγελία, υπαναχώρηση, επίσχεση).⁹³³

Ως προς τα προαναφερθέντα μέτρα που απαριθμούνται ενδεικτικώς στο άρθρο 100§1εδ β' ν. 4738/2020 επισημαίνονται αδρομερώς τα κάτωθι:

⁹²⁷ ΜΠρΔραμ 102/2015 με παρατ. Βενιέρη ΔΕΕ 2016, 198.

⁹²⁸ Βλ. Ορφανίδη, Συγκρούσεις, σ. 30-31.

⁹²⁹ Για τη σχετική ακυρότητα βλ. Ορφανίδη, Συγκρούσεις, σ. 30 επ. καθώς και Γεωργιάδη, Γενικές Αρχές, σ. 552επ. ΜΠρΔραμ 102/2015 με παρατ. Βενιέρη ΔΕΕ 2016, 198.

⁹³⁰ Άρθρο 10 προΐσχυσαντος ΠτΚ, ΠΠρΗρακλ 98/2016 ΔΕΕ 2017, 73, ΜΠρΔραμ 102/2015 με παρατ. Βενιέρη ΔΕΕ 2016, 198, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 520.

⁹³¹ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 520.

⁹³² Στην τελευταία κατηγορία συμπεριλαμβάνονται μέτρα διοικητικής εκτέλεσης από το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, καθώς και μέτρα διασφάλισης της οφειλής κατά το άρθρο 46 ν. 4174/2013, όπως ρητώς αναφέρεται στο άρθρο 100§1 εδ. β' ν. 4738/2020.

⁹³³ ΜΕφΒορΑιγ 20/2020 ΔΕΕ 2020, 99, ΜΕφΠειρ 132/2018 ΔΕΕ 2018, 874, ΜΕφΛαρ 314/2017 ΔΕΕ 2018, 876, ΑΠ 294/2017 ΔΕΕ 2017, 1210, σύμφωνα με τις οποίες: *Η αναστολή των ατομικών διώξεων δεν εμποδίζει την έκδοση διαταγής πληρωμής, ούτε την άσκηση διαπλαστικών δικαιωμάτων (καταγγελία, υπαναχώρηση επίσχεση) ούτε τέλος τη διεξαγωγή δικών επί υποθέσεων εκδικαζομένων κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας.*

γ. Έναρξη ή συνέχιση αναγκαστικής εκτέλεσης

Η αναστολή έναρξης ή συνέχισης ατομικής ή συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης έχει σημασία για τη διατήρηση της οικονομικής αξίας της επιχείρησης ως συνόλου. Η αναστολή εμπίπτει στην αυτοδίκαιη αναστολή των ατομικών διοικητικών μέτρων του άρθρου 50§1 ν. 4738/2020, ενώ μετά το πέρας του τετραμήνου, και εφόσον δεν έχει εκδοθεί απόφαση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, μπορεί να διαταχθεί ως προληπτικό μέτρο. Εν προκειμένω, ισχύουν όσα εκτέθηκαν ανωτέρω στην οικεία θέση σχετικά με την αυτοδίκαιη αναστολή μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης.⁹³⁴

Στην περίπτωση που δεν διαταχθεί αναστολή αναγκαστικής εκτέλεσης, ο οφειλέτης μπορεί να προστατευτεί μέσω ασκήσεως ανακοπής του άρθρου 933 ΚΠολΔ κατά των πράξεων εκτελέσεως. Μάλιστα, με τις τροποποιήσεις στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας που επέφερε ο ν. 4335/2015, είναι δυνατή η αναστολή στο δεύτερο βαθμό, όταν έχει απορριφθεί η ανακοπή του άρθρου 933ΚΠολΔ και η απορριπτική απόφαση έχει προσβληθεί με έφεση.⁹³⁵ Το δικαστήριο κάνει δεκτή την αίτηση αναστολής, εφόσον κρίνει ότι η αναγκαστική εκτέλεση «θα προξενήσει ανεπανόρθωτη βλάβη στον αιτούντα και πιθανολογεί την ευδοκίμηση του ενδίκου μέσου».⁹³⁶

Το δικαστήριο, σταθμίζοντας τα δεδομένα κάθε υπόθεσης, μπορεί να διατάξει, πλην της ολικής αναστολής μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης, τη μερική αναστολή, εκτεινόμενη σε ορισμένα μόνο μέτρα.

δ. Άσκηψη αναγνωριστικών ή καταψηφιστικών αγωγών και η συνέχιση δικών επ' αυτών

Ένα από τα μέτρα που επίσης μπορεί να διαταχθεί από το δικαστήριο είναι η αναστολή άσκησης αναγνωριστικών ή καταψηφιστικών αγωγών κατ' άρθρα 70ΚΠολΔ και 69§1ΚΠολΔ, αντίστοιχα, καθώς και η συνέχιση δικών επ' αυτών. Η ratio του εν λόγω μέτρου, στο πλαίσιο της διαδικασίας εξυγίανσης, έγκειται στην εξασφάλιση περιόδου απρόσκοπτης ανασύνταξης δυνάμεων της επιχείρησης, κατά το διάστημα που μεσολαβεί από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης. Πρόκειται για ατομικές διώξεις, είτε ζητείται η διαπίστωση της ύπαρξης ή ανυπαρξίας εννόμου σχέσεως⁹³⁷ (αναγνωριστική αγωγή) είτε ζητείται η καταδίκη του εναγομένου σε πράξη, παράλειψη ή απλή ανοχή (καταψηφιστική αγωγή), των οποίων η αναστολή λειτουργεί επιβοηθητικά προς τη συνέχιση της ομαλής λειτουργίας της επιχείρησης.⁹³⁸

⁹³⁴ Βλ. παραπάνω, σ. 97επ.

⁹³⁵ Ορφανίδης, Αναστολή εκτελέσεως, ό.π., σ. 33.

⁹³⁶ Ορφανίδης, Αναστολή εκτελέσεως, ό.π., σ. 33 και 34επ.

⁹³⁷ Έννομη σχέση είναι η σχέση ενός προσώπου προς ένα άλλο πρόσωπο ή πράγμα, η οποία ρυθμίζεται από το δίκαιο. Για παράδειγμα, η σχέση πωλητή-αγοραστή ή η σχέση κυριότητας προς κάποιο πράγμα. Η έννοια της έννομης σχέσης είναι ευρύτερη της έννοιας του δικαϊώματος. Αναλυτικά, Γεωργιάδης, Γενικές Αρχές, ό.π., σ. 254επ.

⁹³⁸ Για την αναγνωριστική και καταψηφιστική αγωγή βλ. Νίκα, Πολιτική Δικονομία, ό.π., σ. 204επ. και 201επ., αντιστοίχως. ΠΠρΧαλκιδικ 68/2018 ΕφΑΔ2018, 1366, Καλαβρός Κωνσταντίνος, Πολιτική Δικονομία, 4^η έκδοση, 2016, σ. 70επ και 75επ. Κλαμαρής Ν./Κουσουλής Σ./Πανταζόπουλος Σ., Πολιτική Δικονομία, 3^η έκδοση, 2016, σ. 394επ. και 398επ.

ε. Άσκηση ή εκδίκαση ενδίκων μέσων

Η δικαστικώς διαταχθείσα αναστολή μπορεί να αφορά στην άσκηση ή εκδίκαση ενδίκων μέσων υπό την ευρεία έννοια,⁹³⁹ ήτοι ανακοπής ερημοδικίας, έφεσης, αναψηλάφησης, αναίρεσης, ανακοπής, τριτανακοπής.⁹⁴⁰ Όπως και στην περίπτωση της αναστολής αναγνωριστικών και καταψηφιστικών αγωγών, έτσι και στην περίπτωση άσκησης ή εκδίκασης ενδίκων μέσων, η ratio έγκειται στην εξασφάλιση απρόσκοπτης προσπάθειας εξυγίανσης της επιχείρησης για ανασύνταξη δυνάμεων.⁹⁴¹

στ. Έκδοση πράξεων διοικητικής ή φορολογικής φύσεως ή εκτέλεσή τους σε στοιχεία της περιουσίας του οφειλέτη

Η τυχόν διαταχθείσα αναστολή ατομικών διώξεων μπορεί να καταλαμβάνει μέτρα διοικητικής ή φορολογικής φύσεως ληφθέντα από το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης καθώς και πράξεις εκτέλεσης των ανωτέρω σε στοιχεία της περιουσίας του οφειλέτη. Συνήθη παραδείγματα τέτοιων μέτρων είναι η επιβολή προστίμου του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (ΚΒΣ) για διαχειριστική χρήση συγκεκριμένου έτους, καθώς και το πρακτικό της Επιτροπής Διοικητικής Επιλύσεως Φορολογικών Διαφορών (ΕΔΕΦΔ), που συντάσσεται κατόπιν αίτησης περί διοικητικής επίλυσης διαφοράς.⁹⁴² Μπορεί επίσης να διαταχθεί η απαγόρευση μη χορήγησης πιστοποιητικού φορολογικής και ασφαλιστικής ενημερότητας, με μόνο αποδέκτη τα τραπεζικά ιδρύματα και με σκοπό τη λήψη βραχυπρόθεσμων δανείων.⁹⁴³

ζ. Άλλα μέτρα

Εκτός των προαναφερθέντων μέτρων, μπορεί να διαταχθούν και άλλα, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης, αρκεί να υπάρχει το στοιχείο της αναγκαιότητας λήψης τους, σύμφωνα με το άρθρο 86 ν. 4738/2020. Έτσι, για παράδειγμα, θα μπορούσε να διαταχθεί η λήξη εκκρεμούς ή ανεκπλήρωτης αμφοτεροβαρούς σύμβασης,⁹⁴⁴ η απαγόρευση κάθε είδους δέσμευσης των τραπεζικών λογαριασμών του οφειλέτη, «τόσο από τυχόν συμβατικές δεσμεύσεις αυτών, όσο και από μέτρα ατομικής, διοικητικής ή και συλλογικής εκτέλεσης, συμπεριλαμβανομένης της δέσμευσης τους από το Ελληνικό Δημόσιο και Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης» χωρίς επέκταση στις απαιτήσεις των εργαζομένων⁹⁴⁵ ή η αναστολή του δικαιώματος συμψηφισμού.⁹⁴⁶

⁹³⁹ Βλ. Ράμμο/Κλαμαρή/Ορφανίδη, *ό.π.*, σ. 70 όπου αναφέρεται ότι υπό την ευρεία έννοια του όρου «ενδίκου μέσου» συμπεριλαμβάνονται και τα ένδικα βοηθήματα.

⁹⁴⁰ Για τα ένδικα μέσα βλ. Ράμμο/Κλαμαρή/Ορφανίδη, *ό.π.*, σ. 10επ. Ορφανίδης, Προθεσμίες, *ό.π.*, σ. 338επ. Νίκας, Πολιτική Δικονομία, *ό.π.*, σ. 627επ. Λεοντής, *ό.π.*, σ. 96επ.

⁹⁴¹ ΜΕΦΑΘ 2345/2018 ΔΕΕ 2019, 64.

⁹⁴² Βλ. ΔΕΦΑΘ 2972/2015 ΝΟΜΟΣ, περί αναστολής πράξεων διοικητικής και φορολογικής φύσεως ενόσω διαρκεί η πτωχευτική διαδικασία. Κατ' αναλογία, ίσχυαν τα ίδια και στη διαδικασία εξυγίανσης εν ευρεία έννοια, ενόσω είχε διαταχθεί αναστολή στο πλαίσιο τυχόν ληφθέντων προληπτικών μέτρων. Επικουρικά βλ. Γνωμοδότηση ΝΣΚ 474/2007 περί αναστολής εκτέλεσης διοικητικών ή φορολογικών πράξεων μετά την κήρυξη πτώχευσης.

⁹⁴³ ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁹⁴⁴ Executory Contracts Αναλυτικά, Περάκης, ΠτΔ, σ. 330επ., 339επ. Για ανεκπλήρωτες αμφοτεροβαρείς συμβάσεις κάνει λόγο ο Ψυχομάνης, ΠτΔ, *ό.π.*, σ. 302επ. Για την έννοια των αμφοτεροβαρών συμβάσεων βλ. Γεωργιάδη, Γενικές Αρχές, *ό.π.*, σ. 401, Σταθόπουλο, *ό.π.*, σ. 907επ.

⁹⁴⁵ ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁹⁴⁶ Κοτσίρης, ΠτΔ, *ό.π.*, σ. 520.

vii. Εξαιρέσεις από τη λήψη προληπτικών μέτρων

Με γνώμονα την αποφυγή επιμέρους άδικων αποτελεσμάτων εισάγονται εξαιρέσεις στα προληπτικά μέτρα, χωρίς όμως αυτές να αποβαίνουν εις βάρος της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας εξυγίανσης.⁹⁴⁷ Δυνάμει των παραγράφων 2, 4 και 5 του άρθρου 52 ν. 4738/2020, από την εφαρμογή των προληπτικών μέτρων δεν θίγονται:

α. Δικαιώματα από συμφωνία παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας ή ρήτρα εκκαθαριστικού συμψηφισμού

Ως προς τη λήψη προληπτικών μέτρων, δεν ορίζεται ειδική μεταχείριση των ενέγγυων πιστωτών εν γένει. Σύμφωνα με το άρθρο 52§2 εδ. α' ν. 4738/2020, εξαίρεση τίθεται ως προς μία ειδική κατηγορία ενέγγυων πιστωτών, ήτοι αυτών που έχουν απαιτήσεις από συμφωνία παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας (financial collateral) ή από ρήτρα εκκαθαριστικού συμψηφισμού.⁹⁴⁸ Τα δικαιώματά τους «απολαμβάνουν ένα εντελώς ξεχωριστό, ιδιόμορφο καθεστώς ασυλίας από σειρά διατάξεων του δικαίου αφερεγγυότητας».⁹⁴⁹

Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4013/2011, οι ως άνω συμφωνίες και ρήτρες δεν θίγονται από τα προληπτικά μέτρα, καθώς εξυπηρετούν τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.⁹⁵⁰ Εξάλλου, η εξαίρεση αυτή, η οποία ισχύει και μετά την κήρυξη της πτώχευσης,⁹⁵¹ επιβάλλεται από τις σχετικές κοινοτικές οδηγίες που έχουν ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο.⁹⁵²

β. Δικαίωμα καταγγελίας και απόδοσης μισθίου υπό προϋποθέσεις

Δυνάμει του άρθρου 52§2 εδ. β' ν. 4738/2020, τα τυχόν διαταχθέντα προληπτικά μέτρα δεν καταλαμβάνουν το δικαίωμα καταγγελίας και απόδοσης μισθίου, σε περίπτωση σύμβασης μίσθωσης, εφόσον ο οφειλέτης είναι υπερήμερος ως προς την καταβολή έξι ή περισσότερων μηνιαίων μισθωμάτων. Αντίθετα, σε περίπτωση οφειλής λιγότερων των έξι μισθωμάτων, αναστέλλεται η άσκηση του δικαιώματος καταγγελίας και απόδοσης του μισθίου. Η δικαιολογητική βάση της εξαίρεσης είναι, εν πολλοίς, η αποφυγή υπέρμετρου περιορισμού της ελευθερίας του πιστωτή ως προς την άσκηση δικαιώματος καταγγελίας και απόδοσης

⁹⁴⁷ ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 11 «οι εξαιρέσεις μπορούν να εισάγονται κατά περίπτωση, ώστε να αποφεύγονται επιμέρους άδικα αποτελέσματα, χωρίς να θίγεται η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας εξυγίανσης».

⁹⁴⁸ Κατά τους ορισμούς του άρθρου 2 του ν. 3301/2004, *συμφωνία παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας είναι η συμφωνία βάσει της οποίας παρέχεται χρηματοοικονομική ασφάλεια με μεταβίβαση τίτλου ή εμπράγματα χρηματοοικονομική ασφάλεια*, ενώ ως *ρήτρα εκκαθαριστικού συμψηφισμού λογίζεται η διάταξη της συμφωνίας παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας ή διάταξη συμφωνίας, μέρος της οποίας είναι η συμφωνία παροχής ασφάλειας ή οποιαδήποτε νομοθετική διάταξη, βάσει της οποίας (μέσω της επέλευσης γεγονότος που συνεπάγεται αναγκαστική εκτέλεση ή μέσω συμψηφισμού ή αντιστάθμισης ή άλλου τρόπου) α) οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων καθίστανται άμεσα απαιτητές ή λήγουν και αντικαθίστανται από υποχρέωση καταβολής του σχετικού ποσού ή β) υπολογίζονται οι οφειλές του κάθε συμβαλλομένου προς τον άλλο και ο συμβαλλόμενος ο οποίος οφείλει το μεγαλύτερο ποσό καταβάλλει καθαρό ποσό ίσο προς τη διαφορά των οφειλών*.

⁹⁴⁹ Αναλυτικά Ξενογιάννης Ν., Σκέψεις για το ειδικό καθεστώς των συμφωνιών παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας (ν. 3301/2004) στις διαδικασίες αφερεγγυότητας (πτώχευση, διαδικασία εξυγίανσης και αναγκαστική διαχείριση), ΔΕΕ 3/2019, σ. 339. Λέκκας Γ., Συμφωνίες παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας επί χρηματοπιστωτικών μέσων και επί πιστωτικών απαιτήσεων και καλή πίστη, Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού και Έρευνας, 2016, τ. Ι, σ. 451-468.

⁹⁵⁰ ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 10.

⁹⁵¹ Άρθρα 26§6ΠτΚ και 36§3ΠτΚ βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 520. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 66.

⁹⁵² Ενδεικτικά αναφέρεται η αρχική κοινοτική Οδηγία 2002/47/ΕΚ καθώς και η 2014/59/ΕΕ, οι οποίες ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο με τους νόμους 3301/2004 και 4335/2015 αντίστοιχα.

περιουσιακού στοιχείου τρίτου, το οποίο συνδέεται με τον οφειλέτη μέσω της σύμβασης μίσθωσης.⁹⁵³

γ. Η περίπτωση των εργαζομένων

Ιδιαίτερη μεταχείριση, κατά τη λήψη προληπτικών μέτρων, όπως άλλωστε εν γένει στο πλαίσιο της διαδικασίας εξυγίανσης, έχει η κατηγορία των εργαζομένων. Η ευνοϊκή της μεταχείριση δικαιολογείται για λόγους κοινωνικής ευαισθησίας, οι οποίοι εκτέθηκαν ήδη ανωτέρω.⁹⁵⁴ Εν προκειμένω, σύμφωνα με το άρθρο 50§4 εδ. α' ν. 4738/2020, το δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί για τη διατήρηση συμβάσεων εργασίας που είναι αναγκαίες για τη συνέχιση λειτουργίας της επιχείρησης,⁹⁵⁵ ενώ οι απαιτήσεις των εργαζομένων για μισθούς βάσει του άρθρου 52§5 ν. 4738/2020, κατ' αρχήν δεν καταλαμβάνονται από τυχόν ληφθέντα προληπτικά μέτρα. Κατ' εξαίρεση, σύμφωνα με το άρθρο 52§5 ν. 4738/2020, χωρεί η λήψη προληπτικού μέτρου που επεκτείνει την αναστολή ακόμη και σε απαιτήσεις εργαζομένων για μισθούς, εφόσον δικαιολογείται για σπουδαίο λόγο και για ορισμένο χρόνο, ειδικά αναφερόμενους στην απόφαση.⁹⁵⁶

δ. Εξαιρέσεις προληπτικών μέτρων για σπουδαίο κοινωνικό λόγο

Στο άρθρο 52§4 ν. 4738/2020, προβλέπεται δυνατότητα εξαίρεσης από τα δικαστικά προληπτικά μέτρα για σπουδαίο κοινωνικό λόγο. Ο νόμος αναφέρει ενδεικτικώς την περίπτωση καταβολής σε πιστωτή ποσών που είναι αναγκαία για τη διατροφή αυτού ή της οικογένειάς του ή για την ικανοποίηση διατροφής άλλων προσώπων.⁹⁵⁷ Επίσης, θα μπορούσε να αποφασισθεί η εκποίηση ακινήτου, προκειμένου να καταβληθούν οι αποδοχές των εργαζομένων, ειδικά όσων δεν έχουν από άλλη πηγή εισοδήματα.⁹⁵⁸

viii. Συνέπειες από την παράβαση προληπτικών μέτρων

Από τις σχετικές διατάξεις περί προληπτικών μέτρων του ν. 4738/2020 απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στις συνέπειες που επιφέρει τυχόν παράβαση διαταχθέντος προληπτικού μέτρου. Σύμφωνα με το άρθρο 176ΑΚ, η διάθεση παρά την απαγόρευση από δικαστική απόφαση, όπως συμβαίνει στην υπό εξέταση περίπτωση, είναι άκυρη όπως και στην εκ του νόμου απαγόρευση. Σε συνδυασμό με το εδάφιο β' του άρθρου 175ΑΚ και δεδομένης της

⁹⁵³ Στην προϊσχύσασα διαδικασία συνδιαλλαγής, υπήρχε αμφιβολία ως προς αυτή την περίπτωση, η οποία δεν υφίσταται πλέον. Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 164.

⁹⁵⁴ Βλ. παραπάνω σ. 84επ.

⁹⁵⁵ Στο άρθρο 106α§3 εδ. γ' προβλεπόταν η δυνατότητα του δικαστηρίου «να διατάξει τη διατήρηση αναγκαίων θέσεων εργασίας μέχρι την επικύρωση ή την απόρριψη της συμφωνίας εξυγίανσης», ρύθμιση η οποία δεν επαναλήφθηκε στο ν. 4738/2020, αλλά εμπεριέχεται στην ευρύτερη ρύθμιση της απαγόρευσης καταγγελίας συμβάσεων. Βλ. παραπάνω, σ. 84 επ. Η δικαιολογητική βάση της προϊσχύσασας ρύθμισης αποτυπώνεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4072/2012, σ. 59 ως εξής: «Για αποφυγή απολύσεων εργαζομένων με το πρόσχημα της έναρξης της διαδικασίας, προτείνεται η προσθήκη διάταξης στο άρθρο 103 (προληπτικά μέτρα), κατά την οποία το δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη διατήρηση των αναγκαίων θέσεων εργασίας μέχρι να επικυρωθεί ή να απορριφθεί το σχέδιο εξυγίανσης...Το δικαστήριο θα πρέπει να σταθμίζει το όφελος των εργαζομένων από τη διατήρηση θέσεων εργασίας με την πιθανή βλάβη της επιχείρησης από την παραμονή πλεονάζοντος δυναμικού.» Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 67. Ψυχομάνης, ΠτΔ, ό.π., σ. 325επ.

⁹⁵⁶ Βλ. ΕφΠεπ 437/2015 ΔΕΕ 2015, 1123.

⁹⁵⁷ ΑΠ Ολ 31/2003 www.areiospagos.gr, ΑΠ 753/2012 ΕΕργΔ 2012, 1707, ΑΠ 549/2010 ΝοΒ 2010, 2356. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 66 / ΤρΕφΑθ 619/2018 ΔΕΕ 2018, 757.

⁹⁵⁸ ΤρΕφΑθ 619/2018 ΔΕΕ 2018, 757, ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου Η., ΔΕΕ 2017, 68. ΑιτΕ ν. 4336/2015, σ. 140.

νομικής φύσης των προληπτικών μέτρων, τα οποία έχουν τον χαρακτήρα μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων που τάσσονται υπέρ των πιστωτών ή του οφειλέτη με προσωρινή ισχύ, συνάγεται ότι πρόκειται για σχετική ακυρότητα, η οποία μπορεί να προταθεί από ορισμένα πρόσωπα, εκείνα υπέρ των οποίων τάχθηκε η απαγόρευση.⁹⁵⁹

ix. Ανάκληση και μεταρρύθμιση προληπτικών μέτρων

Κατ' άρθρο 52§1 ν. 4738/2020,⁹⁶⁰ επιτρέπεται, οποτεδήποτε, ανάκληση ή μεταρρύθμιση, κατά περίπτωση, των προληπτικών μέτρων, είτε κατόπιν αίτησης οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον, όπως προβλέπεται και στο άρθρο 696ΚΠολΔ, είτε αυτεπαγγέλτως,⁹⁶¹ ευχέρεια που δεν προβλέπεται στο άρθρο 86 ν. 4738/2020.⁹⁶² Σημειώνεται ότι η εναλλακτική της αυτεπάγγελτης ανάκλησης ή μεταρρύθμισης εισήχθη με το ν. 4446/2016 για λόγους ενίσχυσης της προστασίας των πιστωτών από τυχόν καταχρηστική συμπεριφορά του οφειλέτη που πετυχαίνει καταχρηστικά τη λήψη προληπτικών μέτρων, προς εξυπηρέτηση «σκοπών ξένων προς τη διάσωση της επιχείρησης».⁹⁶³ Επίσης, δεν υφίσταται χρονικός περιορισμός αναθεώρησης των προληπτικών μέτρων, η ανάκληση ή η μεταρρύθμιση των οποίων μπορεί να διενεργηθεί καθ' όλη την διάρκεια ισχύος τους.

Η εν λόγω ρύθμιση συνάδει με τα προβλεπόμενα στον Πρότυπο Νόμο της Uncitral,⁹⁶⁴ ο οποίος τάσσεται υπέρ της συχνής αναθεώρησης των μέτρων, ώστε να προσαρμόζονται προς τις μεταβαλλόμενες συνθήκες.⁹⁶⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 23§3 ν. 3858/2010 περί Προσαρμογής του Ελληνικού Δικαίου στον Πρότυπο Νόμο έτους 1997 για τη «Διασυννοριακή Πτώχευση» της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο, προβλέπεται η αυτεπάγγελτη ή κατόπιν αιτήματος έχοντας έννομο συμφέρον τροποποίηση ή άρση της παρασχεθείσας προστασίας.⁹⁶⁶

⁹⁵⁹ Για την έννοια της σχετικής ακυρότητας βλ. Γεωργιάδη, Γενικές Αρχές, ό.π., σ. 552επ. Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 159επ. Έχει, επίσης, υποστηριχθεί ότι πρόκειται για πράξεις σε εκκρεμότητα, οι οποίες ισχυροποιούνται όταν επικυρωθεί η συμφωνία εξυγίανσης, Σπυριδάκης Ι, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2008, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ. 70, ΜΠρΘεσ 22258/2012 με παρατ. Βενιέρη ΕΕμπΔ 2013, 715.

⁹⁶⁰ Άρθρο 106α§7 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁹⁶¹ Και εδώ εγείρεται το ζήτημα της σχέσεως των διαδικασιών ασφαλιστικών μέτρων και εκούσιας δικαιοδοσίας βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 152 και 160, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 67, Ψυχομάνης, ΠτΔ, ό.π., σ. 106επ. Χατζηϊωάννου, Δίκη πτώχευσης, ό.π., σ. 314.

⁹⁶² Βλ. Χατζηϊωάννου Β., Τα προληπτικά μέτρα εξυγίανσης κατά τον ν. 4446/2016, ΕλλΔνη 2018, 25, Χατζηϊωάννου, Δίκη πτώχευσης, ό.π., σ. 314.

⁹⁶³ Αναλυτικά για το αυτεπάγγελτο βλ. Χατζηϊωάννου, Προληπτικά μέτρα, ό.π., σ. 25επ. Για την καταχρηστική συμπεριφορά του οφειλέτη βλ. Θωμά, ό.π., σ. 3-4.

⁹⁶⁴ Νομοθετικός Οδηγός Uncitral (Legislative Guide) για ζητήματα αντιμετώπισης πτωχευτικού δικαίου, 2004, www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf, Ν. 3858/2010 ΦΕΚ Α' 102/1.7.2010.

⁹⁶⁵ Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 157 όπου αναφέρεται ότι καλόν είναι να υπάρχει στο σώμα της σχετικής δικαστικής απόφασης αναφορά στο χρόνο διάρκειας ισχύος των μέτρων και στον τρόπο τροποποιήσεώς τους.

⁹⁶⁶ Άρθρο 23§3 ν. 3858/2010 «*Το δικαστήριο μπορεί αυτεπάγγελτα ή μετά από αίτημα του αλλοδαπού συνδίκου ή προσώπου, του οποίου τα έννομα συμφέροντα επηρεάζονται από την προστασία που παρέχεται, σύμφωνα με τα άρθρα 19 ή 21, να τροποποιήσει ή να άρει αυτή την προστασία.*».

V. Προληπτικά μέτρα πριν την κατάθεση αίτησης επικύρωσης

Κατά την εξωδικαστική φάση των διαπραγματεύσεων, προτού δηλαδή κατατεθεί αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, είναι δυνατή, σύμφωνα με το άρθρο 53 ν. 4738/2020,⁹⁶⁷ η λήψη προληπτικών μέτρων, άπαξ, μετά από αίτηση του οφειλέτη ή κάποιου πιστωτή, η οποία δημοσιοποιείται στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας.⁹⁶⁸ Εν προκειμένω, δεν τάσσεται κάποια προθεσμία ούτε γίνεται αναφορά σε πρόσωπο που επιμελείται αυτής ούτε ορίζεται κάποια κύρωση, σε περίπτωση παράλειψής της.⁹⁶⁹

Η εν λόγω αίτηση υποβάλλεται παραδεκτά ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου, ήτοι του Προέδρου του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, καθώς δεν εκκρεμεί ακόμη κύρια δίκη, ώστε να θεμελιώνεται εξαιρετική αρμοδιότητα του τελευταίου.⁹⁷⁰

Η δυνατότητα λήψης προληπτικών μέτρων πριν την υποβολή αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης αποτελεί σημαντική καινοτομία που εισήχθη με το ν. 4446/2016 στον προϊσχύσαντα Πτωχευτικό Κώδικα, «έτσι ώστε να μην κωλύεται η διαπραγμάτευση μεταξύ των μερών και να μην ακυρώνονται οι προοπτικές ευόδωσης ενός σχεδίου εξυγίανσης από ατομικές διώξεις μεμονωμένων πιστωτών».⁹⁷¹ Ουσιαστικά αποτυπώνει την πρακτική που ακολουθείτο υπό το προϊσχύσαν δίκαιο, μέσω ευφύους αξιοποίησης του τότε ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου. Αρχικά, ο οφειλέτης ζητούσε με αίτησή του άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης και λήψη προληπτικών μέτρων. Εξασφαλίζοντας τα προληπτικά μέτρα, μπορούσε απερίσπαστος να συνεχίσει της διαπραγματεύσεις που είχε ήδη εν τω μεταξύ ξεκινήσει με τους πιστωτές του, προκειμένου να συναφθεί συμφωνία εξυγίανσης. Φρόντιζε δε για την ολοκλήρωση της διαδικασίας πριν την παρέλευση τριμήνου από την αρχική του αίτηση, ώστε να μην αναγκαστεί να συντάξει εκ νέου κατάλογο πιστωτών. Στη συνέχεια, πριν την εκδίκαση της αίτησής του για άνοιγμα της διαδικασίας, παραιτείτο του αρχικού δικογράφου, υποβάλλοντας ταυτόχρονα αίτηση για άμεση επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης. Με αυτόν τον τρόπο, ο οφειλέτης επετύγχανε την προστασία του από τυχόν ατομικές διώξεις εναντίον του, κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων.⁹⁷²

i. Προϋποθέσεις

Προς αποφυγή καταστρατηγήσεων που είχαν παρατηρηθεί, κατά το παρελθόν, είχαν εισαχθεί, ήδη κατά το προϊσχύσαν δίκαιο του Πτωχευτικού Κώδικα,⁹⁷³ ασφαλιστικές δικλίδες, υπό την έννοια πλήρωσης συγκεκριμένων προϋποθέσεων για το ουσιαστικά βάσιμο της αίτησης λήψεως προληπτικών μέτρων πριν την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης. Συνεπώς, εκτός της αίτησης απαιτείται έγγραφη δήλωση πιστωτών, εκπροσωπούμενων το 20% του

⁹⁶⁷ Άρθρο 106α§6 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

⁹⁶⁸ Άρθρα 53§1 εδ. α' και 84§2 ν. 4738/2020.

⁹⁶⁹ Βλ. Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §47, ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁹⁷⁰ Αναλυτικά παραπάνω, σ. 43 επ.

⁹⁷¹ ΑιτΕ ν. 4446/2016, σ. 23, ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 67, Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §48.

⁹⁷² ΠΠρΑθ 650/2013 ΕΕμπΔ 2013, 446, Βλ. επίσης, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 187, 277.

⁹⁷³ Άρθρο 106α§6εδ.α' προϊσχύσαντος ΠτΚ.

συνόλου των απαιτήσεων, ότι συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις, καθώς και διαπίστωση επείγουσας περίπτωσης ή επικείμενου κινδύνου, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 682επ.ΚΠολΔ.⁹⁷⁴

Ως εξωδικαστικές, οι διαπραγματεύσεις δεν εντάσσονται σε κάποιο οργανωτικό πλαίσιο, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σαφής εικόνα για την έναρξή τους.⁹⁷⁵ Ο νομοθέτης αντιπαρέρχεται τη δυσκολία αυτή με την έγγραφη δήλωση πιστωτών που συγκεντρώνουν ποσοστό τουλάχιστον 20% των συνολικών απαιτήσεων.⁹⁷⁶ Η δήλωση προϋποθέτει έναρξη διαπραγματεύσεων, ενώ οι συμμετέχοντες διαπραγματεύονται «προς το σκοπό σύναψης συμφωνίας εξυγίανσης».⁹⁷⁷ Για το σχηματισμό του 20% δεν απαιτείται συνυποβολή κατάστασης πιστωτών ή έκθεση εμπειρογνώμονα, με αποτέλεσμα η δικαστική κρίση να στηρίζεται στις δηλώσεις του οφειλέτη ότι πράγματι οι συμπράττοντες πιστωτές αντιπροσωπεύουν το συγκεκριμένο ποσοστό.⁹⁷⁸ Βέβαια, πρόκειται για μικρό ποσοστό, το οποίο θα μπορούσε εύκολα να οδηγήσει σε καταστρατήγηση της διάταξης. Εύκολα θα μπορούσε να σχηματιστεί εικονική πλειοψηφία, κατόπιν συμφωνίας μεταξύ του οφειλέτη και φιλικών προς αυτόν πιστωτών, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος επίσπευσης αναγκαστικής εκτέλεσης και όχι προς το σκοπό επίτευξης συμφωνίας εξυγίανσης.⁹⁷⁹

Επιπρόσθετα, για τη λήψη των προληπτικών μέτρων της παραγράφου 1 του άρθρου 53 ν. 4738/2020 απαιτείται πιθανολόγηση του δικαστηρίου σχετικά με την ύπαρξη επείγουσας περίπτωσης ή επικείμενου κινδύνου.⁹⁸⁰ Η συνδρομή της επείγουσας περίπτωσης επιβάλλει την ταχεία λήψη των προληπτικών μέτρων, ενώ η ύπαρξη επικείμενου κινδύνου, ο οποίος προκύπτει από την άσκηση διώξεων κατά του οφειλέτη, μπορεί να οδηγήσει στην πλήρη αδυναμία συνεχίσεως της δραστηριότητας της επιχείρησης,⁹⁸¹ η οποία θα «πυροδοτούσε αρνητικές εξελίξεις για την εταιρία, διαταράσσοντας πλήρως την επιζητούμενη ηρεμία και νηφαλιότητα προς το σκοπό σύναψης της υπό διαπραγμάτευση συμφωνίας εξυγίανσης».⁹⁸²

Όπως προκύπτει από το άρθρο 53§1 εδ.β' ν. 4738/2020, η λήψη προληπτικών μέτρων πραγματοποιείται μέσω δικαστικής απόφασης επί της σχετικής αίτησης. Ωστόσο, είναι δυνατή η χορήγηση προσωρινής διαταγής, ενόσω εκκρεμεί η εκδίκαση της ανωτέρω αίτησης, σύμφωνα με το άρθρο 691Α ΚΠολΔ.⁹⁸³

⁹⁷⁴ Άρθρο 53§1 εδ. α' ν. 4738/2020, ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67. Για τη λήψη προληπτικών μέτρων πριν την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης βλ. Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §48, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 68, Χατζηϊωάννου, Προληπτικά μέτρα, ό.π., σ. 25επ.

⁹⁷⁵ Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §48.1. ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁹⁷⁶ Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §48.1. ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁹⁷⁷ ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67, Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §48.1. ΠΠρΑθ 888/2017 ΝΟΜΟΣ.

⁹⁷⁸ Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §48.3.

⁹⁷⁹ Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §48.2. ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁹⁸⁰ Αναλυτικά, Γεωργίου Κ., Ασφαλιστικά Μέτρα, τόμ. Ι, 2015, σ. 41επ.

⁹⁸¹ ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67, ΜΠρΣυρ 163/2016 Αρμ 2017, 1000, ΜΠρΠατρ 470/2015 ΕλλΔνη 2016, 568, ΜΠρΠειρ 45/2017 ΕλλΔνη 2017, 1506ΜΠρΛαμ 114/2016 ΕδΑΔΠολΔ 2016, 872.

⁹⁸² ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67, Χατζηϊωάννου, Προληπτικά μέτρα, ό.π., σ. 25επ.

⁹⁸³ ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

ii. Διάρκεια ισχύος

Σύμφωνα με το άρθρο 53§1 εδ.β' ν. 4738/2020, τα προληπτικά μέτρα που διατάσσονται με την απόφαση προληπτικών μέτρων ή με προσωρινή διαταγή ισχύουν έως την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, ενώ δεν μπορούν να υπερβούν συνολικά τους τέσσερις μήνες. Μετά το πέρας του τετραμήνου παύουν αυτοδικαίως και απαγορεύεται καταρχήν η παράταση ισχύος τους.⁹⁸⁴

Ωστόσο, δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 53 ν. 4738/2020, εισάγεται, για πρώτη φορά, εξαίρεση από τον κανόνα, υπό την προϋπόθεση ότι συντρέχει «δεόντως αιτιολογημένη περίπτωση», οπότε είναι δυνατή η παράταση της διάρκειας αναστολής ατομικών διώξεων ή νέα αναστολή.⁹⁸⁵ Σύμφωνα με το νόμο, η συνολική διάρκεια αναστολής, που ξεκινά από την ημερομηνία αίτησης, δεν υπερβαίνει τους έξι μήνες, συμπεριλαμβανομένων των παρατάσεων και ανανεώσεων της.⁹⁸⁶ Ακολουθεί ενδεικτική απαρίθμηση των περιπτώσεων που συνιστούν «δεόντως αιτιολογημένη περίπτωση». Πρόκειται για τις ακόλουθες:

α) Έχει σημειωθεί πρόοδος στις διαπραγματεύσεις του σχεδίου εξυγίανσης. Εν προκειμένω, τα προληπτικά μέτρα συμβάλλουν στη διευκόλυνση της απερίσπαστης διαπραγματεύσεως της συμφωνίας και εξασφαλίζεται ο απαιτούμενος χρόνος για την εξασφάλιση ευρύτερης δυνατής συναίνεσης των πιστωτών.

β) Δεόντως αιτιολογημένη περίπτωση είναι και όταν η συνέχιση της αναστολής δεν θίγει αδικαιολόγητα τα δικαιώματα οποιουδήποτε θιγόμενου πιστωτή και επιπλέον δεν έχει συζητηθεί αίτηση πτώχευσης σε βάρος του οφειλέτη.

γ) Η συνολική διάρκεια της αναστολής, συμπεριλαμβανομένων των παρατάσεων και των αναστολών δεν υπερβαίνει τους έξι μήνες.

Με τη νέα ρύθμιση εξασφαλίζεται, έτι περισσότερο, ότι η αναστολή των διώξεων έχει τον χαρακτήρα «προσωρινής ασυλίας» για τον οφειλέτη, ο οποίος προχωρεί ανενόχλητος σε «ήρεμες διαπραγματεύσεις», προκειμένου να επιτευχθεί συμφωνία εξυγίανσης.⁹⁸⁷

Ως προς την έναρξη ισχύος τους, σημειώνεται ότι αν έχει υποβληθεί μόνο αίτηση προληπτικών μέτρων, τότε το τετράμηνο ξεκινά από την έκδοση της σχετικής απόφασης. Αν έχει υποβληθεί και αίτημα προσωρινής διαταγής, δεν είναι ξεκάθαρη η έναρξη του τετραμήνου, σύμφωνα με την προβληματική που παρατίθεται στην απόφαση ΜΠρΛαρ 658/2018.⁹⁸⁸ Ειδικότερα, το γράμμα της διάταξης φαίνεται να παρέχει έρεισμα για τη διατύπωση δύο εκδοχών.

Η πρώτη εξυπηρετεί το σκοπό της αποτροπής κατάχρησης του θεσμού από τον οφειλέτη που καταφεύγει στον μηχανισμό προληπτικών μέτρων προς εξασφάλιση ασυλίας από τα καταδιωκτικά μέτρα των δανειστών του. Το διάστημα ισχύος προληπτικών μέτρων,

⁹⁸⁴ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 68, ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁹⁸⁵ Βλ. επίσης ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 229.

⁹⁸⁶ Άρθρο 53§2 περ. γ' ν. 4738/2020.

⁹⁸⁷ Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §48.1.

⁹⁸⁸ ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67 όπου στο διατακτικό ορίζεται ως αφετήριο γεγονός η δημοσίευση.

ανεξαρτήτως του τρόπου χορήγησής τους, θα πρέπει να μην ξεπερνά συνολικά τους τέσσερις μήνες (με δυνατότητα κατ' εξαίρεση παράτασης δύο ακόμη μηνών, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω) αρχής γενομένης από τη χορήγηση προσωρινής διαταγής. Επομένως, η προθεσμία εκκινεί με τη χορήγηση προσωρινής διαταγής, ενώ η απόφαση των ασφαλιστικών μέτρων ισχύει για το χρονικό διάστημα που υπολείπεται, το οποίο μπορεί να είναι ελάχιστο. Σημειώνεται ότι ο υπολογισμός του τετραμήνου κατ' αυτόν τον τρόπο θα ματαιώνει εν μέρει το σκοπό του νόμου, λαμβανομένης υπ' όψιν της συνήθους πρακτικής χορήγησης των απολύτως αναγκαίων προληπτικών μέτρων με την προσωρινή διαταγή και εν συνεχεία ευρύτερων προληπτικών μέτρων με την απόφαση των προληπτικών μέτρων. Επιπλέον, δεν θα μπορούσε η τελευταία να λειτουργήσει αναδρομικά και να καταστήσει ex post άκυρες τις τότε έγκυρες πράξεις που διενεργήθηκαν, κατά την περίοδο ισχύος της προσωρινής διαταγής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η απόφαση των προληπτικών μέτρων θα ήταν «λογικώς ανακόλουθη και πολλαπλώς προβληματική».⁹⁸⁹ Ακόμη, υπό την αυτή εκδοχή, θα παρουσιαζόταν το φαινόμενο τετράμηνης προστασίας κάποιων πιστωτών ή του οφειλέτη, αν η προστασία τους εμπεριείχετο στη χορήγηση προσωρινής διαταγής και μικρότερης διάρκειας προστασίας σε άλλους πιστωτές ή στους εγγυητές και συνοφειλέτες, καθώς οι τελευταίοι συνήθως προστατεύονται με τα προληπτικά μέτρα και όχι με την προσωρινή διαταγή. Μία λύση θα ήταν η εκκίνηση προθεσμίας χωριστά για κάθε περίπτωση. Όμως μία τέτοια θεώρηση θα ήταν προβληματική, καθώς η απόφαση των προληπτικών μέτρων θα κατέληγε σε παροχή μειωμένης προστασίας του οφειλέτη.⁹⁹⁰

Σύμφωνα με τη δεύτερη εκδοχή, η οποία κρίνεται ως ορθότερη και βρίσκει επίσης έρεισμα στο γράμμα της διάταξης, γίνεται αποδεκτό ότι η τετράμηνη προθεσμία εκκινεί από την χορήγηση προσωρινής διαταγής και, εν συνεχεία, επανεκκινεί από την απόφαση προληπτικών μέτρων.⁹⁹¹ Η διαζευκτική παράθεση της απόφασης προληπτικών μέτρων και της προσωρινής διαταγής στη διάταξη παρέχει επιχειρήματα για τη δεύτερη εκδοχή. Η εν λόγω ερμηνευτική θέση δεν σημαίνει, κατ' ανάγκη, χρονικό διπλασιασμό της τετράμηνης προστασίας, καθώς από τη στιγμή που γίνεται δεκτό το αίτημα προσωρινής διαταγής, όπως προβλέπεται στο άρθρο 691Αξεδ. β' ΚΠολΔ, η συζήτηση για τα προληπτικά μέτρα πρέπει να προσδιορισθεί και να πραγματοποιηθεί εντός προθεσμίας τριάντα ημερών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, επισπεύδεται η εκδίκαση της αίτησης προληπτικών μέτρων. Ακόμη και στην περίπτωση παράτασης της προσωρινής διαταγής, σύμφωνα με το άρθρο 691Αξεδ. γ' Κ ΠολΔ, η συνολική διάρκεια των προληπτικών μέτρων ενδέχεται να μην ξεπερνά κατά πολύ το τετράμηνο, καθώς μπορεί να κατατεθεί η αίτηση επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης.⁹⁹²

iii. Περιεχόμενο

Το περιεχόμενο των προληπτικών μέτρων του άρθρου 53 ν. 4738/2020 είναι το ίδιο με αυτό των προληπτικών μέτρων που λαμβάνονται μετά την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, όπως ρητώς αναφέρεται στο άρθρο 53§1 εδ. α' ν. 4738/2020. Άρα, ισχύουν τα οριζόμενα στο άρθρο 86 ν. 4738/2020, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 50§3 εδ. α' ν.

⁹⁸⁹ ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁹⁹⁰ ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁹⁹¹ Η προθεσμία εκκινεί αυτοτελώς και όχι ταυτοχρόνως: παρατηρήσεις Παπαδημόπουλου σε ΜΠρΛαρ 658/2018 ΔΕΕ 2019, 67, Χατζηϊωάννου, Προληπτικά μέτρα, ό.π., σ. 28 (εκκίνηση προθεσμίας προσωρινής διαταγής), σ. 20-21 (εκκίνηση προθεσμίας δικαστικών προληπτικών μέτρων).

⁹⁹² Αναλυτικά, ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

4738/2020.⁹⁹³ Αν και δεν αναφέρεται ρητώς, τα μέτρα θα πρέπει να καταλαμβάνουν απαιτήσεις που γεννήθηκαν μέχρι την έκδοση απόφασης επί της αίτησης προληπτικών μέτρων, κατ' αναλογία με τα ισχύοντα στην περίπτωση της αυτοδίκαιης αναστολής.⁹⁹⁴

Εμμέσως προβλέπεται αυτοδίκαιη απαγόρευση διάθεσης ακινήτων και εξοπλισμού, προς διατήρηση ακεραίας της περιουσίας και κατ' επέκταση διαφύλαξη της αξίας της επιχείρησης ως συνόλου. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 53 ν. 4738/2020 δεν γίνεται ρητή αναφορά στην απαγόρευση διάθεσης.⁹⁹⁵ Ωστόσο, συνάγεται εκ του άρθρου 50§3 ν. 4738/2020 ότι ισχύει η αυτοδίκαιη απαγόρευση και στην περίπτωση των προληπτικών μέτρων, άρα και όσων λαμβάνονται πριν την κατάθεση αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης.

iv. Ανάκληση-Μεταρρύθμιση

Όπως και τα λοιπά προληπτικά μέτρα των άρθρων 50 και 51 ν. 4738/2020 που διατάσσονται μετά την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, έτσι και αυτά που διατάσσονται πριν την κατάθεση, δύνανται να ανακληθούν ή μεταρρυθμιστούν οποτεδήποτε από το δικαστήριο είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως έχοντος έννομο συμφέρον.⁹⁹⁶

VI. Δημόσιο

Κατ' άρθρο 37 ν. 4738/2020,⁹⁹⁷ στη συμφωνία εξυγίανσης είναι δυνατή η συμμετοχή του Δημοσίου και των δημοσίων φορέων, από το στάδιο των διαπραγματεύσεων μέχρι τη σύναψη της συμφωνίας εξυγίανσης, συμμετέχοντας ως συμβαλλόμενος πιστωτής. Ο νομοθέτης προσπαθεί να αποφύγει το χαρακτηρισμό της συμμετοχής του Δημοσίου ως κρατική ενίσχυση,⁹⁹⁸ η οποία, βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας, απαγορεύεται. Στην έννοια του Δημοσίου και των δημοσίων φορέων συμπεριλαμβάνεται το Δημόσιο εν στενή έννοια, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, οι Δημόσιες Επιχειρήσεις και οι Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης. Η συναίνεση του Δημοσίου και των δημοσίων φορέων είναι δυνατή, ακόμη κι αν υπάρχει παραίτηση από προνόμια και εξασφαλίσεις ενοχικής ή εμπράγματης φύσεως ή παραίτηση από ένδικα μέσα ή βοηθήματα.⁹⁹⁹

Εξειδίκευση της συμμετοχής του Δημοσίου παρέχεται από ερμηνευτικές εγκυκλίους, οι οποίες δεν εισάγουν νέο δίκαιο, αλλά μέσω αυτών παρέχονται οδηγίες και διευκρινίσεις για την εφαρμογή των διατάξεων της διαδικασίας εξυγίανσης, μετά από κάθε τροποποίησή αυτής. Μετά την τελευταία τροποποίηση του ν. 4738/2020 το 2021, εξεδόθη η υπ' αριθμ. 2117/28.5.2021 Εγκύκλιος του Υπουργείου Οικονομικών,¹⁰⁰⁰ καθώς και η υπ' αριθμ. 33/2.6.2021 Εγκύκλιος του

⁹⁹³ Βλ. παραπάνω, σ. 127επ. Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 68, ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67.

⁹⁹⁴ Σχετικά, Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §48.4.

⁹⁹⁵ Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §§48.1. και 48.5.

⁹⁹⁶ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 68.

⁹⁹⁷ Άρθρο 102 προΐσχυσαντος ΠτΚ.

⁹⁹⁸ Άρθρα 107-109 ΣΛΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων/Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 47-48 και Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 195.

⁹⁹⁹ Άρθρο 37§1 εδ. α' ν. 4738/2020.

¹⁰⁰⁰ Παλαιότερες εγκυκλίους ήταν: 21171087/11.6.2010, 1236/24.11.2011, 1188/24.9.2012, 1068/3.4.2013, 1150/20.6.2013, 1203/10.9.2015, 1066/01.06.2016, 1080/09.06.2017, 1049/8.3.2018 και 2196/9.12.2020. Για τις

Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων ειδικά για τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης.¹⁰⁰¹

Καινοτομία του νόμου 4738/2020 είναι η προσθήκη τεκμηρίου συναίνεσης του Δημοσίου και των δημοσίων φορέων στη συμφωνία εξυγίανσης, ακόμα κι αν δεν την υπογράφουν. Δικαιολογητική βάση της εν λόγω ρύθμισης είναι η διευκόλυνση σύναψης συμφωνιών εξυγίανσης.¹⁰⁰² Συγκεκριμένα, στην παράγραφο 2 του άρθρου 37 ν. 4738/2020, εκλαμβάνεται ότι υφίσταται συναίνεση των ανωτέρω προσώπων και φορέων, στην περίπτωση που πληρούνται σωρευτικά τρεις προϋποθέσεις, χωρίς να απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση. Οι τρεις προϋποθέσεις είναι οι ακόλουθες: α) βασική οφειλή προς το Δημόσιο, ΝΠΔΔ, Δημόσια Επιχείρηση, Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης, μη υπερβαίνουσα τα 15 εκ. ευρώ, β) επιβεβαίωση, βάσει της έκθεσης του εμπειρογνώμονα, της μη χειροτέρευσης της θέσης των ως άνω προσώπων και φορέων, σε σύγκριση με τη θέση που θα περιέρχονταν σε περίπτωση πτώχευσης και γ) οι συνολικές απαιτήσεις των συγκεκριμένων πιστωτών είναι σε αξία μικρότερες από το σύνολο των απαιτήσεων των ιδιωτών πιστωτών, όπως προκύπτει επίσης από την έκθεση του εμπειρογνώμονα. Σημαντικό στοιχείο της νέας ρύθμισης είναι η σπουδαιότητα που αποδίδεται ακριβώς στην έκθεση του εμπειρογνώμονα. Συνεπώς, τα εν λόγω πρόσωπα και φορείς δεν χρειάζεται να προβούν τα ίδια σε οποιαδήποτε αξιολόγηση, καθώς αυτή πραγματοποιείται από τον εμπειρογνώμονα.¹⁰⁰³

Ακόμη, προστίθεται ρύθμιση σχετικά με τη μη συναίνεση του Δημοσίου. Σύμφωνα με το άρθρο 37§1 εδ. β' ν. 4738/2020, το Δημόσιο δεν συναινεί σε περίπτωση που η εφαρμογή της συμφωνίας εξυγίανσης θα οδηγήσει σε χειροτέρευση της θέσης του ως προς βεβαιωμένες ή ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις του, κατά το χρόνο υπογραφής της συμφωνίας, σε σύγκριση με τη θέση στην οποία θα περιερχόταν σε περίπτωση πτώχευσης. Στην ουσία, οι ανωτέρω προσθήκες στο νέο νόμο ανοίγουν το δρόμο προς τη διευκόλυνση σύναψης συμφωνίας εξυγίανσης, προσφέροντας λύση στο πρόβλημα που είχε δημιουργηθεί υπό το προϊσχύσαν καθεστώς του ΠτΚ με το Δημόσιο και τους δημόσιους φορείς που εμφανίζονταν εξαιρετικά φειδωλοί ως προς την παροχή συναίνεσης σε συμφωνίες εξυγίανσης.¹⁰⁰⁴

Η συμμετοχή του Δημοσίου, στην περίπτωση που δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις πλήρωσης του τεκμηρίου συναίνεσης του άρθρου 37§2 ν. 4738/2020, πραγματοποιείται με παροχή ρητής συναίνεσής του για συμμετοχή στη διαδικασία εξυγίανσης, κατόπιν αιτήσεως του οφειλέτη. Η αίτηση υποβάλλεται είτε στο Κέντρο Είσπραξης Οφειλών (Κ.Ε.ΟΦ.) Αττικής, αν η συνολική βεβαιωμένη βασική οφειλή δεν υπερβαίνει το ποσό των 8 εκατομμυρίων ευρώ, ή στην Επιχειρησιακή Μονάδα Είσπραξης (Ε.Μ.ΕΙΣ.) αν το ποσό υπερβαίνει τα 8 εκ. ευρώ. Στη συνέχεια, το Κ.Ε.ΟΦ. Αττικής ή η Ε.Μ.ΕΙΣ. διατυπώνουν εισήγηση και διαβιβάζουν στον φάκελλο της υπόθεσης στον Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε) που διαθέτει αποφασιστική αρμοδιότητα για τη λήψη απόφασης. Αν υπάρχουν τελωνειακές

ερμηνευτικές και κανονιστικές εγκυκλίους βλ. Σπηλιωτόπουλο, ό.π., σ. 103επ και 231επ. *Γέροντας Α./Λύτρας Σ./Παυλόπουλος Π./Σιούτη Γ./Φλογαϊτης Σ.* Διοικητικό Δίκαιο, 4^η έκδοση, 2018, σ. 275επ. ΣτΕ 865/2016 ΘΠΔΔ2016, 259.

¹⁰⁰¹ Παλαιότερη εγκύκλιος: ΚΕΑΟ αρ. 24 της 16ης Μαΐου 2018.

¹⁰⁰² ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 226.

¹⁰⁰³ Βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 226.

¹⁰⁰⁴ Βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 226.

οφειλές, συμπράττει η Τελωνειακή Περιφέρεια Ατικής.¹⁰⁰⁵ Ως προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, αποφασιστική αρμοδιότητα έχει ο Διοικητής του Ηλεκτρονικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ), κατόπιν αιτήσεως του οφειλέτη προς την αρμόδια περιφερειακή υπηρεσία του Κέντρου Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ), στην οποία υπάγεται η έδρα της επιχείρησης. Στη συνέχεια, η Διεύθυνση Αναγκαστικών Μέτρων και Νομικής Υποστήριξης ΚΕΑΟ συντάσσει απόψεις επί της αίτησης του οφειλέτη και τις διαβιβάζει στη Διεύθυνση Νομικών Υποθέσεων του e-ΕΦΚΑ.¹⁰⁰⁶

Κατ' άρθρο 49§5εδ.β' ν. 4738/2020, η κλήτευση του Δημοσίου στο πρόσωπο του Υπουργού Οικονομικών¹⁰⁰⁷ και των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης στο πρόσωπο του Διοικητή του Φορέα ή του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου είναι υποχρεωτική στη συζήτηση της αίτησης για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης, εφόσον υπάρχουν χρέη του οφειλέτη προς αυτούς.¹⁰⁰⁸

Η συμμετοχή του Δημοσίου στις επιμέρους πτυχές της εξυγιαντικής διαδικασίας δικαιολογείται από τη διασφάλιση των συμφερόντων του που κινδυνεύουν από ενδεχόμενη απώλεια δημοσίων εσόδων, στο πλαίσιο ισχύος σχετικών όρων της συμφωνίας εξυγίανσης όσο και από καθυστέρηση είσπραξης δημοσίων εσόδων λόγω αναστολής ατομικών διώξεων.¹⁰⁰⁹

Το Δημόσιο εκπροσωπείται στις δίκες από τον Υπουργό Οικονομικών, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Κώδικα Περί Δικών του Δημοσίου, και όχι από τον Προϊστάμενο του Δημοσίου Ταμείου, εκτός αν πρόκειται για υπόθεση που υπάγεται στο άρθρο 85§1α ΚΕΔΕ.¹⁰¹⁰ Ο Υπουργός Οικονομικών παρίσταται συνήθως δια δικαστικού αντιπροσώπου προερχόμενου από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους.

Κατά την εκδίκαση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης,¹⁰¹¹ το Δημόσιο δύναται να συμμετέχει στη δίκη ασκώντας κύρια παρέμβαση, με αίτημα την απόρριψη της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης.¹⁰¹² Ο νόμος δεν απαγορεύει την άσκηση πρόσθετης παρέμβασης. Ωστόσο, στην πράξη, σπάνια το Δημόσιο ή οι δημόσιοι φορείς συντάσσονται υπέρ του αιτήματος του οφειλέτη, όπως προαναφέρθηκε.

Ως προς το Δημόσιο, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, σύμφωνα με το άρθρο 2 περ. α' του Οργανισμού ΝΣΚ,¹⁰¹³ γνωμοδοτεί επί της ασκήσεως ή μη παρεμβάσεων, κατόπιν διατύπωσης σχετικής εισήγησης του αρμοδίου προϊσταμένου του Κ.Ε.ΟΦ. Ατικής ή της Ε.Μ.ΕΙΣ.¹⁰¹⁴

¹⁰⁰⁵ Αναλυτικά για τη διαδικασία βλ. ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 24επ.

¹⁰⁰⁶ Αναλυτικά για τη διαδικασία βλ. ΚΕΑΟ 33/2.6.2021, σ. 21επ.

¹⁰⁰⁷ Συνάγεται από τον συνδυασμό των άρθρων 1 του ν.δ. 26/1944 περί δικών του Δημοσίου και 126§1 περίπτωση δ' ΚΠολΔ.

¹⁰⁰⁸ Άρθρο 105§4εδ.β' προϊσχύσαντος ΠτΚ, Για το Δημόσιο βλ. επίσης ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, Για τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης βλ. ΠΠρΘεσ 672/2013 Αρμ2013, 1496.

¹⁰⁰⁹ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 22-23, καθώς και ΚΕΑΟ 33/2.6.2021, σ. 22.

¹⁰¹⁰ ΕφΛαρ 288/2015 ΔΕΕ 2016, 502.

¹⁰¹¹ Όπως και σε άλλες περιπτώσεις της διαδικασίας εξυγίανσης (συζήτηση για τη λήψη προληπτικών μέτρων, εκδίκαση προσωρινής διαταγής).

¹⁰¹² ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68 (άσκηση κύριας παρέμβασης του Δημοσίου με προφορική δήλωση του πληρεξουσίου δικηγόρου-στοιχειοθέτηση εννόμου συμφέροντος από βεβαιωμένες ληξιπρόθεσμες οφειλές).

¹⁰¹³ ν. 3086/2002, όπως ισχύει.

¹⁰¹⁴ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 21.

Πάντως, προκειμένου, να ασκηθεί κύρια παρέμβαση, απαιτείται να στοιχειοθετείται βλάβη, όπως αναλύεται στη συνέχεια.

Οι παράγοντες που συνεκτιμώνται για την άσκηση παρέμβασης είναι, ενδεικτικά, οι ακόλουθοι: μη συνδρομή μίας η περισσότερων προϋποθέσεων που τίθενται στο νόμο για την ισχύ του τεκμηρίου συναίνεσης, διαπίστωση ανακρίβειας στοιχείων στην έκθεση του εμπειρογνώμονα, ιδίως όσον αφορά τα οικονομικά στοιχεία της επιχείρησης, ο σχηματισμός ελάχιστου ποσοστού συναινούντων πιστωτών βασίστηκε στην εφαρμογή του τεκμηρίου συναίνεσης του Δημοσίου.¹⁰¹⁵

Ως προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, αρμόδιες είναι οι Περιφερειακές Υπηρεσίες ΚΕΑΟ, οι οποίες εισηγούνται προς τη Διεύθυνση Αναγκαστικών Μέτρων και Νομικής Υποστήριξης του ΚΕΑΟ την άσκηση κύριας παρέμβασης.¹⁰¹⁶

Και στην περίπτωση του ΕΦΚΑ, αποφασιστικό κριτήριο για άσκηση κύριας παρέμβασης είναι η εκτίμηση της ενδεχόμενης βλάβης που εκτιμάται ότι θα υποστούν τα συμφέροντα του από τυχόν επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης.

Μία άλλη καινοτομία του νόμου 4738/2020 είναι η προσθήκη του άρθρου 38 περί απαλλαγής ευθύνης υπαλλήλου για την υπογραφή συμφωνίας εξυγίανσης. Εν προκειμένω, ρυθμίζονται θέματα αποποίησης ευθύνης υπαλλήλου,¹⁰¹⁷ υπό την έννοια του άρθρου 13ΠΚ ούτως, ώστε διευκολύνεται, έτι περαιτέρω, η παροχή συναίνεσης του Δημοσίου και των δημοσίων φορέων. Συγκεκριμένα, ο υπάλληλος δεν υπέχει αστική, ποινική ή πειθαρχική ευθύνη για την υπογραφή της συμφωνίας ή την παροχή θετικής ψήφου σε ηλεκτρονική ψηφοφορία ή τη συναγόμενη συναίνεση, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι προϋποθέσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 37 ν. 4738/2020.¹⁰¹⁸ Ομοίως, απαλλάσσεται της ευθύνης, εάν συντρέχουν σωρευτικά οι δύο προϋποθέσεις που αναφέρονται στο άρθρο 65 ν. 4472/2017,¹⁰¹⁹ ήτοι α) τέλεση πράξεων ή παραλείψεων υπαλλήλου, με σκοπό τη συνέχιση της δραστηριότητας της επιχείρησης με βάση συμφωνία εξυγίανσης, με την οποία εξασφαλίζεται τουλάχιστον μέρος της απαίτησης και β) μη χειροτέρευση θέσης Δημοσίου ή δημόσιου φορέα, σε σύγκριση με τη θέση που θα είχαν σε περίπτωση εκκαθάρισης ή ρευστοποίησης ενεργητικού.¹⁰²⁰ Σε περίπτωση που ο υπάλληλος ενήργησε κατά παράβαση των ανωτέρω δύο προϋποθέσεων, μπορεί να ασκηθεί εναντίον του ποινική δίωξη, ύστερα από τεκμηριωμένη αίτηση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης.¹⁰²¹

¹⁰¹⁵ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 22-23.

¹⁰¹⁶ ΚΕΑΟ 22/2.6.2021, σ. 23.

¹⁰¹⁷ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 226

¹⁰¹⁸ Άρθρο 38 εδ. α' Ν. 4738/2020.

¹⁰¹⁹ ΦΕΚ Α' 74/19.5.2017.

¹⁰²⁰ Άρθρο 38 εδ. β' ν. 4738/2020.

¹⁰²¹ Άρθρο 38 εδ. γ' ν. 4738/2020, Άρθρο 65§2 ν. 4772/2017: «Για πράξεις ή παραλείψεις της προηγούμενης παραγράφου, ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από αίτηση του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης. Στην αίτηση πρέπει να τεκμηριώνεται ειδικά και εμπειριστατωμένα ότι οι ανωτέρω πράξεις ή παραλείψεις τελέστηκαν κατά παράβαση των προϋποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου».

i. Έννοια βλάβης

Για τη διαπίστωση βλάβης του Δημοσίου λαμβάνονται υπ' όψιν οι ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης.¹⁰²² Στην εγκύκλιο του Υπουργείου Οικονομικών απαριθμούνται ενδεικτικά οι ακόλουθοι λόγοι που στοιχειοθετούν βλάβη του Δημοσίου και κατ'επέκταση οδηγούν σε άσκηση κύριας παρέμβασης: α) μη συνδρομή μίας η περισσότερων προϋποθέσεων που τίθενται στο νόμο για την ισχύ του τεκμηρίου συναίνεσης του Δημοσίου, β) ανακρίβεια στοιχείων στην έκθεση του εμπειρογνώμονα, ιδίως όσον αφορά τα οικονομικά στοιχεία της επιχείρησης, γ) μη σαφής προσδιορισμός στη συμφωνία εξυγίανσης του ποσού και του χρόνου αποπληρωμής των απαιτήσεων του Δημοσίου, δ) περιορισμός ή διαγραφή οφειλών που δεν είχαν βεβαιωθεί κατά το χρόνο υπογραφής της συμφωνίας, αλλά έχουν βεβαιωθεί ή προσδιοριστεί κατά το χρόνο της συζήτησης της αίτησης, ε) περιορισμός ή διαγραφή δασμών, που αποτελούν παραδοσιακούς ίδιους πόρους του προϋπολογισμού της ΕΕ, στ) σημαντική απόκλιση του ύψους των βεβαιωμένων οφειλών που αναφέρονται στην έκθεση του εμπειρογνώμονα με αυτά που διαθέτει η φορολογική διοίκηση, με αποτέλεσμα τη χειροτέρευση της θέσης του Δημοσίου, ζ) περιορισμός ή διαγραφή απαιτήσεων του Δημοσίου που δεν έχουν βεβαιωθεί και δεν βρίσκονται στα βιβλία του οφειλέτη, αλλά πρόκειται να προκύψουν βάσει φορολογικού ελέγχου χωρίς να αναφέρεται στην έκθεση του εμπειρογνώμονα ότι υπάρχει αδυναμία ικανοποίησής τους, η) αντιμετώπιση απαιτήσεων Δημοσίου με δυσμενέστερο τρόπο σε σχέση με λοιπούς γενικούς προνομιούχους πιστωτές που βρίσκονται στην ίδια τάξη, θ) ασαφείς και αντιφατικοί όροι σχετικά με την αποπληρωμή οφειλών προς το Δημόσιο, ι) αδυναμία φορολογική διοίκησης να προσδιορίσει τις οφειλές που καταλαμβάνονται από τους όρους της συμφωνίας και να τις ταυτοποιήσει με βεβαιωμένες οφειλές, ια) συμπερίληψη όρων της συμφωνίας που αφορούν στο Δημόσιο κατά παράβαση διατάξεων νόμου, ιβ) σχηματισμός ελάχιστου ποσοστού συναινούντων πιστωτών με συμπερίληψη τεκμηρίου συναίνεσης του Δημοσίου.¹⁰²³

Γενικότερα, βλάβη του Δημοσίου στοιχειοθετείται, όταν «η νομική κατάσταση μιας απαίτησης επηρεάζεται από τη συμφωνία εξυγίανσης όχι μόνο όταν προβλέπεται περιορισμός/μείωση της απαίτησης στη συμφωνία,¹⁰²⁴ αλλά και όταν μεταβάλλεται με άλλο τρόπο η νομική κατάσταση αυτής¹⁰²⁵ ή περιορίζονται τα νόμιμα εισπρακτικά μέσα της Φορολογικής Διοίκησης.¹⁰²⁶

Σημαντική, επίσης, παράμετρος που εξετάζεται από το Δημόσιο, κατά την απόφασή του να ασκήσει κύρια παρέμβαση, είναι η συμπερίληψη όρου περί μη τήρησης της συμφωνίας ως διαλυτικής αίρεσης ή ως λόγου καταγγελίας της συμφωνίας. Σε περίπτωση πλήρωσης του εν λόγω όρου, οι πιστωτές έχουν στη διάθεσή τους όλα τα κατά το κοινό δίκαιο μέσα, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των πιστωτών από καθυστερημένη ή πλημμελή εκπλήρωση, όπως των δικαιωμάτων καταγγελίας και υπαναχώρησης.¹⁰²⁷ Στο πλαίσιο αυτό,

¹⁰²² Όπως αναφερόταν στην ΠΟΛ 1068/2013, σημείο 4.2.

¹⁰²³ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 22-23.

¹⁰²⁴ Διαγραφή βασικής οφειλής ή/και προσαυξήσεων/τόκων εκπρόθεσμης καταβολής, «πάγωμα τόκων» λόγω πρόβλεψης αποπληρωμής σε άτοκες δόσεις ή χορήγησης περιόδου χάριτος ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ.13-14.

¹⁰²⁵ Με πρόβλεψη εξάλειψης εμπράγματης ασφάλειας, άρσης επιβληθείσας κατάσχεσης ή μεταβολής της υποθηκικής σειράς του Δημοσίου ή τμηματική αποπληρωμή ληξιπρόθεσμης απαίτησης κλπ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 14.

¹⁰²⁶ Με πρόβλεψη απαγόρευσης συμψηφισμού, μη παρακράτησης κατά τη χορήγηση αποδεικτικού ενημερότητας κ.ο.κ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 14.

¹⁰²⁷ Όπως αναφερόταν στην ΠΟΛ 1068/2013, σημείο 4.2.

μπορεί ρητά να προβλέπεται αναβίωση των απαιτήσεων των πιστωτών, ακόμα κι αν αυτές βάσει συμφωνίας, έχουν διαγραφεί. Σκοπός της συμπερίληψης της εν λόγω ρήτρας, την οποία επιδιώκει πάντα το Δημόσιο, είναι η διασφάλιση των συμφερόντων του και η αποφυγή ενδεχόμενων αμφισβητήσεων. Πάντως, η αναβίωση μπορεί να συναχθεί και σιωπηρά, αν και είναι προτιμητέα η ρητή αναφορά. Η δικαιολογητική βάση του μέτρου αυτού έγκειται στο γεγονός ότι η διαγραφή ή μείωση των χρεών του οφειλέτη στο πλαίσιο της συμφωνίας εξυγίανσης έχει αποτέλεσμα, αν όλοι οι επιμέρους όροι της συμφωνίας εκπληρωθούν. Σε περίπτωση που ένας ή περισσότεροι μένουν ανεκπλήρωτοι, το επιθυμητό αποτέλεσμα της εξυγίανσης της επιχείρησης καθίσταται επισφαλές.

Ως προς τον ΕΦΚΑ, στοιχειοθετείται βλάβη από την επικύρωση της συμφωνίας, όταν το προσυμφωνημένο σχέδιο προβλέπει, μεταξύ άλλων, α) διαγραφή απαιτήσεων από κύρια εισφορά, β) διαγραφή προσαυξήσεων, γ) παροχή περιόδου χάριτος, δ) άτοκη αποπληρωμή απαιτήσεων, ε) εξάλειψη βαρών, στ) άρση μέτρων, καθώς και άλλους όρους που αντίκεινται στο άρθρο 18 του ν. 4331/2015, στην υπ' αριθμ. 41/13.3.2014 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του τέως ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (σχετικά με όρους, όπως μεγάλος αριθμός δόσεων αποπληρωμής με ενδεχομένως αραιά διαστήματα καταβολής, πάγωμα προσαυξήσεων, εκπρόθεσμη καταβολή, συμπερίληψη ρήτρας μη αναβίωσης των οφειλών σε περίπτωση μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης των οριζόμενων στη συμφωνία εξυγίανσης ή και άλλους όρους διατυπωμένους με ασάφεια και αοριστία),¹⁰²⁸ καθώς και στο άρθρο 62α του ΚΕΔΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 119 του ν.4387/2016.¹⁰²⁹

ii. Λήψη μέτρων προάσπισης συμφερόντων Δημοσίου και ασφαλιστικών φορέων από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης μέχρι τη λήψη απόφασης από το δικαστήριο

Προς ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος, το οποίο εκφράζει η ΔΟΥ στην περίπτωση του Δημοσίου, προκειμένου να μην απωλεστούν δημόσια έσοδα ή να μην καθυστερήσει η είσπραξή τους, εξετάζεται η δυνατότητα λήψης μέτρων άμεσης είσπραξης, όπως η κατάσχεση εις χείρας τρίτου, καθώς και η δυνατότητα λήψης ασφαλιστικών μέτρων, όπως η εγγραφή υποθήκης και προσημείωσης επί ακινήτων της περιουσίας του οφειλέτη.¹⁰³⁰ Ωστόσο, κατά την περίοδο ισχύος της αυτόματης αναστολής του άρθρου 50§1 ν. 4738/2020, το Δημόσιο καταλαμβάνεται από αυτή. Νευραλγικής σημασίας ζήτημα για την προάσπιση των συμφερόντων του είναι το υποκειμενικό εύρος της αναστολής. Η αναστολή αφορά κατά βάση τις διώξεις κατά του οφειλέτη. Κατ' εξαίρεση είναι δυνατή η επέκτασή της σε εγγυητές και συνοφειλέτες, κατόπιν αιτήσεως των τελευταίων, όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω. Συνεπώς, για όσο χρόνο δεν εκδίδεται δικαστική απόφαση επέκτασης της αναστολής και σε αυτά τα πρόσωπα, το Δημόσιο και οι ασφαλιστικοί φορείς μπορούν να στραφούν κατ' αυτών, σύμφωνα με τις διατάξεις περί συνυπευθυνότητας.¹⁰³¹

Ειδικότερα, όμως, ως προς τα ασφαλιστικά μέτρα, ο νόμος εισάγει μία εξαίρεση, καθιστώντας έτσι δυνατή τη λήψη τους υπό προϋποθέσεις. Επομένως, το Δημόσιο μπορεί να

¹⁰²⁸ Εγκύκλιος ΙΚΑ αρ. 25/8.6.2015, σημείο 2.6.

¹⁰²⁹ Όπως αναφερόταν στην Εγκύκλιο ΚΕΑΟ 24/16.5.2018.

¹⁰³⁰ Όπως αναφερόταν στην ΠΟΛ 1068/2013, σημείο 3.

¹⁰³¹ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 12.

προβεί σε ασφαλιστικά μέτρα, υπό την προϋπόθεση ότι αποδεικνύει πως επιδιώκεται «η αποτροπή της απομάκρυνσης ή αφαίρεσης ή μετακίνησης κινητών πραγμάτων της επιχείρησης, τεχνολογικού ή εν γένει εξοπλισμού της που δεν έχει συμφωνηθεί και ενέχει τον κίνδυνο απαξίωσης της επιχείρησης του οφειλέτη».¹⁰³²

Όπως πράττει η ΔΟΥ, έτσι και το Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών (ΚΕΑΟ), προς προάσπιση των συμφερόντων του ΕΦΚΑ, οφείλει να επιδιώκει τη λήψη ατομικών διοικητικών μέτρων κατά παντός υπευθύνου. Έτσι, δύναται να στραφεί κατά του οφειλέτη, στο μέτρο που ο τελευταίος δεν προστατεύεται από την αυτόματη αναστολή του άρθρου 50§1 ν. 4738/2020.

iii. Έκδοση δικαστικής απόφασης και θέση Δημοσίου

Δεδομένου ότι οι δικαστικές αποφάσεις επί των αιτήσεων του οφειλέτη στο πλαίσιο της διαδικασίας εξυγίανσης δεν κοινοποιούνται υποχρεωτικά στο Δημόσιο και τους ασφαλιστικούς φορείς, αυτοί οφείλουν να ελέγχουν την πορεία της σχετικής δίκης μέσω παρακολούθησης των δημοσιοποιήσεων, οι οποίες πραγματοποιούνται ηλεκτρονικά με καταχώρηση στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας.¹⁰³³

Με την απόρριψη της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης παύει αυτοδικαίως η αυτόματη αναστολή μέτρων ατομικής και συλλογικής εκτέλεσης, η αναστολή λήψης ασφαλιστικών μέτρων καθώς και οποιαδήποτε τυχόν ληφθέντα, προστατευτικά του οφειλέτη, μέτρα. Κατά συνέπεια, το Δημόσιο δύναται να προβαίνει τότε «άμεσα και κατά προτεραιότητα»¹⁰³⁴ στη λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης, όπως κατάσχεση εις χείρας τρίτου, επίσπευση πλειστηριασμού και ασφαλιστικών μέτρων, εγγραφή υποθήκης, τα οποία αποσκοπούν στην άμεση είσπραξη των χρεών του οφειλέτη. Ως προς τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, η κεντρική υπηρεσία ΚΕΑΟ οφείλει να κινείται άμεσα, λαμβάνοντας αναγκαστικά μέτρα κατά παντός υπευθύνου, ανεξάρτητα από τις χρονικές περιόδους των οφειλών.¹⁰³⁵

Με την επικυρωτική απόφαση της συμφωνίας εξυγίανσης, αρχίζει η εφαρμογή των όρων που αυτή εμπεριέχει. Εάν το Δημόσιο ή οι ασφαλιστικοί φορείς δεν έχουν παραστεί στη σχετική δίκη ή δεν έχουν κλητευθεί νομίμως σε αυτή, έχουν τη δυνατότητα άσκησης τριτανακοπής ενώπιον του Δικαστηρίου εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριάντα ημερών από τη δημοσίευση της απόφασης, σύμφωνα με το άρθρο 57§1 ν. 4738/2020.¹⁰³⁶ Εν προκειμένω, αρκεί το Δημόσιο ή οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης να επικαλεστούν πρόκληση βλάβης ή κίνδυνο των συμφερόντων τους από την προσβαλλόμενη απόφαση.¹⁰³⁷

¹⁰³² Άρθρο 50§1 περ. β' ν. 4738/2020.

¹⁰³³ Κατά το προϊσχύσαν δίκαιο οι δημοσιεύσεις γίνονταν στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.ΜΗ.) και στο Δελτίο Δικαστικών Δημοσιεύσεων του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Τομέας Νομικών) βλ. ΠΟΛ 1068/2013, σημείο 7 και ΚΕΑΟ αρ. 24/16.5.2018, καθώς και ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 13 και ΚΕΑΟ 33/2.6.2021, σ. 22.

¹⁰³⁴ Όπως αναφερόταν στην ΠΟΛ 1068/2013, σημείο 7.

¹⁰³⁵ Όπως αναφερόταν στην Εγκύκλιο ΚΕΑΟ αρ. 24/16.5.2018.

¹⁰³⁶ Άρθρο 106β§8 προϊσχύσαντος ΠτΚ. Σύμφωνα με την Εφαθ 1985/2015 ΔΕΕ 2015, 867 δεν αποκλείεται έφεση κατά της εκδοθείσας επί της τριτανακοπής απόφασης.

¹⁰³⁷ Ζευγάλη, Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου ό.π., σ. 27επ. Για το στοιχείο της βλάβης ή του κινδύνου του Δημοσίου ΣτΕ Ολ 4315/2015 με παρατ. Ταγαρούλα ΘΠΔΔ2015, 1134. Για την τριτανακοπή στην εκούσια δικαιοδοσία βλ. Λεοντή, ό.π., σ. 96επ.

Βάσει του άρθρου 60§1 ν. 4738/2020, η συμφωνία εξυγίανσης είναι δεσμευτική ως προς το σύνολο των πιστωτών, συμπεριλαμβανομένων των μη συμβληθέντων, οι οποίοι δεσμεύονται για ένα τρίμηνο από την ημερομηνία επικύρωσης της συμφωνίας.¹⁰³⁸ Η δέσμευση αφορά σε απαιτήσεις που γεννήθηκαν πριν την ημερομηνία έκδοσης της επικυρωτικής απόφασης. Ως χρόνος γένεσης των απαιτήσεων του Δημοσίου εκλαμβάνεται «ο χρόνος στον οποίο ανάγονται οι σχετικές υποχρεώσεις του οφειλέτη, ανεξαρτήτως του χρόνου έκδοσης του οικείου νόμιμου τίτλου ή καταχώρησης αυτού στα βιβλία εισπρακτέων εσόδων».¹⁰³⁹ Το Δημόσιο δεν δεσμεύεται από τη συμφωνία περισσότερο από 3 μήνες από την ημερομηνία έκδοσης της επικυρωτικής απόφασης εάν δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος ή εάν η συναίνεσή του απλώς συνάγεται, σύμφωνα με το άρθρο 37§3 ν. 4738/2020.¹⁰⁴⁰

Όταν το Δημόσιο, εν ευρεία εννοία, συμπράττει στη συμφωνία εξυγίανσης, δεσμεύεται από τους όρους της και έχει υποχρέωση να παρακολουθεί την εφαρμογή των συμφωνηθέντων. Ωστόσο, ενδέχεται ο οφειλέτης να μην εκπληρώνει ή να εκπληρώνει καθυστερημένα ή πλημμελώς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμφωνία. Σε αυτή την περίπτωση, το Δημόσιο, όπως και οι ιδιώτες πιστωτές δύναται να ασκήσει τα δικαιώματα που έχει κατά το κοινό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων υπαναχώρησης ή καταγγελίας.¹⁰⁴¹

Σε περίπτωση που έχει τεθεί ως όρος της συμφωνίας η διαλυτική αίρεση αυτοδίκαιης λύσης της, λόγω μη εκπλήρωσης ή καθυστέρησης ή πλημμελούς εκπλήρωσης, τότε επέρχεται αναβίωση των απαιτήσεων που έχουν υπαχθεί στη Συμφωνία, ακόμη και αυτών, για τις οποίες προβλεπόταν ενδεχομένως διαγραφή, ενώ το χρέος καθίσταται άμεσα απαιτητό, με τις προσαυξήσεις με τις οποίες επιβαρύνεται λόγω εκπρόθεσμης καταβολής.¹⁰⁴²

Ειδικότερα, ως προς τον ΕΦΚΑ, όταν ο οφειλέτης δεν τηρεί τα συμφωνηθέντα, η περιφερειακή υπηρεσία ΚΕΑΟ τού επιστά την προσοχή για την παραβατική του συμπεριφορά. Αν, εντός ευλόγου διαστήματος, ο οφειλέτης δεν συμμορφωθεί, η περιφερειακή υπηρεσία ΚΕΑΟ μπορεί να λάβει ατομικά διοικητικά μέτρα «κατά παντός υπευθύνου και ανεξαρτήτως χρονικών περιόδων των οφειλών».¹⁰⁴³

Αποτέλεσμα της επικυρωθείσας συμφωνίας εξυγίανσης μπορεί να είναι, μεταξύ άλλων, η αναστολή ατομικών διοικητικών μέτρων κατά του οφειλέτη, με επέκταση σε εγγυητές και συνοφειλέτες, όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω.¹⁰⁴⁴ Πάντως, σύμφωνα με το άρθρο 60§3 ν. 4738/2020, τα δικαιώματα των πιστωτών κατά των εγγυητών και των συνοφειλετών εις

¹⁰³⁸ Άρθρο 39§1 περ. η' ν. 4738/2020.

¹⁰³⁹ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 31, Γνωμοδότηση ΝΣΚ 55/2016, ΕφΠερ 437/2015 ΔΕΕ 11/2015 σ. 1123.

¹⁰⁴⁰ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 34-35.

¹⁰⁴¹ ΠΟΛ 2117/28.5.2021, σ. 34 και ΚΕΑΟ αρ. 24/16.5.2018.

¹⁰⁴² Άρθρο 40§1 ν. 4738/2020, ΠΟΛ 2117/28.5.2021, ΠΟΛ 1049/2018 και ΠΟΛ 1068/2013, σημείο 8.δ., όπου αναφέρεται ότι οι προσαυξήσεις υπολογίζονται από το χρόνο βεβαίωσης του χρέους μέχρι την εξόφλησή του. Εγκύκλιος ΚΕΑΟ 33/16.5.2021.

¹⁰⁴³ ΚΕΑΟ 33/2.6.2021, σ. 23 με παραπομπή στις Οδηγίες για διαχείριση οφειλετών με απώλεια ρύθμισης εξυγίανσης υπ' αριθμ. Γ36/04/397/13.7.2016.

¹⁰⁴⁴ Βλ. παραπάνω, σ. 50 επ.

ολόκληρον περιορίζονται στο ίδιο ποσό με την απαίτησή τους, εφόσον υπάρχει σχετική συναίνεση των πιστωτών που έχουν τις απαιτήσεις.¹⁰⁴⁵

Το Δημόσιο βρίσκεται σε θέση ισχύος, από άποψη πληροφόρησης σχετικά με την οικονομική κατάσταση του οφειλέτη, καθώς του επιτρέπεται η άρση τραπεζικού απορρήτου του οφειλέτη.¹⁰⁴⁶ Η διαδικασία, δε, που ακολουθείται περιγράφεται στο ν. 4174/2013.¹⁰⁴⁷ Ζήτημα τίθεται για το εάν η άρση του τραπεζικού απορρήτου εντάσσεται στα ατομικά διωκτικά μέτρα κατά του οφειλέτη. Δεδομένης της φύσεως της ενέργειας ως ζήτηση πληροφοριών, η απάντηση πρέπει να είναι αρνητική. Ωστόσο, βάσει αυτής της πληροφόρησης το Δημόσιο μπορεί να προβεί σε κατάσχεση των καταθέσεων, μόνο εφόσον δεν ισχύει η αυτόματη αναστολή ή δεν έχει συμπράξει το ίδιο στη συμφωνία εξυγίανσης και έχει παρέλθει η τρίμηνη προθεσμία δέσμευσης των μη συμβληθέντων πιστωτών. Πάντως, η τάση, διεθνώς, είναι η πλήρης άρση του τραπεζικού απορρήτου. Στο πλαίσιο αυτό τέθηκε σε ισχύ, τον Σεπτέμβριο 2017, η διακρατική συμφωνία περί αυτόματης ανταλλαγής τραπεζικών πληροφοριών πολιτών, με σκοπό την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, την οποία υπέγραψε η Ελλάδα μαζί με άλλες χώρες, στο πλαίσιο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD), στις 29 Οκτωβρίου 2014.¹⁰⁴⁸ Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετεί και η λειτουργία Συστήματος Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών και Αρχείου Προσωπικών Δεδομένων.¹⁰⁴⁹

iv. Παρακρατούμενοι φόροι στη διαδικασία εξυγίανσης

Ως προς την ειδικότερη κατηγορία των παρακρατούμενων φόρων,¹⁰⁵⁰ κρίνεται ορθότερο ότι δεν μπορούν να είναι αντικείμενο και περιεχόμενο της συμφωνίας εξυγίανσης ούτε να καταλαμβάνονται από την αυτοδίκαιη αναστολή του άρθρου 50§1 ν. 4738/2020 ή από τυχόν διαταχθέντα προληπτικά μέτρα των άρθρων 50 και 51 ν. 4738/2020.¹⁰⁵¹

Η ratio έγκειται στην ίδια την έννοια των παρακρατούμενων φόρων, οι οποίοι, κατά πάγια νομολογία, «δεν αποτελούν εκπλήρωση ίδιας φορολογικής υποχρέωσης του υποχρέου σε παρακράτηση (δηλαδή εκάστου εργοδότη) αλλά εκπλήρωση φορολογικής υποχρέωσης των τρίτων (μισθωτών, ελευθέρων επαγγελματιών κλπ) στις αμοιβές των οποίων ενεργείται η

¹⁰⁴⁵ Άρθρο 106γ§2 εδ. α' προϊσχύσαντος ΠτΚ, Μπέτζιου-Κάμτσιου Κ., Σημείωση II, στην απόφαση ΠΠρΔραμ 12/2013, ΔΕΕ 2014, 1172, Επίσης, για τη θέση του εγγυητή στη διαδικασία εξυγίανσης βλ. Αυγητίδη, Η θέση του εγγυητή, ό.π., σ. 249επ.

¹⁰⁴⁶ Το τραπεζικό απόρρητο διακρίνεται σε γενικό και ειδικό. Το γενικό αφορά σε πληροφορίες προσωπικές, οικονομικές και επαγγελματικές που καθίστανται γνωστές στο τραπεζικό ίδρυμα από τις συναλλαγές του με τους πελάτες του, ενώ το ειδικό καθορίζεται στο νδ 1059/1971. Αντικείμενο του τελευταίου, δυνάμει του άρθρου 1 εδ. α' ΝΔ 1059/1971 όπως ισχύει είναι οι καταθέσεις κάθε μορφής.

¹⁰⁴⁷ Όπως έχει τροποποιηθεί με τους ν. 4410/2016 και 4514/2018. Περισσότερα, ΓνωμΕισΑΠ 1/2014 περί διαδικασίας άρσης του τραπεζικού απορρήτου κατά την διενέργεια φορολογικών ελέγχων. Γενικότερα για το τραπεζικό απόρρητο βλ. ΕιρΛαμ 423/2015 ΕφΑΔΠολΔ 2016, 767 και Γνωμοδότηση ΝΣΚ 157/2007.

¹⁰⁴⁸ THE CRS MULTILATERAL COMPETENT AUTHORITY AGREEMENT (MCAA)

<https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/international-framework-for-the-crs>.

¹⁰⁴⁹ Σύστημα Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών (2013) : Μέσω αυτού, πιστοποιημένοι χρήστες συλλέγουν ηλεκτρονικά πληροφορίες για τα υπόλοιπα των τραπεζικών καταθέσεων των ελεγχόμενων. Αρχείο Προσωπικών Δεδομένων (2012): Χρησιμοποιείται προς έλεγχο ή προσυμπλήρωση φορολογικών δηλώσεων.

¹⁰⁵⁰ Όπως παρακρατούμενοι φόροι μισθωτών υπηρεσιών και φόροι από αμοιβές ελευθέρων επαγγελματιών.

¹⁰⁵¹ ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, ΕφΠειρ 869/2014 ΔΕΕ 2015, 381, μειοψηφία σε ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου ΔΕΕ 2017, 68.

παρακράτηση».¹⁰⁵² Ο οφειλέτης, ως υπόχρεος διενέργειας της παρακράτησης και ταυτόχρονα ως υποχρεούμενος σε απόδοση των παρακρατηθέντων στο δημόσιο ταμείο, ενεργεί αντί του πραγματικού υποχρέου και δεν εξοφλεί δικό του χρέος.¹⁰⁵³ Κατ' αυτή την έννοια, η απόδοση δεν συνιστά εξόφληση χρέους του οφειλέτη προς το Δημόσιο. Ως εκ τούτου, «δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο και περιεχόμενο της συμφωνίας εξυγίανσης».¹⁰⁵⁴ Στο ίδιο συμπέρασμα είχε καταλήξει η νομολογιακή πρακτική, κατά την περίοδο ισχύος του ν. 1386/1983, σύμφωνα με την οποία η αναστολή δυνάμει του άρθρου 8 παρ. 4 του εν λόγω νομοθετήματος δεν αφορούσε στους παρακρατούμενους φόρους.¹⁰⁵⁵

ν. Ρύθμιση οφειλών επιχειρήσεων που έχουν υπαχθεί στη διαδικασία εξυγίανσης

Σύμφωνα με το άρθρο 62Α του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ) περί ρύθμισης χρεών των πτωχών και υπό εξυγίανση οφειλετών του Δημοσίου,¹⁰⁵⁶ είναι δυνατή η υποβολή αίτησης ρύθμισης χρεών του οφειλέτη, εφόσον υπάρχει δικαστικώς επικυρωμένη συμφωνία εξυγίανσης. Επιπλέον, τα χρέη προς το Δημόσιο, για τα οποία ζητείται η ρύθμιση, δεν πρέπει να ρυθμίζονται από τη συμφωνία και να γεννηθήκαν ή να ανάγονται σε χρόνο πριν από τη δικαστική επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης. Εν προκειμένω, δεν ενδιαφέρει ο χρόνος βεβαίωσης αυτών των οφειλών.¹⁰⁵⁷ Μετά τη ρύθμιση, το σύνολο των μηνιαίων δόσεων δεν μπορεί να υπερβαίνει τις ενενήντα,¹⁰⁵⁸ ενώ οι δόσεις δεν επιβαρύνονται με επιπλέον προσαυξήσεις εκπρόθεσμης καταβολής, αρχής γενομένης της ημερομηνίας έκδοσης της απόφασης για τη ρύθμιση.¹⁰⁵⁹

Αν, ωστόσο, καθυστερήσει η καταβολή μίας δόσης, ο νόμος προβλέπει την επιβολή προσαύξησης 1% επί του καθυστερημένου ποσού, για κάθε μήνα καθυστέρησης.¹⁰⁶⁰ Η ρύθμιση ισχύει για όσο διάστημα ο οφειλέτης προβαίνει στην τακτική καταβολή των δόσεων. Σε περίπτωση μη καταβολής τριών συνεχών δόσεων, ενεργοποιείται η διαλυτική αίρεση της παραγράφου 4 του άρθρου 62Α ΚΕΔΕ, ήτοι η αυτοδίκαιη ανατροπή της ρύθμισης, με αποτέλεσμα να «καθίσταται αμέσως απαιτητό το υπόλοιπο χρέος με το σύνολο των προσαυξήσεων εκπρόθεσμης καταβολής με τις οποίες επιβαρύνεται από τη βεβαίωσή του μέχρι την εξόφλησή του».¹⁰⁶¹ Σε αυτή την περίπτωση, το Δημόσιο έχει στη διάθεσή του τη δυνατότητα άσκησης ατομικών διώξεων κατά του οφειλέτη, προς ικανοποίηση των απαιτήσεών του, βάσει ΚΕΔΕ. Ρύθμιση οφειλών σε δόσεις είναι δυνατή και στην περίπτωση του ΕΦΚΑ.¹⁰⁶²

¹⁰⁵² Λεκτικό απόφασης ΕφΑθ 2061/2016 ΔΕΕ 2016, 1385, Παρατηρήσεις Μπέτζιου σε ΠΠρΗρακλ 29/2016 ΔΕΕ 2017, 68 Γνωμοδότηση ΝΣΚ 477/2006.

¹⁰⁵³ Παρατηρήσεις Μπέτζιου σε ΠΠρΗρακλ 29/2016 ΔΕΕ 2017, 68.

¹⁰⁵⁴ Παρατηρήσεις Μπέτζιου σε ΠΠρΗρακλ 29/2016 ΔΕΕ 2017, 68.

¹⁰⁵⁵ Παρατηρήσεις Μπέτζιου σε ΠΠρΗρακλ 29/2016 ΔΕΕ 2017, 68.

¹⁰⁵⁶ Αναλυτικά βλ. Πανταζή Ν., Κώδικας Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ – ΝΔ 356/1974), 2018, σ. 196επ.

¹⁰⁵⁷ Άρθρο 62Α§9ΚΕΔΕ.

¹⁰⁵⁸ Άρθρο 62Α§3 εδ. β' ΚΕΔΕ.

¹⁰⁵⁹ Άρθρο 62Α§3 εδ. γ' ΚΕΔΕ.

¹⁰⁶⁰ Άρθρο 62Α§3εδ. γ' ΚΕΔΕ.

¹⁰⁶¹ Άρθρο 62Α§4ΚΕΔΕ.

¹⁰⁶² www.efka.gr > ρύθμιση οφειλών <https://www.efka.gov.gr/el/menoy/opheiletes/rythmise-opheilon>.

VII. Επικύρωση συμφωνίας και ατομικές διώξεις

Σύμφωνα με το άρθρο 39§1 περ. η' ν. 4738/2020, η συμφωνία εξυγίανσης δύναται, μεταξύ άλλων, να περιλαμβάνει ως όρο την αναστολή των ατομικών διοικτικών μέτρων κατά του οφειλέτη. Η αναστολή αφορά σε αξιώσεις των πιστωτών έναντι του οφειλέτη, όχι όμως και σε αξιώσεις του οφειλέτη έναντι των πιστωτών. Έτσι, μπορεί, ενδεικτικά, να προβλέπεται αναστολή έναρξης ή συνέχισης αναγκαστικής εκτέλεσης, αναστολή άσκησης ή συνέχισης δικών αναγνωριστικών ή καταψηφιστικών αγωγών και ενδίκων μέσων αυτών, αναστολή έκδοσης ή εκτέλεσης πράξεων διοικητικής ή φορολογικής φύσεως επί της περιουσίας του οφειλέτη. Εν ολίγοις, θα μπορούσε να ταυτίζεται το περιεχόμενο με εκείνο της αυτοδίκαιης αναστολής του άρθρου 50§1 ν. 4738/2020.

Η αναστολή ως όρος της συμφωνίας εξυγίανσης, σε συνδυασμό με τα ισχύοντα στο άρθρο 100 ν. 4738/2020, έχει, δυνητικά, μεγάλο εύρος, υπό την έννοια ότι συνιστά «γενική και καθολική απαγόρευση άσκησης, έναρξης ή συνέχισης ατομικών καταδιωκτικών μέτρων πάσης φύσεως». Έτσι, για παράδειγμα, αν ένας πιστωτής δεσμεύεται από τη διαταχθείσα αναστολή, δεν επιτρέπεται να προβεί σε άσκηση ατομικών διώξεων κατά του οφειλέτη επί περιουσιακών στοιχείων του τελευταίου ακόμα και στην αλλοδαπή.¹⁰⁶³ Το εύρος πάντως της αναστολής ως όρος της συμφωνίας εξυγίανσης θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της επιχείρησης. Σκόπιμο είναι να ισχύει για εκείνες τις ατομικές ή συλλογικές διώξεις που ενδεχομένως μπορεί να βλάψουν τον εξυγιαντικό ρυθμό της επιχείρησης. Δεν χρειάζεται να προβλέπεται η αναστολή όλων των ατομικών και συλλογικών διοικτικών μέτρων, αλλά μόνο όσων κρίνονται αναγκαία για την απρόσκοπτη εφαρμογή της συμφωνίας εξυγίανσης και την επίτευξη του σκοπού της, ήτοι διατήρηση, αξιοποίηση, αναδιάρθρωση και ανόρθωση, όπως αναφέρεται στο άρθρο 31 ν. 4738/2020.

Ως προς τους μη συμβληθέντες πιστωτές, προβλέπεται ως ανώτατο χρονικό όριο δέσμευσής τους το τρίμηνο από την επικύρωση της συμφωνίας, κατ' άρθρο 39§1 περ.η' εδ. β' ν. 4738/2020. Υπό παλαιότερη μορφή του προϊσχύσαντος δικαίου, προβλεπόταν εξάμηνη δέσμευση των μη συμβληθέντων πιστωτών, η οποία, στη συνέχεια, συντμήθηκε στους τρεις μήνες.¹⁰⁶⁴ Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4072/2012, η δικαιολογητική βάση της σύντμησης της δεσμευτικής ισχύος της συμφωνίας από έξι σε τρεις μήνες ήταν να μην δεσμεύονται οι μη συμβαλλόμενοι πιστωτές από την αναστολή για μακρύ χρονικό διάστημα. Πρόκειται για προαιρετική πρόβλεψη αναστολής των ατομικών διοικτικών μέτρων, η οποία περιορίζεται από διάταξη αναγκαστικού δικαίου, ήτοι το άρθρο 39§1 περ. η εδ. β' ν. 4738/2020.

Αντίθετα, για τους συμβληθέντες πιστωτές, η διάρκεια ισχύος της ενδεχόμενης προβλεφθείσας αναστολής δεν περιορίζεται από το νόμο και μπορεί να ισχύει ακόμα και μέχρι την ολοκλήρωση του σχεδίου εξυγίανσης. Επαφίεται στη βούλησή τους να συμφωνήσουν το χρονικό διάστημα που εξυπηρετεί μεν τα συμφέροντα του οφειλέτη, αλλά ταυτόχρονα δεν οδηγεί σε χειροτέρευση της θέσης τους. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να διευκρινίζονται στην έκθεση του εμπειρογνώμονα, ίσως περιληπτικά και στο κείμενο της συμφωνίας εξυγίανσης, οι λόγοι που επιβάλλουν τη λήψη του μέτρου της αναστολής για το συγκεκριμένο διάστημα. Θα πρέπει επίσης να προκύπτει ότι από την εφαρμογή της αναστολής δεν θα επέρχεται

¹⁰⁶³ Περισσότερα, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 253επ.

¹⁰⁶⁴ Προϊσχύσαν άρθρο 106ε§1 περ. η εδ. β' ΠτΚ.

χειροτέρευση της θέσης των συμβληθέντων πιστωτών. Πάντως, μία μακροπρόθεσμη δέσμευση των τελευταίων θα μπορούσε να παραβλάπτει τα συμφέροντά τους και να οδηγήσει σε υπέρμετρο περιορισμό των δικαιωμάτων τους. Προς αποφυγή του εν λόγω προβλήματος, θα μπορούσε να συμπεριληφθεί στη συμφωνία εξυγίανσης όρος επανεκτίμησης του μέτρου της αναστολής ανά τακτά χρονικά διαστήματα, όπως ανά τρίμηνο, με κριτήριο τη μέχρι τότε πρόοδο της επιχείρησης βάσει της συμφωνίας εξυγίανσης.

Μετά την υλοποίηση του σχεδίου δεν υφίσταται αντίθετη νομική βάση αναστολής ατομικών διωκτικών μέτρων. Λογικά με την επιτυχή υλοποίηση της συμφωνίας εξυγίανσης, η επιχείρηση ανακάμπτει και καθίσταται εκ νέου βιώσιμη. Έτσι, είναι σε θέση να αντιμετωπίσει με επιτυχία τυχόν άσκηση διώξεων χωρίς να κινδυνεύει να απωλέσει το αποτέλεσμα της εξυγιαντικής της προσπάθειας ούτε να οδηγηθεί σε νέα κατάσταση αφερεγγυότητας. Συνεπώς, μία περαιτέρω συμφωνία μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του παρέλκει. Αντίθετα, αν η προβλεπόμενη χρονική διάρκεια της συμφωνίας εξυγίανσης δεν επαρκεί τελικώς για την πλήρη ανάκαμψη της επιχείρησης, μπορεί κατ' αρχάς να συμφωνηθεί μεταξύ των συμβληθέντων η συνέχιση της αναστολής, με την προϋπόθεση ότι δεν επέρχεται χειροτέρευση της θέσης τους. Βέβαια θα πρέπει να συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι οι μη συμβληθέντες ήδη από την παρέλευση του τριμήνου από την επικύρωση της συμφωνίας δύνανται να ασκήσουν τις ατομικές ή συλλογικές τους διώξεις κατά του οφειλέτη, ενώ οι συμβληθέντες αποστερούνται αυτού του δικαιώματος.

Από το συνδυασμό των άρθρων 50§1 περ. δ' και 50§3 ν. 4738/2020, προκύπτει ότι, σε περίπτωση που προβλέπεται η αναστολή ατομικών διωκτικών μέτρων ως όρος της συμφωνίας, αναστέλλεται και η παραγραφή των απαιτήσεων, κατά τα οριζόμενα στην ΑΚ 255.¹⁰⁶⁵ Η δικαιολογητική βάση έγκειται στο γεγονός ότι δεν είναι ανεκτό και νομικά επιτρεπτό για τους πιστωτές, ειδικά για τους μη συμβληθέντες στη συμφωνία εξυγίανσης, να απόλλεται κρίσιμος χρόνος παραγραφής των απαιτήσεών τους λόγω επιβληθείσας αναστολής ατομικών διώξεων. Συνεπώς, η επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης αποτελεί κώλυμα για την άσκηση των ατομικών ή συλλογικών διώξεων των πιστωτών, οπότε δεν παραγράφονται οι αξιώσεις τους κατά το χρονικό διάστημα που δεσμεύονται από τη συμφωνία.

VIII. Ακύρωση επικυρωθείσας συμφωνίας και ατομικές διώξεις

Σύμφωνα με το άρθρο 63§1 ν. 4738/2020, η επικυρωθείσα συμφωνία εξυγίανσης δύναται να ακυρωθεί με δικαστική απόφαση, κατόπιν αιτήσεως έχοντος έννομο συμφέρον. Οι προϋποθέσεις που απαιτούνται είναι οι ακόλουθες: α) απόδειξη ότι η συμφωνία απετέλεσε προίον δόλου του οφειλέτη ή συμπαιγνίας του με πιστωτή ή τρίτο, ιδίως λόγω απόκρυψης του ενεργητικού ή διόγκωσης του παθητικού, β) ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ αφενός δολίας συμπεριφοράς ή συμπαιγνίας και αφετέρου ζημίας του αιτούντος και γ) μη δυνατότητα αποκατάστασης της ζημίας δια καταβολής αποζημιώσεως από τους υπαιτίους.¹⁰⁶⁶ Με γνώμονα τη σπουδαιότητα διάσωσης της επιχείρησης, ο νομοθέτης δίδει στο δικάζον δικαστήριο τη δυνατότητα να

¹⁰⁶⁵ Άρθρο 255ΑΚ. Αναστολή παραγραφής: *Η παραγραφή αναστέλλεται για όσο χρόνο ο δικαιούχος εμποδίστηκε από δικαιοστάσιο ή από άλλο λόγο ανώτερης βίας να ασκήσει την αξίωσή του μέσα στο τελευταίο εξάμηνο του χρόνου της παραγραφής. Αναστέλλεται επίσης η παραγραφή για όσο χρονικό διάστημα μέσα στο τελευταίο εξάμηνο του χρόνου της ο υπόχρεος απέτρεψε με δόλο το δικαιούχο να ασκήσει την αξίωση.*

¹⁰⁶⁶ Άρθρο 63§1 ν. 4738/2020. Στο προϊσχύον δίκαιο προβλεπόταν επίσης ως λόγος δικαστικής ακύρωσης της συμφωνίας η ουσιώδης μη εκπλήρωση των όρων της από τον οφειλέτη βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 231.

απορρίπτει την αίτηση για ακύρωση της συμφωνίας, όταν η ζημία που προκλήθηκε στον αιτούντα μπορεί να αντισταθμιστεί με καταβολή αποζημίωσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται η απρόσκοπτη εφαρμογή της συμφωνίας χωρίς να προκαλείται επί της ουσίας ζημία στους πιστωτές, ενώ η επιχείρηση δεν κινδυνεύει να απωλέσει τη φερεγγυότητα που της προσέδωσε η επικύρωση της συμφωνίας. Διαφορετικά, θα έπρεπε να ανατραπεί τυχόν πρόοδος που θα είχε μέχρι τότε συντελεστεί, διακινδυνεύοντας τη διάσωση της επιχείρησης.

Με την ακύρωση της συμφωνίας, επέρχεται αυτοδικαίως αποδέσμευση των πιστωτών από τους συμβατικούς όρους καθώς και επαναφορά των απαιτήσεών τους στην, πριν από την επικύρωση, νομική τους θέση, ως προς το ύψος, το είδος, την εξασφάλιση και τα προνόμια αυτών, κατόπιν αφαίρεσης τυχόν ληφθέντων ποσών.¹⁰⁶⁷

Καινοτομία του νόμου 4738/2020 αποτελεί η προσθήκη ρύθμισης σχετικά με καλόπιστους τρίτους που απέκτησαν περιουσιακά στοιχεία από τον οφειλέτη εξ επαχθούς αιτίας, μετά την επικύρωση της συμφωνίας, χωρίς να γνωρίζουν την ύπαρξη δόλου ή συμπαιγνίας. Σε αυτή την περίπτωση, η ακύρωση δεν θίγει τα δικαιώματά τους.¹⁰⁶⁸

Η δικαστική απόφαση ακύρωσης ή απόρριψης της αίτησης ακύρωσης της συμφωνίας δημοσιοποιείται στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας, σύμφωνα με το άρθρο 63§2 εδ. β' ν. 4738/2020.

Επίσης, βάσει της παραγράφου 4 του άρθρου 63 ν. 4738/2020, διατηρούνται τα δικαιώματα των πιστωτών που πηγάζουν από μη εκπλήρωση, πλημμελή ή καθυστερημένη εκπλήρωση. Συνεπώς, ισχύουν οι διατάξεις περί καταγγελίας και υπαναχώρησης. Κατ' ΑΚ383, σε περίπτωση υπερημερίας του οφειλέτη, ο πιστωτής μπορεί να τάξει εύλογη προθεσμία πλήρωσης των όρων της συμφωνίας ως προς την απαίτησή του. Μετά, δε, την παρέλευση άπρακτης της εν λόγω προθεσμίας, δύναται να προβεί σε υπαναχώρηση, τα αποτελέσματα της οποίας έχουν *inter partes* δεσμευτική ισχύ.

Εάν η μη τήρηση της συμφωνίας έχει τεθεί ως διαλυτική αίρεση, κατ' άρθρο 40§1 ν. 4738/2020, η λήξη της συμφωνίας επέρχεται αυτοδικαίως, χωρίς να απαιτείται περιέλευση δήλωσης βούλησης του πιστωτή προς τον οφειλέτη, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της καταγγελίας, εκτός εάν έχει συμφωνηθεί ότι η πλήρωση της διαλυτικής αίρεσης συνιστά λόγο καταγγελίας. Το αποτέλεσμα της πλήρωσης της εν λόγω διαλυτικής αίρεσης είναι η επαναφορά των απαιτήσεων των πιστωτών στην κατάσταση που τελούσαν πριν τη σύναψη συμφωνίας.

Στη νέα ρύθμιση δεν προβλέπεται η δυνατότητα ματαίωσης της συμφωνίας. Υπό το κράτος του προϊσχύσαντος ΠτΚ προβλεπόταν η δυνατότητα ματαίωσης υλοποίησης της συμφωνίας, σε περίπτωση κήρυξης του οφειλέτη σε πτώχευση.¹⁰⁶⁹ Κατ' αναλογία προς το άρθρο 74§3 ν. 4738/2020, ο οφειλέτης μπορεί να ζητήσει την αναστολή της εξέτασης της αίτησης πτώχευσης, στηριζόμενος στη βιωσιμότητα της επιχείρησής του και στην καταλληλότητα της υπό υλοποίησης συμφωνίας εξυγίανσης να άρει την παύση πληρωμών στην οποία έχει περιέλθει. Δεν αποκλείεται πάντως ο συγκεκριμένος όρος να τίθεται ως διαλυτική αίρεση ή ως λόγος καταγγελίας της συμφωνίας εξυγίανσης, σύμφωνα με το άρθρο 40§1 ν. 4738/2020.

¹⁰⁶⁷ Άρθρο 63§2 εδ. α' ν. 4738/2020.

¹⁰⁶⁸ Άρθρο 63§3 ν. 4738/2020.

ΙΧ. Μεταβίβαση επιχείρησης και ατομικά διωκτικά μέτρα

Κατά τη μεταβίβαση,¹⁰⁷⁰ ολική ή μερική, της επιχείρησης, ως μέρος της συμφωνίας εξυγίανσης ή ως απορρέουσα από αυτή, ισχύουν οι όροι της συμφωνίας, συμπεριλαμβανομένης τυχόν προβλεφθείσας αναστολής ατομικών διώξεων.¹⁰⁷¹ Δεδομένου ότι η επιχείρηση μεταβιβάζεται, καταρχήν, χωρίς τις υποχρεώσεις της,¹⁰⁷² οι πιστωτές εξακολουθούν να έχουν απαιτήσεις έναντι του οφειλέτη, για την ικανοποίηση των οποίων μπορούν να καταφύγουν σε ατομικά διωκτικά μέτρα κατά του τελευταίου. Συνήθως, πάντως, ο οφειλέτης ικανοποιεί τους πιστωτές του από το τίμημα της πώλησης.¹⁰⁷³

Στην περίπτωση μεταβίβασης μέρους των υποχρεώσεων, κατά τα προβλεπόμενα στη συμφωνία εξυγίανσης, ο νέος φορέας ευθύνεται για την ικανοποίηση των συγκεκριμένων υποχρεώσεων, κατ' άρθρο 64§1 ν. 4738/2020 και τυχόν διωκτικά μέτρα στρέφονται κατά του νέου φορέα.

Στην ειδικότερη περίπτωση της μεταβίβασης σε εταιρεία πιστωτών, κατά τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 64 ν. 4738/2020, οι απαιτήσεις των τελευταίων θεωρείται ότι έχουν ικανοποιηθεί, καθώς, σε αντάλλαγμα, λαμβάνουν μερίδιο της επιχείρησης.

Με το ν. 4446/2016 εισήχθη η δυνατότητα τροποποίησης της συμφωνίας ως προς τους όρους που αφορούν στην εξυγιαντική μεταβίβαση, ρύθμιση η οποία διατηρήθηκε στο ν. 4738/2020. Εν προκειμένω, απαιτείται πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 59§1 περ. α' και β' ν. 4738/2020 περί τροποποίησης της συμφωνίας εξυγίανσης,¹⁰⁷⁴ καθώς και η πλήρωση δύο ακόμη όρων που τίθενται από το άρθρο 64§4 ν. 4738/2020,¹⁰⁷⁵ ήτοι: α) μεταβολή στοιχείων μεταβιβαζόμενου ενεργητικού έως την ημερομηνία συζήτησης της αίτησης επικύρωσης και β) προσκόμιση με τις προτάσεις συμπληρωματικής έκθεσης του Εμπειρογνώμονα σχετικά με τους τροποποιούμενους όρους.¹⁰⁷⁶

Χ. Κριτική θεώρηση της ρύθμισης για την αφερεγγυότητα

Από τα ως άνω εκτεθέντα, γίνεται κατανοητό ότι το ελληνικό δίκαιο αφερεγγυότητας βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη, προκειμένου να ανταπεξέλθει επιτυχώς στις ανάγκες των βιώσιμων επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες. Σε προπρωτογενικό στάδιο, η προτίμηση στα προσυμφωνημένα σχέδια, η χορήγηση αυτόματης αναστολής διώξεων, καθώς και η θέσπιση του επαγγέλματος του διαχειριστή αφερεγγυότητας είναι ορισμένα από τα σημεία σύγκλισης του ελληνικού δικαίου προς τα αλλοδαπά δίκαια αφερεγγυότητας. Απώτερος στόχος είναι η συνέχιση λειτουργίας της επιχείρησης εκείνου του οφειλέτη, που απέχει συνειδητά από

¹⁰⁶⁹ Άρθρο 106ε§3 προΐσχύσαντος ΠτΚ. Βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 231.

¹⁰⁷⁰ Αναλυτικά για τη μεταβίβαση επιχείρησης βλ. παραπάνω σ. 28επ.

¹⁰⁷¹ ΠΠρΑθ 185/2016 ΕΕμπΔ 2016, 674, ΠΠρΑθ 8/2017 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2017, 1058, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 86.

¹⁰⁷² Άρθρο 64§1 Ν. 4738/2020, με παραπομπή στα άρθρα 170 και 171 ν. 4738/2020 περί περιορισμού ευθύνης (μη ισχύς της ΑΚ479), ΠΟΛ 1049/2018, σ. 9.

¹⁰⁷³ Άρθρο 64§1 εδ. β ν. 4738/2020.

¹⁰⁷⁴ Όπως έχουν αναλυθεί ανωτέρω υπό VIII. Τροποποίηση συμφωνίας εξυγίανσης, σ. 57 επ.

¹⁰⁷⁵ Άρθρο 106δ§4 προΐσχύσαντος ΠτΚ

¹⁰⁷⁶ Για τη δυνατότητα τροποποίησης της συμφωνίας μεταβίβασης βλ. Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ. §56

πράξεις κατάχρησης του νομοθετικού πλαισίου και δικαιούται να έχει μια πραγματικά δεύτερη ευκαιρία.¹⁰⁷⁷ Στη συνέχεια, υπογραμμίζονται ορισμένες καινοτομίες και στοιχεία του ελληνικού δικαίου εξυγίανσης, τα οποία έχουν καθοριστική επίδραση στην επιτυχή έκβαση της εξυγιαντικής διαδικασίας, επισημαίνονται τυχόν μειονεκτήματα και προτείνονται ορισμένες αλλαγές που θα μπορούσαν να καταστήσουν πιο αποτελεσματική τη διαδικασία.

α. Νόμος 4738/2020

Με το νόμο 4738/2020 εισάγονται όλες οι διαδικασίες πρόληψης, αποφυγής και αντιμετώπισης αφερεγγυότητας φυσικών και νομικών προσώπων σε ένα ενιαίο νομοθέτημα και, παράλληλα, ενσωματώνονται οι διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1023 για την αναδιάρθρωση και την αφερεγγυότητα. Η εν λόγω αναδιάρθρωση ήταν επιβεβλημένη, καθώς η πληθώρα παραπτωχευτικών διαδικασιών εκτός του ότι είχε καταστήσει τις ρυθμίσεις του Πτωχευτικού Κώδικα εξαιρετικό δίκαιο, τροφοδοτούσε την ύπαρξη ενός πολύπλοκου νομοθετικού πλαισίου αντιμετώπισης αφερεγγυότητας που δημιουργούσε σύγχυση στην αγορά και αβεβαιότητα δικαίου στις επιχειρήσεις και τους πιστωτές τους.¹⁰⁷⁸ Η ισχύουσα ρύθμιση θεραπεύει επίσης το μειονέκτημα των συχνών τροποποιήσεων της διαδικασίας εξυγίανσης, οι οποίες δημιουργούσαν ανασφάλεια δικαίου και ωθούσαν τους οφειλέτες σε αναζήτηση δικαστικής προστασίας στο πλαίσιο διαδικασιών αφερεγγυότητας που ίσχυαν σε αλλοδαπές έννομες τάξεις. Ο εκσυγχρονισμός της διαδικασίας επιτρέπει την επιτυχή αναδιάρθρωση των οφειλών των επιχειρήσεων και τη γρήγορη επάνοδό τους στην παραγωγική λειτουργία, προστατεύοντας παράλληλα τα δικαιώματα των εργαζομένων.¹⁰⁷⁹

Ο νόμος 4738/2020 διαρθρώνεται σε πέντε Βιβλία, εκ των οποίων το Πρώτο αφορά στην πρόληψη της αφερεγγυότητας, σε εξαιρετικά πρώιμο στάδιο με την εισαγωγή Προληπτικού Μηχανισμού Έγκαιρης Ειδοποίησης του Οφειλέτη,¹⁰⁸⁰ ο οποίος έλειπε από το προϊσχύσαν δίκαιο. Η διαδικασία εξυγίανσης μαζί με τον Εξωδικαστικό Μηχανισμό Ρύθμισης Οφειλών, εντάσσονται στο Δεύτερο Μέρος του εν λόγω Βιβλίου υπό τον τίτλο «Διαδικασίες Πρόληψης Αφερεγγυότητας».

Αν και αρχικά είχε προβλεφθεί ότι οι νέες διατάξεις θα ετίθεντο σε ισχύ από 1.1.2021, ο ν. 4764/2020¹⁰⁸¹ μετέθεσε το χρόνο έναρξης ισχύος τους, με αποτέλεσμα η διαδικασία εξυγίανσης να ισχύει από 1^η Μαρτίου 2021, ενώ ο Προληπτικός Μηχανισμός Έγκαιρης Ειδοποίησης του Οφειλέτη και ο Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών από 1^η Ιουνίου 2021.¹⁰⁸²

Ως προς τον Εξωδικαστικό Μηχανισμό Ρύθμισης Οφειλών, επισημαίνεται ότι πρόκειται για διαδικασία αμιγώς εξωδικαστική και εμπιστευτική μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών, η οποία διεξάγεται μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας και απευθύνεται τόσο σε νομικά όσο και φυσικά

¹⁰⁷⁷ Για μια συνολική εκτίμηση του ελληνικού πτωχευτικού δικαίου Paulus/Ποταμίτης/Ρόκας /Tirado, ό.π., σ. 1065.

¹⁰⁷⁸ Για την πληθώρα διαδικασιών αφερεγγυότητας βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 19-20.

¹⁰⁷⁹ Αναλυτικά βλ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 287.

¹⁰⁸⁰ «Ο μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης θεσπίζει διαδικασίες ενημέρωσης και παροχής στήριξης στα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα, προκειμένου να μπορέσουν να καλύψουν ή να αναδιρθρώσουν τις οφειλές τους για να αποφύγουν διαδικασίες ρευστοποίησης», ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 287.

¹⁰⁸¹ Άρθρο 83 ν. 4763/2020 ΦΕΚ Α΄ 256/23.12.2020.

¹⁰⁸² Σύμφωνα με το άρθρο 83 ν. 4762/2020, η ημερομηνία έναρξης των διαδικασιών του ν. 4738/2020 έχει ως ακολούθως: Άρθρα 1-30: 1^η Ιουνίου 2021, Άρθρα 31-171: 1^η Μαρτίου 2021, Άρθρα 172-188, 265§1 περ. β΄: 1^η Ιουνίου 2021. Η επέκταση της πτωχευτικής ικανότητας σε φυσικά πρόσωπα μη εμπόρους θα ισχύσει από 1^η Ιουνίου 2021.

πρόσωπα. Η διάρκειά της είναι περιορισμένη, καθώς ολοκληρώνεται εντός δύο μηνών είτε επιτυγχάνεται ρύθμιση είτε όχι. Απευθύνεται σε συγκεκριμένους πιστωτές, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, Δημόσιο και Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, ενώ η αναδιάρθρωση μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε «κούρεμα» οφειλών.¹⁰⁸³ Ο Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών ως απλοποιημένη και ταχεία διαδικασία πρόληψης αφερεγγυότητας προσφέρεται, μεταξύ άλλων, για μικρές επιχειρήσεις που η πλειοψηφία των οφειλών τους είναι προς τραπεζικά ιδρύματα και προς δημοσίους φορείς. Ο ανώτατος χρονικός περιορισμός ολοκλήρωσης εξασφαλίζει τη δυνατότητα ταχείας επαναφοράς της επιχειρηματικής λειτουργίας της επιχείρησης στην κανονικότητα και την κερδοφορία.

Επίσης σημαντική καινοτομία της ισχύουσας ρύθμισης, που ουσιαστικά προσφέρει νέα πνοή στο δίκαιο αφερεγγυότητας, κατά τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα, είναι η αξιοποίηση ηλεκτρονικών μέσων για τη δημοσιοποίηση αποφάσεων και την επικοινωνία των εμπλεκόμενων μερών. Έτσι, η δημιουργία του Ηλεκτρονικού Μητρώου Φερεγγυότητας διευκολύνει τη διεξαγωγή των διαδικασιών αφερεγγυότητας, βελτιώνοντας τη διαφάνεια, δημοσιότητα και ταχύτητα υλοποίησής τους και παράλληλα δημιουργεί ένα ενιαίο και ξεκάθαρο πλαίσιο για την οικονομική κατάσταση του οφειλέτη.¹⁰⁸⁴ Σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, η «τακτοποίηση» των διαδικασιών αφερεγγυότητας υπό τη σκέπη ενός ενιαίου νομοθετήματος και η διεξαγωγή τους μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας αναμένεται να συμβάλει, μεταξύ άλλων, στην ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και στην προσέλκυση επενδύσεων.¹⁰⁸⁵

β. Θεσμοθέτηση αυτόματης αναστολής από την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης

Με το ν. 4336/2015 θεσμοθετήθηκε η αυτόματη αναστολή μέτρων ατομικής και συλλογικής εκτέλεσης καθώς και ασφαλιστικών μέτρων, επιδοκιμάζοντας ουσιαστικά την προτέρα πρακτική χορήγησης αναστολής ατομικών διωκτικών μέτρων, αλλά περιορίζοντάς την, ταυτόχρονα, εντός τετράμηνου χρονικού διαστήματος που μεσολαβεί από την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης μέχρι την έκδοση σχετικής δικαστικής απόφασης. Κατά το παλαιότερο καθεστώς της συνδιαλλαγής είχε προκύψει ζήτημα ως προς την ερμηνεία του εύρους της συχνά διατασσόμενης «αναστολής ατομικών διώξεων και αναγκαστικής εκτέλεσης», καθώς το εν λόγω λεκτικό δημιουργούσε σύγχυση ως προς την ταυτότητα των διωκτικών μέτρων που περιελάμβανε. Με τη θέσπιση αυτόματης αναστολής στο ελληνικό δίκαιο, το ζήτημα αυτό αυτοεπιλύθη. Ωστόσο, εγείρεται, εκ νέου, στο πλαίσιο των δικαστικών προληπτικών μέτρων, όπου μπορεί να διαταχθεί η γενική αναστολή των διωκτικών μέτρων. Μια λύση θα ήταν ο υποχρεωτικός συσχετισμός της δικαστικής απόφασης και της σχετικής αίτησης λήψεως προληπτικών μέτρων, σε περίπτωση που το λεκτικό της απόφασης είναι ιδιαίτερα ευρύ και δεν προσδιορίζεται με σαφήνεια ποια μέτρα καταλαμβάνονται από την αναστολή.

Η αναστολή των ατομικών διώξεων,¹⁰⁸⁶ ήτοι αυτοδίκαιης ή κατόπιν δικαστικής αποφάσεως, εξυπηρετεί τις ανάγκες της εξυγιαντικής διαδικασίας, δίδοντας στον οφειλέτη τη δυνατότητα απρόσκοπτης συνέχισης της δραστηριότητάς του και ενίσχυση των προοπτικών ευόδωσης της συμφωνίας εξυγίανσης.

¹⁰⁸³ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 287.

¹⁰⁸⁴ ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 212.

¹⁰⁸⁵ Βλ. επίσης ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 204-205.

¹⁰⁸⁶ Για διπλό σύστημα αναστολής ατομικών διώξεων κάνει λόγο η Σκαλίδη, ό.π. σ. 755επ.

Η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της αυτόματης αναστολής του άρθρου 50§1εδ. α' ν. 4738/2020 σε απαιτήσεις που έχουν γεννηθεί μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης επί της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, παρέχει πρόσθετα εγγύα προστασίας του οφειλέτη έναντι των αξιώσεων των πιστωτών του, κατά την κρίσιμη περίοδο που έπεται της κατάθεσης της αίτησης.

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της τετράμηνης αναστολής, εισάγεται με τη νέα ρύθμιση η απαγόρευση συμψηφισμού απαιτήσεων που έχουν γεννηθεί πριν την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης. Έτσι, δημιουργούνται ακόμη ευνοϊκότερες συνθήκες για την επιχείρηση του οφειλέτη να αξιοποιήσει κατάλληλα το εν λόγω διάστημα χωρίς πιέσεις από τους πιστωτές.

γ. Δυνατότητα αναστολής μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης μετά το τετράμηνο

Εφόσον παρέλθει το τετράμηνο της αυτοδίκαιης αναστολής και δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί η εκδίκαση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, δεν χωρεί παράταση της αυτοδίκαιης αναστολής. Ωστόσο, ο οφειλέτης δεν παραμένει απροστάτευτος. Με το πέρας του ανώτατου χρονικού ορίου του άρθρου 50§2 εδ. α' ν. 4738/2020, είναι δυνατή η χορήγηση νέας αναστολής, στο πλαίσιο όμως των προληπτικών μέτρων της παραγράφου 3 του άρθρου 50 ν. 4738/2020, με αποτέλεσμα την επιμήκυνση του συνολικού διαστήματος ισχύος της αναστολής.

Το τετράμηνο θεωρείται από το νομοθέτη διάστημα ικανό, για να ορθοποδήσει η επιχείρηση ή τουλάχιστον να θέσει τις βάσεις ανάκαμψής της, ακόμα κι αν το προσυμφωνημένο σχέδιο δεν έχει επικυρωθεί. Εξάλλου, στην περίπτωση αυτή, οι συμβεβλημένοι πιστωτές, εφόσον έχουν συναινέσει, δεν έχουν λόγο να λάβουν διωκτικά μέτρα κατά του οφειλέτη τους και να θέσουν σε κίνδυνο την επιτυχή υλοποίηση της συμφωνίας. Από το άλλο μέρος, μετά το πέρας του ευνοϊκού προς τον οφειλέτη τετραμήνου, τυχόν λήψη καταδιωκτικού μέτρου εναντίον του από μη συμβεβλημένο πιστωτή δεν θα έχει το ίδιο επιβαρυντικό αποτέλεσμα που θα είχε, αν η άσκηση της πραγματοποιείτο κατά το χρόνο κατάθεσης του προσυμφωνημένου σχεδίου, καθώς, με την πάροδο του χρόνου, επέρχεται σταδιακή υπέρβαση των οικονομικών δυσκολιών.

δ. Λήψη προληπτικών μέτρων πριν την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης

Η δυνατότητα λήψης προληπτικών μέτρων πριν την κατάθεση αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, καινοτομία που εισήχθη στο δίκαιο του προϊσχύσαντος Πτωχευτικού Κώδικα με το ν. 4446/2016, διατηρήθηκε στο νόμο 4738/2020. Η εν λόγω δυνατότητα εδράζεται στη βούληση του νομοθέτη να ενισχύσει τον προπτωχευτικό θεσμό εξυγίανσης. Διατηρήθηκαν επίσης οι σχετικές προϋποθέσεις χορήγησης προληπτικών μέτρων, ήτοι: α) έγγραφη δήλωση πιστωτών που συγκεντρώνουν το 20% ότι συμμετέχουν στις εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις σύναψης συμφωνίας, β) περιορισμένη χρονική διάρκεια ισχύος προληπτικών μέτρων, η οποία δεν ξεπερνά το τετράμηνο, γ) ύπαρξη επείγουσας περίπτωσης ή επικείμενου κινδύνου κατά τις διατάξεις των άρθρων 682επ ΚΠολΔ και δ) χρήση αυτής της δυνατότητας μόνο μία φορά, οι οποίες λειτουργούν ως ασφαλιστικές δικλείδες, προκειμένου να γίνεται συνετή χρήση της δυνατότητας αυτής από τον οφειλέτη ή τους πιστωτές του.

Ο νομοθέτης θεωρεί ότι το τετράμηνο είναι αρκετό χρονικό διάστημα για ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων που έχουν ήδη ξεκινήσει με σκοπό τη σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης.

Ωστόσο, με το ν. 4738/2020 προστίθεται δυνατότητα κατ' εξαίρεση παράτασης διάρκειας αναστολής ατομικών διώξεων υπό την προϋπόθεση ότι συντρέχει δεόντως αιτιολογημένη περίπτωση. Προστίθεται, δηλαδή, το στοιχείο που φαινόταν να λείπει από την ήδη ισχύουσα ρύθμιση, ήτοι ο συσχετισμός της παράτασης αναστολής με «αυξημένη πιθανότητα επίτευξης συμφωνίας και υλοποίησης του στόχου της».¹⁰⁸⁷ Επιπλέον, ορίζεται ότι η συνολική διάρκεια της αναστολής δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι μήνες και ότι η συνέχιση της αναστολής δεν θίγει αδικαιολόγητα τα δικαιώματα θιγόμενου μέρους.

Τέλος, όλοι οι ενδιαφερόμενοι, συμπεριλαμβανομένων του Δημοσίου και των ασφαλιστικών φορέων, λαμβάνουν γνώση, καθώς η εν λόγω αίτηση δημοσιεύεται στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Φερεγγυότητας.

Από την άρτια διάταξη του άρθρου 53 ν. 4738/2020, δεν φαίνεται να υπάρχουν περιθώρια ελιγμών και δημιουργικής καταστρατηγήσεως του θεσμού. Τόσο ο οφειλέτης όσο και οι πιστωτές οφείλουν να σπεύσουν να ολοκληρώσουν τις διαπραγματεύσεις, καθώς υφίσταται χρονικός περιορισμός.

ε. Τρίμηνη δέσμευση των μη συμβληθέντων πιστωτών από την επικύρωση της συμφωνίας

Υπάρχουν περιπτώσεις που οι τρεις μήνες, κατά τους οποίους ισχύει η αναστολή του δικαιώματος άσκησης ατομικών διωκτικών μέτρων των μη συμβληθέντων πιστωτών, δεν είναι αρκετό διάστημα προς υλοποίηση των όρων της συμφωνίας εξυγίανσης, ειδικά όταν προβλέπεται εκποίηση περιουσιακών στοιχείων.

Έτσι, με την παρέλευση του τριμήνου, οι μη συμβληθέντες πιστωτές με την άσκηση των ατομικών τους διώξεων κατά του οφειλέτη, ενδέχεται να θέσουν προσκόμματα στην ομαλή εφαρμογή της συμφωνίας εξυγίανσης. Θα ήταν, ίσως, δικαιοπολιτικά ορθό, ο δικαστής να μπορεί να σταθμίζει, κατά περίπτωση και βάσει των μέτρων που προβλέπονται στο σχέδιο εξυγίανσης, το διάστημα, κατά το οποίο κρίνεται απαραίτητη η αναστολή των ατομικών διώξεων των μη συμβληθέντων πιστωτών. Επομένως, θα ήταν εύλογο ο νομοθέτης να προέβλεπε δυνατότητα παράτασης της τρίμηνης δέσμευσης, υπό προϋποθέσεις, και μέχρι ενός συγκεκριμένου ανώτατου ορίου, κάτι ανάλογο δηλαδή προς τη ρύθμιση του ν. 4738/2020 για την κατ' εξαίρεση παράταση ισχύος των προληπτικών μέτρων που λαμβάνονται πριν την κατάθεση αίτησης επικύρωσης. Έτσι, με το πέρας του τριμήνου, θα μπορούσε να υπάρχει δυνατότητα ελέγχου υλοποίησης της συμφωνίας και παράτασης δέσμευσης των μη συμβληθέντων πιστωτών, ανάλογα με την πρόοδο εφαρμογής της συμφωνίας εξυγίανσης.¹⁰⁸⁸

Εκτός από τη λύση της δικαστικής παράτασης της δέσμευσης των μη συμβληθέντων πιστωτών, υπάρχει αντίστοιχη λύση μέσω μεταγενέστερης σύναψης σύμβασης με όλους ή μερικούς από τους μη συμβληθέντες πιστωτές, προκειμένου να δεσμευθούν ότι θα απέχουν από την άσκηση ατομικών διώξεων, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορούσε να διασφαλισθεί η επιτυχής έκβαση της συμφωνίας εξυγίανσης. Φυσικά, για να τελεσφορήσει μια τέτοια πρόταση, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να πρόκειται για οφειλέτη, ο οποίος δείχνει δείγματα συνετής εφαρμογής της συμφωνίας. Τηρουμένων αυτών των

¹⁰⁸⁷ βλ. Σκαλίδη, ό.π., §59.

¹⁰⁸⁸ Σχετικά, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 213, όπου ως ανώτατο χρονικό διάστημα δέσμευσης των μη συμβληθέντων πιστωτών αναφέρεται το οκτάμηνο.

προϋποθέσεων, οι πιστωτές θα μπορούσαν να δεχθούν τη συμβατική αναστολή των διώξεών τους για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, με το σκεπτικό ότι οι απαιτήσεις τους θα ικανοποιηθούν ευκολότερα από μια επιχείρηση που θα έχει, εν τω μεταξύ, ανακάμψει και η οικονομική θέση του οφειλέτη θα έχει σαφώς βελτιωθεί.

Πάντως, η δέσμευση των πιστωτών, συμβληθέντων και μη, καταλαμβάνει, όπως τροποποιήθηκε με το ν. 4738/2020, όχι μόνο τις απαιτήσεις που έχουν γεννηθεί πριν την υποβολή της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, ήτοι ενόσω διαρκούσε η φάση των εξωδικαστικών διαπραγματεύσεων, αλλά και αυτές που έχουν γεννηθεί από την κατάθεση της αίτησης μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης, κατ' άρθρο 60§2 ν. 4738/2020.

στ. Αναδιαμόρφωση του δικαστικού μηχανισμού αφερεγγυότητας

Δεδομένης της πολυπλοκότητας των θεμάτων, για τα οποία καλείται να αποφανθεί το πρωτογενές δικαστήριο και λαμβανομένης υπ' όψιν της τεχνικής φύσεως ορισμένων ζητημάτων που ανακύπτουν κατά την εκδίκαση υποθέσεων αφερεγγυότητας, το αντικείμενο των οποίων είναι εξειδικευμένο, καθίσταται ολοένα πιο επιτακτική η ανάγκη αναδιαμόρφωσης του ισχύοντος δικαστικού συστήματος.

Ιδιαίτερα λειτουργική και χρήσιμη θα ήταν η πρόβλεψη δικαστηρίου εξειδικευμένου σε θέματα αφερεγγυότητας, στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του οποίου θα ενέπιπταν μόνο υποθέσεις αφερεγγυότητας.

Η υλοποίηση αυτής της προοπτικής θα διευκόλυνε την ταχύτερη εκδίκαση των υποθέσεων, καταπολεμώντας το πρόβλημα των καθυστερήσεων εκδίκασης, και θα οδηγούσε σε ποιοτικότερη λήψη αποφάσεων, καθώς οι δικαστές θα είχαν ως μοναδικό τους αντικείμενο αποκλειστικά θέματα αφερεγγυότητας, τα οποία εμπεριέχουν, μεταξύ άλλων, και τεχνικής φύσεως ζητήματα.

Ακόμη, ιδιαίτερα επιβλητική θα ήταν η εκπαίδευση των δικαστικών λειτουργών προς διεύρυνση και εμπλουτισμό των διατομεακών γνώσεων και δεξιοτήτων τους, με σκοπό την καλύτερη κατανόηση των σχετικών θεμάτων επί των οποίων καλούνται να αποφανθούν και, κατά συνέπεια, τη συμβολή τους στην ανάπτυξη χρήσιμης νομολογιακής παρακαταθήκης.

Δεδομένου ότι η αλλαγή του υφιστάμενου συστήματος δεν είναι άμεσα εφικτή, καθώς απαιτείται μακροχρόνιος σχεδιασμός και πολιτική βούληση, θα μπορούσαν, σε πρώτη φάση, να υλοποιηθούν προγράμματα κατάρτισης των δικαστών επί θεμάτων αφερεγγυότητας, ακόμη και επί τεχνικών θεμάτων, η κατανόηση και αξιοποίηση των οποίων δεν καλύπτεται από το νομικό τους υπόβαθρο.¹⁰⁸⁹

¹⁰⁸⁹ Σκέψεις για την αναδιάρθρωση του δικαστικού μηχανισμού βλ. σε: α) Paulus /Ποταμίτη/ Ρόκα /Tirado, *ό.π.*, σ. 1065 επ., υπό 8. Το θεσμικό περιβάλλον β)ΣΕΒ, *ό.π.*, σ. 3-4, 32 και γ) Lienhard Andreas and Kettiger Daniel, *Between Management and the Rule of Law: Results of the Research Project "Basic Research into Court Management in Switzerland"*, *International Journal for Court Administration*, vol. 8, No 2, May 2017, <https://www.iacajournal.org>. Επιτυχημένο παράδειγμα εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της ποιότητας και αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος είναι τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, τα οποία προέβησαν σε διαρθρωτικές αλλαγές του δικαστικού τους συστήματος, από το 1990. Μεταξύ άλλων, συστήθηκε εξειδικευμένο σε θέματα αφερεγγυότητας δικαστήριο και δόθηκε έμφαση στην κατάρτιση των δικαστικών λειτουργών. Περισσότερα βλ. World Bank, *Doing Business 2019*, σ. 53επ.

ζ. Προνομιακή μεταχείριση ορισμένων κατηγοριών πιστωτών

Με γνώμονα τη δημιουργία ενός δικαιοπολιτικά ορθότερου μοντέλου κατάταξης των απαιτήσεων, ο Έλληνας νομοθέτης προέβη, με το ν. 4512/2018, στη θέσπιση «υπερπρονομιακής» μεταχείρισης των εργαζομένων ως προς τις απαιτήσεις που αφορούν μη καταβληθέντες μισθούς έως έξι μηνών από παροχή εξαρτημένης εργασίας,¹⁰⁹⁰ με αποτέλεσμα τη χρονική προτεραιότητα της ικανοποίησης των απαιτήσεών τους έναντι των λοιπών πιστωτών.¹⁰⁹¹

Προκειμένου να αντιμετωπισθεί η στρέβλωση του προϊσχύσαντος συστήματος κατάταξης των απαιτήσεων, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4512/2018,¹⁰⁹² εκτός του υπερπρονομίου των εργαζομένων, εισήχθη ευνοϊκότερη μεταχείριση των χρηματοδοτών αλλά και των δύο εκ των τριών κατηγοριών ενέγγυων πιστωτών. Στο νόμο 4738/2020, η προνομιακή μεταχείριση των συγκεκριμένων πιστωτών διατηρείται και ρυθμίζεται στο άρθρο 167 ν. 4738/2020, το οποίο, κατά τα λοιπά θέματα κατάταξης απαιτήσεων, παραπέμπει στις αντίστοιχες ρυθμίσεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Ο σκοπός της θέσπισης ευνοϊκής αντιμετώπισης των εν λόγω πιστωτών παραμένει η καταπολέμηση της ανασφάλειας δικαίου που προκαλούσε το παλαιότερο σύστημα κατανομής, καθώς και η ενίσχυση της προστασίας όσων έχουν εξασφαλίσει τις απαιτήσεις τους με εμπράγματα ασφάλειες σε πράγματα ή ποσότητα χρημάτων της πτωχευτικής περιουσίας.

Ειδικότερα, ως προς την εξασφάλιση χρηματοδότησης της επιχείρησης, σημειώνεται ότι πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που καλείται να επιλύσει η αφερέγγυα επιχείρηση και ο νόμος είναι αρωγός στην προσπάθεια αυτή. Λαμβανομένων υπ' όψιν των δυσκολιών που προκύπτουν από την αφερεγγυότητα και από τη βαθμιαία απώλεια της αξιοπιστίας της, η επιχείρηση δεν είναι σε θέση να καταφύγει στις συνήθεις μεθόδους χρηματοδότησης, ήτοι αύξηση κεφαλαίου και δανεισμό από τράπεζες, ενώ, παράλληλα, νέοι χρηματοδότες διστάζουν και αποφεύγουν να την χρηματοδοτήσουν.¹⁰⁹³ Προς αντιμετώπιση αυτού ακριβώς του προβλήματος, θεσμοθετήθηκε η ικανοποίηση των απαιτήσεων των χρηματοδοτών προνομιακά έναντι των λοιπών απαιτήσεων με γενικό προνόμιο.¹⁰⁹⁴

Πρόκειται για έκφανση της κοινωνικής προστασίας που παρέχεται από το κράτος, καθώς η χορήγηση προνομίου συμβάλλει στην εξασφάλιση του απαραίτητου χρηματικού ποσού, προς το σκοπό συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας του οφειλέτη και, κατά συνέπεια, διατήρησης των θέσεων εργασίας. Μάλιστα, το προνόμιο υφίσταται ανεξάρτητα από την επικύρωση ή απόρριψη της συμφωνίας εξυγίανσης, σύμφωνα με το άρθρο 167§2 περ. αγ' εδ. β' ν. 4738/2020.

¹⁰⁹⁰ Άρθρο 156Α§2 προϊσχύσαντος ΠτΚ.

¹⁰⁹¹ Γέσιου-Φαλτσή, ό.π., Πα, σ. 763επ.

¹⁰⁹² ΑιτΕ ν. 4512/2018, σ. 67.

¹⁰⁹³ Πιμπλής, ό.π., σ. 225.

¹⁰⁹⁴ Αναλυτικά βλ. Πιμπλή, ό.π., σ. 226επ. ΑιτΕ ν. 4738/2020, σ. 262: «Οι χρηματοδοτήσεις αυτές διατηρούν τον προνομιακό τους χαρακτήρα, όπως στο ισχύον δίκαιο, δεν έχουν όμως υπερπρονομιακό χαρακτήρα (αλλά προηγούνται των λοιπών απαιτήσεων με γενικό προνόμιο). Αφετέρου, προβλέπεται ότι σε περίπτωση ειδικών προνομίων επί κατ' ιδίαν αντικειμένων επιχείρησης που πωλείται ως σύνολο, οι ειδικοί προνομιούχοι κατατάσσονται ως προς το μέρος του τιμήματος που αντιστοιχεί στο αντικείμενο αυτό».

η. Διαχειριστές Αφερεγγυότητας

Η θέσπιση του επαγγέλματος διαχειριστή αφερεγγυότητας εισήχθη στο ελληνικό δίκαιο με το ν. 4336/2015 και ρυθμίστηκε, κατά το ουσιαστικό του κομμάτι, από το ΠΔ 133/2016. Στην ισχύουσα ρύθμιση, τα ζητήματα σχετικά με τους διαχειριστές αφερεγγυότητας ρυθμίζονται στο Τέταρτο Βιβλίο, στα άρθρα 227 έως 262 ν. 4738/2020. Στην προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης, ο ειδικός εντολοδόχος ορίζεται από το Μητρώο Διαχειριστή Αφερεγγυότητας, σύμφωνα με το άρθρο 55 ν. 4738/2020. Πρόκειται για καινοτομία του ισχύοντος δικαίου που ενισχύει τη συμμετοχή εξειδικευμένων επαγγελματιών στη διαδικασία εξυγίανσης και συμβάλλει στην απρόσκοπτη διαδικασία υλοποίησης της συμφωνίας.

θ. Σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης μεταξύ πιστωτών χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη

Με την τροποποίηση του νόμου 4738/2020 επανήλθε το προηγούμενο καθεστώς ως προς τη δυνατότητα υποβολής αίτησης συμφωνίας εξυγίανσης χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη. Συνεπώς, εξακολουθεί να υφίσταται η δυνατότητα υποβολής αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης από τους πιστωτές, μόνο στην περίπτωση που ο οφειλέτης βρίσκεται σε κατάσταση παύσης πληρωμών.¹⁰⁹⁵ Η ρύθμιση αυτή έχει νόημα, προς προστασία των πιστωτών, όταν ο οφειλέτης παρορά την προοπτική διάσωσης της επιχείρησής του, την οποία όμως διαβλέπουν ως πιθανή οι πιστωτές του. Εξάλλου, μία επιχείρηση με πιθανότητες βιωσιμότητας που είναι δυνατό να ανακάμψει είναι σαφώς πιο προσοδοφόρα για τους πιστωτές από εκείνη που οδηγείται σε πτώχευση.

ι. Προτίμηση νομοθέτη προς τα προσυμφωνημένα σχέδια εξυγίανσης

Η προτιμώμενη των προσυμφωνημένων σχεδίων εξυγίανσης συνεχίζεται σταθερά τα τελευταία έτη, με αποτέλεσμα την κατάργηση των λοιπών εναλλακτικών προπτωχευτικής εξυγίανσης και τη διατήρηση της άμεσης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, «προϊόκα» της οποίας είναι η αυτόματη αναστολή διώξεων από την κατάθεση αίτησης επικύρωσης.

Η προτίμηση του νομοθέτη προς τα προσυμφωνημένα σχέδια εξυγίανσης, η οποία συνάδει με τη διεθνή πρακτική, δικαιολογείται από τα πλεονεκτήματα που φέρει η εν λόγω διαδικασία. Έτσι, δεν είναι αμελητέο ότι το δικαστικό σύστημα καταπονείται λιγότερο, σε σύγκριση με μια εξ ολοκλήρου ή εν μέρει δικαστική, προπτωχευτική διαδικασία. Ακόμη, η διεξαγωγή μυστικών και εμπιστευτικών εξωδικαστικών διαπραγματεύσεων συνιστά ισχυρό κίνητρο για τον οφειλέτη αλλά και για τους πιστωτές. Επιπλέον, η μη δημοσιοποίηση των δυσκολιών της επιχείρησης συμβάλλει στην ανασύνταξη των δυνάμεών της και στην επίτευξη του στόχου διατήρησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, με τα θετικά που αυτή συνεπάγεται.

Ωστόσο, η μορφή της άμεσης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης δεν έχει μόνο πλεονεκτήματα. Στα μειονεκτήματά της συγκαταλέγεται η έλλειψη διαφάνειας των διαπραγματεύσεων και, κατά συνέπεια, η έλλειψη πληροφόρησης όλων των εμπλεκόμενων σχετικά με τα προβλήματα αφερεγγυότητας που αντιμετωπίζει η επιχείρηση και τους προτεινόμενους τρόπους αντιμετώπισής τους. Στο πλαίσιο αυτό ελλοχεύει ο κίνδυνος της λεγόμενης «δραστηριότητας φοίνικα», υπό την έννοια πάλησης της επιχείρησης σε συνδεόμενα

¹⁰⁹⁵ Άρθρο 34§2 ν. 4738/2020.

μέρη, όπως διευθυντικά στελέχη και μεγαλομετόχους, με αποτέλεσμα την πρόκληση ζημίας στους υπόλοιπους πιστωτές που δεν συμμετέχουν στη νέα εταιρεία.¹⁰⁹⁶

ΜΕΡΟΣ Β: ΑΛΛΟΔΑΠΑ ΔΙΚΑΙΑ

Κεφάλαιο Α: Δίκαιο ΗΠΑ

Ι. Διαδικασία εξυγίανσης «Chapter 11» Πτωχευτικού Κώδικα ΗΠΑ

Στον ισχύοντα Πτωχευτικό Κώδικα των ΗΠΑ (US Bankruptcy Code 1978),¹⁰⁹⁷ όπως έχει τροποποιηθεί,¹⁰⁹⁸ και συγκεκριμένα στο Κεφάλαιο 11 (Chapter 11 USBC), ρυθμίζεται η λεγόμενη «πτωχευτική αναδιοργάνωση»,¹⁰⁹⁹ ήτοι διαδικασία εξυγίανσης βιώσιμων επιχειρήσεων, η οποία οδηγεί σε αναδιοργάνωση ή εκποίηση τους. Πρόκειται για γνήσια εξυγιαντική διαδικασία, η οποία αποσκοπεί ευθέως στη διάσωση της επιχείρησης, χωρίς να θέτει ως στόχο την ικανοποίηση των πιστωτών, όπως το ελληνικό δίκαιο.¹¹⁰⁰

Το ευρέως διαδεδομένο Κεφάλαιο 11 του πτωχευτικού κώδικα των ΗΠΑ αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για πολλές έννομες τάξεις, όπως για τη γερμανική, από την οποία ακολούθως επηρεάστηκε η ελληνική.¹¹⁰¹ Η αναγκαιότητα ρύθμισης κανόνων που αποσκοπούν στη διάσωση των επιχειρήσεων, κυρίως αυτών με ευρύ κοινωνικό αντίκτυπο, ανάγεται στον 19^ο αιώνα, όταν οι σιδηροδρομικές επιχειρήσεις διαδραμάτιζαν σπουδαίο ρόλο στο κοινωνικοοικονομικό γίνεσθαι της εποχής.¹¹⁰²

Η χρήση των ρυθμίσεων του Κεφαλαίου 11 κατάφερε να καλλιεργήσει μια «ανεπτυγμένη κουλτούρα» αναδιοργάνωσης¹¹⁰³ στις ΗΠΑ, η οποία επικεντρώνεται στη διάσωση της επιχείρησης, ανεξαρτήτως φορέα, καθώς αποτελεί κοινή συνείδηση ότι η διάσωση επιφέρει καλύτερα αποτελέσματα, σε σύγκριση με την εκκαθάριση.

Η διαδικασία αναδιοργάνωσης του Κεφαλαίου 11, η οποία διακρίνεται από την επιχειρηματική στρατηγική της λεγόμενης «ανάκαμψης» (turnaround), έχει χαρακτηριστεί ως «ασφαλές λιμάνι» (safe harbour),¹¹⁰⁴ ενόσω ο οφειλέτης προσπαθεί να εξομαλύνει τα οικονομικά του προβλήματα.

¹⁰⁹⁶ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 578, ΣτΕ 317/2014 ΧρηΔ 2014, 147.

¹⁰⁹⁷ Άλλως Title 11 of the United States Code.

¹⁰⁹⁸ Τροποποιήσεις ΠτΚ ΗΠΑ: bankruptcy abuse prevention, Consumer Protection Act 2005, Τροποποιήσεις 2007 και 2013.

¹⁰⁹⁹ Reorganization Bankruptcy, Άρθρα 1101-1174 ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁰⁰ Για την ιστορική εξέλιξη του θεσμού βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 125 -126.

¹¹⁰¹ Σχετικά Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 15, Περάκης ΠτΔ, ό.π., σ. 12.

¹¹⁰² Περισσότερα Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 17, Αυγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 125επ., Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 12.

¹¹⁰³ Rescue Culture, βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 16, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 12.

¹¹⁰⁴ American Bankruptcy Institute (ABI), Commission to Study the Reform of Chapter 11, 2012~2014 Final Report and Recommendations, 2014, www.abiworld.org. Για τον όρο βλ., επίσης, άρθρο Bernstein-Burkley, P.C., Background Information for Chapter 11 Committees of Unsecured Creditors, 2015 <https://bernsteinlaw.com>. Στο εν λόγω δημοσίευμα πραγματοποιείται εκτενής ανάλυση για την επιχειρηματική στρατηγική της «ανάκαμψης», η οποία διαφέρει από τη νομική διαδικασία του Κεφαλαίου 11.

i. Στατιστικά στοιχεία

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία, διαθέσιμα στην ηλεκτρονική πύλη των αμερικανικών δικαστηρίων, η εικόνα των αιτήσεων υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, κατά την τελευταία πενταετία, διαμορφώνεται ως ακολούθως:

	ΣΥΝΟΛΟ υποθέσεων Κεφαλαίων 7, 11, 13 κ.ά.	Υποθέσεις Κεφαλαίου 11	
		Σύνολο	Υποθέσεις που αφορούν σε εταιρείες (business filings)
2017	789.020	7.442	6.350
2018	773.418	7.095	6.078
2019	774.940	7.020	6.052
2020	544.463	8.333	7.786
2021	413.616	4.836	4.366

Πηγή: United States Courts (F2)

Παρατηρείται ότι, κατά μέσο όρο, οι υποθέσεις που υπάγονται στο Κεφάλαιο 11 ΠτΚ ΗΠΑ κυμαίνονται γύρω στις έξι χιλιάδες ετησίως, αν και κατά το 2020 παρατηρήθηκε αισθητή αύξηση, κυρίως λόγω οικονομικών δυσκολιών που επέφεραν τα περιοριστικά μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού. Αντίθετα, με την επάνοδο της οικονομίας στα προ πανδημίας επίπεδα, σημειώθηκε σημαντική μείωση στην υποβολή αιτήσεων υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 κατά το 2021 σε σύγκριση με το 2020 (-43,93%). Οι διαδικασίες των Κεφαλαίων 7 και 13 είναι πρόσφορες κυρίως για περιπτώσεις αφερεγγυότητας ιδιωτών, ενώ το Κεφάλαιο 11, σε σύγκριση με το Κεφάλαιο 7, συγκεντρώνει τις μισές υποθέσεις αφερεγγυότητας εταιρειών. Ακόμη, η συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων του Κεφαλαίου 11 αφορά σε υποθέσεις αφερεγγυότητας επιχειρήσεων.

Παρατηρείται, επίσης, συγκέντρωση των υποθέσεων του Κεφαλαίου 11 σε ορισμένες πολιτείες, οδηγώντας ενδεχομένως σε καιροσκοπική αναζήτηση πρόσφορης δικαιοδοσίας (forum shopping).¹¹⁰⁵ Ωστόσο, δεν πρέπει να παροράται ότι η προτίμηση στα δικαστήρια

¹¹⁰⁵ Για την προβληματική της δικαιοδοσίας και του λεγόμενου «venue shopping» βλ. άρθρο Δικαστή Rhodes S., The Baffling Rejection of Venue Reform by the ABI Chapter 11 Reform Commission, The Wall Street Journal, 9.2.2015. Jared E., What Drives Bankruptcy Forum Shopping? Evidence from Market Data, 47 J. LEGAL STUD. 119, 2018. Για το ίδιο θέμα, βλ. ανάλυση National Conference of Bankruptcy Judges, NCBJ Special Committee on Venue: Report on Proposal for Revision of the Venue Statute in Commercial Bankruptcy Cases, 27.11.2018, ιδίως σ. 17: “Forum shopping in bankruptcy cases has become a well-established feature of business bankruptcy practice, and has been criticized as a fundamental problem in the bankruptcy system: At its core, forum shopping has divorced modern bankruptcy practice from traditional historical principles underlying the bankruptcy system and venue itself. Large bankruptcies now cater almost exclusively to the wishes of power players, to the detriment of smaller stakeholders who would have a better chance of getting their views heard if the bankruptcy proceedings

ορισμένων δικαιοδοσιών μπορεί να οφείλεται σε αντικειμενικά κριτήρια, όπως στην ακόλυτη εξέλιξη της διαδικασίας, καθώς και στην εμπειρία και πλούσια νομολογία των εν λόγω δικαστηρίων.

Σχετικά στατιστικά στοιχεία είναι, επίσης, διαθέσιμα στις ηλεκτρονικές σελίδες των επιμέρους Πολιτειών. Ενδεικτικά, αναφέρεται το Ηλεκτρονικό Αρχείο της Πολιτείας της Μινεσότα, όπου υπάρχει κατάλογος υποθέσεων υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11: <https://www.mnb.uscourts.gov/current-chapter-11-cases>

ii. Χαρακτηριστικά διαδικασίας Κεφαλαίου 11

Η διαδικασία του Κεφαλαίου 11 δεν έχει χαρακτήρα προπρωχευτικό, όπως η διαδικασία εξυγίανσης του ελληνικού δικαίου, καθώς δεν προηγείται μιας πτωχευτικής διαδικασίας. Αποτελεί η ίδια πτωχευτική διαδικασία, η οποία, όμως, στις περισσότερες περιπτώσεις, οδηγεί στη διάσωση της επιχείρησης και όχι στην αναγκαστική εκποίηση των περιουσιακών της στοιχείων. Λόγω του πτωχευτικού της χαρακτήρα, εφαρμόζονται, κατά τη διάρκεια ισχύος της, διατάξεις από άλλα κεφάλαια του Πτωχευτικού Κώδικα, ήτοι από το πρώτο, τρίτο και πέμπτο.

Σκοπός της διαδικασίας του Κεφαλαίου 11 είναι, πρωτίστως, η διάσωση της επιχείρησης, που έχει προοπτική βιωσιμότητας. Η αιτιολογική βάση, όπως χαρακτηριστικά αναφερόταν στη σχετική έκθεση της Γερουσίας, ενόψει υιοθέτησης του Πτωχευτικού Κώδικα του 1978, είναι ότι, ενίοτε, η αξία της επιχείρησης είναι μεγαλύτερη, αν αυτή πωληθεί ή αναδιοργανωθεί στο σύνολό της από ότι αν εκποιηθούν τα περιουσιακά της στοιχεία μεμονωμένα.¹¹⁰⁶ Όπως απεφάνθη το δικαστήριο στην υπόθεση *Canadian Pacific Forest Products Ltd v. JD Irving Ltd*,¹¹⁰⁷ ο σκοπός του Κεφαλαίου 11 είναι να παράσχει στον μεν οφειλέτη τη νομική προστασία που είναι αναγκαία προκειμένου να προβεί σε αναδιοργάνωση της επιχείρησής του και στους δε πιστωτές τη δυνατότητα μεγαλύτερης, σε σύγκριση με την εκκαθάριση, ικανοποίησης των απαιτήσεών τους, στο πλαίσιο μίας λειτουργούσας επιχείρησης.¹¹⁰⁸ Στο σύνολό της, πάντως, η δικαστηριακή πρακτική τάσσεται υπέρ της διάσωσης της επιχείρησης.

iii. Αναθεώρηση Κεφαλαίου 11

Οι αλλαγές στην επιχειρηματική πραγματικότητα οδήγησαν στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού του Κεφαλαίου 11. Έτσι, ανατέθηκε στο Αμερικανικό Ινστιτούτο Πτώχευσης

happened close to home. Further, many stakeholders in these bankruptcy cases are effectively deprived of notice and an opportunity to participate, in contravention of fundamental due process and fairness principles.” In re Malden Mills Indus. Inc., 361 B.R. 1,6 (Bank. D. Mass. 2007).

¹¹⁰⁶ Για το σκοπό της διαδικασίας βλ. Albanese R., Corrado D. C., US: Chapter 11 σε *The Restructuring Review of the Americas 2019*, Global Restructuring Review, 15.11.2018. Kornberg Alan, *McColm Elizabeth USA: Corporate Recovery & Insolvency*, 2019, υπό 3.2.

¹¹⁰⁷ (1995) 66 F 3d 1436, 1442 «*According to US court... the purpose of Chapter 11 is to provide a debtor with the legal protection necessary to give it the opportunity to reorganize, and thereby to provide creditors with going-concern value rather than the possibility of a more meagre satisfaction of outstanding debts through liquidation*».

¹¹⁰⁸ Βλ. επίσης, McCormack G., *Business restructuring law in Europe: making a fresh start*, *Journal of Corporate Law Studies*, 2017 Vol. 17, No. 1, 176.

(American Bankruptcy Institute-ABI) η μελέτη αναδιαμόρφωσης του εν λόγω Κεφαλαίου.¹¹⁰⁹ Η Επιτροπή, που συγκροτήθηκε στις αρχές του 2012 για το σκοπό αυτό, ολοκλήρωσε το έργο της τον Δεκέμβριο του 2014.¹¹¹⁰

Όπως αναφέρεται στην Τελική Έκθεση της Επιτροπής ABI, οι σύγχρονες χρηματοπιστωτικές αγορές, τα πιστωτικά προϊόντα και τα προϊόντα παραγώγων, όπως και οι εταιρικές δομές διαφέρουν πολύ από αυτά που υπήρχαν το 1978, όταν υιοθετήθηκε ο Πτωχευτικός Κώδικας των ΗΠΑ. Οι κεφαλαιουχικές δομές των εταιρειών είναι πολυπλοκότερες. Η περιουσία τους απαρτίζεται όχι τόσο από υλικά στοιχεία (κινητή και ακίνητη περιουσία, απαιτήσεις) όσο και από υπηρεσίες, συμβόλαια, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλα άυλα στοιχεία, τα οποία προσδίδουν υπεραξία στην επιχείρηση. Επίσης, οι εσωτερικές δομές τους (π.χ. θυγατρικές και συνεργάτες) καθώς και τα εξωτερικά επιχειρηματικά μοντέλα είναι όλο και περισσότερο πολυεθνικά.¹¹¹¹

Δεδομένων των ανωτέρω, η Τελική Έκθεση της Επιτροπής ABI καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι εξελίξεις αυτές, δίχως να κρίνονται ανεπιθύμητες ή νοσηρές, οδηγούν στην αναγκαιότητα αναθεώρησης του ισχύοντος Πτωχευτικού Κώδικα, ο οποίος δεν είχε αρχικά σχεδιασθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να στηρίζει αποτελεσματικά τις επιχειρήσεις που υπάγονται σε αυτόν, λαμβανομένης υπ' όψιν της εξέλιξης του επιχειρείν.¹¹¹² Όπως επιβεβαιώνεται στην Έκθεση, η αναγκαιότητα αναδιαμόρφωσης του Κεφαλαίου 11 ερείδεται, μεταξύ άλλων, στην αντίληψη ότι οι ενέγγυοι πιστωτές ασκούν μεγάλη επίδραση και ελέγχουν την πορεία της διαδικασίας, περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν, εις βάρος του οφειλέτη και των ανέγγυων πιστωτών. Γι' αυτό, απαιτείται μετατόπιση εξουσιών ξανά στον οφειλέτη και τους ανέγγυους πιστωτές.¹¹¹³

Στα πορίσματα της εν λόγω Έκθεσης ασκήθηκε κριτική από την Ένωση Δανειοδοτικών Συνδικάτων και Εμπορίου (Loan Syndications and Trading Association – LSTA), η οποία στις 8 Οκτωβρίου 2015 δημοσίευσε μελέτη με τίτλο «Το πρόβλημα της αχρείαστης πτωχευτικής αναδιαμόρφωσης: Η απάντηση της LSTA στην Έκθεση της Επιτροπής ABI για το Κεφάλαιο 11»,¹¹¹⁴ όπου παρουσιάζονται αναλυτικά οι θέσεις της LSTA σε κάθε τροποποίηση που προτείνει η Επιτροπή ABI. Επίσης, τεκμηριώνεται η άποψη ότι η αναδιαμόρφωση του Κεφαλαίου 11 του Πτωχευτικού Κώδικα των ΗΠΑ δεν είναι απαραίτητη, καθώς, στην πράξη, έχουν αξιοποιηθεί δημιουργικά οι ήδη υφιστάμενες διατάξεις.

¹¹⁰⁹ Η αποστολή της Επιτροπής, όπως αποτυπώνεται στην Τελική Έκθεσή της ήταν: «*In the light of the expansion of the use of secured credit, the growth of distressed-debt markets and other externalities that have affected the effectiveness of the current Bankruptcy Code, the Commission will study and propose reforms to Chapter 11 and related statutory provisions that will better balance the goals of effectuating the effective reorganization of business debtors-with the attendant preservation and expansion of jobs-and the maximization and realization of asset values for all creditors and stakeholders*», Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 3. Για την ανάγκη αναθεώρησης του Κεφαλαίου 11 κάνει λόγο η μελέτη των De Weijts R. J. και Wessel B., Proposed Recommendations for the Reform of Chapter 11 U.S. Bankruptcy Code, University of Amsterdam, Centre for the Study of European Law, Working Paper Nr. 2015-05, σ. 4.

¹¹¹⁰ Για τη διαδικασία που ακολουθήθηκε από την Επιτροπή ABI βλ. Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 13επ.

¹¹¹¹ Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 12. Για την υπεραξία της επιχείρησης βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 17.

¹¹¹² Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 12.

¹¹¹³ Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 3, 8-13.

¹¹¹⁴ Loan Syndications and Trading Association (LSTA), The Trouble with Unneeded Bankruptcy Reform: The LSTA's Response to the ABI Chapter 11 Commission Report, 2015, www.lsta.org/uploads/DocumentModel/1860/file/Ista-abi-10615-final.pdf.

Ωστόσο, στις 23 Αυγούστου 2019, ολοκληρώθηκε η έγκριση του νόμου περί εξυγίανσης μικρών επιχειρήσεων γνωστού ως «The Small Business Reorganization Act of 2019»,¹¹¹⁵ σύμφωνα με τον οποίο προστέθηκε υποκεφάλαιο V στο Κεφάλαιο 11 ειδικά για τις μικρές επιχειρήσεις.¹¹¹⁶ Σύμφωνα με τον εν λόγω νόμο, ο οποίος ετέθη σε ισχύ στις 19 Φεβρουαρίου 2020, προβλέπεται ειδική διαδικασία αναδιοργάνωσης που ολοκληρώνεται σε μικρότερο χρονικό διάστημα και έχει μικρότερο κόστος.

iv. Περιγραφή διαδικασίας Κεφαλαίου 11

Η διαδικασία του Κεφαλαίου 11 απευθύνεται τόσο σε νομικά όσο και σε φυσικά πρόσωπα, εμπόρους ή μη. Στην πράξη, ωστόσο, τα φυσικά πρόσωπα προτιμούν τις διαδικασίες των Κεφαλαίων 7 (εκκαθάριση)¹¹¹⁷ και 13 (περί υπερχρεωμένων καταναλωτών). Η διαδικασία του Κεφαλαίου 11 αρχίζει με τη λεγόμενη αίτηση πτωχευτικής αναδιοργάνωσης,¹¹¹⁸ την οποία υποβάλλει στο δικαστήριο της περιφέρειας της έδρας της εταιρείας, κατ' αρχήν, ο οφειλέτης ή, υπό προϋποθέσεις, κάποιος από τους πιστωτές. Χαρακτηριστικό της διαδικασίας του Κεφαλαίου 7, η οποία εφαρμόζεται κυρίως σε μη βιώσιμες επιχειρήσεις, είναι ότι ο οφειλέτης αφενός χάνει την περιουσία του, αφετέρου, απαλλάσσεται (discharge) από τις υποχρεώσεις του, κάνοντας έτσι μια νέα αρχή (fresh start), καθώς διατηρεί τα μεταπτωχευτικά του εισοδήματα. Όταν η αίτηση υποβάλλεται από τον οφειλέτη, γίνεται λόγος για εκούσια ή οικειοθελή, ενώ αν υποβάλλεται από τους πιστωτές πρόκειται για ακούσια ή μη οικειοθελή αίτηση.¹¹¹⁹

Για την ενεργοποίηση της διαδικασίας του Κεφαλαίου 11 δεν απαιτείται ο οφειλέτης να βρίσκεται σε κατάσταση πάσης πληρωμών ή αφερεγγυότητας.¹¹²⁰ Αρκεί η αίτηση να υποβάλλεται καλόπιστα ως μέσο ανακούφισης από τις οικονομικές δυσκολίες, με σκοπό την αναδιοργάνωση, εκποίηση ή εκκαθάριση της επιχείρησης.¹¹²¹ Σημειωτέον ότι, σε περίπτωση που κριθεί ότι η διαδικασία του Κεφαλαίου 11 δεν είναι η πλέον πρόσφορη για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών, το δικαστήριο μπορεί να την μετατρέψει σε διαδικασία άλλου Κεφαλαίου, συνήθως του 7.

Με το άνοιγμα της διαδικασίας του Κεφαλαίου 11, ορίζεται υποχρεωτικά από την πολιτεία Κρατικός Εμπιστευματοδόχος, αποκαλούμενος US Trustee, ο οποίος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην παρακολούθηση της προόδου της υπόθεσης και επιβλέπει τη διαχείριση.¹¹²² Πρόκειται για πολιτειακό όργανο, το οποίο είναι υπεύθυνο για την παρακολούθηση των χειρισμών του οφειλέτη. Επιπλέον, είναι αρμόδιος για την υποβολή των σχετικών αναφορών και αμοιβών. Μεταξύ άλλων, πραγματοποιεί συνάντηση με τους πιστωτές, η οποία αποκαλείται «συνάντηση του άρθρου 341».¹¹²³ Αν ο οφειλέτης, ο οποίος διατηρεί τη διαχείριση της

¹¹¹⁵ <https://www.govtrack.us/congress/bills/116/hr3311>.

¹¹¹⁶ SUBCHAPTER V—Small business debtor reorganization.

¹¹¹⁷ Βλ. Περράκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 31, Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 642.

¹¹¹⁸ Reorganization Bankruptcy Petition επί της οποίας διατάσσεται order for relief. *In re Pacific Drilling S.A.* Case No. 17-13193 (MEW) (S.D.N.Y. Oct 1, 2018), *In re Avaya Inc.* 573 B.R. 93 (Bankr. S.D.N.Y. 2017).

¹¹¹⁹ Voluntary (§301 ΠτΚ ΗΠΑ) και Involuntary Petition (§303 ΠτΚ ΗΠΑ). Βλ. επίσης Dunne D. & Uzzi G, Restructuring and insolvency in the United States: overview, Restructuring and Insolvency Global Guide, 2021, Thomson Reuters, σ. 8.

¹¹²⁰ Dune and Uzzi, ό.π., σ. 8.

¹¹²¹ Βλ. και Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 128.

¹¹²² Αναλυτικά για τον US Trustee Germain G., Bankruptcy Law and Practice, Third Edition, 2018, σ. 120.

¹¹²³ section 341 meeting. Germain, ό.π., σ. 121επ.

περιουσίας του και ονομάζεται «debtor in possession», αποτύχει στο έργο του, υπό την έννοια μη συμμόρφωσής του στις υποδείξεις του US Trustee ή μη λήψης κατάλληλων μέτρων για τη βέλτιστη διαχείριση της επιχείρησης, ο US Trustee μπορεί να προτείνει στο δικαστήριο τη μετατροπή της διαδικασίας σε διαδικασία άλλου Κεφαλαίου του Πτωχευτικού Κώδικα των ΗΠΑ ή να απορρίψει την υπόθεση.¹¹²⁴

Υπό προϋποθέσεις, είναι δυνατό να διορίζεται ειδικός εμπιστευματοδόχος (case trustee), όταν, κατά τη διαχείριση, παρουσιάζονται πλημμελείς και παραβατικές συμπεριφορές από τα πρόσωπα που ασκούν τη διοίκηση της επιχείρησης.¹¹²⁵ Στο σημείο αυτό, επισημαίνεται ότι ο διορισμός ειδικού εμπιστευματοδόχου, τον οποίο μπορούν να ζητήσουν οι έχοντες έννομο συμφέρον είναι σπάνιος στις υποθέσεις του Κεφαλαίου 11. Ο διορισμός γίνεται βάσει δικαστικής απόφασης, ενώ θεμελιώνεται σε λόγους απάτης, ανικανότητας διαχείρισης ή κακοδιαχείρισης. Δεν αποκλείεται ο διορισμός για λόγους προστασίας των συμφερόντων των πιστωτών και των μετόχων (κατόχων κινητών αξιών μετοχών/equity security holders) καθώς και για λόγους προστασίας της ίδιας της περιουσίας.¹¹²⁶

Σύμφωνα με το άρθρο 1102 ΠτΚ ΗΠΑ, ο US Trustee έχει υποχρέωση να ορίσει Επιτροπή Πιστωτών χωρίς εξασφαλισμένες απαιτήσεις.¹¹²⁷ Η συσταθείσα Επιτροπή συνιστά νομική οντότητα, η οποία εκπροσωπείται από έναν συνήγορο,¹¹²⁸ ενώ αποτελείται, συνήθως, από ανέγγυους πιστωτές που συγκεντρώνουν τις επτά μεγαλύτερες μη εξασφαλισμένες απαιτήσεις κατά του οφειλέτη. Μεταξύ άλλων, η Επιτροπή ενημερώνεται από τον οφειλέτη για τη συνετή διαχείριση της υπόθεσης, ερευνά τη συμπεριφορά του οφειλέτη και τη λειτουργία της επιχείρησης και συμμετέχει στη διαμόρφωση του σχεδίου αναδιοργάνωσης.¹¹²⁹ Τα μέλη της Επιτροπής Ανέγγυων Πιστωτών οφείλουν να προασπίζουν συνολικά τα συμφέροντα της ομάδας που εκπροσωπούν. Τέτοια υποχρέωση δεν υφίσταται, εκ του νόμου, στις ad hoc Επιτροπές, τις οποίες ορίζει ο US Trustee.¹¹³⁰

Επίσης, προβλέπεται δυνατότητα σύστασης Επιτροπής Μετόχων/Εταίρων (equity security holders), όταν πρόκειται για πολύπλοκες υποθέσεις που αφορούν εταιρείες με πολλούς

¹¹²⁴ Βλ. section 1112 ΠτΚ ΗΠΑ. Seider M., Goldberg A., Adams C., Maximising Enterprise Value and Minimizing “Hold up Value”: Reorganization in the United States under Chapter 11 of the US Bankruptcy Code, σ. 79-117 σε “Global Insolvency and Bankruptcy Practice for Sustainable Economic Development”, Vol 2, International Best Practice (Edited by Hajiri Tarek M. & Cohen Adrian), 2016, σ. 108επ.

¹¹²⁵ Σχετικά με το διορισμό case trustee βλ. In re Climate Control Mechanical Services, Inc. (Case No: 3:15-bk-2248-JAF), Bankruptcy Court Middle District of Florida, Jacksonville Division, 6.3.2018. Αυγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 127. Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 17. Germain, ό.π., σ. 120επ., 352.

¹¹²⁶ §1104 (a) ΠτΚ ΗΠΑ. Για τις αρμοδιότητες του case trustee 1106 (a)(5) ΠτΚ ΗΠΑ. Επίσης, σπάνιος είναι και ο διορισμός εξεταστή υπό το Κεφάλαιο 11. Ο ρόλος του είναι πιο περιορισμένος, σε σχέση με αυτόν του ειδικού εμπιστευματοδόχου. Ο εξεταστής δεν μπορεί στη συνέχεια να αναλάβει ρόλο ειδικού εμπιστευματοδόχου στην ίδια υπόθεση. Ακόμη, στην Τελική Έκθεση της Επιτροπής ABI εισάγεται η έννοια του “estate neutral” προς αντικατάσταση του examiner. Περισσότερα βλ. De Weijs & Wessels, ό.π., σ. 8 καθώς και Τελική Έκθεση Επιτροπής ABI, ό.π., σ. 32, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 70.

¹¹²⁷ Section 1102 ΠτΚ ΗΠΑ (a) (1) «*Except as provided in paragraph (3), as soon as practicable after the order for relief under chapter 11 of this title, the United States trustee shall appoint a committee of creditors holding unsecured claims and may appoint additional committees of creditors or of equity security holders as the United States trustee deems appropriate*».

¹¹²⁸ Για το ρόλο του δικηγόρου ως συμβούλου και εκπροσώπου της Επιτροπής Ανέγγυων Πιστωτών βλ. Harris C. and Furnish W., Legal Privilege and Related Issues in Insolvency and Restructuring Matters, The Review of Banking & Financial Services, Vol. 30, No. 3, 2014, σ. 32.

¹¹²⁹ Άρθρο 1103 ΠτΚ ΗΠΑ. Αυγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., 127-128.

¹¹³⁰ Harris and Furnish, ό.π., σ. 32. Section 1102 ΠτΚ ΗΠΑ.

μετόχους/εταίρους. Ωστόσο, η επιρροή της εν λόγω Επιτροπής είναι, εκ των πραγμάτων, περιορισμένη, καθώς οι απαιτήσεις των μετόχων/εταίρων είναι οι τελευταίες που συνήθως ικανοποιούνται.¹¹³¹

ν. Αποτελέσματα αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία Κεφαλαίου 11

Τα βασικά αποτελέσματα από την υποβολή της αίτησης είναι τα ακόλουθα: α) διατήρηση της διοίκησης από τον οφειλέτη (debtor in possession), β) δυνατότητα ανάκλησης πράξεων (avoiding powers), καθώς και γ) αυτοδίκαιη αναστολή ατομικών δικωτικών μέτρων (automatic stay).

α. Διατήρηση διοίκησης εταιρείας από τον οφειλέτη

Από την υποβολή αίτησης ανοίγματος διαδικασίας Κεφαλαίου 11, ο οφειλέτης παραμένει διαχειριστής της επιχείρησής του, υπό την ιδιότητα του «debtor in possession».¹¹³² Συγκεκριμένα, ο όρος αναφέρεται στον οφειλέτη που διατηρεί την κατοχή και τον έλεγχο των περιουσιακών στοιχείων της υπαγόμενης στο Κεφάλαιο 11 επιχείρησης.

Ο οφειλέτης παραμένει «debtor in possession» μέχρι: α) την επικύρωση του σχεδίου αναδιοργάνωσης, β) την απόρριψη της υπόθεσης, γ) τη μετατροπή της διαδικασίας σε διαδικασία του Κεφαλαίου 7 ή δ) το διορισμό ειδικού εμπιστευματοδόχου. Το άρθρο 1107 ΠτΚ ΗΠΑ θέτει τον «debtor in possession» στη θέση του θεματοφύλακα (fiduciary), με δικαιώματα και εξουσίες ειδικού εμπιστευματοδόχου¹¹³³ (εκτός των εποπτικών, ερευνητικών αρμοδιοτήτων) και απαιτεί από τον οφειλέτη να διενεργήσει όλα τα καθήκοντα του ειδικού εμπιστευματοδόχου πλην των ανακριτικών λειτουργιών.¹¹³⁴

Αν και ο οφειλέτης διατηρεί τη διαχείριση της εταιρείας, στην πράξη, αυτή ασκείται από ομάδα ειδικών στην αντιμετώπιση κρίσεων, που έχουν προσληφθεί, προκειμένου να εκπονήσουν και να υλοποιήσουν το σχέδιο αναδιοργάνωσης. Πάντως, κατά βάση, ο οφειλέτης διαχειρίζεται την περιουσία του, εκτός αν πρόκειται να εκποιηθούν μεγάλης αξίας περιουσιακά στοιχεία, για τα οποία ο νόμος απαιτεί προηγούμενη άδεια του δικαστηρίου, κατά κανόνα, όταν πρόκειται για ενέργειες που εκφεύγουν της συνήθους διαχείρισης.¹¹³⁵ Ο debtor in possession, κατά την άσκηση πράξεων που αφορούν στη συνήθη λειτουργία της επιχείρησης, εποπτεύεται από τον US Trustee.¹¹³⁶

Η ευθύνη του οφειλέτη εξαρτάται από το είδος της εταιρείας. Έτσι, αν πρόκειται για κεφαλαιουχική εταιρεία (corporation)¹¹³⁷ ή εταιρεία περιορισμένης ευθύνης,¹¹³⁸ ο οφειλέτης δεν ευθύνεται με την ατομική του περιουσία για τα χρέη της εταιρείας, καθώς η τελευταία λειτουργεί ανεξάρτητα από αυτόν. Αντίθετα, στη μονοπρόσωπη (sole proprietorship) δεν γίνεται

¹¹³¹ Αναλυτικά για τις επιτροπές βλ. Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 38επ.

¹¹³² 11 US C §1101 ΠτΚ ΗΠΑ. Περισσότερα για τον debtor in possession, Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 21επ.

¹¹³³ Case trustee.

¹¹³⁴ Ως προς τα καθήκοντα του debtor in possession, όπως ορίζονται από τον ΠτΚ και την Ομοσπονδιακή Πτωχευτική Δικονομία. Βλ. Dunne & Uzzi, ό.π., σ. 11επ.

¹¹³⁵ Βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 127.

¹¹³⁶ Germain, ό.π., σ. 352.

¹¹³⁷ Στο δίκαιο των ΗΠΑ, με τον όρο corporation νοείται η μεγάλη ανώνυμη εταιρεία.

¹¹³⁸ LLC, στην οποία η ευθύνη του οφειλέτη είναι περιορισμένη, όπως και στην περίπτωση της corporation.

διαχωρισμός της προσωπικής και εταιρικής περιουσίας, με αποτέλεσμα ο οφειλέτης να ευθύνεται απεριόριστα για τα χρέη της εταιρείας. Ως προς την ομόρρυθμη (partnership), η οποία υφίσταται ξεχωριστά από τους εταίρους, οι εταίροι μπορεί να ευθύνονται με την προσωπική τους περιουσία σε μερικές περιπτώσεις. Κατά κανόνα, στην εταιρική αυτή μορφή υφίσταται απεριόριστη ευθύνη.¹¹³⁹ Εκτός από τον οφειλέτη, συνευθύνονται οι έχοντες ιδιότητα ομορρύθμου εταίρου, καθώς και η μητρική εταιρεία υπό προϋποθέσεις. Οι ετερόρρυθμοι εταίροι ευθύνονται μέχρι του ποσού της εισφοράς τους, ενώ οι διευθυντές και τα υψηλόβαθμα στελέχη δεν ευθύνονται για τα χρέη του οφειλέτη.¹¹⁴⁰

β. Ανάκληση πράξεων

Ο debtor in possession ή ο εμπιστευματοδόχος λαμβάνουν, από το νόμο, εξουσία ανάκλησης πράξεων, την οποία δύνανται να ασκήσουν μετά την υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11. Η δικαιολογητική βάση του μέτρου αυτού είναι η αποφυγή μεροληπτικών προπληρωμών σε έναν πιστωτή εις βάρος των υπολοίπων. Η εξουσία ανάκλησης πράξεων συνίσταται στην ακύρωση της δικαιοπραξίας που πραγματοποιήθηκε εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος, κατ' αρχήν 90 ημερών, που προηγείται της αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, και στην επιβολή επιστροφής χρημάτων ή περιουσίας στον οφειλέτη, τα οποία διατίθενται προς ικανοποίηση των πιστωτών.¹¹⁴¹

Ωστόσο, για τις μεταβιβάσεις περιουσίας σε πρόσωπα «εκ των έσω»,¹¹⁴² όπως σε συγγενείς, εταίρους και διευθυντές ή υπαλλήλους του οφειλέτη, η ύποπτη περίοδος εκτείνεται σε ένα έτος πριν την αίτηση.¹¹⁴³ Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 544 Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ, ο εμπιστευματοδόχος έχει δικαίωμα να ανακαλέσει πράξεις, βάσει του εφαρμοστέου δικαίου της Πολιτείας, το οποίο συχνά προβλέπει μεγαλύτερες χρονικές περιόδους, κατά τις οποίες είναι δυνατή η ανάκληση.¹¹⁴⁴

Μετά την κατάθεση της αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ, επιτρέπεται η εν γένει διάθεση περιουσιακών στοιχείων, εφόσον αυτή εντάσσεται στη συνήθη λειτουργία της επιχείρησης.¹¹⁴⁵

γ. Αυτόματη αναστολή

Με την υποβολή της αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, επέρχεται αυτοδικαίως αναστολή (automatic stay) των διώξεων κατά της περιουσίας του οφειλέτη.¹¹⁴⁶ Η αυτοδίκαιη αναστολή προσφέρει μια περίοδο, κατά την οποία όλες οι πράξεις που στρέφονται κατά της περιουσίας του οφειλέτη, όπως οι δικαστικές αποφάσεις, οι εισπρακτικές ενέργειες, οι πράξεις αναγκαστικής εκτέλεσης και η ανάκτηση περιουσίας¹¹⁴⁷ αναστέλλονται και δεν μπορούν να επιδιωχθούν από τους πιστωτές, βάσει οποιασδήποτε οφειλής ή απαίτησης, γεννηθείσας πριν

¹¹³⁹ Dunne & Uzzi, *ό.π.*, σ. 13επ.

¹¹⁴⁰ Περισσότερα, Dunne & Uzzi, *ό.π.*, σ. 6επ και 11επ.

¹¹⁴¹ Βλ. Αυγητίδη, *Εξυγίανση Επιχειρήσεων*, *ό.π.*, σ. 128.

¹¹⁴² Insiders: άτομα έχοντα εκ των έδων πληροφόρηση, μη διαθέσιμη σε άλλους (συγγενείς, εταίροι, διευθυντές, υπάλληλοι της εταιρείας κτλ).

¹¹⁴³ Βλ. Κεφάλαιο 11 ΠτΚ ΗΠΑ, καθώς και άρθρα §§101(31) σχετικά με τον ορισμό των insiders, 101(54) περί ερμηνείας του όρου transfer (μεταβίβαση), 547 για τις προτιμήσεις (preferences), 548 για δόλιες μεταβιβάσεις και σχετικές υποχρεώσεις (fraudulent transfers and obligations).

¹¹⁴⁴ Βλ. Germain, *ό.π.*, σ. 166επ.

¹¹⁴⁵ §549 ΠτΚ ΗΠΑ (post-petition transactions) βλ. Germain, *ό.π.*, σ. 393.

¹¹⁴⁶ §362 ΠτΚ ΗΠΑ. Germain, *ό.π.*, σ. 114επ.

την υποβολή της αίτησης ανοίγματος διαδικασίας Κεφαλαίου 11.¹¹⁴⁸ Είναι πάντως δυνατόν το πτωχευτικό δικαστήριο να διατάξει εξαιρέσεις από τον κανόνα.¹¹⁴⁹

vi. Εταιρείες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο

Συνήθως, οι εταιρείες που υποβάλλουν αίτηση υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11 δεν διαθέτουν τις προϋποθέσεις διαπραγμάτευσης, ώστε να συνεχίσουν να είναι εγγεγραμμένες στα χρηματιστήρια Nasdaq και Νέας Υόρκης. Ωστόσο, οι μετοχές και οι ομολογίες εκδοτών μπορούν να διαπραγματεύονται στις αγορές OTCBB και Pink Sheets, καθώς δεν υπάρχει αντίθετη πρόβλεψη στο νόμο. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ¹¹⁵⁰ επισύρει την προσοχή σε όσους επιθυμούν να αγοράσουν μετοχές εταιρειών που έχουν υπαχθεί στο Κεφάλαιο 11, καθώς πρόκειται για μετοχές υψηλού κινδύνου και είναι πιθανό να προκαλέσουν οικονομική ζημία στους επενδυτές. Στις περισσότερες περιπτώσεις, το σχέδιο αναδιοργάνωσης οδηγεί σε ακύρωση των υπάρχουσών μετοχών.

Αν η εταιρεία εξέλθει της πτωχευτικής διαδικασίας, μπορεί να υπάρχουν δύο διαφορετικοί τύποι κοινών μετοχών. Αφενός οι παλαιές και αφετέρου αυτές που εκδίδονται ως μέρος του σχεδίου αναδιοργάνωσης. Στην πρώτη περίπτωση, οι μετοχές διακρίνονται από τις άλλες με την προσθήκη ενός κωδικού με πέντε γράμματα, το τελευταίο εκ των οποίων είναι το «Q». Στη δεύτερη περίπτωση, όπου γίνεται λόγος για υπό έκδοση μετοχές, ο κωδικός λήγει στο γράμμα «V». Όταν η εταιρεία πράγματι τις εκδώσει, παύει να υφίσταται το γράμμα στο διακριτικό κωδικό της μετοχής.¹¹⁵¹

vii. Υποβολή δήλωσης γνωστοποίησης πληροφοριών και σχεδίου αναδιοργάνωσης

Στο πτωχευτικό δικαστήριο, επίσης, υποβάλλονται: α) δήλωση γνωστοποίησης πληροφοριών ή πληροφοριακό δελτίο (disclosure statement) και β) σχέδιο αναδιοργάνωσης (plan of reorganisation).

α. Δήλωση γνωστοποίησης πληροφοριών

Σύμφωνα με τα άρθρα 1121 και 1125 Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ, η δήλωση γνωστοποίησης πληροφοριών (disclosure statement) είναι μία έκθεση που περιέχει πληροφορίες σχετικά με τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις και την επιχειρηματική δραστηριότητα του οφειλέτη, ώστε, βάσει αυτής, να είναι σε θέση οι πιστωτές να διαμορφώσουν μια ολοκληρωμένη άποψη σχετικά με το προτεινόμενο σχέδιο αναδιοργάνωσης. Ο νόμος εισάγει εξαίρεση για τις περιπτώσεις «μικρών επιχειρήσεων» (small business cases), κατά τις οποίες δεν είναι

¹¹⁴⁷ Judgments, Collection activities, Foreclosures, Repossession of property, αντίστοιχα.

¹¹⁴⁸ §362 (a) Κρίσιμος χρόνος είναι ο χρόνος υποβολής της αίτησης. Αυγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 128. Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 17.

¹¹⁴⁹ Περισσότερα, στη συνέχεια, σ. 173 επ. παρόντος.

¹¹⁵⁰ Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς US Securities and Exchange Commission www.sec.gov.

¹¹⁵¹ Για τις πλήρεις οδηγίες βλ. ιστοσελίδα Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (US Securities and Exchange Commission) www.sec.gov/investor/pubs/bankrupt.htm Επίσης, Αυγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 129 και Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 127.

απαραίτητη η κατάθεση της εν λόγω έκθεσης, εφόσον το δικαστήριο κρίνει ότι υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες στο προτεινόμενο σχέδιο αναδιοργάνωσης.¹¹⁵²

Η πληροφόρηση των πιστωτών θεωρείται επαρκής, όταν, σύμφωνα με τον ορισμό της έννοιας στο άρθρο 1125 (α) ΠτΚ ΗΠΑ,¹¹⁵³ παρέχονται λεπτομέρειες στο βαθμό που είναι ευλόγως εφικτό βάσει, μεταξύ άλλων, της κατάστασης των βιβλίων και αρχείων του οφειλέτη. Συμπεριλαμβάνει, μεταξύ άλλων, αναφορά σε φορολογικές επιπτώσεις του σχεδίου αναδιοργάνωσης στον οφειλέτη, σε τυχόν διάδοχο του οφειλέτη ή σε ενδεχόμενο επενδυτή. Προκειμένου να θεωρηθούν πρόσφορες οι παρεχόμενες πληροφορίες από το δικαστήριο, λαμβάνονται υπ' όψιν ειδικότερες παράμετροι, όπως η πολυπλοκότητα της υπόθεσης, το όφελος των πρόσθετων πληροφοριών στους πιστωτές και σε άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς και το κόστος των πρόσθετων αυτών πληροφοριών.

Στην περίπτωση των προσυμφωνημένων σχεδίων, η εν λόγω δήλωση δεν είναι απαραίτητη, καθώς οι σχετικές διαβουλεύσεις γίνονται πριν την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία.¹¹⁵⁴ Στην πράξη, ο οφειλέτης προβαίνει σε πληροφόρηση των πιστωτών του, ακολουθώντας τα οριζόμενα στο άρθρο 1125 ΠτΚ ΗΠΑ.

β. Σχέδιο αναδιοργάνωσης

Εντός 120 ημερών (με δυνατότητα παράτασης έως 18 μήνες)¹¹⁵⁵ από την κατάθεση της αίτησης, πρέπει να κατατεθεί σχέδιο αναδιοργάνωσης από τον οφειλέτη. Με την παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας, επιτρέπεται η κατάθεση «ανταγωνιστικού σχεδίου» από πιστωτή.¹¹⁵⁶ Το εν λόγω σχέδιο πρέπει να γίνει αποδεκτό από τους πιστωτές εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, ήτοι έξι μηνών με δυνατότητα παράτασης που δεν ξεπερνά τους είκοσι μήνες συνολικά.

Το σχέδιο περιλαμβάνει κατηγοριοποίηση των απαιτήσεων και περιγραφή του τρόπου χειρισμού των απαιτήσεων κάθε τάξης πιστωτών.¹¹⁵⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 1122 ΠτΚ ΗΠΑ, η πραγματοποίηση κατάταξης των απαιτήσεων και των δικαιωμάτων σε ομάδες γίνεται βάσει του κριτηρίου ουσιώδους ομοιότητας και της αρχής της ισότιμης μεταχείρισης των πιστωτών που βρίσκονται στην ίδια θέση, εκτός αν ο ίδιος ο πιστωτής συναινέσει σε περιορισμό της απαίτησής του.¹¹⁵⁸ Οι πιστωτές κατηγοροποιούνται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, ήτοι σε ενέγγυους και ανέγγυους, οι οποίοι διακρίνονται περαιτέρω σε προνομιούχους (unsecured priority creditors) και σε γενικούς ανέγγυους πιστωτές (general unsecured creditors).¹¹⁵⁹

Το υποχρεωτικό περιεχόμενο του σχεδίου αναδιοργάνωσης προβλέπεται στο άρθρο 1123(a) και το προαιρετικό στο 1123(b) του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ. Στο ευρύ συνήθως περιεχόμενο

¹¹⁵² §1125(f). βλ. Germain, ό.π., σ. 353επ. Ως προς τις περιπτώσεις μικρών επιχειρήσεων, αυτές διεκπεραιώνονται γρηγορότερα σε σχέση με μια τυπική περίπτωση του Κεφαλαίου 11, συνιστώντας έτσι μια ειδική κατηγορία, όπως είναι και η περίπτωση του λεγόμενου «single asset real estate debtor».

¹¹⁵³ §1125 (a) (1): «adequate information means information of a kind, and in sufficient detail, as far as is reasonably practicable in light of the nature and history of the debtor and the condition of the debtor's books and records...».

¹¹⁵⁴ Germain, ό.π., σ. 355.

¹¹⁵⁵ Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 93. Ο οφειλέτης μικρής επιχείρησης έχει στη διάθεσή του διάστημα 180 ημερών, με δυνατότητα παράτασης μέχρι 300 ημερών §1121 ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁵⁶ competing plan §1121ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁵⁷ §1123 ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁵⁸ §1123 (a) (4) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁵⁹ Dunne & Uzzi, ό.π., σ. 4.

του σχεδίου εμπεριέχεται, μεταξύ άλλων, πρόβλεψη για ολική ή μερική εκποίηση περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, έκδοση μετοχών ή διορισμό νέας διοίκησης.¹¹⁶⁰

Είναι δυνατή, εκ του νόμου, η προβολή αντιρρήσεων των εχόντων έννομο συμφέρον, για τις οποίες αποφαινεται το δικαστήριο, αφού προηγηθεί διττός έλεγχος, ήτοι: α) έλεγχος σκοπιμότητας,¹¹⁶¹ υπό την έννοια διερεύνησης ύπαρξης δυνατότητας του οφειλέτη να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις που ανέλαβε με το σχέδιο αναδιοργάνωσης και β) έλεγχος προσφορότητας, υπό την έννοια διαπίστωσης του εάν ο πιστωτής που διαφωνεί λαμβάνει ό,τι θα ελάμβανε εάν ακολουθείτο η εκκαθάριση του Κεφαλαίου 7 ΠτΚ ΗΠΑ.¹¹⁶² Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο §1129 (a) (7) ΠτΚ ΗΠΑ, το δικαστήριο εξετάζει τις απαιτήσεις κάθε πιστωτή χωριστά, ελέγχοντας ιδίως εάν υπάρχει συναίνεση ή εάν, βάσει του προτεινόμενου σχεδίου αναδιοργάνωσης, κάθε πιστωτής λαμβάνει τουλάχιστον ό,τι θα ελάμβανε αν είχε προτιμηθεί η οδός της εκκαθάρισης.¹¹⁶³ Στην πράξη, η διαδικασία εξακρίβωσης της συνδρομής της εν λόγω προϋπόθεσης απαιτεί επιπλέον έξοδα.¹¹⁶⁴

Το σχέδιο γίνεται αποδεκτό από τους πιστωτές, εφόσον ψηφισθεί από κάθε επιμέρους ομάδα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 1126ΠτΚ ΗΠΑ. Ουσιαστικά, απαιτείται πλειοψηφία των 2/3 του συνόλου της αξίας των απαιτήσεων κάθε τάξης και το ήμισυ του συνολικού αριθμού τους.¹¹⁶⁵ Οι διαφωνούντες πάντως πιστωτές, συνυπολογίζοντας του τι θα ελάμβαναν σε περίπτωση εκκαθάρισης, έχουν τη δυνατότητα προσφυγής στο δικαστήριο, αποδεικνύοντας ότι είναι άδικη η αντιμετώπισή τους στο πλαίσιο του προτεινόμενου σχεδίου αναδιοργάνωσης.¹¹⁶⁶ Μετά την ψηφοφορία των πιστωτών και εφόσον οι ψήφοι συγκεντρωθούν και καταμετρηθούν, διατάσσεται ακροαματική διαδικασία που οδηγεί στην επικύρωση ή απόρριψη του σχεδίου.¹¹⁶⁷

Το δικαστήριο, αφού έχει προηγουμένως εγκρίνει τη δήλωση γνωστοποίησης πληροφοριών, επικυρώνει το σχέδιο, εφόσον κρίνει ότι η υλοποίησή του είναι εφικτή, έχει προταθεί καλόπιστα, είναι σύμφωνο προς τις ρυθμίσεις του Πτωχευτικού Κώδικα και έχει γίνει αποδεκτό από όλες τις κατηγορίες πιστωτών. Σε περίπτωση που μια κατηγορία πιστωτών δεν εγκρίνει το σχέδιο, διότι θίγονται οι απαιτήσεις της (impaired claims), το δικαστήριο δύναται, παρ' όλ' αυτά, να προβεί σε επικύρωση, ενεργοποιώντας τον μηχανισμό «cram-down»,¹¹⁶⁸ παρακάμπτοντας, δηλαδή, τους

¹¹⁶⁰ Σχετικά βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 17.

¹¹⁶¹ feasibility test. Kane v. Manville, 843 F. 2d 636 (2d Cir. 1988).

¹¹⁶² §1129(a)(7) ΠτΚ ΗΠΑ best interests test ή liquidation test.

¹¹⁶³ Best interests of creditors test, παρεμφερές της αρχής της συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών του ελληνικού δικαίου βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 19.

¹¹⁶⁴ Σε περίπτωση που το δικαστήριο κρίνει ότι η υπαχθείσα στο Κεφάλαιο 11 επιχείρηση διαθέτει προοπτικές εξυγίανσης, τότε απορρίπτει τυχόν αιτήματα πιστωτών σχετικά με τη διαπίστωση του τι θα ελάμβαναν αν ρευστοποιείτο η περιουσία. Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 19.

¹¹⁶⁵ §1126 (c), (d) ΠτΚ ΗΠΑ. Eichel S., Brenner L., Creditor protections in prepackaged bankruptcy cases providing for the sale of assets, Corporate Rescue and Insolvency, 2009, σ. 156.

¹¹⁶⁶ Unfairly prejudicial, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 112.

¹¹⁶⁷ §1128ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁶⁸ Δηλ. αναδιάρθρωση του χρέους, την οποία υποχρεούνται οι οφειλέτες να δεχθούν ως μέρος της πτωχευτικής διαδικασίας §1129 (a) (10) ΠτΚ ΗΠΑ. Αναλυτικά για την δυνατότητα «cram-down» απαιτήσεων ενέγγυων και ανέγγυων πιστωτών στο αμερικανικό δίκαιο βλ. Germain, ό.π., σ. 371επ. /Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 105επ. In re MPM Silicones, LLC Nos. 15-1682, 15-1771, 15-1824, 256, 2152498 (App. 2nd Cir. 2017), Norwest Bank Worthington et al. v. Ahlers et ux. No 86-958, 485 U.S. 197 (1988), In re Arnold & Baker Farms 85 F. 3d 1415 (9th Cir. 1996), Bank of America v. 203 N. LaSalle Street P'Ship 526 U.S. 434 (1999), Till v. SCS Credit Corp., 541 U.S. 465 (2004), Wells Fargo Bank N.A. v. Texas Grand Prairie Hotel Realty, LLC (In re Texas Grand Prairie Hotel Realty, LLC) 710 F.3d 324, 330 (5th Cir. 2013), Dropbox, Inc. V. Thru, Inc. (In re Thru, Inc.) Bankr. Case No. 17-31034-SGJ-11 (N.D. Tex. Oct 19. 2018).

διαφωνούντες πιστωτές, εφόσον κρίνει ότι οι τελευταίοι αντιμετωπίζονται σύμφωνα με την αρχή της δίκαιης και ισότιμης μεταχείρισης.¹¹⁶⁹ Έκφραση της εν λόγω αρχής είναι η αρχή της απόλυτης προτεραιότητας, υπό την έννοια ότι ικανοποιούνται πρώτα οι πιστωτές μίας τάξης και μετά της επόμενης.¹¹⁷⁰ Οι μη θιγόμενοι πιστωτές δεν ψηφίζουν και η αποδοχή τους τεκμαίρεται, καθώς δεν θίγονται οι απαιτήσεις τους από το σχέδιο.¹¹⁷¹ Πάντως, υπό προϋποθέσεις, είναι δυνατή η τροποποίηση του σχεδίου αναδιοργάνωσης και μετά την επικύρωση, στην περίπτωση που η υλοποίηση δεν προχωρεί ουσιαστικά.¹¹⁷²

Το σχέδιο επικυρώνεται από το δικαστήριο, εφόσον, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, πιθανολογείται ότι ο οφειλέτης δεν θα οδηγηθεί σε νέα διαδικασία αναδιοργάνωσης ούτε σε ρευστοποίηση μετά την εφαρμογή του. Εν προκειμένω, εφαρμόζεται το λεγόμενο «feasibility test», το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε μη επικύρωση του σχεδίου, αν εκτιμάται ότι η εφαρμογή του θα προκαλέσει διόγκωση του παθητικού.¹¹⁷³ Με την επικύρωση επέρχεται απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη που γεννήθηκαν πριν την ημερομηνία επικύρωσης, με αποτέλεσμα ο οφειλέτης να ευθύνεται μόνο για τα χρέη που δημιουργεί εις το εξής. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί το φαινόμενο του λεγόμενου «Chapter 22». Ο όρος χρησιμοποιείται, για να περιγράψει ακριβώς την υπαγωγή μιας επιχείρησης για δεύτερη φορά στη διαδικασία εξυγίανσης του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ.¹¹⁷⁴ Ανάκληση του επικυρωθέντος σχεδίου αναδιοργάνωσης επιτρέπεται εντός 180 ημερών από την επικύρωση, μόνο εάν συντρέχει λόγος απάτης.¹¹⁷⁵

viii. Μικρές Επιχειρήσεις

Ο νόμος επιφυλάσσει ειδικές προβλέψεις για τις μικρές επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων είναι ο περιορισμός του χρόνου διάρκειας της διαδικασίας.¹¹⁷⁶ Βάσει του άρθρου 1121 (ε) ΠτΚ ΗΠΑ, ο οφειλέτης έχει περιθώριο υποβολής σχεδίου αναδιοργάνωσης εντός 180 ημερών από την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, με δυνατότητα παράτασης μέχρι 300 ημερών.¹¹⁷⁷ Δεν απαιτείται σύγκληση Επιτροπής Πιστωτών, καθώς λόγω του μικρού μεγέθους

¹¹⁶⁹ §1129 (b) (1) ΠτΚ ΗΠΑ Για την προϋπόθεση της δίκαιης και ισότιμης μεταχείρισης (fair and equitable) και για την προβληματική του τι είναι αναμφισβήτητα ισοδύναμο βλ. Blain P., Bellin R., Jankowski M. and Mason K., “United States: Cramdown Interest Rates and Secured Creditors in Chapter11: The Waters Are Still Muddy”, Reinhart, 2013 (www.mondaq.com). Germain, ό.π., σ. 133. *Ad Hoc Committee of Non-Consenting Creditors v. Peabody Energy (In re Peabody Energy)* No. 18-1302, 2019 US App. LEXIS 23824 (8th Cir. Aug. 9 2019).

¹¹⁷⁰ Ειδικότερα, §1129 ΠτΚ ΗΠΑ και Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 19.

¹¹⁷¹ §1126 (f) ΠτΚ ΗΠΑ Notwithstanding any other provision of this section, a class that is not impaired under a plan, and each holder of a claim or interest of such class, are conclusively presumed to have accepted the plan, and solicitation of acceptances with respect to such class from the holders of claims or interests of such class is not required. Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 102.

¹¹⁷² §1127 (b) ΠτΚ ΗΠΑ. Είναι δυνατό να υποβληθούν στο δικαστήριο περισσότερα του ενός σχέδια αναδιοργάνωσης, οπότε επικυρώνεται αυτό που γίνεται αποδεκτό από τους πιστωτές και μετόχους βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 131-132.

¹¹⁷³ §1129 (a) (11) ΠτΚ ΗΠΑ, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 20.

¹¹⁷⁴ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 20.

¹¹⁷⁵ §1144 ΠτΚ ΗΠΑ, Αυγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 132.

¹¹⁷⁶ Small Business Reorganization Act 2019, ο οποίος ενσωματώθηκε στο Chapter 11. Ειδική μεταχείριση προβλέπεται και για τον οφειλέτη τον λεγόμενο «single asset real estate debtor», ο οποίος διαθέτει μικρή ακίνητη περιουσία. Περισσότερα §101 (51B) και 362 (d) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁷⁷ Βλ. υποπαραγράφους (1), (2) και (3) της παραγράφου (ε) του άρθρου 1121 ΠτΚ ΗΠΑ.

της επιχείρησης, το σύνολο των πιστωτών είναι περιορισμένο.¹¹⁷⁸ Μεταξύ άλλων, μόνο ο οφειλέτης δικαιούται να υποβάλει σχέδιο αναδιοργάνωσης, ενώ δεν προβλέπεται σύσταση επιτροπής ανέγγυων πιστωτών, εκτός αν διαταχθεί από το δικαστήριο.

II. Προσυμφωνημένα σχέδια αναδιοργάνωσης

Στην πράξη, η διαδικασία του Κεφαλαίου 11 μπορεί να καταστεί ιδιαίτερα χρονοβόρα. Γι' αυτό παρατηρείται τάση προτίμησης του θεσμού των «προσυμφωνημένων» (prepackaged) σχεδίων αναδιοργάνωσης, σύμφωνα με το άρθρο §1125 (g) ΠτΚ ΗΠΑ.¹¹⁷⁹ Η αυξανόμενη χρήση τους υποδηλώνει την αναγκαιότητα για μείωση του χρόνου διάρκειας της τυπικής διαδικασίας του Κεφαλαίου 11 και για εκσυγχρονισμό της.¹¹⁸⁰

Η εκδοχή των προσυμφωνημένων σχεδίων αναδιοργάνωσης στο πλαίσιο του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ ξεκινά με εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών, ενώ, ταυτόχρονα, επιχειρείται εκπόνηση σχεδίου αναδιοργάνωσης. Με την επιτυχή ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, το σχέδιο αναδιοργάνωσης τίθεται σε ψηφοφορία. Η διαδικασία αυτή δεν έχει πάντα θετική έκβαση, καθώς η επιτυχία της εξαρτάται από το μέγεθος της επιχείρησης και τον αριθμό των πιστωτών της, από το βαθμό αφερεγγυότητας, καθώς και από τις προοπτικές βιώσιμης αναδιοργάνωσής της. Αν η συμφωνία της απαιτούμενης πλειοψηφίας των πιστωτών επιτευχθεί εκ των προτέρων, πριν την υποβολή της αίτησης, και εφόσον η προδικαστική προσπάθεια συγκέντρωσης ψήφων πληροί ορισμένα εκ του νόμου κριτήρια, η pre-pack συμφωνία καθίσταται ένας αποτελεσματικός τρόπος αναδιοργάνωσης μιας επιχείρησης που αντιμετωπίζει δυσκολίες.¹¹⁸¹

Σύμφωνα με το άρθρο 1121 (α) ΠτΚ ΗΠΑ,¹¹⁸² το προσυμφωνημένο σχέδιο υποβάλλεται μαζί με την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ, ενώ η συνδρομή της δικαστικής αρχής περιορίζεται στην επικύρωση και υλοποίηση του σχεδίου.¹¹⁸³

Εάν η αίτηση κατατεθεί πριν το σχέδιο, τότε δεν πρόκειται για διαδικασία προσυμφωνημένου σχεδίου, αλλά για τυπική δικαστική διαδικασία, η χρονική διάρκεια της οποίας μειώνεται αν έχουν προχωρήσει οι σχετικές διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές. Ειδικότερα, σε περίπτωση που το σχέδιο αναδιοργάνωσης έχει μεν εκπονηθεί πριν από την υποβολή της αίτησης υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11, αλλά δεν έχει ψηφισθεί από τους πιστωτές, γίνεται λόγος για «προ-

¹¹⁷⁸ §1102 (a) (3) σε συνδυασμό με §1116 ΠτΚ ΗΠΑ (υποχρεώσεις του εμπιστευματοδόχου και του οφειλέτη in possession σε μικρές επιχειρήσεις). Αναλυτικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις βλ. Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 275-302.

¹¹⁷⁹ LSTA, ό.π., σ. 18. Germain, ό.π., σ. 355επ.

¹¹⁸⁰ Laplace-Builhé V., Pre-packs: the rise of a new restructuring model, Comcol, 2017, σ. 8επ.

¹¹⁸¹ Germain, ό.π., σ. 355.

¹¹⁸² «The debtor may file a plan with a petition commencing a voluntary case, or at any time in a voluntary case or an involuntary case.» §1121 (a) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁸³ Βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 133. Υποθέσεις προσυμφωνημένων σχεδίων: *In re Zenith Electronics Corporation* 241 B.R. 92 (Bankr. D. Del. 1999), *Trico Marine Services, Inc.* 450 B.R. 474 (Bankr. D. Del. 2011), *Lazy Days' R.V. Center, Inc.* 724 F. 3d 418 (3rd Cir. 2013), *In re Genco Shipping & Trading Ltd* 509 B.R. 455 (Bankr. S.D.N.Y. 2014), *Stock Bldg. Supply, Inc. v. Platte River Ins. Co.* 336 Ga. App. 113 (Ga. Ct. App. 2016), *In re Reddy Ice Holdings, Inc.* No. 12-32349-5GJ-11 (Bankr. N.D. Tex. May 30, 2017), *In re Memorial Production Partners LP* 581 B.R. 206 (Bankr. S.D. Tex. 2018), *Vara v. Duro Dyne Nat'l Corp (In re Duro Dyne Nat'l Corp.)* Bankruptcy Action No. 18-27963 (MBK) (D.N.J. Sept 30, 2019)

διαμορφωμένο σχέδιο» (pre-arranged),¹¹⁸⁴ ενώ αν έχουν προηγηθεί μόνο οι διαπραγματεύσεις χωρίς εκπόνηση σχεδίου, γίνεται λόγος για «προ-διαπραγματευθείσα συμφωνία» (pre-negotiated).¹¹⁸⁵ Σε αυτές τις εκδοχές, συνήθως, συμφωνείται η στήριξη του σχεδίου από πιστωτές-κλειδιά.¹¹⁸⁶

Το δικαστήριο εξετάζει όχι μόνο αν το προσυμφωνημένο σχέδιο έχει γίνει αποδεκτό από τις απαιτούμενες πλειοψηφίες των πιστωτών, αλλά και αν είναι δίκαιο (fair) και δεν οδηγεί σε αθέμιτες διακρίσεις εις βάρος κάποιου πιστωτή.¹¹⁸⁷ Θα πρέπει να διασφαλίζονται, επίσης, τα συμφέροντα των μειοψηφούντων πιστωτών, με τον ίδιο τρόπο όπως στην τυπική δικαστική διαδικασία. Επιπλέον, απαιτείται τήρηση των διατάξεων του ουσιαστικού δικαίου, όπου είναι απαραίτητο.¹¹⁸⁸ Εξαιρέση εισάγεται ως προς την επαρκή πληροφόρηση (adequate information) των πιστωτών του άρθρου 1125 ΠτΚ ΗΠΑ (post-petition disclosure), η οποία, εν προκειμένω, δεν είναι υποχρεωτική.¹¹⁸⁹ Το δικαστήριο ελέγχει τη νομιμότητα της διαδικασίας ψηφοφορίας και κατόπιν αποφαινεται επί του σχεδίου, λαμβάνοντας υπ' όψιν την πλήρωση των προϋποθέσεων επικύρωσης.¹¹⁹⁰

Σκοπός των προσυμφωνημένων σχεδίων είναι η σύντμηση και απλοποίηση της πτωχευτικής διαδικασίας αναδιοργάνωσης, καθώς λειτουργεί προς όφελος της επιχείρησης η ταχεία έξοδό της από την οικονομική κρίση στην οποία έχει περιέλθει.

ι. Διάρκεια διαδικασίας Κεφαλαίου 11 βάσει προσυμφωνημένου σχεδίου αναδιοργάνωσης

Μια προσυμφωνημένη αναδιοργάνωση πραγματοποιείται, κατά μέσο όρο, σε 35 ημέρες και είναι ελκυστική, αν συγκριθεί με μια τυπική διαδικασία του Κεφαλαίου 11, η οποία μπορεί να διαρκέσει επί μακρόν. Στη θεωρία, τα προσυμφωνημένα σχέδια μπορεί να ολοκληρωθούν εντός 28 ημερών.¹¹⁹¹ Εντούτοις, στην πράξη, η διάρκεια είναι μεγαλύτερη, επηρεαζόμενη τόσο από τη διαθεσιμότητα του δικαστηρίου να εκδικάσει την υπόθεση, όσο και από την πρόβλεψη του ίδιου του σχεδίου αναδιοργάνωσης περί θέσεώς του σε ισχύ, η οποία μπορεί να μην συμπίπτει με την επικύρωσή του από το δικαστήριο.¹¹⁹²

¹¹⁸⁴ *In re Energy Future Holdings Corp.* 593 B.R. 217 (Bankr. D. Del. 2018).

¹¹⁸⁵ *In re Seadrill Limited* No. 17-60079 (Bankr. S.D. Tex. Dec 19, 2019) *In re Citadel Broadcasting Corporation* No. 09-17442 (BRL), Jointly Administered (Bankr. S.D.N.Y. May 19, 2010).

¹¹⁸⁶ Turner Karen Lee, *Prepackaged and Pre-arranged Bankruptcies*, *Business Credit*, Vol. 110, No. 7, July/August 2008, σ. 9.

¹¹⁸⁷ §1125(g) και §1126 (b) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁸⁸ Πχ γνωστοποιήσεις στο πλαίσιο του δικαίου κεφαλαιαγοράς. Βλ. Ρόκα Αλ., *Εξυγίανση*, ό.π., σ. 22.

¹¹⁸⁹ Παράγραφοι (a) (1), (b), (d) και λοιπές παράγραφοι του ίδιου άρθρου.

¹¹⁹⁰ Germain, ό.π., σ. 354.

¹¹⁹¹ Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, www.sec.gov/investor/pubs/bankrupt.htm.

¹¹⁹² Βλ. Αυγητίδη, *Εξυγίανση Επιχειρήσεων*, ό.π., σ. 134. Στην υπόθεση *In re Blue Bird Body Co* (Bankr D Nev 2006) το προσυμφωνημένο σχέδιο επικυρώθηκε από το πτωχευτικό δικαστήριο σε σχεδόν μία ημέρα (λιγότερο από 33 ώρες), από την υπαγωγή της εταιρείας στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11! Περισσότερα Eichel, Brenner, ό.π., σ. 158, καθώς και Ρόκας Αλ., *Εξυγίανση*, ό.π., σ. 22.

ii. Κατηγορίες πιστωτών

Στα προσυμφωνημένα σχέδια, όπως και γενικότερα στη διαδικασία αναδιοργάνωσης του Κεφαλαίου 11 του Πτωχευτικού Κώδικα των ΗΠΑ, οι πιστωτές κατηγοριοποιούνται σε ομάδες. Στο αμερικανικό δίκαιο, όπως ελέχθη, ισχύει ο κανόνας της απόλυτης προτεραιότητας (absolute priority rule), σύμφωνα με τον οποίο ικανοποιούνται πρώτα οι απαιτήσεις της πρώτης κατηγορίας πιστωτών, στη συνέχεια της δεύτερης και ούτω καθεξής. Επιγραμματικά, οι κύριες κατηγορίες πιστωτών είναι οι ακόλουθες:¹¹⁹³

α) Ενέγγυοι πιστωτές, των οποίων οι απαιτήσεις ικανοποιούνται πρώτες. Τέτοιοι πιστωτές είναι συχνά οι τράπεζες. Οι απαιτήσεις των ενέγγυων πιστωτών προκύπτουν από συμβάσεις με αντικείμενο την παροχή εμπράγματης ασφάλειας σε περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη.

β) Ανέγγυοι πιστωτές, όπως προμηθευτές και ομολογιούχοι. Ανέγγυοι είναι οι πιστωτές που δεν έχουν εξασφαλισμένη απαίτηση έναντι του οφειλέτη. Βασίζονται στην εκτίμησή τους ότι ο οφειλέτης θα είναι σε θέση να αποπληρώσει τις οφειλές του. Η κατηγορία των ανέγγυων πιστωτών διαιρείται περαιτέρω σε δύο υποκατηγορίες, ήτοι σε προνομιούχους ανέγγυους (unsecured priority creditors) και σε γενικούς ανέγγυους πιστωτές (general unsecured creditors).

Οι απαιτήσεις προνομιούχων ανέγγυων πιστωτών ικανοποιούνται μετά την ικανοποίηση των ενέγγυων πιστωτών. Σύμφωνα με το άρθρο 507 ΠτΚ ΗΠΑ, υπάρχουν δέκα κατηγορίες προνομιούχων ανέγγυων. Προηγούνται τα έξοδα διαχείρισης της επιχείρησης, των οποίων προτάσσονται τα υπερ-προνόμια,¹¹⁹⁴ ακολουθούν οι απαιτήσεις για μισθούς μέχρι ενός ποσού που ανατρέχουν σε 180 ημέρες πριν από την υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, οι ανέγγυες απαιτήσεις, κατά την ίδια περίοδο, που δεν ξεπερνούν συγκεκριμένο ποσό, καθώς και ορισμένες ανέγγυες φορολογικές απαιτήσεις κυβερνητικών αρχών. Οι μισθοί και τα προνόμια που δεν εντάσσονται στις ως άνω κατηγορίες λαμβάνονται ως γενικές ανέγγυες απαιτήσεις.

Σε περίπτωση δανεισμού του οφειλέτη, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του Κεφαλαίου 11 (DIP financing), ο δανειστής ικανοποιείται πρώτος, πριν τις ανωτέρω κατηγορίες, εκτός αν συμφωνηθεί άλλως.¹¹⁹⁵ Όταν ο οφειλέτης χρειάζεται κεφάλαιο για τη λειτουργία της επιχείρησης, μπορεί να το επιτύχει μέσω δανεισμού, με αντάλλαγμα τη λεγόμενη «υπερ-προτεραιότητα», άλλως «υπερπρονόμιο», έναντι άλλων ανέγγυων ή εμπραγμάτως ασφαλισμένων πιστωτών.¹¹⁹⁶

Οι προνομιούχοι ανέγγυοι πιστωτές βρίσκονται σε καλύτερη θέση από τους γενικούς ανέγγυους, των οποίων οι απαιτήσεις σπάνια ικανοποιούνται. Εξάλλου, στην πράξη, οι ενέγγυοι, οι οποίοι θα μπορούσαν να ασκήσουν πίεση για την εξασφάλιση πλεονάζοντος κεφαλαίου προς κάλυψη απαιτήσεων ανέγγυων πιστωτών, ενδιαφέρονται, ως επί το πλείστον, για την εξυπηρέτηση των δικών τους συμφερόντων, ήτοι ικανοποίηση των απαιτήσεών τους στο ακέραιο.

¹¹⁹³ Dunne & Uzzi, ό.π., σ. 4επ.

¹¹⁹⁴ §§ 364 (c) (1) και 507 (b) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁹⁵ Βλ. Dunne & Uzzi, ό.π., σ. 3-4.

¹¹⁹⁶ §364 ΠτΚ ΗΠΑ.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την ανωτέρω εκτεθείσα κατάσταση, η Επιτροπή ABI, προτείνει τη χορήγηση δικαιώματος προαίρεσης (redemption value option) στους ανέγγυους πιστωτές, εφόσον η πτωχευτική περιουσία επαρκεί για την ικανοποίηση των απαιτήσεων της πρώτης τάξης πιστωτών (ενέγγυων), με αποτέλεσμα οι ανέγγυοι να είναι οι αμέσως επόμενοι ως «immediately junior creditors».¹¹⁹⁷ Ενίοτε τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη δεν επαρκούν για την ικανοποίηση των απαιτήσεων όλων των προνομιούχων ανέγγυων. Σε αυτή την περίπτωση, οι απαιτήσεις των γενικών ανέγγυων πιστωτών δεν ικανοποιούνται.

γ) Μέτοχοι-Εταίροι

Υπό τον όρο «equity security holder» λογίζεται ο μέτοχος ή ο εταίρος σε εταιρεία περιορισμένης ευθύνης ή ο έχων δικαίωμα αγοράς, πώλησης ή εγγραφής μετοχών ή αξιογράφων.¹¹⁹⁸ Πάντως, σε περίπτωση που στο προσυμφωνημένο σχέδιο αναδιοργάνωσης εμπεριέχεται όρος πώλησης αξιογράφων (securities), προβλέπεται η, υπό προϋποθέσεις, εγγραφή τους στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.¹¹⁹⁹ Η εν λόγω κατηγορία πιστωτών είναι η τελευταία που ικανοποιείται από την αναδιοργάνωση ή την εκποίηση της επιχείρησης στο πλαίσιο πώλησης της επιχείρησης κατά το άρθρο 363 ΠτΚ ΗΠΑ.

α. Κατάσταση πιστωτών

Στην περίπτωση του Κεφαλαίου 11, οι πιστωτές δεν χρειάζεται να προβούν σε αναγγελία των απαιτήσεών τους, εν αντιθέσει με ό,τι συμβαίνει στα κεφάλαια 7, 12 και 13 του ΠτΚ ΗΠΑ, καθώς οι απαιτήσεις τους αποτυπώνονται στη σχετική κατάσταση που υποβάλλει ο οφειλέτης και αποκαλείται «debtor's bankruptcy schedules». Αν κάποια απαίτηση δεν συμπεριλαμβάνεται στον εν λόγω κατάλογο, ο πιστωτής οφείλει να την αναγγείλει, εκτός αν πρόκειται για αμφισβητούμενη ή υπό αίρεση ή μη χρηματικώς αποτιμητή απαίτηση.¹²⁰⁰

β. Μη θιγόμενοι πιστωτές

Ως μη θιγόμενοι πιστωτές θεωρούνται, σύμφωνα με το άρθρο 1124 ΠτΚ ΗΠΑ, οι έχοντες απαιτήσεις, οι οποίες δεν θίγονται από το σχέδιο αναδιοργάνωσης ούτε μεταβάλλονται άλλως τα νομικά και συμβατικά δικαιώματα των πιστωτών. Όπως προελέχθη, οι μη θιγόμενοι πιστωτές δεν έχουν δικαίωμα φήφου στην ψηφοφορία του σχεδίου αναδιοργάνωσης, δεδομένου ότι οι απαιτήσεις τους δεν θίγονται.

iii. Αυτόματη αναστολή ατομικών διοικτικών μέτρων

Βάσει του άρθρου 362 ΠτΚ ΗΠΑ, η αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 επιφέρει την αυτόματη αναστολή των ατομικών διοικτικών μέτρων κατά του οφειλέτη.¹²⁰¹ Στην περίπτωση των προσυμφωνημένων σχεδίων, η αναστολή δεν καλύπτει την εξωδικαστική διαδικασία, ήτοι τις διαπραγματεύσεις και την ψηφοφορία. Ωστόσο, είναι δυνατό να συμφωνηθεί αναστολή ορισμένων διώξεων από όλους τους πιστωτές ή από συγκεκριμένη ομάδα, προς διατήρηση της αξίας της επιχείρησης. Η αυτοδίκαιη αναστολή επέρχεται από τη

¹¹⁹⁷ Περισσότερα βλ. De Weijts & Wessels, ό.π., σ. 11-13, καθώς και Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 207επ.

¹¹⁹⁸ §101 (16), (17) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹¹⁹⁹ Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, www.sec.gov/investor/pubs/bankrupt.htm.

¹²⁰⁰ Περισσότερα Germain, ό.π., σ. 355επ.

¹²⁰¹ Dunne & Uzzi, ό.π., σ. 9.

συνυποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 και επικύρωσης του προσυμφωνημένου σχεδίου μέχρι την έκδοση επικυρωτικής ή απορριπτικής δικαστικής απόφασης.¹²⁰²

Ως γενικός κανόνας του άρθρου 362ΠτΚ ΗΠΑ, η αυτόματη αναστολή καταλαμβάνει απαιτήσεις και αξιώσεις που γεννήθηκαν πριν την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11. Ενδεικτικά, αναστέλλεται η έναρξη ή συνέχιση δικαστικής, διοικητικής ή άλλης ενέργειας ή συλλογικής διαδικασίας κατά του οφειλέτη, η οποία είχε ή θα μπορούσε να έχει ξεκινήσει πριν την έναρξη της διαδικασίας. Επίσης, καταλαμβάνονται μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης, που έχουν επιβληθεί με απόφαση που έχει εκδοθεί πριν την υποβολή αίτησης για υπαγωγή στο Κεφάλαιο 11. Ακόμη, αναστέλλεται η έναρξη ή συνέχιση διαδικασίας ενώπιον του Φορολογικού Δικαστηρίου (US Tax Court) για υποθέσεις φορολογικής αφερεγγυότητας.

Εξαιρέσεις στον κανόνα της αυτόματης αναστολής τίθενται στην παράγραφο (b) του εν λόγω άρθρου. Συγκεκριμένα, εξαιρείται, μεταξύ άλλων, η έναρξη ή συνέχιση ποινικών δικών κατά του οφειλέτη ή δικών που έχουν ως αντικείμενό τους οικογενειακού δικαίου διαφορές, ζητήματα επιστροφής φόρων, θέματα που αφορούν σε παράβαση της νομοθεσίας για παραγωγή, αποθήκευση και χρήση χημικών όπλων, ζητήματα απορρέοντα από συμφωνίες χρηματοοικονομικής ασφάλειας, θέματα παρακράτησης εισοδήματος για απόδοση συνταξιοδοτικών εισφορών. Επίσης, δεν αναστέλλεται η διενέργεια ελέγχων φορολογικής φύσεως.¹²⁰³ Για παράδειγμα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ο ενέγγυος πιστωτής, κατόπιν σχετικής αιτήσεώς του προς το πτωχευτικό δικαστήριο, μπορεί να επιτύχει την εξαίρεσή του από την αυτόματη αναστολή, ειδικά όταν κρίνεται ότι η διατήρηση συγκεκριμένου περιουσιακού στοιχείου δεν είναι απαραίτητη για την επιτυχία του σχεδίου αναδιοργάνωσης. Έτσι, ο πιστωτής μπορεί να προβεί σε πώληση ή κατάσχεση του συγκεκριμένου περιουσιακού στοιχείου.¹²⁰⁴

Εξαίρεση εισάγεται από το νόμο σε περίπτωση έξωσης του οφειλέτη από ακίνητο του πιστωτή, στο οποίο κατοικεί, δυνάμει σύμβασης μισθώσεως. Η έξωση μπορεί να ολοκληρωθεί, κατά τη διαδικασία αναδιοργάνωσης, ανεξαρτήτως ισχύος της αυτόματης αναστολής, όταν έχει εκδοθεί διαταγή απόδοσης του μισθίου πριν την υποβολή αίτησης υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11¹²⁰⁵ ή, όταν ο οφειλέτης δημιουργεί φθορές ή προβαίνει σε παράνομη χρήση του μισθίου.¹²⁰⁶ Κατ' εξαίρεση, μπορεί να διαταχθεί η άρση της αναστολής, κατόπιν αιτήσεως έχοντος έννομο συμφέρον, προκειμένου να αποφευχθεί ανεπανόρθωτη βλάβη σε κάποιο ακίνητο της περιουσίας.¹²⁰⁷

α. Διάρκεια αυτόματης αναστολής

Η διάρκεια ισχύος της αναστολής εκτείνεται, πλην εξαιρέσεων που εισάγονται με τις παραγράφους (d), (e), (f) και (h) του άρθρου 362ΠτΚ ΗΠΑ, μέχρις ότου α) παύσει να αποτελεί μέρος της περιουσίας του οφειλέτη περιουσιακό στοιχείο στο οποίο θα μπορούσε να επιβληθεί κατάσχεση, σε περίπτωση μη υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11, β) ολοκληρωθεί η διαδικασία ή

¹²⁰² Περισσότερα Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 84επ.

¹²⁰³ Στην εν λόγω παράγραφο του άρθρου 362 ΠτΚ ΗΠΑ αναφέρονται κι άλλες εξαιρέσεις.

¹²⁰⁴ §362 (d) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²⁰⁵ §362 (b) (22) ΠτΚ.

¹²⁰⁶ Σχετικά §362 (b) (23), σε συνδυασμό με (a) (3) και (m) ΠτΚ ΗΠΑ. Οι εν λόγω δύο εξαιρέσεις στην περίπτωση της έξωσης εισήχθησαν το 2005.

¹²⁰⁷ §362 (f) ΠτΚ ΗΠΑ.

απορριφθεί η αίτηση υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11, γ) παύσει υπό προϋποθέσεις, η ισχύς της αυτόματης αναστολής με δικαστική απόφαση ή δ) τεθεί εξαίρεση ισχύος ως προς ορισμένους πιστωτές.¹²⁰⁸

Η διάρκεια αναστολής μπορεί να είναι περιορισμένη, εάν, ένα έτος πριν την υποβολή της αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, εκκρεμούσε δίκη κατά του οφειλέτη, η οποία απορρίφθηκε. Αν, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα που προηγείται της αίτησης, εκκρεμούσαν δύο υποθέσεις, η αυτόματη αναστολή δεν ισχύει, εκτός αν υποβληθεί σχετική αίτηση από τον οφειλέτη.¹²⁰⁹

β. Ολική ή μερική ανάκληση αυτοδίκαιης αναστολής διώξεων

Δυνάμει του άρθρου 362 (d) ΠτΚ ΗΠΑ, το δικαστήριο μπορεί, κατόπιν ακροαματικής διαδικασίας, μετά από υποβολή αίτησης έχοντος έννομο συμφέρον,¹²¹⁰ να διατάξει τον τερματισμό, την ακύρωση, την τροποποίηση ή την ισχύ της αναστολής, υπό προϋποθέσεις, για λόγους ενδεχομένως έλλειψης πρόσφορης προστασίας¹²¹¹ των πιστωτών ή χαρακτηρισμού κάποιου περιουσιακού στοιχείου ως μη απαραίτητου για μια αποτελεσματική αναδιοργάνωση.¹²¹²

Επίσης, ανάκληση εν ευρεία εννοία, συμπεριλαμβανομένης ακύρωσης και παύσης ισχύος αυτοδίκαιης αναστολής, μπορεί να επιδικασθεί, όταν πιθανολογείται ύπαρξη βάσιμης προσδοκίας επικύρωσης του υποβληθέντος σχεδίου αναδιοργάνωσης ή όταν ο ίδιος ο οφειλέτης, σε μηνιαία βάση, καταβάλλει σε πιστωτή, του οποίου η απαίτηση εξασφαλίζεται από συγκεκριμένο ακίνητο, ποσά από εισοδήματα προκύπτοντα από ενοίκια ή άλλη χρήση του εν λόγω ακινήτου. Ακόμη, τροποποίηση μπορεί να τεθεί από το πτωχευτικό δικαστήριο στην περίπτωση που διαπιστωθεί ότι η υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 είναι μέρος σχεδίου του οφειλέτη, με απώτερο σκοπό να καθυστερήσει, να εμποδίσει ή να εξαπατήσει τους πιστωτές.¹²¹³

γ. Διάρκεια ισχύος ανάκλησης αναστολής διώξεων

Οι εξαιρέσεις στον κανόνα αυτοδίκαιης αναστολής που διατάσσονται με δικαστική απόφαση, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο (d) του άρθρου 362 ΠτΚ ΗΠΑ, ισχύουν για τριάντα ημέρες από την υποβολή του σχετικού αιτήματος στο πτωχευτικό δικαστήριο, εκτός αν το δικαστήριο αποφασίσει παράταση της προθεσμίας, ιδίως όταν εκκρεμεί ο ορισμός της δικασίμου. Προβλέπεται επίσης η δυνατότητα παράτασης ισχύος της διαταχθείσας εξαίρεσης κατόπιν συναίνεσης των εχόντων έννομο συμφέρον αλλά και όταν το δικαστήριο κρίνει επιβεβλημένη την παράταση λόγω επιτακτικής ανάγκης.¹²¹⁴

¹²⁰⁸ Αναλυτικά βλ. §362 (c) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²⁰⁹ §362 (c) (4) ΠτΚ ΗΠΑ. Οι ρυθμίσεις αυτές προστέθηκαν με την «Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act» του 2005.

¹²¹⁰ Βλ. επίσης Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 17.

¹²¹¹ Lack of adequate protection.

¹²¹² McCormack, ό.π., σ. 187.

¹²¹³ Ειδικότερα §362 (d) (4) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²¹⁴ Αναλυτικά §362 (e) ΠτΚ ΗΠΑ.

δ. Έκταση αναστολής

Κατ' αρχήν, η αυτόματη αναστολή δεν εκτείνεται σε θυγατρικές εταιρείες, διευθυντές και στελέχη της επιχείρησης. Κατ' εξαίρεση, υπό προϋποθέσεις, είναι δυνατό το δικαστήριο να διατάξει την επέκταση της αναστολής και σε αυτές τις κατηγορίες.¹²¹⁵

ε. Αναστολή διώξεων κατά τις διαπραγματεύσεις

Κατά τις διαπραγματεύσεις, ο οφειλέτης δεν χαίρει του προνομίου της αυτόματης αναστολής. Επομένως, οι πιστωτές έχουν στη διάθεσή τους όλες τις ατομικές τους διώξεις. Ωστόσο, είναι δυνατό να υπογραφεί συμφωνία με ορισμένους πιστωτές, στην οποία να αναφέρεται ότι, για κάποιο χρονικό διάστημα και εν μέσω διαπραγματεύσεων για τη σύναψη προσυμφωνημένου σχεδίου αναδιοργάνωσης, συμφωνείται η μερική ή ολική αναστολή των ατομικών διώξεων κατά του οφειλέτη. Βέβαια, αν και οι δύο πλευρές (οφειλέτης-πιστωτές) επιθυμούν την αναδιοργάνωση της επιχείρησης, οι συζητήσεις θα επικεντρώνονται στην ίδια την αναδιοργάνωση και όχι στην πρόληψη βιαστικών κινήσεων πιστωτών κατά του οφειλέτη.

στ. Μικρές επιχειρήσεις και αυτόματη αναστολή

Σύμφωνα με την παράγραφο (n) (1) του άρθρου 362 ΠτΚ ΗΠΑ, η αυτόματη αναστολή που προβλέπεται στην παράγραφο (a) δεν εφαρμόζεται, όταν στο πρόσωπο του οφειλέτη εκκρεμεί, κατά το χρόνο υποβολής αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, δίκη σχετική με μικρή επιχείρηση ή έχει εκδοθεί, δύο έτη πριν από την νέα υποβολή αίτησης υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11, σχετική οριστική απόφαση που απορρίπτει την αίτηση ή επικυρώνει το προταθέν σχέδιο αναδιοργάνωσης μικρής επιχείρησης ή ο νυν οφειλέτης έχει εξαγοράσει όλα τα περιουσιακά στοιχεία που ανήκαν στον οφειλέτη μικρής επιχείρησης, εκτός αν αποδειχθεί ότι η εξαγορά πραγματοποιήθηκε καλή τη πίστει.

Κατ' εξαίρεση, η αυτόματη αναστολή επέρχεται, στην περίπτωση υποβολής ακούσιας αίτησης, εφόσον αποδεικνύεται ότι δεν πρόκειται για συμπαιγνία οφειλέτη-πιστωτών ή, εφόσον εκκρεμεί άλλη υπόθεση για μικρή επιχείρηση, αποδεικνύεται ότι η νέα υποβολή αίτησης προέκυψε από περιστάσεις μη προβλέψιμες και μη ευρισκόμενες υπό τον έλεγχο του οφειλέτη. Επίσης, ισχύει η αυτόματη αναστολή, σε περίπτωση που πιθανολογείται ότι το δικαστήριο θα επικυρώσει ένα βιώσιμο σχέδιο (όχι όμως σχέδιο ρευστοποίησης) εντός ευλόγου χρόνου.¹²¹⁶

ζ. Αιτήματα μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης επί προσυμφωνημένου σχεδίου αναδιοργάνωσης

Κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, στην οποία έχει συνυποβληθεί το προσυμφωνημένο σχέδιο αναδιοργάνωσης, και μέχρι την έκδοση σχετικής δικαστικής απόφασης, είναι δυνατή η υποβολή διαφόρων αιτημάτων προς έγκριση από το δικαστήριο, τα πιο συνηθισμένα εκ των οποίων είναι: εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της αυτόματης αναστολής, χρήση χρηματικής ή χρηματικώς αποτιμητής εμπράγματης ασφάλειας,¹²¹⁷ καθώς και επίτευξη πίστωσης. Μπορεί, επίσης, να

¹²¹⁵ Βλ. Germain, ό.π., σ. 114επ. Dunne & Uzzi, ό.π., σ. 5επ.

¹²¹⁶ §362 (n) (2) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²¹⁷ Cash collateral, όπως ορίζεται στο άρθρο 363 (a) ΠτΚ ΗΠΑ ως «cash, negotiable instruments, documents of title, securities, deposit accounts, or other cash equivalents whenever acquired in which the estate and an entity other than the estate have an interest and includes the proceeds, products, offspring, rents, or profits of property and the fees, charges, accounts or other payments for the use or occupancy of rooms and other public facilities in hotels, motels, or other lodging properties subject to a security interest as provided in section 552 (b) of this title,

εγερθούν ζητήματα από τον οφειλέτη σχετικά με εκκρεμείς συμβάσεις ή μισθώσεις που δεν έχουν λήξει.¹²¹⁸

Επίσης, ο νόμος παρέχει δυνατότητα στον οφειλέτη να κινήσει διαδικασία που ονομάζεται «διαδικασία κατ' αντιμωλία» (adversary proceeding), προκειμένου να ανακτηθούν χρήματα ή ακίνητα της περιουσίας. Η εν λόγω διαδικασία μπορεί να λάβει τη μορφή αγωγής με αίτημα την αποφυγή α) επιβολής ενεχύρου, β) χορήγησης προτιμήσεων, γ) δόλιων μεταβιβάσεων και δ) μεταβιβάσεων μετά την υπαγωγή στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11.¹²¹⁹ Δεν αποκλείεται να έχουν συμπεριληφθεί στο σχέδιο αναδιοργάνωσης εκτιμήσεις σχετικά με την επίδραση τυχόν θετικής έκβασης σχετικών αγωγών ως προς την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών.

iv. Ειδικότερα ζητήματα

a. Νέες χρηματοδοτήσεις

Το ζήτημα των νέων χρηματοδοτήσεων ρυθμίζεται από το άρθρο 364 ΠτΚ ΗΠΑ, σύμφωνα με το οποίο αναζητείται πρωτίστως χρηματοδότηση χωρίς παροχή εμπράγματης ασφάλειας, κατά τη συνήθη λειτουργία της επιχείρησης, με σκοπό την κάλυψη διαχειριστικών αναγκών.¹²²⁰ Αν αυτό δεν είναι εφικτό, η χρηματοδότηση μπορεί να ληφθεί με αντάλλαγμα: α) το υπερπρόνιο ικανοποίησης της απαίτησης πριν από οποιαδήποτε διαχειριστική δαπάνη είτε β) την εμπράγματη ασφάλεια σε κάποιο ελεύθερο από βάρη περιουσιακό στοιχείο είτε γ) την εμπράγματη ασφάλεια σε κάποιο ήδη βεβαρημένο περιουσιακό στοιχείο. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ενημέρωση των πιστωτών και η δικαστική απόφαση.

Δεν είναι, πάντως, ασυνήθιστο η υπαχθείσα στο Κεφάλαιο 11 επιχείρηση να έχει συστήσει στα ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού της (liquid assets) καθώς και στις βραχυπρόθεσμες ταμειακές ροές της (near-term cash flows) εξασφαλίσεις με χρηματικά διαθέσιμα (cash collaterals) σε πιστωτές της. Προκειμένου να χρησιμοποιηθεί η εν λόγω εξασφάλιση, θα πρέπει ο οφειλέτης να λάβει τη συναίνεση του ενέγγυου πιστωτή υπέρ του οποίου έχει συσταθεί η εξασφάλιση καθώς και την έγκριση του πτωχευτικού δικαστηρίου.¹²²¹ Η χρήση ενός βεβαρημένου στοιχείου της περιουσίας δεν πρέπει, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 364 ΠτΚ ΗΠΑ, να θίγει τα συμφέροντα του ενέγγυου πιστωτή. Γι' αυτό, απαιτείται, εκ του νόμου, η εύρεση άλλων πρόσφορων μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος που να προστατεύουν επαρκώς την απαίτηση του ενέγγυου πιστωτή. Για την επαρκή προστασία (adequate protection) του πιστωτή αποφαινεται το πτωχευτικό δικαστήριο, καθώς η εκποίηση του εν λόγω περιουσιακού στοιχείου βρίσκεται εκτός ορίων της συνήθους λειτουργίας της επιχείρησης.

Ως επαρκής προστασία του ενέγγυου πιστωτή θεωρείται η προστασία της αξίας της εξασφάλισης που έχει λάβει, ώστε να μην μειωθεί, κατά τη διάρκεια διαδικασίας αναδιοργάνωσης. Η προστασία μπορεί να λάβει τη μορφή περιοδικών πληρωμών, πληρωμών τόκων ή αντικατάστασης εμπράγματης ασφάλειας με άλλο περιουσιακό αντικείμενο. Επαφίεται

whether existing before or after the commencement of a case under this title». / Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 92.

¹²¹⁸ Germain, ό.π., σ. 138επ.

¹²¹⁹ Περισσότερα, Rule 7001 Federal Rules of Bankruptcy Procedure, 2020 Edition.

¹²²⁰ §364 (a) και (b) ΠτΚ ΗΠΑ Για τις νέες χρηματοδοτήσεις βλ. επίσης Dunne & Uzzi, ό.π., σ. 15-16.

¹²²¹ §363 (a), (c) (2) ΠτΚ ΗΠΑ.

στην κρίση του δικαστηρίου να αποφανθεί αν η προστασία είναι επαρκής.¹²²² Σε περίπτωση που κριθεί ότι η προστασία δεν είναι επαρκής, τότε θεμελιώνεται δικαίωμα του ενέγγυου πιστωτή να ζητήσει άρση της αυτόματης αναστολής στο πρόσωπό του και να προβεί σε κατάσχεση του εξασφαλισμένου.¹²²³

Πιστωτές μειωμένης εξασφάλισης

Χρηματοδότηση θα μπορούσε, επίσης, να επιτευχθεί μέσω πιστωτών μειωμένης εξασφάλισης, όπως μετόχων καθώς και της μητρικής εταιρείας, οι οποίοι αναλαμβάνουν τον κίνδυνο να ενισχύσουν την προσπάθεια της αφερέγγυας επιχείρησης,¹²²⁴ καλύπτοντας την ανάγκη της σε ρευστό, αποδεχόμενοι τον υψηλό κίνδυνο που αναλαμβάνουν και γνωρίζοντας ότι υπάρχει περίπτωση μη ικανοποίησής τους, σε περίπτωση εκκαθάρισης.

Μια συμφωνία μειωμένης εξασφάλισης είναι εκτελεστή στον ίδιο βαθμό που είναι εκτελεστή στο εξωπτωχευτικό εφαρμοστέο δίκαιο.¹²²⁵ Επίσης, οι απαιτήσεις αποζημίωσης από την ακύρωση πώλησης ή αγοράς τίτλου του οφειλέτη θεωρούνται μειωμένης εξασφάλισης και κατατάσσονται ύστερα από τις προνομιακές ή ίσες απαιτήσεις.¹²²⁶ Το δικαστήριο μπορεί να προβεί σε υποβίβαση μιας απαίτησης, ιδίως αν διαπιστώσει παραβίαση της αρχής «υποταγής» των απαιτήσεων των μετόχων (equitable subordination).¹²²⁷ Η υποβίβαση μπορεί να είναι μερική ή ολική, ενώ μπορεί να ληφθούν υπ' όψιν κριτήρια που έχουν γίνει δεκτά από τη νομολογία, η εφαρμογή των οποίων οδηγεί σε τροποποίηση της σειράς κατάταξης των πιστωτών.¹²²⁸ Με την ίδια λογική, επιτρέπεται η ικανοποίηση ανέγγυου πιστωτή, υπό προϋποθέσεις, κατά παρέκκλιση του κανόνα της απόλυτης προτεραιότητας.¹²²⁹

Χρηματοδότηση μετά την υποβολή αίτησης υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11

Η χρηματοδότηση που επιτυγχάνεται από τον οφειλέτη που διατηρεί τη διοίκηση της επιχείρησής του (Debtor in Possession-DIP) ονομάζεται «DIP financing».¹²³⁰ Η επαρκής χρηματοδότηση βρίσκεται στην καρδιά του Κεφαλαίου 11. Επειδή πολλοί οφειλέτες υπάγονται στο εν λόγω Κεφάλαιο χωρίς επαρκή ρευστότητα για τη λειτουργία της επιχείρησής τους, αναζητούν τη σύναψη δανείων «DIP Loans», με άμεσο σκοπό να ομαλοποιήσουν τις εμπορικές πιστώσεις και με απώτερο στόχο να αποφύγουν την εκκαθάριση. Αν και ο Πτωχευτικός Κώδικας των ΗΠΑ προσφέρει προστασία σχεδιασμένη να παρακινήσει τους ήδη υπάρχοντες

¹²²² Αναλυτικά για το ισχύον καθεστώς, καθώς και για τις προτάσεις τροποποίησης του εν λόγω κριτηρίου βλ. Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 68-72.

¹²²³ Skadden, Overview of ABI Commission Report and Recommendation on the Reform of Chapter 11 of the Bankruptcy Code, Skadden, Arps, Slate, Meagher & Flom LLP & Affiliates, 2014, σ. 2-3 ([www.skadden.com/http://www.skadden.com/newsletters/Overview_of_ABI_Commission_Report_and_Recommendation_on_the_Reform_of_Chapter_11_of_the_Bankruptcy_Code.pdf](http://www.skadden.com/newsletters/Overview_of_ABI_Commission_Report_and_Recommendation_on_the_Reform_of_Chapter_11_of_the_Bankruptcy_Code.pdf)).

¹²²⁴ Αφερέγγυας, υπό την έννοια ότι αντιμετωπίζει προβλήματα ρευστότητας. Πάντως, αν μία επιχείρηση δεν αντιμετωπίζει ή δεν προβλέπει ότι θα αντιμετωπίσει στο άμεσο μέλλον προβλήματα ικανοποίησης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεών της, δεν αποφασίζει να υπαχθεί στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11.

¹²²⁵ §510 (a) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²²⁶ Εκτός αν πρόκειται για κοινές μετοχές, οπότε αντιμετωπίζονται το ίδιο με τις κοινές μετοχές. §510 (b) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²²⁷ §510 (c) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²²⁸ Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 161επ.

¹²²⁹ Έννοια του κρίσιμου πιστωτή «critical vendor» Βλ. παρακάτω σ. 183

¹²³⁰ Αναλυτικά για το DIP Financing βλ. Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 89επ. *In re Yukos Oil Co*, 321 B.R. 396 (Bankr. S.D. Tex. 2005).

πιστωτές να χρηματοδοτήσουν την επιχείρηση, ιδίως μέσω των λεγόμενων υπερ-προνομίων (άρθρα 364 και 507 (a) ΠτΚ ΗΠΑ), δεν είναι πάντα αρκετή για την επίτευξη χρηματοδότησης μιας ήδη αφερέγγυας επιχείρησης, ιδίως όταν διαθέτει λίγα ή και καθόλου περιουσιακά στοιχεία ελεύθερα από βάρη.¹²³¹ Η πρακτική της DIP Financing συνδέεται με τις λεγόμενες συμφωνίες μεταξύ των πιστωτών (inter-creditor agreements) και την πρακτική των roll-up.¹²³²

Ειδικότερα, ως προς τις συμφωνίες μεταξύ των πιστωτών, συνήθως προβλέπεται ο αποκλεισμός ενός ανέγγυου πιστωτή από την υποβολή προσφοράς χρηματοδότησης, κατά το διάστημα που έπεται της αίτησης υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11, εκτός εάν έχει την έγκριση των ενέγγυων πιστωτών. Ωστόσο, η εν λόγω πρακτική δυσχεραίνει τη λειτουργία της επιχείρησης ειδικά όταν ο οφειλέτης δεν έχει λάβει μέρος στη συμφωνία, αφαιρώντας, στην ουσία, από τον οφειλέτη τη δυνατότητα αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης.¹²³³

Στις περιπτώσεις roll-up, η νέα χρηματοδότηση της επιχείρησης επιτυγχάνεται από τους ήδη υφιστάμενους πιστωτές της. Δέλεαρ αποτελεί το γεγονός ότι η απαίτησή τους παύει να αντιμετωπίζεται ως απαίτηση γεννηθείσα πριν την υποβολή αίτησης υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11 ΠτΚ ΗΠΑ, οπότε ακολουθεί την αναδιάρθρωση του χρέους, αλλά ως γεννηθείσα μετά την υποβολή της αίτησης, οπότε είναι δεκτική προνομιακής μεταχείρισης και ικανοποιείται στο ακέραιο.¹²³⁴

Χρηματοδότηση κατά το διάστημα των εξωδικαστικών διαπραγματεύσεων

Κατά τη διάρκεια εξωδικαστικών διαπραγματεύσεων μπορεί επίσης να είναι απαραίτητη η νέα χρηματοδότηση της εταιρείας. Εφόσον οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται καλόπιστα και πιθανολογείται ότι η σχεδιαζόμενη αναδιοργάνωση θα είναι επιτυχημένη, οι παλαιοί ή νέοι πιστωτές μπορεί να αναλάβουν τον κίνδυνο χρηματοδότησης της επιχείρησης, με την προοπτική ότι η τελευταία καθίσταται ικανή να υπερνικήσει τα προβλήματά της.

Η έννοια του «κρίσιμου» πιστωτή (critical vendor)

Η διαδικασία του Κεφαλαίου 11 διέπεται από δύο βασικές αρχές, ήτοι απαγόρευση πληρωμών οφειλών που γεννήθηκαν πριν την υποβολή αίτησης υπαγωγής στην εν λόγω διαδικασία, καθώς και ισότιμη μεταχείριση πιστωτών. Κατ' εξαίρεση των βασικών αυτών αρχών, αναπτύχθηκε η έννοια του κρίσιμου πιστωτή,¹²³⁵ ο οποίος τυγχάνει ευνοϊκής μεταχείρισης και τελικά λαμβάνει ικανοποίηση της απαίτησής του, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

Ήδη από τον 19^ο αιώνα είχε γίνει παραδεκτό ότι, εκ των πραγμάτων, κάποιοι πιστωτές είναι πιο σημαντικοί από άλλους και ότι αν δεν ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις τους, τότε ελλοχεύει ο

¹²³¹ Μελέτη ISTA, ό.π., σ. 53-54. Για τις προτάσεις της Επιτροπής ABI βλ. Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 73επ.

¹²³² Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 91επ. Περισσότερα, Gerber Perlman F. (Editor), Debtor in Possession Financing, Funding a Chapter 11 Case, ABI, 2012, ιδίως Κεφάλαια 4 (Security and DIP Lender Protections), 7 (Approval of the DIP Financing Order).

¹²³³ Βλ. Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 91.

¹²³⁴ Βλ. Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 91επ.

¹²³⁵¹²³⁵ Για την έννοια του critical vendor ή key vendor βλ. αναλυτικά, Erens B. and Hoffmann T., The Triumph of the Trade Creditor in Chapter 11 Reorganizations, Pratt's Journal Bankruptcy Law, January 2013. *In the matter of Kmart Corp.* 359 F. 3d 866 (7th Cir. 2004).

κίνδυνος βλάβης της διαδικασίας αναδιοργάνωσης.¹²³⁶ Στην κατηγορία των ιδιαίτερα σημαντικών πιστωτών συγκαταλέγονται οι εργαζόμενοι, οι οποίοι, αν και θεωρούνται προνομιούχοι ανέγγυοι πιστωτές, υπαγόμενοι στην τέταρτη και πέμπτη τάξη,¹²³⁷ τυγχάνουν περαιτέρω ευνοϊκής μεταχείρισης, καθώς τους επιτρέπεται να υποβάλουν αίτηση εξαίρεσης από την αυτόματη αναστολή ως προς την καταβολή αποδοχών που γεννήθηκαν πριν την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία.¹²³⁸ Ως προς τις αποδοχές κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, αυτές καταβάλλονται στο πλαίσιο της συνήθους λειτουργίας της επιχείρησης.

Άλλοι κρίσιμοι πιστωτές ή πιστωτές-κλειδιά μπορεί να είναι όσοι παρέχουν υπηρεσίες στον οφειλέτη (τεχνικές, κοινής ωφελείας, υπηρεσίες πληροφορικής) ή προμηθεύουν προϊόντα ή πρόκειται για προμηθευτές που είναι δύσκολο να αντικατασταθούν. Συχνά οι πιστωτές-κλειδιά ζητούν από τον οφειλέτη διαβεβαίωση ότι σκοπεύει να διατηρήσει λειτουργούσα την επιχείρησή του. Όταν πρόκειται για μοναδικό προμηθευτή ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας, απαραίτητης για τη λειτουργία της επιχείρησης, ήτοι όταν υπάρχει άμεση σχέση εξάρτησης της ίδιας της ύπαρξης της επιχείρησης από την προμήθεια του συγκεκριμένου προϊόντος ή υπηρεσίας, τότε είναι δυνατό να επιτρέπεται η εξαίρεση του εν λόγω πιστωτή από την απαγόρευση πληρωμών, κατ' εξαίρεση της συνήθους λειτουργίας της επιχείρησης και της αρχής της ισότιμης μεταχείρισης των πιστωτών. Επίσης, έστω κι αν η λύση για τη μη χορήγηση εξαίρεσης είναι η αλλαγή προμηθευτή, στην πραγματικότητα, οποιαδήποτε αλλαγή είναι συχνά δυσχερής και δαπανηρή.¹²³⁹

β. Συμψηφισμός απαιτήσεων

Δυνάμει του άρθρου 362 (α) (7) ΠτΚ ΗΠΑ, ο κανόνας της αυτόματης αναστολής εκτείνεται και στην περίπτωση του συμψηφισμού. Συνεπώς, αναστέλλεται, καταρχήν, ο συμψηφισμός μεταξύ οποιασδήποτε οφειλής προς τον οφειλέτη, η οποία γεννήθηκε πριν την έναρξη της διαδικασίας, και αντίστοιχης απαιτήσεως του πιστωτή. Ο κανόνας αυτός αίρεται, όταν πρόκειται για πιστωτή, που φέρει την ιδιότητα χρηματιστή, χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, συμμετέχοντος σε συμφωνία επαναγοράς (repos) ή υπάγεται στις λοιπές κατηγορίες που αναφέρονται στις παραγράφους (6) και (7) του άρθρου 362 ΠτΚ ΗΠΑ. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η άσκηση του δικαιώματος συμψηφισμού δεν καταλαμβάνεται από την αυτόματη αναστολή, που κατ' αρχήν ισχύει από την υποβολή αίτησης υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11. Έτσι, δύναται να ασκηθεί το συμβατικό δικαίωμα περί συμψηφισμού των απαιτήσεων του πιστωτή με τις υποχρεώσεις του οφειλέτη, στο πλαίσιο των όσων ισχύουν βάσει των σχετικών συμβάσεων που έχουν συναφθεί μεταξύ τους. Ο νόμος προβλέπει δυνατότητα συμψηφισμού και στο πλαίσιο συμβάσεων ανταλλαγής (swap),¹²⁴⁰ αλλά και των κυρίων συμφωνιών συμψηφισμού (master netting agreements).¹²⁴¹

¹²³⁶ Ήδη από το 1882, στην υπόθεση *Miltenberger v. Logansport, Crawfordsville & Southwestern Railway Company*, 106 U.S. 286 (1882) είχε καταδειχθεί η σημασία πληρωμής κάποιων ανέγγυων πιστωτών έναντι άλλων βλ. Erens & Hoffmann, ό.π., σ. 6επ.

¹²³⁷ §507 (α) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²³⁸ Για τη δυνατότητα καταβολής των αποδοχών που γεννήθηκαν πριν την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 βλ. Erens & Hoffmann, ό.π., σ. 6.

¹²³⁹ Βλ. σχετικά, Erens & Hoffmann, ό.π., σ. 9-10.

¹²⁴⁰ §362 (b) (17) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²⁴¹ §362 (b) (27) ΠτΚ ΗΠΑ. Για το θέμα του συμψηφισμού βλ. επίσης, Dunne & Uzzi, ό.π., σ. 6.

Σύμφωνα με το άρθρο 553 ΠτΚ ΗΠΑ, εκτός των όσων ισχύουν στα άρθρα 362 και 363 ΠτΚ ΗΠΑ, ο συμψηφισμός, όταν επιτρέπεται, αφορά απαιτήσεις που είχαν γεννηθεί πριν την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ. Οι απαιτήσεις αυτές δεν πρέπει, όμως, να αφορούν α) απαγορευμένες δικαιοπραξίες, β) απαιτήσεις που μεταβιβάστηκαν στον πιστωτή από άλλο πρόσωπο και όχι τον οφειλέτη μετά την έναρξη της διαδικασίας ή στο διάστημα των ενενήντα ημερών πριν την αίτηση, καθώς και αντίστοιχες απαιτήσεις του οφειλέτη που προέκυψαν από τέτοιο πιστωτή, ενόσω ο οφειλέτης ήταν αφερέγγυος ή στο διάστημα των ενενήντα ημερών που προηγείται της αίτησης ή που πραγματοποιήθηκαν, με σκοπό να αποκτηθεί δικαίωμα συμψηφισμού κατά του οφειλέτη.¹²⁴²

Ανάκληση συμψηφισμού είναι δυνατή, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 553 (b) (1) ΠτΚ ΗΠΑ, εφόσον πρόκειται για συμψηφισμό που πραγματοποιήθηκε εντός των ενενήντα ημερών, συμπεριλαμβανομένης της ενενηκοστής ημέρας.

Δικαίωμα συμψηφισμού απαιτήσεως ενέγγυου πιστωτή κατά την πώληση βεβαρημένου πράγματος (credit-bidding)

Υπό το Κεφάλαιο 11 ΠτΚ ΗΠΑ, όταν το βεβαρημένο με εμπράγματα ασφάλεια πράγμα πωληθεί είτε μέσω της διαδικασίας πώλησης της επιχείρησης που προβλέπεται στο άρθρο 363 ΠτΚ ΗΠΑ¹²⁴³ είτε μέσω σχεδίου αναδιοργάνωσης, ο ενέγγυος πιστωτής δικαιούται να υποβάλει προσφορά (credit-bidding) κατά την πώληση. Αυτό σημαίνει ότι, αντί να προσφέρει μετρητά, μπορεί να συμψηφίσει το πλήρες αντίτιμο της απαίτησής του έναντι της τιμής αγοράς του πράγματος.¹²⁴⁴ Η εν λόγω πρακτική είναι ένας από τους τρόπους προστασίας που παρέχει το Κεφάλαιο 11 στους ενέγγυους πιστωτές, ώστε να διασφαλισθεί η πλήρης ικανοποίηση των απαιτήσεών τους βάσει της εμπράγματης ασφάλειας που διαθέτουν. Ειδικότερα, εάν ο ενέγγυος πιστωτής, κατά την πώληση του βεβαρημένου πράγματος, το αξιολογεί με τιμή μεγαλύτερη από τον προηγούμενο πλειοδότη, τότε ο πιστωτής μπορεί να αποκτήσει το ίδιο το βεβαρημένο παρά τα χρήματα που προκύπτουν από την πώλησή του.¹²⁴⁵

Σε περίπτωση που η αξία του πωληθέντος πράγματος δεν συμπίπτει με την αξία της απαίτησης του οφειλέτη (συνήθως η συμψηφισθείσα απαίτηση είναι μεγαλύτερη της αξίας του πωληθέντος), η νέα απαίτηση που δημιουργείται εκφεύγει της πτωχευτικής διαδικασίας του Κεφαλαίου 11, με αποτέλεσμα να μην καταλαμβάνεται από την αρχή της αυτόματης αναστολής.

Το δικαστήριο μπορεί να απαγορεύσει την άσκηση δικαιώματος «credit-bidding» για κάποια αιτία (cause).¹²⁴⁶ Το περιεχόμενο της έννοιας «αιτία» διευρύνθηκε με τις ακόλουθες δύο αποφάσεις. Στην υπόθεση *In re Fisker Automotive Holdings, Inc.*,¹²⁴⁷ η δυνατότητα του ενέγγυου πιστωτή να πλειοδοτήσει σε πράγμα πάνω στο οποίο ο ίδιος έφερε εμπράγματα ασφάλεια θεωρήθηκε ότι αποθαρρύνει (chill) τους άλλους πλειοδότες να συμμετάσχουν στον πλειστηριασμό. Στην υπόθεση *Free Lance-Star Publishing Co.*,¹²⁴⁸ το δικαστήριο απεφάνθη ότι

¹²⁴² Dunne & Uzzi, ό.π., σ. 6επ.

¹²⁴³ Βλ. παρακάτω σ. 187επ.

¹²⁴⁴ §§ 363(k) και 1129(b)(2)(A)(ii) ΠτΚ ΗΠΑ. Σχετικά, Μελέτη ISTA, ό.π., σ. 74. Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 100επ.

¹²⁴⁵ Μελέτη ISTA, ό.π., σ. 74-75.

¹²⁴⁶ § 363(k) ΠτΚ «...unless the court for cause orders otherwise...».

¹²⁴⁷ *In re Fisker Automotive Holdings, Inc.* 510 B.R. 55 (Bankr. D. Del. 2014).

¹²⁴⁸ *In re Free Lance-Star Publishing Co. of Fredericksburg* 512 B.R. 798 (Bankr. E.D. Va. 2014).

ο ενέγγυος πιστωτής επέδειξε υπερβάλλοντα ζήλο προς εξυπηρέτηση της προσωπικής δανειοδοτικής του στρατηγικής.¹²⁴⁹ Η Τελική Έκθεση της Επιτροπής ABI τάσσεται υπέρ της φειδωλής χρήσης της εν λόγω δυνατότητας εκ μέρους των ενέγγυων πιστωτών. Επιπλέον, προτείνεται η αποσαφήνιση της έννοιας «αιτία» που αναφέρεται στο άρθρο 363(k) ΠτΚ και συνιστά λόγο εξαίρεσης από τη δυνατότητα συμμετοχής του ενέγγυου πιστωτή στην πώληση του βεβαρημένου πράγματος. Αν και η Επιτροπή ενστερνίζεται την άποψη ότι «κάθε προσφορά εμπραγμάτως εξασφαλισμένου πιστωτή παγώνει, σε κάποιο βαθμό, τη διαδικασία πλειστηριασμού», προτείνεται ως τρόπος αντιμετώπισης του προβλήματος ο έλεγχος της δημοπρασίας και της διαδικασίας πώλησης από το δικαστήριο.¹²⁵⁰ Ως προς το συγκεκριμένο θέμα, το οποίο αντανακλά τα δικαιώματα των εξασφαλισμένων πιστωτών επί των εξασφαλίσεών τους (collateral), η Μελέτη της LSTA συμφωνεί με τις προτάσεις της Επιτροπής.¹²⁵¹

Η άποψη ότι το credit-bidding μπορεί να «παγώσει» τη συμμετοχή τρίτων στην πώληση δεν ευσταθεί ως βάση άρνησής του. Πλειοδότες που προτίθενται να καταβάλουν μεγαλύτερο τίμημα από το credit-bid δεν έχουν λόγο αποθάρρυνσης. Υπό αυτή την έννοια, η «παγωτική επίδραση» ενός credit-bid δεν διαφέρει από την «παγωτική επίδραση» μιας προσφοράς σε μετρητά. Πάντως, δεν είναι οικονομικά συμφέρον για τη δημοπρασία ο αποκλεισμός υποψηφίων με περισσότερους πόρους, με την αιτιολογία ότι θα μπορούσαν να εκτοπίσουν όλους τους άλλους. Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν η πιστωτική προσφορά με κάποιο τρόπο λειτουργεί αποθαρρυντικά, ο εξασφαλισμένος πιστωτής έχει το βασικό δικαίωμα να αποκτά την ασφάλεια, δικαίωμα το οποίο πρέπει να γίνεται σεβαστό στο πλαίσιο του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ.¹²⁵²

γ. Αποτελέσματα επικύρωσης «προσυμφωνημένου σχεδίου αναδιάρθρωσης»

Όπως και στην περίπτωση της επικύρωσης σχεδίου αναδιοργάνωσης που έχει προκύψει από την τυπική διαδικασία του Κεφαλαίου 11, έτσι και στην περίπτωση του προσυμφωνημένου σχεδίου, η επικύρωσή του επιφέρει απαλλαγή του οφειλέτη από τα χρέη (discharge) που γεννήθηκαν πριν την ημερομηνία επικύρωσης του σχεδίου.¹²⁵³ Συνεπώς, ο οφειλέτης ευθύνεται μόνο για όσα χρέη δημιουργεί μετά την επικύρωση. Μετά την επικύρωση, οι απαιτήσεις των πιστωτών ικανοποιούνται βάσει του επικυρωμένου σχεδίου και όχι στρεφόμενες κατά του οφειλέτη. Σύμφωνα με το άρθρο 552(b) ΠτΚ ΗΠΑ, εξαίρεση εισάγεται ως προς τα δικαιώματα που έχει ο ενέγγυος πιστωτής επί καρπών, προϊόντων και κερδών από περιουσιακό στοιχείο της περιουσίας του οφειλέτη, στο οποίο είχε συσταθεί εμπράγματη ασφάλεια πριν την υπαγωγή στο Κεφάλαιο 11.¹²⁵⁴ Στο άρθρο 523 (a) ΠτΚ ΗΠΑ, προβλέπονται κι άλλες εξαιρέσεις. Μεταξύ άλλων, γίνεται λόγος για χρέη λόγω υποχρέωσης καταβολής διατροφής και στήριξης τέκνου, για πληρωμή ορισμένων φόρων καθώς και για άλλα χρέη, από τα οποία δεν απαλλάσσεται ο οφειλέτης.¹²⁵⁵

¹²⁴⁹ Βλ. Μελέτη ISTA, ό.π., σ. 75. Σχετικά με την άσκηση της δυνατότητας credit-bid του πιστωτή, όταν το περιουσιακό στοιχείο, επί του οποίου είχε συσταθεί ασφάλεια πωλείται ελεύθερο από βάρη και καλείται να ικανοποιηθεί από το πλειστηρίασμα βλ. *Radlax Gateway Hotel, LLC v. Amalgamated Bank*, 132 S. Ct. 2065 (2012).

¹²⁵⁰ Μελέτη ISTA, ό.π., σ. 75.

¹²⁵¹ Μελέτη ISTA, ό.π., σ. 75.

¹²⁵² Αναλυτικά, Μελέτη ISTA, ό.π., σ. 75.

¹²⁵³ §1141 (d) ΠτΚ ΗΠΑ περί αποτελεσμάτων επικύρωσης και Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 31. Για την απαλλαγή του οφειλέτη από την επικύρωση του σχεδίου βλ. *Germain*, ό.π., σ. 382. §1141 ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²⁵⁴ Ως προς το σημείο αυτό, στην Τελική Έκθεση της Επιτροπής ABI προτείνεται αλλαγή της συγκεκριμένης ρύθμισης, ενώ στη μελέτη της Ένωσης LSTA παρουσιάζεται ο αντίλογος της συγκεκριμένης πρότασης. Βλ. Μελέτη LSTA, ό.π., σ. 44-48.

¹²⁵⁵ §523, ιδιαίτερα (a) και (c) ΠτΚ ΗΠΑ.

Κατ' εξαίρεση, ο οφειλέτης δεν απαλλάσσεται από τα χρέη του, εάν α) το σχέδιο αναδιοργάνωσης προβλέπει ρευστοποίηση της επιχείρησης και όχι αναδιοργάνωσή της, β) ο οφειλέτης δεν δραστηριοποιείται πλέον μετά την ολοκλήρωση του σχεδίου και γ) το σχέδιο δεν θα γινόταν αποδεκτό, αν προτεινόταν στο πλαίσιο της διαδικασίας του Κεφαλαίου 7 ΠτΚ ΗΠΑ.¹²⁵⁶

δ. Τροποποίηση επικυρωμένου σχεδίου αναδιοργάνωσης

Ο νόμος παρέχει δυνατότητα τροποποίησης του επικυρωμένου σχεδίου αναδιοργάνωσης, όχι όμως πέραν του χρόνου, κατά τον οποίο ολοκληρώνεται η ουσιαστική υλοποίησή του.¹²⁵⁷ Το τροποποιημένο σχέδιο πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις, ενώ, προκειμένου να ισχύσει, απαιτείται ακροαματική διαδικασία και δικαστική απόφαση επικύρωσής του. Ενδεχομένως, η τροποποίηση να καθίσταται αναγκαία εάν διαφαίνεται από την πορεία υλοποίησης του σχεδίου ότι είναι εφικτή η ικανοποίηση περισσότερων πιστωτών.¹²⁵⁸

ν. Επίδραση αναδιοργάνωσης στις ενέγγυες απαιτήσεις

Κατ' εξαίρεση της μακροχρόνιας νομικής αρχής που διέπει το πτωχευτικό δίκαιο περί διατήρησης βαρών επί περιουσιακών στοιχείων της πτωχευτικής περιουσίας, κατά την πτωχευτική διαδικασία, στο πλαίσιο της διαδικασίας αναδιοργάνωσης του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ και κατ' άρθρο 1141 (c), η περιουσία που υπάγεται στο σχέδιο αναδιοργάνωσης είναι ελεύθερη και απαλλαγμένη από βάρη και απαιτήσεις πιστωτών.¹²⁵⁹ Αν και το γράμμα του νόμου είναι ξεκάθαρο, έχει αναπτυχθεί νομολογιακά το πρόσθετο κριτήριο της «συμμετοχής» του πιστωτή στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, ο καθορισμός του οποίου δεν είναι πάντα ευχερής.¹²⁶⁰

vi. Εξωδικαστική αναδιοργάνωση

Στην περίπτωση που ο οφειλέτης αποφασίσει να υιοθετήσει τη λύση της εξ ολοκλήρου εξωδικαστικής αναδιοργάνωσης (out-of-court restructuring), η οποία είναι αρκετά σπάνια και προσιδιάζει περισσότερο σε οφειλέτες με λίγους πιστωτές, επιχειρείται επίτευξη συναίνεσης όλων των πιστωτών για την προτεινόμενη από τον οφειλέτη αναδιοργάνωση της επιχείρησής

¹²⁵⁶ §1141 (d) (3) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²⁵⁷ §1127 (b) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²⁵⁸ §1127 ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²⁵⁹ §1141 (c) ΠτΚ ΗΠΑ: «*Except as provided in subsections (d)(2) and (d)(3) of this section and except as otherwise provided in the plan or in the order confirming the plan, after confirmation of a plan, the property dealt with by the plan is free and clear of all claims and interests of creditors, equity security holders, and of general partners in the debtor.*» Το εν λόγω άρθρο συνάδει με το άρθρο 506 (d) ΠτΚ ΗΠΑ: «*To the extent that a lien secures a claim against the debtor that is not an allowed secured claim, such lien is void, unless— (1) such claim was disallowed only under section 502(b)(5) or 502(e) of this title; or (2) such claim is not an allowed secured claim due only to the failure of any entity to file a proof of such claim under section 501 of this title.*»

¹²⁶⁰ Για την προβληματική του κριτηρίου της συμμετοχής βλ. *Acceptance Loan Co., Inc. V. S. White Transp., Inc* 725 F. 3d 494 (5th Cir. 2013), *Dewsnup v. Timm* 502 U.S. 410 (1992), *Johnson v. Home State Bank*, 501 U.S. 78 (1991), *Exide Techs v. Enersys Delaware* Case No.02-11125 (KJC) (Bankr. D. Del. Jan. 8, 2013), *In re Omega Optical, Inc.* 476 B.R. 157 (Bankr. E.D. Pa. 2012), *In re Greater American Land Resources, Inc. V. Town of Brick* 452 B.R. 532 (Bankr. D.N.J. 2011).

του. Πάντως, εν απουσία συναινέσεως, ο πιστωτής δεν μπορεί να υποχρεωθεί να αποδεχθεί μία ρύθμιση, η οποία αντίκειται στα συμβατικά δικαιώματά του.¹²⁶¹

vii. Πώληση του άρθρου 363 ΠτΚ ΗΠΑ

Η αφερέγγυα επιχείρηση μπορεί επίσης να πωληθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 363 του Κεφαλαίου 3 του αμερικανικού Πτωχευτικού Κώδικα. Ονομάζεται πώληση του άρθρου 363 ή «363 πώληση» από το ομώνυμο άρθρο του Πτωχευτικού Κώδικα, το οποίο επιτρέπει πωλήσεις ελεύθερες και απαλλαγμένες από βάρη και αξιώσεις, κατ' αρχήν εκτός σχεδίου αναδιοργάνωσης. Οι πωλήσεις μπορεί να λάβουν χώρα και ως μέρος σχεδίου αναδιοργάνωσης, συμφωνηθέντος είτε στο πλαίσιο της διαδικασίας αναδιοργάνωσης του Κεφαλαίου 11 είτε προδικαστικά, λαμβάνοντας τη μορφή προσυμφωνημένου (pre-packaged) ή προδιαμορφωμένου σχεδίου (pre-arranged), το οποίο περιλαμβάνει τους όρους της πώλησης.¹²⁶²

Παραδείγματα εταιρειών που χρησιμοποίησαν την «363 πώληση» είναι η *Chryssler LLC*¹²⁶³ και η *General Motors Inc.*¹²⁶⁴ Οι εν λόγω εταιρείες προέβησαν σε ταχεία πώληση περιουσιακών τους στοιχείων (assets), εξασφαλίζοντας συνέχιση της λειτουργίας τους υπό νέα ιδιοκτησία. Συγκεκριμένα, η General Motors Inc., η μεγαλύτερη αμερικανική αυτοκινητοβιομηχανία των ΗΠΑ, πωλήθηκε ως αποτέλεσμα προσυμφωνημένης πώλησης έναντι τιμήματος 50 δισεκατομμυρίων δολλαρίων, ενώ η πώληση ολοκληρώθηκε μέσα σε μόλις 40 ημέρες από την υπαγωγή της στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11. Η νέα εταιρεία GM Inc. προσέλαβε περί τους 225.000 εργαζομένους της παλαιάς, αφού εξαγόρασε τα περιουσιακά στοιχεία της τελευταίας, αξίας 85 δισεκατομμυρίων δολλαρίων. Η αγορά χρηματοδοτήθηκε και εγκρίθηκε από την αμερικανική κυβέρνηση.¹²⁶⁵

Η πώληση μπορεί να είναι μερική ή ολική, αναλόγως του σκοπού που επιδιώκεται. Σε κάθε περίπτωση, απαιτείται έγκριση του πτωχευτικού δικαστηρίου, καθώς η πώληση, χρήση ή χρηματοδοτική μίσθωση περιουσιακών στοιχείων δεν συμπεριλαμβάνεται στη συνήθη λειτουργία της επιχείρησης.¹²⁶⁶ Προς τούτο, απαιτείται γνωστοποίηση στους πιστωτές και ορισμός δικασίμου. Σύμφωνα με το άρθρο 363 (b), δεν απαιτείται να ακολουθηθεί κάποια συγκεκριμένη διαδικασία πώλησης. Έτσι, ο οφειλέτης μπορεί να επιλέξει ανάμεσα στην ιδιωτική πώληση (private sale) και τη δημοπρασία (public auction).¹²⁶⁷

Πλεονέκτημα της «363 πώλησης» είναι η ολοκλήρωση της ολικής ή μερικής εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης ή και ολόκληρης της επιχείρησης σε σύντομο χρονικό

¹²⁶¹ Για την εξωδικαστική αναδιοργάνωση βλ. Germain, ό.π., σ. 352.

¹²⁶² Αναλυτικά Seider, Goldberg, Adams, ό.π., σ. 97επ.

¹²⁶³ *In re Chrysler* 576 F. 3d 108 (2nd Cir. 2009). Σχολιασμός Germain, ό.π., σ. 387επ.

¹²⁶⁴ *In re General Motors Corp.*, No. 09-50026 (REG), 407 B.R. 463 (Bankr. S.D.N.Y. 2009).

¹²⁶⁵ Άλλη περίπτωση μεγάλης εταιρικής αποτυχίας ήταν η κατάρρευση της Lehman Brothers, η οποία ζήτησε μεν την προστασία του Κεφαλαίου 11, αλλά η πώλησή της, ύψους 600 δισεκατομμυρίων δολλαρίων, δεν ήταν «pre-pack sale». *In re Lehman Bros*, 293 S.W.3d 349 (Tex. App. 2009).

¹²⁶⁶ Άρθρο 363 (b) (1) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²⁶⁷ Για τη διαδικασία που ακολουθείται αλλά και για την ιστορική αναδρομή του θεσμού της πώλησης βλ. Mintz D. S. και Stevens M. A., So You Want to Sell (or Buy) A Company Under Section 363? Here's How, BNA's Bankruptcy Law Reporter, 24 BBLR 1526 Bureau of National Affairs, Inc., 2012.

διάστημα.¹²⁶⁸ Απαραίτητη προϋπόθεση, προκειμένου να επιτευχθεί η έγκριση του πτωχευτικού δικαστηρίου, είναι να δικαιολογείται η προτεινόμενη πώληση με επιχειρηματικά κριτήρια (business justification). Νομολογιακά, έχει κριθεί ότι θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν η επίπτωση της πώλησης σημαίνοντος περιουσιακού στοιχείου ως προς την περαιτέρω λειτουργία της επιχείρησης, την ολοκλήρωση της διαδικασίας αναδιοργάνωσης του Κεφαλαίου 11 καθώς και ως προς την μείωση ή αύξηση της αξίας της ως λειτουργούσας οντότητας.¹²⁶⁹ Πάντως, ο πτωχευτικός δικαστής οφείλει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός, όταν αποφασίζει να δώσει έγκριση για μερική ή ολική εκποίηση της επιχείρησης, καθώς ενέχεται ο κίνδυνος δραστικής μείωσης της δυνατότητας αναδιοργάνωσης της επιχείρησης ή και ζημιάς των πιστωτών από εσφαλμένη αποτίμηση της αξίας της προτεινόμενης εκποίησης.¹²⁷⁰

Το δικαστήριο μπορεί, όμως, να αρνηθεί την «363 πώληση», εξετάζοντας τη συνδρομή ορισμένων παραγόντων, όπως, μεταξύ άλλων, την αναγκαιότητα μιας ταχείας λύσης, την ύπαρξη επιχειρηματικού λόγου που επιτάσσει την «363 πώληση», καθώς και το ποιος τελικά επωφελείται από την πώληση. Πάντως, στην υπόθεση *Gulf Coast Oil Corp.*,¹²⁷¹ το δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη σπουδαίου επιχειρηματικού λόγου (substantial business reason) για την «363 πώληση» και απέρριψε τη σχετική αίτηση.¹²⁷²

Ως προς την «363 πώληση», η Επιτροπή ABI πρότεινε την προσθήκη δικαιοστασίου 60 ημερών από την υποβολή της σχετικής αίτησης. Βάσει της εν λόγω πρότασης, η πώληση θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί εάν αποδεικνυόταν σημαντική μείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη κατά τη διάρκεια των εξήντα ημερών. Επίσης, προτάθηκε να συμπεριληφθεί διάταξη που να αναφέρει ότι η ολική πώληση της επιχείρησης επιτρέπεται μόνο, όταν το δικαστήριο αποφαινεται ότι είναι προς το συμφέρον της περιουσίας και πληρούνται οι προϋποθέσεις που τίθενται στο Κεφάλαιο 11 για την αποδοχή του σχεδίου αναδιοργάνωσης.¹²⁷³

viii. Financial Institution Bankruptcy Act 2017 (FIBA)

Βάσει του νόμου για την αφερεγγυότητα χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (FIBA), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 2017, προστέθηκε σχετικό υποκεφάλαιο στο Κεφάλαιο 11 ΠτΚ ΗΠΑ. Ως εκ

¹²⁶⁸ *In re Chrysler* 576 F. 3d 108 (2nd Cir. 2009). Πώληση των περιουσιακών στοιχείων σε νέα εταιρεία, με διατήρηση πιστωτών της παλαιάς εταιρείας και προσθήκη νέων μετόχων. Η αμερικανική και канаδική κυβέρνηση προστέθηκαν στους νέους μετόχους της εταιρείας. Επρόκειτο για ιδιάζουσα πώληση. Περισσότερα βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 21/ Έχει χαρακτηριστεί και ως “fire sale”, υπό την έννοια του άρθρου 365 ΠτΚ ΗΠΑ. Βλ. De Weijts & Wessels, ό.π., σ. 4 / Άλλες περιπτώσεις πώλησης 363: *In re Nashville Senior Living LLC* 426 B.R. 240 (B.A.P. 6th Cir. 2010), *In re Polaroid Corp.* 611 F. 3d 438 (8th Cir. 2010), *Clear Channel Outdoor Inc. V. Knupfer (In re PW, LLC)* 391 B.R. 25 (B.A.P. 9th Cir. 2008) Αναλυτικά, για τις συγκεκριμένες υποθέσεις, τη διαδικασία και τα πλεονεκτήματα της 363 πώλησης βλ. Deutsch D. and Distefano M., “The Mechanisms of §363 Sale”, *American Bankruptcy Journal*, ABI Journal, Vol. XXX, Nr.1, 2011.

¹²⁶⁹ Eichel, Brenner, ό.π., σ. 156-159.

¹²⁷⁰ Επίσης, για τα πλεονεκτήματα της διαδικασίας της «363 πώλησης» βλ. Parrish F. E., Brighton J. A. J. & Morgan J. E., Chapter 3: Asset Sales Under Section 363 of the Bankruptcy Code, LexisNexis, 2010, www.lexisnexis.com/legalnewsroom/bankruptcy/b/bankruptcy-law-blog/archive/2010/09/10/chapter-3-asset-sales-under-section-363-of-the-bankruptcy-code.aspx, καθώς και Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 20.

¹²⁷¹ *In re Gulf Coast Oil Corp.*, Nos. 08-50213, 08-50215, 404 B.R. 407 (Bank. S.D. Tex. 2009).

¹²⁷² Βλ. Deutsch and Distefano, ό.π., σ. 3.

¹²⁷³ Βλ. Μελέτη LSTA, ό.π., σ. 11 Σχετικά με τη θέση της Ένωσης LSTA βλ. ίδια μελέτη, ό.π., σ. 50-53. Επίσης, Τελική Έκθεση ABI, ό.π., σ. 83επ. και 201επ.

τούτου, στη δημοφιλή διαδικασία του Κεφαλαίου 11 υπάγονται πλέον τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (financial corporations).¹²⁷⁴ Πρόκειται, ουσιαστικά, για μεγάλες εταιρείες, «πολύ μεγάλες για να αποτύχουν», των οποίων η αφεργυότητα ενέχει κινδύνους οικονομικής αποσταθεροποίησης των ΗΠΑ. Βασικό στοιχείο της εν λόγω ρύθμισης είναι η θέσπιση μίας εισόδου (single point of entry approach), η οποία επιτρέπει στον οφειλέτη το διαχωρισμό μεταξύ «ωφέλιμων» και «μη ωφέλιμων» περιουσιακών στοιχείων και, στη συνέχεια, μεταβίβαση των «ωφέλιμων» και εκκαθάριση των λοιπών περιουσιακών στοιχείων, κατά τα προβλεπόμενα στο Κεφάλαιο 11.

III. Κριτική θεώρηση αμερικανικού δικαίου

i. Διαδικασία ελεγχόμενη από τους πιστωτές;

Στην παραδοσιακή της μορφή, η διαδικασία αναδιοργάνωσης του Κεφαλαίου 11 αποδίδει μεγάλη σημασία στο πρόσωπο του οφειλέτη, θωρακίζοντάς το με τη διατήρηση της διοίκησης της περιουσίας του και την προστασία του από διώξεις πιστωτών.

Ωστόσο, καθόσον το επιχειρείν εξελίσσεται (κυριαρχία επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών, μεγιστοποίηση κερδών μέσω ομίλων, νέοι τρόποι χρηματοδότησης)¹²⁷⁵ και προσαρμόζεται στις νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, ο ρόλος των πιστωτών, και δη των ενέγγυων, ενισχύεται, φθάνοντας ακόμη και στον ουσιαστικό έλεγχο της διαδικασίας. Ενδεικτικά, αναφέρεται η επιμονή τους για διορισμό διοικητικού υπαλλήλου, επικεφαλής της αναδιοργάνωσης (Chief Restructuring Officer), με τον οποίο έχουν άμεση επικοινωνία.¹²⁷⁶ Συνήθως, ο οφειλέτης, ειδικά, όταν πρόκειται για νομικό πρόσωπο, συνεικουρεύεται από υπαλλήλους του. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όμως, περιορίζεται το προνόμιο του debtor in possession και έμμεσα ελέγχεται η διαδικασία από τους ενέγγυους πιστωτές.

Εξάλλου, όσο πιο μεγάλη είναι μια επιχείρηση, τόσο περισσότερο ανομοιογενές είναι το σύνολο των πιστωτών. Πιστωτές δεν είναι μόνο οι προμηθευτές, οι εργαζόμενοι και οι τράπεζες, όπως στο παρελθόν. Στη σύγχρονη επιχειρηματική πραγματικότητα, έχουν παρεισφύσει πιστωτές που κατέχουν ιδιαίτερα ανεπτυγμένα και πολύπλοκα χρηματοοικονομικά εργαλεία, ήτοι παράγωγα προϊόντα, όπως προθεσμιακά συμβόλαια (forward contracts), συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (future contracts), συμβάσεις ανταλλαγής (swaps), δικαιώματα προαίρεσης (options), καθώς και προϊόντα δανεισμού τίτλων. Επίσης, χρησιμοποιούνται συχνά τα λεγόμενα αντισταθμιστικά κεφάλαια (hedge funds). Από την πλευρά του οφειλέτη, όλα τα ως άνω εργαλεία έχουν το μειονέκτημα ότι καλλιεργούν καιροσκοπική πρακτική και απρόσωπη, βραχυπρόθεσμη επαφή με τον οφειλέτη. Οι νέου τύπου πιστωτές μπορεί να έχουν στρεβλά κριτήρια, υπό την έννοια ότι ακόμα και η κατάρρευση μιας επιχείρησης μπορεί να τους επιφέρει

¹²⁷⁴ SUBCHAPTER V—LIQUIDATION, REORGANIZATION, OR RECAPITALIZATION OF A COVERED FINANCIAL CORPORATION Για το κείμενο του νομοθετήματος βλ. <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/1667/text>.

¹²⁷⁵ Βλ., επίσης, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 23-25.

¹²⁷⁶ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 22-23. Από το άρθρο 1104 (e) συνάγεται η συμμετοχή υπαλλήλων στους οποίους, ως επικεφαλής, ανατίθενται από τον οφειλέτη οικονομικές και εκτελεστικές αρμοδιότητες. Κατά το πρότυπο αυτό, είναι δυνατός ο διορισμός ενός Chief Restructuring Officer, ο οποίος λειτουργεί ως διάλογος επικοινωνίας με τους πιστωτές.

κέρδος. Πρόκειται περισσότερο για ένα παιχνίδι συμφερόντων, με συγκρουσιακό, πολλές φορές, χαρακτήρα όχι μόνο ως προς τον οφειλέτη αλλά και μεταξύ των πιστωτών, το οποίο γίνεται πιο έντονο στην κλασική διαδικασία αναδιοργάνωσης του Κεφαλαίου 11 και όχι τόσο, αν όχι καθόλου, στα προσυμφωνημένα σχέδια, καθώς η προεργασία, που αυτά συνεπάγονται, δεν επιτρέπει τους ελιγμούς ή την υλοποίηση αντίθετων προς το συμφέρον της επιχείρησης στρατηγικών.

Συνήθως, οι εν λόγω πιστωτές έχουν τόση ισχύ, ώστε να έχουν τον πρώτο λόγο στην εξέλιξη της διαδικασίας αναδιοργάνωσης. Λόγω της εξασφάλισης που διαθέτουν, όπως και οι λοιποί ενέγγυοι πιστωτές, οι θέσεις τους συχνά επηρεάζουν τη διαδικασία. Έτσι, γίνεται λόγος για «creditors in possession» αντί του κλασικού «debtor in possession».¹²⁷⁷ Δεν αποκλείεται, δε, η συνεννόησή τους, μέσω της λεγόμενης «συμφωνίας πιστωτών».

Ακόμη, σε μικρότερο βαθμό, οι ανέγγυοι πιστωτές μπορούν να επηρεάσουν την έκβαση της δίκης, προς ικανοποίηση ιδίων συμφερόντων, δρώντας μέσω της Επίσημης Επιτροπής Ανέγγυων Πιστωτών. Η επιρροή που ασκούν οφείλεται στο κύρος που προσδίδει ο νόμος στην εν λόγω Επιτροπή αλλά και στο γεγονός ότι, μέσω αυτής, εκπροσωπείται μία κατηγορία πιστωτών, που δεν διαθέτει εξασφαλισμένες απαιτήσεις.

ii. Ικανοποίηση απαιτήσεων «κρίσιμου πιστωτή» - Εξαίρεση από την αυτόματη αναστολή

Κατά παρέκκλιση του κανόνα της απόλυτης προτεραιότητας, είναι δυνατή η κατ' εξαίρεση ικανοποίηση απαιτήσεων ορισμένων πιστωτών, και δη ανέγγυων, οι οποίοι έχουν περιορισμένη προοπτική ικανοποίησης των απαιτήσεών τους. Προς τούτο, βέβαια, απαιτείται δικαστική απόφαση. Η νομολογιακή προσέγγιση, εν προκειμένω, δεν είναι στατική, αλλά δυναμική. Ο πτωχευτικός δικαστής είναι ανοικτός στην αποδοχή νέων κριτηρίων για τη χορήγηση εξαίρεσης πληρωμής οφειλών προς ορισμένο πιστωτή, κατ' εξαίρεση των αρχών της διαδικασίας του Κεφαλαίου 11.¹²⁷⁸

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να στοιχειοθετείται επαρκώς η ιδιαίτερη σημασία του κατέχοντος ρόλο-κλειδί πιστωτή για τη λειτουργία της επιχείρησης. Έτσι, μέσω δημιουργικής αξιοποίησης της νομολογίας, εξετάζεται ο ρόλος του πιστωτή, η ιδιαίτερη και αναγκαία σχέση του με τον οφειλέτη, καθώς και το είδος και το μέγεθος της βλάβης που τυχόν προκαλείται στην επιχείρηση από τη μη ικανοποίηση των απαιτήσεών του. Για παράδειγμα, πιστωτής-κλειδί ή κρίσιμος πιστωτής είναι ο μοναδικός προμηθευτής ταινιών σε επιχείρηση κινηματογράφου. Η μη πληρωμή των απαιτήσεών του οδηγεί σε αδυναμία συνέχισης λειτουργίας της επιχείρησης. Ωστόσο, στο προσυμφωνημένο σχέδιο αναδιοργάνωσης, η πίεση του κρίσιμου πιστωτή περιορίζεται ή προλαμβάνεται.

¹²⁷⁷ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 23.

¹²⁷⁸ Βλ. παραπάνω, σ. 183

iii. Πώληση της επιχείρησης

Γενικότερα, η διαδικασία του Κεφαλαίου 11 είναι δομημένη έτσι, ώστε να προσφέρει στην τρέχουσα διοίκηση χρόνο για την πώληση της αφερέγγυας εταιρείας σε μια νέα οντότητα. Αν και η πώληση της επιχείρησης είναι δυνατό να ενταχθεί στο σχέδιο αναδιοργάνωσης, ωστόσο παρατηρείται αυξανόμενη τάση προτίμησης της ολικής πώλησης της επιχείρησης μέσω του άρθρου 363 ΠτΚ ΗΠΑ.

Η 363 πώληση είναι σαφώς πιο γρήγορη από την τυπική διαδικασία αναδιοργάνωσης του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ, ίσως ταχύτερη από το προσυμφωνημένο σχέδιο, αν υπάρχει ενδιαφερόμενος αγοραστής. Με την πώληση, ο οφειλέτης προσπαθεί να εξαργυρώσει την θέση της επιχείρησης στην αγορά, προτού γίνουν ευρέως γνωστά τα προβλήματα αφερεγγυότητας που αντιμετωπίζει. Εξάλλου, όσο περνάει ο καιρός και τα προβλήματα εξακολουθούν να υφίστανται, η επιχείρηση χάνει την αξία της υπό τη λογική της απομειούμενης περιουσίας (wasting asset).¹²⁷⁹ Η ολοκλήρωση μιας 363 πώλησης, πάντως, μπορεί να πραγματοποιηθεί ακόμα και σε λίγες ημέρες από την υποβολή της σχετικής αίτησης, όπως συνέβη στην περίπτωση της *Lehman Brothers*,¹²⁸⁰ της τέταρτης μεγαλύτερης επενδυτικής τράπεζας των ΗΠΑ, το 2008, οπότε πωλήθηκε το Τμήμα Χρηματιστηριακών Συναλλαγών της στην Barclays, μέσα σε μόλις πέντε ημέρες.¹²⁸¹

Πρόκειται για δομημένη αποφυγή του Κεφαλαίου 11, η οποία πραγματοποιείται υπό προϋποθέσεις και βάσει ορισμένων αρχών που έχουν συμφωνηθεί εκ των προτέρων και έχουν εγκριθεί από το πτωχευτικό δικαστήριο.¹²⁸²

iv. Κριτική προσυμφωνημένων σχεδίων

Στα πλεονεκτήματα των προσυμφωνημένων σχεδίων αναδιοργάνωσης του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ¹²⁸³ συγκαταλέγεται ο περιορισμός των εξόδων και ο καλύτερος έλεγχος της διαδικασίας από τον οφειλέτη, ο οποίος διαμορφώνει, κατά τις διαπραγματεύσεις και την ψηφοφορία, μια πλήρη εικόνα συμμετοχής των πιστωτών στο προσυμφωνημένο σχέδιο και δύναται να σταθμίσει τις πιθανότητες επικύρωσης του σχεδίου από το δικαστήριο. Προκειμένου, πάντως, να υπάρχει αυξημένη πιθανότητα επικύρωσης, θα πρέπει ο οφειλέτης να έχει επιτύχει να πείσει μία «συμπαγή ομάδα πιστωτών»¹²⁸⁴ για τη χρησιμότητα του προτεινόμενου σχεδίου αναδιοργάνωσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μειώνεται αισθητά η αβεβαιότητα και αναστάτωση που de facto ενυπάρχει στην κλασική διαδικασία αναδιοργάνωσης. Επίσης, συντέμνεται η χρονική διάρκεια της διαδικασίας, η οποία μπορεί να μην ξεπερνά τον ένα μήνα, με αποτέλεσμα να διευκολύνεται ακόμη περισσότερο η επιβίωση μιας βιώσιμης επιχείρησης.

Ειδικότερα, το διαχειριστικό κόστος της διαδικασίας περιορίζεται σημαντικά στο προσυμφωνημένο σχέδιο, καθώς προηγούνται της υποβολής της αίτησης οι διαπραγματεύσεις και η ψήφιση του σχεδίου. Η εν λόγω προεργασία μπορεί να συμβάλει ακόμη και στη μη

¹²⁷⁹ Βλ. Deutsch and Distefano, ό.π.

¹²⁸⁰ *In re Lehman Bros*, 293 S.W.3d 349 (Tex. App. 2009).

¹²⁸¹ Βλ. Deutsch και Distefano, ό.π., σ. 1.

¹²⁸² Dunne & Uzzì, ό.π., σ. 9, όπου γίνεται λόγος για «structured dismissal of Chapter 11».

¹²⁸³ Για τα πλεονεκτήματα βλ. Turner, ό.π., σ. 9επ. Eichel and Brenner, ό.π., σ. 156επ.

¹²⁸⁴ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 22.

σύσταση Επιτροπής Ανέγγυων Πιστωτών, η οποία κρίνεται ως άνευ αντικειμένου από τον US Trustee, όταν οι απαιτήσεις των εν λόγω πιστωτών δεν θίγονται, σύνηθες στα pre-packs, ή όταν ψηφίζουν υπέρ του σχεδίου.

Χάρη στη σύντομη διάρκεια της διαδικασίας αλλά και της απαιτούμενης προεργασίας, περιορίζονται τα αιτήματα των πιστωτών για εξαιρέσεις ή τα αιτήματα του οφειλέτη περί διάθεσης περιουσιακών στοιχείων εκτός της συνήθους λειτουργίας.

Γενικότερα, εξοικονομείται χρόνος και χρήμα, διατηρείται η εμπιστοσύνη μεταξύ του οφειλέτη και των προσώπων, με τα οποία συνεργάζεται στο πλαίσιο της επιχειρηματικής του δραστηριότητας, περιορίζεται το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο βρίσκεται εκτεθειμένη η επιχείρηση, χωρίς να υπάρχουν περιθώρια ελιγμών των πιστωτών εις βάρος του οφειλέτη. Αντίθετα, στην κλασική διαδικασία του Κεφαλαίου 11, οι διαφωνούντες πιστωτές έχουν το χρόνο με το μέρος τους, προκειμένου να πείσουν τον οφειλέτη να ικανοποιήσει με κάποιον τρόπο την απαίτησή τους, συνήθως ζητώντας την εξαίρεσή τους από την αυτόματη αναστολή των δώξεων ή εγείροντας ζήτημα «κρίσιμου πιστωτή».

Το προσυμφωνημένο σχέδιο ευνοεί, επίσης, τους εργαζομένους, οι οποίοι έχουν αυξημένες πιθανότητες διατήρησης των θέσεων εργασίας τους.

Η προσέλκυση νέων χρηματοδοτήσεων είναι πιο ευχερής στο πλαίσιο ενός προσυμφωνημένου σχεδίου, παρά στην τυπική διαδικασία αναδιοργάνωσης, ιδιαίτερα όταν όλα τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης είναι βεβαρημένα με ασφάλειες, οπότε μειώνονται οι πιθανότητες εξεύρεσης νέων χρηματοδοτήσεων.

Το προσυμφωνημένο σχέδιο ουσιαστικά αποσκοπεί στην αναδιάρθρωση του ισολογισμού της επιχείρησης, χωρίς τη συγκατάθεση των πιστωτών. Αρκεί η συμφωνία των πιστωτών που κατέχουν τα δύο τρίτα της αξίας των απαιτήσεων και περισσότερες από τις μισές απαιτήσεις που συμμετέχουν στην ψηφοφορία.¹²⁸⁵

Στα μειονεκτήματα των προσυμφωνημένων σχεδίων συγκαταλέγεται η προνομιακή προσέγγιση ορισμένων πιστωτών καθώς και η γνωστοποίηση σε τρίτους των προβλημάτων της επιχείρησης, κατά την εξωπτωχευτική προσπάθεια αναζήτησης συναινέσεων επί του σχεδίου αναδιοργάνωσης. Αυτά θα μπορούσαν να οδηγήσουν, μεταξύ άλλων, στην έλλειψη πληροφόρησης όλων των πιστωτών και ενδεχομένως στην μεταβίβαση της επιχείρησης σε κάποιον ανταγωνιστή.¹²⁸⁶

Αν και έχει υποστηριχθεί ότι η τυπική διαδικασία του Κεφαλαίου 11 είναι δυσκίνητη και δαπανηρή, διότι ελέγχεται από το δικαστήριο, δεν πρέπει να παροράται το γεγονός ότι εξασφαλίζεται η πληροφόρηση όλων των πιστωτών και η ίση μεταχείρισή τους, κάτι που δεν συμβαίνει απαραίτητα στην περίπτωση των προσυμφωνημένων σχεδίων.

Τέλος, από τη στιγμή που οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται εκτός δικαστικής διαδικασίας, η αυτόματη αναστολή των δώξεων που προβλέπεται στο Κεφάλαιο 11 του Πτωχευτικού Κώδικα

¹²⁸⁵ §1126 (c), (d) ΠτΚ ΗΠΑ.

¹²⁸⁶ Βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 134.

των ΗΠΑ δεν ισχύει, εκτός αν συμφωνηθεί συμβατικά, σύμφωνα με την αρχή της ελευθερίας βουλήσεως. Κάτι τέτοιο όμως δεν είναι σύνηθες στην πράξη.

Κεφάλαιο Β: Αγγλικό δίκαιο

Το αγγλικό δίκαιο αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά δίκαια αφερεγγυότητας, τουλάχιστον σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ως προς τη συνδρομή του στη διάσωση της αφερέγγυας επιχείρησης.¹²⁸⁷ Στη λογική αυτή, ήδη από το 1870,¹²⁸⁸ ισχύουν τα λεγόμενα «Schemes of Arrangement» (Σχέδια Διακανονισμού Οφειλών-SoA), στο πλαίσιο του εταιρικού δικαίου.

Σημαντικός σταθμός του αγγλικού πτωχευτικού δικαίου είναι το έτος 1973, οπότε ανατέθηκε στην Επιτροπή Cork η αναθεώρηση της τότε ισχύουσας πτωχευτικής νομοθεσίας. Τα πορίσματα της Επιτροπής αναφέρονταν όχι μόνο στην προστασία του οφειλέτη και των πιστωτών αλλά και στην προστασία όλων των ομάδων συμφερόντων (εργαζομένων, μετόχων, προμηθευτών, διαχειριστών κτλ) που πλήττονταν από την αφερεγγυότητα του οφειλέτη.¹²⁸⁹ Κατά τον επικεφαλής της Επιτροπής, Sir Kenneth Cork, δεδομένου ότι η επιχείρηση συνιστά εθνικό περιουσιακό στοιχείο, όλα τα σχέδια αντιμετώπισης αφερεγγυότητας του οφειλέτη (insolvency schemes) πρέπει να αποσκοπούν στη διάσωση της επιχείρησης.¹²⁹⁰ Ο πτωχευτικός νόμος (Insolvency Act) του 1986 ενσωμάτωσε τις διαδικασίες «Διαχείρισης» (Administration) και «Εκούσιας Διευθέτησης Χρεών» ή «Εκούσιου Διακανονισμού» (Company Voluntary Arrangement-CVA), που προέβλεπε η Επιτροπή Cork, χωρίς, ωστόσο, το εν λόγω νομοθέτημα να διαπνέεται από την ίδια, με τα πορίσματα της Επιτροπής Cork, θέρμη διάσωσης της επιχείρησης.¹²⁹¹ Ακολούθησε μία περίοδος αναμόρφωσης του αγγλικού δικαίου αφερεγγυότητας, κατά το διάστημα της οποίας επήλθαν αλλαγές στον πτωχευτικό νόμο του 1986 (Insolvency Act 1986), κυρίως με τους νόμους «Enterprise Act 2002» και «Insolvency Act 2000».¹²⁹² Στις 26 Αυγούστου 2018, ανακοινώθηκε από την αγγλική κυβέρνηση η πρόθεσή της να προβεί σε αλλαγές της πτωχευτικής νομοθεσίας, κατόπιν διαβουλεύσεων που διεξήχθησαν από την Υπηρεσία Αφερεγγυότητας (Insolvency Service),¹²⁹³ κατά την περίοδο Μαΐου-Ιουλίου 2016, με τίτλο «A Review of the Corporate Insolvency Framework: A consultation on options for reform».¹²⁹⁴

Εκ των αλλαγών που προωθούντο, επισημαίνονται οι ακόλουθες δύο:

¹²⁸⁷ Για τις διαδικασίες αφερεγγυότητας στο αγγλικό δίκαιο βλ. Smithson H., Role of Insolvency Practitioners in Restructuring and Bankruptcy in the UK, σ. 49-78, σε “Global Insolvency and Bankruptcy Practice for Sustainable Economic Development”, Vol 2, International Best Practice (Edited by Hajiri Tarek M. & Cohen Adrian), 2016, σ. 51επ. Cohen A., Ruiz G., Overview of corporate restructuring and insolvency law and practice in England and Wales, σ. 1-48, σε “Global Insolvency and Bankruptcy Practice for Sustainable Economic Development”, Vol 2, International Best Practice (Edited by Hajiri Tarek M. & Cohen Adrian), 2016, σ. 7.

¹²⁸⁸ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 25.

¹²⁸⁹ Αναλυτικά για την περίοδο Cork (“Cork Era”) βλ. Finch V., Milman D., Corporate Insolvency Law, 3rd Edition, 2017, σ. 9επ. Επίσης, Omar J. P. and Gant J., Corporate Rescue in the United Kingdom: Past, Present and Future Reforms, 2016, http://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/27854/1/Pubsub5402_Omar.pdf, σ. 3-12.

¹²⁹⁰ Βλ. Αυγητίδη Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 82.

¹²⁹¹ Βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 82-83, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 65επ.

¹²⁹² Για την ανάγκη αναμόρφωσης του αγγλικού δικαίου αφερεγγυότητας, ήδη πριν το 2000 βλ. Omar και Gant, ό.π., σ. 15επ.

¹²⁹³ www.gov.uk/government/organisations/insolvency-service Η Υπηρεσία Αφερεγγυότητας υπάγεται στο Υπουργείο Επιχειρήσεων, Ενέργειας και Βιομηχανικής Στρατηγικής (Department for Business, Energy and Industrial Strategy – BEIS).

¹²⁹⁴ Για τις εν λόγω διαβουλεύσεις βλ. Roome J., Bannister T. and Simmonds E., “Restructuring and insolvency in UK (England & Wales): overview, Practical Law Multi-Jurisdictional Guide, 2021, Thomson Reuters, σ. 23-24. Stephens E., Government proposes legislation to enhance UK insolvency regime, 7 September 2018, <https://blogs.lexisnexis.co.uk>.

α) Αυτοδίκαιη αναστολή διώξεων για ορισμένο διάστημα

Είχε προταθεί να παρέχεται η δυνατότητα σε όλες τις εταιρείες, εφόσον πληρούν ορισμένες, εκ του νόμου, προϋποθέσεις και κατόπιν σύμφωνης γνώμης του Διαχειριστή (administrator), να επιτυγχάνουν αυτοδίκαιη αναστολή οποιασδήποτε ενέργειας των πιστωτών (moratorium) από το χρόνο κατάθεσης σχετικής αίτησης, με σκοπό τη διασφάλιση περισσότερου χρόνου για τη διαμόρφωση πρότασης αναδιοργάνωσης χωρίς την πίεση των πιστωτών, οι οποίοι θα καταλαμβάνονταν από αναστολή ατομικών διώξεων κατά του οφειλέτη για διάστημα 28 ημερών, με δυνατότητα παράτασης άλλων 28 ημερών.

β) Εισαγωγή νέας διαδικασίας αφερεγγυότητας

Είχε προβλεφθεί θέσπιση νέας διαδικασίας για την κατάρτιση σχεδίου αναδιοργάνωσης, δεσμευτικού έναντι όλων, (συμπεριλαμβανομένων των ενέγγυων πιστωτών και των διαφωνούντων) ανεξαρτήτως υπερψήφισής του, μέσω της διαδικασίας «cross-class cram down», συνήθους πρακτικής του Κεφαλαίου 11 του Πτωχευτικού Κώδικα των ΗΠΑ. Στη νέα αυτή ρύθμιση είχε προταθεί η υπαγωγή όλων των εταιρειών, ανεξαρτήτως βαθμού αφερεγγυότητας.¹²⁹⁵

Στις ανωτέρω προτάσεις στηρίχθηκε ο νέος νόμος «Corporate Insolvency and Governance Act 2020» (CIGA), ο οποίος ετέθη σε ισχύ την 26^η Ιουνίου 2020, κατόπιν μιας εξαιρετικά σύντομης διαδικασίας έγκρισης από τη Βουλή, όπου είχε εισαχθεί την 20^η Μαΐου 2020.¹²⁹⁶ Εντάσσεται στο πλαίσιο της γενικότερης πολιτικής της βρετανικής κυβέρνησης για αντιμετώπιση της πανδημίας και προστασίας των οφειλετών. Με την εισαγωγή δύο νέων διαδικασιών αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας (moratorium και restructuring plan) καθώς και προσωρινών ρυθμίσεων, εν ισχύι μόνο κατά την περίοδο της πανδημίας, διαθέτει πολλές ρυθμίσεις υπέρ της προστασίας των οφειλετών (debtor friendly), απομακρυνόμενος, σε πολλά ζητήματα, από την παραδοσιακή λογική προάσπισης των δικαιωμάτων των πιστωτών (creditor friendly) που, κατ' εξοχήν, χαρακτήριζε το αγγλικό δίκαιο αφερεγγυότητας.¹²⁹⁷

I. Προπτωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας αγγλικού δικαίου

Ο Νόμος Insolvency Act 1986 (εφεξής ΙΑ 1986), όπως έχει τροποποιηθεί,¹²⁹⁸ αποτυπώνει το ουσιαστικό δίκαιο αφερεγγυότητας, ενώ ως προς το δικονομικό σκέλος ισχύει ο νόμος «Insolvency Rules 2016», ο οποίος αντικατέστησε το νόμο «Insolvency Rules 1986».¹²⁹⁹ Μετά τις τελευταίες τροποποιήσεις που επέφερε ο νόμος CIGA, προβλέπονται τρεις προπτωχευτικές διαδικασίες, στο πλαίσιο του ΙΑ 1986, ήτοι: α) Βραχυπρόθεσμη Αναστολή Διωκτικών Μέτρων (Moratorium), β) Εκούσια Διευθέτηση Χρεών ή Εκούσιος Διακανονισμός (Company Voluntary

¹²⁹⁵ Για τις αλλαγές στις οποίες προτίθετο η κυβέρνηση να προβεί βλ. αναλυτικά άρθρο Stephens, ό.π.

¹²⁹⁶ Corporate Insolvency and Governance Act 2020 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/12/contents>.

¹²⁹⁷ Βλ. επίσης Goldthorp A., Goodman R., Wilcher D. The UK Corporate Insolvency and Governance Act 2020: A move to a more debtor-friendly restructuring regime? 7/2020 <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/5ac21a15/the-uk-corporate-insolvency-and-governance-act-2020> Introduction.

¹²⁹⁸ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>.

¹²⁹⁹ Ο Νόμος «Insolvency Rules 2016» (IR 2016) τέθηκε σε ισχύ την 6^η Απριλίου 2017. <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2016/1024/contents>.

Arrangement-CVA), γ) Διαχείριση (Administration), καθώς και δύο διαδικασίες στο πλαίσιο του εταιρικού δικαίου (Companies Act 2006), ήτοι: α) Σχέδιο Διακανονισμού (Scheme of Arrangement), του οποίου γίνεται ευρεία χρήση από τις εταιρείες και β) Σχέδιο Αναδιοργάνωσης (Restructuring Plan).

A. Βραχυπρόθεσμη Αναστολή Διωκτικών Μέτρων (Moratorium)

Σπουδαία καινοτομία του νέου Νόμου (CIGA) είναι η δυνατότητα επίτευξης βραχυπρόθεσμης αναστολής διωκτικών μέτρων πιστωτών κατά του οφειλέτη, η οποία ρυθμίζεται στο τμήμα A1 του νόμου IA1986. Όλες οι εταιρείες που βρίσκονται αντιμέτωπες με παρούσα ή επαπειλούμενη αδυναμία πληρωμών και είναι βιώσιμες¹³⁰⁰ μπορούν να ζητήσουν να λάβουν βραχυπρόθεσμη αναστολή διωκτικών μέτρων εκτός από όσες ορίζονται ρητώς στο νόμο.¹³⁰¹ Για παράδειγμα, τραπεζικά ιδρύματα, τράπεζες και εταιρείες επενδύσεων, ασφαλιστικές εταιρείες δεν μπορούν να κάνουν χρήση της ευνοϊκής ρύθμισης. Ομοίως και όσες εταιρείες κάνουν ήδη χρήση ή έχουν κάνει χρήση κατά το τελευταίο δωδεκάμηνο που προηγείται της αίτησης ή τελούν σε διαδικασία αφερεγγυότητας.¹³⁰²

Κατά την περίοδο ισχύος του moratorium και εφόσον δεν διαταχθεί άλλως από το αρμόδιο δικαστήριο αναστέλλεται κατ'αρχήν η λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη, η σταθεροποίηση κυμαινόμενων ασφαλειών, η έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας κατά της εταιρείας, καθώς και η καταγγελία συμβάσεων μίσθωσης. Απαγορεύεται η διάθεση περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας εκτός αν προκύπτει από τη συνήθη πορεία των εργασιών της. Απαγορεύεται επίσης η παροχή ασφάλειας επί εταιρικών περιουσιακών στοιχείων χωρίς τη συγκατάθεση του επόπτη ή του δικαστηρίου.¹³⁰³

Η περίοδος αναστολής ξεκινά από την ημερομηνία κατάθεσης των απαραίτητων δικαιολογητικών στο δικαστήριο,¹³⁰⁴ ήτοι: α) ειδοποίηση από τους διευθυντές της εταιρείας ότι επιθυμούν να λάβουν αναστολή, β) δήλωση του προτεινόμενου ως επόπτη τη διαδικασία (Monitor), γ) βεβαίωση του προτεινόμενου επόπτη ότι δεν υπάρχει κώλυμα υπαγωγής της εταιρείας στη διαδικασία αναστολής, δ) δήλωση διευθυντών ότι, κατά την άποψή τους, η εταιρεία βρίσκεται σε παρούσα ή επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων και ε) δήλωση από τον προτεινόμενο επόπτη ότι η αναστολή θα μπορούσε να οδηγήσει στη διάσωση της εταιρείας ως λειτουργούσας οντότητας.¹³⁰⁵ Οι υποχρεώσεις του επόπτη, ο οποίος φέρει την

¹³⁰⁰ IA 1986 παράγραφος A6 (d), (e). Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Eligibility». Mills A., Durban P. The New Corporate Insolvency and Governance Act 2020: 10 of Your Questions Answered, 7.8.2020 https://www.mjHUDSON.com/newsletter/the-new-corporate-insolvency-and-governance-act-2020-10-of-your-questions-answered-2/?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=LinkedIn-integration, κεφάλαιο «Moratorium».

¹³⁰¹ IA 1986 άρθρο (section) A2, το οποίο παραπέμπει στην παράγραφο 1 του Σχεδίου (Schedule) ZA1 του ίδιου νόμου.

¹³⁰² IA 1986, Schedule ZA1, παράγραφος 2.

¹³⁰³ Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ. 13-14.

¹³⁰⁴ IA 1986 άρθρο A7.

¹³⁰⁵ IA 1986 άρθρο A6 (1) *For the purposes of this Chapter, “the relevant documents” are—(a) a notice that the directors wish to obtain a moratorium, (b) a statement from a qualified person (“the proposed monitor”) that the person—(i) is a qualified person, and (ii) consents to act as the monitor in relation to the proposed moratorium, (c) a statement from the proposed monitor that the company is an eligible company, (d) a statement from the directors that, in their view, the company is, or is likely to become, unable to pay its debts, and (e) a statement from the*

ιδιότητα του διαχειριστή αφερεγγυότητας, ρυθμίζονται στο πέμπτο κεφάλαιο του Μέρους 1Α του νόμου Insolvency Act 1986, όπως έχει τροποποιηθεί.¹³⁰⁶

i. Διάρκεια ισχύος αναστολής

Σύμφωνα με το άρθρο A9(2) ΙΑ 1986, η αρχική περίοδος ισχύος της βραχυπρόθεσμης αναστολής είναι είκοσι εργάσιμες ημέρες που ξεκινούν από την επομένη της κατάθεσης των σχετικών δικαιολογητικών στο αρμόδιο δικαστήριο ή της έκδοσης δικαστικής απόφασης. Ωστόσο, προβλέπεται δυνατότητα παράτασης της αναστολής στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) αίτημα παράτασης από τη διοίκηση της εταιρείας (directors) χωρίς τη συναίνεση πιστωτών

Κατά τη διάρκεια της αρχικής περιόδου ισχύος της αναστολής, αλλά αφού παρέλθουν οι πρώτες δεκαπέντε εργάσιμες ημέρες, οι διευθυντές μπορούν να ζητήσουν παράταση αναστολής, χωρίς τη σύμπραξη πιστωτών, για ακόμη 20 εργάσιμες ημέρες, κατόπιν κατάθεσης των σχετικών δικαιολογητικών στο δικαστήριο. Μεταξύ άλλων, πρέπει να αποδεικνύεται ότι η εταιρεία έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που κατέστησαν ληξιπρόθεσμες κατά την αρχική περίοδο ισχύος της αναστολής.¹³⁰⁷

β) αίτημα παράτασης από τη διοίκηση με τη συναίνεση των πιστωτών

Με την κατάθεση στο δικαστήριο, μετά την παρέλευση δεκαπέντε εργάσιμων ημερών από την αρχική αναστολή, των προβλεπομένων στο άρθρο A11 του νόμου ΙΑ 1986 δικαιολογητικών, είναι δυνατή η παράταση της αναστολής με τη σύμφωνη γνώμη των πιστωτών, των οποίων οι απαιτήσεις καταλαμβάνονται από το εν λόγω μέτρο. Παρέχεται, δε, δυνατότητα πολλαπλών ανανεώσεων, υπό την προϋπόθεση ότι το συνολικό διάστημα αναστολής δεν ξεπερνά το ένα έτος από την έναρξη ισχύος της αρχικής αναστολής.¹³⁰⁸

γ) παράταση με δικαστική απόφαση κατόπιν αιτήματος των διευθυντών

Επίσης μετά την παρέλευση δεκαπέντε εργάσιμων ημερών, οι διευθυντές μπορούν να υποβάλουν αίτηση στο δικαστήριο για παράταση αναστολής. Δεν απαιτείται συναίνεση των θιγομένων πιστωτών. Ωστόσο, μεταξύ των απαιτούμενων δικαιολογητικών προβλέπεται δήλωση των διευθυντών σχετικά με το λόγο που δεν ζητήθηκε η απόψη των θιγομένων πιστωτών. Κατά την εκδίκαση, το δικαστήριο λαμβάνει υπ' όψιν του τα συμφέροντα των πιστωτών, των οποίων οι απαιτήσεις καταλαμβάνονται από την αναστολή, καθώς και την πιθανότητα διάσωσης της εταιρείας ως λειτουργούσας οντότητας χάρη στην παράταση αναστολής. Και στην περίπτωση αυτή, μπορούν να ζητηθούν περισσότερες από μία διαδοχικές παρατάσεις.¹³⁰⁹

δ) παράταση ενόσω εκκρεμεί πρόταση εκούσιας διευθέτησης χρεών (CVA) ή στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας

proposed monitor that, in the proposed monitor's view, it is likely that a moratorium for the company would result in the rescue of the company as a going concern.

¹³⁰⁶ ΙΑ 1986 άρθρα A34-A4. Αναλυτικά βλ. Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «The Monitor».

¹³⁰⁷ ΙΑ 1986 άρθρο A10.

¹³⁰⁸ ΙΑ 1986 άρθρο A11.

¹³⁰⁹ ΙΑ 1986 άρθρο 13.

Παράταση μπορεί να δοθεί από το δικαστήριο, οποτεδήποτε, κατόπιν αιτήσεως των διευθυντών, εφόσον εκκρεμεί πρόταση εκούσιας διευθέτησης χρεών, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο Α14 ΙΑ 1986. Στο πλαίσιο των διαδικασιών Σχεδίου Διακανονισμού και Σχεδίου Αναδιοργάνωσης του εταιρικού δικαίου, είναι δυνατό το δικαστήριο να διατάξει την παράταση της αναστολής διώξεων κατά του οφειλέτη, κατόπιν αιτήσεως των διευθυντών της εταιρείας, μέχρι να ληφθεί απόφαση για το άνοιγμα της διαδικασίας.¹³¹⁰

Η διαδικασία αναστολής λήγει:

α) με την παρέλευση της προθεσμίας ισχύος ή παράτασής της

β) με υπαγωγή της εταιρείας σε κάποια διαδικασία αφερεγγυότητας

γ) με απόφαση του επόπτη, εφόσον πιστεύει ότι α) έχει επιτευχθεί ο σκοπός της αναστολής, ήτοι η διάσωση της επιχείρησης ως λειτουργούσας οντότητας (going concern), β) δεν μπορεί να επιτευχθεί ο σκοπός, γ) η εταιρεία αδυνατεί να πληρώσει τα χρέη που γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια της αναστολής και κατέστησαν ληξιπρόθεσμα (moratorium debts), καθώς και τα χρέη που γεννήθηκαν πριν την αναστολή και τα οποία εξαιρούνται αυτής (pre-moratorium debts) και δ) δεν λαμβάνει από τους διευθυντές τις απαιτούμενες πληροφορίες που οφείλουν να του παράσχουν κατ' άρθρο Α36 ΙΑ 1986.

δ) με απόφαση του δικαστηρίου, κατόπιν αιτήσεως των προσώπων που αναφέρονται στα άρθρα Α42 και Α44 ΙΑ 1986, αναφορικά με ευθύνη α) του επόπτη περί μη λήξης της αναστολής, ενώ πληρούνταν οι σχετικές προϋποθέσεις,¹³¹¹ και β) των Διευθυντών σχετικά με πράξεις ή παραλείψεις κατά παράβαση των καθηκόντων τους κατά την περίοδο ισχύος της αναστολής, σύμφωνα με το άρθρο Α44 (1) ΙΑ 1986.¹³¹²

Σε περίπτωση παράτασης ή λήξης της αναστολής, οι διευθυντές οφείλουν να ενημερώσουν τον Επόπτη, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο Α18 ΙΑ1986. Εφαρμόζονται ειδικές διατάξεις σχετικά με την υποχρέωση ειδοποίησης των πιστωτών από τον Επόπτη ή τους διευθυντές.¹³¹³

ii. Αποτελέσματα αναστολής

Στο τέταρτο κεφάλαιο του Μέρους ΙΑ του νόμου ΙΑ 1986 περιγράφονται τα αποτελέσματα της διαδικασίας βραχυπρόθεσμης αναστολής.

Όλες οι απαιτήσεις που έχουν γεννηθεί πριν την έναρξη ισχύος της αναστολής, ανεξάρτητα αν καθίστανται ληξιπρόθεσμες πριν την έναρξη ή κατά τη διάρκεια της αναστολής, καταλαμβάνονται από αυτήν. Ακόμη, κατά τη διάρκεια της αναστολής, απαγορεύεται κατ' αρχήν η άσκηση δικαιώματος αποβολής εκ μέρους του ιδιοκτήτη ως προς ακίνητο που ενοικιάζει η εταιρεία,¹³¹⁴ η εγγραφή ασφαλειών επί περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας,

¹³¹⁰ ΙΑ 1986 άρθρο 14.

¹³¹¹ ΙΑ 1986 άρθρο 42 (5).

¹³¹² ΙΑ 1986 άρθρο 44 (4) (d).

¹³¹³ Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Duration».

¹³¹⁴ ΙΑ 1986 άρθρο Α21 (1) (a).

εκτός από τις περιπτώσεις που ορίζονται ρητώς στο νόμο,¹³¹⁵ η έναρξη ή συνέχιση δικών ή λήψη μέτρων ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης κατά του οφειλέτη, εκτός αν αφορούν σε θέματα που αφορούν σε εργασιακά δικαιώματα.¹³¹⁶ Όλα τα ανωτέρω μέτρα μπορούν, κατ' εξαίρεση, να επιτραπούν, εφόσον υπάρχει σχετική απόφαση του δικαστηρίου.¹³¹⁷ Το δικαστήριο μπορεί να επιτρέψει, κατόπιν αιτήσεως έχοντος έννομο συμφέρον, την άρση της αναστολής για ορισμένη απαίτηση, δίδοντας στον πιστωτή τη δυνατότητα επιδίωξης ικανοποίησης της απαίτησής του. Οι απαιτήσεις που καταλαμβάνονται από την αναστολή ονομάζονται «pre-moratorium» και η αναστολή παίρνει την ονομασία «payment holiday», υπό την έννοια διακοπής πληρωμής. Ωστόσο, υπάρχουν έξι κατηγορίες απαιτήσεων που εξαιρούνται από τον κανόνα. Πρόκειται για τις απαιτήσεις από α) αμοιβή και έξοδα εόπτη, β) προϊόντα και υπηρεσίες που παρέχονται κατά τη διάρκεια ισχύος της αναστολής, γ) μίσθωση για την περίοδο ισχύος της αναστολής, δ) μισθοί, υπερωρίες και άδειες απουσίας εργαζομένων βάσει συμβολαίων παροχής εργασίας, ε) αποζημιώσεις απολύσεων και στ) υποχρεώσεις που απορρέουν από συμβάσεις παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.¹³¹⁸ Επίσης, είναι δυνατή η κατ' εξαίρεση αποπληρωμή «προ-αναστολής οφειλών», εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου A28 ΙΑ 1986.

Εκτός των απαιτήσεων που εμπίπτουν στην κατηγορία «pre-moratorium debts», υπάρχουν και οι απαιτήσεις, των οποίων η γενεσιουργός αιτία δημιουργείται κατά τη διάρκεια της βραχυπρόθεσμης αναστολής. Ονομάζονται δε «moratorium debts». Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νόμο, οι απαιτήσεις αυτές, εφόσον καθίστανται ληξιπρόθεσμες κατά τη διάρκεια της αναστολής, πρέπει να ικανοποιούνται. Εξάλλου, όπως έχει ήδη αναφερθεί, προκειμένου να ισχύσει παράταση της αναστολής, απαιτείται απόδειξη εξόφλησης ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων κατά τη διάρκεια ισχύος της αναστολής.¹³¹⁹ Σε περίπτωση μη εξόφλησης οφειλών που δημιουργούνται κατά την περίοδο αναστολής (moratorium debts) και οφειλών που είχαν γεννηθεί πριν την έναρξη της αναστολής και εξαιρούντο από την αναστολή (pre-moratorium without payment holiday άλλως priority pre-moratorium debts), μετατρέπονται σε προνομιούχες απαιτήσεις στο πλαίσιο διαδικασίας αφερεγγυότητας ή σχεδίου αναδιοργάνωσης, υπό την προϋπόθεση ότι η εταιρεία υπάγεται στις εν λόγω διαδικασίες εντός δώδεκα εβδομάδων από το πέρας της διαδικασίας βραχυπρόθεσμης αναστολής.¹³²⁰

Σύμφωνα με το άρθρο A19 νόμου ΙΑ 1986, η εταιρεία που υπάγεται στη διαδικασία αναστολής οφείλει να δημοσιοποιεί στην ιστοσελίδα της αλλά και γενικότερα στις συναλλαγές

¹³¹⁵ ΙΑ 1986 άρθρο A21 (1) (c).

¹³¹⁶ ΙΑ 1986 άρθρο A21 (1) (e).

¹³¹⁷ ΙΑ 1986 άρθρο A21.

¹³¹⁸ ΙΑ 1986 άρθρο A18 (3) Για την έννοια των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και των σχετικών συμβολαίων που εξαιρούνται από την αναστολή βλ. Schedule ZA2 νόμου ΙΑ 1986.

¹³¹⁹ Βλ. ενδεικτικά ΙΑ 1986 άρθρα A10(b), A11(b), A13(b).

¹³²⁰ Για τις δώδεκα εβδομάδες στη διαδικασία Διαχείρισης βλ. ΙΑ 1986 Schedule B1 παράγραφος 64A (2) και στο σχέδιο διακανονισμού οφειλών (SoA) βλ. Companies Act 2006 άρθρο 899A (1) (a). Russel R., Letson S. UK Corporate Insolvency and Governance Act 2020, 15.12.2020 <https://www.dlapiper.com/en/uk/insights/publications/2020/09/uk-corporate-insolvency-governance-bill>, κεφάλαιο «Moratorium». Smedley B., Letson Sarah, UK Corporate Insolvency And Governance Act: Moratorium, 29.9.2020, <https://www.dlapiper.com/en/uk/insights/publications/2020/09/uk-corporate-insolvency-and-governance-bill/> κεφάλαιο « Debts having priority or protection in subsequent process»: Η σειρά ικανοποίησης έχει ως ακολούθως: Fixed charges, Floating charge realisations, Moratorium debts & priority pre-moratorium debts, insolvency practitioner expenses and remuneration, preferential creditors, prescribed part, floating charge holder, unsecured creditors, shareholders.

με τους πελάτες και τους προμηθευτές της την κατάσταση της καθώς και το όνομα του Επόπτη.¹³²¹

Κατά την περίοδο της βραχυπρόθεσμης αναστολής, οι πιστωτές δεν έχουν δικαίωμα να αιτηθούν την πτώχευση της εταιρείας ή την υπαγωγή της σε οποιαδήποτε άλλη διαδικασία αφερεγγυότητας (insolvency) ή αναδιοργάνωσης (restructuring). Ούτε οι πιστωτές με κυμαινόμενη ασφάλεια (floating charge holders) έχουν αυτό το δικαίωμα, παρά μόνο οι διευθυντές.¹³²²

Κατά τη διάρκεια της βραχυπρόθεσμης αναστολής, είναι δυνατή η επίτευξη χρηματοδότησης με παροχή εμπράγματης ασφάλειας, εφόσον συναινεί ο επόπτης. Επίσης, οι σχετικές αξιώσεις μπορούν να ασκηθούν από τον δανειστή κατά του οφειλέτη, ενόσω διαρκεί η αναστολή. Έτσι, ο θεσμός της χρηματοδότησης του οφειλέτη που διατηρεί τη διοίκηση της εταιρείας του, γνωστός με τον αγγλικό όρο «DIP finance», πλησιάζει αρκετά τον αντίστοιχο θεσμό του αμερικανικού δικαίου.¹³²³

Επιτρέπεται διάθεση περιουσιακού στοιχείου επί του οποίου δεν έχει συσταθεί εμπράγματη ασφάλεια υπό όρους. Συγκεκριμένα, η διάθεση εντάσσεται στη συνήθη λειτουργία της εταιρείας ή ο επόπτης έχει συναινέσει, εφόσον κρίνει ότι η διάθεση θα διευκολύνει τη διάσωση της εταιρείας ως λειτουργούσας οντότητας ή τέλος υπάρχει σχετική δικαστική απόφαση που επιτρέπει τη διάθεση.¹³²⁴

Σε περίπτωση περιουσιακού στοιχείου με εμπράγματη ασφάλεια, η διάθεση είναι δυνατή α) εάν προβλέπεται στους όρους της εμπράγματης ασφάλειας ή β) με την άδεια του δικαστηρίου, το οποίο επιτρέπει τη διάθεση μόνο αν κρίνει ότι η διάθεση μπορεί να διευκολύνει τη διάσωση της εταιρείας ως λειτουργούσας οντότητας.¹³²⁵

iii. Διοίκηση εταιρείας από τους διευθυντές της

Παρά τον διορισμό επόπτη (Monitor),¹³²⁶ η διοίκηση παραμένει στα χέρια της εταιρείας, κατά τη λογική του “debtor in possession” του αμερικανικού δικαίου και σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στη διαδικασία Διαχείρισης. Οι διευθυντές ευθύνονται έναντι των πιστωτών για πράξεις και παραλείψεις που βλάπτουν αθέμιτα τα συμφέροντα των πιστωτών ή που δυνητικά θα μπορούσαν να βλάψουν τους πιστωτές.¹³²⁷

¹³²¹ IA 1986 άρθρο A19 (4).

¹³²² IA 1986 άρθρα 20 και 22. Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Restrictions on creditors during the moratorium».

¹³²³ IA 1986 άρθρα A23, A25. Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Borrowing, payment restrictions, granting security and asset disposals during a moratorium ». Mills, Durban, ό.π. κεφάλαιο «Is DIP Finance finally part of the package?» *...This has been broadly viewed in the market as opening the door to rescue finance for eligible companies but not going as far as introducing a full US-style DIP regime.*

¹³²⁴ IA 1986 άρθρο A29 (2), (3).

¹³²⁵ IA 1986 άρθρο A29 (5), σε συνδυασμό με το άρθρο A31 (1), (2).

¹³²⁶ Mills, Durban, ό.π. κεφάλαιο «Will high threshold requirements limit use of the moratorium?».

¹³²⁷ IA 1986 άρθρο A44.

iv. Αυτονομία διαδικασίας

Η νεοεισαχθείσα στο αγγλικό δίκαιο αφερεγγυότητας διαδικασία της Βραχυπρόθεσμης Αναστολής (moratorium) είναι αυτόνομη, υπό την έννοια ότι δεν εξαρτάται από άλλη διαδικασία αφερεγγυότητας. Η έξοδος από τη διαδικασία μπορεί να είναι η διάσωση της εταιρείας ως λειτουργούσας οντότητας, χωρίς να υπάρχει αναγκαιότητα για άνοιγμα άλλης διαδικασίας. Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πύλη εισόδου σε άλλη διαδικασία (CVA, Διαχείριση, Σχέδιο Αναδιοργάνωσης). Ένα ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτηριστικό είναι ότι σε αυτή μπορεί να καταφύγουν όχι μόνο αγγλικές εταιρείες αλλά και αλλοδαπές, υπό την προϋπόθεση ότι στοιχειοθετείται επαρκής σύνδεσμος με την αγγλική έννομη τάξη.¹³²⁸

v. Κριτικές παρατηρήσεις

Πριν την ψήφιση του νόμου CIGA, απουσίαζε από το αγγλικό δίκαιο μια διαδικασία, κατά την οποία θα διατηρείτο ο έλεγχος της εταιρείας από τη διοίκησή της και οι διευθυντές θα είχαν τη δυνατότητα να προβούν σε διάσωση ή σε εκπόνηση σχεδίου αναδιοργάνωσης και μάλιστα χωρίς πίεση από τους πιστωτές. Η νέα διαδικασία Βραχυπρόθεσμης Αναστολής καλύπτει αυτό το κενό, συγκλίνοντας προς το Κεφάλαιο 11 του αμερικανικού δικαίου. Επιπλέον, εξυπηρετεί τον πρώτον από τους τρεις σκοπούς που τίθενται στο πλαίσιο της διαδικασίας Διαχείρισης, ήτοι τη διάσωση της εταιρείας ως λειτουργούσας οντότητας, σε αντιδιαστολή προς την διάσωση της επιχείρησης (rescue of company's business), η οποία συνήθως επιτυγχάνεται με πώληση εντός διαδικασίας Διαχείρισης.¹³²⁹

B. Εκούσια Διευθέτηση Χρεών ή Εκούσιος Διακανονισμός (CVA)

Η Εκούσια Διευθέτηση Χρεών ή Εκούσιος Διακανονισμός ή Εκούσια Εταιρική Συμφωνία¹³³⁰ (Company Voluntary Arrangement-CVA) απευθύνεται κυρίως σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και συνίσταται στην επίτευξη συμβιβασμού ή διακανονισμού μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών. Ρυθμίζεται από το πρώτο μέρος (part I) του αγγλικού νόμου περί αφερεγγυότητας του 1986.¹³³¹ Τα τελευταία έτη, χρησιμοποιείται ευρέως από εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους τομείς λιανικού εμπορίου, εστίασης και φιλοξενίας.¹³³²

Ουσιαδώς χαρακτηριστικό της διαδικασίας είναι ότι ο οφειλέτης δύναται να διατηρήσει την διοίκηση της επιχείρησής του, κάτι ανάλογο του θεσμού του «debtor in possession» του Κεφαλαίου 11 του πτωχευτικού δικαίου των ΗΠΑ,¹³³³ αλλά υπό την επιτήρηση ενός Εντολοδόχου (nominee).¹³³⁴ Σε περίπτωση, όμως, συνδυασμού της εν λόγω πτωχευτικής

¹³²⁸ Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium». Για τον επαρκή σύνδεσμο βλ. παρακάτω, σ. 214επ.

¹³²⁹ Russel, Letson, ό.π., κεφάλαιο «Moratorium». Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium».

¹³³⁰ Για εκούσια εταιρική συμφωνία κάνει λόγο ο Ρόκας Αλ., Εξυγίναση, ό.π., σ. 25. Αναλυτικά για τη διαδικασία CVA βλ. Smithson, ό.π., σ. 59επ, Cohen, Ruiz, ό.π., σ. 17επ., Omar και Gant, ό.π., σ. 12.

¹³³¹ IA 1986, Part I, άρθρα 1-7B. Επίσης, υπάρχει η εκδοχή της Individual Voluntary Arrangement για ατομικές επιχειρήσεις ή αυτοαπασχολούμενους οφειλέτες.

¹³³² Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium».

¹³³³ Σχετικά βλ. Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium».

¹³³⁴ Ο Nominee φέρει την ιδιότητα του Διαχειριστή Αφερεγγυότητας (insolvency practitioner). Βλ. IA 1986, παράγραφος 1(2).

διαδικασίας με άλλη, όπως με τη Διαχείριση, παύει η διοίκηση της εταιρείας από τον οφειλέτη και περνάει στον διορισμένο Διαχειριστή Αφερεγγυότητας.

Την υπαγωγή στη διαδικασία της Εκούσιας Διευθέτησης Χρεών μπορεί να ζητήσει η εταιρεία μέσω των διευθυντών της. Το ίδιο δικαίωμα έχουν, επίσης, ο Διαχειριστής (administrator) και ο Εκκαθαριστής (liquidator), εφόσον η εταιρεία βρίσκεται, ήδη, υπό καθεστώς Διαχείρισης ή Εκκαθάρισης αντίστοιχα.¹³³⁵

Η ύπαρξη αδυναμίας πληρωμής των ληξιπρόθεσμων χρεών ή η εν γένει αφερεγγυότητα της επιχείρησης δεν συνιστά προϋπόθεση για το άνοιγμα της διαδικασίας Εκούσιας Διευθέτησης Χρεών. Ωστόσο, αν πρόκειται για οικονομικά υγιή επιχείρηση, αμφισβητείται το κίνητρο υπαγωγής στη διαδικασία διευθέτησης χρεών, ειδικά όταν η επιχείρηση δύναται από την περιουσία της να καλύψει τις υποχρεώσεις της. Βέβαια, εν προκειμένω, μπορεί να εγερθεί ζήτημα απομείωσης της περιουσίας της, ώστε να δικαιολογείται η υπαγωγή στην εν λόγω διαδικασία.¹³³⁶

i. Αναστολή διώξεων

Στη διαδικασία CVA δεν προβλέπεται αυτόματη αναστολή των διωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη. Σύμφωνα με την προϊσχύσασα παράγραφο 1Α του Τμήματος Ι του αγγλικού νόμου αφερεγγυότητας, η οποία καταργήθηκε με το νόμο Insolvency and Governance Act 2020 (CAGI), οι διευθυντές της εταιρείας είχαν το δικαίωμα να ζητήσουν την αναστολή διώξεων, εφόσον πληρούντο ορισμένα κριτήρια.¹³³⁷

Αν μία εταιρεία χρειάζεται την αναστολή, για να κερδίσει απαραίτητο για την επιβίωσή της χρόνο χωρίς τη δαμόκλειο σπάθη των ατομικών διώξεων εναντίον της, μπορεί να καταφύγει στη νέα διαδικασία Βραχυπρόθεσμης Αναστολής ή στη διαδικασία Διαχείρισης. Ενδεχομένως, θα μπορούσε, στο πλαίσιο της συμβατικής ελευθερίας, να συμφωνηθεί με κάποιους πιστωτές προσωρινή αναστολή διώξεων.¹³³⁸

ii. Σύντομη παρουσίαση της διαδικασίας

Η διοίκηση της εταιρείας αναλαμβάνει την σύνταξη πρότασης διακανονισμού προς την εταιρεία και τους πιστωτές, όπου προτείνεται ο διορισμός εντολοδόχου (nominee) που φέρει την ιδιότητα του Διαχειριστή Αφερεγγυότητας. Σε περίπτωση, που η εν λόγω διαδικασία συνδυάζεται με τη διαδικασία της Διαχείρισης ή διενεργείται στο πλαίσιο Εκκαθάρισης, το διακανονισμό εκπονεί ο Διαχειριστής ή Εκκαθαριστής αντίστοιχα.¹³³⁹

Κατά την απλή διαδικασία CVA, ο Εντολοδόχος έχει υποχρέωση σύνταξης Έκθεσης εντός 28 ημερών από τον διορισμό του ή εντός τυχόν μεγαλύτερης προσθεσμίας που ορίζει το

¹³³⁵ IA 1986 άρθρο 1 (1), (2), (3).

¹³³⁶ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 26.

¹³³⁷ IA 1986, προϊσχύσαν Schedule A1.

¹³³⁸ Βλ. επίσης Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 26.

¹³³⁹ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 26.

δικαστήριο.¹³⁴⁰ Η Έκθεση πρέπει να περιλαμβάνει τη γνώμη του Εντολοδόχου σχετικά με την εύλογη προοπτική έγκρισης του προτεινόμενου σχεδίου διακανονισμού από την εταιρεία και τους πιστωτές, καθώς και την άποψή του για το αν είναι απαραίτητη η σύγκληση συνέλευσης μετόχων/εταίρων ή σχετική απόφαση πιστωτών. Σε θετική περίπτωση, ορίζει ημερομηνία και τόπο διεξαγωγής της συνέλευσης.¹³⁴¹ Για τη σύνταξη της Έκθεσης, απαιτείται η συνδρομή του οφειλέτη, υπό την έννοια ότι πρέπει να παράσχει στον Εντολοδόχο συγκεκριμένα στοιχεία για την εταιρεία. Σύμφωνα με το άρθρο 2(3) του ΙΑ 1986, ο οφειλέτης θέτει στη διάθεση του Εντολοδόχου τους όρους του προτεινόμενου σχεδίου διακανονισμού, καθώς και δήλωση με τις εταιρικές υποθέσεις. Στη δήλωση περιλαμβάνεται υποχρεωτικά κατάλογος πιστωτών, οφειλών και άλλων υποχρεώσεων του οφειλέτη, καθώς επίσης και λοιπές πληροφορίες για την εταιρεία, όπως η γενικότερη οικονομική της κατάσταση, τα αίτια και η έκταση των δυσχερειών κ.ά.¹³⁴²

Η Έκθεση υποβάλλεται στο δικαστήριο, το οποίο δεν έχει ενεργό ρόλο στην εν λόγω διαδικασία, υπό την έννοια ότι δεν παρεμβαίνει ουσιωδώς, καθώς δεν υπεισέρχεται σε έλεγχο ουσίας και δεν αποφαινεται επί της αποτελεσματικότητας του σχεδίου.¹³⁴³ Σε περίπτωση α) μη εμπρόθεσμης υποβολής της Έκθεσης, β) θανάτου του Εντολοδόχου ή γ) διαπίστωσης ακαταλληλότητάς του Εντολοδόχου, το δικαστήριο διατάσσει την αντικατάστασή του.¹³⁴⁴

Η υιοθέτηση του διακανονισμού πραγματοποιείται μετά από ψήφισή του από α) τους πιστωτές που συγκεντρώνουν το 75% των ανέγγυων οφειλών και β) από τους μετόχους κατ' απόλυτη πλειοψηφία. Σε περίπτωση που οι πιστωτές αποδεχθούν το διακανονισμό, όπως προτείνεται ή κατόπιν τροποποιήσεων, ενώ οι μέτοχοι όχι, τότε υπερισχύει η θέση των πιστωτών.¹³⁴⁵

Αν κάποιος από τους μειοψηφούντες πιστωτές δεν ικανοποιείται από τη ρύθμιση αυτή, έχει δικαίωμα να προσβάλει τη συμφωνία, επικαλούμενος μη εύλογη βλάβη ή ουσιώδεις παραβάσεις, κατά τη διαδικασία της συνέλευσης. Ως προς την εύλογη βλάβη, κριτήριο είναι συχνά η σύγκριση μεταξύ του τι λαμβάνει ο πιστωτής και του τι θα ελάμβανε αν ακολουθείτο η διαδικασία της εκκαθάρισης.¹³⁴⁶

Για την εκτέλεση της συμφωνίας ορίζεται επιβλέπων (supervisor of the voluntary arrangement), ο οποίος συνήθως είναι το ίδιο πρόσωπο με τον εντολοδόχο (nominee). Η διάρκεια της Εκούσιας Διευθέτησης Χρεών εξαρτάται από τους όρους της. Συχνά, πραγματοποιείται στο πλαίσιο της διαδικασίας Διαχείρισης, προκειμένου να αξιοποιηθεί το πλεονέκτημα της αναστολής διώξεων που η τελευταία προσφέρει.¹³⁴⁷ Εφόσον η επιχείρηση

¹³⁴⁰ ΙΑ 1986 άρθρο 2 (2).

¹³⁴¹ ΙΑ 1986 άρθρο 2 (2) (a), (b), (c) Η σύντομη διάρκεια, ειδικά όταν παρακάμπτεται η σύγκληση συνέλευσης, θεωρείται πλεονέκτημα της διαδικασίας CVA. Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 27.

¹³⁴² ΙΑ 1986 άρθρο 2 (3).

¹³⁴³ Βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 84 Σε περίπτωση που η CVA συνδυάζεται με τη διαχείριση, το δικαστήριο είναι αρμόδιο να επικυρώσει τη συμφωνία.

¹³⁴⁴ ΙΑ 1986 άρθρο 2 (4).

¹³⁴⁵ ΙΑ 1986, άρθρο 4Α (3) και για τις τροποποιήσεις άρθρο 4. Για την έγκριση του διακανονισμού βλ. επίσης, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 26-27. Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium»: ... CVAs require the support of at least 75 per cent of the unsecured creditors and the support of any secured and preferential creditors, who usually insist on payment in full.

¹³⁴⁶ ΙΑ 1986, άρθρο 6. Επίσης βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 88.

¹³⁴⁷ Στην περίπτωση που η CVA εντάσσεται στο πλαίσιο της διαδικασίας Διαχείρισης, δεν εφαρμόζεται το άρθρο 2 ΙΑ 1986.

συμμορφωθεί με τους όρους της συμφωνίας και επανέλθει σε υγιή οικονομική κατάσταση, θεωρείται ότι η διαδικασία ολοκληρώνεται με επιτυχία.¹³⁴⁸

Ο εγκεκριμένος εκούσιος διακανονισμός δεσμεύει όλους τους ανέγγυους πιστωτές είτε ψήφισαν είτε όχι.¹³⁴⁹ Δεν δεσμεύει τους ενέγγυους και προνομιούχους, εκτός αν συνήνεσαν στη δέσμευσή τους.¹³⁵⁰ Δεδομένης της δέσμευσης κατ' αρχήν των ανέγγυων πιστωτών, η διαδικασία CVA εξυπηρετεί περισσότερο εταιρείες λιανικής πώλησης, οι οποίες έχουν κατά κόρον μη εξασφαλισμένους πιστωτές.¹³⁵¹

Ζήτημα γεννάται με την ευθύνη τρίτων προσώπων, μη πιστωτών, όπως για παράδειγμα των εγγυητών. Ο εκούσιος διακανονισμός μπορεί να περιλαμβάνει ρήτρα απαλλαγής των εγγυητών όπως και του οφειλέτη έναντι των πιστωτών είτε διατήρησης της ευθύνης των εγγυητών, οπότε οι πιστωτές μπορούν να στραφούν κατά των εγγυητών για ικανοποίηση του συνόλου ή μέρους της απαίτησής τους, κατά τα οριζόμενα στη συμφωνία.

iii. Περιεχόμενο CVA

Το περιεχόμενο της εκούσιας διευθέτησης ή διακανονισμού χρεών μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευρύ. Έτσι, μπορεί να συμπεριληφθεί πρόβλεψη για: αλλαγή διοίκησης της εταιρείας, περιορισμό καταστημάτων, έκδοση νέων μετοχών, απομείωση απαιτήσεων, τροπή ξένου σε ίδιο κεφάλαιο, εφόσον συναινούν όλοι οι θιγόμενοι πιστωτές.¹³⁵² Ως προς την τελευταία περίπτωση, η συναίνεση των θιγομένων πιστωτών παρακάμπτεται, εάν προβλέπεται η μεταβίβαση της επιχείρησης σε εταιρεία συσταθείσα από τους πιστωτές.¹³⁵³ Επίσης, ο εκούσιος διακανονισμός μπορεί να προβλέπει την πώληση περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας και διανομή του προϊόντος της πώλησης στους πιστωτές.¹³⁵⁴ Τέλος, μπορεί να προβλέπεται η πώληση ολόκληρης της επιχείρησης. Η πώληση μπορεί να συμφωνηθεί εκ των προτέρων, οπότε γίνεται λόγος για «pre-packaged sale» του αγγλικού δικαίου.¹³⁵⁵

¹³⁴⁸ Για την αποτυχία της συμφωνίας βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 90-91 Ο νόμος έχει ειδικές προβλέψεις για τις εταιρείες ενέργειας που έχουν υπαχθεί σε καθεστώς διαχείρισης. Ενδεικτικά, ΙΑ 1986, άρθρο 5 (5).

¹³⁴⁹ ΙΑ 1986, άρθρο 5 (2).

¹³⁵⁰ Συνάγεται από ΙΑ 1986, άρθρο 4 (3), (4), (7).

¹³⁵¹ Ήτοι προμηθευτές και εκμισθωτές. Η δέσμευση πάντως μόνο των ανέγγυων πιστωτών θεωρείται ως μειονέκτημα της διαδικασίας CVA. Βλ. Ρόκα Αλ., σ. 28. Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium».

¹³⁵² Debt for equity swap, σύμφωνα με το οποίο οι πιστωτές παραιτούνται από τις απαιτήσεις τους και λαμβάνουν μετοχές της εταιρείας. Cohen, Ruiz, ό.π., σ. 15επ. Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 25-26. Παράδειγμα επιχείρησης που έκανε χρήση της διαδικασίας CVA ήταν η εταιρεία αθλητικών ειδών JJB Sports, η οποία υπήχθη δύο φορές στην ίδια διαδικασία, χωρίς ωστόσο τελικά να αποφύγει τη ρευστοποίηση. Περισσότερα βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 28.

¹³⁵³ Αρκεί η έγκριση της CVA να είναι με την απαιτούμενη από το νόμο πλειοψηφία των πιστωτών. Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 26.

¹³⁵⁴ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 26.

¹³⁵⁵ Επίσης βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 26.

iv. Κριτικές παρατηρήσεις

Η διαδικασία CVA έχει αρκετά πλεονεκτήματα, όπως: μικρή χρονική διάρκεια μέχρι την αποδοχή του εκούσιου διακανονισμού, μη ουσιαστική ανάμειξη του δικαστηρίου,¹³⁵⁶ καθιστώντας την CVA λιγότερο παρεμβατική, σε σύγκριση με άλλες διαδικασίες εξυγίανσης, καθώς και διατήρηση της διοίκησης από τον οφειλέτη.¹³⁵⁷ Ωστόσο, στην πράξη, η εν λόγω διαδικασία μπορεί να καταστεί χρονοβόρα ως προς την ανάκαμψη της εταιρείας με ιδιαίτερα βαρείς όρους. Στις περιπτώσεις στις οποίες η πίεση των πιστωτών είναι ακραία, ενδείκνυται οι διαδικασίες της Διαχείρισης ή Εκκαθάρισης, αν και οι δύο μπορεί να καταστούν ιδιαίτερα παρεμβατικές ως προς τη διοίκηση της εταιρείας.

Ο εκούσιος διακανονισμός χρησιμοποιείται συχνότερα από το 2004. Πρόκειται για ευέλικτο εργαλείο αντιμετώπισης της κρίσης, στην οποία βρίσκεται η επιχείρηση και προσφέρει, τουλάχιστον θεωρητικά, καλύτερη ικανοποίηση των πιστωτών. Ωστόσο, η πλειοψηφία των εκούσιων διακανονισμών δεν ολοκληρώνεται εντός της τεθείσας προθεσμίας, εν μέρει λόγω του ότι η διαδικασία συνήθως διαρκεί επί μακρόν, ήτοι πενταετία, και εν μέρει λόγω της πρακτικής των διευθυντών να προβαίνουν σε υπεραισιόδοξες εκτιμήσεις για την ανάκαμψη της επιχείρησης είτε να συμφωνούν για γενναιόδωρη αποπληρωμή των πιστωτών.¹³⁵⁸ Η CVA μπορεί να έπεται της Διαχείρισης, αλλά κάτι τέτοιο δεν είναι σύνηθες. Πιο συχνά, η επιχείρηση ή μέρος αυτής πωλείται και οι εργαζόμενοι απολύονται. Προκειμένου ν' αποφευχθεί η εν λόγω έκβαση, είναι προτιμητέα η λύση των προσυμφωνημένων σχεδίων.¹³⁵⁹

Το μειονέκτημα της χρήσης ενός CVA ως εξόδου από τη διαδικασία Διαχείρισης είναι ότι έχει προηγηθεί η διαδικασία Διαχείρισης πριν από την έναρξη του CVA, γεγονός που σημαίνει ότι η αξία της εταιρείας έχει μειωθεί ως έχουσα το στίγμα εταιρείας που έχει υπαχθεί σε διαδικασία αφερεγγυότητας.¹³⁶⁰ Με τη νέα διαδικασία βραχυπρόθεσμης αναστολής, φαίνεται ότι διορθώνεται αυτή η αδυναμία, καθώς η εταιρεία έχει τον χρόνο που χρειάζεται για τη διάσωσή της κι αν δεν είναι εφικτό να διασωθεί ως λειτουργούσα οντότητα μπορεί να υπαχθεί στη διαδικασία CVA, έχοντας ήδη ετοιμάσει ένα σχέδιο διακανονισμού.

Γ. Διαδικασία Διαχείρισης

Η διαδικασία Διαχείρισης (Administration) αποτελεί τη βασική προπρωχεντική διαδικασία του αγγλικού πτωχευτικού δικαίου. Προϋπόθεση για την υπαγωγή της επιχείρησης σε αυτή είναι η αδυναμία ή η επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων οφειλών της προς τους πιστωτές.¹³⁶¹

Η διαδικασία ανοίγει με το διορισμό Διαχειριστή. Ο νόμος προβλέπει τρεις τρόπους διορισμού του: είτε με δικαστική απόφαση, είτε από τον πιστωτή που είναι εξασφαλισμένος με

¹³⁵⁶ Εκτός αν ο διακανονισμός υποβάλλεται στο πλαίσιο της διαδικασίας διαχείρισης ή εκκαθάρισης.

¹³⁵⁷ Εκτός αν ο διακανονισμός υποβάλλεται στο πλαίσιο της διαδικασίας διαχείρισης ή εκκαθάρισης, οπότε τη διοίκηση της εταιρείας έχει ο διαχειριστής ή εκκαθαριστής.

¹³⁵⁸ βλ. Για κριτική του CVA βλ. Omar and Gant, ό.π., σ. 8επ., 12, Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium».

¹³⁵⁹ Omar and Gant, ό.π., σ. 19επ.

¹³⁶⁰ Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium».

¹³⁶¹ Insolvency Act 1986, Schedule B1, παράγραφος 11. Για τη διαδικασία Διαχείρισης βλ. Finch, Milman, ό.π., σ. 301επ. Smithson, ό.π., σ. 53επ.

κυμαινόμενη ασφάλεια επί μεταβλητών περιουσιακών στοιχείων (floating charge holder) είτε από την ίδια την εταιρεία ή τους διευθυντές της.¹³⁶² Στις δύο τελευταίες περιπτώσεις, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ενημέρωση των λοιπών προσώπων, που, εκ του νόμου, έχουν δικαίωμα διορισμού Διαχειριστή ή Συνδίκου Διαχείρισης (Administrative Receiver), σχετικά με την πρόθεση διορισμού συγκεκριμένου Διαχειριστή.¹³⁶³

Η ισχύουσα διαδικασία Διαχείρισης, όπως έχει τροποποιηθεί, είναι ιδιαίτερα δημοφιλής, καθώς, μεταξύ άλλων, έχει απλοποιηθεί και έχει μειωθεί το κόστος της. Δύο είναι τα στοιχεία που την κάνουν ιδιαίτερα θελκτική στις επιχειρήσεις: α) η δυνατότητα αναστολής των ατομικών διώξεων κατά του οφειλέτη και β) ο διορισμός, πλέον από το 2002, και εξωδικαστικά του Διαχειριστή (administrator), ο οποίος αναλαμβάνει την εποπτεία της διαδικασίας.¹³⁶⁴

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του Σχεδίου B1 (Schedule B1) του νόμου Insolvency Act 1986, σκοπός της διαδικασίας Διαχείρισης είναι καταρχήν η διάσωση της επιχείρησης ως λειτουργούσας οντότητας.¹³⁶⁵ Σε περίπτωση που ο εν λόγω στόχος δεν είναι εφικτός, ο Διαχειριστής κινείται προς την κατεύθυνση επίτευξης του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος για το σύνολο των πιστωτών, σε σχέση με ό,τι θα προέκυπτε από εκκαθάριση. Εν προκειμένω, είναι δυνατή η πώληση της επιχείρησης και της περιουσίας της εταιρείας ως λειτουργούσας οντότητας. Αν και ο δεύτερος στόχος δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί, τότε σκοπός της διαδικασίας είναι η εκποίηση ορισμένων περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις ενέγγυων ή προνομιούχων πιστωτών, με την προϋπόθεση ότι δεν πλήττονται τα συμφέροντα των πιστωτών ως συνόλου περισσότερο απ' ό,τι κρίνεται αναγκαίο.¹³⁶⁶ Δεδομένου ότι, στην πράξη, η επίτευξη του πρώτου στόχου είναι σπάνια, το κενό καλύπτεται, όπως έχει αναφερθεί, από τη νεοεισαχθείσα διαδικασία βραχυπρόθεσμης αναστολής.¹³⁶⁷

Στην περίπτωση της διαδικασίας Διαχείρισης, ο οφειλέτης δεν διατηρεί τη διοίκηση της εταιρείας του, όπως στο αμερικανικό δίκαιο, αλλά, διορίζεται ένας Διαχειριστής (Administrator), ο οποίος διοικεί την εταιρεία και διαχειρίζεται τις υποθέσεις και την περιουσία της.¹³⁶⁸

Ο Διαχειριστής είναι υπάλληλος του δικαστηρίου και έχει την ιδιότητα του Διαχειριστή Αφερεγγυότητας (Insolvency Practitioner), κατά τα οριζόμενα στο νόμο.¹³⁶⁹ Οφείλει να ενεργεί προς το συμφέρον του συνόλου των πιστωτών, να μην παραβιάζει, στις περιπτώσεις που δεν

¹³⁶² Βλ. IA 1986, Schedule B1, παράγραφοι 10, 14 22 και 27(1) αντίστοιχα.

¹³⁶³ IA 1986, Schedule B1, παράγραφος 15(a) για υποχρέωση ενημέρωσης του κατόχου prior floating charge και παράγραφος 26 για υποχρέωση έγγραφης ενημέρωσης πέντε ημέρες πριν το διορισμό.

¹³⁶⁴ IA 1986, Schedule B1, παράγραφος 22επ. Εκτός του τυπικού, υπάρχει και το ειδικό καθεστώς διαχείρισης, στο οποίο υπάγονται οι επενδυτικές τράπεζες. Περισσότερα, Roome, Bannister and Simmonds, *ό.π.*, σ. 5επ. Omar and Gant, *ό.π.*, σ. 19επ.

¹³⁶⁵ IA 1986, Schedule B1, παράγραφος 3 (1) (a). Για την κουλτούρα διάσωσης (rescue culture) στο αγγλικό δίκαιο βλ. Cohen, Ruiz, *ό.π.*, σ. 2.

¹³⁶⁶ Για την εξέλιξη της διαδικασίας βλ. Αυγητίδη Εξυγίανση Επιχειρήσεων, *ό.π.*, σ. 95-98, Cohen, Ruiz, *ό.π.*, σ. 9επ. debt/Για το σκοπό της Διαχείρισης βλ. επίσης Roome, Bannister and Simmonds, *ό.π.*, σ. 7, Goldthorp, Goodman, Wilcher, *ό.π.* κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium».

¹³⁶⁷ Goldthorp, Goodman, Wilcher, *ό.π.* κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium».

¹³⁶⁸ IA 1986, Schedule B1, παράγραφος 1 (1).

¹³⁶⁹ IA 1986, Schedule B1, παράγραφος 6 επ. Προς απόδοση του όρου, χρησιμοποιείται και ο όρος «εξειδικευμένος εντολοδόχος» βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, *ό.π.*, σ. 25. Για τα καθήκοντα του διαχειριστή αφερεγγυότητας στη Διαχείριση βλ. Smithson, *ό.π.*, σ. 54επ.

είναι αναγκαίο, τα συμφέροντα του συνόλου και να ασκεί τα καθήκοντά του γρήγορα και αποτελεσματικά.¹³⁷⁰ Κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ενεργεί ως αντιπρόσωπος της εταιρείας.¹³⁷¹ Μετά το διορισμό και όποτε είναι πρακτικά δυνατό, ο Διαχειριστής οφείλει να ενημερώσει την εταιρεία, τα μέλη αυτής και το Εμπορικό Μητρώο για το διορισμό του, τον οποίο υποχρεούται να δημοσιοποιήσει, κατά τα οριζόμενα στο νόμο.¹³⁷² Επίσης, σε εύλογο διάστημα, λαμβάνει κατάλογο πιστωτών και ενημερώνεται για τις υποθέσεις της εταιρείας.¹³⁷³

Στα γενικά του καθήκοντα συμπεριλαμβάνεται η διενέργεια πράξεων που είναι απαραίτητες ή αναγκαίες για τη διοίκηση της εταιρείας και τη διαχείριση των υποθέσεων και της περιουσίας αυτής.¹³⁷⁴ Σε κάθε περίπτωση, μπορεί να ζητεί οδηγίες από το δικαστήριο σχετικά με τις εξουσίες που διαθέτει.¹³⁷⁵ Για παράδειγμα, απαιτείται έγκριση του δικαστηρίου, όταν πρόκειται να προβεί σε πληρωμή κάποιου πιστωτή που δεν είναι ενέγγυος ούτε προνομιούχος.¹³⁷⁶ Ειδικές ρυθμίσεις υπάρχουν, επίσης, για διαχείριση βεβαρημένης με ασφάλειες περιουσίας.¹³⁷⁷

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η διαδικασία Διαχείρισης ξεκινά, όταν ο διορισμός του Διαχειριστή τίθεται σε ισχύ.¹³⁷⁸ Η θέση σε ισχύ πραγματοποιείται είτε με δικαστική απόφαση διορισμού του Διαχειριστή, είτε με πλήρωση των προϋποθέσεων που θέτει ο νόμος στις παραγράφους 18 και 29 περί υποχρέωσης ενημέρωσης σχετικά με το διορισμό Διαχειριστή είτε από τον κάτοχο κυμαινόμενου ενεχύρου είτε από την εταιρεία και τους διευθυντές της.¹³⁷⁹

Αντίστοιχα, η λήξη της Διαχείρισης ταυτίζεται με τη λήξη ισχύος του διορισμού του Διαχειριστή.¹³⁸⁰ Ως εκ τούτου, η διαδικασία Διαχείρισης λήγει,¹³⁸¹ μεταξύ άλλων, όταν α) παρέλθει έτος από τον διορισμό ή, σε περίπτωση παράτασης, όταν λήξει η παράταση, η οποία δεν μπορεί να ξεπερνά τους έξι μήνες,¹³⁸² β) ο Διαχειριστής κρίνει ότι ο σκοπός της διαδικασίας δεν μπορεί να επιτευχθεί, γ) ο σκοπός επιτυγχάνεται, δ) λήξει ο διορισμός του Διαχειριστή κατόπιν αιτήσεως πιστωτή, ε) η εταιρεία τεθεί υπό εκκαθάριση για λόγους δημοσίου συμφέροντος, στ) η εταιρεία τελεί υπό καθεστώς CVL¹³⁸³ ή ζ) εκδοθεί δικαστική απόφαση παύσης του Διαχειριστή. Για τη λήξη της διαδικασίας, υφίσταται υποχρέωση ενημέρωσης του Εμπορικού Μητρώου, βάσει της παραγράφου 86 του Insolvency Act 1986.¹³⁸⁴

¹³⁷⁰ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 3.

¹³⁷¹ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 69.

¹³⁷² IA1986, Schedule B1, παράγραφος 46.

¹³⁷³ IA1986, Schedule B1, παράγραφοι 46-48.

¹³⁷⁴ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 59. Έτσι, ο διαχειριστής μπορεί να ακυρώσει ή να διαπραγματευθεί υπάρχοντα ή μη υπάρχοντα συμβόλαια, ακόμα και να απολύσει προσωπικό.

¹³⁷⁵ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 63.

¹³⁷⁶ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 65.

¹³⁷⁷ IA1986, Schedule B1, παράγραφοι 70-72.

¹³⁷⁸ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 1(2) (b).

¹³⁷⁹ IA1986, Schedule B1, παράγραφοι 19, 31 (Commencement of appointment) αντίστοιχα.

¹³⁸⁰ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 1(2) (c).

¹³⁸¹ Για τη λήξη της Διαχείρισης βλ. IA1986, Schedule B1, παράγραφοι 76-85. Smithson, *ό.π.*, σ. 56επ.

¹³⁸² Για την παράταση, απαραίτητη είναι η συναίνεση κάθε ενέγγυου πιστωτή ή, αν η εταιρεία έχει ανέγγυους πιστωτές, η συναίνεσή τους σε ποσοστό άνω του 50% βλ. IA1986, Schedule B1, άρθρο 78.

¹³⁸³ Creditors' Voluntary Liquidation: Εξωδικαστική διαδικασία που αφορά σε αφερέγγυα εταιρεία και αποτελεί τη μία από τις δύο μορφές εκούσιας εκκαθάρισης της εταιρείας (voluntary liquidation), IA1986, Schedule B1, παράγραφος 83.

¹³⁸⁴ Για τη λήξη της διαδικασίας βλ. επίσης Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, *ό.π.*, σ. 98-99.

i. Αναστολή διωκτικών μέτρων

Βασικό στοιχείο της διαδικασίας Διαχείρισης του αγγλικού δικαίου είναι η αυτοδίκαιη αναστολή των διωκτικών μέτρων (*moratorium*) των πιστωτών κατά του οφειλέτη και της περιουσίας του. Η αναστολή αποσκοπεί κυρίως στην εξοικονόμηση χρόνου απαραίτητου στην επιχείρηση για την ανασύνταξη των δυνάμεών της, με στόχο την έξοδό της από την οικονομική δυσπραγία. Ο νόμος προβλέπει αναστολή πτωχευτικών διαδικασιών, καθώς και αναστολή άλλων νομικών διαδικασιών. Ως προς τις πτωχευτικές διαδικασίες, αναστέλλεται οποιαδήποτε λήψη απόφασης ή έκδοση δικαστικής απόφασης για υπαγωγή της επιχείρησης σε εκκαθάριση.¹³⁸⁵

Εξαιρέσεις τίθενται ως προς τις αιτήσεις εκκαθάρισης των άρθρων 124A, 124B του *Insolvency Act 1986* για λόγους δημοσίου συμφέροντος και για λόγους σχετικούς με την Ευρωπαϊκή Εταιρεία του Κανονισμού 2157/2001, αντίστοιχα, καθώς, επίσης, και ως προς την αίτηση εκκαθάρισης από την Αρχή Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών (*Financial Service Authority*).¹³⁸⁶

Αναφορικά με τις λοιπές νομικές διαδικασίες, σημειώνεται ότι απαγορεύεται: α) σύσταση εμπράγματης ασφάλειας σε περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας, β) οποιαδήποτε ενέργεια επανάκτησης εμπορευμάτων στο πλαίσιο σχετικής σύμβασης, γ) καταγγελία σύμβασης μισθώσεως από τον ιδιοκτήτη του ακινήτου, του οποίου μισθωτής είναι η εταιρεία, καθώς και δ) άσκηση ή συνέχιση αγωγών και εκδίκαση ενδίκων μέσων, άσκηση πράξεων εκτέλεσης κατά του οφειλέτη και της περιουσίας του. Εξαιρέσεις από τον κανόνα της αναστολής, στις ανωτέρω περιπτώσεις, τίθενται με τη συναίνεση του Διαχειριστή είτε κατόπιν αδείας του δικαστηρίου.¹³⁸⁷ Επίσης, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας Διαχείρισης δεν επιτρέπεται να διορισθεί «*administrative receiver*» (σύνδικος διαχείρισης).¹³⁸⁸

Κατ' εξαίρεση, το δικαστήριο δύναται να κάνει δεκτό αίτημα άρσης της αναστολής υπέρ κάποιου πιστωτή, αφού σταθμίσει τα συμφέροντα του εν λόγω πιστωτή με εκείνα των άλλων πιστωτών και αφού λάβει υπ' όψιν του το σκοπό της διαδικασίας και την πιθανότητα επιτυχούς υλοποίησής της.¹³⁸⁹ Επίσης, με τη λήξη της Διαχείρισης παύει η ισχύς της αυτοδίκαιης αναστολής και οι πιστωτές ανακτούν τις διώξεις τους.

ii. Προσωρινή αναστολή

Η προσωρινή αναστολή, η οποία έχει το ίδιο περιεχόμενο με την αυτόματη αναστολή των παραγράφων 42 και 43 του *IA 1986*, προβλέπεται για το διάστημα που μεσολαβεί από την αίτηση διορισμού ή κατάθεσης πρόθεσης διορισμού Διαχειριστή μέχρι τη θέση σε ισχύ του διορισμού του.¹³⁹⁰ Ακόμη, κατά τη διάρκεια της προσωρινής αναστολής, δεν απαγορεύεται ούτε απαιτείται άδεια του δικαστηρίου, προκειμένου να κατατεθεί αίτηση εκκαθάρισης για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή για λόγους που αφορούν σε ζητήματα Ευρωπαϊκής Εταιρείας ή όταν η

¹³⁸⁵ *IA 1986*, Schedule B1, παράγραφος 42.

¹³⁸⁶ *IA 1986*, Schedule B1, παράγραφος 42 (4).

¹³⁸⁷ *IA 1986*, Schedule B1, παράγραφος 43.

¹³⁸⁸ Ο *administrative receiver* διορίζεται από τους πιστωτές. *Smithson*, ό.π., σ. 57επ. *Cohen*, *Ruiz*, ό.π., σ. 31.

¹³⁸⁹ *IA 1986*, Schedule B1, παράγραφος 43 (7).

¹³⁹⁰ *IA 1986*, Schedule B1, παράγραφος 44.

αίτηση υποβάλλεται από την Αρχή Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών (Financial Services Authority). Επίσης, δεν καταλαμβάνεται από την προσωρινή αναστολή η δυνατότητα του έχοντος κυμαινόμενο ενέχυρο, της εταιρείας ή των διευθυντών της να υποβάλουν αίτηση διορισμού Διαχειριστή.¹³⁹¹

Αν έχει διορισθεί administrative receiver, κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης διορισμού Διαχειριστή, απαιτείται συναίνεση του προσώπου για λογαριασμό του οποίου ή από το οποίο διορίστηκε, προκειμένου να ισχύσει η προσωρινή αναστολή. Πάντως, ακόμα κι αν ισχύσει η αναστολή, ο administrative receiver εξακολουθεί να ασκεί τα καθήκοντά του.¹³⁹²

iii. Συμψηφισμός απαιτήσεων

Η δυνατότητα συμψηφισμού αμοιβαίων απαιτήσεων «ξεκλειδώνει», όταν ο Διαχειριστής επιλέγει τη διανομή για την υπό Διαχείριση επιχείρηση. Τότε, εφαρμόζεται ο δικονομικός κανόνας αφερεγγυότητας 14.24.¹³⁹³ Αν δεν υπάρχει το στοιχείο της αμοιβαιότητας μεταξύ των συμβαλλομένων, τότε δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί συμψηφισμός.¹³⁹⁴ Οι ενέγγυοι πιστωτές δεν απαιτείται να συμψηφίζουν τις απαιτήσεις τους έναντι του οφειλέτη, εκτός αν παραιτούνται από την εξασφάλισή τους.¹³⁹⁵

Κατά τη διανομή της εκποιηθείσας περιουσίας, η σειρά με την οποία ικανοποιούνται οι πιστωτές έχει ως ακολούθως.¹³⁹⁶ α) εμπραγμάτως εξασφαλισμένοι πιστωτές, με ασφάλεια επί περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, όπως ακίνητα και εξοπλισμό,¹³⁹⁷ β) έξοδα της διαδικασίας αφερεγγυότητας, γ) προνομιούχοι πιστωτές,¹³⁹⁸ δ) πιστωτές εξασφαλισμένοι με κυμαινόμενη εξασφάλιση,¹³⁹⁹ ε) ανέγγυοι πιστωτές με αποδεδειγμένη απαίτηση, στ) νόμιμο επιτόκιο,¹⁴⁰⁰ ζ) μη αποδεδειγμένες απαιτήσεις, η) μέτοχοι.¹⁴⁰¹

¹³⁹¹ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 44 (7).

¹³⁹² IA1986, Schedule B1, παράγραφος 44 (6) και (7).

¹³⁹³ Insolvency Rules 2016, σε ισχύ από 06.04.2016 (αντικατάσταση Insolvency Rules 1986). Υπό το προϋσχόσαν καθεστώς (IR 1986) ίσχυαν οι κανόνες 2.85 και 2.105 *Kaupthing Singer and Firedlander Limited (In Administration)* [2010] EWHC 316(Ch).

¹³⁹⁴ Βλ. *Morris and Others v. Rayners Enterprises Incorporated and Agrichemicals Ltd* [1997] UKHL 44.

¹³⁹⁵ *Norman Holding Company Ltd* [1991] 1 WLR 10 / Αναλυτικά για τον συμψηφισμό υπό το νέο καθεστώς βλ. James Benedict and Karaindrou Elli, Set-off of secured debts: relevance of the Lehman Waterfall Case, *Butterworths Journal of International Banking and Financial Law*, σ. 228-232, April 2019, σ. 228επ. / *Lehman Bros International (Europe) (in administration) No4* [2017] 2 WLR 1497.

¹³⁹⁶ *Lehman Brothers International (Europe) & Ors, Re* [2014] EWHC 704 (Ch) “*In a liquidation of a company and in an administration (where there is no question of trying to save the company or its business), the effect of the insolvency legislation..., as interpreted and extended by the courts, is that the order of priority for payment out of the company’s assets is, in summary terms, as follows: 1) Fixed charge creditors, 2) Expenses of the insolvency proceedings, 3) Preferential Creditors, 4) Floating charge creditors, 5) Unsecured provable debts, 6) Statutory interest, 7) Non-provable liabilities and 8) Shareholders*”.

¹³⁹⁷ Mortgage, fixed charge.

¹³⁹⁸ Preferential creditors (κυρίως εργαζόμενοι).

¹³⁹⁹ Floating charge holders.

¹⁴⁰⁰ Επιτόκιο, που προκύπτει επί όλων των ανέγγυων οφειλών μετά την εκκαθάριση.

¹⁴⁰¹ Αναλυτικά Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ. 3-4.

iv. Δημοσιοποίηση

Ενώσω η εταιρεία βρίσκεται υπό καθεστώς Διαχείρισης, οφείλει να συμπεριλαμβάνει σε κάθε επιχειρηματικό έγγραφο (τιμολόγια, παραγγελίες, επιχειρηματικές επιστολές) που εκδίδει στο όνομά της ή στο όνομα του Διαχειριστή αλλά και στο διαδίκτυο, στοιχεία σχετικά με την κατάσταση στην οποία ευρίσκεται. Συγκεκριμένα, αναγράφεται το όνομα του Διαχειριστή καθώς και το γεγονός ότι οι υποθέσεις, η επιχείρηση και η περιουσία βρίσκονται υπό τη διαχείριση αυτού.¹⁴⁰²

v. Προτάσεις Διαχειριστή

Μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα ή το αργότερο εντός οκτώ εβδομάδων από τον διορισμό του, ο Διαχειριστής οφείλει να υποβάλει σε κάθε πιστωτή και κάθε μέλος της εταιρείας τις προτάσεις του για τη διάσωση της επιχείρησης, τις οποίες καταθέτει στο Εμπορικό Μητρώο.¹⁴⁰³ Μαζί με τις προτάσεις απευθύνει παράλληλα πρόσκληση στους πιστωτές για συμμετοχή τους σε συνάντηση, με αντικείμενο την αποδοχή ή τροποποίηση των προτάσεών του, σύμφωνα με την παράγραφο 51(1) ΙΑ 1986.

Στις προτάσεις του, ο Διαχειριστής, ο ρόλος του οποίου ουσιαστικά είναι η εξεύρεση κατάλληλων λύσεων, ικανών να βγάλουν την επιχείρηση από το αδιέξοδο, οφείλει να εξηγήσει ποιον σκοπό από τους τρεις που αναφέρονται στην παράγραφο 3 του Σχεδίου Β1 του νόμου αποφάσισε ότι είναι ο πλέον πρόσφορος. Σε περίπτωση που ο σκοπός είναι διαφορετικός από εκείνον της διάσωσης της επιχείρησης, οφείλει να αιτιολογήσει την επιλογή του.

Ειδικότερα, ο Διαχειριστής μπορεί να προτείνει:

α) Διαπραγμάτευση εκούσιας διευθέτησης χρεών (company voluntary arrangement-cva), ώστε η εταιρεία να εξακολουθήσει τις εμπορικές της συναλλαγές.¹⁴⁰⁴

β) Πρόταση σχεδίου διακανονισμού οφειλών ή σχεδίου αναδιοργάνωσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα Τμήματα 26 και 26Α του Εταιρικού Νόμου 2006.¹⁴⁰⁵

γ) Πώληση της επιχείρησης ως «λειτουργούσας οντότητας» σε άλλη εταιρεία, διατηρώντας τη λειτουργία της επιχείρησης, με τους πελάτες και το εργατικό δυναμικό που αυτή είχε πριν την υπαγωγή της στη Διαχείριση.

δ) Εκποίηση περιουσιακών στοιχείων προς ικανοποίηση απαιτήσεων των πιστωτών και κατόπιν λύση της εταιρείας.

ε) Λύση της εταιρείας, εάν δεν υπάρχει περιουσία προς εκποίηση.

¹⁴⁰² ΙΑ1986, Schedule B1, παράγραφος 45.

¹⁴⁰³ ΙΑ1986, Schedule B1, παράγραφος 49 (4), (5), (6).

¹⁴⁰⁴ ΙΑ1986, Schedule B1, παράγραφος 49 (3) (a) *a proposal for a voluntary arrangement under Part I of this Act.*

¹⁴⁰⁵ ΙΑ1986, Schedule B1, παράγραφος 49 (3) (b) *a proposal for a compromise or arrangement to be sanctioned under Part 26 or 26A of the Companies Act 2006 (arrangements and reconstructions).*

vi. Προστασία ενέγγυων και προνομιούχων πιστωτών

Στις προτάσεις του Διαχειριστή δεν μπορεί να περιλαμβάνονται ενέργειες που α) θα επηρεάζουν δικαίωμα ενέγγυου πιστωτή να κάνει χρήση της ασφάλειας που έχει, προκειμένου να ικανοποιήσει την απαίτησή του, β) θα οδηγήσουν σε αποπληρωμή προνομιούχου χρέους κατά παράβαση της προτεραιότητας που τα χρέη αυτά έχουν έναντι μη προνομιούχων ή γ) θα οδηγήσει στην καταβολή σε προνομιούχο πιστωτή μικρότερου ποσού, σε σύγκριση με ό,τι θα ελάμβανε άλλος προνομιούχος πιστωτής.¹⁴⁰⁶

Συνεπώς, οι προτάσεις του Διαχειριστή θα πρέπει να είναι διατυπωμένες κατά τρόπο, ώστε να μην θίγουν τα συμφέροντα των ενέγγυων και προνομιούχων πιστωτών, κατά παρέκκλιση της αρχής της ισότιμης μεταχείρισης των πιστωτών που έχουν ίδιες ή παρόμοιες απαιτήσεις. Ωστόσο, στο νόμο καθιερώνεται εξαίρεση από την εν λόγω αρχή, εφόσον συναινεί ο πιστωτής.¹⁴⁰⁷

Ακόμη, όταν προβλέπεται σύναψη Εκούσιας Διευθέτησης Χρεών (CVA) ή Διακανονισμού Οφειλών (SoA) ή διασυννοριακή συγχώνευση της επιχείρησης, τότε είναι επιτρεπτές οι παρεκκλίσεις από την αρχή προστασίας των ενέγγυων και προνομιούχων πιστωτών.¹⁴⁰⁸

vii. Συνδυασμός Διαχείρισης και CVA/SoA/RP

Η διαδικασία Διαχείρισης μπορεί να συνδυασθεί είτε με τη διαδικασία Εκούσιας Διευθέτησης Χρεών (Company Voluntary Arrangement-CVA) είτε με τα Σχέδια Αναδιοργάνωσης (Restructuring Plan) ή Διακανονισμού Οφειλών (Scheme of Arrangement-SoA), βάσει προτάσεων του Διαχειριστή, προκειμένου να επιτευχθεί η διάσωση της επιχείρησης.¹⁴⁰⁹

4. Σχέδιο Διακανονισμού Οφειλών (SoA)

Το σχέδιο διακανονισμού ή ρύθμισης οφειλών (Scheme of Arrangement – SoA) ανήκει συστημικά στο εταιρικό δίκαιο και διέπεται από τις ρυθμίσεις των παραγράφων 895επ. του αγγλικού εταιρικού δικαίου 2006.¹⁴¹⁰ Συνίσταται, δε, στην επίτευξη συμβιβασμού ή διακανονισμού μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών ή ομάδας πιστωτών.¹⁴¹¹ Η ισχύς της συμφωνίας επέρχεται με την επικύρωσή της από το δικαστήριο.¹⁴¹² Ουσιώδες χαρακτηριστικό της διαδικασίας είναι ότι ο οφειλέτης δύναται να διατηρήσει τη διοίκηση της επιχείρησής του, όπως και στην περίπτωση της CVA, εκτός αν συνδυάζεται με άλλη διαδικασία, όπως με τη Διαχείριση του πτωχευτικού δικαίου, οπότε η διοίκηση της εταιρείας περνά στον διορισμένο Διαχειριστή Αφερεγγυότητας.

¹⁴⁰⁶ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 73 (1).

¹⁴⁰⁷ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 73 (2) (a). Cohen, Ruiz, ό.π., σ. 30.

¹⁴⁰⁸ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 73 (2) (b), (c), (d).

¹⁴⁰⁹ IA1986, Schedule B1, παράγραφος 49 (3).

¹⁴¹⁰ Company Act (εις το εξής CA) 2006, Part 26, όπως έχει τροποποιηθεί, §§ 895-901 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>. Smithson, ό.π., σ. 62. Cohen, Ruiz, ό.π., σ. 19επ.

¹⁴¹¹ CA 2006 § 895 (1) *The provisions of this Part apply where a compromise or arrangement is proposed between a company and—(a) its creditors, or any class of them, or (b) its members, or any class of them.*

¹⁴¹² CA 2006 § 899 *Countrywide plc* [2009], EWHC 1347 (Ch).

Την υπαγωγή στη διαδικασία διακανονισμού οφειλών μπορεί να ζητήσει, κατά κύριο λόγο, η ίδια η εταιρεία, αλλά και οι πιστωτές. Το ίδιο δικαίωμα έχουν, επίσης, ο Διαχειριστής (administrator) και ο Εκκαθαριστής (liquidator), εφόσον η εταιρεία βρίσκεται ήδη υπό καθεστώς Διαχείρισης ή Εκκαθάρισης αντίστοιχα.¹⁴¹³ Βασική διαφορά, σε σύγκριση με την CVA, είναι ότι υπάρχει εποπτεία του δικαστηρίου, υπό την έννοια ότι απαιτείται δικαστική απόφαση τόσο για τον καθορισμό των ομάδων πιστωτών όσο και για την επικύρωση του SoA.¹⁴¹⁴ Ωστόσο, σε αντίθεση με την CVA, δεν απαιτείται μεσολάβηση ουδέτερου προσώπου.

Όπως στην εκούσια διευθέτηση χρεών, έτσι και στο σχέδιο διακανονισμού οφειλών, η ύπαρξη αδυναμίας πληρωμής των ληξιπρόθεσμων χρεών ή η εν γένει αφερεγγυότητα της επιχείρησης δεν συνιστά προϋπόθεση για το άνοιγμα της διαδικασίας. Όταν μια οικονομικά υγιής εταιρεία υπάγεται στη διαδικασία του SoA, τότε το σχέδιο διακανονισμού αποκαλείται χαρακτηριστικά «solvent scheme of arrangement».¹⁴¹⁵

Μετά την υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία SoA, το δικαστήριο διατάσσει τη σύγκληση συνέλευσης πιστωτών ή μετόχων/εταίρων ή ομάδων αυτών.¹⁴¹⁶ Επιπλέον, δύναται, για πρακτικούς λόγους, να συμπύξει τις προτεινόμενες ομάδες, με κριτήριο το είδος των απαιτήσεών τους. Αν πρόκειται για ανόμοιες απαιτήσεις, οι οποίες δεν είναι δυνατό να εξετασθούν από κοινού, θα πρέπει να εξετασθούν χωριστά.¹⁴¹⁷

Το σχέδιο διακανονισμού μπορεί να αφορά μόνο σε μία ομάδα πιστωτών. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να αφορά μόνο στους προμηθευτές ή σε ειδική κατηγορία εξασφαλισμένων πιστωτών, τράπεζες και άλλες επιμέρους ομάδες.

Πριν την ψηφοφορία, οι πιστωτές ενημερώνονται από επεξηγηματικό έγγραφο (explanatory statement),¹⁴¹⁸ στο οποίο, μεταξύ άλλων, αναφέρεται τι θα ελάμβαναν σε περίπτωση εκκαθάρισης.¹⁴¹⁹ Για την έγκριση του σχεδίου από τις ομάδες, απαιτείται ποσοστό 75% επί της αξίας και απόλυτη πλειοψηφία των παρισταμένων μελών κάθε ομάδας.¹⁴²⁰ Κατόπιν έγκρισεως από όλες τις ομάδες πιστωτών, το σχέδιο υποβάλλεται στο δικαστήριο.¹⁴²¹ Προκειμένου να επικυρωθεί η συμφωνία, το δικαστήριο εξετάζει αν έχει παρασχεθεί η σύμφωνη γνώμη του οφειλέτη, εφόσον η αίτηση υπαγωγής στην υπό εξέταση διαδικασία δεν είχε υποβληθεί από αυτόν.

Η ισχύς του επικυρωθέντος σχεδίου αρχίζει από την επίδοση αντιγράφου στο Εμπορικό Μητρώο (Companies House).¹⁴²² Η διάρκεια του σχεδίου διακανονισμού εξαρτάται από τους

¹⁴¹³ CA 2006 § 896 (2).

¹⁴¹⁴ Σχετικά βλ. Smithson, ό.π., σ. 62 Παρουσίαση Latham & Watkins LLP, UK Schemes of Arrangement Overview, 2014 (pdf), σ. 2.

¹⁴¹⁵ Βλ. Ρόκα Αλ., σ. 29.

¹⁴¹⁶ CA 2006 § 896. Επίσης, για τη διαδικασία αναλυτικά βλ. Latham & Watkins, ό.π., σ.4επ.

¹⁴¹⁷ Περισσότερα, Cohen, Ruiz, ό.π., σ. 21 Latham & Watkins, ό.π., σ.10-11. *Hawk Insurance Co Ltd*, Re [2001] EWCA Civ 241, *Primacom Holding GmbH* and others v Credit Agricole and others [2012] EWHC 164 (Ch).

¹⁴¹⁸ Κατά τα οριζόμενα σε § 898 (1) του νόμου CA 2006 *It is the duty of—(a)any director of the company, and (b)any trustee for its debenture holders, to give notice to the company of such matters relating to himself as may be necessary for the purposes of section 897 (explanatory statement to be circulated or made available).*

¹⁴¹⁹ CA 2006 § 897 (2). Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 112.

¹⁴²⁰ CA 2006 § 899 (1).

¹⁴²¹ CA 2006 § 899 (1). Βλ. Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ. 10επ.

¹⁴²² CA 2006 § 899 (4). Επίσης βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 29.

όρους του. Εφόσον η επιχείρηση συμμορφωθεί με τους όρους της συμφωνίας και επανέλθει σε υγιή οικονομική κατάσταση, θεωρείται ότι ολοκληρώνεται η διαδικασία με επιτυχία.¹⁴²³ Το σχέδιο διακανονισμού δεσμεύει όλες τις ομάδες πιστωτών που το ψήφισαν, ακόμα και ενέγγυους πιστωτές, εφόσον έχει εγκριθεί από την τάξη τους.¹⁴²⁴

i. Περιεχόμενο SoA

Το σχέδιο διακανονισμού, όπως και η εκούσια διευθέτηση οφειλών, έχει ευρύ περιεχόμενο. Συνήθως, λαμβάνει τη μορφή δύο βασικών σχεδίων:

α) Προσυμφωνημένης μεταβίβασης της εταιρείας, ήτοι μεταβίβασης της εταιρείας σε μια νέα εταιρεία, που αποτελείται από τους πιστωτές, των οποίων οι απαιτήσεις ικανοποιούνται (in the money creditors).¹⁴²⁵ Το σχέδιο εξασφαλίζει την ύπαρξη ομοφωνίας για κάθε ομάδα πιστωτών. Επίσης, δεν έχει το αποτέλεσμα του «cram-down» του αμερικανικού δικαίου, αλλά αντίθετα του «cram-in», υπό την έννοια ότι όλοι οι πιστωτές, ακόμη και οι ανέγγυοι, ειδικότερη κατηγορία των οποίων αποτελούν οι μέτοχοι και οι εταίροι, εντάσσονται σε μία ομάδα, στο πλαίσιο της οποίας μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους. Η μεταβίβαση ανατίθεται σε έναν διαχειριστή, ενώ η αποτίμηση της αξίας της εταιρείας, οι διαπραγματεύσεις της αγοράς και η σχετική σύμβαση πώλησης πραγματοποιούνται πριν το διορισμό διαχειριστή.¹⁴²⁶ Σημειώνεται ότι, σε περίπτωση εξαγοράς ή συγχώνευσης εταιρειών, η απαιτούμενη πλειοψηφία, στο πλαίσιο του σχεδίου, είναι 75%, ενώ, εκτός σχεδίου, στο πλαίσιο των γενικών κανόνων περί εξαγοράς ή συγχώνευσης, απαιτείται πλειοψηφία 90%.¹⁴²⁷

β) «Cram-down» σχεδίων: Τα σχέδια αυτά δεν αφορούν στην πώληση της επιχείρησης αλλά ενδεχομένως στην τροποποίηση ή παράταση των υποχρεώσεων καταβολής οφειλής¹⁴²⁸ ή σε απομείωση χρέους ή τροπή ξένου σε ίδιο κεφάλαιο (debt for equity swap), σύμφωνα με το οποίο οι πιστωτές παραιτούνται από τις απαιτήσεις τους και λαμβάνουν μετοχές/μερίδια της εταιρείας.¹⁴²⁹ Κατά τη διαδικασία εκπόνησης σχεδίου διακανονισμού, απαραίτητη είναι η αποτίμηση της αξίας της εταιρείας, σύμφωνα με τα κριτήρια που έχουν τεθεί στην υπόθεση *IMO CarWash*.¹⁴³⁰ Χαρακτηριστικά, αναφέρεται ότι η αποτίμηση πρέπει να γίνεται βάσει της αξίας της επιχείρησης ως λειτουργούσας οντότητας και όχι ως υπό εκκαθάριση ή ως πωλούμενης υποτιμημένης (fire sale basis).¹⁴³¹

¹⁴²³ Βλ. Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ. 10επ.

¹⁴²⁴ CA 2006 § 899 (3) / Επίσης βλ. Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ. 10επ.

¹⁴²⁵ CA 2006 § 900 (1) (β). in the money creditors σε αντιδιαστολή με τους out of the money creditors Βλ. Latham & Watkins, ό.π., σ. 12.

¹⁴²⁶ Αναλυτικά βλ. Latham & Watkins LLP, ό.π., σ. 12-13 Υπόθεση: *IMO CarWash [2009] EWHC 2114 (Ch)*

¹⁴²⁷ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 29.

¹⁴²⁸ Cohen, Ruiz, ό.π., σ. 17. *Cortefiel SA v. MEP 11 Sarl [2012] EWHC 2998 (Ch)*.

¹⁴²⁹ Βλ. Latham & Watkins, ό.π., σ. 14, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 67.

¹⁴³⁰ *IMO CarWash [2009] EWHC 2114 (Ch)*.

¹⁴³¹ Για τη μέθοδο αποτίμησης της αξίας της εταιρείας που χρησιμοποιήθηκε στην υπόθεση *IMO CarWash [2009] EWHC 2114 (Ch)* και η οποία δεν αμφισβητήθηκε σε μεταγενέστερες αποφάσεις βλ. Latham & Watkins, ό.π., σ. 16-18.

ii. Αναστολή διώξεων

Όπως στη CVA, έτσι και στο SoA δεν προβλέπεται αυτοδίκαιη αναστολή διώξεων των πιστωτών μέχρι την δικαστική επικύρωση του σχεδίου.¹⁴³² Δεδομένου ότι η διαδικασία είναι σχετικά περίπλοκη, χρονοβόρα και ακριβή, καθώς απαιτείται υποβολή αιτήσεων στο δικαστήριο και συναντήσεις με διάφορες ομάδες πιστωτών και τους μετόχους, ο οφειλέτης μπορεί να κρίνει ότι είναι απαραίτητο να κάνει πρώτα χρήση της νέας διαδικασίας βραχυπρόθεσμης αναστολής διώξεων (Moratorium) και εντός δώδεκα εβδομάδων από το πέρας της πρώτης διαδικασίας να υπαχθεί στη διαδικασία SoA.¹⁴³³ Άλλως, μπορεί να κάνει χρήση της αναστολής διώξεων που προβλέπεται στην προπρωχεντική διαδικασία Διαχείρισης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, προστατεύονται τα προπαρασκευαστικά βήματα της διαδικασίας, με το τίμημα όμως της ανάθεσης της διοίκησης της εταιρείας στον Διαχειριστή.¹⁴³⁴

iii. Χρήση των SoA

Τα σχέδια διακανονισμού οφειλών, αν και δεν είναι ιδιαίτερα δημοφιλή στην Αγγλία, λόγω της πολύπλοκης προεργασίας που απαιτούν (ψηφοφορίες σε ομάδες, εμπλοκή δικαστηρίου), χρησιμοποιούνται αρκετά από αλλοδαπές εταιρείες.¹⁴³⁵

Για να υπαχθεί μία αλλοδαπή εταιρεία στο αγγλικό δίκαιο βάσει της παραγράφου 221 του αγγλικού δικαίου αφερεγγυότητας (Insolvency Act 1986), οφείλει να αποδείξει επαρκή σύνδεσμο με την Αγγλία. Τα αγγλικά δικαστήρια έχουν διευρύνει το περιεχόμενο του επαρκούς συνδέσμου, ο οποίος καταλαμβάνει την ύπαρξη οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας που διέπονται από το αγγλικό δίκαιο.¹⁴³⁶ Επίσης, το δικαστήριο μπορεί να απαιτήσει απόδειξη ότι το σχέδιο διακανονισμού είναι πιθανό να επιτύχει το σκοπό του και ότι δεν είναι μάταιο. Μάταιο θα εθεωρείτο το σχέδιο που δεν αναγνωρίζεται στη δικαιοδοσία του κράτους προέλευσης της αλλοδαπής εταιρείας.¹⁴³⁷

Τόσο το σχέδιο διακανονισμού όσο και η εκούσια διευθέτηση χρεών αναγνωρίζονται στο δίκαιο των ΗΠΑ υπό το κεφάλαιο 15. Ωστόσο, δεν ίσχυε το ίδιο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στο πλαίσιο του Κανονισμού 2015/848 της 20^{ης} Μαΐου 2015 (αλλά και του παλαιότερου 1346/2000),¹⁴³⁸ όπου υπαγόταν η διαδικασία της CVA αλλά όχι του SoA. Παρ' όλα αυτά, ήταν δυνατή η έμμεση υπαγωγή του σχεδίου διακανονισμού, εάν συνδυαζόταν με τη διαδικασία Διαχείρισης.¹⁴³⁹ Σημειώνεται ότι πλέον με την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κανονισμού 2015/848.

¹⁴³² Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ. 7επ.

¹⁴³³ CA 2006 §899A (1) (a).

¹⁴³⁴ Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ. 7επ.

¹⁴³⁵ Ρόκας Αλ., σ. 30. Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ. 5. Cohen, Ruiz, ό.π., σ. 21επ.

¹⁴³⁶ Cohen, Ruiz, ό.π., σ. 21επ.

Βλ. Latham & Watkins, ό.π., σ. 19. *Cortefiel SA v. MEP 11 Sarl* [2012] EWHC 2998 (Ch), *Re NN2 Newco Ltd; Re Polius BV* [2019] EWHC 1917 (Ch), *Re Rodenstock GmbH* [2011] EWHC 1104 (Ch).

¹⁴³⁷ Αναλυτικά βλ. Latham & Watkins, ό.π., σ. 20επ.

¹⁴³⁸ Περισσότερα βλ. παρακάτω σ. 264επ.

¹⁴³⁹ Βλ. Latham & Watkins, ό.π., σ. 20 Πολλές αλλοδαπές εταιρείες έχουν καταφύγει στη διαδικασία SoA, όπως η ελληνική *Wind Hellas* [2009] EWHC 3199 (Ch), η ολλανδική *Magyar Telekom BV (parent of Invitel)* [2013] EWHC 3800 (Ch), η ισπανική *La Seda de Barcelona*, [2010] EWHC 1364 (Ch) η βιετναμέζικη *Vietnam Shipbuilding Industry Group*, [2013] EWHC 1146 (Comm), [2013] EWHC 2476 (Ch). Σε κάποιες περιπτώσεις η

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ελληνικής εταιρείας, η οποία προέβη σε προσυμφωνημένη πώλησή της, κάνοντας συνδυασμένη χρήση της διαδικασίας της Διαχείρισης και του Σχεδίου Διακανονισμού Οφειλών του αγγλικού δικαίου, είναι η περίπτωση της Wind Hellas, η μητρική εταιρεία της οποίας (Hellas Telecommunications II) μετέφερε το κέντρο των κυρίων συμφερόντων της (COMI) από το Λουξεμβούργο στο Λονδίνο.¹⁴⁴⁰ Η εταιρεία τελικά πέτυχε την απομείωση του συνολικού χρέους της από 3,2 δις ευρώ σε 1 δις ευρώ. Στην περίπτωση της Wind, όπως και στην υπόθεση *IMO CarWash*,¹⁴⁴¹ παρατηρήθηκε το φαινόμενο της «βίατης» εξάλειψης των απαιτήσεων των πιστωτών που προέκυπταν από ομόλογα χαμηλής εξασφάλισης. Η εν λόγω υπόθεση περιλάμβανε μεταφορά του κέντρου των κυρίων συμφερόντων της μητρικής εταιρείας, δύο σχέδια διακανονισμού οφειλών, καθώς και αναγνώριση της διαδικασίας στις ΗΠΑ μέσω Chapter 15. Το αποτέλεσμα ήταν θετικό για την εταιρεία, αλλά και για τους εργαζομένους, καθώς διατηρήθηκε μεγάλος αριθμός θέσεων εργασίας στην Ελλάδα.¹⁴⁴²

Στην υπόθεση *IMO CarWash*,¹⁴⁴³ χαρακτηριστική για την ερμηνεία του κριτηρίου της αποτίμησης της αξίας της επιχείρησης, τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης πωλήθηκαν σε νέα εταιρεία, που είχε συσταθεί από τους πιστωτές υψηλής εξασφάλισης, στο πλαίσιο μιας «debt-for-equity» ανταλλαγής, αποκλείοντας τους πιστωτές μειωμένης εξασφάλισης, με την αιτιολογία ότι βάσει της αποτίμησης της αξίας της εταιρείας, οι εν λόγω πιστωτές δεν θα ικανοποιούντο. Η *IMO CarWash* ουσιαστικά προέβη σε προσυμφωνημένη πώληση (pre-pack), συνδυάζοντας, όπως η ελληνική Wind, το σχέδιο διακανονισμού με τη διαδικασία της Διαχείρισης.¹⁴⁴⁴

E. Σχέδιο Αναδιοργάνωσης (Restructuring Plan)

Το σχέδιο Αναδιοργάνωσης (Restructuring Plan) ανήκει συστηματικά στο εταιρικό δίκαιο και διέπεται από τις ρυθμίσεις του Μέρους 26A (sections 901A-901L) του αγγλικού εταιρικού δικαίου.¹⁴⁴⁵ Πρόκειται για νέα διαδικασία που εισήχθη στο αγγλικό δίκαιο με το νόμο CIGA και προβλέπει διακατηγοριακή παράκαμψη διαφωνούντων πιστωτών (cross-class cram down), η οποία δεν είναι δυνατή στο Σχέδιο Διακανονισμού (SoA). Για τη διακατηγοριακή παράκαμψη αρκεί, υπό προϋποθέσεις, η επίτευξη πλειοψηφίας 75% σε μία κατηγορία πιστωτών, ενώ κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατό στην περίπτωση του SoA. Στο τελευταίο, κάθε κατηγορία πιστωτών πρέπει να εγκρίνει το σχέδιο πώλησης της εταιρείας με ποσοστό 75%.

i. Σύντομη περιγραφή της διαδικασίας

Στη διαδικασία Σχεδίου Αναδιοργάνωσης μπορούν να υπαχθούν εταιρείες που πληρούν σωρευτικά δύο προϋποθέσεις: α) Η εταιρεία αντιμετωπίζει ή είναι πιθανό να αντιμετωπίσει οικονομικές δυσκολίες που επηρεάζουν ήδη ή θα επηρεάζουν την ικανότητά της να συνεχίσει τη

διαδικασία Διαχείρισης συνδυάστηκε με το σχέδιο διακανονισμού οφειλών. Περισσότερα βλ. Latham & Watkins, *ό.π.*, σ. 23.

¹⁴⁴⁰ *Re Hellas Telecommunications (Luxembourg) II SCA* [2009]EWHC 3199 (Ch).

¹⁴⁴¹ *IMO CarWash* [2009] EWHC 2114 (Ch).

¹⁴⁴² Αναλυτικά βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, *ό.π.*, σ. 31-33.

¹⁴⁴³ *IMO CarWash* [2009] EWHC 2114 (Ch).

¹⁴⁴⁴ Αναλυτικά, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, *ό.π.*, σ. 32 / *Wind Hellas* [2009]EWHC 3199 (Ch).

¹⁴⁴⁵ Companies Act 2006.

δραστηριότητά της ως λειτουργούσα οντότητα και β) το σχέδιο προτείνεται μεταξύ της εταιρείας και των πιστωτών ή μελών της με σκοπό την απόλυση, τον περιορισμό, την πρόληψη ή τον μετριασμό των οικονομικών δυσκολιών που αναφέρονται στην πρώτη προϋπόθεση.¹⁴⁴⁶ Η διαδικασία έχει ομοιότητες με αυτή του Σχεδίου Διακανονισμού (SoA), οπότε είναι δυνατή η αξιοποίηση της ήδη υπάρχουσας νομολογίας και στην περίπτωση των σχεδίων αναδιοργάνωσης.¹⁴⁴⁷ Όπως στα σχέδια διακανονισμού, έτσι και στα σχέδια αναδιοργάνωσης η σύγκληση γενικής συνέλευσης πιστωτών διατάσσεται από το δικαστήριο. Επίσης, απαιτείται έκδοση δικαστικής απόφασης για την επικύρωση του προτεινόμενου σχεδίου.¹⁴⁴⁸

Για τη σύγκληση των συνεδριάσεων απαιτείται πρόσκληση των πιστωτών, η οποία συνοδεύεται υποχρεωτικά από επεξηγηματικό έγγραφο (explanatory statement), όπως στην περίπτωση των σχεδίων διακανονισμού.¹⁴⁴⁹ Μία εκ των προϋποθέσεων επικύρωσης του σχεδίου αναδιοργάνωσης είναι η αποδοχή του σχεδίου από ποσοστό 75% της αξίας του συνόλου των απαιτήσεων των πιστωτών που ψηφίζουν.¹⁴⁵⁰ Δεν έχουν δικαίωμα ψήφου οι λεγόμενοι «σχετικοί πιστωτές» (relevant creditors), ήτοι αυτοί που έχουν απαιτήσεις που εμπίπτουν στην κατηγορία χρεών προ αναστολής (priority pre-moratorium debts) και κατά την αναστολή (moratorium debts),¹⁴⁵¹ εφόσον η εταιρεία έχει υπαχθεί στην εν λόγω διαδικασία εντός δώδεκα εβδομάδων από το πέρας της βραχυπρόθεσμης αναστολής (moratorium).¹⁴⁵² Οι συγκεκριμένοι πιστωτές δεσμεύονται από τυχόν επικύρωση του σχεδίου, εφόσον συναινέσουν στη δέσμευσή τους.¹⁴⁵³

Ενεργητική νομιμοποίηση για υποβολή αίτησης επικύρωσης σχεδίου αναδιοργάνωσης έχει η εταιρεία, οι πιστωτές και, κατά περίπτωση, ο Εκκαθαριστής ή ο Διαχειριστής.¹⁴⁵⁴ Το δικαστήριο προβαίνει σε επικύρωση, εφόσον το σχέδιο έχει εγκριθεί από την απαιτούμενη πλειοψηφία των πιστωτών κάθε τάξης (75% επί της αξίας των απαιτήσεων).¹⁴⁵⁵ Σε περίπτωση που δεν έχει επιτευχθεί η απαιτούμενη πλειοψηφία, προβλέπεται η δυνατότητα παράκαμψης των διαφωνούντων πιστωτών, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο τμήμα (section) 901G του νόμου Companies Act 2006.

Παραστατικά, η διαδικασία έχει ως ακολούθως:

¹⁴⁴⁶ CA 2006 § 901A (1), (2).

¹⁴⁴⁷ Όπως αναφέρεται στη σχετική αιτιολογική έκθεση (Government Guidance) βλ. Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. Κεφάλαιο « Arrangements and reconstructions of companies in financial difficulty by a compromise or arrangement with creditors and/or members under Part 26A CA 2006 (Restructuring Plan)».

¹⁴⁴⁸ CA 2006 §§ 901F και 901G.

¹⁴⁴⁹ CA 2006 § 901D.

¹⁴⁵⁰ CA 2006 § 901F (1).

¹⁴⁵¹ CA 2006 § 901H (2), (3).

¹⁴⁵² CA 2006 § 901H (1) (a).

¹⁴⁵³ Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο « Arrangements and reconstructions of companies in financial difficulty by a compromise or arrangement with creditors and/or members under Part 26A CA 2006 (Restructuring Plan)».

¹⁴⁵⁴ CA 2006 § 901F (3).

¹⁴⁵⁵ CA 2006 § 901F.

ii. Περιεχόμενο

Ο νόμος δεν αναφέρεται στο περιεχόμενο των σχεδίων αναδιοργάνωσης παρά μόνο στο σκοπό τους που είναι η αντιμετώπιση των οικονομικών δυσκολιών της εταιρείας. Συνεπώς, πρόκειται για «*tabula rasa*», για άγραφο πίνακα. Αναμένεται δε το περιεχόμενό τους να διαμορφωθεί από την πρακτική, κατ’αναλογία προς τα σχέδια διακανονισμού, προσδίδοντάς τους ίσως μεγαλύτερη ευελιξία.¹⁴⁵⁶

iii. Παράκαμψη διαφωνούντων πιστωτών

Ακόμη κι αν το σχέδιο αναδιοργάνωσης δεν έχει εγκριθεί από την απαιτούμενη πλειοψηφία, το δικαστήριο μπορεί να το επικυρώσει, εφόσον πληρούνται δύο προϋποθέσεις: α) μη χειροτέρευση θέσης πιστωτών, σε σύγκριση με την πιο πιθανή εναλλακτική (*relevant alternative*), η οποία μπορεί να είναι η περίπτωση της εκκαθάρισης, β) έγκριση του σχεδίου από τουλάχιστον μία κατηγορία πιστωτών με ποσοστό 75% επί της συνολικής αξίας των απαιτήσεων της συγκεκριμένης κατηγορίας.¹⁴⁵⁷ Συνεπώς, το επικυρωμένο από το δικαστήριο σχέδιο δεσμεύει τους μη συναινούντες πιστωτές, υπό τη λογική της διακατηγοριακής παράκαμψής τους, η οποία είναι γνωστή με τον αγγλικό όρο «*cross-class cram down*».

Κατ’ αυτόν τον τρόπο, οι εταιρείες αποκτούν μεγάλη ευελιξία¹⁴⁵⁸ ώστε να προχωρήσουν σε αναδιοργάνωση, παρά τη διαφωνία ορισμένων πιστωτών που θα μπορούσαν να εμποδίσουν ένα βιώσιμο σχέδιο, που συγκεντρώνει τη συντριπτική υποστήριξη των πιστωτών εκείνων που διατηρούν οικονομικό συμφέρον στην επιχείρηση.¹⁴⁵⁹ Ωστόσο, οι προϋποθέσεις που τίθενται αναμένεται να προκαλέσουν ζητήματα ερμηνείας, καθώς παρέχουν στο δικαστήριο ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς το πώς θα ερμηνευθεί η παράμετρος της μη χειροτέρευσης της θέσης των διαφωνούντων πιστωτών.¹⁴⁶⁰

¹⁴⁵⁶ Ampaw D., Manson D. The New UK Restructuring Plan-The “Super Scheme”, 6.10.2020 <https://www.dlapiper.com/en/uk/insights/publications/2020/10/restructuring-global-insight/restructuring-plan>, Κεφάλαιο «What can a Restructuring Plan contain?»

¹⁴⁵⁷ CA 2006 § 901G (1)-(5) Η έννοια της πιθανής εναλλακτικής ορίζεται στο νόμο ως ακολούθως: § 901G (4) *For the purposes of this section “the relevant alternative” is whatever the court considers would be most likely to occur in relation to the company if the compromise or arrangement were not sanctioned under section 901F.*

¹⁴⁵⁸ Mills, Durban ό.π., Κεφάλαιο «What are the possible effects of cross-class cram down?»

¹⁴⁵⁹ Ampaw, Manson, ό.π., Κεφάλαιο «Introducing the “cross-class cram-down” for the first time in the UK context».

¹⁴⁶⁰ Βλ. επίσης Ampaw, Manson, ό.π., Κεφάλαιο «Cross-class cram-down in more detail».

iv. Αναστολή διώξεων

Ένα από τα μειονεκτήματα των Σχεδίων Διακανονισμού (SoA) και Εκούσιας Διευθέτησης Οφειλών (CVA) είναι ότι δεν παρέχουν αυτόματη αναστολή διώξεων προς προστασία του οφειλέτη. Το Σχέδιο Αναδιοργάνωσης μπορεί να συνδυαστεί με την επίσης νεοεισαχθείσα διαδικασία βραχυπρόθεσμης αναστολής διώξεων (Moratorium), κατά το διάστημα ισχύος της οποίας μπορεί να δοθεί μια «ανάσα» στην εταιρεία, αποτρέποντας ορισμένες ενέργειες κατά της εταιρείας, ενόσω το σχέδιο αναδιοργάνωσης προωθείται προς έγκριση.¹⁴⁶¹

v. Υπόθεση VAA Restructuring Plan

Το πρώτο σχέδιο αναδιοργάνωσης που επικυρώθηκε από αγγλικό δικαστήριο, στις αρχές Σεπτεμβρίου 2020, ήταν η υπόθεση της αεροπορικής εταιρείας Virgin Atlantic Airways.¹⁴⁶² Όπως αναφέρεται στην απόφαση, θα ήταν χρήσιμο να καταγράφεται η γνώμη της μειοψηφίας καθώς και ο αριθμός των ψηφισάντων, ώστε το δικαστήριο να μπορεί να διαμορφώνει άποψη σχετικά με την αντιπροσωπευτικότητα της ψηφοφορίας. Ωστόσο, το εν λόγω στοιχείο, γνωστό ως “numerosity” δεν απαιτείται στη διαδικασία σχεδίου αναδιοργάνωσης. Εν προκειμένω, ψήφισαν επί του σχεδίου 160 πιστωτές, ενώ αν είχε ακολουθηθεί η διαδικασία του Σχεδίου Διακανονισμού θα έπρεπε επιπρόσθετα να υπάρχει πλειοψηφία του συνόλου των πιστωτών, οι οποίοι ξεπερνούσαν τους χίλιους. Η συμπερίληψή τους θα επιβάρυνε την εταιρεία με κόστος, χρόνο και διαδικαστικές δυσκολίες που δεν θα ήταν εμπορικά επωφελείς υπό τις περιστάσεις. Από αυτή την άποψη ήταν προτιμότερο το σχέδιο αναδιοργάνωσης.¹⁴⁶³

Ως προς την εφαρμογή διακατηγοριακής παράκαμψης (cross-class cram down), δεν τέθηκε τέτοιο ζήτημα, καθώς όλες οι τάξεις αποδέχθηκαν το σχέδιο, οι τρεις πρώτες με ποσοστό 100% και η τέταρτη με ποσοστό 99,24%.¹⁴⁶⁴ Καλόν είναι, όπως απεφάνθη ο δικαστής, οι εταιρείες να εξηγούν γιατί διαμορφώνουν τις τάξεις πιστωτών με συγκεκριμένο τρόπο. Πρόκειται για ξεκάθαρη ένδειξη ότι τα δικαστήρια δύνανται να μην επικυρώνουν κάποιο σχέδιο, παρά την επίτευξη πλειοψηφίας, αν δεν αιτιολογείται ο λόγος, για τον οποίο η εταιρεία προέβη σε συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση πιστωτών.¹⁴⁶⁵

¹⁴⁶¹ Αναλυτικά Ampaw, Manson, ό.π. Κεφάλαιο «While all this is happening is there any protection from actions by creditors?» Russel, Letson, ό.π., Κεφάλαιο «Restructuring Plan».

¹⁴⁶² «It was the first such restructuring plan to come before the court under the new provisions of Part 26A of the Companies Act 2006 (“Part 26A” and the “CA 2006”) and it had the support of the overwhelming majority of the Plan Creditors.» σ. 2 (σκέψη 1) απόφασης VAA Restructuring Plan [2020] EWHC 2376 (Ch). Το κείμενο της απόφασης είναι διαθέσιμο στην ακόλουθη ιστοσελίδα: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2020/09/20200904-Virgin-Atlantic-Airways-Limited-judgment.pdf>.

¹⁴⁶³ Αναλυτικά βλ. Ampaw, Manson, ό.π. Κεφάλαιο «Specific Lessons from the VAA Restructuring Plan-Numerosity».

¹⁴⁶⁴ Σ. 7 (σκέψεις 33-34) απόφασης VAA Restructuring Plan [2020] EWHC 2376 (Ch).

¹⁴⁶⁵ Ampaw, Manson, ό.π. Κεφάλαιο «Specific Lessons from the VAA Restructuring Plan-Cross-Class-Cram-Down».

vi. Κριτικές παρατηρήσεις

Το σχέδιο αναδιοργάνωσης του αγγλικού δικαίου (restructuring plan) χαρακτηρίζεται ως ευπρόσδεκτη εξέλιξη του αγγλικού δικαίου, καθώς πρόκειται για ευέλικτη διαδικασία που ανοίγει το δρόμο σε πιο επιτυχημένες αναδιαρθρώσεις εταιρειών στην Αγγλία. Όπως και το Σχέδιο Διακανονισμού (SoA), μπορεί να γίνει χρήση και από αλλοδαπές εταιρείες που αποδεικνύουν επαρκή σύνδεσμο με την Αγγλία.¹⁴⁶⁶ Πρόκειται για χαλαρό δεσμό, ενώ δεν απαιτείται η μεταφορά του κέντρου κυρίων συμφερόντων της εταιρείας, για να έχουν δικαιοδοσία τα αγγλικά δικαστήρια.¹⁴⁶⁷

Κατά παρόμοιο τρόπο με τα σχέδια διακανονισμού, τα σχέδια αναδιοργάνωσης αναμένεται να γίνουν ευρέως αποδεκτά από άλλες δικαιοδοσίες, κατά τη μετά-Brexit εποχή, κατά τα προβλεπόμενα σε επίπεδο κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου ή διασυνοριακών πλαισίων αφερεγγυότητας, όπως είναι ο Πρότυπος Νόμος των Ηνωμένων Εθνών για την Διασυνοριακή Αφερεγγυότητα.¹⁴⁶⁸

Δεδομένης πάντως της εμπειρίας που έχουν αποκομίσει τα αγγλικά δικαστήρια αναφορικά με τις διαδικασίες εκούσιας διευθέτησης χρεών και σχεδίων διακανονισμού, εκτιμάται ότι η διαδικασία σχεδίου αναδιοργάνωσης θα αποβεί το ίδιο δημοφιλής με τις προαναφερθείσες.¹⁴⁶⁹

Επιχειρώντας μια πρώτη σύγκριση μεταξύ των σχεδίων διακανονισμού και αναδιοργάνωσης του αγγλικού εταιρικού δικαίου με το Κεφάλαιο 11 του αμερικανικού δικαίου, προκύπτει ότι έχουν αρκετά κοινά σημεία. Πιο κοντά όμως στο αμερικανικό δίκαιο βρίσκεται η νέα διαδικασία αναδιοργάνωσης, όπως αποτυπώνεται στον κάτωθι πίνακα:

	Σχέδιο Διακανονισμού (SoA)	Σχέδιο Αναδιοργάνωσης (Restructuring Plan)	Κεφάλαιο 11
Εξωδικαστική διαδικασία	Όχι	Όχι	Όχι
Διατήρηση διοίκησης από τον οφειλέτη (DIP)	Ναι	Ναι	Ναι
Αναστολή δώξεων	Όχι	Ναι (βραχυπρόθεσμη αναστολή-moratorium)	Ναι
Κατηγοριοποίηση πιστωτών σε τάξεις	Ναι	Ναι	Ναι
Παράκαμψη πιστωτών (cram-down)	Ναι	Ναι	Ναι
Διακτηγοριακή παράκαμψη πιστωτών (cross-class cram down)	Όχι	Ναι	Ναι
Απαραίτητη πλειοψηφία για αποδοχή σχεδίου	75% επί της αξίας των απαιτήσεων κάθε τάξης και	75% επί της αξίας των απαιτήσεων κάθε τάξης	2/3 επί της αξίας των απαιτήσεων κάθε τάξης

¹⁴⁶⁶ Βλ. επίσης Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο « Comment».

¹⁴⁶⁷ Ampaw, Manson, ό.π. Κεφάλαιο «Schemes can be used by non-English registered companies – does the same apply for the Restructuring Plan?»

¹⁴⁶⁸ Ampaw, Manson, ό.π. Κεφάλαιο «Schemes can be used by non-English registered companies – does the same apply for the Restructuring Plan?» Για τον Πρότυπο Νόμο βλ. παρακάτω, σ. σ. 269επ.

¹⁴⁶⁹ Ampaw, Manson, ό.π. Κεφάλαιο «Conclusions».

	50% του συνόλου των πιστωτών		και πλειοψηφία του συνόλου των πιστωτών σε κάθε τάξη
Θεμελίωση διεθνούς δικαιοδοσίας	Επαρκής σύνδεσμος	Επαρκής σύνδεσμος	Ύπαρξη περιουσιακού στοιχείου στις ΗΠΑ
Υπερπρονόμιο χρηματοδότησης ενόσω ο οφειλέτης διοικεί την εταιρεία (DIP finance)	Όχι	Όχι	Ναι

Πηγή:___Ampaw D., Manson D. The New UK Restructuring Plan-The “Super Scheme”, 6.10.2020 <https://www.dlapiper.com/en/uk/insights/publications/2020/10/restructuring-global-insight/restructuring-plan>

ΣΤ. Ειδικότερα ζητήματα

ι. Απαγόρευση καταγγελίας συμβάσεων

Συνήθως, όταν μία εταιρεία υπάγεται σε κάποια διαδικασία αφερεγγυότητας, όπως είναι η Διαχείριση, οι προμηθευτές συχνά παύουν ή απειλούν να παύσουν την προμήθεια της εταιρείας, βασιζόμενοι στο δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης λόγω αφερεγγυότητας. Με την απειλή της καταγγελίας, απαιτούν συχνά την εξόφληση όλων των ληξιπρόθεσμων οφειλών ή ζητούν την αλλαγή των συμβατικών όρων, ενδεχομένως μέσω της αυξήσεως της τιμής για τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που προσφέρουν στην εταιρεία. Η πρακτική αυτή δυσκολεύει την ομαλή λειτουργία της εταιρείας ή τη μεταβίβασή της. Πριν την ψήφιση του νόμου CIGA, μόνο οι προμηθευτές υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και συστημάτων πληροφορικής¹⁴⁷⁰ εμποδίζοντο από το να καταγγείλουν τις σχετικές συμβάσεις. Πλέον, το υποκειμενικό πεδίο της απαγόρευσης έχει διευρυνθεί σε όλους γενικά τους προμηθευτές πλην εξαιρέσεων που αναφέρονται ρητώς στο νόμο.¹⁴⁷¹ Μεταξύ άλλων, ασφαλιστικές εταιρείες, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, τράπεζες και εταιρείες επενδύσεων εξαιρούνται από την εφαρμογή της νέας διάταξης.

Επιπλέον, ακόμη και οι πιστωτές που καταλαμβάνονται από τη συγκεκριμένη ρύθμιση μπορούν, υπό προϋποθέσεις, να εξαιρεθούν, αν συμφωνεί ο διαχειριστής αφερεγγυότητας που επιβλέπει τη σχετική διαδικασία ή αν συναινούν οι πιστωτές ή αν το δικαστήριο κρίνει ότι η συνέχιση της συμβατικής σχέσης προκαλεί δυσκολίες στη λειτουργία της εταιρείας του πιστωτή.¹⁴⁷² Ως προς την έννοια των δυσκολιών (hardship), η σχετική αιτιολογική έκθεση αναφέρει ότι μπορεί να σημαίνει κίνδυνο πιθανής υπαγωγής του πιστωτή σε διαδικασία αφερεγγυότητας εξαιτίας της συνέχισης της συμβατικής σχέσης του με τον οφειλέτη.¹⁴⁷³

¹⁴⁷⁰ IA 1986 παράγραφος 233.

¹⁴⁷¹ IA 1986 παράγραφος 233B. Για τις εξαιρέσεις: Schedule 4ZZA βλ. σχολιασμό σε Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π., Κεφάλαιο «Extension of prohibition on termination of contracts “by reason of” (or “ipso facto”) insolvency». Mills, Durban ό.π., Κεφάλαιο «Termination of supplier contracts».

¹⁴⁷² IA 1986 section 233B (5).

¹⁴⁷³ Βλ. Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π., Κεφάλαιο «Extension of prohibition on termination of contracts “by reason of” (or “ipso facto”) insolvency».

Κρίνεται θετική η επέκταση της απαγόρευσης καταγγελίας των συμβατικών σχέσεων σε όλες τις διαδικασίες αφερεγγυότητας, συμπεριλαμβανομένης της βραχυπρόθεσμης αναστολής (moratorium), καθώς και στις διαδικασίες σχεδίων διακανονισμού (SoA) και αναδιοργάνωσης (RP) του εταιρικού δικαίου.¹⁴⁷⁴ Κατ' αυτόν τον τρόπο, είναι αρκετά πιθανό οι εταιρείες να καταφεύγουν στη διαδικασία βραχυπρόθεσμης αναστολής, για να ενεργοποιήσουν την εφαρμογή της ευνοϊκής ρύθμισης.¹⁴⁷⁵

Η συγκεκριμένη ρύθμιση μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα επιβλητική για το έργο των διαχειριστών αφερεγγυότητας, που αποσκοπεί στην επιτυχή αναδιάρθρωση εταιρειών. Πριν το διορισμό τους, καλόν είναι να επανεξετάζουν τις σχετικές συμβάσεις, ώστε να έχουν πλήρη εικόνα για το ποιες συμβάσεις είναι προς το συμφέρον της εταιρείας να τερματιστούν ή να διατηρηθούν. Με αυτό το ξεκαθάρισμα, βελτιώνεται η συμβατική σχέση με τους εναπομείναντες προμηθευτές, τους οποίους η εταιρεία οφείλει να είναι σε θέση να εξοφλεί, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αφερεγγυότητας, ώστε οι τελευταίοι να μην μπορούν να επιδιώξουν τον τερματισμό της συμβατικής τους σχέσης λόγω δυσκολιών.¹⁴⁷⁶

Το νέο μέτρο εισάγει ευρεία εξαίρεση ως προς τη συμβατική ελευθερία.¹⁴⁷⁷ Σε κάθε περίπτωση, οι προμηθευτές θα πρέπει να προσπαθήσουν να συμπεριλάβουν συμβατικούς όρους που τους δίνει το δικαίωμα καταγγελίας, όταν, για παράδειγμα, η εταιρεία εμφανίζει τα πρώτα σημάδια οικονομικών δυσκολιών.¹⁴⁷⁸ Αντίθετα από τη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 του αμερικανικού δικαίου, δεν προβλέπεται υποχρέωση της εταιρείας να καθορίσει, εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, ποιες συμβατικές σχέσεις επιθυμεί να καταγγείλει.¹⁴⁷⁹

Εν κατακλείδι, το συγκεκριμένο μέτρο αναμένεται να βοηθήσει την εξυγίανση περισσότερων εταιρειών ή την πώλησή τους ως λειτουργούσες οντότητες, διασφαλίζοντας την καλύτερη ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών.¹⁴⁸⁰

ii. Εργαζόμενοι

Και στις πέντε περιπτώσεις που εξετάστηκαν ανωτέρω, οι εργαζόμενοι κατ' αρχήν δεν επηρεάζονται από την υπαγωγή της εταιρείας στις σχετικές διαδικασίες.¹⁴⁸¹

iii. Νέα χρηματοδότηση

Στη διαδικασία Διαχείρισης, ο Διαχειριστής δύναται να επιτύχει νέα χρηματοδότηση, με αντάλλαγμα τη σύσταση εμπράγματης ασφάλειας σε μη βεβαρημένο περιουσιακό στοιχείο. Η χρηματοδότηση εκλαμβάνεται ως δαπάνη της Διαχείρισης, ενώ η απαίτηση του χρηματοδότη

¹⁴⁷⁴ 1A 1986 section 233B (2).

¹⁴⁷⁵ Mills, Durban ό.π., Κεφάλαιο «What are the potential consequences?»

¹⁴⁷⁶ Σχετικά Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π., Κεφάλαιο «Comment».

¹⁴⁷⁷ Mills, Durban ό.π., Κεφάλαιο «What are the potential consequences?»

¹⁴⁷⁸ Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π., Κεφάλαιο «Comment».

¹⁴⁷⁹ Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π., Κεφάλαιο «Comment».

¹⁴⁸⁰ Περισσότερα βλ. Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π., Κεφάλαιο «Comment».

¹⁴⁸¹ Βλ. Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ. 4.

ικανοποιείται, κατά προτεραιότητα, μετά τους ενέγγυους πιστωτές που είναι εξασφαλισμένοι με ασφάλεια επί αμετάβλητων περιουσιακών στοιχείων (secured by a fixed charge).¹⁴⁸²

Ως προς τις περιπτώσεις των Moratorium, CVA, SoA και RP, η επίτευξη νέας χρηματοδότησης, όπως και η επιβάρυνση με εμπράγματη ασφάλεια των περιουσιακών στοιχείων εναπόκειται στη συναίνεση των πιστωτών. Κατά κανόνα, η εταιρεία αναζητεί νέα χρηματοδότηση από τους ήδη υπάρχοντες πιστωτές της.¹⁴⁸³

iv. Ευθύνη τρίτων

Η ευθύνη τρίτων για τα χρέη της εταιρείας προκύπτει από την ιδιότητά τους και το είδος της εταιρείας στην οποία συμμετέχουν. Συγκεκριμένα, ως προς τους διευθυντές, η ευθύνη τους θεμελιώνεται σε λόγους που έχουν να κάνουν με την άσκηση των καθηκόντων τους,¹⁴⁸⁴ όταν, για παράδειγμα, παραβιάζουν την υποχρέωση πίστης προς την εταιρεία (fiduciary),¹⁴⁸⁵ ενεργούν με σκοπό δόλιες εμπορικές συναλλαγές (fraudulent trading)¹⁴⁸⁶ ή επιτρέπουν αδικαιολογήτως και παράνομα τη διενέργεια εμπορικών συναλλαγών της εταιρείας, ακόμα κι αν γνωρίζουν ή οφείλουν να γνωρίζουν ότι δεν υπάρχει εύλογη προοπτική αποφυγής της εκκαθάρισης (wrongful trading).¹⁴⁸⁷

Ως προς τους εταίρους στις προσωπικές εταιρείες (partnerships), γίνεται διαχωρισμός σε ομορρυθμούς και ετερορρυθμούς. Οι ομόρρυθμοι ευθύνονται εις ολόκληρον και απεριόριστα, ενώ οι ετερορρυθμοι περιορισμένα και μέχρι του βαθμού που έχουν συνεισφέρει στην εταιρεία. Διαφορετική είναι η θέση της μητρικής εταιρείας, η οποία κατ' αρχήν δεν ευθύνεται για τα χρέη της θυγατρικής εταιρείας. Κατ' εξαίρεση, ευθύνεται, όταν έχει συμβατικά αναλάβει τέτοιου είδους ευθύνη.¹⁴⁸⁸

II. Προσυμφωνημένα σχέδια (Pre-Packs)

Είναι γνωστό ότι στο αγγλικό δίκαιο υπάρχει παράδοση προτίμησης των εξωδικαστικών συμφωνιών. Έτσι, όταν με την Enterprise Act του 2002 τροποποιήθηκε ο αγγλικός νόμος περί αφερεγγυότητας και επετράπη ο εξωδικαστικός διορισμός του Διαχειριστή, η διαδικασία Διαχείρισης έγινε η πιο δημοφιλής προπτωχευτική διαδικασία του αγγλικού δικαίου, καθώς στο πλαίσιο αυτής είναι δυνατή η προσυμφωνημένη μερική ή ολική πώληση της επιχείρησης και των περιουσιακών της στοιχείων.

¹⁴⁸² Βλ. Roome, Bannister and Simmonds, *ό.π.*, σ. 20. Cohen, Ruiz, *ό.π.*, σ. 6.

¹⁴⁸³ IA 1986 παράγραφοι A23, A25 (Moratorium). Βλ. Roome, Bannister and Simmonds, *ό.π.*, σ. 20.

¹⁴⁸⁴ Για την ευθύνη των διευθυντών βλ. αναλυτικά Curry D., Schorer J., *The Effects of Business Insolvency on the Duties and Liabilities of Directors and Officers – A Comparative Analysis with Recommendations to Promote Good Decision Making*, σ. 168-218, σε “Global Insolvency and Bankruptcy Practice for Sustainable Economic Development”, Vol 2, International Best Practice (Edited by Hajiri Tarek M. & Cohen Adrian), 2016, σ. 170επ., 189επ και 204επ. Cohen, Ruiz, *ό.π.*, σ. 37επ.

¹⁴⁸⁵ IA 1986, 212. Cohen, Ruiz, *ό.π.*, σ. 38.

¹⁴⁸⁶ IA 1986, 213. Curry, Schorer, *ό.π.*, σ. 194επ. Cohen, Ruiz, *ό.π.*, σ. 38.

¹⁴⁸⁷ IA 1986, 214. Roome, Bannister and Simmonds, *ό.π.*, σ. 15επ. Curry, Schorer, *ό.π.*, σ. 192επ. Cohen, Ruiz, *ό.π.*, σ. 38.

¹⁴⁸⁸ Βλ. Roome, Bannister and Simmonds, *ό.π.*, σ. 17επ.

Τα προσυμφωνημένα σχέδια δεν συνιστούν μια νέα στρατηγική αναδιάρθρωσης, αλλά η χρήση τους συνεχώς αυξάνεται.¹⁴⁸⁹ Συχνά, αφορούν στην πώληση του συνόλου της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένης της περιουσίας της, υπό την προϋπόθεση ότι λογίζεται ως λειτουργούσα οντότητα. Ωστόσο, μερικές φορές μπορεί να αφορούν στην πώληση μέρους των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας. Τα υπόλοιπα περιουσιακά στοιχεία ή η ίδια η επιχείρηση μπορεί να πωληθούν βάσει νέου προσυμφωνημένου σχεδίου ή να εκποιηθούν μέσω της διαδικασίας της εκκαθάρισης (liquidation).¹⁴⁹⁰

Όπως έχει οριστεί στην αγγλική νομολογία, ως προσυμφωνημένο θεωρείται το σχέδιο βάσει του οποίου η μερική ή ολική πώληση της επιχείρησης ή των περιουσιακών της στοιχείων τίθεται υπό διαπραγμάτευση με τον υποψήφιο αγοραστή πριν το διορισμό Διαχειριστή, ο οποίος πραγματοποιεί την πώληση αμέσως μετά το διορισμό του.¹⁴⁹¹

Συνεπώς, ο όρος «pre-pack» (προσυμφωνημένο σχέδιο) ουσιαστικά υποδηλώνει δύο τινά: α) την θέση μιας εταιρείας υπό καθεστώς Διαχείρισης και β) την απευθείας πώληση της επιχείρησης ή της περιουσίας της ή και των δύο, υπό τους όρους ενός προσυμφωνημένου σχεδίου, το οποίο έχει διαμορφωθεί πριν τον διορισμό του Διαχειριστή και την υπαγωγή της εταιρείας στην θεσπισμένη προπρωχεντική διαδικασία της Διαχείρισης. Ο Διαχειριστής εμπλέκεται ενεργά στην προετοιμασία της πώλησης της εταιρείας νωρίς, συνδράμοντας τη διοίκησή της ως σύμβουλος.¹⁴⁹² Αφού συμφωνηθούν οι όροι της πώλησης, ο Διαχειριστής διορίζεται επίσημα. Αμέσως μετά, υπογράφει το συμβόλαιο πώλησης.

Η προσυμφωνημένη (pre-pack) Διαχείριση,¹⁴⁹³ ως ιδιαίτερα δημοφιλής διαδικασία αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας, επιτρέπει στην βιώσιμη αλλά αφερέγγυα επιχείρηση να πωληθεί εν όλω ή εν μέρει ούτως ώστε να συνεχίσει να συναλλάσσεται υπό νέα επωνυμία χωρίς το βάρος των χρεών.

i. SIP 16

Ο Οδηγός SIP 16 περί αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας εκπονήθηκε από αγγλικές ρυθμιστικές αρχές αφερεγγυότητας (insolvency regulatory bodies),¹⁴⁹⁴ προκειμένου να συνδράμει τους Διαχειριστές Αφερεγγυότητας στο έργο τους, κατά την ενασχόλησή τους με

¹⁴⁸⁹ Αναλυτικά Laplace-Builhé, ό.π., σ. 12επ. Cohen, Ruiz, ό.π., σ. 13.

¹⁴⁹⁰ Βλ. Omar and Gant, ό.π., σ. 19επ. Αναλυτικά για τα προσυμφωνημένα πακέτα του αγγλικού δικαίου στο πλαίσιο της διαχείρισης βλ. *Kayley Vending L* [2009] EWHC 904 (Ch).

¹⁴⁹¹ *Transbus International Ltd* [2004] EWHC 932 (Ch), *DKLL Solicitors* [2007] EWHC 2067 (Ch), *T&D Industries Plc* [2011] 1 WLR 646. Στις αποφάσεις αυτές, η προσυμφωνημένη πώληση (pre-pack sale) ορίζεται ως: «an arrangement under which the sale of all or part of a company's business or assets is negotiated with a purchaser prior to the appointment of an Administrator, and the Administrator effects the sale immediately on, or shortly after, his/her appointment». Βλ., επίσης, Ρόκα Ν., Μεταρρυθμιστικές τάσεις στο πτωχευτικό δίκαιο ενόψει και της οικονομικής κρίσης, ΕΕμπΔ 2010, 269-270, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 27 / SIP 16, παράγραφος 1.

¹⁴⁹² Η αμοιβή του διαχειριστή-συμβούλου πριν τον επίσημο διορισμό του μπορεί να εκληφθεί ως δαπάνη διαχείρισης και να ικανοποιηθεί προνομιακά στη δεύτερη τάξη των απαιτήσεων βλ. *Kayley Vending L* [2009] EWHC 904 (Ch). Επίσης, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 578.

¹⁴⁹³ Αναλυτικά για την προσυμφωνημένη Διαχείριση, Finch, Milman, ό.π., σ. 371επ.

¹⁴⁹⁴ Όπως: Association of Business Recovery Professionals (R3-Rescue Recovery Renewal), Insolvency practitioners Association, Institutes of Chartered Accountants in England and Wales, Ireland and Scotland και Law Societies.

προσυμφωνημένα σχέδια.¹⁴⁹⁵ Το περιεχόμενο της έκθεσης του Διαχειριστή σχετικά με το pre-pack σχέδιο πρέπει να συνάδει με τα οριζόμενα στον Οδηγό SIP 16.¹⁴⁹⁶ Ο διαχειριστής αφερεγγυότητας πρέπει να ενεργεί με επαγγελματισμό και αντικειμενικότητα.¹⁴⁹⁷ Οφείλει να αναγνωρίζει το αυξημένο ενδιαφέρον που έχει το κοινό και η επιχειρηματική κοινότητα για τις προσυμφωνημένες πωλήσεις της Διαχείρισης, ενώ, όταν εκδηλώνεται ενδιαφέρον αγοράς της εταιρείας από τους διευθυντές ή τους μετόχους της, τότε θα πρέπει να επιδεικνύει μεγαλύτερη προσοχή στην εξέταση των επιμέρους πτυχών της πώλησης.¹⁴⁹⁸ Σε κάθε περίπτωση, ο Διαχειριστής Αφερεγγυότητας οφείλει να ενεργεί προς το συμφέρον όλων των πιστωτών.¹⁴⁹⁹

α. Καθήκοντα Διαχειριστή Αφερεγγυότητας

Στον Οδηγό SIP 16 γίνεται αναφορά στα καθήκοντα του Διαχειριστή Αφερεγγυότητας (licensed insolvency practitioner)¹⁵⁰⁰ πριν και μετά τον επίσημο διορισμό του. Βέβαια, υπάρχει περίπτωση ο τελικός διορισθείς να μην είναι το ίδιο πρόσωπο με αυτό που είχε οριστεί ως σύμβουλος, κατά την προπαρασκευαστική περίοδο.¹⁵⁰¹

Ειδικότερα, πριν το διορισμό, ο ρόλος του είναι συμβουλευτικός ως προς τον οφειλέτη και όχι ως προς τους υποψήφιους αγοραστές ή άλλα συνδεδεμένα μέρη,¹⁵⁰² τα οποία οφείλουν να καταφύγουν σε ανεξάρτητο σύμβουλο. Αυτό καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικό, όταν οι διευθυντές της εταιρείας ενδιαφέρονται να είναι οι ίδιοι μέρος του προσυμφωνημένου σχεδίου.¹⁵⁰³ Επίσης, στο προπαρασκευαστικό αυτό στάδιο, ο Σύμβουλος-Διαχειριστής Αφερεγγυότητας οφείλει να διασφαλίζει ότι όλοι όσοι επιθυμούν να συμμετέχουν στο προσυμφωνημένο σχέδιο έχουν τη δυνατότητα να συμβουλευθούν το λεγόμενο «pre-pack pool», ήτοι ένα ανεξάρτητο σώμα έμπειρων επιχειρηματιών που είναι σε θέση να παράσχουν τη γνώμη τους σχετικά με την πώληση της επιχείρησης και των περιουσιακών της στοιχείων από τα συνδεδεμένα μέλη.¹⁵⁰⁴

Επίσης, απαραίτητο στοιχείο επίτευξης της καλύτερης δυνατής συμφωνίας είναι η προβολή της επιχείρησης κατά την προπαρασκευαστική περίοδο. Ο Διαχειριστής Αφερεγγυότητας οφείλει να ακολουθήσει όλα όσα αναφέρονται ως ουσιώδη στον κατάλογο υπό τον τίτλο «marketing essentials» του παραρτήματος των οδηγιών SIP 16. Διαφορετικά, θα πρέπει να αιτιολογήσει πώς μια διαφορετική στρατηγική επιφέρει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.¹⁵⁰⁵ Μετά το διορισμό, ο Διαχειριστής οφείλει να εκτελεί τα καθήκοντά του, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο νόμο περί αφερεγγυότητας του 1986.¹⁵⁰⁶

¹⁴⁹⁵ *Kayley Vending L* [2009] EWHC 904 (Ch).

¹⁴⁹⁶ Statement of Insolvency Practice Number 16, version 3, ισχύει από 1^η Νοεμβρίου 2015, www.icaew.com.

¹⁴⁹⁷ SIP 16 (3rd version), παράγραφος 2.

¹⁴⁹⁸ SIP 16 (3rd version), παράγραφος 3.

¹⁴⁹⁹ SIP 16 (3rd version), παράγραφος 4.

¹⁵⁰⁰ Smithson, ό.π., σ. 50. Finch, Milman, ό.π., σ. 146επ.

¹⁵⁰¹ SIP 16 (3rd version), παράγραφος 5.

¹⁵⁰² Όπως ορίζεται στις παραγράφους 249 και 435 της Insolvency Act 1986 και στα άρθρα 7 και 4 της Insolvency Order 1989.

¹⁵⁰³ SIP 16 (3rd version), παράγραφος 7.

¹⁵⁰⁴ Kastrinou, Vullings, ό.π., σ. 326επ.

¹⁵⁰⁵ SIP 16 (3rd version), παράγραφοι 13-14.

¹⁵⁰⁶ SIP 16 (3rd version), παράγραφος 15.

β. Επεξηγηματική δήλωση Διαχειριστή

Ο Διαχειριστής οφείλει να παρέχει στους πιστωτές μία επεξηγηματική δήλωση (the SIP 16 statement), όπου θα εξηγεί τους λόγους, για τους οποίους προκρίνει τη λύση του προσυμφωνημένου σχεδίου, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα και τις λοιπές εναλλακτικές, καθώς και τους λόγους απόρριψής του.¹⁵⁰⁷ Μεταξύ άλλων, γίνεται αναφορά στους λόγους προτίμησης της pre-pack συμφωνίας ως της καλύτερης από τις διαθέσιμες επιλογές. Σύμφωνα με τον SIP 16 είναι σημαντικό να παρέχεται στους πιστωτές λεπτομερής εξήγηση και αιτιολόγηση των λόγων, για τους οποίους προκρίνεται ένα προσυμφωνημένο σχέδιο έτσι, ώστε να είναι ικανοποιημένοι ως προς το ότι ο Διαχειριστής προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες, λαμβάνοντας υπ' όψιν του την προστασία των συμφερόντων τους.¹⁵⁰⁸

γ. Νομική φύση Οδηγιών SIP 16

Ο Οδηγός SIP 16 δεν είναι νομικά δεσμευτικός.¹⁵⁰⁹ Η μη συμμόρφωση σε αυτόν θα μπορούσε να επιφέρει διοικητικές ή πειθαρχικές κυρώσεις κατά του Διαχειριστή. Η Υπηρεσία Αφερεγγυότητας (Insolvency Service) εποπτεύει τις Εκθέσεις των Διαχειριστών Αφερεγγυότητας (insolvency practitioners) επί των προσυμφωνημένων σχεδίων, με γνώμονα την συμμόρφωσή τους ως προς τον SIP 16.¹⁵¹⁰

ii. Ατομικά διοικητικά μέτρα κατά του οφειλέτη στα προσυμφωνημένα σχέδια

Στην περίπτωση των προσυμφωνημένων σχεδίων, διακρίνονται δύο φάσεις. Κρίσιμο χρονικό σημείο είναι ο επίσημος διορισμός του Διαχειριστή.

Στην προ του διορισμού φάση, οι πιστωτές έχουν στη διάθεσή τους όλες τις διώξεις κατά του οφειλέτη. Ωστόσο, εν μέσω διαπραγματεύσεων, δεν κρίνεται σκόπιμη η άσκησή τους, τουλάχιστον στο μέτρο που αυτό δεν θα ήταν επιτρεπτό στη μετά τον διορισμό φάση. Διαφορετικά, θα υπονομευόταν ο κοινός σκοπός, ήτοι η διάσωση της επιχείρησης με το υπό διαπραγμάτευση προσυμφωνημένο σχέδιο.

Με την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία Διαχείρισης, ενεργοποιείται η αυτοδίκαιη αναστολή των ατομικών διώξεων κατά του οφειλέτη, όπως ορίζεται στις παραγράφους 42-44 της Insolvency Act, Schedule B1.

¹⁵⁰⁷ IA 1986, Schedule B1, παράγραφος 49 και SIP 16 (3rd version), παράγραφοι 16-19.

¹⁵⁰⁸ Βλ. Kastrinou A., Vullings S., 'No Evil is Without Good': A Comparative Analysis, *International Insolvency Review*, Vol. 27, Issue 3, σ. 320-339, 2018, σ. 323 / Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 32.

¹⁵⁰⁹ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 32 και Baskerville S., Boothman G., Galazoula O., Hamilton D., West I., *An Overview of Administration*, 2015, Ashurst LLP, www.ashurst.com (9096997-2.pdf), σ. 3.

¹⁵¹⁰ Βλ. Kastrinou, Vullings, ό.π., σ. 326επ.

iii. Προστασία εργαζομένων

Τα προσυμφωνημένα σχέδια χρησιμοποιούνται κυρίως για τη διάσωση εταιρειών εντάσεως εργασίας, οι οποίες είναι ιδιαίτερα εξαρτώμενες από το προσωπικό, όπως είναι οι επιχειρήσεις λιανεμπορίου. Η αξία τέτοιων επιχειρήσεων προκύπτει από τους υπαλλήλους της. Ζήτημα τίθεται ως προς την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων, δηλαδή εάν αυτά διασφαλίζονται από το προσυμφωνημένο σχέδιο βάσει των διατάξεων της TUPE,¹⁵¹¹ οι οποίες αποσκοπούν στη διασφάλιση συνέχισης της εργασιακής σχέσης και στην προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση απόλυσής τους, εάν κριθεί ότι υπάρχει πλεονάζον προσωπικό.

Από το άλλο μέρος, μια παρατεταμένη διαδικασία Διαχείρισης μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια της εμπιστοσύνης των υπαλλήλων στην ίδια την επιχείρηση, με αποτέλεσμα οι ίδιοι να επιδιώξουν την αποχώρησή τους, η οποία αναμφίβολα ζημιώνει την εταιρεία, εφόσον πρόκειται για εταιρεία εντάσεως εργασίας.¹⁵¹²

iv. Η εταιρεία «Φοίνικας»

Η παλαιά εταιρεία μπορεί να πωληθεί είτε σε κάποιον τρίτον είτε στην λεγόμενη εταιρεία «Φοίνικα» (phoenix), η οποία συστήνεται από τη διοίκηση της αφερέγγυας εταιρείας, προτού η τελευταία υπαχθεί σε διαδικασία Διαχείρισης ή Εκκαθάρισης. Η εταιρεία-φοίνικας, στη συνέχεια, αφού τεθεί σε κάποια από τις δύο διαδικασίες, αγοράζει όλα τα περιουσιακά στοιχεία της αφερέγγυας εταιρείας, με σκοπό να συνεχίσει τη δραστηριότητα της τελευταίας. Συνήθως έχει ακριβώς ίδια διοίκηση και μετοχική σύνθεση με την αφερέγγυα εταιρεία. Συχνά, η εταιρεία που αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες διαπιστώνει ότι η ίδια η επιχείρηση είναι βιώσιμη, αλλά χρειάζεται μια νέα αρχή χωρίς την πίεση των συσσωρευμένων οφειλών, που ανακόπτουν την πορεία της. Ως εκ τούτου, πραγματοποιείται μεταβίβαση, σε νέα εταιρεία, την εταιρεία-φοίνικα, ενώ ενίοτε η μεταβίβαση δεν γίνεται άμεσα αντιληπτή.¹⁵¹³ Πρόκειται για δημοφιλή πρακτική, καθώς μέσω αυτής υπάρχει αυξημένη πιθανότητα διατήρησης των περισσότερων θέσεων εργασίας, αν όχι όλων, και ολοκλήρωσης της διαδικασίας γρήγορα και με μικρότερο κόστος.

v. Έκθεση Graham

Μια ανεξάρτητη μελέτη σχετικά με τα προσυμφωνημένα σχέδια ξεκίνησε την άνοιξη του 2013 και ολοκληρώθηκε το καλοκαίρι του 2014.¹⁵¹⁴ Η έκθεση Graham εστιάζει στα μειονεκτήματα της διαδικασίας των προσυμφωνημένων σχεδίων, ήτοι στην έλλειψη διαφάνειας, την ανεπαρκή προβολή της επιχείρησης που πωλείται μέσω προσυμφωνημένου σχεδίου, την έλλειψη επαρκούς αιτιολόγησης της μεθόδου αποτίμησης της αξίας της επιχείρησης και των

¹⁵¹¹ Transfer of Undertakings (Protection of Employment) Regulations (SI 2006/246).

¹⁵¹² Βλ. κριτική για τα pre-packs Kastrinou, Vullings, ό.π., σ. 320, 324επ.

¹⁵¹³ Περισσότερα για την «εταιρεία-φοίνικα» στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Αφερεγγυότητας της Κυβέρνησης του Η.Β.: <https://www.gov.uk/government/publications/phoenix-companies-and-the-role-of-the-insolvency-service/phoenix-companies-and-the-role-of-the-insolvency-service>, Insolvency Service. Anderson H., Directors' Liability for Fraudulent Phoenix Activity – A Comparison of the Australian and United Kingdom Approaches, *Journal of Corporate Law Studies*, 2014 (14), 139.

¹⁵¹⁴ Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σημείο 14.

περιουσιακών της στοιχείων, καθώς και την απουσία μέριμνας για τη μελλοντική βιωσιμότητα της επιχείρησης.¹⁵¹⁵

Προκειμένου να αντιμετωπισθούν αυτά τα ζητήματα, προτείνονται λύσεις, υπό τη μορφή συστάσεων. Ενδεικτικά, αναφέρεται η εισαγωγή δήλωσης βιωσιμότητας της επιχείρησης που να αφορά διάστημα τουλάχιστον δώδεκα μηνών από την ημερομηνία της προτεινόμενης αγοράς από τα συνδεδεμένα μέλη, η εξειδίκευση της έννοιας της προβολής της επιχείρησης (marketing), με πλήρωση έξι κριτηρίων, προκειμένου να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα στο πλαίσιο προσυμφωνημένης πώλησης ή ακόμα η εκτίμηση της αξίας της περιουσίας και της επιχείρησης από ανεξάρτητο εκτιμητή.¹⁵¹⁶

Οι εν λόγω συστάσεις ενσωματώθηκαν στην τρίτη αναθεώρηση των Οδηγιών SIP 16 και ισχύουν από 1^η Νοεμβρίου 2015.

vi. Η περίπτωση των flip-up προσυμφωνημένων σχεδίων

Η πρακτική του λεγόμενου flip-up (προς τα άνω ώθηση) προσυμφωνημένου σχεδίου βρίσκει εφαρμογή, κατά βάση, σε Ομίλους επιχειρήσεων, που έχουν την έδρα τους εκτός Αγγλίας. Σκοπός αυτής της πρακτικής είναι η εφαρμογή του αγγλικού δικαίου για την αναδιοργάνωση της αφερέγγυας επιχείρησης.

Εν συντομία, η διαδικασία έχει ως ακολούθως: Συστήνεται στην Αγγλία θυγατρική μιας εταιρείας του Ομίλου (εις το εξής η θυγατρική αποκαλείται «Εταιρεία»), με σκοπό την αξιοποίηση του αγγλικού δικαίου εάν και όποτε χρειασθεί. Όταν εκδηλωθούν προβλήματα εκπλήρωσης των υποχρεώσεων της μητρικής, η Εταιρεία υποβάλλει αίτηση υπαγωγής της στη διαδικασία Διαχείρισης του αγγλικού δικαίου, καθώς και αίτηση διεξαγωγής προσυμφωνημένης πώλησης. Εντωμεταξύ, ενεργοποιείται η υλοποίηση ενδοεταιρικής συμφωνίας (intercreditor agreement), βάσει της οποίας η προσυμφωνημένη πώληση μπορεί να πραγματοποιηθεί, αφότου η Εταιρεία αποκτηθεί από μία ιεραρχικά ανώτερη εταιρεία του Ομίλου και η ίδια προβεί σε εξαγορά των μετοχών της αφερέγγυας μητρικής. Έτσι, τοποθετείται πριν τη μητρική στην ιεραρχία του Ομίλου (φαινόμενο flip-up).

Κατά τη δεύτερη φάση, ήτοι κατά την υιοθέτηση του προσυμφωνημένου σχεδίου πώλησης, στο πλαίσιο της διαδικασίας Διαχείρισης, όλα τα περιουσιακά στοιχεία της Εταιρείας, στην οποία περιλαμβάνονται οι μετοχές της αφερέγγυας μητρικής, μεταβιβάζονται σε μία νέα εταιρεία, η οποία συγκροτείται από ενέγγυους πιστωτές. Με αυτόν τον τρόπο, η μητρική βρίσκει τη χρηματοδότηση που χρειάζεται και ουσιαστικά εξυγιαίνεται.¹⁵¹⁷

¹⁵¹⁵ Αναλυτικά για τα μειονεκτήματα που εντόπισε η μελέτη Graham βλ. Graham Teresa CBE, Graham Review into pre-pack Administration, Report, UK Government, The Insolvency Service, June 2014, <https://www.gov.uk/government/publications/graham-review-into-pre-pack-administration> , σ. 8-9.

¹⁵¹⁶ Έκθεση Graham, ό.π., σ. 10.

¹⁵¹⁷ Για την εν λόγω πρακτική βλ. Howard C., Warner P., The ATU Restructuring and the Judgement of the English Courts, Sullivan & Cromwell LLP, 2014. Pilkington C., Prater L., Janjua R., Docekal B., Lees T., Flip-up Pre-Packs – A new approach to accessing the UK insolvency regime, White and Case LLP, 2014. *Christophorus 3 Limited* [2014] EWHC 1162 (Ch).

Η τεχνική «flip-up», αν εφαρμοσθεί σωστά, μπορεί να καταστεί μία ισχυρή εναλλακτική λύση έναντι της μεταφοράς του Κέντρου Κυρίων Συμφερόντων (COMI), η οποία είναι πιο ακριβή, περισσότερο χρονοβόρα και φορολογικά ευαίσθητη διαδικασία.¹⁵¹⁸

vii. Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα προσυμφωνημένων σχεδίων

Βασικό πλεονέκτημα της προσυμφωνημένης πώλησης, στο πλαίσιο της διαδικασίας Διαχείρισης, είναι ότι διεξάγεται εξωδικαστικά από το 2002, σε συνδυασμό με τον εξωδικαστικό διορισμό του Διαχειριστή. Ως γενική θεώρηση, μπορεί να λεχθεί ότι η διαδικασία των pre-packs στο αγγλικό δίκαιο χαρακτηρίζεται ως επωφελής ως προς την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος, ειδικά όταν εκτιμάται ότι δεν είναι δυνατή η συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησης ή η εξασφάλιση νέων πιστώσεων.¹⁵¹⁹

Στα πλεονεκτήματα των προσυμφωνημένων πωλήσεων συγκαταλέγονται τα ακόλουθα:

Αν και η Διαχείριση είναι μια προπρωχεντική διαδικασία διάσωσης, εξακολουθεί να φέρει το στίγμα της αφερεγγυότητας, επηρεάζοντας την εικόνα της επιχείρησης στην αγορά, την αντίδραση των προμηθευτών και των εργαζομένων. Τα προσυμφωνημένα σχέδια πώλησης είναι δημοφιλή κυρίως σε επιχειρήσεις του τομέα υπηρεσιών, οι οποίες έχουν επενδύσει κατά βάση σε ανθρώπινο δυναμικό (όπως οι κατασκευαστικές και εκδοτικές εταιρείες).¹⁵²⁰ Διασφαλίζεται επομένως η γρήγορη και ομαλή μεταβίβαση της επιχείρησης, με περιορισμένη ή καθόλου εμπορική αναστάτωση.¹⁵²¹

Με τις προσυμφωνημένες πωλήσεις αποφεύγεται η δυσκολία εξασφάλισης νέων πιστώσεων, ειδικά όταν δεν προβλέπεται το προνόμιο της προνομιακής ικανοποίησης των απαιτήσεων των χρηματοδοτών.¹⁵²² Τα προσυμφωνημένα σχέδια μπορούν να ελαχιστοποιήσουν τον κλονισμό της εμπιστοσύνης των προμηθευτών, των πελατών και των εργαζομένων, που επέρχεται λόγω υπαγωγής της εταιρείας σε διαδικασία αφερεγγυότητας. Επιπλέον, δεν έχουν το κόστος της επίσημης πτωχεντικής διαδικασίας και εξασφαλίζουν συνήθως καλύτερο αποτέλεσμα για τους πιστωτές.¹⁵²³

Οι pre-pack συμφωνίες συνήθως προσφέρουν καλύτερη απόδοση (returns) στους πιστωτές, καθώς η άμεση και ομαλή μεταβίβαση της εταιρείας μειώνει το κόστος της διαδικασίας Διαχείρισης και αυξάνει το ποσοστό ικανοποίησης των πιστωτών.¹⁵²⁴ Ωστόσο, όταν μια εταιρεία τελεί υπό καθεστώς προσυμφωνημένου σχεδίου, είναι εξ ορισμού αφερέγγυα, με αποτέλεσμα η ικανοποίηση των ανέγγυων πιστωτών να είναι δυσχερής όχι λόγω της προσυμφωνημένης πώλησης αλλά λόγω της αφερεγγυότητας στην οποία έχει περιέλθει η επιχείρηση.¹⁵²⁵

¹⁵¹⁸ Howard and Warner, ό.π., σ. 7-8.

¹⁵¹⁹ Βλ. Brown D., Unpacking the Pre-Pack, *Insolvency Law Bulletin* July 2009, σ.164-167, U. of Adelaide Law Research Paper No. 2012-25, σ. 164. Omar and Gant, ό.π. σ. 19επ.

¹⁵²⁰ Βλ. Brown, ό.π., σ. 164επ.

¹⁵²¹ Kastrinou, Vullings, ό.π., σ. 325.

¹⁵²² Βλ. Brown, ό.π., σ. 164.

¹⁵²³ Βλ. Brown, ό.π., σ. 165επ.

¹⁵²⁴ Βλ. Brown, ό.π., σ. 164επ.

¹⁵²⁵ Βλ. Kastrinou, Vullings, ό.π., σ. 325.

Τα προσυμφωνημένα σχέδια μπορούν να οδηγήσουν σε διατήρηση περισσότερων θέσεων εργασίας, σε σύγκριση με την τυπική διαδικασία Διαχείρισης.¹⁵²⁶ Η διατήρηση των θέσεων εργασίας εξαρτάται σαφώς από τη διατήρηση της φήμης και της πελατείας της εταιρείας. Εφόσον πληρούται αυτή η προϋπόθεση, δεν θα υφίσταται ενδεχομένως ανάγκη μείωσης του προσωπικού μέσω απολύσεων.¹⁵²⁷

Νομολογιακά έχει αναγνωρισθεί ότι το προσυμφωνημένο σχέδιο αποτελεί ένα θεμιτό εργαλείο αναδιάρθρωσης υπό κατάλληλες συνθήκες. Έχει, επίσης, επιβεβαιωθεί ότι οι Διαχειριστές μπορούν να προβαίνουν σε πώληση της επιχείρησης και των περιουσιακών της στοιχείων χωρίς προηγούμενη έγκριση του δικαστηρίου ή των πιστωτών, εφόσον δικαιολογείται από τις περιστάσεις. Στην υπόθεση *Re Hellas Telecommunications (Luxembourg) II SCA*,¹⁵²⁸ το ανώτατο δικαστήριο (High Court) ρητά επέτρεψε στους διαχειριστές της εταιρείας την ελευθερία ολοκλήρωσης ενός προσυμφωνημένου σχεδίου για τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας. Η απόφαση αυτή καθιστά φανερό ότι τα δικαστήρια διάκινται ευνοϊκά υπέρ των προσυμφωνημένων σχεδίων.

Από το άλλο μέρος, δεν απουσιάζουν ορισμένα μειονεκτήματα από τον θεσμό των προσυμφωνημένων σχεδίων. Εγείρονται ζητήματα μεροληψίας και αδιαφάνειας, τα οποία έχουν απασχολήσει την αγγλική δικαιοσύνη.¹⁵²⁹ Ενδεικτικά, αναφέρονται τα ακόλουθα:

Το χαλαρό σύστημα εποπτείας της διαδικασίας¹⁵³⁰ εξαρτάται από τον ιδιώτη Διαχειριστή, ο οποίος ορίζεται από την εταιρεία και είναι αυτός που αποφασίζει για το εάν η πώληση είναι απαραίτητη ή ωφέλιμη.¹⁵³¹

Παρατηρείται έλλειψη διαφάνειας, υπό την έννοια ότι οι περισσότεροι ανέγγυοι πιστωτές, ακόμα κι όταν έχει ήδη ξεκινήσει η διαδικασία αφερεγγυότητας, δεν ενημερώνονται επαρκώς σχετικά με το λόγο που προκρίνεται η λύση προσυμφωνημένου σχεδίου,¹⁵³² χάνοντας έτσι τη δυνατότητα προάσπισης των συμφερόντων τους κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Ωστόσο, με την αναθεώρηση των Οδηγιών SIP 16 τίθενται δικλείδες ασφαλείας για την αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος. Από την άλλη, η εμπλοκή των ενέγγυων πιστωτών είναι απαραίτητη, καθώς αυτοί αποφασίζουν για την άρση της ασφάλειας ή του προνομίου τους.¹⁵³³

Η έλλειψη, πάντως, δυνατότητας συμμετοχής ή διατύπωσης αντιρρήσεων από ορισμένους πιστωτές, κατά βάση τους ανέγγυους, δημιουργεί δυσαρεστημένους πιστωτές.¹⁵³⁴

Η μεγαλύτερη κριτική των pre-packs εστιάζεται στην πρακτική του «φοινικισμού» (phoenixism), καθώς η εταιρεία ή η εταιρική περιουσία πωλείται συχνά στους πρώην διευθυντές ή σε συνεργαζόμενη εταιρεία.¹⁵³⁵

¹⁵²⁶ Βλ. Brown, ό.π., σ. 164επ.

¹⁵²⁷ Baskerville, Boothman, Galazoula, Hamilton, West, ό.π., σ. 4.

¹⁵²⁸ *Re Hellas Telecommunications (Luxembourg) II SCA* [2009] EWHC 3199 (Ch).

¹⁵²⁹ Kastrinou, Vullings, ό.π., σ. 324.

¹⁵³⁰ Δεν απαιτείται ψήφιση του σχεδίου από τους πιστωτές ούτε έγκριση του δικαστηρίου.

¹⁵³¹ Οι ανέγγυοι έχουν δικαίωμα προσβολής της συμφωνίας, αλλά συνήθως χωρίς αποτέλεσμα.

¹⁵³² Βλ. Kastrinou, Vullings, ό.π., σ. 324επ.

¹⁵³³ Βλ. Kastrinou, Vullings, ό.π., σ. 324επ.

¹⁵³⁴ *Halliwells LLP* [2010] EWHC 2036 (Ch).

¹⁵³⁵ Βλ. Brown, ό.π., σ. 164 και Baskerville, Boothman, Galazoula, Hamilton, West, ό.π., σ. 4.

Στον αντίποδα του πλεονεκτήματος της μυστικότητας της διαδικασίας, βρίσκεται το μειονέκτημα ότι τα προσυμφωνημένα σχέδια δεν εκτίθενται πλήρως στην σχετική αγορά. Υποστηρίζεται ότι η πώληση, κατά την πτωχευτική διαδικασία, θα ήταν δικαιότερη και θα επέφερε πιο επικερδή τιμή. Ωστόσο, σε περίπτωση ευρείας έκθεσης στην αγορά, θα υπήρχε ο κίνδυνος απομείωσης της αξίας της επιχείρησης και της περιουσίας της, εάν διέρρεαν οι οικονομικές δυσκολίες της εταιρείας.¹⁵³⁶

Η Ένωση Επαγγελματιών Διάσωσης Επιχειρήσεων της Μεγάλης Βρετανίας (Association of Business Recovery Professionals-R3) αναφέρει στον οδηγό pre-packs ότι η έλλειψη έκθεσης στην αγορά αναπληρώνεται με την προσέγγιση ανταγωνιστών ή μερών που εξέφρασαν κάποιο ενδιαφέρον για την επιχείρηση στο παρελθόν. Επιπρόσθετα, οι Διαχειριστές Αφερεγγυότητας (insolvency practitioners) εξετάζουν την αξία της επιχείρησης, σε σχέση με εξωτερικά σημεία αναφοράς και συνήθως έρχονται σε επαφή με τα μέρη που επηρεάζονται οικονομικώς από την προσυμφωνημένη πώληση. Συχνά, έρχονται σε επαφή μόνο με τους ενέγγυους πιστωτές. Ωστόσο, όπου είναι δυνατό, είναι επιθυμητή η ενημέρωση των μεγάλων ανέγγυων πιστωτών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι Διαχειριστές Αφερεγγυότητας μπορούν να ισχυρισθούν ότι προέβησαν σε κάθε δυνατή ενέργεια, προκειμένου να επιτύχουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για το σύνολο των πιστωτών.¹⁵³⁷

Δεδομένου ότι τα προσυμφωνημένα σχέδια δεν προβλέπονται ρητώς από τον πτωχευτικό νόμο του 1986 (Insolvency Act 1986), δεν στοιχειοθετείται ευθύνη (*accountability*) των εμπλεκόμενων Συμβούλων-Διαχειριστών, αν δεν λάβουν έγκριση για τις πράξεις τους από τους πιστωτές ή το δικαστήριο.¹⁵³⁸

Το προσυμφωνημένο σχέδιο συνήθως δεν προβλέπει αναδιάρθρωση της εταιρείας, η οποία είναι συχνά απαραίτητη στην περίπτωση που υπάρχει βούληση διάσωσης της μακροπρόθεσμα. Ωστόσο, βάσει των αναθεωρημένων οδηγιών SIP 16, απαιτείται η υποβολή δήλωσης βιωσιμότητας (*viability statement*) για διάστημα τουλάχιστον δώδεκα μηνών από την προτεινόμενη ημερομηνία πώλησης, στην περίπτωση που η πώληση πραγματοποιείται σε συνδεδεμένα μέλη της επιχείρησης, όπως είναι η προηγούμενη διοίκηση αυτής.¹⁵³⁹

III. Κριτική θεώρηση αγγλικού δικαίου

Είναι γεγονός ότι το αγγλικό δίκαιο αφερεγγυότητας δεν είναι στατικό. Διαθέτει την ικανότητα προσαρμογής του στις νέες συνθήκες της αγοράς, έχοντας ως γνώμονα τη διάσωση των επιχειρήσεων. Η σχετική νομολογία είναι πλούσια και συχνά η ερμηνεία των εννοιών διευρύνεται ούτως, ώστε να συμπεριλαμβάνει κι άλλες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, τα αγγλικά δικαστήρια προέβησαν σε διεύρυνση της έννοιας του Κέντρου Κυρίων Συμφερόντων (COMI) εκφεύγοντας από τη στενή ερμηνεία του όρου. Ως εκ τούτου, δόθηκε η δυνατότητα σε περισσότερες αλλοδαπές εταιρείες να υπαχθούν σε διαδικασίες, για το άνοιγμα των οποίων απαιτείται θεμελίωση Κέντρου Κυρίων Συμφερόντων στην Αγγλία. Επιπρόσθετα, το αγγλικό

¹⁵³⁶ Kastρινου, Vullings, ό.π., σ. 324.

¹⁵³⁷ Βλ. Brown, ό.π., σ. 164-165.

¹⁵³⁸ *T&D Industries Plc* [2000] 1 WLR 646, *Transbus International Ltd* [2004] EWHC 932 (Ch).

¹⁵³⁹ SIP 16, όπου ορίζεται ότι η δήλωση βιωσιμότητας είναι: «a short narrative detailing what the purchasing entity will do differently in order that the business will not fail».

δίκαιο διαθέτει ευελιξία, μέσω της νομολογιακής τους κουλτούρας, δημιουργώντας νέες πρακτικές (pre-pack, flip-up) που βασίζονται στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, ενώ παράλληλα οι τροποποιήσεις του δικαίου αφερεγγυότητας (CIGA) διευκολύνουν την επιλογή και υπαγωγή των επιχειρήσεων σε διαδικασίες αφερεγγυότητας που εξυπηρετούν καλύτερα τα συμφέροντά τους.

Το αγγλικό δίκαιο αφερεγγυότητας και δη οι διαδικασίες που αναλύθηκαν στο παρόν φαίνεται να προτιμώνται, ιδίως από μεγάλες εταιρείες παγκοσμίου εμβέλειας. Νέα δυναμική απέκτησε η διαδικασία Διαχείρισης, ήδη από το 2002, οπότε εισήχθη ο εξωδικαστικός διορισμός Διαχειριστή και η δυνατότητα προσυμφωνημένης πώλησης της επιχείρησης και των περιουσιακών της στοιχείων εξωδικαστικά, χωρίς τη συναίνεση των πιστωτών ή του δικαστηρίου. Η εν λόγω εξέλιξη ήρθε να καλύψει την ανάγκη προστασίας της εταιρείας που κινδυνεύει να διασπασθεί εξαιτίας της μακρόχρονης έκθεσης της στην αγορά ως αφερέγγυα. Το ποσοστό των προσυμφωνημένων σχεδίων είναι αρκετά αυξημένο, καταλαμβάνοντας περίπου το 25% των υποθέσεων που υπάγονται στη διαδικασία Διαχείρισης.¹⁵⁴⁰

Επιπλέον, οι αλλαγές που επήλθαν με το νόμο CIGA επέφεραν σημαντικές βελτιώσεις στο δίκαιο αφερεγγυότητας, τόσο μόνιμες, σύμφωνα με όσα είχαν προταθεί, όσο και προσωρινές, με σκοπό την επαρκή αντιμετώπιση των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εταιρείες λόγω πανδημίας. Οι νέες διαδικασίες, ήτοι η διαδικασία βραχυπρόθεσμης αναστολής και το σχέδιο αναδιοργάνωσης, οι οποίες στρέφονται περισσότερο προς την προστασία του οφειλέτη (debtor-friendly), φέρνουν το αγγλικό δίκαιο αφερεγγυότητας όλο και πιο κοντά στο Κεφάλαιο 11 του αμερικανικού δικαίου.¹⁵⁴¹

Πριν το νόμο CIGA, είχε επικριθεί η απουσία διαδικασίας αφερεγγυότητας που να αφήνει τη διοίκηση στην ίδια την εταιρεία, υπό τη λογική του «debtor in possession» του αμερικανικού Κεφαλαίου 11. Η διαδικασία που πλησίαζε κάπως στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 ήταν η CVA, από την οποία όμως απουσιάζει το στοιχείο της αναστολής διώξεων, εκτός αν συνδυαζόταν με τη Διαχείριση.¹⁵⁴² Στο πλαίσιο της τελευταίας, τίθενται τρεις στόχοι, ο πρώτος εκ των οποίων (διάσωση εταιρείας ως λειτουργούσας οντότητας) σπάνια επιτυγχάνεται. Προς κάλυψη του κενού, θεσπίστηκε η διαδικασία της Βραχυπρόθεσμης Αναστολής, η οποία αποτελεί αυτόνομη διαδικασία, αλλά μπορεί επίσης να γίνει πύλη εισόδου για άλλη διαδικασία αφερεγγυότητας.¹⁵⁴³

i. Προσυμφωνημένο σχέδιο και εκούσια διευθέτηση χρεών

Τόσο το προσυμφωνημένο σχέδιο στο πλαίσιο της διαδικασίας Διαχείρισης όσο και η Εκούσια Διευθέτηση Χρεών (CVA) αποτελούν προπρωτεύουσες διαδικασίες, με διαφορετική προσέγγιση ως προς το βαθμό εμπλοκής των πιστωτών, το βαθμό αφερεγγυότητας της εταιρείας, την προστασία του οφειλέτη από διώξεις πιστωτών, το σκοπό της διαδικασίας και τη δυνατότητα διατήρησης της διοίκησης της εταιρείας.

¹⁵⁴⁰ Όπως αναφέρεται στην Έκθεση Graham, από τις 2.365 επιχειρήσεις που υπήχθησαν σε καθεστώς διαχείρισης το 2013, 600 αφορούσαν σε προσυμφωνημένα σχέδια. Έκθεση Graham, ό.π., σ. 6.

¹⁵⁴¹ Ampaw, Manson, ό.π. Κεφάλαιο «Schemes can be used by non-English registered companies – does the same apply for the Restructuring Plan?» Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. κεφάλαιο «Conclusion».

¹⁵⁴² Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. Κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium».

¹⁵⁴³ Goldthorp, Goodman, Wilcher, ό.π. Κεφάλαιο «Short-term standalone moratorium».

Σκοπός της Εκούσιας Διευθέτησης Χρεών είναι, κατά κύριο λόγο, η επαναφορά της εταιρείας σε υγιή οικονομική κατάσταση χωρίς αλλαγή του φορέα της, ενώ το προσυμφωνημένο σχέδιο συνίσταται στην πώληση της εταιρείας. Επομένως, οι δύο διαδικασίες, αν και θεωρητικά μπορούν να συνδυασθούν, αυτό στην πράξη σπάνια συμβαίνει, καθώς έχουν διαφορετικούς στόχους.

Σε περίπτωση που η εταιρεία αντιμετωπίζει προβλήματα αφερεγγυότητας και οι πιστωτές έχουν δείξει απροθυμία στο παρελθόν να συνεργασθούν με τη διοίκηση ή οι υποχρεώσεις προς τους πιστωτές είναι επαχθείς και δεν διαφαίνεται προοπτική ανάκαμψης, τότε είναι προτιμότερη η λύση της προσυμφωνημένης πώλησης, προτού η εταιρεία και τα περιουσιακά της στοιχεία απαξιωθούν. Βέβαια, κάθε φορά χρειάζεται στάθμιση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων κάθε εναλλακτικής, ανάλογα με τις εταιρικές προτεραιότητες.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Εκούσιας Διευθέτησης Χρεών, το οποίο είναι επωφελές για την εταιρεία, είναι η δυνατότητα τερματισμού, χωρίς υψηλό κόστος, των εργασιακών συμβολαίων καθώς και των συμβολαίων με τους προμηθευτές, κατόπιν σχετικής εγκρίσεως των πιστωτών. Από το άλλο μέρος, κατά την προσυμφωνημένη πώληση, τα δικαιώματα των εργαζομένων και οι κανόνες TUPE πρέπει να λαμβάνονται πάντα υπ' όψιν, προς αποφυγή στοιχειοθέτησης δικαιώματος αποζημίωσης λόγω άδικης απόλυσης.

ii. Προσυμφωνημένο σχέδιο και σχέδια διακανονισμού οφειλών και αναδιοργάνωσης

Το προσυμφωνημένο σχέδιο της διαδικασίας Διαχείρισης διαφέρει από το Σχέδιο Διακανονισμού Οφειλών (scheme of arrangement) και το Σχέδιο Αναδιοργάνωσης (Restructuring Plan) κυρίως ως προς την εμπλοκή της δικαστικής αρχής και των πιστωτών. Τα Σχέδια Διακανονισμού και Αναδιοργάνωσης επικυρώνονται από το δικαστήριο, ενώ απαραίτητη είναι η έγκριση της πλειοψηφίας κάθε ομάδας. Επιπλέον, στο Σχέδιο Διακανονισμού απαιτείται πλειοψηφία του συνόλου των πιστωτών, σε αντίθεση προς το προσυμφωνημένο σχέδιο, το οποίο δεν απαιτεί προηγούμενη έγκριση όλων των τάξεων των πιστωτών ούτε εμπλοκή του δικαστηρίου πριν ή μετά την θέση του σε ισχύ. Πάντως, όπως έχει καταδειχθεί σε μια σειρά «LBO»¹⁵⁴⁴ αναδιάρθρωσεων, ένα προσυμφωνημένο σχέδιο, σε συνδυασμό με το Σχέδιο Διακανονισμού (scheme of arrangement) μπορεί να καταστεί ένας εξαιρετικά αποτελεσματικός τρόπος αναδιάρθρωσης. Ως «μοχλευμένη εξαγορά» (leveraged buyout) ορίζεται η μορφή επιχειρηματικής αναδιάρθρωσης, η οποία πραγματοποιείται με την εξαγορά άλλης εταιρείας. Για την κάλυψη του κόστους εξαγοράς, καταβάλλεται σημαντικό χρηματικό ποσό, το οποίο έχει εξασφαλιστεί μέσω ομολόγων ή δανείων. Η αναλογία δανειακών και ιδίων κεφαλαίων είναι 90% και 10% αντιστοίχως, με αποτέλεσμα τα ομόλογα που χρησιμοποιούνται να χαρακτηρίζονται ως «junk bonds», επειδή δεν είναι επενδυτικού βαθμού. Συχνά, τα περιουσιακά στοιχεία της απορροφούμενης εταιρείας χρησιμοποιούνται ως ενέχυρο για τα δάνεια, όπως και τα περιουσιακά στοιχεία της απορροφώσας εταιρείας. Σκοπός των μοχλευμένων εξαγορών είναι η πραγματοποίηση μεγάλων εξαγορών, χωρίς δέσμευση σημαντικών κεφαλαίων. Λοιπές μορφές επιχειρηματικής αναδιάρθρωσης είναι: spin-offs, sell-offs, equity carve-outs και tracking stocks.

¹⁵⁴⁴ Βλ. <http://www.investopedia.com/terms/l/leveragedbuyout.asp>.

iii. Πώληση σε συνδεδεμένα μέρη

Η πώληση σε συνδεδεμένα μέρη (connected parties) έχει το πλεονέκτημα της διατήρησης της επιχείρησης ως λειτουργούσας οντότητας, ανήκουσα σε νέα εταιρεία, συσταθείσα από συνδεδεμένα, με την προηγούμενη εταιρεία, μέρη, τα οποία διαθέτουν τα απαραίτητα κεφάλαια για την αγορά.¹⁵⁴⁵ Η έννοια της διατήρησης είναι ευρεία και περιλαμβάνει την ομαλή μετάβαση σε νέα οντότητα, χωρίς, ωστόσο, να γίνεται αντιληπτή η αλλαγή. Έτσι, δεν απόλλυται τίποτα από την αξία της επιχείρησης, ούτε τα ελκυστικά περιουσιακά της στοιχεία, ούτε το πελατολόγιο και η καλή φήμη που έχει αποκτήσει στην αγορά. Ακόμα και οι συμβάσεις εργασίας και προμήθειας διατηρούνται, ως επί το πλείστον, στο ακέραιο, με αποτέλεσμα την απρόσκοπτη συνέχιση της δραστηριότητας της εταιρείας, χωρίς το βάρος των επαχθών χρεών, για τα οποία ευθύνεται η παλαιά εταιρεία.

Ωστόσο, η εν λόγω διαδικασία επαφίεται κυρίως στον επαγγελματισμό του διορισθέντος Διαχειριστή Αφερεγγυότητας, των εκτιμητών της αξίας των περιουσιακών στοιχείων και της επιχείρησης καθώς και των δικηγόρων που εμπλέκονται στη διαδικασία.

iv. Διαχειριστής-Σύμβουλος

Ζήτημα γεννάται ως προς τον διορισμό του Διαχειριστή-Συμβούλου πριν τον επίσημο διορισμό του, στο πλαίσιο της διαδικασίας Διαχείρισης. Ο εξωδικαστικός διορισμός που πραγματοποιείται από τους διευθυντές της εταιρείας, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για την πληρωμή του, συχνά συνεπάγεται την μεροληπτική στάση του Διαχειριστή-Συμβούλου υπέρ του προσυμφωνημένου σχεδίου που έχει επιλεγεί από την ίδια τη διοίκηση της εταιρείας, το οποίο ενδεχομένως συνεπάγεται τη μεταβίβαση της επιχείρησης σε εταιρεία συσταθείσα από την τελευταία.

Έτσι, προκαλείται μια ενδογενής σύγκρουση συμφερόντων στο ίδιο πρόσωπο, καθώς από το ένα μέρος, ο Διαχειριστής οφείλει, βάσει των οδηγιών SIP 16, να είναι αντικειμενικός και να προστατεύει το σύνολο των συμφερόντων των πιστωτών και από το άλλο μέρος, είναι εξαρτώμενος από τη βούληση των διευθυντών που τον διόρισαν, οι οποίοι συνήθως από την αρχή, ήτοι το χρόνο του εξωδικαστικού διορισμού, έχουν συνταχθεί υπέρ κάποιας λύσης (πώλησης σε τρίτους ή σε εταιρεία συσταθείσα από τους ιδίους). Διαφορετικά, οι τελευταίοι θα προέβαιναν στο διορισμό άλλου προσώπου. Επίσης, ο Διαχειριστής αφενός μεν προετοιμάζει και προβαίνει στη συμφωνία πώλησης, αφετέρου δε, είναι αυτός που ελέγχει, για λογαριασμό των πιστωτών, αν η αγορά πραγματοποιείται βάσει της αγοραστικής αξίας. Οι αναθεωρημένες Οδηγίες SIP 16, ωστόσο, θέτουν ασφαλιστικές δικλίδες, κατά τρόπο που δεν είναι ευχερής η καταστρατήγηση της διαδικασίας.

v. Δημοσιοποίηση της διαδικασίας

Στις περιπτώσεις της προσυμφωνημένης πώλησης, ο νόμος απαιτεί τη δημοσιοποίηση της διαδικασίας, προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή τιμή. Ωστόσο, στην πράξη, η δημοσιοποίηση είναι περιορισμένη ή ενίοτε κρυφή. Η δικαιολογητική βάση έγκειται στο

¹⁵⁴⁵ Κατά τον ορισμό των Οδηγιών SIP 16.

γεγονός ότι ήδη πριν τον εξωδικαστικό διορισμό του Διαχειριστή, μια εταιρεία έχει εξαντλήσει όλους τους τρόπους εξεύρεσης πίστωσης και η δημοσιοποίηση της κατάστασης θα οδηγούσε σε σημαντική απομείωση της συνολικής της αξίας. Προκειμένου η επιχείρηση να συνεχίσει να συναλλάσσεται, χωρίς απώλειες σε προσωπικό, προμηθευτές και πελάτες, είναι προτιμότερη η περιορισμένη δημοσιοποίηση ή ακόμη η απουσία δημοσιοποίησης της διαδικασίας.

Ωστόσο, αυτή η προσέγγιση θεωρείται λανθασμένη, καθώς δεν διασφαλίζονται τα συμφέροντα των πιστωτών ούτε ο σκοπός του νόμου. Ο νομοθέτης θέτει την προϋπόθεση της δημοσιοποίησης,¹⁵⁴⁶ με σκοπό την επίτευξη της καλύτερης δυνατής τιμής για την πώληση της εταιρείας και των περιουσιακών της στοιχείων, ώστε να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις όσο το δυνατό περισσότερων πιστωτών και όχι μόνο των ενέγγυων εν ευρεία εννοία. Λαμβάνεται, δηλαδή, μέριμνα για τους ανέγγυους πιστωτές, ακόμα και για τους μετόχους, οι οποίοι βρίσκονται στην τελευταία θέση ως προς την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους. Τα αγγλικά δικαστήρια παρουσιάζονται ανεκτικά ως προς την πρακτική της περιορισμένης δημοσιοποίησης, ιδίως όταν στοιχειοθετείται ότι η συμφωνηθείσα τιμή, στο πλαίσιο συγκεκριμένης πρότασης, είναι προς το συμφέρον όλων των πιστωτών και ότι δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί καλύτερη τιμή με την περαιτέρω δημοσιοποίηση. Εξάλλου, μια μυστική πώληση είναι προτιμότερη από τη μη επίτευξη συμφωνίας πώλησης.¹⁵⁴⁷

vi. Αναστολή διώξεων κατά του οφειλέτη

Μόνο στην περίπτωση της διαδικασίας Διαχείρισης προβλέπεται αναστολή των ατομικών και συλλογικών διώξεων κατά του οφειλέτη. Στις περιπτώσεις της Εκούσιας Διευθέτησης Χρεών και του Σχεδίου Διακανονισμού Οφειλών δεν προβλέπεται αναστολή, εκτός αν αυτές συνδυασθούν με τη διαδικασία Διαχείρισης. Στη νέα διαδικασία Σχεδίου Αναδιοργάνωσης είναι δυνατή η επίτευξη αναστολής, αν συνδυαστεί με την επίσης νέα διαδικασία βραχυπρόθεσμης αναστολής (moratorium). Πάντως, σημασία έχει ότι η επιλογή κάποιας από τις διαδικασίες εξυγίανσης των επιχειρήσεων που εκτέθηκαν ανωτέρω εξαρτάται από το βαθμό αφερεγγυότητας της επιχείρησης. Σε περίπτωση που η αναστολή διώξεων είναι αναγκαία για την επιβίωση της επιχείρησης ως λειτουργούσας οντότητας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί επίσης η νέα διαδικασία της βραχυπρόθεσμης αναστολής, μετά από την οποία μπορεί η εταιρεία να υπαχθεί σε άλλη διαδικασία, αν εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη.

vii. Προσυμφωνημένη πώληση και μεταβίβαση επιχείρησης του άρθρου 39§1 περ. η ν. 4738/2020

Η προσυμφωνημένη πώληση του αγγλικού δικαίου αφερεγγυότητας παρουσιάζει ομοιότητες με τη μεταβίβαση της επιχείρησης του άρθρου 39§1 περ. η ν. 4738/2020. Σκοπός και των δύο διαδικασιών είναι η διάσωση της επιχείρησης ανεξαρτήτως φορέα, ενώ κύριο χαρακτηριστικό είναι ότι η μεταβίβαση είναι απαλλαγμένη από τα χρέη της παλαιάς εταιρείας.

¹⁵⁴⁶ Βάσει των έξι κριτηρίων των οδηγιών SIP 16.

¹⁵⁴⁷ Kastρινου, Vullings, ό.π., σ. 326επ.

viii. Η διάσταση Brexit

Από την επίσημη έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση την 31^η Ιανουαρίου 2020, γνωστή ως «Brexit Day» και μέχρι τη λήξη της μεταβατικής περιόδου την 31^η Δεκεμβρίου 2020, εξακολούθησε να ισχύει το ενωσιακό δίκαιο στα θέματα διασυννοριακών περιπτώσεων αφερεγγυότητας, στο πλαίσιο της Συμφωνίας Αποχώρησης (Withdrawal Agreement), η οποία ενσωματώθηκε στο αγγλικό δίκαιο με το νόμο «European Union (Withdrawal Agreement) Act 2020», γνωστού ως EWA.¹⁵⁴⁸ Η Συμφωνία που συνήφθη μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και ΕΕ27, την 24^η Δεκεμβρίου 2020, αφορά σε θέματα ελεύθερου εμπορίου.¹⁵⁴⁹ Το ενωσιακό δίκαιο ισχύει για περιπτώσεις αφερεγγυότητας, των οποίων η κύρια διαδικασία άνοιξε πριν τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, ενώ για τις νέες περιπτώσεις έπαψε να ισχύει από 1.1.2021.¹⁵⁵⁰

Ως εκ τούτου, δεν ισχύει πλέον στο έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου ο Κανονισμός 2015/848, με τον οποίο ρυθμίζονται θέματα διασυννοριακών περιπτώσεων αφερεγγυότητας.¹⁵⁵¹ Κατά συνέπεια, καθίσταται δυσχερέστερη η δυνατότητα υπαγωγής μιας ευρωπαϊκής εταιρείας στις διαδικασίες αφερεγγυότητας του αγγλικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της υπαγωγής στα Σχέδια Διακανονισμού Οφειλών (SoA) και Αναδιοργάνωσης (RP).

Εις το εξής, για τη ρύθμιση των διασυννοριακών περιπτώσεων αφερεγγυότητας ισχύει η νομοθεσία «Brexit Regulations», όπως έχει τροποποιηθεί. Σύμφωνα με την εν λόγω νομοθεσία, διατηρείται η δυνατότητα υπαγωγής αλλοδαπών εταιρειών στις διαδικασίες αφερεγγυότητας του αγγλικού δικαίου, εφόσον έχουν το Κέντρο Κυρίων Συμφερόντων τους (COMI) στο Ηνωμένο Βασίλειο ή αποδεικνύουν επαρκή σύνδεσμο με τη χώρα. Πάντως, για τις χώρες που έχουν κυρώσει τον Πρότυπο Νόμο Uncitral, όπως η Ελλάδα, θα είναι ευκολότερη η πρόσβαση των επιχειρήσεών τους στις διαδικασίες αφερεγγυότητας του αγγλικού δικαίου και η αναγνώριση των εν λόγω διαδικασιών στο έδαφός τους. Για τις υπόλοιπες, υπάρχει η λύση της σύναψης σχετικών διμερών συμφωνιών περί αμοιβαίας αναγνώρισης διαδικασιών αφερεγγυότητας. Ως προς τη Βραχυπρόθεσμη Αναστολή και τα Σχέδια Διακανονισμού Οφειλών και Αναδιοργάνωσης, τα οποία εμπίπτουν στο εταιρικό δίκαιο, διέπονται από τους εθνικούς κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.¹⁵⁵²

¹⁵⁴⁸ Paganuzzi Dino, Smith Laura Brexit and EU cross-border insolvency-what comes next?, 16/12/2020 <https://kennedyslaw.com/thought-leadership/article/brexit-and-eu-cross-border-insolvency-what-comes-next/>
Κεφάλαιο «Brexit and the Withdrawal Agreement».

¹⁵⁴⁹ Για το κείμενο της συμφωνίας: https://ec.europa.eu/info/relations-united-kingdom/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement_en και <https://www.gov.uk/government/publications/agreements-reached-between-the-united-kingdom-of-great-britain-and-northern-ireland-and-the-european-union>.

¹⁵⁵⁰ Σκέψεις για τις επιπτώσεις του Brexit στις διασυννοριακές περιπτώσεις αφερεγγυότητας βλ. Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ. 20-21, καθώς και Downer E. and Morris H., Άρθρο με τίτλο: How the UK Government's "No Deal Brexit" Planning Impacts Cross-Border Restructuring and Insolvency in the UK, 13.11.2018, Morrison & Foerster LLP (www.mofo.com).

¹⁵⁵¹ Ιστοσελίδα Κυβέρνησης Η.Β.: www.gov.uk/brexit.

¹⁵⁵² Paganuzzi Dino, Smith Laura Brexit and EU cross-border insolvency-what comes next?, 16/12/2020 <https://kennedyslaw.com/thought-leadership/article/brexit-and-eu-cross-border-insolvency-what-comes-next>
Κεφάλαιο «After the transition period...»

Κεφάλαιο Γ: Γαλλικό δίκαιο

Το γαλλικό δίκαιο αφερεγγυότητας, ή άλλως δίκαιο επιχειρήσεων σε κρίση, αποσκοπεί κυρίως στη διατήρηση της βιώσιμης επιχείρησης και την αποφυγή απολύσεων, μεριμνώντας για την κοινωνική υπόσταση της υπό κρίση εταιρείας. Κατατάσσεται στα δίκαια που ευνοούν περισσότερο τον οφειλέτη (pro debtor).¹⁵⁵³

I. Προπρωχεντικές διαδικασίες αφερεγγυότητας γαλλικού δικαίου και προσυμφωνημένα σχέδια

i. Γενικές παρατηρήσεις

Το γαλλικό δίκαιο αφερεγγυότητας αναθεωρήθηκε εκτενώς το 2005, με την εισαγωγή της διαδικασίας διάσωσης (sauvegarde). Σκοπός του Γάλλου νομοθέτη ήταν κυρίως η αποτελεσματική αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας σε πρώιμο στάδιο. Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκαν και οι επόμενες τροποποιήσεις, με σημαντικότερες αυτές των ετών 2010 και 2014, οπότε εισήχθησαν οι διαδικασίες ταχείας οικονομικής διάσωσης και ταχείας διάσωσης, αντιστοίχως.

Τον Αύγουστο 2015 πραγματοποιήθηκε νέα τροποποίηση με τον υπ' αριθμ. 2015/990 νόμο (γνωστό ως Loi Macron), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 7 Αυγούστου 2015, ενώ η εφαρμογή ορισμένων διατάξεων μετατέθηκε χρονικά για τον Μάρτιο του 2016.¹⁵⁵⁴ Σημαντική καινοτομία του τελευταίου νόμου ήταν η στοιχειοθέτηση, στο άρθρο L662-8 του γαλλικού Εμπορικού Κώδικα, καθ' ύλην αρμοδιότητας ενός και του αυτού δικαστηρίου για την εκδίκαση όλων των συλλογικών διαδικασιών που αφορούν επιχειρήσεις που ανήκουν στον ίδιο Όμιλο. Πρόκειται ουσιαστικά για εναρμόνιση του γαλλικού δικαίου με τα οριζόμενα στον νέο Κανονισμό ΕΕ 2015/848.¹⁵⁵⁵ Ακόμη, θεσπίστηκε η υποχρεωτική μετατροπή χρεών μεγάλων εταιρειών σε

¹⁵⁵³ Για το «pro debtor» χαρακτηριστικό του γαλλικού πτωχευτικού δικαίου βλ. Despierre D., Epaulard A., Zapha C., Les procédures collectives de traitement des difficultés financières des entreprises en France, France Stratégie, No 2018-04, <https://www.strategie.gouv.fr/sites/strategie.gouv.fr/files/atoms/files/fs-dt-2018-4-procedures-collectives-18042018.pdf>, σ. 3, καθώς και Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 11-12, όπου αναφέρεται ότι η μεταχείριση αυτή υιοθετήθηκε στο γαλλικό δίκαιο ήδη από το 1967, διατηρήθηκε στον Εμπορικό Κώδικα του 2000 και διέπει τις τρεις βασικές συλλογικές διαδικασίες, έχοντας προσθέσει ως στόχο και τη διατήρηση της απασχόλησης. Για ιστορική αναδρομή της γαλλικής πτωχευτικής νομοθεσίας βλ. ιδίου, ό.π. σ. 33επ.

¹⁵⁵⁴ Τροποποιήσεις γαλλικού πτωχευτικού δικαίου: Loi no 2005-845 du 26 juillet 2005 de sauvegarde des entreprises, JORF no173 du 27 juillet 2005, σελ. 12187 texte no 5, Διάταγμα 2007-153 της 5^{ης} Φεβρουαρίου 2007, Διάταγμα 2007-154 της 5^{ης} Φεβρουαρίου 2007, Εγκύκλιος της 4^{ης} Μαΐου 2007, Ordonnance no 2008-1345 du 18 decembre 2008 portant reforme du droit des entreprises en difficulté, JORF no0295 du 19 decembre 2008, σελ. 19462, texte no 29, Νόμος υπ' αριθμ. 2005-845 της 26^{ης} Ιουλίου 2005 (διαδικασία διάσωσης), οι διατάξεις του οποίου τέθηκαν σε εφαρμογή με το Διάταγμα 2005-1677 της 28^{ης} Δεκεμβρίου 2005, Απόφαση 2008-1345 της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2008 με εφαρμοστικό διάταγμα το υπ' αριθμ. 2009-160 της 12^{ης} Φεβρουαρίου 2009 pris pour l'application de l'ordonnance no 2008-1345 du 18 decembre 2008 portant reforme du droit des entreprises en difficulté et modifiant les procedures de saisie immobiliere et de distribution du prix d'un immeuble, Chapitre II: De la sauvegarde, JORF no0037 du 13 fevrier 2009, σελ. 2596, texte no 13, άρθρο 20 νόμου 2009/179 της 17^{ης} Φεβρουαρίου 2009, διάταγμα 2009-385 της 6^{ης} Απριλίου 2009, νόμος 2010-1249 της 22ας Οκτωβρίου 2010 (διαδικασία ταχείας οικονομικής διάσωσης), Διάταγμα 2011-236 της 3ης Μαρτίου 2011, Διάταγμα 2012-1071 της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 2012, Απόφαση 2014-326 (διαδικασία ταχείας διάσωσης) με εφαρμοστικό Διάταγμα το υπ' αριθμ. 2014-736 της 30^{ης} Ιουνίου 2014, Νόμος 2015-990 (Νόμος Macron) της 10^{ης} Ιουλίου 2015 (Για το κείμενο του τελευταίου βλ. http://www.ocado.cci-paris-idf.fr/c/document_library/get_file?uuid=ee194012-2c0e-45bc-bfd1-3cced40b648a&groupId=10139).

¹⁵⁵⁵ Για το νόμο Macron βλ. Conac P., Urban-Parleani I., La Loi Macron: une loi Omnibus, σ. 623-624, Saintourens B., Les réformes touchant au droit des sociétés dans la loi du 6 août 2015 pour la croissance, l'activité et l'égalité des chances économiques, σ. 625-628, De Kervern B., Information des salariés en cas de cession d'entreprise, σ.

κεφάλαιο ως εξυγιαντικό μέτρο και ρυθμίστηκαν, μεταξύ άλλων, θέματα του επαγγέλματος των Διαχειριστών Αφερεγγυότητας.¹⁵⁵⁶

Ακολούθησε ο νόμος της 18.11.2016, με τον οποίο ρυθμίζονται ορισμένα τεχνικά ζητήματα των διαδικασιών αφερεγγυότητας,¹⁵⁵⁷ καθώς και ο νόμος 2019-486 της 22.5.2019 (Loi PACTE), σύμφωνα με τον οποίο προβλέπεται η δυνατότητα ευρέων τροποποιήσεων της νομοθεσίας περί αφερεγγυότητας δυνάμει διαταγμάτων (ordonnances).¹⁵⁵⁸ Η νέα αναθεώρηση του έκτου κεφαλαίου του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα περί διαδικασιών αφερεγγυότητας, με την οποία ενσωματώθηκε η Οδηγία (ΕΕ) 2019/1023 (Restructuring Directive) πραγματοποιήθηκε με το διάταγμα (Ordonnance) n° 2021-1193 της 15ης Σεπτεμβρίου 2021, σε ισχύ από 1 Οκτωβρίου 2021.¹⁵⁵⁹

ii. Υποκείμενα διαδικασιών αφερεγγυότητας

Στις ρυθμίσεις του έκτου βιβλίου του γαλλικού Εμπορικού Κώδικα υπάγονται νομικά πρόσωπα, καθώς και φυσικά πρόσωπα που δεν έχουν εμπορική ιδιότητα, ασκούν όμως οικονομική δραστηριότητα, όπως αγρότες, ελεύθεροι επαγγελματίες, βιοτέχνες, αλλά και κάθε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου.¹⁵⁶⁰

iii. Διάγνωση αφερεγγυότητας-Διαδικασίες συναγερμού

Στο γαλλικό δίκαιο προβλέπονται ορισμένοι μηχανισμοί ανίχνευσης της προ των πυλών αφερεγγυότητας, οι οποίοι αποκαλούνται διαδικασίες συναγερμού και συνιστούν μηχανισμούς εταιρικού και όχι πτωχευτικού δικαίου.¹⁵⁶¹ Στο γαλλικό Εμπορικό Κώδικα αναφέρονται πέντε τέτοιες διαδικασίες εξέτασης των συμπτωμάτων κρίσης της επιχείρησης.¹⁵⁶² Συγκεκριμένα, πρόκειται για:

α) την εγγραφή σε κάποια ομάδα πρόληψης της αφερεγγυότητας, η οποία αποδίδεται στη γαλλική με τον όρο «groupement de prévention». Έργο της εν λόγω ομάδας είναι να παρέχει

629-630, Foy R., Le régime juridique des attributions gratuites d' actions et des BSPCE, σ. 631-635 Roussel Galle P., Brèves observations sur la cession forcée d' actions d' une entreprise en redressement judiciaire, σ. 636-637, Parleani Gilbert L' exercice en société des professions libérales-essentiellement juridiques – dans la loi Macron, σ. 638-645 σε Réflexions collectives sur la loi Macron (Dossier), Revue des Sociétés 2015 (623-658). Για τον Κανονισμό 2015/848 βλ. παρακάτω, σ. 260επ.

¹⁵⁵⁶ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 33.

¹⁵⁵⁷ Loi no 2016-1547 de 18 novembre 2016 de modernization de la justice du XXIe siècle, JORF n°0269 du 19 novembre 2016.

¹⁵⁵⁸ Loi no 2019-486 du 22 mai 2019 relative à la croissance et la transformation des entreprises, JORF no 0119 de 23 mai 2019 / Farhi Sarah, Les procédures collectives après la loi PACTE, Gualino, 2019, σ. 4.

¹⁵⁵⁹ Σχετικά με την αναθεώρηση του γαλλικού δικαίου αφερεγγυότητας βλ. <https://www.legifrance.gouv.fr/dossierlegislatif/JORFDOLE000044047859>.

¹⁵⁶⁰ Γαλλικός Εμπορικός Κώδικας (εφεξής ΓΕΚ) Άρθρο L620-2§1, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 67 (V) του νόμου 2019-486 της 22^{ας} Μαΐου 2019. Το κωδικοποιημένο κείμενο του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα με επικαιροποιήσεις είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000005634379/2021-01-25. Επίσης βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 102.

¹⁵⁶¹ Procédures d'alerte Βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 46 και Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 6 επ.

¹⁵⁶² Αναλυτικά, Sortais J-P, Entreprise en difficulté. Les mécanismes d' alerte et de conciliation, 2ème edition, LGDJ, 2015, σ. 15επ. Farhi, ό.π., σ. 5-8.

στα μέλη της, με τρόπο εμπιστευτικό, ανάλυση των οικονομικών, λογιστικών και χρηματοπιστωτικών πληροφοριών, ενώ σε περίπτωση διάγνωσης ενδείξεων δυσκολιών, ενημερώνει σχετικά τον επικεφαλής της επιχείρησης, προτείνοντάς του, ενδεχομένως, την πρόσληψη κάποιου εμπειρογνώμονα,¹⁵⁶³

β) την παρέμβαση του Προέδρου του Εμποροδικείου, εφόσον περιέρχεται στην αντίληψή του ότι επίκεινται δυσκολίες του οφειλέτη να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του,¹⁵⁶⁴

γ) το διορισμό από τον Πρόεδρο του δικαστηρίου ενός ad hoc Εντολοδόχου με σαφείς αρμοδιότητες, κατόπιν αιτήσεως του οφειλέτη. Μάλιστα ο οφειλέτης μπορεί να προτείνει Ειδικό Εντολοδόχο της αρεσκείας του.¹⁵⁶⁵

δ) την παρέμβαση των εταιρικών ελεγκτών, εφόσον εντοπίζουν αιτίες που δημιουργούν προσκόμματα στην ομαλή λειτουργία της επιχείρησης, οι οποίοι ενημερώνουν σχετικά τον Πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου ή κατά περίπτωση τον Διαχειριστή¹⁵⁶⁶ και

ε) την υποβολή αιτήματος εκ μέρους των μετόχων σχετικά με θέματα που δυσχεραίνουν τη λειτουργία της επιχείρησης.¹⁵⁶⁷

Στο πλαίσιο των ανωτέρω διαδικασιών, οι οποίες φέρουν χαρακτήρα προειδοποιητικό, γίνεται χρήση μέσων εταιρικού δικαίου, όπως, για παράδειγμα, σύγκληση γενικής συνέλευσης ή σύνταξη οικονομικών καταστάσεων.

iv. Παύση πληρωμών ως κριτήριο επιλογής διαδικασίας

Βασικό κριτήριο για την επιλογή από τον αφερέγγυο οφειλέτη κάποιας από τις διαδικασίες που προβλέπονται στο γαλλικό Εμπορικό Κώδικα είναι η παύση πληρωμών.¹⁵⁶⁸ Πριν την παύση πληρωμών επιτρέπεται το άνοιγμα των προπρωχεντικών διαδικασιών της διαδικασίας Συνδιαλλαγής ή της διαδικασίας Διάσωσης.

Μετά την επέλευση παύσης πληρωμών και εντός 45 ημερών, είναι δυνατή η υπαγωγή στη διαδικασία Συνδιαλλαγής και περαιτέρω στη διαδικασία Ταχείας Διάσωσης ή Δικαστικής Αναδιοργάνωσης, ενώ μετά την πάροδο των 45 ημερών από την παύση πληρωμών, ο οφειλέτης έχει τις επιλογές της Δικαστικής Αναδιοργάνωσης ή της Δικαστικής Εκκαθάρισης.¹⁵⁶⁹

¹⁵⁶³ ΓΕΚ L 611-1. Farhi, ό.π., σ. 5.

¹⁵⁶⁴ ΓΕΚ L 611-2. Farhi, ό.π., σ. 6.

¹⁵⁶⁵ ΓΕΚ L 611-3 (mandataire ad hoc) «...Le débiteur peut proposer le nom d'un mandataire ad hoc...» Farhi, ό.π., σ. 9επ.

¹⁵⁶⁶ ΓΕΚ L 234-1(ΑΕ) και 234-2 (λοιπές περιπτώσεις) Βλ. επίσης, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 6, όπου εξηγείται ο μηχανισμός στην περίπτωση επιχειρήσεων συγκεκριμένου μεγέθους. Farhi, ό.π., σ. 6επ.

¹⁵⁶⁷ ΓΕΚ L 225-232(ΑΕ), όπως τροποποιήθηκε με το υπ' αριθμ. 2020-1142 Διάταγμα (Ordonnance) της 16^{ης} Σεπτεμβρίου 2020: «Ένας ή περισσότεροι μέτοχοι που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 5% του μετοχικού κεφαλαίου μπορούν, δύο φορές ανά οικονομικό έτος, να υποβάλουν ερωτήσεις γραπτώς στον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου ή στο Διοικητικό Συμβούλιο σχετικά με οποιοδήποτε γεγονός που ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο τη συνέχεια των εργασιών της εταιρείας» και 223-36 (λοιπές περιπτώσεις). Farhi, ό.π., σ. 8.

¹⁵⁶⁸ Για την έννοια της παύσης πληρωμών βλ. Farhi, ό.π., σ. 52επ.

¹⁵⁶⁹ ΓΕΚ: L 611-4, 620-1, 628-1, 640-1 Ειδικότερα για τη δικαστική αναδιοργάνωση βλ. προϋποθέσεις άρθρων L631-4 και L631-5 ΓΕΚ.

Σύμφωνα με το άρθρο L 631-1§1 του γαλλικού Εμπορικού Κώδικα (ΓΕΚ), ως παύση πληρωμών λογίζεται η αδυναμία του οφειλέτη να εξοφλήσει το ληξιπρόθεσμο/απαιτητό παθητικό του με το διαθέσιμο ενεργητικό του. Το περιεχόμενο που αποδίδεται στην έννοια της παύσης πληρωμών στο γαλλικό δίκαιο διαφέρει από το ελληνικό. Στο ελληνικό, η πίστη του εμπόρου στην αγορά μπορεί να είναι τέτοια, ώστε να καλύπτει την έλλειψη ενεργητικού.

Σύμφωνα με τα ισχύοντα στο έκτο βιβλίο του γαλλικού Εμπορικού Κώδικα, οι διαδικασίες που προβλέπονται για την αντιμετώπιση των δυσκολιών των επιχειρήσεων είναι, επιγραμματικά, οι ακόλουθες: α) ad hoc Εντολή (mandat ad hoc) ή διαδικασία του Ειδικού Εντολοδόχου,¹⁵⁷⁰ β) διαδικασία Συνδιαλλαγής (conciliation),¹⁵⁷¹ γ) διαδικασία Διάσωσης (sauvegarde),¹⁵⁷² δ) Δικαστική Αναδιοργάνωση (redressement judiciaire),¹⁵⁷³ και ε) Δικαστική Εκκαθάριση (liquidation judiciaire).¹⁵⁷⁴ Από τις ανωτέρω διαδικασίες, οι δύο πρώτες είναι καθαρά προπρωχευτικές, ενώ οι διαδικασίες Διάσωσης (εξαιρουμένων των παραλλαγών της), Δικαστικής Αναδιοργάνωσης και Δικαστικής Εκκαθάρισης, στις οποίες εμπλέκεται η δικαστική αρχή, έχουν πτωχευτικό χαρακτήρα.¹⁵⁷⁵

Στη συνέχεια, παρατίθενται στατιστικά στοιχεία περιόδου 2017-2021, σχετικά με τον αριθμό αιτήσεων ανοίγματος διαδικασιών Διάσωσης, Δικαστικής Αναδιοργάνωσης και Δικαστικής Εκκαθάρισης, σύμφωνα με τα οποία το μεγαλύτερο ποσοστό αιτήσεων καταλαμβάνουν οι πτωχευτικές διαδικασίες Δικαστικής Εκκαθάρισης και Απλοποιημένης Δικαστικής Εκκαθάρισης.

	2021	2020	2019	2018	2017
ΣΥΝΟΛΟ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ανοίγματος διαδικασίας αφερεγγυότητας	27.168	31.628	50.797	52.667	53.561
Διάσωση (Sauvegarde)	496	687	765	830	940
Δικαστική Αναδιοργάνωση (Redressement Judiciaire)	5.204	6.419	12.965	12.676	12.843
Διαδικασία Δικαστικής Εκκαθάρισης (Liquidation Judiciaire)	6.260	6.829	13.924	15.515	15.404
Απλοποιημένη Διαδικασία Δικαστικής Εκκαθάρισης (Liquidation Judiciaire Simplifiée)	11.468	12.581	14.628	14.848	15.063

Πηγή: Εθνικό Συμβούλιο Εμποροδικείων
[collective.php?greffe=&courAppel=&mois_D=1&mois_F=3&annee=2020](https://www.cngtc.fr/fr/os-jugement-ouverture-procedure-collective.php?greffe=&courAppel=&mois_D=1&mois_F=3&annee=2020)

(https://www.cngtc.fr/fr/os-jugement-ouverture-procedure-collective.php?greffe=&courAppel=&mois_D=1&mois_F=3&annee=2020)

Προσυμφωνημένα σχέδια προβλέπονται στις διαδικασίες Συνδιαλλαγής, Διάσωσης και Αναδιοργάνωσης. Στη συνέχεια, περιγράφονται οι προπρωχευτικές διαδικασίες Συνδιαλλαγής

¹⁵⁷⁰ ΓΕΚ L 611-3.

¹⁵⁷¹ ΓΕΚ: L 611-4 → L 611-16.

¹⁵⁷² ΓΕΚ L 620-1 → L 627-4.

¹⁵⁷³ ΓΕΚ L 631-1 → L 632-4 Τίτλος III Εισήχθη στο γαλλικό δίκαιο το 2012. Γενικά για τη διαδικασία βλ. Κοτσίρη, ΠτΔ, ό.π., σ. 49.

¹⁵⁷⁴ ΓΕΚ L 640-1 → L 645-12 Τίτλος IV Στο Κεφάλαιο IV του Τίτλου IV, προβλέπεται, επίσης, η λεγόμενη απλοποιημένη δικαστική εκκαθάριση (liquidation judiciaire simplifiée), ενώ στο Κεφάλαιο V, η διαδικασία της επαγγελματικής αποκατάστασης (rétablissement professionnel), η οποία απευθύνεται μόνο σε φυσικά πρόσωπα. Στον Αλ. Ρόκα αναφέρεται και ως διαδικασία ρευστοποίησης, σ. 6.

¹⁵⁷⁵ Αναλυτικά για τις διαδικασίες αφερεγγυότητας του γαλλικού δικαίου, Lienhard Alain, Procédures collectives 2019/2020, 8ème édition, 2018.

και Διάσωσης, για την υπαγωγή στις οποίες απαιτείται η μη παύση πληρωμών ή τουλάχιστον η μη παρέλευση 45 ημερών από την παύση πληρωμών, ανάλογα με την ειδικότερη διαδικασία που ακολουθείται.

v. Διαδικασία Συνδιαλλαγής

Σύμφωνα με τη διαδικασία Συνδιαλλαγής του πρώτου τίτλου του έκτου βιβλίου του γαλλικού Εμπορικού Κώδικα,¹⁵⁷⁶ στην οποία στηρίχθηκε η προϊσχύσασα διαδικασία συνδιαλλαγής του ελληνικού δικαίου, ο οφειλέτης, νομικό ή φυσικό πρόσωπο που ασκεί εμπορική ή βιοτεχνική δραστηριότητα¹⁵⁷⁷ και αντιμετωπίζει δυσκολίες, νομικές, οικονομικές ή χρηματοδοτικές,¹⁵⁷⁸ ή βρίσκεται σε παύση πληρωμών για διάστημα όχι μεγαλύτερο των 45 ημερών πριν την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία, μπορεί να υποβάλει στο αρμόδιο δικαστήριο (εν προκειμένω το Εμποροδικείο)¹⁵⁷⁹ αίτηση ανοίγματος της διαδικασίας, προτείνοντας ο ίδιος Μεσολαβητή (Conciliateur).¹⁵⁸⁰ Πρόκειται για προαιρετική, προπρωχευτική διαδικασία,¹⁵⁸¹ πλεονέκτημα της οποίας είναι ο εμπιστευτικός της χαρακτήρας.

Με τη σχετική απόφαση ανοίγματος της διαδικασίας, διορίζεται Μεσολαβητής κατ' αρχήν για περίοδο μέχρι τεσσάρων μηνών, με δυνατότητα παράτασης ενός μήνα, κατόπιν αιτιολογημένης αποφάσεως. Σε περίπτωση που κατατεθεί συμφωνία συνδιαλλαγής προς «διαπίστωση» (constatation) ή «επικύρωση» (homologation), ο διορισμός του Μεσολαβητή παρατείνεται μέχρι να εκδοθεί η σχετική δικαστική απόφαση.¹⁵⁸² Έργο του Μεσολαβητή είναι η σύναψη συμφωνίας μεταξύ του οφειλέτη και των βασικών πιστωτών του ή, σε περίπτωση που αυτό δεν είναι εφικτό, με τους συνήθεις αντισυμβαλλομένους του,¹⁵⁸³ με σκοπό τη διάσωση της επιχείρησης, τη συνέχιση της δραστηριότητάς της, καθώς και τη διατήρηση των θέσεων εργασίας.¹⁵⁸⁴ Μετά το άνοιγμα της διαδικασίας, ο Πρόεδρος του δικαστηρίου μπορεί, παρά την ύπαρξη τυχόν αντίθετης νομοθετικής και κανονιστικής διάταξης, να ζητήσει πληροφορίες που του επιτρέπουν να εκτιμήσει τη χρηματοοικονομική, κοινωνική και περιουσιακή κατάσταση του οφειλέτη και τις προοπτικές διευθέτησης οφειλών. Μπορεί δε να ζητήσει τα εν λόγω στοιχεία από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, δημοσίους φορείς και ασφαλιστικά ταμεία, λογιστές, συμβολαιογράφους, εκπροσώπους των εργαζόμενων και από λοιπούς φορείς.¹⁵⁸⁵ Επίσης, δίδεται

¹⁵⁷⁶ Code de Commerce L 611-4 έως 15 και R 611-22 έως 50. Η διαδικασία συνδιαλλαγής, η οποία απετέλεσε πρότυπο της καταργηθείσας ομόνυμης διαδικασίας του ελληνικού δικαίου (αρχικός νόμος 3588/2007), ετέθη σε ισχύ το 2005. / Sortais, ό.π., σ. 37επ. Farhi, ό.π., σ. 11επ.

¹⁵⁷⁷ ΓΕΚ L 611-4 (καθ' ύλην αρμοδιότητα Εμποροδικείου) και 611- 5 (καθ' ύλην αρμοδιότητα Πρωτοδικείου) Στο τελευταίο, γίνεται λόγος, μεταξύ άλλων, και για νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, καθώς και για ελεύθερους επαγγελματίες.

¹⁵⁷⁸ Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 113.

¹⁵⁷⁹ ΓΕΚ L 611-4.

¹⁵⁸⁰ Για το περιεχόμενο της αίτησης βλ. ΓΕΚ L 611-6§1 όπως τροποποιήθηκε με το ν. 2019-486/22.5.2019.

¹⁵⁸¹ Αναλυτικά, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 7.

¹⁵⁸² ΓΕΚ L 611-6§2 όπως τροποποιήθηκε με το ν. 2019-486/22.5.2019.

¹⁵⁸³ Όπως τράπεζες που αναλαμβάνουν να καλύψουν μέσω χρηματοδότησης τις λειτουργικές ανάγκες της εταιρείας, τρίτη εταιρεία που πρόκειται να αγοράσει την αφερέγγυα εταιρεία κτλ. Περισσότερα, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 47.

¹⁵⁸⁴ ΓΕΚ L 611-7. Για το έργο του Μεσολαβητή βλ. Douhaire E., Les aspects pratiques de la conciliation. Le role de conciliateur dans les négociations, Rev. Jur. com, 2008, σ. 25επ.

Ο Μεσολαβητής δεν ασκεί τη διοίκηση της εταιρείας, η οποία εξακολουθεί να ασκείται από τα νόμιμα όργανά της. Περισσότερα για τα καθήκοντα του Μεσολαβητή βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 104-106.

¹⁵⁸⁵ ΓΕΚ L 611-6§5 όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2019-486/22.5.2019.

η δυνατότητα διορισμού Πραγματογνώμονα, ο οποίος αποφαινεται περί της οικονομικής καταστάσεως του οφειλέτη.¹⁵⁸⁶

Η αποδοχή της συμφωνίας Συνδιαλλαγής από το δικαστήριο μπορεί να γίνει είτε με απλή διαπίστωση (simple constatation) είτε με επικύρωση (homologation). Στην πρώτη περίπτωση, της απλής διαπίστωσης, εξασφαλίζεται εκτελεστός τίτλος, λήγει η διαδικασία Συνδιαλλαγής και η συμφωνία καθίσταται δεσμευτική ανάμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη, διατηρώντας τη μυστικότητά της και τον συμβατικό της χαρακτήρα.¹⁵⁸⁷ Στην περίπτωση, δε, της επικύρωσης,¹⁵⁸⁸ η συμφωνία γνωστοποιείται δημόσια, με αποτέλεσμα η διαδικασία να χάνει τον μέχρι τότε εμπιστευτικό της χαρακτήρα.¹⁵⁸⁹ Και στις δύο περιπτώσεις, η συμφωνία Συνδιαλλαγής ισχύει *inter partes*, χωρίς να δεσμεύει τους πιστωτές που δεν την υπέγραψαν.¹⁵⁹⁰ Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο L 611-10-1 ΓΕΚ, το δικαστήριο, κατόπιν αιτήματος του οφειλέτη και αφού πρώτα ζητήσει τις απαραίτητες διευκρινίσεις, δύναται να διατάξει την εφαρμογή του άρθρου 1343-5 του Αστικού Κώδικα, σύμφωνα με το οποίο ο δικαστής, λαμβάνοντας υπ' όψιν του την κατάσταση του οφειλέτη και τις ανάγκες του πιστωτή μπορεί να αναβάλει την καταβολή των οφειλομένων ποσών ή να προβεί σε διακανονισμό, εντός προθεσμίας δύο ετών.¹⁵⁹¹

Λήξη της διαδικασίας Συνδιαλλαγής επέρχεται με τη δικαστική απόφαση επί της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας συνδιαλλαγής. Επίσης, λήξη της διαδικασίας και κατ' επέκταση αναβίωση των αρχικών απαιτήσεων των πιστωτών, μειωμένων κατά το ποσό που έχουν ήδη ικανοποιηθεί, επέρχεται σε περίπτωση αδυναμίας εφαρμογής της συμφωνίας ή άνοιγμα άλλης συλλογικής διαδικασίας ενόσω είναι ανοιχτή η διαδικασία Συνδιαλλαγής.¹⁵⁹²

α. Αναστολή ατομικών διοικτικών μέτρων

Κατά τη διαδικασία Συνδιαλλαγής του γαλλικού δικαίου, δεν προβλέπεται αυτοδίκαιη αναστολή ατομικών διώξεων κατά του οφειλέτη από την κατάθεση της σχετικής αίτησης ούτε από το άνοιγμα της διαδικασίας και μέχρι τη λήξη αυτής.

Στην προϋχούσα ελληνική εκδοχή της διαδικασίας Συνδιαλλαγής, ο οφειλέτης μπορούσε να ζητήσει προληπτικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της αναστολής ατομικών διώξεων, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Στην ισχύουσα γαλλική εκδοχή, προβλέπεται δυνατότητα του οφειλέτη να ζητήσει την αναστολή ατομικών διώξεων ως προς συγκεκριμένους πιστωτές και για περίοδο όχι μεγαλύτερη των δύο ετών.¹⁵⁹³ Σύμφωνα με το άρθρο L 611-10-1 ΓΕΚ, κατά τη διάρκεια εφαρμογής της συμφωνίας Συνδιαλλαγής, διακόπτεται ή απαγορεύεται οποιαδήποτε νομική ενέργεια ή άσκηση ατομικής δίωξης κατά του οφειλέτη εις βάρος περιουσιακών του

¹⁵⁸⁶ ΓΕΚ L 611-6§4 εδ. β' όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2019-486/22.5.2019: «*En outre, il peut charger un expert de son choix d'établir un rapport sur la situation économique, financière, sociale et patrimoniale du débiteur.*» Για τα όργανα της διαδικασίας Συνδιαλλαγής βλ. Lienhard Alain, *Procédures Collectives*, ό.π., Κεφάλαιο 4. *Organes de la procédure*.

¹⁵⁸⁷ ΓΕΚ L 611-8 Αυγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 106.

¹⁵⁸⁸ ΓΕΚ L 611-9 επ. Για τις προϋποθέσεις βλ. Αυγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 106-107.

¹⁵⁸⁹ ΓΕΚ L611-10-1.

¹⁵⁹⁰ ΓΕΚ L 611-8, 611-10. βλ. Ρόκα Αλ., σ. 8.

¹⁵⁹¹ Άρθρο 1343-5§1 Γαλλικού Αστικού Κώδικα: «*Le juge peut, compte tenu de la situation du débiteur et en considération des besoins du créancier, reporter ou échelonner, dans la limite de deux années, le paiement des sommes dues.*»

¹⁵⁹² ΓΕΚ L 611-12.

¹⁵⁹³ ΓΕΚ L 611-7.

στοιχείων που είναι αντικείμενο της συμφωνίας συνδιαλλαγής.¹⁵⁹⁴ Τα αποτελέσματα των ρυθμίσεων χρεών που καλύπτει η συμφωνία Συνδιαλλαγής εκτείνονται και στους εγγυητές αλλά και στα πρόσωπα που ευθύνονται εις ολόκληρον με τον οφειλέτη.¹⁵⁹⁵

β. Πώληση της επιχείρησης

Από την 1^η Ιουλίου 2014, οπότε ετέθη σε ισχύ το Διάταγμα της 12^{ης} Μαρτίου 2014, με το οποίο τροποποιήθηκαν διατάξεις των διαδικασιών αφερεγγυότητας του γαλλικού Εμπορικού Κώδικα,¹⁵⁹⁶ η προετοιμασία ενός σχεδίου μερικής ή ολικής πώλησης της επιχείρησης κατέστη δυνατή, στο πλαίσιο της διαδικασίας Συνδιαλλαγής. Ειδικότερα, βάσει αιτήματος του οφειλέτη και κατόπιν διαβούλευσης με τους πιστωτές, που συμμετέχουν στη διαδικασία, ο μεσολαβητής έχει εξουσία να προετοιμάσει την ολική ή μερική πώληση της επιχείρησης, η οποία θα μπορούσε να υλοποιηθεί σε μια επικείμενη διαδικασία Διάσωσης (στην περίπτωση της μερικής πώλησης) Αναδιοργάνωσης ή Εκκαθάρισης (στην περίπτωση της ολικής πώλησης της επιχείρησης).¹⁵⁹⁷

γ. Διαδικασία Ειδικού Εντολοδόχου (*mandataire ad hoc*)

Η διαδικασία του Ειδικού Εντολοδόχου ρυθμίζεται από το άρθρο L611-3 του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα, όπως τροποποιήθηκε με το υπ' αριθμ. 2019/964 Διάταγμα της 18.9.2019. Κατόπιν αιτήματος του οφειλέτη, ο Πρόεδρος του καθ' ύλην αρμοδίου δικαστηρίου¹⁵⁹⁸ μπορεί να ορίσει Ειδικό Εντολοδόχο, τα καθήκοντα του οποίου ομοιάζουν με αυτά του Μεσολαβητή της διαδικασίας Συνδιαλλαγής.¹⁵⁹⁹ Η δικαστική απόφαση γνωστοποιείται στους ελεγκτές της επιχείρησης, ενώ ο διορισμός του Ειδικού Εντολοδόχου δεν δημοσιοποιείται.¹⁶⁰⁰

Η χρησιμότητα της διαδικασίας Ειδικού Εντολοδόχου, ως λιγότερο επίσημης από αυτή της Συνδιαλλαγής, έγκειται κυρίως στην αποτύπωση της κατάστασης, στην οποία βρίσκεται η επιχείρηση, έχοντας αναγνωριστικό χαρακτήρα. Πρόκειται, στην πράξη, για μια προεργασία της διαδικασίας συνδιαλλαγής, με την οποία έχει πολλές ομοιότητες.¹⁶⁰¹ Εκλαμβάνεται δε ως παραλλαγή της τελευταίας.¹⁶⁰² Σκοπός της είναι η επίτευξη συμφωνίας με τους πιστωτές, όπως στη Συνδιαλλαγή, μέσω ενεργειών του Ειδικού Εντολοδόχου. Ωστόσο, η δικαστική απόφαση ανοίγματος της διαδικασίας δεν ορίζει συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, εντός του οποίου θα πρέπει να επιτευχθεί συμφωνία, ενώ δεν προβλέπεται επικύρωσή της από το δικαστήριο.

Ο νόμος δεν προβλέπει αυτόματη αναστολή διώξεων. Ωστόσο, η διοίκηση δύναται να υποβάλει αίτημα αναστολής, το ανώτατο μέχρι δύο έτη, αν οι πιστωτές προσπαθούν να

¹⁵⁹⁴ ΓΕΚ L 611-10-1§1: «*Pendant la durée de son exécution, l'accord constaté ou homologué interrompt ou interdit toute action en justice et arrête ou interdit toute poursuite individuelle tant sur les meubles que les immeubles du débiteur dans le but d'obtenir le paiement des créances qui en font l'objet*».

¹⁵⁹⁵ Βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 107 και ΓΕΚ 611-10-2.

¹⁵⁹⁶ Για τις τροποποιήσεις που επέφερε το εν λόγω διάταγμα στις διαδικασίες αφερεγγυότητας, βλ. Roussel Galle Ph., La réforme du droit des entreprises en difficulté par l'ordonnance de 12 mars 2014 : des outils plus performants, une meilleure sécurité juridique et des équilibres renouvelés, *Revue des Sociétés* 2014, σ. 351-365

¹⁵⁹⁷ Βλ. Talbourdet P., Gumpelson J., Restructuring and insolvency in France: overview, De Pardieu Maffei Brocas, Thomson Reuters, 2021 (<http://uk.practicallaw.com/1-501-6905>), σ.11.

¹⁵⁹⁸ Tribunal de Commerce (Εμποροδικείο), αν πρόκειται για οφειλέτη με εμπορική ή αγροτική δραστηριότητα και το tribunal judiciaire στις λοιπές περιπτώσεις, ΓΕΚ L611-3§2.

¹⁵⁹⁹ Ο ειδικός εντολοδόχος και ο μεσολαβητής έχουν παρεμφερή καθήκοντα, όπως προκύπτει από τον συνδυασμό των άρθρων ΓΕΚ L611-3 και L611-7.

¹⁶⁰⁰ ΓΕΚ L611-3§3: «*Le débiteur n'est pas tenu d'informer le comité d'entreprise ou, à défaut, les délégués du personnel de la désignation d'un mandataire ad hoc*.» Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 9. Farhi, ό.π., σ. 9επ.

¹⁶⁰¹ Περισσότερα, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 9.

¹⁶⁰² Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 9.

ασκήσουν τις διώξεις τους, ενόσω η διαδικασία του Ειδικού Εντολοδόχου βρίσκεται σε εξέλιξη.¹⁶⁰³ Η υπαγωγή, πάντως, του οφειλέτη στην εν λόγω διαδικασία δεν συνιστά λόγο καταγγελίας συμβάσεων, όπως και στην περίπτωση της Συνδιαλλαγής.¹⁶⁰⁴

Η βασική διαφορά μεταξύ των δύο διαδικασιών είναι ότι οι πιστωτές που συμμετέχουν στη διαδικασία Συνδιαλλαγής και εισφέρουν χρηματικές πιστώσεις στην επιχείρηση λαμβάνουν το υπερπρόνομο. Η εν λόγω προνομιακή μεταχείριση ενεργοποιείται σε περίπτωση επικύρωσης της συμφωνίας Συνδιαλλαγής από το δικαστήριο. Το πρόνομο δεν απόλλεται, εάν ακολουθήσει πτωχευτική διαδικασία.¹⁶⁰⁵

δ. Κριτική θεώρηση διαδικασίας Συνδιαλλαγής

Η διαδικασία Συνδιαλλαγής του γαλλικού δικαίου έχει εμπιστευτικό χαρακτήρα, καθώς οι διαπραγματεύσεις του οφειλέτη με τους πιστωτές του δεν δημοσιοποιούνται, παρά μόνο όταν επιλεγεί η δικαστική επικύρωση της συμφωνίας. Στην ελληνική εκδοχή της εν λόγω διαδικασίας, από την υποβολή της αίτησης υπαγωγής, γινόταν ευρέως γνωστή η κατάσταση, στην οποία είχε περιέλθει η επιχείρηση, ενώ η επίτευξη χρηματοδότησής της από τις τράπεζες καθίστατο πιο δυσχερές.¹⁶⁰⁶

Στα πλεονεκτήματα της διαδικασίας Συνδιαλλαγής του γαλλικού δικαίου συγκαταλέγεται ο παρακολουθηματικός χαρακτήρας της προνομιακής μεταχείρισης των πιστωτών που χρηματοδοτούν ή συνεισφέρουν αγαθά ή υπηρεσίες στην επιχείρηση, προκειμένου να συνεχισθεί η λειτουργία της, κατ' άρθρο 611-11 Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα. Το πρόνομο δεν απόλλεται, σε περίπτωση ανοίγματος διαδικασίας Διάσωσης, Δικαστικής Αναδιοργάνωσης και Δικαστικής Εκκαθάρισης.¹⁶⁰⁷ Επίσης, υφίσταται δυνατότητα ανάκλησης των πράξεων που έχουν πραγματοποιηθεί εντός του πλαισίου της διαδικασίας Συνδιαλλαγής, σε περίπτωση πτώχευσης.¹⁶⁰⁸

Ακόμη, το αυξημένο κύρος του Μεσολαβητή συμβάλλει αποφασιστικά στην ευόδωση των διαπραγματεύσεων και την επίτευξη συμφωνίας.¹⁶⁰⁹

vi. Διαδικασία Διάσωσης

Η διαδικασία Διάσωσης, η οποία εισήχθη στο γαλλικό δίκαιο με το νόμο 2005-845 της 26^{ης} Ιουλίου 2005, ετέθη σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 2006, ενώ ουσιώδεις τροποποιήσεις επήλθαν με το νομοθετικό διάταγμα της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2008, το Προεδρικό Διάταγμα της 12^{ης} Φεβρουαρίου 2009 και με το Διάταγμα της 15^{ης} Σεπτεμβρίου 2021. Με την τελευταία

¹⁶⁰³ Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 10.

¹⁶⁰⁴ Βλ. Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 12.

¹⁶⁰⁵ ΓΕΚ L611-11. Βλ. Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 10-11 βλ. παρακάτω, σ. 244επ.

¹⁶⁰⁶ Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 8, Αυγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 108, Μιχαλόπουλος, Διασυνοριακές πτωχεύσεις, ό.π., σ. 85επ.

¹⁶⁰⁷ Πρόκειται για το πρόνομο του ζεστού χρήματος ήτοι “privilege de l'argent frais” ή “The new money” βλ. Υπουργείο Δικαιοσύνης, “Ordonnance consolidant le droit des entreprises en difficulté”, www.textes.justice.gouv.fr/lois-et-ordonnances-10180/ordonnance-consolidant-le-droit-des-entreprises-en-difficulte-27355.html /Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 11.

¹⁶⁰⁸ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 9.

¹⁶⁰⁹ Για σύγκριση με την προϊσχύσασα διαδικασία συνδιαλλαγής του ελληνικού δικαίου βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 8 / Αυγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 108.

τροποποίηση διατηρήθηκε η μορφή της διαδικασίας Ταχείας Διάσωσης (sauvegarde accélérée),¹⁶¹⁰ αλλά καταργήθηκε η Ταχεία Οικονομική Διάσωση (sauvegarde financière accélérée).¹⁶¹¹

Αντικειμενική προϋπόθεση υπαγωγής στη διαδικασία Διάσωσης, σύμφωνα με το άρθρο L 620-1 Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα (εφεξής ΓΕΚ), είναι η αδυναμία υπέρβασης των οικονομικών δυσχερειών της επιχείρησης, οι οποίες φθάνουν μέχρι παύση πληρωμών που έχει εκκινήσει εντός διαστήματος 45 ημερών πριν την υποβολή αίτηση για άνοιγμα της διαδικασίας.¹⁶¹²

Στόχος της διαδικασίας Διάσωσης είναι, κατά σειρά σπουδαιότητας, η συνέχιση της οικονομικής δραστηριότητας, η διατήρηση θέσεων εργασίας και η αποπληρωμή οφειλών.¹⁶¹³ Ενεργητική νομιμοποίηση υποβολής αίτησης ανοίγματος της διαδικασίας, η οποία υποβάλλεται στο Εμποροδικείο, έχει μόνο ο Οφειλέτης, όχι οι πιστωτές.¹⁶¹⁴ Το δικαστήριο αποφαινεται επί του ανοίγματος της διαδικασίας, κατόπιν κλήτευσης του οφειλέτη και εκπροσώπων εργαζομένων.¹⁶¹⁵ Με τη δικαστική απόφαση ανοίγματος της διαδικασίας, διορίζεται Διαχειριστής (administrateur), ο οποίος επιβλέπει τη διοίκηση της εταιρείας, καθώς και Εκπρόσωπος των πιστωτών ή Δικαστικός Εντολοδόχος (mandataire judiciaire), ο οποίος ενεργεί για λογαριασμό των πιστωτών και εκπροσωπεί τα συμφέροντά τους.¹⁶¹⁶ Είναι δε αρμόδιος για τη σύνταξη καταλόγου πιστωτών, τον οποίο υποβάλλει στον πτωχευτικό δικαστή προς επικύρωση.¹⁶¹⁷ Η διοίκηση, πάντως, της εταιρείας εξακολουθεί να ασκείται από τον οφειλέτη (debtor in possession).¹⁶¹⁸

Επίσης, με την ίδια απόφαση, διορίζεται ειδικός δικαστής (juge commissaire), στον οποίο ανατίθεται η επίβλεψη της διαδικασίας Διάσωσης.¹⁶¹⁹ Ειδικότερα, ο νόμος παρέχει το δικαίωμα στον πτωχευτικό δικαστή¹⁶²⁰ να λαμβάνει πληροφορίες για την οικονομική και κοινωνική κατάσταση του οφειλέτη από οποιοδήποτε δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα.¹⁶²¹ Σύμφωνα με το άρθρο L 621-9 ΓΕΚ, έργο του πτωχευτικού δικαστή είναι η εξασφάλιση ταχείας διεξαγωγής της διαδικασίας και η προστασία των εμπλεκόμενων συμφερόντων, ενώ ο νόμος παρέχει το δικαίωμα διορισμού ενός ή περισσότερων Εμπειρογνομόνων, εφόσον κρίνεται απαραίτητο.

¹⁶¹⁰ ΓΕΚ L 628-1 → L 628-8.

¹⁶¹¹ ΓΕΚ L 628-9 → L 628-10 Εισήχθη στο γαλλικό δίκαιο με την τροποποίηση του Εμπορικού Κώδικα το 2014.

¹⁶¹² Για τον συσχετισμό των «δυσχερειών που δεν μπορεί να υπερβεί ο οφειλέτης» με την «πιθανότητα αφερεγγυότητας» βλ. ανάλυση Παϊζή, ό.π., σ. 8επ. Αναλυτικά για τη διαδικασία βλ. Farhi, ό.π., σ. 16επ.

¹⁶¹³ «permettre la poursuite de l'activité économique», «le maintien de l'emploi», «l'apurement du passif» άρθρο L 620-1 ΓΕΚ.

¹⁶¹⁴ Στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Εμποροδικείου (Tribunal de Commerce) υπάγονται οι οφειλέτες με εμπορική (commerciale) ή βιοτεχνική (artisanale) δραστηριότητα, βλ. ΓΕΚ L621-2, όπως τροποποιήθηκε με το Διάταγμα 2019-064/18.9.2019.

¹⁶¹⁵ ΓΕΚ L621-1.

¹⁶¹⁶ Τα δύο αυτά πρόσωπα αποκαλούνται από το νόμο «mandataires de justice» ΓΕΚ L-621-4, ενώ οι αρμοδιότητές τους προσδιορίζονται στα άρθρα L 622-20 και L 622-1 ΓΕΚ.

¹⁶¹⁷ ΓΕΚ L 624-1, 624-2, 624-3.

¹⁶¹⁸ ΓΕΚ L 622-1§1. *Coeur Defense* Arrêt n° 240 du 8 mars 2011 (10-13.988 / 10-13.989 / 10-13.990) - Cour de cassation - Chambre commerciale, financière et économique. Grelon B., La loi de sauvegarde, prise à la lettre : à propos de l'arrêt *Cœur Defense*, *Revue des Sociétés* 2011, σ. 404-415.

¹⁶¹⁹ Σχετικά με τα πρόσωπα της διαδικασίας διάσωσης βλ. ΓΕΚ, Βιβλίο VI, Τίτλος II, Κεφάλαιο I.

¹⁶²⁰ ΓΕΚ L 621-4 Ο νόμος επίσης δίδει τη δυνατότητα στο δικαστήριο να διορίζει περισσότερους εισηγητές δικαστές, σε περίπτωση ανάγκης.

¹⁶²¹ ΓΕΚ L 623-2.

Με την τροποποίηση του 2015, καθίσταται υποχρεωτικός ο διορισμός από το δικαστήριο δύο τουλάχιστον Διαχειριστών και Εκπροσώπων των Πιστωτών, εφόσον πληρούνται ορισμένες εκ του νόμου προϋποθέσεις που έχουν να κάνουν με το εισόδημα του οφειλέτη ή τον τζίρο των εταιρειών (περί τα 20 εκ. ευρώ).¹⁶²²

Σύμφωνα με το άρθρο L621-3 ΓΕΚ, η επιχείρηση τίθεται υπό εποπτεία, με το άνοιγμα της διαδικασίας Διάσωσης. Η περίοδος εποπτείας δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι μήνες, ενώ προβλέπεται δυνατότητα ανανέωσής της για άλλους έξι μήνες, φθάνοντας συνολικά τους 12 και όχι τους 18 μήνες, όπως ίσχυε πριν την τελευταία τροποποίηση του νόμου.¹⁶²³ Η σύντμηση της διάρκειας υπαγορεύθηκε από την Οδηγία ΕΕ 2019/1023 για μια ταχεία έξοδο της επιχείρησης από τη διαδικασία διάσωσης. Στο διάστημα αυτό, αξιολογείται η γενικότερη κατάσταση της εταιρείας από τον Διαχειριστή, ο οποίος διατυπώνει την άποψή του σχετικά με το εάν πραγματικά υφίσταται πιθανότητα διάσωσης της επιχείρησης. Σε καταφατική περίπτωση, ο οφειλέτης, σε συνεργασία με τον Διαχειριστή, μπορεί να υποβάλει σχέδιο διάσωσης.¹⁶²⁴

α. Κατηγοριοποίηση πιστωτών

Στο πλαίσιο του Κεφαλαίου περί τάξεων θιγόμενων μερών και όχι πιστωτών¹⁶²⁵ του Εμπορικού Κώδικα και σύμφωνα με το άρθρο L 626-30 ΓΕΚ, προβλέπονται δύο κατηγορίες. Πρόκειται για τους πιστωτές των οποίων οι απαιτήσεις θίγονται από το σχέδιο, καθώς και για τους λεγόμενους «κατόχους κεφαλαίου» (*détenteurs du capital*).

Η σύνθεση των κατηγοριών των θιγόμενων μερών καθορίζεται βάσει των αξιώσεων και των δικαιωμάτων που προέκυψαν πριν από την ημερομηνία της απόφασης που ανοίγει τη διαδικασία. Ο Διαχειριστής κατηγοριοποιεί, βάσει επαληθεύσιμων αντικειμενικών κριτηρίων, τα θιγόμενα μέρη σε τάξεις, τηρώντας συγκεκριμένους κανόνες, όπως ότι οι πιστωτές με εξασφαλισμένες απαιτήσεις έναντι του οφειλέτη σχηματίζουν διαφορετική τάξη από τους ανέγγυους ή ότι οι κάτοχοι κεφαλαίου σχηματίζουν μία ή περισσότερες τάξεις.

β. Σχέδιο διάσωσης

Κατ' αρχήν, το σχέδιο διάσωσης υποβάλλεται από τον οφειλέτη. Σύμφωνα με το άρθρο L 626-30-2 του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα, απόφαση επί του σχεδίου λαμβάνεται από κάθε Επιτροπή με πλειοψηφία δύο τρίτων του ποσού των απαιτήσεων που θίγονται.¹⁶²⁶ Οι πιστωτές, των οποίων οι απαιτήσεις δεν θίγονται από τη συμφωνία, υπό την έννοια ότι δεν προβλέπεται αλλαγή στον τρόπο αποπληρωμής τους ή προβλέπεται πλήρης ικανοποίησή τους μετά την έγκριση του σχεδίου, δεν ψηφίζουν επί του σχεδίου. Στην προσπάθεια επίτευξης συμφωνίας, ο *mandataire judiciaire* αναλαμβάνει να εξασφαλίσει τη συναίνεση των πιστωτών ως προς τις ρυθμιζόμενες από το σχέδιο απαιτήσεις τους, σύμφωνα με το άρθρο L 626-5 ΓΕΚ.

¹⁶²² βλ. Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 13.

¹⁶²³ ΓΕΚ L 621-3 «*Le jugement ouvre une période d'observation d'une durée maximale de six mois qui peut être renouvelée une fois, pour une durée maximale de six mois, par décision motivée à la demande de l'administrateur, du débiteur ou du ministère public.*».

¹⁶²⁴ Αναλυτικά για τη διαδικασία βλ. Pérochon F. et Bourbouloux H., *La procédure de sauvegarde et ses variants* Rev. Proc. Coll. 2014/4, dossier 30, σ. 50, ΓΕΚ L 620-1§2.

¹⁶²⁵ *Des classes de parties affectées αντί Des comités de créanciers.*

¹⁶²⁶ ΓΕΚ L 626-30-2 ... *La décision est prise par chaque comité à la majorité des deux tiers du montant des créances détenues par les membres ayant exprimé un vote...*

γ. Αποτελέσματα ανοίγματος διαδικασίας Διάσωσης

Με το άνοιγμα της διαδικασίας Διάσωσης, επέρχονται τα ακόλουθα αποτελέσματα:¹⁶²⁷

α) Απαγόρευση πληρωμής κάθε υποχρέωσης του οφειλέτη, ανεξάρτητα από το εάν γεννήθηκε πριν ή μετά το άνοιγμα της διαδικασίας Διάσωσης, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που ορίζει ο νόμος, οπότε απαιτείται άδεια του εισηγητή δικαστή.¹⁶²⁸ Ειδικότερα ως προς τις υποχρεώσεις που γεννιούνται μετά το άνοιγμα της διαδικασίας, ο νόμος δίδει ιδιαίτερη βαρύτητα σε αυτές που προορίζονται να καλύψουν τις δαπάνες για τη συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησης, καθώς αυτές ικανοποιούνται προνομιακά πριν από οποιαδήποτε άλλη απαίτηση, κατ' άρθρο L 622-17 ΓΕΚ. Οι λοιπές απαιτήσεις ρυθμίζονται από το άρθρο L 622-24§5 ΓΕΚ.

β) Αναστολή¹⁶²⁹ κάθε μέτρου ατομικής διώξεως κατά του οφειλέτη.

γ) Αναστολή κάθε πράξης αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της κινητής και ακίνητης περιουσίας του οφειλέτη.¹⁶³⁰

δ) Αναστολή λήψης κάθε μέτρου κατά των συνοφειλετών και εγγυητών του οφειλέτη.¹⁶³¹

ε) Διακοπή παραγραφής τόκων.¹⁶³²

στ) Απαγόρευση εγγραφής εμπραγμάτων βαρών επί της περιουσίας του οφειλέτη, σύμφωνα με το άρθρο L622-30 ΓΕΚ.

ζ) Δυνατότητα διορισμού από τον εισηγητή δικαστή ενός έως πέντε πιστωτών του οφειλέτη ως Ελεγκτών (controleurs), σύμφωνα με τα άρθρα L 621-10 και 621-11 ΓΕΚ. Ο ρόλος των Ελεγκτών είναι να συνδράμουν τον εισηγητή δικαστή.

η) Η διοίκηση της επιχείρησης εξακολουθεί να ασκείται από τα νόμιμα όργανά της, μετά το άνοιγμα της διαδικασίας.¹⁶³³ Συνεπώς, ο οφειλέτης διατηρεί το δικαίωμα διάθεσης και διαχείρισης της περιουσίας του,¹⁶³⁴ κατά το πρότυπο του «debtor in possession» του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ. Βάσει, ωστόσο, του άρθρου 622-1 ΙΙ ΓΕΚ, όταν το δικαστήριο ορίζει έναν ή περισσότερους Διαχειριστές (administrateurs), αναθέτει σε αυτούς, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, τη διαχείριση είτε τους επιφορτίζει με την υποχρέωση παροχής συνδρομής προς τον διαχειριστή-οφειλέτη για μία ή περισσότερες πράξεις διαχείρισης.

θ) Σύνταξη έκθεσης από τον Διαχειριστή, με την συνδρομή του οφειλέτη, σχετικά με την οικονομική και κοινωνική κατάσταση της επιχείρησης, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο L 623 ΓΕΚ.¹⁶³⁵

¹⁶²⁷ Βλ. σχετικά Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 110-111.

¹⁶²⁸ ΓΕΚL 622-7.

¹⁶²⁹ Κατά λέξη, ο νόμος κάνει λόγο για διακοπή ή απαγόρευση: ΓΕΚ L 622-21 Ι.

¹⁶³⁰ ΓΕΚ L622-21 ΙΙ.

¹⁶³¹ ΓΕΚ L622-28§2.

¹⁶³² ΓΕΚ L622-28 Στο ίδιο άρθρο αναφέρονται επίσης και οι εξαιρέσεις στον κανόνα.

¹⁶³³ ΓΕΚ L 622-1 Ι.

¹⁶³⁴ Βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 110.

¹⁶³⁵ Για τη σύνταξη της έκθεσης, ο διαχειριστής συνεπικουρείται ενδεχομένως και από εμπειρογνώμονες, σύμφωνα με την ΓΕΚ L 623-1.

Αναστολή διώξεων

Σύμφωνα με τα άρθρα L 622-21επ. ΓΕΚ, το άνοιγμα διαδικασίας Διάσωσης επιφέρει αυτοδικαίως αναστολή διώξεων των πιστωτών κατά του οφειλέτη αλλά και κατά των λοιπών συνοφειλετών και εγγυητών βάσει απαιτήσεων που γεννήθηκαν πριν την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία διάσωσης. Ωστόσο, προβλέπονται τέσσερις εξαιρέσεις:

α) Απαιτήσεις που διασφαλίζονται από εμπράγματα ασφάλεια και παρέχουν δικαίωμα παρακράτησης: Κατά τη διάρκεια της περιόδου εποπτείας, κατόπιν αιτήματος του Διαχειριστή, ο πτωχευτικός δικαστής μπορεί, υπό εξαιρετικές συνθήκες, να επιτρέψει την πληρωμή πιστωτή του οποίου η απαίτηση γεννήθηκε πριν την υποβολή αίτησης ανοίγματος της διαδικασίας, με σκοπό να ανακτηθεί το περιουσιακό στοιχείο που παρακρατείται από τον πιστωτή και το οποίο είναι απαραίτητο για την άσκηση της δραστηριότητας της επιχείρησης.

β) Εκχωρημένες απαιτήσεις κατά τη λογική της Dailly εκχώρησης εισπρακτέων: Ο πιστωτής στον οποίο έχουν εκχωρηθεί οι απαιτήσεις, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της πρακτικής Dailly,¹⁶³⁶ μπορεί να αξιώσει άμεσα την πληρωμή των εκχωρημένων απαιτήσεων παρά την υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία Διάσωσης.¹⁶³⁷

γ) Απαιτήσεις εξασφαλισμένες με καταπίστευμα (fiducie): Ο πιστωτής μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματά του επί περιουσιακών στοιχείων που μεταβιβάστηκαν στο καταπίστευμα, εκτός αν αρχικά είχε συμφωνηθεί ότι, κατά την εκτέλεση της σχετικής συμφωνίας «fiducie», τα περιουσιακά στοιχεία θα παρέμεναν στην κατοχή του οφειλέτη.¹⁶³⁸

δ) Συμψηφισμός: Ο νόμος δεν απαγορεύει τη διενέργεια συμψηφισμού, ακόμη και μεταξύ απαιτήσεων που γεννήθηκαν τόσο πριν όσο και μετά την υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία διάσωσης.¹⁶³⁹

Διακατηγοριακή παράκαμψη πιστωτών (cross-class cram down)

Προβλέπεται η δυνατότητα της λεγόμενης διακατηγοριακής παράκαμψης πιστωτών (cross-class cram down),¹⁶⁴⁰ α) όταν το σχέδιο έχει εγκριθεί από την πλειοψηφία των τάξεων, εφόσον μία από τις τάξεις αφορά σε εμπραγμάτως εξασφαλισμένους πιστωτές ή β) όταν τουλάχιστον μία κατηγορία θιγομένων πιστωτών έχει ψηφίσει υπέρ του σχεδίου, υπό την προϋπόθεση ότι δεν πρόκειται για μετόχους/εταίρους και η οποία ευλόγως θα ικανοποιούσε τις απαιτήσεις της βάσει

¹⁶³⁶ L 313-23 Code Monétaire et Financier α) Οι εκχωρούμενες απαιτήσεις πρέπει να συνιστούν παρούσες ή μελλοντικές οφειλές που οφείλουν τρίτοι προς τον οφειλέτη, β) ο πιστωτής πρέπει να είναι πιστωτικό ή τραπεζικό ίδρυμα, γ) τα εισπρακτέα προκύπτουν προς εξασφάλιση διευκολύνσεων που παραχωρήθηκαν σε σχέση με την επιχειρηματική δραστηριότητα και γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια της επιχειρηματικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας. *Coeur Defense* Arrêt n° 240 du 8 mars 2011 (10-13.988 / 10-13.989 / 10-13.990) - Cour de cassation - Chambre commerciale, financière et économique Bull. civ. IV, n°33.

Βλ. Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 3επ.

¹⁶³⁷ Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 15.

¹⁶³⁸ Η έννοια του fiducie εισήχθη στο γαλλικό δίκαιο το 2007. Ο θεσμός αυτός μοιάζει με το καταπίστευμα (trust). Στην περίπτωση του fiducie, ένα ή περισσότερα πρόσωπα μεταβιβάζουν περιουσιακά στοιχεία, δικαιώματα ή εμπράγματα ασφάλειες στον καταπιστευματοδόχο (trustee), ο οποίος διαχειρίζεται τα ανωτέρω, βάσει σχετικής συμφωνίας, προς όφελος των δικαιούχων. Απαραίτητη είναι η υποβολή της σχετικής συμφωνίας εντός ενός μηνός από την υπογραφή της στις γαλλικές φορολογικές αρχές. Βλ. Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 15.

¹⁶³⁹ Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 15.

¹⁶⁴⁰ ΓΕΚ L 626-32.

εκκαθάρισης ή άλλης διαδικασίας. Επιπλέον, το δικαστήριο αξιολογεί εάν μια διαφωνούσα τάξη θα βρεθεί σε λιγότερο ευνοϊκή θέση σε σύγκριση με τη θέση που θα ευρίσκετο σε περίπτωση εκκαθάρισης, πώλησης περιουσιακών στοιχείων ή άλλης διαδικασίας. Τέλος, όταν διαφωνούντες είναι οι μέτοχοι/εταίροι, τότε η διακατηγοριακή παράκαμψη θα είναι δυνατή μόνο εάν ο οφειλέτης έχει τουλάχιστον 150 υπαλλήλους και κύκλο εργασιών τουλάχιστον 20 εκατ. ευρώ

Εκκρεμείς συμβάσεις

Ως προς τις εκκρεμείς συμβάσεις, το άρθρο L 622-13 I ΓΕΚ αναφέρει ότι το άνοιγμα της διαδικασίας διάσωσης δεν μπορεί να στοιχειοθετήσει από μόνο του λόγο καταγγελίας ή λύσης ισχύουσας σύμβασης.¹⁶⁴¹ Ο Διαχειριστής μπορεί να ζητήσει από τον αντισυμβαλλόμενο του οφειλέτη να εξακολουθήσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του βάσει της εν ισχύι σύμβασης, με αντάλλαγμα την εκπλήρωση, εκ μέρους του οφειλέτη, των υποχρεώσεων που γεννήθηκαν μετά την υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία Διάσωσης.¹⁶⁴² Επίσης, ο αντισυμβαλλόμενος του οφειλέτη μπορεί να ζητήσει από τον Διαχειριστή να λάβει θέση σχετικά με τη συνέχιση μιας ισχύουσας σύμβασης, κατά τα οριζόμενα στην Τρίτη παράγραφο του εν λόγω άρθρου. Ειδικότερα, προβλέπεται η αυτόματη λήξη της σύμβασης, εφόσον παρέλθει ένας μήνας από την επίσημη ειδοποίηση που λαμβάνει ο διαχειριστής και στην οποία δεν δίνει απάντηση. Τέλος, προβλέπεται δυνατότητα τερματισμού συμβάσεων μίσθωσης, όχι όμως και συμβάσεων εργασίας ή *fiducie*, οι οποίες δεν θίγονται, δυνάμει του άρθρου L 622-13 VI ΓΕΚ.¹⁶⁴³

δ. Αναγγελία απαιτήσεων

Όσο διάστημα διαρκεί η εποπτεία, οι πιστωτές, σύμφωνα με το νόμο, υποχρεούνται να αναγγείλουν τις απαιτήσεις τους.¹⁶⁴⁴ Η αδικαιολόγητη παράλειψη αναγγελίας οδηγεί σε αποκλεισμό των εν λόγω πιστωτών από τη διαδικασία.¹⁶⁴⁵

ε. Δυνατότητα μετατροπής σε άλλη διαδικασία

Σύμφωνα με το άρθρο L 621-12 ΓΕΚ, επιτρέπεται η μετατροπή της διαδικασίας Διάσωσης στη διαδικασία Δικαστικής Αναδιοργάνωσης (*redressement judiciaire*), εφόσον αποδειχθεί ότι ο οφειλέτης τελούσε ήδη σε παύση πληρωμών, κατά την έκδοση της απόφασης περί ανοίγματος της διαδικασίας Διάσωσης.¹⁶⁴⁶ Επίσης, παρέχεται δυνατότητα μετατροπής της διαδικασίας σε Δικαστική Εκκαθάριση (*liquidation judiciaire*), εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο L 622-10 ΓΕΚ. Αντίθετα, σε περίπτωση που ο οφειλέτης παύει να αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες, προβλέπεται η κήρυξη λήξης της διαδικασίας από το δικαστήριο.¹⁶⁴⁷

¹⁶⁴¹ Για τις εκκρεμείς συμβάσεις βλ. Farhi, *ό.π.*, σ. 49επ.

¹⁶⁴² ΓΕΚ L 622-13 II.

¹⁶⁴³ ΓΕΚ L 622-13 VI. - *Les dispositions du présent article ne concernent pas les contrats de travail. Elles ne concernent pas non plus le contrat de fiducie, à l'exception de la convention en exécution de laquelle le débiteur conserve l'usage ou la jouissance de biens ou droits transférés dans un patrimoine fiduciaire.* Σχετικά Talbourdet, Gumpelson, *ό.π.*, σ. 16. Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, *ό.π.*, σ. 10.

¹⁶⁴⁴ ΓΕΚ L 622-24 και 25.

¹⁶⁴⁵ ΓΕΚ L 622-26.

¹⁶⁴⁶ Σχετικά βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, *ό.π.*, σ. 110-111. Rousel Galle, *La réforme*, *ό.π.*, σ. 356επ.

¹⁶⁴⁷ ΓΕΚ L 622-12.

στ. Απόφαση δικαστηρίου επί του σχεδίου Διάσωσης

Σύμφωνα με το άρθρο L 626-1 ΓΕΚ, το δικαστήριο, εφόσον κρίνει ότι υπάρχει σοβαρή πιθανότητα διάσωσης της επιχείρησης, επικυρώνει το σχέδιο διάσωσης, υποβληθέν από τον οφειλέτη και εκπονηθέν με τη συνδρομή του Διαχειριστή. Με την επικύρωση του εν λόγω σχεδίου διάσωσης λήγει η περίοδος εποπτείας του Διαχειριστή.¹⁶⁴⁸

Σε περίπτωση που το προτεινόμενο από την επιχείρηση σχέδιο δεν εγκρίνεται από τις Επιτροπές Πιστωτών, οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται με κάθε πιστωτή χωριστά. Αν και πάλι δεν επιτευχθεί συμφωνία, επιβάλλεται από το δικαστήριο δεκαετής αποπληρωμή των απαιτήσεων των διαφωνούντων πιστωτών.¹⁶⁴⁹

Το περιεχόμενο του σχεδίου περιγράφεται στο άρθρο L 626-2 ΓΕΚ. Δεν αποκλείεται να είναι ευρύ. Ενδεικτικά, μπορεί να περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικές με τους εργαζομένους, συμπεριλαμβανομένης της αναγκαιότητας μείωσης του προσωπικού, την μερική πώληση της επιχείρησης, την ανταλλαγή χρέους με μετοχικό κεφάλαιο (debt-equity swap), τη διαγραφή χρεών και άλλα.¹⁶⁵⁰

Σύμφωνα με το άρθρο L 626-8§1 ΓΕΚ, οι εκπρόσωποι των εργαζομένων ενημερώνονται και λαμβάνονται υπ' όψιν οι θέσεις τους σχετικά με τα μέτρα που προτίθεται να λάβει ο οφειλέτης μέσω του σχεδίου διάσωσης. Μπορεί να προβλέπεται ότι η διάσωση της επιχείρησης μπορεί να επέλθει, ενδεικτικά, με διακοπή ή μεταβίβαση κάποιας δραστηριότητάς της.¹⁶⁵¹ Ο νόμος δεν προβλέπει ολική πώληση της επιχείρησης όπως στο αγγλικό δίκαιο.¹⁶⁵²

Με την απόφαση έγκρισης του σχεδίου διάσωσης από το δικαστήριο, κατ' άρθρο L 626-9 ΓΕΚ, η οποία ισχύει *erga omnes*,¹⁶⁵³ ορίζεται Επιβλέπων για την ορθή εφαρμογή του σχεδίου (*commissaire à l' exécution du plan*).¹⁶⁵⁴ Η περίοδος εκτέλεσης του σχεδίου διάσωσης λήγει με την υλοποίηση των προβλεπομένων.¹⁶⁵⁵ Ωστόσο, λήξη επέρχεται, επίσης, λόγω μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του οφειλέτη που απορρέουν από το σχέδιο¹⁶⁵⁶ είτε λόγω παύσης πληρωμών. Στην τελευταία περίπτωση, το δικαστήριο διατάσσει την ακύρωση του σχεδίου και το άνοιγμα διαδικασίας Δικαστικής Αναδιοργάνωσης είτε διαδικασίας Δικαστικής Εκκαθάρισης, αν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της διαδικασίας Αναδιοργάνωσης.¹⁶⁵⁷

ζ. Ειδικότερη μορφή Διαδικασίας Διάσωσης

Ειδικότερη μορφή της διαδικασίας Διάσωσης είναι η Ταχεία Διάσωση (*sauvegarde accélérée*), η οποία εισήχθη το 2014 στο γαλλικό δίκαιο¹⁶⁵⁸ και ενισχύθηκε με την τελευταία τροποποίηση της νομοθεσίας. Λόγω της μικρής σχετικά διάρκειάς της και δεδομένης της

¹⁶⁴⁸ ΓΕΚ L 626-1.

¹⁶⁴⁹ ΓΕΚ L 626-12. Περισσότερα βλ. Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 14

¹⁶⁵⁰ Για την περιγραφή του περιεχομένου βλ. Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 12 και Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 111.

¹⁶⁵¹ ΓΕΚ L 626-1.

¹⁶⁵² Τέτοια δυνατότητα παρέχεται στο πλαίσιο της διαδικασίας δικαστικής αναδιοργάνωσης του γαλλικού δικαίου.

¹⁶⁵³ ΓΕΚ L 626-11.

¹⁶⁵⁴ ΓΕΚ L 626-25.

¹⁶⁵⁵ ΓΕΚ L 626-28.

¹⁶⁵⁶ ΓΕΚ L 626-27.

¹⁶⁵⁷ Αναλυτικότερα βλ. Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 111-113.

¹⁶⁵⁸ Με το εφαρμοστικό διάταγμα 2014-736 της 30^{ης} Ιουνίου 2014, το οποίο ετέθη σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 2014.

προϋπόθεσης ύπαρξης εκκρεμούς διαδικασίας Συνδιαλλαγής, χαρακτηρίζεται ως το προσυμφωνημένο σχέδιο του γαλλικού δικαίου ή άλλως «pre-pack à la française».¹⁶⁵⁹ Η μορφή της Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης (sauvegarde financière accélérée- SFA), η οποία θεσπίστηκε το 2010¹⁶⁶⁰ καταργήθηκε το 2021.¹⁶⁶¹

Η διαδικασία Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης, εμπνευσμένη από το αμερικανικό δίκαιο,¹⁶⁶² αποτελούσε ένα κράμα των διαδικασιών Συνδιαλλαγής και Διάσωσης. Απευθυνόταν σε επιχειρήσεις που πληρούσαν ένα από τα ακόλουθα τρία κριτήρια, ήτοι: α) απασχόληση τουλάχιστον είκοσι υπαλλήλων, β) αξία ετήσιου τζίρου τουλάχιστον 3 εκ. Ευρώ, γ) ισολογισμός τουλάχιστον 1,5 εκ. ευρώ.¹⁶⁶³

Σκοπός της διαδικασίας ήταν η αναδιάρθρωση του οικονομικού χρέους, σε σύντομο χρονικό διάστημα, έχοντας τη συναίνεση της πλειοψηφίας των δύο τρίτων των «οικονομικών πιστωτών», ήτοι χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και οργανισμών. Προβλεπόταν, όπως και στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 του δικαίου των ΗΠΑ η πρακτική παράκαμψης των διαφωνούντων πιστωτών (cram down).¹⁶⁶⁴ Λόγω συμμετοχής μιας μόνο ομάδας πιστωτών, η διαδικασία ταχείας οικονομικής διάσωσης δεν είχε συλλογικό χαρακτήρα, αλλά ημι-συλλογικό (semi-collective).¹⁶⁶⁵ Ενέπιπτε, δε, ρητά στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 2015/848.¹⁶⁶⁶

Ενεργητική νομιμοποίηση υποβολής αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία είχε μόνο ο οφειλέτης, υπό την προϋπόθεση όμως ότι εκκρεμούσε διαδικασία Συνδιαλλαγής. Απευθείας υπαγωγή στη διαδικασία Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης απαγορευόταν.¹⁶⁶⁷ Η διαδικασία εφαρμοζόταν σε περιπτώσεις που ο οφειλέτης δεν είχε περιέλθει σε κατάσταση παύσης πληρωμών ή τουλάχιστον δεν είχαν παρέλθει σαράντα πέντε ημέρες από την παύση πληρωμών.¹⁶⁶⁸ Απευθυνόταν μόνο σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών και εταιρειών holding, και σε ομολογιούχους πιστωτές. Οι εμπορικοί πιστωτές δεν

¹⁶⁵⁹ Αναλυτικά για τις δύο εκδοχές της ταχείας διάσωσης βλ. Farhi, ό.π., σ. 23επ.

¹⁶⁶⁰ Με το νόμο 2010-1249 (Régulation bancaire et financière) της 22ας Οκτωβρίου 2010, οι διατάξεις του οποίου τέθηκαν σε ισχύ από την 1^η Μαρτίου 2011 (άρθρα L628-1 έως 628-7ΓΕΚ).

¹⁶⁶¹ Ordonnance n° 2021-1193 της 15ης Σεπτεμβρίου 2021. Για τις πρώτες αντιδράσεις βλ. Grelon B., La loi de sauvegarde, révisitée par la loi no 2010-1249 dite de « régulation bancaire et financière » en date du 22 octobre 2010, Revue des Sociétés 2011, σ. 7-23.

¹⁶⁶² Βλ. Dammann R. et Podeur G., « Sauvegarde financière accélérée : le « prepack » à la française », Dalloz, 2010, σ. 2050. Fabre E., « La sauvegarde accélérée, le prepack version française », chef d'entreprise, 16 oct. 2014, σ. 75επ.

¹⁶⁶³ Βλ. Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 17. Thomson/Technicolor Trib. Com Nanterre, 30 nov. 2009, D. 2009, 2929, με παρατ. Lienhard A.

¹⁶⁶⁴ Βλ. επίσης, Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 113.

¹⁶⁶⁵ ΓΕΚ L 628-10 εδ. α' *Lorsque le tribunal ouvre la procédure, seuls le comité des établissements de crédit prévu à l'article L. 626-30 et, s'il y a lieu, l'assemblée générale des obligataires prévue à l'article L. 626-32, sont constitués.*

¹⁶⁶⁶ Για τη συλλογικότητα της διαδικασίας βλ. Κινινή Ε., Ο νέος Κανονισμός 848/2015 για τις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας, ΔΕΕ 2016, 1344επ., υποσημ. αριθμ. 14.

¹⁶⁶⁷ ΓΕΚ L 628-9.

¹⁶⁶⁸ ΓΕΚ L 628-1 τελευταία παράγραφος.

ελάμβαναν μέρος στη διαδικασία ούτε, όμως, δεσμεύονταν από τα αποτελέσματα αυτής.¹⁶⁶⁹ Αφορούσε κυρίως εταιρείες holding και μοχλευμένες εξαγορές (LBO).¹⁶⁷⁰

Με την απόφαση ανοίγματος της διαδικασίας, διοριζόταν ο Διαχειριστής, με τις ίδιες αρμοδιότητες, όπως και στη κύρια διαδικασία Διάσωσης. Εξάλλου, συστημικά, η διαδικασία Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης υπαγόταν στο κεφάλαιο περί διαδικασίας Διαχείρισης ως παραλλαγής της, με χαρακτηρισμό *pre-pack*.¹⁶⁷¹

Για την αποδοχή σχεδίου διάσωσης απαιτείτο πλειοψηφία δύο τρίτων της αξίας των απαιτήσεων των πιστωτών της συγκεκριμένης ομάδας.¹⁶⁷² Κατόπιν επικύρωσής του από το δικαστήριο, το σχέδιο διάσωσης δέσμευε όλους τους πιστωτές που συμμετείχαν στη διαδικασία, ακόμα και τους διαφωνούντες.¹⁶⁷³ Δεν δεσμεύονταν, σε καμία περίπτωση, λοιποί πιστωτές.¹⁶⁷⁴

Σύμφωνα με το καταργηθέν άρθρο L 628-10§2 ΓΕΚ, η διαδικασία Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης διαρκούσε ένα μήνα, που ξεκινούσε από τη σχετική δικαστική απόφαση ανοίγματος της διαδικασίας, με δυνατότητα παράτασης ενός μηνός ακόμη.¹⁶⁷⁵ Επρόκειτο για εξαιρετικά σύντομο διάστημα, το οποίο διευκόλυνε την εξυγίανση της επιχείρησης και την προστάτευε από τις δυσμενείς επιπτώσεις μιας μακρόσυρτης διαδικασίας.

Στα πλεονεκτήματα της διαδικασίας, συγκαταλέγεται το σύντομο χρονικό διάστημα εντός του οποίου όφειλε να ολοκληρωθεί, αλλά και η λειτουργία της ως *pre-pack* διαδικασίας. Δεδομένου ότι απευθυνόταν σε συγκεκριμένη ομάδα πιστωτών, οι απαιτήσεις των λοιπών (και δη των προμηθευτών) δεν επηρεάζοντο, με αποτέλεσμα να συνεχίζεται ομαλά η λειτουργία της επιχείρησης.¹⁶⁷⁶ Στα μειονεκτήματα συγκαταλέγεται η υποχρέωση προηγούμενης υπαγωγής στη διαδικασία Συνδιαλλαγής, προϋπόθεση η οποία ενδεχομένως καθυστέρουσε την εξυγίανση.

Διαδικασία Ταχείας Διάσωσης

Η πρακτική της διαδικασίας Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης οδήγησε στην ανάλογη ρύθμιση των περιπτώσεων που αφορούσαν κι άλλους πιστωτές, πλην των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των ομολογιούχων. Έτσι, από τον Ιούλιο 2014 τέθηκε σε ισχύ η διαδικασία της Ταχείας Διάσωσης (*sauvegarde accélérée*), η οποία είχε χαρακτηριστεί ως ο συνδυαστικός κρίκος μεταξύ της διαδικασίας Διάσωσης και της διαδικασίας Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης.¹⁶⁷⁷ Πρόκειται ουσιαστικά για μία περίπτωση προσυμφωνημένου σχεδίου, η επικύρωση του οποίου επέρχεται

¹⁶⁶⁹ Γενικότερα δεν λαμβάνουν μέρος στη διαδικασία άλλες κατηγορίες πιστωτών, όπως προμηθευτές, Δημόσιο και ασφαλιστικοί φορείς. Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 11. Talbourdet, Gumpelson, ό.π. σ. 17-18 / ΓΕΚ L 628-9.

¹⁶⁷⁰ Αναλυτική αποτίμηση της διαδικασίας ταχείας οικονομικής διάσωσης βλ. Saint-Alary-Houin C., De la procédure de sauvegarde financière accélérée à la procédure de sauvegarde accélérée : de la SFA à la PSA ! *Revue des procédures collectives* 2014/2, dossier 17, σ. 44επ.

¹⁶⁷¹ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 12. Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 16επ.

¹⁶⁷² Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 17-18. Δυνατότητα μετατροπής της διαδικασίας σε κάποια άλλη δεν υφίσταται.

¹⁶⁷³ Όπως για παράδειγμα *hedge funds*, τα οποία χαρακτηρίζονται και ως «αρπακτικά επενδυτικά κεφάλαια» (*fonds vautours*) βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 13.

¹⁶⁷⁴ ΓΕΚ L 628-9 εδ. β' *Celle-ci n'aura d'effet qu'à l'égard de ces créanciers.*

¹⁶⁷⁵ ΓΕΚ L 628-10§2 *Le délai prévu à l'article L. 628-8 est réduit à un mois. Toutefois, le tribunal peut le proroger d'un mois au plus.*

¹⁶⁷⁶ Σχετικά, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 13.

¹⁶⁷⁷ Βλ. Saint-Alary-Houin, ό.π., σ. 44επ.

με δικαστική απόφαση.¹⁶⁷⁸ Η πρώτη υπόθεση Ταχείας Διάσωσης αφορούσε εταιρείες του ομίλου «Alma Consulting» με 1.300 εργαζομένους. Άνοιξε δε, κατόπιν δικαστικής απόφασης του Εμπορικού της Nanterre, τον Σεπτέμβριο του 2014.¹⁶⁷⁹

Με τις τροποποιήσεις που επέφερε το Διάταγμα της 15^{ης} Σεπτεμβρίου 2021, διερύνθηκε το πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας Ταχείας Διάσωσης και συμπεριλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την περίπτωση της προϊσχύσασας Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης, σύμφωνα με το άρθρο L 628-1 §3, όταν η πλειοψηφία των υποχρεώσεων του οφειλέτη αφορά σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και παρεμφερείς φορείς.

Όπως και στην περίπτωση της διαδικασίας Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης (SFA), έτσι και στην Ταχεία Διάσωση, η πρωτοβουλία υπαγωγής ανήκει αποκλειστικά στον οφειλέτη, στην αίτηση του οποίου αναφέρεται ότι έχει εκπονηθεί σχέδιο για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας της επιχείρησής του. Απαραίτητη προϋπόθεση και εδώ είναι να εκκρεμεί διαδικασία Συνδιαλλαγής, ενώ απαγορεύεται ρητώς η απευθείας υπαγωγή.¹⁶⁸⁰

Εφαρμόζεται πλέον ακόμη και σε περιπτώσεις που ο οφειλέτης έχει περιέλθει σε κατάσταση παύσης πληρωμών που όμως δεν υπερβαίνει τις σαράντα πέντε ημέρες πριν από την υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία.¹⁶⁸¹

Με την απόφαση ανοίγματος, διορίζονται τα πρόσωπα που προβλέπονται και στη διαδικασία Διάσωσης με τις αυτές αρμοδιότητες, καθώς συστημικά η υπό εξέταση διαδικασία υπάγεται στη διαδικασία Διάσωσης και αποτελεί την προσυμφωνημένη (pre-pack) εκδοχή της. Συνεπώς, διέπεται από τους ίδιους κανόνες, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στο νόμο. Κατά το χρονικό διάστημα ισχύος της, εκπονείται σχέδιο διάσωσης, για την αποδοχή του οποίου απαιτείται πλειοψηφία δύο τρίτων των πιστωτών κάθε ομάδας. Στη συνέχεια, το σχέδιο διάσωσης υποβάλλεται στο δικαστήριο προς εξέταση και έγκριση.¹⁶⁸²

Σύμφωνα με το άρθρο L 628-8 ΓΕΚ, η διαδικασία Ταχείας Διάσωσης διαρκεί δύο μήνες, με δυνατότητα παράτασης χωρίς όμως η συνολική της διάρκεια να υπερβαίνει τους τέσσερις μήνες. Σε περίπτωση που, εντός της προθεσμίας αυτής, δεν υποβληθεί σχέδιο διάσωσης, το δικαστήριο διατάσσει τη λήξη της.

Χαρακτηριστικά διαδικασίας Ταχείας Διάσωσης

Πρόκειται για διαδικασία εξαιρετικά σύντομη, αφού πρέπει να ολοκληρωθεί το αργότερο μέσα σε τέσσερις μήνες. Το πλεονέκτημα υπαγωγής σε μια τόσο σύντομη διαδικασία είναι η

¹⁶⁷⁸ Η διαδικασία της ταχείας διάσωσης εισήχθη με το υπ' αριθμ. 2014-326 Διάταγμα της 12^{ης} Μαρτίου 2014, ενώ η ισχύς του εφαρμοστικού νόμου άρχισε την 1^η Ιουλίου 2014. Αναλυτικά βλ. Υπουργείο Δικαιοσύνης, “Ordonnance consolidant le droit des entreprises en difficulté”, όπως ανωτέρω.

¹⁶⁷⁹ Περισσότερα βλ. άρθρο Cosnard D., “Alma Consulting, première société placée en sauvegarde accélérée”, *Le Monde*, 19.9.2014 (www.lemonde.fr).

¹⁶⁸⁰ ΓΕΚ L 628-1, σε συνδυασμό με ΓΕΚ L 628-5.

¹⁶⁸¹ ΓΕΚ L 628-1 §5.

¹⁶⁸² Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 18.

προστασία του οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, εντός του οποίου δραστηριοποιείται η επιχείρηση, αλλά κυρίως η διατήρηση της εμπιστοσύνης των συνεργατών της.¹⁶⁸³

Σημειώνεται ότι κατά τη διαδικασία Συνδιαλλαγής που προηγείται της Ταχείας Διάσωσης, ο οφειλέτης με τη βοήθεια του Μεσολαβητή (conciliateur), που διορίζεται από το δικαστήριο, προετοιμάζει και διαπραγματεύεται με τους κύριους πιστωτές ένα σχέδιο, το οποίο αφορά, κατά βάση, την αναδιάρθρωση των χρεών του. Αυτό το στάδιο, η σπουδαιότητα του οποίου έχει καταδειχθεί στην πράξη, επιτρέπει, στο πλαίσιο των εμπιστευτικών διαπραγματεύσεων, να αποφευχθεί η αναστάτωση στο εμπορικό περιβάλλον της επιχείρησης. Αν το σχέδιο δεν γίνει αποδεκτό από όλους τους πιστωτές, αλλά υπάρχει στήριξη από μεγάλη μερίδα αυτών, ο οφειλέτης μπορεί να ζητήσει το άνοιγμα της διαδικασίας Ταχείας Διάσωσης.¹⁶⁸⁴

Σε αντίθεση με την κλασική διαδικασία Διάσωσης, στην Ταχεία Διάσωση οι πιστωτές δεν έχουν τη δυνατότητα να αντιπροτείνουν σχέδιο ούτε ο οφειλέτης διατρέχει τον κίνδυνο μετατροπής σε άλλη διαδικασία (Αναδιοργάνωση ή Εκκαθάριση).¹⁶⁸⁵ Σημαντικό επίσης στοιχείο είναι ότι ο οφειλέτης διατηρεί τη διοίκηση της επιχείρησής του.

η. Προσυμφωνημένα σχέδια «αλά γαλλικά»

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η γαλλική εκδοχή των προσυμφωνημένων σχεδίων απαντάται στο πλαίσιο των διαδικασιών Συνδιαλλαγής, Διάσωσης και Αναδιοργάνωσης. Πρόκειται για τις «pre-packs à la française» αναδιοργανώσεις.¹⁶⁸⁶ Γενικότερα, η επιλογή ενός προσυμφωνημένου σχεδίου σημαίνει ότι η αναδιοργάνωση πραγματοποιείται σε λιγότερο από επτά εβδομάδες, χρονικό διάστημα, κατά το οποίο διατηρείται η επιχείρηση ως λειτουργούσα οντότητα.¹⁶⁸⁷ Ειδικότερα, στο πλαίσιο της διαδικασίας Διάσωσης υφίσταται η δυνατότητα εφαρμογής pre-packs, αλλά υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Το προσυμφωνημένο σχέδιο μπορεί να είναι εν μέρει προετοιμασμένο πριν την υπαγωγή της εταιρείας στη διαδικασία Διάσωσης, ενώ μετά το άνοιγμα της διαδικασίας επιτρέπεται η τελική του διαμόρφωση υπό την εποπτεία της δικαστικής αρχής, επιτρέποντας στην πλειοψηφία των πιστωτών να το επιβάλουν, ανεξαρτήτως αντιρρήσεων μειοψηφούντων-διαφωνούντων πιστωτών (cross-class cram down).¹⁶⁸⁸

Τα «pre-packs à la française» δεν είναι ευθέως συγκρίσιμα με τα προσυμφωνημένα σχέδια του αγγλικού και αμερικανικού δικαίου. Μία βασική διαφορά τους είναι ότι η ψήφιση επί του προτεινόμενου σχεδίου (operating voting) στη Γαλλία λαμβάνει χώρα μετά το άνοιγμα της διαδικασίας, όχι νωρίτερα. Επομένως, ένα προσυμφωνημένο σχέδιο στη Γαλλία παραλληλίζεται περισσότερο με το διαπραγματευθέν από πριν (pre-negotiated) σχέδιο του αμερικανικού δικαίου.

¹⁶⁸³ Σχετικά, άρθρο Buisine O., Le prepack-cession : une alternative au plan de cession « classique », Revue Banque, 27 mars 2012, no 747, Farhi, ό.π., σ. 23επ.

¹⁶⁸⁴ Αναλυτικά βλ. Fabre, ό.π., σ. 75.

¹⁶⁸⁵ Σχετικά, Buisine, ό.π.

¹⁶⁸⁶ Besse A. et Morelli N., Le prepackaged plan à la française: pour une saine utilisation de sauvegarde, JCPE, 2009, no 25, σ. 1628επ. Fabre, ό.π., σ. 75.

¹⁶⁸⁷ «going concern» - Η αναδιοργάνωση της γαλλικής εταιρείας πώλησης μερών αυτοκινήτων *Autodis* αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα για τις θετικές συνέπειες αναδιαμόρφωσης του γαλλικού πτωχευτικού κώδικα. Η συνδυασμένη χρήση της γαλλικής διαδικασίας συνδιαλλαγής για την λειτουργούσα εταιρεία και της διαδικασίας διάσωσης για τις holding εταιρείες συμφωνήθηκε μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του σύμφωνα με το πρώτο προσυμφωνημένο σχέδιο που εκπονήθηκε στη Γαλλία. Trib.com. Évry, 6 avril 2009.

¹⁶⁸⁸ minority dissenting creditors Βλ. Farhi, ό.π., σ. 23επ.

θ. Η διαδικασία Αναδιοργάνωσης

Για λόγους πληρότητας, γίνεται αναφορά στη διαδικασία Αναδιοργάνωσης του γαλλικού δικαίου, στο πλαίσιο της οποίας είναι, επίσης, δυνατή η σύναψη προσυμφωνημένων σχεδίων. Πρόκειται για πτωχευτική διαδικασία, καθώς απαραίτητη προϋπόθεση υπαγωγής σε αυτή είναι να έχει επέλθει παύση πληρωμών.¹⁶⁸⁹ Σκοπός της είναι πρωτίστως η διάσωση της επιχείρησης και ακολούθως η διατήρηση των θέσεων εργασίας και η ικανοποίηση των πιστωτών, αν και συχνά επέρχεται εκποίηση των περιουσιακών της στοιχείων.¹⁶⁹⁰

Με το άνοιγμα της διαδικασίας, επέρχεται αυτόματη αναστολή διώξεων, η οποία όμως δεν καταλαμβάνει τους εγγυητές.¹⁶⁹¹ Κατά τα λοιπά ισχύει ό,τι και στη διαδικασία Διάσωσης. Η εν λόγω διαδικασία επιλέγεται, αφότου έχει υπάρξει ανεπιτυχής προσπάθεια διάσωσης της αφερέγγυας επιχείρησης σε προπτωχευτικό στάδιο.¹⁶⁹²

vii. Διατήρηση διοίκησης από τον οφειλέτη στις προπτωχευτικές διαδικασίες

Στις προπτωχευτικές διαδικασίες του γαλλικού δικαίου προβλέπεται η διατήρηση της διοίκησης της εταιρείας από τον οφειλέτη. Στη διαδικασία του Ειδικού Εντολοδόχου και στη Συνδιαλλαγή, ο νομοθέτης δεν επιβάλλει περιορισμούς κατά την άσκηση διαχείρισης της επιχείρησης και των υποθέσεών της από τον οφειλέτη. Περιορισμοί τίθενται στην περίπτωση της διαδικασίας Διάσωσης. Ο οφειλέτης διατηρεί τη διοίκηση, αλλά οι πράξεις του πρέπει να εντάσσονται στο πλαίσιο της συνήθους λειτουργίας της επιχείρησης. Διαφορετικά, χρειάζεται έγκριση από τον πτωχευτικό δικαστή.¹⁶⁹³

viii. Νέα χρηματοδότηση

Κατά την περίοδο Συνδιαλλαγής, προβλέπεται χορήγηση υπερπρονομίου στις απαιτήσεις από νέα χρηματοδότηση της επιχείρησης. Το υπερπρόνιο αυτό ονομάζεται «*privilège de conciliation*» και χορηγείται κατόπιν έγκρισης του δικαστηρίου. Το ιδιαίτερο γνώρισμα και ταυτόχρονα πλεονέκτημα του προνομίου, όπως έχει επισημανθεί ανωτέρω, είναι ότι δεν απόλλεται σε περίπτωση μη τελεσφόρησης της διαδικασίας Συνδιαλλαγής και ανοίγματος άλλης διαδικασίας αφερεγγυότητας. Και στη νέα διαδικασία, ο πιστωτής, που χρηματοδότησε την επιχείρηση, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας Συνδιαλλαγής, ικανοποιείται, κατά προτεραιότητα, έναντι των λοιπών πιστωτών, ήτοι, αφότου αφαιρεθούν τα δικαστικά έξοδα και ορισμένες οφειλές από μισθούς που γεννήθηκαν πριν την αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία.¹⁶⁹⁴

¹⁶⁸⁹ ΓΕΚ L 631-1.

¹⁶⁹⁰ ΓΕΚ L 631-1§2 *La procédure de redressement judiciaire est destinée à permettre la poursuite de l'activité de l'entreprise, le maintien de l'emploi et l'apurement du passif. Elle donne lieu à un plan arrêté par jugement à l'issue d'une période d'observation et, le cas échéant, à la constitution de deux comités de créanciers, conformément aux dispositions des articles L. 626-29 et L. 626-30.* / Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 18-19 / Rousel Galle, Brèves observations, ό.π., σ. 636επ.

¹⁶⁹¹ Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 21.

¹⁶⁹² Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 14. Περισσότερα για τη διαδικασία δικαστικής αναδιοργάνωσης, Farhi, ό.π., σ. 26επ.

¹⁶⁹³ Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 11, 14.

¹⁶⁹⁴ Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 29επ.

Κατά την περίοδο εποπτείας της διαδικασίας Διάσωσης, σε οποιαδήποτε εκδοχή της, απαιτείται δικαστική έγκριση των συμφωνιών για νέα χρηματοδότηση. Με την προϋπόθεση ότι πρόκειται για αναγκαία για τη λειτουργία της επιχείρησης χρηματοδότηση, το δικαστήριο την εγκρίνει και της προσδίδει το εκ του νόμου προνόμιο. Οι απαιτήσεις που προκύπτουν από τις νέες αυτές χρηματοδοτήσεις θα πρέπει να ικανοποιούνται, όταν καθίστανται ληξιπρόθεσμες, ακόμα και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Διαφορετικά, κατατάσσονται πριν τις απαιτήσεις που γεννήθηκαν πριν την υποβολή αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία και μετά α) την καταβολή δικαστικών εξόδων, β) την ικανοποίηση απαιτήσεων από μισθούς που γεννήθηκαν εξήντα ημέρες πριν την αίτηση και γ) την ικανοποίηση των εκ της διαδικασίας Συνδιαλλαγής προνομίων.

ix. Συνοπτικός πίνακας διαδικασιών αφερεγγυότητας του Γαλλικού Εμπορικού Κώδικα

Οι διαδικασίες αφερεγγυότητας που προβλέπονται στον Γαλλικό Εμπορικό Κώδικα μπορούν να αποτυπωθούν ως ακολούθως:

Διαδικασία	Περιστατικό αφερεγγυότητας	Ενεργητική Νομιμοποίηση	Διάρκεια διαδικασίας	Σκοπός
Ειδικού Εντολοδόχου	Πιθανότητα αφερεγγυότητας/Αδυναμία πληρωμών	Οφειλέτης	Δεν υπάρχει ανώτατο όριο	Εξαρτάται από την αποστολή του Ειδικού Εντολοδόχου
Συνδιαλλαγής	Αδυναμία πληρωμών Παύση πληρωμών <45 ημ.	Οφειλέτης	5 μήνες (το ανώτατο)	Αναδιάρθρωση χρεών ή πώληση της εταιρείας
Διάσωσης	Μη δυνατότητα υπέρβασης δυσκολιών	Οφειλέτης	Περίοδος Εποπτείας μέχρι 12 μήνες	Αναδιάρθρωση χρεών
Ταχείας Διάσωσης	Απαραίτητη προϋπόθεση: προηγούμενη υπαγωγή στη διαδικασία Συνδιαλλαγής	Οφειλέτης	Περίοδος εποπτείας μέχρι 4 μήνες	Αναδιάρθρωση χρεών
Δικαστικής Αναδιοργάνωσης	Παύση πληρωμών	Οφ./Πιστωτές/ Εισαγγελέας	Περίοδος Εποπτείας μέχρι 18 μήνες	Αναδιάρθρωση χρεών ή πώληση επιχείρησης
Δικαστικής Εκκαθάρισης	Παύση πληρωμών	Οφ./Πιστωτές/ Εισαγγελέας	Συνέχιση λειτουργίας εταιρείας για 6 μήνες – Δεν υπάρχει όριο για την εκκαθάριση	Πώληση επιχείρησης ως λειτουργούσα οντότητα

Πηγή: <https://cours-de-droit.net/procedures-collectives-definition-histoire/>

II. Κριτική θεώρηση γαλλικού δικαίου

i. «Ξεκαθάρισμα» επιχειρήσεων

Η πληθώρα των διαδικασιών που προβλέπει σήμερα το γαλλικό δίκαιο¹⁶⁹⁵ προσφέρει μοναδική δυνατότητα διαχωρισμού των επιχειρήσεων, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.¹⁶⁹⁶ Έτσι, με το «ξεκαθάρισμα» που προηγείται, το ποσοστό διάσωσης των επιχειρήσεων που υπάγονται στις προπρωχεντικές διαδικασίες του γαλλικού δικαίου είναι ιδιαίτερα αυξημένο.¹⁶⁹⁷

ii. Ομοιομορφία απαιτήσεων εντός των ομάδων πιστωτών

Ζήτημα προκύπτει από το βαθμό ομοιομορφίας των πιστωτών που εντάσσονται σε κάποια ομάδα, καθώς τα συμφέροντα και οι απαιτήσεις τους μπορεί να διαφέρουν μεταξύ τους. Ανάλογα με το βαθμό ομοιομορφίας κάθε τάξης, καθίσταται ευχερέστερη η αποδοχή ενός σχεδίου διάσωσης, είτε στο πλαίσιο της διαδικασίας Συνδιαλλαγής είτε στις υπόλοιπες διαδικασίες.¹⁶⁹⁸

iii. Διαδικασία Διάσωσης και προσυμφωνημένο σχέδιο

Η διαδικασία Διάσωσης συνιστά ένα μηχανισμό, μέσω του οποίου μια αφερέγγυα εταιρεία μπορεί ταχύτατα και αποτελεσματικά να ανακάμψει. Πρόκειται για δικαστική και προαιρετική διαδικασία, η οποία αποσκοπεί στην αναδιοργάνωση της επιχείρησης, με ταυτόχρονη συνέχιση της δραστηριότητάς της και διατήρηση των θέσεων εργασίας.¹⁶⁹⁹

Εξεταζόμενη εντός του συνόλου των διαδικασιών αφερεγγυότητας που προσφέρει το γαλλικό δίκαιο, η διαδικασία Διάσωσης συνιστά εξαιρετικό δίκαιο, καθώς αντιπροσωπεύει μικρό ποσοστό περιπτώσεων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα εταιρειών που υπήχθησαν στην εν λόγω διαδικασία είναι: α) η Eurotunnel, η οποία αφού πρώτα υπήχθη στη διαδικασία του Ειδικού Εντολοδόχου, στη συνέχεια, ακολούθησε διαδικασία Διάσωσης¹⁷⁰⁰ και β) ο όμιλος τεχνολογίας Thomson (πλέον Technicolor),¹⁷⁰¹ ο οποίος εντός 12 εβδομάδων από την υπαγωγή στη διαδικασία πέτυχε την αναδιάρθρωση του χρέους του. Είχε προηγηθεί υπαγωγή στη διαδικασία Συνδιαλλαγής χωρίς επίτευξη συμφωνίας καθώς και συμφωνία με βασικούς πιστωτές. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις, διακρίνεται η τάση διαμόρφωσης μιας προσυμφωνημένης συμφωνίας, σε χρόνο, μάλιστα, προγενέστερο της εισαγωγής του θεσμού της Ταχείας Διάσωσης, η οποία πραγματοποιήθηκε το 2014.¹⁷⁰²

Σαφώς επηρεασμένος από την έκβαση της υπόθεσης Thomson, ο Γάλλος νομοθέτης προέβη, στη συνέχεια, στη θεσμοθέτηση της διαδικασίας Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης, ώστε να δοθεί

¹⁶⁹⁵ Για τις διαδικασίες αφερεγγυότητας, προπρωχεντικές και πρωχεντικές, που ισχύουν στο γαλλικό δίκαιο βλ. αναλυτικά, Lienhard Alain Procédures collectives, ό.π.

¹⁶⁹⁶ Ο Αλ. Ρόκας κάνει λόγο για «ξεσκαρτάρισμα» επιχειρήσεων, Εξυγίανση, ό.π., σ. 14.

¹⁶⁹⁷ Σχετικά βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 14.

¹⁶⁹⁸ Βλ. σχετικά, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 12. Farhi, ό.π., σ. 69επ.

¹⁶⁹⁹ ΓΕΚ L620-1§1 εδ. β'. Βλ. σχετικά Αυγητίδη, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, ό.π., σ. 108-109.

¹⁷⁰⁰ Cour de cassation, Com. 30 juin 2009, no 08-11.922.

¹⁷⁰¹ Thomson/Technicolor Trib. Com Nanterre, 30 nov. 2009, D. 2009, 2929, με παρατ. Lienhard A.

η δυνατότητα σε επιχειρήσεις, που πληρούν ορισμένα κριτήρια και πριν την επέλευση παύσης πληρωμών, να εξυγιανθούν οικονομικά σε ελάχιστο χρονικό διάστημα.¹⁷⁰³

iv. Διαδικασία Διάσωσης γαλλικού δικαίου και διαδικασία εξυγίανσης ελληνικού δικαίου

Με κριτήριο το βαθμό αφερεγγυότητας, η διαδικασία Διάσωσης απευθύνεται σε οφειλέτες που αντιμετωπίζουν ανυπέρβλητες οικονομικές δυσκολίες που φθάνουν μέχρι την παύση πληρωμών για διάστημα που δεν ξεπερνά τις 45 ημέρες από την αίτηση υποβολής στη διαδικασία, ενώ για όσους έχουν περιέλθει σε κατάσταση παύσης πληρωμών ή αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες προβλέπονται άλλες διαδικασίες. Με την ύπαρξη ξεχωριστής διαδικασίας για την περίπτωση των ανυπέρβλητων δυσκολιών, προσφέρεται το πλεονέκτημα της ταχύτερης εκδίκασης των υποθέσεων αναδιοργάνωσης, με αποτέλεσμα την οικονομική ανάκαμψη του οφειλέτη εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος. Στην ως άνω θεώρηση, αντιτάσσεται η συνοχή του ελληνικού δικαίου, καθώς στο πλαίσιο της διαδικασίας εξυγίανσης συγκεντρώνονται όλες οι περιπτώσεις αφερεγγυότητας, εν όψει επίτευξης κοινού σκοπού.¹⁷⁰⁴

v. Διαδικασία Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης γαλλικού δικαίου και Εξωδικαστικός Μηχανισμός Ρύθμισης Οφειλών ελληνικού δικαίου

Η καταργηθείσα μεν διαδικασία Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης του γαλλικού δικαίου αλλά που προβλεπόταν στο πλαίσιο της Ταχείας Διάσωσης, φέρει ορισμένες ομοιότητες με τον Εξωδικαστικό Μηχανισμό Ρύθμισης Οφειλών του ελληνικού δικαίου. Συγκεκριμένα, απευθύνεται σε συγκεκριμένους πιστωτές και δη σε αυτούς που συγκεντρώνουν τις μεγαλύτερες σε αξία απαιτήσεις έναντι του οφειλέτη. Συνήθως, τέτοιοι πιστωτές είναι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Στο ελληνικό δίκαιο προστίθενται το Δημόσιο και οι Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης. Και οι δύο πάντως διαδικασίες έχουν ως σκοπό την αναδιάρθρωση των χρεών του οφειλέτη, η οποία αποφασίζεται σε σύντομο χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει τους δύο μήνες.

Σημαντική διαφορά είναι ότι στην Ταχεία Οικονομική Διάσωση δεν μπορεί να υπαχθεί απευθείας ο οφειλέτης, αν δεν προηγηθεί διαδικασία Συνδιαλλαγής. Στο ελληνικό δίκαιο, η υπαγωγή στην εν λόγω διαδικασία δεν εξαρτάται από προηγούμενη υπαγωγή σε κάποια άλλη διαδικασία.

vi. Διαδικασία Συνδιαλλαγής ως προϋπόθεση υπαγωγής στη διαδικασία Ταχείας Διάσωσης

Αν και το άνοιγμα διαδικασίας Συνδιαλλαγής ως προϋπόθεση για το άνοιγμα διαδικασιών Ταχείας και παλαιότερα Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης μπορεί να λειτουργεί ανασταλτικά, υπό την έννοια χρονικών καθυστερήσεων εξυγίανσης της επιχείρησης, δύναται να υποστηριχθεί ότι χρησιμεύει στην αποτύπωση της πραγματικής κατάστασης της επιχείρησης, καταγραφής των πιστωτών και βολιδοσκόπησης των προθέσεών τους.

¹⁷⁰² Αναλυτικά βλ. Ρόκα Αλ., σ. 10-11 Επίσης, Talbourdet, Gumpelson, ό.π., σ. 9επ.

¹⁷⁰³ Βλ. επίσης, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 11.

Υπάρχουν περιπτώσεις που το σχέδιο συνδιαλλαγής κρίνεται μεν κατάλληλο για την εξυγίανση της επιχείρησης, αλλά δεν συγκεντρώνει την απαραίτητη πλειοψηφία λόγω διαφωνούντων πιστωτών. Προς παράκαμψη αυτού του εμποδίου, ο νομοθέτης δίδει στην επιχείρηση τη δυνατότητα υπαγωγής στη διαδικασία Ταχείας Διάσωσης. Εφόσον έχει προηγηθεί η προεργασία της διαδικασίας Συνδιαλλαγής, είναι εφικτός ο στόχος της σύναψης συμφωνίας διάσωσης εντός περιορισμένου χρονικού ορίζοντα.

Πάντως, με την Ταχεία Διάσωση όχι μόνο μειώνεται σημαντικά το κόστος αλλά και περιορίζονται οι δυσμενείς συνέπειες από την έκθεση της επιχείρησης σε διαδικασία αφερεγγυότητας.

vii. Τροποποιήσεις διαδικασιών αφερεγγυότητας γαλλικού δικαίου

Οι τροποποιήσεις που επήλθαν στο έκτο βιβλίο του γαλλικού εμπορικού κώδικα με το διάταγμα της 15^{ης} Σεπτεμβρίου 2021 επέφεραν σημαντικές αλλαγές κυρίως στη διαδικασία ταχείας διάσωσης, χωρίς να τροποποιήσουν τη διάρθρωση των διαδικασιών αφερεγγυότητας. Πρόκειται για επιτυχημένη εναρμόνιση του γαλλικού δικαίου με την Οδηγία ΕΕ 2019/1023 περί αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων.

¹⁷⁰⁴ Βλ. επίσης σχετικές θέσεις Παϊζη, ό.π, σ. 8επ, σημείο Α.

ΜΕΡΟΣ Γ: ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑΣ

Στο σύγχρονο επιχειρηματικό γίνεσθαι, οι εμπορικές συναλλαγές σε διασυνοριακό επίπεδο πληθαίνουν. Η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων δημιουργεί συνεργασίες σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Αναπόφευκτα, εγείρονται ζητήματα αφερεγγυότητας, στο πλαίσιο των εμπορικών συναλλαγών. Όταν οι εμπορικές συναλλαγές περιορίζονται στα στενά όρια κάθε κράτους, τα ζητήματα αφερεγγυότητας αντιμετωπίζονται βάσει του εθνικού δικαίου. Ωστόσο, η σύγχρονη πραγματικότητα απέχει από τη θεωρητική αυτή προσέγγιση, καθώς, λόγω παγκοσμιοποίησης και διεύρυνσης των αγορών, όλο και μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρήσεων συνάπτει εμπορικούς δεσμούς εκτός εθνικών συνόρων και επεκτείνει τη δραστηριότητά του στο εξωτερικό, δημιουργώντας συχνά ομίλους επιχειρήσεων.¹⁷⁰⁵

Τα προβλήματα αφερεγγυότητας που ευλόγως ανακύπτουν από τη διασυνοριακή δραστηριότητα των επιχειρήσεων αντιμετωπίζονται α) σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τον Κανονισμό 2015/848 της 20^{ης} Μαΐου 2015¹⁷⁰⁶ περί διαδικασιών αφερεγγυότητας, ο οποίος κατήγγησε τον, μέχρι 26 Ιουνίου 2017 ισχύοντα, Κανονισμό 1346/2000¹⁷⁰⁷ και β) σε διεθνές επίπεδο από τον Πρότυπο Νόμο για τη Διασυνοριακή Πτώχευση (UNCITRAL).¹⁷⁰⁸

Ο Κανονισμός 2015/848 συνιστά σύγχρονο νομοθέτημα, με το οποίο επιχειρείται η συνολική και αποτελεσματική αντιμετώπιση των διασυνοριακών περιπτώσεων αφερεγγυότητας, συμπεριλαμβανοντας, μεταξύ άλλων, θέματα διεθνούς δικαιοδοσίας και εφαρμοστέου δικαίου, ρυθμίσεις για την αφερεγγυότητα των ομίλων επιχειρήσεων καθώς και θέματα προστασίας δεδομένων, τα οποία δεν απαντώνται στον Πρότυπο Νόμο.¹⁷⁰⁹ Ο τελευταίος, εκτός του ότι εκπονήθηκε το 1997, σε χρόνο δηλαδή που τα ζητήματα αυτά δεν είχαν απασχολήσει έντονα τη θεωρία, περιορίστηκε σε τομείς όπου υπήρχε συναίνεση (consensus).¹⁷¹⁰

Ως προς το ζήτημα της δικαιοδοσίας και της επέκτασης των συνεπειών υπαγωγής σε διαδικασία αφερεγγυότητας, αναπτύχθηκαν δύο ζεύγη αρχών, αφενός της «ενότητας» και της

¹⁷⁰⁵ «Ως όμιλος εταιρειών νοείται μητρική επιχείρηση με όλες τις θυγατρικές της επιχειρήσεις», άρθρο 2 περ. 13 Καν. 2015/848. Για τη διαδικασία αντιμετώπισης περιπτώσεων αφερεγγυότητας μελών του Ομίλου βλ. Κεφάλαιο V Κανονισμού 2015/848, καθώς και Εισηγήσεις: α) Τουντόπουλου Β., Οι όμιλοι επιχειρήσεων ως δικαίκο ζήτημα, σ. 3, β) Σταϊκούρα Π., Όμιλοι επιχειρήσεων και δίκαιο της κεφαλαιαγοράς, σ. 205 και γ) Βερβεσού Ν., Ζητήματα Εταιρικού Δικαίου στους Διεθνείς Ομίλους Επιχειρήσεων, σ. 289, σε Πρακτικά 26^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων, με θέμα «Οι όμιλοι επιχειρήσεων», 2017. Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 37.

¹⁷⁰⁶ Κανονισμός 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Μαΐου 2015 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (L 141/19 της 5.6.2015) http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2015.141.01.0019.01.ELL.

¹⁷⁰⁷ Ο Κανονισμός 1346/2000 καταργήθηκε δυνάμει του άρθρου 91 του Κανονισμού 2015/848.

Σχετικές αποφάσεις ερμηνείας του Κανονισμού 1346/2000 είναι, ενδεικτικά: C-493/18 UB κατά VA, Tiger SCI, WZ, ως συνδίκου της πτωχόσεως του UB, Banque patrimoine et immobilier SA με παρατηρήσεις Α. Παΐζη, ΔΕΕ 2020, 548, C-157/13 *Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB* ECLI:EU:C:2014:2145, C-328/12 *Ralph Schmid v. Lilly Hertel* ECLI:EU:C:2014:6, C-85/12 *LBI hf (πρώην Landsbanki Islands hf) v. Kepler Capital Markets SA and Frédéric Giroux* ECLI:EU:C:2013:697, C-205/13 *G.T. GmbH κατά H.K.* με παρατ. Μιχαλόπουλου, ΔΕΕ 2015, 384. Αναλυτικά για τον Κανονισμό 1346/2000 βλ. Μιχαλόπουλο Γ., Διασυνοριακές Κοινοτικές Πτώχευσεις, 2007. Μιχαλόπουλο Γ., Η προστασία του αποκτώντος τρίτου μετά την έναρξη διασυνοριακής διαδικασίας αφερεγγυότητας σύμφωνα με τον Κανονισμό 1346/2000, Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού και Έρευνας, 2016, σ. 589-606.

¹⁷⁰⁸ Model Law on Cross-Border Insolvency.

¹⁷⁰⁹ Βλ. σύγκριση των δύο νομοθετημάτων σε Bork R., The European Insolvency Regulation and the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency, Int. Insol. Rev., Vol. 26:246-269, 2017, Επίσης, Bork R., Principles of Cross-Border Insolvency Law, 2017, σ. 164επ., 260επ.

¹⁷¹⁰ Bork, EIR & UNCITRAL, ό.π., σ. 250.

«πολλαπλότητας», αφετέρου της «καθολικότητας» και της «εδαφικότητας».¹⁷¹¹ Επικρατέστερο, σε ευρωπαϊκό τουλάχιστον επίπεδο και στην Ελλάδα, είναι ο συνδυασμός των αρχών ενότητας και καθολικότητας, υπό την έννοια ότι δικαιοδοσία για την κήρυξη της πτώχευσης ή άλλης διαδικασίας αφερεγγυότητας έχουν τα δικαστήρια του τόπου κατοικίας του οφειλέτη και ότι η πτώχευση ή άλλη διαδικασία αφερεγγυότητας καταλαμβάνει όλα τα περιουσιακά στοιχεία, ακόμη και αυτά που βρίσκονται σε άλλες χώρες.¹⁷¹²

I. Προπρωχεντικές διαδικασίες και ευρωπαϊκό δίκαιο

Στο γενικότερο πλαίσιο δημιουργίας ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση,¹⁷¹³ καθώς και στο ειδικότερο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις,¹⁷¹⁴ ο Κανονισμός 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Μαΐου 2015 ρυθμίζει τις διασυνοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας.¹⁷¹⁵

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 84, ο εν λόγω Κανονισμός (εφεξής EIR – recast European Insolvency Regulation) εφαρμόζεται, στις διασυνοριακές περιπτώσεις αφερεγγυότητας που προκύπτουν από την 26^η Ιουνίου 2017 εντός ΕΕ, με εξαίρεση τη Δανία.

Προς συμπλήρωση του EIR, υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο η υπ' αριθμ. COM(2016) 723 final Πρόταση Οδηγίας «για τα πλαίσια προληπτικής αναδιάρθρωσης, τη δεύτερη ευκαιρία και μέτρα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών αναδιάρθρωσης, αφερεγγυότητας και απαλλαγής, καθώς και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2012/30/ΕΕ» της 22.11.2016, όπου αναφέρεται, μεταξύ άλλων, η «ισχυρή ενωσιακή διάσταση» των ζητημάτων αφερεγγυότητας.¹⁷¹⁶ Στόχος της Πρότασης ήταν η σύγκλιση των διαδικασιών αφερεγγυότητας και αναδιάρθρωσης, σε βαθμό που να διευκολύνεται η εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου από τους διασυνοριακούς πιστωτές, να παρέχεται μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου περί κανόνων αφερεγγυότητας και, εν γένει, να διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς.¹⁷¹⁷

Στις 20 Ιουνίου 2019 εκδόθηκε η Οδηγία (ΕΕ) 2019/1023 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «περί πλαισίου για την προληπτική αναδιάρθρωση, την απαλλαγή από τα χρέη και τις ανικανότητες ή την έκπτωση οφειλετών, καθώς και περί μέτρων βελτίωσης των διαδικασιών αυτών, και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1132 (Οδηγία για την αναδιάρθρωση και την αφερεγγυότητα)»,¹⁷¹⁸ σύμφωνα με την υπ' αριθμόν (13) αιτιολογική σκέψη της οποίας, δεν θίγεται το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2015/848, αλλά επιδιώκεται να είναι «πλήρως συμβατή και συμπληρωματική προς αυτόν, απαιτώντας από τα

¹⁷¹¹ Στη γαλλική, οι εν λόγω αρχές αποδίδονται με τους ακόλουθους όρους: unité, pluralité, universalité, territorialité Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 37επ.

¹⁷¹² Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 38-39. Bork, EIR & UNCITRAL, ό.π., σ. 248.

¹⁷¹³ Αιτιολογική Σκέψη 2 Καν. 2015/848.

¹⁷¹⁴ Άρθρο 81 ΣΕΕ, Αιτιολογική Σκέψη 3 Καν. 2015/848.

¹⁷¹⁵ Αιτιολογικές σκέψεις 1-5 Καν. 2015/848.

¹⁷¹⁶ σ. 2 Πρότασης, COM (2016) 723.

¹⁷¹⁷ σ. 2 Πρότασης, COM (2016) 723.

¹⁷¹⁸ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L172/18/26.6.2019.

κράτη μέλη να θεσπίσουν διαδικασίες προληπτικής αναδιάρθρωσης, σύμφωνες με ορισμένες ελάχιστες αρχές αποτελεσματικότητας».¹⁷¹⁹

i. Πεδίο εφαρμογής Κανονισμού 2015/848

Πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του Κανονισμού 2015/848, κατ' άρθρο 1§1, είναι οι «δημόσιες συλλογικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών προσωρινών μέτρων, που βασίζονται σε νομοθεσία περί αφερεγγυότητας, και στο πλαίσιο των οποίων, για τους σκοπούς της διάσωσης, της αναδιάρθρωσης χρέους, της εξυγίανσης ή της εκκαθάρισης, α) ο οφειλέτης στερείται, εν όλω ή εν μέρει, τα περιουσιακά του στοιχεία και διορίζεται διαχειριστής αφερεγγυότητας, β) τα περιουσιακά στοιχεία και οι υποθέσεις του οφειλέτη τίθενται υπό δικαστικό έλεγχο ή επιτήρηση ή γ) προσωρινή αναστολή των ατομικών διαδικασιών εκτέλεσης διατάσσεται από δικαστήριο ή επέρχεται εκ του νόμου, προκειμένου να διεξαχθούν διαπραγματεύσεις μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του, υπό τον όρο ότι οι διαδικασίες κατά τις οποίες διατάσσεται αναστολή προβλέπουν ενδεδειγμένα μέτρα για την προστασία του συνόλου των πιστωτών και, αν δεν επιτευχθεί συμφωνία, προηγούνται μιας των διαδικασιών του στοιχείου α) ή β)».

Πρόκειται για διεύρυνση του αντικειμενικού πεδίου εφαρμογής του EIR, καθώς καταλαμβάνονται οι προπτωχευτικές διαδικασίες εξυγίανσης, για τις οποίες αρκεί η στοιχειοθέτηση απλώς πιθανότητας αφερεγγυότητας, αλλά και οι υβριδικές διαδικασίες αφερεγγυότητας, στις οποίες ο οφειλέτης διατηρεί την εξουσία διοίκησης της περιουσίας του. Επίσης, καταλαμβάνονται οι προσωρινές διαδικασίες, κατά τις οποίες είναι δυνατή η αναστολή ατομικών διώξεων κατά του οφειλέτη, προς διευκόλυνση διεξαγωγής διαπραγματεύσεων μεταξύ αυτού και των πιστωτών του.¹⁷²⁰

Εξαιρούνται ρητώς από το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού¹⁷²¹ τέσσερις κατηγορίες διαδικασιών αφερεγγυότητας, που αφορούν α) τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, β) τα πιστωτικά ιδρύματα, γ) τις επιχειρήσεις επενδύσεων και άλλων εταιρειών, ιδρυμάτων και επιχειρήσεων που διέπονται από την Οδηγία 2001/24/EK, όπως έχει τροποποιηθεί και δ) τους οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων.

ii. Διαδικασίες αφερεγγυότητας υπαγόμενες στον Κανονισμό

Στο Παράρτημα Α του Κανονισμού 2015/848 αναγράφονται οι διαδικασίες αφερεγγυότητας που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του. Ως προς τις προπτωχευτικές διαδικασίες σημειώνονται τα ακόλουθα:

¹⁷¹⁹ Ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το ν. 4738/2020.

¹⁷²⁰ Σκέψεις 10 και 11 Προοιμίου Καν. 2015/848. Αναλυτικά, Κινητή, ό.π., σημείο II.1. Επίσης, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 95.

¹⁷²¹ Άρθρο 1§2 Καν. 2015/848 Οι ναυτιλικές εταιρείες σαφώς εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού. Για την αντιμετώπιση των διασυννοριακών περιπτώσεων αφερεγγυότητας σε αυτές τις εταιρείες, στο πλαίσιο του Κανονισμού 1346/2000 βλ. Αθανασίου Λία, σ. 185επ.

A. Ελληνικό δίκαιο

Η διαδικασία εξυγίανσης υπάγεται ρητώς πλέον στις διατάξεις του Κανονισμού, δεδομένης της διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του EIR. Υπό το προϊσχύσαν καθεστώς του Κανονισμού 1346/2000,¹⁷²² η διαδικασία εξυγίανσης δεν συμπεριλαμβάνονταν στον κατάλογο.

Επίσης, σε προπρωχεντικό επίπεδο, ο Κανονισμός 2015/848 καταλαμβάνει την Ειδική Εκκαθάριση εν λειτουργία, η οποία ρυθμιζόταν στο καταργηθέν άρθρο 106ια προϊσχύσαντος ΠτΚ. Δεν απαιτείται τροποποίηση, σε περίπτωση που θεσμοθετηθεί νέα αντίστοιχη διαδικασία στο ελληνικό δίκαιο, αρκεί να φέρει την ίδια ονομασία.

Δέον όπως αναφερθεί ότι, δυνάμει των άρθρων 1§1 εδ. γ' και 2 αριθμ. 4 Κανονισμού 2015/848, η απαρίθμηση των διαδικασιών αφερεγγυότητας του Παραρτήματος Α είναι αποκλειστική και δεν επιδέχεται τροποποιήσεων, όπως ίσχυε υπό τον Κανονισμό 1346/2000. Οι ως άνω διατάξεις αποτυπώνουν τη συστατική ενέργεια του Παραρτήματος, κατά την ενωσιακή νομολογιακή πρακτική, σύμφωνα με την οποία, αν μία διαδικασία δεν συμπεριλαμβάνεται στο Παράρτημα, δεν διέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού και το αντίστροφο, ήτοι, αν μία διαδικασία πληροί τις προϋποθέσεις υπαγωγής της, αλλά δεν περιλαμβάνεται στο Παράρτημα, επίσης δεν διέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού.¹⁷²³

B. Αγγλικό δίκαιο

Οι διαδικασίες αφερεγγυότητας που ενέπιπταν μέχρι 31.12.2020 στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 2015/848 ήταν οι ίδιες με αυτές που ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του προϊσχύσαντος Κανονισμού 1346/2000.

Έτσι, σε προπρωχεντικό επίπεδο, συμπεριλαμβάνοντο οι διαδικασίες της Εκούσιας Διευθέτησης Χρεών (CVA), υπό την γενικότερη κατηγορία «Voluntary arrangements under insolvency legislation» καθώς και η διαδικασία Διαχείρισης (Administration).

Ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση του Σχεδίου Διακανονισμού Οφειλών (Scheme of Arrangement - SoA), διαδικασίας εταιρικού δικαίου με εξυγιαντικό χαρακτήρα,¹⁷²⁴ το οποίο, αν και πληρούσε τις προϋποθέσεις ένταξης του στον Κανονισμό 2015/848, δεν αναφερόταν στο Παράρτημα Α. Σε περίπτωση, δε, συμπεριλήψεώς του, οι υπαγόμενες εταιρείες θα έπρεπε να είχαν το Κέντρο Κυρίων Συμφερόντων τους (ΚΚΣ – COMI) στο Ηνωμένο Βασίλειο, γεγονός το οποίο θα αφαιρούσε την απήχηση του θεσμού, καθώς αρκούσε και εξακολουθεί να αρκεί η

¹⁷²² Για τον Κανονισμό 1346/2000: Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 82επ. Μιχαλόπουλος, Διασυνοριακές Κοινοτικές Πτωχεύσεις, ό.π., σ. 84επ., 153.

¹⁷²³ Βλ. Σκέψη 9 Προοιμίου Καν. 2015/848, καθώς και C-461/11 *Ulf Kazimierz Radziejewski v. Kronofogdemyndigheten i Stockholm* ECLI:EU:C:2012:704, C-116/11 *Bank Handlowy w Warszawie SA and PPHU "ADAX"/Ryszard Adamiak v.Christianapol sp. z.o.o.* με παρατ. Μιχαλόπουλου ΔΕΕ 2013, 330/ECLI:EU:C:2012:739.

¹⁷²⁴ Βλ. Σκέψη 16 Προοιμίου Καν. 2015/848. Σημειώνεται ότι υπό το προϊσχύσαν καθεστώς του Καν. 1346/2000, το SoA δεν πληρούσε τα αντικειμενικά κριτήρια υπαγωγής του στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού, ήτοι: α) στέρηση οφειλέτη της εξουσίας διάθεσης της περιουσίας του, β) διορισμό συνδίκου, γ) αφερεγγυότητα οφειλέτη και δ) εφαρμογή στο σύνολο των πιστωτών και της πτωχευτικής περιουσίας. Άρθρο 1 παρ. 1 Καν. 1346/2000.

απόδειξη «επαρκούς συνδέσμου» με το αγγλικό δίκαιο, προκειμένου να υπαχθεί μια επιχείρηση στην εν λόγω εξυγιαντική διαδικασία, ακριβώς όπως και στις νέες διαδικασίες της βραχυπρόθεσμης αναστολής και του σχεδίου αναδιοργάνωσης.¹⁷²⁵

Η αναγνώριση των Σχεδίων Διακανονισμού Οφειλών θα μπορούσε να γίνει δυνάμει του άρθρου 33 του Κανονισμού 44/2001 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ο οποίος δεν συνεπάγεται ουσιαστικό έλεγχο του δικαστηρίου, αλλά μόνο αποδοχή ή μη της επικύρωσης του σχεδίου, καθώς και δυνάμει του Κανονισμού 593/2008 (Ρώμη Ι).¹⁷²⁶

Γ. Γαλλικό δίκαιο

Στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 2015/848, πέραν της προπρωχευτικής διαδικασίας Διάσωσης, η οποία ίσχυε και υπό το προηγούμενο καθεστώς, προστέθηκαν οι ειδικότερες μορφές της, ήτοι οι προπρωχευτικές διαδικασίες της Ταχείας Διάσωσης (Sauvegarde accélérée) και της πλέον καταργηθείσας Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης (Sauvegarde financière accélérée) με χαρακτήρα ημι-συλλογικό.¹⁷²⁷ Σύμφωνα με την Σκέψη 14 του Προοιμίου του Κανονισμού 2015/848, ως συλλογική εκλαμβάνεται η διαδικασία ακόμη κι όταν δεν περιλαμβάνει το σύνολο των πιστωτών, αλλά μέρος αυτών που αντιπροσωπεύει μεγάλο μέρος των εκκρεμών οφειλών του οφειλέτη, υπό την προϋπόθεση ότι δεν παραβλάπτονται τα συμφέροντα των πιστωτών εκείνων που δεν συμμετέχουν στη διαδικασία.

Αυτό το χαρακτηριστικό απουσιάζει από τη διαδικασία Συνδιαλλαγής, η οποία δεν υπάγεται, ούτε υπαγόταν, στον Κανονισμό, δεδομένου ότι δεσμεύει μόνο τους συμβληθέντες πιστωτές.

Ακολουθεί πίνακας διαδικασιών αφερεγγυότητας υπαγομένων στον Κανονισμό 2015/848 και στον προΐσχυσαντα Κανονισμό 1346/2000:

	Κανονισμός 2015/848	Κανονισμός 1346/2000
Ελλάδα	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πτώχευση 2. Ειδική εκκαθάριση εν λειτουργία 3. Σχέδιο αναδιοργάνωσης 4. Απλοποιημένη διαδικασία επί πτωχεύσεων μικρού αντικειμένου 5. Διαδικασία εξυγίανσης 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πτώχευση 2. Ειδική Εκκαθάριση 3. Προσωρινή διαχείριση εταιρείας. 4. Διοίκηση και διαχείριση πιστωτών 4. Υπαγωγή επιχείρησης υπό επίτροπο με σκοπό τη σύναψη συμβιβασμού με τους πιστωτές
Γαλλία	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sauvegarde 2. Sauvegarde accélérée 3. Sauvegarde financière accélérée 4. Redressement judiciaire 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liquidation judiciaire 2. Redressement judiciaire avec nomination d'un administrateur <p>(Στην κατηγορία αυτή υπάγεται η</p>

¹⁷²⁵ Σχετικά βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 33-34 / Επίσης, Κινινή, ό.π., υποσημείωση αρ. 13.

¹⁷²⁶ Για την πρώτη εκδοχή, ήτοι υπαγωγή στο άρθρο 33 Καν. 44/2001 βλ. Κινινή, ό.π., υποσημείωση αρ. 13, ενώ για την υπαγωγή στον Κανονισμό 593/2008 (Ρώμη Ι) βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 34.

¹⁷²⁷ Σχετικά με τον Κανονισμό 2015/848 και τις διαδικασίες του γαλλικού δικαίου αφερεγγυότητας που υπάγονται σε αυτόν βλ. Balatre J., "Règlement relative aux procédures d'insolvabilité", 2015, Net-Iris, <http://www.net-iris.fr/veille-juridique/actualite/34668/reglement-relatif-aux-procedures-insolvabilite.php>.

	5. Liquidation judiciaire	διαδικασία Sauvegarde)
Αγγλία 1728	<ol style="list-style-type: none"> 1. Winding up by or subject to the supervision of the court 2. Creditors' voluntary winding up (with confirmation by the court) 3. Administration, including appointments made by filing prescribed documents with the court 4. Voluntary arrangements under insolvency legislation (Στην κατηγορία αυτή υπάγεται η εκούσια διευθέτηση χρεών CVA) 5. Bankruptcy or sequestration 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Winding up by or subject to the supervision of the court 2. Creditors' voluntary winding up (with confirmation by the court) 3. Administration 4. Voluntary arrangements under insolvency legislation (Στην κατηγορία αυτή υπάγεται η εκούσια διευθέτηση χρεών CVA) 5. Bankruptcy or sequestration

iii. Γενική θεώρηση Κανονισμού 2015/848

Οι ρυθμίσεις που εισήχθησαν με τον Κανονισμό 2015/848 στο ευρωπαϊκό δίκαιο διασυννοριακής αφερεγγυότητας, οι οποίες συνάδουν με την υπ' αριθμ. 135/2014 Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,¹⁷²⁹ αποσκοπούν στη συμπερίληψη διαδικασιών που προωθούν τη διάσωση μιας βιώσιμης αλλά οικονομικά επιβαρυσμένης επιχείρησης και προσφέρουν μία δεύτερη ευκαιρία στους επιχειρηματίες. Επίσης, ο Κανονισμός συμπεριλαμβάνει το στάδιο, κατά το οποίο υφίσταται απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητας, ενώ καλύπτει διαδικασίες στις οποίες ο οφειλέτης διατηρεί τον έλεγχο, εν όλω ή εν μέρει, των περιουσιακών στοιχείων και των υποθέσεών του.¹⁷³⁰

Από τις αλλαγές που επήλθαν με την υιοθέτηση του νέου Κανονισμού,¹⁷³¹ ενδεικτικά, αναφέρονται οι κάτωθι:

α) Επέκταση πεδίου εφαρμογής προς κάλυψη υβριδικών και προπρωχευτικών διαδικασιών αφερεγγυότητας, όπως είναι η διαδικασία εξυγίανσης του ελληνικού δικαίου.

β) Κωδικοποίηση προσδιορισμού του Κέντρου Κυρίων Συμφερόντων (center of main interests – COMI) με ρητή αναφορά σε μαχητά τεκμήρια του άρθρου 3 Κανονισμού 2015/848. Έτσι, μεταξύ άλλων, υφίσταται μαχητό τεκμήριο υπέρ της καταστατικής έδρας, ενώ στο περιεχόμενο του ΚΚΣ υπάγεται «ο τόπος όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των

¹⁷²⁸ Για λόγους πληρότητας συμπεριλαμβάνονται και οι διαδικασίες του δικαίου του ΗΒ που ενέπιπταν στις διατάξεις των ανωτέρω Κανονισμών.

¹⁷²⁹ Σύσταση της Επιτροπής της 12.3.2014, C(2014) 1500 final - Recommendation on a new approach to business failure and insolvency / Αναλυτικά για το περιεχόμενο της Σύστασης βλ. McCormack, ό.π., σ. 167-202, καθώς και Eidenmuller and Van Zweiten K., ό.π., σ. 625.

¹⁷³⁰ Βλ. Αιτιολογική Σκέψη 10 Κανονισμού 2015/848, καθώς και Iovu M., The effects of Implementing European Commission Recommendation (EC) No. 135/2014 on a New Approach to Business Failure and Insolvency, Central Bank Journal of Law and Finance, Year II, nr. 1, 2015, Central Bank of Romania, σ. 94επ.

¹⁷³¹ Για τις αλλαγές που έχουν επέλθει με τον Κανονισμό 2015/848 βλ. α) Anderson H. and Oliver R., Insolvency update: The recast Insolvency Regulation, Banking and Finance Disputes Review Issue 07, 2015, σ. 17 β) Eidenmueller and Van Zwieten, ό.π., σ. 625.

συμφερόντων του και, συνεπώς, είναι τόπος επαληθεύσιμος από τους τρίτους».¹⁷³² Όπως αναφέρεται στην Οδηγία (ΕΕ) 2019/1023, «το πλεονέκτημα της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) 2015/848 είναι ότι προβλέπει διασφαλίσεις έναντι της καταχρηστικής μετεγκατάστασης του κέντρου των κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη κατά τη διάρκεια διασυνοριακής διαδικασίας αφερεγγυότητας».¹⁷³³ Συνεπώς, αποτρέπεται ο λεγόμενος «πτώχευτικός τουρισμός» προς την κατεύθυνση δικαιοκόν συστημάτων με ευνοϊκότερες διαδικασίες.¹⁷³⁴

γ) Κατάρτιση μητρώων αφερεγγυότητας και διασύνδεσή τους, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 24 και 25 του Κανονισμού.¹⁷³⁵ Η πρόσβαση είναι δυνατή μέσω της ιστοσελίδας https://e-justice.europa.eu/content_insolvency_registers-110-el.do της διαδικτυακής πύλης της Ευρωπαϊκής Ηλεκτρονικής Δικαιοσύνης (e-uropean Justice).

δ) Εισαγωγή διατάξεων που ρυθμίζουν τη διαδικασία αφερεγγυότητας μελών Ομίλου Εταιρειών (Κεφάλαιο V του Κανονισμού), με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών αφερεγγυότητας που αφορά σε διαφορετικά μέλη του ίδιου Ομίλου, ενίσχυση της συνεργασίας και διάσωση του Ομίλου ως συνόλου.¹⁷³⁶

ε) Συμπερίληψη διαδικασιών αφερεγγυότητας που περιλαμβάνουν σημαντικό ποσοστό των πιστωτών, με την προϋπόθεση ότι δεν θίγονται οι απαιτήσεις των πιστωτών που δεν συμμετέχουν στις διαδικασίες. Τέτοιο παράδειγμα είναι η προϊσχύσασα διαδικασία Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης του γαλλικού δικαίου.¹⁷³⁷

στ) Περιορισμός ανοίγματος δευτερευουσών διαδικασιών και βελτίωση συντονισμού τους, δυνάμει των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 3 του Κανονισμού 2015/848.¹⁷³⁸

ζ) Άθικτο του δικαιώματος συμψηφισμού απαιτήσεων πιστωτών προς αντίστοιχες απαιτήσεις του οφειλέτη, «εφόσον ο εν λόγω συμψηφισμός επιτρέπεται από το δίκαιο που διέπει την απαίτηση του αφερέγγυου οφειλέτη».¹⁷³⁹

¹⁷³² Περισσότερα για το κέντρο των κυρίων συμφερόντων βλ. α) Bewick S., Changes to the EU Insolvency Regulation, *International Insolvency Review*, Vol. 24, Issue 4, 2015, σ. 172-191, καθώς και β) Κινινή, *ό.π.*, υπό Π.Β και υποσημείωση αριθμ. 55, γ) Bork, EIR & UNCITRAL, *ό.π.*, σ. 255επ.

¹⁷³³ Αιτιολογική σκέψη (14) Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1023.

¹⁷³⁴ Κοτσίρης, ΠτΔ, *ό.π.*, σ. 95. Bork, Principles, *ό.π.*, σ. 189επ. Αναλυτικά για την έννοια του Κέντρου Κυρίων Συμφερόντων Επιχειρήσεων και Ομίλων Εταιρειών βλ. Αυγητίδη Δ., Η έδρα της μητρικής εταιρείας ως κέντρο κυρίων συμφερόντων της θυγατρικής της στο πλαίσιο διασυνοριακής διαδικασίας αφερεγγυότητας, ΔΕΕ 2017, 1001, όπου αναφέρεται ότι το ΔικΕΕ έχει αποφανθεί ότι ως προς τους ομίλους εταιρειών «κάθε εταιρεία του ομίλου υπόκειται σε ξεχωριστές και αυτόνομες διαδικασίες αφερεγγυότητας, επί των οποίων το αρμόδιο δικαστήριο και το εφαρμοστέο δίκαιο ορίζονται σε σχέση με το κατάλληλο για αυτήν ΚΚΣ, όπως αυτό ορίζεται στον Κανονισμό» (αρχικά τον 1346/2000 και τώρα 2015/848). C-341/04 *Eurofood IFSC*, ECR 2006 p. I-3813, ECLI:EU:C:2006:281, C-396/09 *Interdil Srl v. Fallimento Interdil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA*, ECR 2011 p. I-9915, ECLI:EU:C:2011:671, C-191/10 *Rastelli Davide e C. Snc v. Jean-Charles Hidoux*, ECR 2011 p. I-13209) ECLI:EU:C:2011:838.

¹⁷³⁵ Για την κατάρτιση μητρώων αφερεγγυότητας βλ. α) Bewick, *ό.π.*, σ. 172επ., β) Κινινή, *ό.π.*, υπό Π.Γ.

¹⁷³⁶ Περισσότερα για τους Ομίλους Εταιρειών βλ. α) Anderson and Oliver, *ό.π.*, σ. 17 β) Μπεχρή -Κεχαγιόγλου Γ., «Η αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας των ομίλων εταιρειών από την πρόταση τροποποίησης του Καν. (ΕΚ) 1346/2000», ΔΕΕ 2013, σ. 929επ., γ) Κινινή, *ό.π.*, υπό Π.Ε., δ) Κοτσίρη, ΠτΔ, *ό.π.*, σ. 95.

¹⁷³⁷ Βλ. Αιτιολογική Σκέψη 14 Κανονισμού 2015/848.

¹⁷³⁸ Αναλυτικά για τις δευτερεύουσες διαδικασίες βλ. Bork, EIR & UNCITRAL, *ό.π.*, σ. 258επ. / Κινινή, *ό.π.*, υπό Π.Δ. Επίσης, C-195/15 *SCI Senior Home v. Gemeinde Wedemark and Hannoversche Volksbank eG* με παρατ. Μαστρομανώλη, ΔΕΕ 2017, 229, ECLI:EU:C:2016:804.

¹⁷³⁹ Άρθρο 9§1 Καν. 2015/848 (ίδια διατύπωση με το άρθρο 6§1 Καν. 1346/2000). Αναλυτικά, Μιχαλόπουλος, Διασυνοριακές Κοινοτικές Πτώχευσεις, *ό.π.*, σ. 177επ. Επίσης, Κοτσίρης, ΠτΔ, *ό.π.*, σ. 391.

Είναι γεγονός ότι ο Κανονισμός 2015/848 (EIR) αποκρυσταλλώνει ζητήματα που είχαν τεθεί και ερμηνευθεί νομολογιακά στο πλαίσιο του προϊσχύσαντος Κανονισμού 1346/2000. Σημαντική ήταν η συνδρομή της, προηγηθείσας χρονικά, Σύστασης C(2014) 1500 final της 12^{ης} Μαρτίου 2014 (Restructuring Recommendation – εφεξής RR), η οποία, παρά την έλλειψη δεσμευτικότητάς της, προλείανε το έδαφος για τη σύγκλιση των εθνικών νομοθεσιών σε θέματα ουσιαστικού δικαίου, εν όψει της εφαρμογής του νέου Κανονισμού. Ωστόσο, η μεθοδολογία και το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω Σύστασης άφησε ευρύ περιθώριο διατήρησης της έντονης ποικιλομορφίας που χαρακτηρίζει τις εθνικές νομοθεσίες ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης των περιπτώσεων αφερεγγυότητας και αναδιάρθρωσης.¹⁷⁴⁰ Ως εκ τούτου, ο Κανονισμός 2015/848 δεν απαιτεί ουσιαστική εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών αφερεγγυότητας και αναδιάρθρωσης. Επί του παρόντος, υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις τόσο στον σχεδιασμό όσο και στη λειτουργία των σχετικών διαδικασιών μεταξύ των κρατών μελών.

Όπως ο Κανονισμός 1346/2000, έτσι και ο εν ισχύι Κανονισμός 2015/848 (EIR), αφήνει περιθώριο δράσης στα εθνικά νομοθετικά πλαίσια διαδικασιών αφερεγγυότητας και αναδιάρθρωσης, η διαμόρφωση και λειτουργία των οποίων εναπόκειται στα κράτη μέλη. Η ύπαρξη πληθώρας εθνικών διαδικασιών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού, έχει χαρακτηριστεί ως αδυναμία του ενωσιακού θεσμικού πλαισίου αντιμετώπισης διασυνοριακών περιπτώσεων αφερεγγυότητας, καθώς δεν αποκλείονται ενέργειες άγρας δικαστηρίου από τον «απελπισμένο οικονομικά» οφειλέτη, προς επίτευξη αναδιάρθρωσης μέσω μετεγκατάστασης, ήτοι αλλαγής κέντρου κυρίων συμφερόντων (ΚΚΣ) είτε αρμπιτράζ χωρίς μετεγκατάσταση.¹⁷⁴¹

Σε κάθε περίπτωση, η πληθώρα διαδικασιών αφερεγγυότητας δυσχεραίνει αντικειμενικά την αναδιάρθρωση μιας επιχείρησης, καθώς εμπλέκονται πολλά δικαιικά συστήματα με διαφορετικές διαδικασίες αφερεγγυότητας, με αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, αλλά και της αβεβαιότητας ως προς το βαθμό αποτελεσματικής επίλυσης των οικονομικών δυσχερειών.¹⁷⁴²

II. Προπρωχεντικές διαδικασίες και Πρότυπος Νόμος Uncitral

Η διασυνοριακή δραστηριότητα των επιχειρήσεων όχι μόνο στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και εκτός αυτής, συνεχώς αυξάνεται και δημιουργεί μια σειρά ζητημάτων αφερεγγυότητας, καθώς οι περισσότερες επιχειρήσεις διαθέτουν περιουσιακά στοιχεία και πιστωτές σε αλλοδαπές δικαιοδοσίες. Από τις δύο προσεγγίσεις που έχουν διαμορφωθεί παραδοσιακά ως προς την αντιμετώπιση της διασυνοριακής αφερεγγυότητας, ήτοι της «καθολικότητας» (universality) και της «εδαφικότητας» (territoriality), επικρατέστερη είναι η πρώτη, η οποία τάσσεται υπέρ του ανοίγματος μίας κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας και λοιπών δευτερευουσών, ενώ η εδαφικότητα προκρίνει το άνοιγμα πολλαπλών κύριων διαδικασιών, ανάλογα με το κράτος όπου βρίσκονται τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη.¹⁷⁴³

¹⁷⁴⁰ Παϊζης, ό.π., σ. 8επ. Eidenmueller and Van Zwieten, ό.π., 625.

¹⁷⁴¹ Αναλυτικά, Eidenmueller and Van Zwieten, ό.π., 625, όπου τίθεται ο προβληματισμός της πρακτικής των «restructuring migration και migration-less restructuring arbitrage».

¹⁷⁴² Σχετικά, Eidenmueller and Van Zwieten, ό.π., 625. Επίσης, Πρόταση, σ.2.

¹⁷⁴³ Τελική Έκθεση Επιτροπής ABI, ό.π., σ. 326. Bork, Principles, ό.π., σ. 10επ.

Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο, ακολουθώντας την αρχή της καθολικότητας, διαμόρφωσε το κείμενο του λεγόμενου Προτύπου Νόμου για τη Διασυννοριακή Αφερεγγυότητα,¹⁷⁴⁴ το οποίο υιοθέτησε κατά την ετήσια σύνοδό της στις 15.12.1997.¹⁷⁴⁵ Σκοπός του είναι η ενθάρρυνση της συνεργασίας, η βελτίωση των εθνικών πρακτικών αφερεγγυότητας, καθώς και η υιοθέτηση ομοιόμορφων κανόνων.¹⁷⁴⁶

Ο Πρότυπος Νόμος δεν αποτελεί διεθνή σύμβαση. Συνεπώς, δεν δημιουργείται υποχρέωση των κρατών για πλήρη ένταξή του στην εθνική έννομη τάξη.¹⁷⁴⁷ Δομείται σε τέσσερις αρχές, ήτοι α) πρόσβασης σε αλλοδαπή διαδικασία κράτους όπου έχει αναγνωρισθεί ο Πρότυπος Νόμος, β) αναγνώρισης της αλλοδαπής διαδικασίας, γ) προστασίας που παρέχει το εθνικό δίκαιο στην κύρια και δευτερεύουσα διαδικασία και δ) συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ των δικαστηρίων και των αντιπροσώπων αφερεγγυότητας προς όφελος του οφειλέτη.¹⁷⁴⁸

Προς συμπλήρωση του Προτύπου Νόμου, τον Φεβρουάριο του 2016, δημοσιεύθηκε «Uncitral» κείμενο σχετικά με τις ευθύνες των διοικητών εταιρειών κατά την προπρωχευτική περίοδο.¹⁷⁴⁹ Στην ίδια λογική, τον Μάρτιο του 2017 δημοσιεύθηκαν τρία κείμενα σχετικά με θέματα αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων, αφερεγγυότητας ομίλων εταιρειών, καθώς και αφερεγγυότητας μικρομεσαίων και πολύ μικρών επιχειρήσεων.¹⁷⁵⁰ Θέματα αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων είχε ως αντικείμενο ο Πρότυπος Νόμος του 2018 με τίτλο «UNCITRAL Model Law on Recognition and Enforcement of Insolvency-Related Judgments with Guide to Enactment».¹⁷⁵¹ Όπως προαναφέρθηκε, ο υπό εξέταση Πρότυπος Νόμος του 1997 δεν καλύπτει κάποιες πολύ σημαντικές πτυχές της διασυννοριακής αφερεγγυότητας. Μία εξ αυτών, η αφερεγγυότητα Ομίλων Επιχειρήσεων, κατέστη, το 2019, αντικείμενο ξεχωριστού Προτύπου Νόμου με τίτλο «UNCITRAL Model Law on Enterprise Group Insolvency».¹⁷⁵² Σύμφωνα με το άρθρο 1 του εν λόγω Προτύπου Νόμου, εφαρμόζεται σε ομίλους επιχειρήσεων των οποίων ένα ή περισσότερα μέλη έχουν υπαχθεί σε διαδικασία αφερεγγυότητας. Αφορά τη διεξαγωγή και διαχείριση των εν λόγω διαδικασιών αφερεγγυότητας καθώς και τη συνεργασία μεταξύ τους.¹⁷⁵³

¹⁷⁴⁴ Για το κείμενο του Προτύπου Νόμου Uncitral: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/1997-Model-Law-Insol-2013-Guide-Enactment-e.pdf>.

¹⁷⁴⁵ Παράλληλα, δημοσιεύθηκε ο Οδηγός για την Υιοθέτηση του Προτύπου Νόμου. Αναλυτικά για το ιστορικό των εργασιών βλ. Μουσταΐρα Ε., «Οι εργασίες της UNCITRAL σχετικά με τις διαδικασίες αφερεγγυότητας», Τιμητικός Τόμος Λάμπρου Κοτσίρη, 2004, σ. 719-742.

Για το νεότερο οδηγό «UNCITRAL Practice Guide on Cross-Border Insolvency Cooperation (2009) βλ. www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/2009PracticeGuide.htm.

¹⁷⁴⁶ Άρθρο 1§1 ν. 3858/2010. Σουλτάτη Κ., Μπούνα Π., «Θεσμικό Πλαίσιο για τις Διασυννοριακές Πτωχεύσεις», Ενημερωτικό Δελτίο Πτώχευση & Εξυγίανση, 2014, Αρ. 14, σ. 34-36, Κελεμένης & Συνεργάτες Δικηγορική Εταιρεία, σ. 35. Για τα πλεονεκτήματα του Προτύπου Νόμου βλ. Τελική Έκθεση Επιτροπής ABI, ό.π., σ. 326επ. Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 96επ.

¹⁷⁴⁷ Βλ. σχετικά, Σουλτάτη-Μπούνα, ό.π., σ. 34.

¹⁷⁴⁸ Αναλυτικά για τις τέσσερις αρχές βλ. Κοτσίρη Λ., Κοτσίρη Ε., «Ο Πρότυπος Νόμος UNCITRAL MODEL LAW για τις διασυννοριακές πτωχεύσεις-Η δικαστική προοπτική για ενιαία ερμηνευτική του προσέγγιση», ΔΕΕ 2012, σ. 532 επ./ Επίσης βλ. Τελική Έκθεση Επιτροπής ABI, ό.π., σ. 328.

¹⁷⁴⁹ Director's obligations in the period approaching insolvency, A/CN.9/WG.V/WP.139.

¹⁷⁵⁰ Recognition and Enforcement of Insolvency-related Judgments (A/CN.9/WG.V/145/1.3.2017), Treatment of Multinational Corporate Groups in Insolvency (A/CN.9/WG.V/WP.146/2.3.2017) καθώς και Insolvency of Micro, Small and Medium-sized Enterprises (A/CN.9/WG.V/WP.147/13.3.2017).

¹⁷⁵¹ www.uncitral.org.

¹⁷⁵² Για το κείμενο των δύο νέων Προτύπων Νόμων: <https://uncitral.un.org/en/texts/insolvency>.

¹⁷⁵³ Άρθρο 1§1 Προτύπου Νόμου για την αφερεγγυότητα Ομίλων Επιχειρήσεων: *I. This Law applies to enterprise groups where insolvency proceedings have commenced for one or more of its members, and addresses the conduct and administration of those insolvency proceedings and cooperation between those insolvency proceedings.*

Προτείνεται ο αποκλεισμός από το πεδίο εφαρμογής του των διαδικασιών εκείνων που αφορούν σε συγκεκριμένες νομικές οντότητες, για τις οποίες ο εθνικός νομοθέτης προκρίνει τη μη υπαγωγή τους ή για τις οποίες υφίσταται ειδική διαδικασία αντιμετώπισης αφερεγγυότητας, όπως στην περίπτωση των τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιρειών.¹⁷⁵⁴

i. Πεδίο εφαρμογής Προτύπου Νόμου 1997 για τη Διασυννοριακή Πτώχευση

Με την προϋπόθεση ότι έχει εισαχθεί στο εθνικό δίκαιο, ο Πρότυπος Νόμος του 1997 για τη Διασυννοριακή Πτώχευση αφορά επιχειρήσεις με στοιχεία αλλοδαπότητας εκτός ΕΕ, όπου δεν ισχύει η σχετική ευρωπαϊκή νομοθεσία. Άλλως, οι διαδικασίες που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 2015/848 δεν υπάγονται στις διατάξεις του Προτύπου Νόμου.¹⁷⁵⁵

Κρίσιμος είναι ο χαρακτηρισμός της διαδικασίας ως «αλλοδαπής» βάσει του άρθρου 2 (α) του Προτύπου Νόμου. Ωστόσο, λόγω της ιδιότητάς του ως προτύπου νόμου, η ενσωμάτωσή του στις διάφορες έννομες τάξεις παρουσιάζει διαφοροποιήσεις από χώρα σε χώρα.

Ως αλλοδαπές διαδικασίες, ο Πρότυπος Νόμος θεωρεί τις συλλογικές, δικαστικές ή διοικητικές, διαδικασίες αφερεγγυότητας – περιλαμβανομένων των προσωρινών διαδικασιών (interim proceedings) – «οι οποίες κηρύσσονται σε αλλοδαπό κράτος σύμφωνα με τον πτωχευτικό του νόμο και στις οποίες η περιουσία και η επιχείρηση του οφειλέτη υπόκεινται στον έλεγχο ή την εποπτεία αλλοδαπού δικαστηρίου, για το σκοπό της αναδιοργάνωσης ή της εκκαθάρισης».¹⁷⁵⁶ Ο ορισμός αυτός έχει υιοθετηθεί σχεδόν αυτούσιος στον αμερικανικό πτωχευτικό κώδικα, ενώ αντίθετα, ο Έλληνας νομοθέτης στο άρθρο 2 περ. α' του Ν. 3858/2010 εισάγει το στοιχείο της πτωχευτικής απαλλοτριώσεως, υπό την έννοια της μερικής ή ολικής στέρησης της περιουσίας του οφειλέτη καθώς και το διορισμό συνδίκου.¹⁷⁵⁷ Η εν λόγω ιδιαιτερότητα του ελληνικού δικαίου αναγνωρίζεται από τον πτωχευτικό νομοθέτη, ο οποίος στην Αιτιολογική έκθεση του Ν. 4013/2011 αναφέρει ότι «στην περίπτωση που ο οφειλέτης έχει περιουσιακά στοιχεία στο εξωτερικό, ο διορισμός Ειδικού Εντολοδόχου μπορεί να διευκολύνει την αναγνώριση της ελληνικής διαδικασίας Εξυγίανσης σε κράτη (όπως η Ελλάδα, Ν. 3858/2010), που έχουν υιοθετήσει τον πρότυπο νόμο της UNCITRAL για τη διασυννοριακή πτώχευση.»

¹⁷⁵⁴ Άρθρο 1§2 Προτύπου Νόμου για την αφερεγγυότητα Ομίλων Επιχειρήσεων: 2. *This Law does not apply to a proceeding concerning [designate any types of entity, such as banks or insurance companies, that are subject to a special insolvency regime in this State and that this State wishes to exclude from this Law].*

¹⁷⁵⁵ Αναλυτικά για το πεδίο εφαρμογής στο ελληνικό δίκαιο βλ. Σουλτάτη-Μπούνα, ό.π., σ. σ. 34, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 93.

¹⁷⁵⁶ Βλ. σχετικά, Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 93.

¹⁷⁵⁷ Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 93. Άρθρο 2 περ. α' ν. 3858/2010.

ii. Ενσωμάτωση Προτύπου Νόμου στα εθνικά δίκαια

Μέχρι σήμερα, πενήντα χώρες έχουν υιοθετήσει τον Πρότυπο Νόμο στο εθνικό τους δίκαιο, εκ των οποίων οι: Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβενία.¹⁷⁵⁸

Στο ελληνικό δίκαιο εισήχθη με το ν. 3858/2010, στο άρθρο 20 του οποίου προβλέπεται, μεταξύ άλλων, η αυτοδίκαιη αναστολή των ατομικών διώξεων κατά του οφειλέτη από την αναγνώριση της αλλοδαπής κύριας διαδικασίας.¹⁷⁵⁹

Στο δίκαιο των ΗΠΑ, ο Πρότυπος Νόμος ενσωματώθηκε το 2005 στο Κεφάλαιο 15 του Πτωχευτικού Κώδικα, όπου έχει υιοθετηθεί ένας ευρύτερος ορισμός των αλλοδαπών διαδικασιών, κατά τρόπο ώστε να συμπεριλαμβάνει και διαδικασίες Εξυγίανσης που εντάσσονται στο εταιρικό δίκαιο, όπως είναι τα Σχέδια Διακανονισμού Οφειλών (SoA) του αγγλικού δικαίου.¹⁷⁶⁰ Όπως αναφέρεται στο Κεφάλαιο 15 ΠτΚ ΗΠΑ, σκοπός του είναι η προώθηση συνεργασίας μεταξύ των δικαστηρίων και η διασφάλιση μεγαλύτερης βεβαιότητας σε υποθέσεις με στοιχεία αλλοδαπότητας. Μεταξύ άλλων, γίνεται διαχωρισμός της αλλοδαπής διαδικασίας ως κύριας ή δευτερεύουσας. Σε περίπτωση κύριας διαδικασίας του άρθρου 1517 ΠτΚ ΗΠΑ ισχύει η αναστολή που προβλέπεται στο άρθρο 362 ΠτΚ ΗΠΑ.¹⁷⁶¹

Στο αγγλικό δίκαιο, ο Πρότυπος Νόμος εισήχθη στις 4 Απριλίου 2006 με τις Οδηγίες περί Διασυνοριακής Αφερεγγυότητας (Cross-Border Insolvency Regulations 2006).¹⁷⁶²

Στο γαλλικό δίκαιο δεν έχει ενταχθεί, μέχρι στιγμής, ο Πρότυπος Νόμος. Οι περιπτώσεις διασυνοριακής αφερεγγυότητας αντιμετωπίζονται με βάση τις αρχές της καθολικότητας και εδαφικότητας, η εφαρμογή των οποίων εξαρτάται από τα πραγματικά περιστατικά κάθε υπόθεσης.¹⁷⁶³

III. Κριτικές παρατηρήσεις

Από τα ανωτέρω εκτεθέντα, επιβεβαιώνεται η ύπαρξη αποκλίσεων μεταξύ των εθνικών διαδικασιών εξυγίανσης καθώς και της ειδικότερης μορφής τους, των προσυμφωνημένων σχεδίων ή «πακέτων» διάσωσης των επιχειρήσεων, οι οποίες αφορούν, κυρίως, στο ουσιαστικό περιεχόμενο και την ποιότητα της προστασίας που προσφέρουν τόσο έναντι των πιστωτών όσο και έναντι της ίδιας της επιχείρησης και του φορέα της.

¹⁷⁵⁸ Για τον πλήρη κατάλογο βλ. www.uncitral.org > Texts and Status > Insolvency > UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency (1997) > Status, άλλως https://uncitral.un.org/en/texts/insolvency/modellaw/cross-border_insolvency/status.

¹⁷⁵⁹ Για ανάλυση των διατάξεων βλ. Σουλτάτη-Μπούνα, ό.π., σ. 34επ. Για την εφαρμογή του Προτύπου Νόμου υπό το πρίσμα του ναυτικού δικαίου βλ. ανάλυση Αθανασίου, ό.π., σ. 85επ.

¹⁷⁶⁰ Βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 33, Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 31, Τελική Έκθεση Επιτροπής ABI, ό.π., σ. 326

¹⁷⁶¹ Βλ. Τελική Έκθεση Επιτροπής ABI, ό.π., σ. 327επ, όπου επίσης γίνεται λόγος για ενδεχόμενες αλλαγές στο Κεφάλαιο 15 του Πτωχευτικού Κώδικα των ΗΠΑ, με ανάλυση της υπόθεσης: *Jaffe v. Samsung Electronics Co. Ltd*, 135 S.Ct. 66 (2014) (ABI, ό.π., σ. 329).

¹⁷⁶² Περισσότερα βλ. Roome, Bannister and Simmonds, ό.π., σ.21 Για την αναγνώριση διασυνοριακών περιπτώσεων αφερεγγυότητας στο αγγλικό δίκαιο βλ. Cohen, Ruiz, ό.π., σ. 40επ.

¹⁷⁶³ Αναλυτικά, Dammann R., Sénéchal M., *Le droit de l'insolvabilité internationale*, 2018, ιδίως Κεφάλαιο 11: *L'insolvabilité internationale de droit commun*.

Από το άλλο μέρος, η διεθνής επιχειρηματική πρακτική, που πραγματώνεται σε μία παγκοσμιοποιημένη και διασυνδεδεμένη ενιαία αγορά, δεν περιορίζεται, εκ των πραγμάτων, στα στενά εθνικά σύνορα, με αποτέλεσμα τη δραστηριοποίηση περιορισμένου αριθμού αμιγώς εθνικών εταιρειών, εάν ληφθούν υπ' όψιν πτυχές, όπως η αλυσίδα εφοδιασμού, το πελατολόγιο, το πεδίο δραστηριοποίησης, η επενδυτική και κεφαλαιακή βάση της εταιρείας.¹⁷⁶⁴

Όταν, από τη διεθνή επιχειρηματική δραστηριότητα, προκύπτουν θέματα αφερεγγυότητας του οφειλέτη, υπεισέρχεται η εφαρμογή του κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου, το οποίο, καταρχήν, είναι το δίκαιο της χώρας όπου έχει το Κέντρο των Κυρίων Συμφερόντων του. Ωστόσο, η έλλειψη ομοιομορφίας των εθνικών δικαίων αφερεγγυότητας δημιουργεί δυσκολίες στην εύρυθμη εξυγίανση μιας αφερέγγυας επιχείρησης. Εξάλλου, όταν η επίλυση τέτοιου είδους προβλημάτων είναι ανεπαρκής και χρονοβόρα έχει δυσμενή αντίκτυπο στην επιβίωση της επιχείρησης, η οποία, ευρισκόμενη σε κατάσταση αφερεγγυότητας ή στα πρόθυρα αφερεγγυότητας, χρειάζεται εισροή νέου κεφαλαίου. Οι πολύπλοκες, χρονοβόρες και ιδιαίτερα διαφοροποιημένες εξυγιαντικές εθνικές διαδικασίες αποθαρρύνουν τους επενδυτές, πλήττοντας την ασφάλεια δικαίου.

Με την Πρόταση Οδηγίας COM (2016) 723 final έγινε προσπάθεια αντιμετώπισης της πολυπλοκότητας και πολλαπλότητας των εθνικών διαδικασιών αφερεγγυότητας και αναδιάρθρωσης, με την εφαρμογή «βασικών αρχών», αλλά και «στοχευμένων κανόνων» για αποδοτικότερες διαδικασίες εξυγίανσης και αποτελεσματικές διαδικασίες προληπτικής αναδιάρθρωσης, με τη χρήση «εργαλείων έγκαιρης προειδοποίησης».¹⁷⁶⁵

Όπως αναφέρεται στην Πρόταση,¹⁷⁶⁶ η πολυμορφία των υφιστάμενων νομικών συστημάτων δεν είναι δυνατό να γεφυρωθεί στο άμεσο μέλλον. Λόγω των συνδέσεων του εμπορικού δικαίου με άλλους κλάδους, απαιτούνται μεγάλης έκτασης αλλαγές σε πολλούς τομείς του εθνικού δικαίου. Ωστόσο, θετική κρίνεται η εφαρμογή του Κανονισμού 2015/848, ο οποίος συμβάλλει, ως ένα βαθμό, στην προσέγγιση των εθνικών δικαίων αφερεγγυότητας, ενσωματώνοντας την εμπειρία από την εφαρμογή του Κανονισμού 1346/2000, χωρίς όμως να προβαίνει σε ουσιαστικού δικαίου σύγκλιση, όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω. Στη λογική της περαιτέρω σύγκλισης εντάσσεται η Οδηγία (ΕΕ) 2019/1023. Στο ελληνικό δίκαιο έχει ήδη ενσωματωθεί με το Ν. 4738/2020, ενώ στο γαλλικό αναμένεται να ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία μέχρι τον Ιούλιο του 2021.

Στη λογική αναδιαμόρφωσης, ιδιαίτερα μετά από μία μακρά περίοδο οικονομικής κρίσης, που άφησε στο πέρασμά της πλήθος επιχειρήσεων με οικονομικά προβλήματα, παρατηρείται μια τάση προσαρμογής των κανόνων αντιμετώπισης της διασυνοριακής αφερεγγυότητας, δεδομένης της ολοένα αυξανόμενης διαπλοκής των εμπορικών συναλλαγών και των προβλημάτων που αυτή συνεπάγεται. Αξιοσημείωτες είναι οι προσπάθειες, σε εθνικό επίπεδο, αναθεώρησης του νομικού πλαισίου αφερεγγυότητας προς διάσωση των επιχειρήσεων. Σε αυτές, εντάσσονται και οι συνεχείς τροποποιήσεις του ελληνικού πτωχευτικού δικαίου την τελευταία δεκαετία, με

¹⁷⁶⁴ Περισσότερα για τη διεθνοποίηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, Πρόταση COM (2016) 723, ό.π., σ. 2.

¹⁷⁶⁵ Πρόταση COM (2016) 723, ό.π., σ. 7.

¹⁷⁶⁶ Πρόταση COM (2016) 723, ό.π., σ. 7.

τελευταία την ψήφιση του Ν. 4738/2020, με τον οποίο ενσωματώνεται στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία (ΕΕ) 2019/1023 (Οδηγία για την αναδιάρθρωση και την αφερεγγυότητα).¹⁷⁶⁷

Δεν είναι λίγα, πάντως, τα ευρωπαϊκά δίκαια που έχουν εμπνευσθεί τις νέες τους ρυθμίσεις από το αμερικανικό Chapter 11,¹⁷⁶⁸ όπως το γαλλικό στην περίπτωση της Ταχείας Διάσωσης (SA).

Παρά τις καλές προθέσεις των εθνικών νομοθετών, είναι γεγονός ότι κάθε επιχείρηση που αντιμετωπίζει προβλήματα αφερεγγυότητας αναζητεί την καλύτερη δυνατή διαδικασία, μέσω της οποίας θα μπορέσει να προασπίσει αποτελεσματικότερα τα συμφέροντά της. Έτσι, επιδίδεται σε άγρα διαδικασίας αλλά και δικαιοδοσίας. Εφόσον, δε, δεν απαιτείται μεταφορά της καταστατικής έδρας, δεν είναι δύσκολο να κατασκευασθούν ενδείξεις ΚΚΣ σε κάποια άλλη δικαιοδοσία που ευνοεί περισσότερο τα συμφέροντα της εταιρείας, εκπληρώνοντας τις προσδοκίες των ενδιαφερόμενων μερών και επιτρέποντάς της να ολοκληρώσει τη διαδικασία εξυγίανσης, ενόσω βρίσκεται σε λειτουργία.¹⁷⁶⁹ Προβάδισμα σε αυτόν τον «αγώνα» φαίνεται να έχει το αγγλικό δίκαιο και η πτωχευτική διαδικασία Διαχείρισης σε συνδυασμό με την εταιρική διαδικασία SoA (schemes of arrangement), αλλά και την προσυμφωνημένη πώληση που φαίνεται να συνιστά την πλέον προσφιλή διαδικασία αντιμετώπισης των δυσκολιών των αφερέγγυων εταιρειών.¹⁷⁷⁰ Αναμένεται να καταδειχθεί η απήχηση που θα έχουν οι νέες διαδικασίες του αγγλικού δικαίου ήτοι της βραχυπρόθεσμης αναστολής και του σχεδίου αναδιοργάνωσης, οι οποίες διάκεινται ευνοϊκά προς τον οφειλέτη.

Η προτίμηση των επιχειρήσεων στο αγγλικό δίκαιο επιβεβαιώνεται και από την κατάταξή του, ως προς τις επιδόσεις του στην επίλυση περιπτώσεων αφερεγγυότητας. Σύμφωνα με μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας, το αγγλικό δίκαιο υπερέχει του ελληνικού και του γαλλικού. Από τις υπό εξέταση, στο παρόν πόνημα, χώρες, οι ΗΠΑ καταλαμβάνουν την υψηλότερη θέση, ήτοι την τρίτη, ακολουθεί το Ηνωμένο Βασίλειο στην 14^η θέση, η Γαλλία στην 28^η, ενώ η Ελλάδα βρίσκεται στην 62^η θέση, με αυξημένη διάρκεια ολοκλήρωσης διαδικασιών αφερεγγυότητας που φθάνει τα 3,5 έτη, έναντι 1,9 στη Γαλλία, 1,5 στην Αγγλία και 1 στις ΗΠΑ.¹⁷⁷¹

Ανεξαρτήτως δεικτών, αν και έχουν σημαντικό μερίδιο συμβολής στη λήψη απόφασης περί επιλογής δικαιοδοσίας, καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει η δημιουργική αξιοποίηση πολύπλοκων χρηματοοικονομικών εργαλείων προς το συμφέρον της εταιρείας, που είναι η διάσωσή της σε

¹⁷⁶⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32019L1023>.

¹⁷⁶⁸ McCormack, ό.π., σ. 200.

¹⁷⁶⁹ going concern.

¹⁷⁷⁰ Για παράδειγμα, στην υπόθεση της Hellas II [*Re Hellas Telecommunications (Luxembourg) II SCA* [2009] EWHC 3199 (Ch)] με έδρα το Λουξεμβούργο, η εταιρεία, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι το συγκεκριμένο δίκαιο δεν παρείχε την δυνατότητα προσυμφωνημένων σχεδίων, μετέβαλε το ΚΚΣ της από το Λουξεμβούργο στο Λονδίνο.

¹⁷⁷¹ Ο δείκτης αντιμετώπισης αφερεγγυότητας (resolving insolvency) υπολογίζει τον χρόνο, το κόστος, το αποτέλεσμα, την ανάκαμψη της επιχείρησης και την καταλληλότητα του δικαστικού μηχανισμού ως προς τα θέματα αφερεγγυότητας (εξειδίκευση, εκπαίδευση, ταχύτητα διαδικασίας κτλ). Αναλυτικά βλ. Παγκόσμια Τράπεζα, Doing Business Report 2019, https://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf σ. 53επ, καθώς και συγκεντρωτικό πίνακα στο τέλος του εν λόγω Οδηγού Επιχειρείν.

σύντομο χρονικό διάστημα και η συνέχιση της λειτουργίας της, ειδικά εν μέσω κρίσης, παρακάμπτοντας νομίμως διαφωνούντες πιστωτές και μετόχους.¹⁷⁷²

Αναγνωρίζοντας το πρόβλημα του «forum shopping», ο Κανονισμός 2015/848 θέτει ορισμένες δικλείδες ασφαλείας προς αποτροπή δόλιας ή καταχρηστικής άγρας δικαστηρίου.¹⁷⁷³ Εξάλλου, η διεύρυνση του αντικειμενικού πεδίου εφαρμογής συμβάλλει στην άμβλυνση της εν λόγω πρακτικής.

Τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο, προκειμένου οι διασυνοριακές περιπτώσεις αφερεγγυότητας να ακολουθούν μια σύντομη και ομαλή πορεία εξυγίανσης, προσφέροντας ασφάλεια δικαίου σε νέους επενδυτές, είναι χρήσιμη η σύγκλιση των νομοθεσιών και σε ζητήματα ουσιαστικού δικαίου. Το γενικότερο πλαίσιο έχει ήδη διαμορφωθεί, αλλά ο δρόμος είναι ακόμη μακρύς προς την εναρμόνιση των ουσιαστικών δικαιών των κρατών.

¹⁷⁷² Τέτοια εργαλεία μπορεί να είναι η πώληση περιουσιακών στοιχείων (assets sale), η ανταλλαγή χρέους έναντι μετοχοποίησης (debt for equity swap) και άλλα. Αναλυτικά, για την άγρα δικαστηρίου βλ. Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 49-50.

¹⁷⁷³ Σκέψεις 5 και 29 Προοιμίου, άρθρο 3 Κανονισμού 2015/848.

ΜΕΡΟΣ Δ: ΤΕΛΙΚΕΣ ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Από την προηγηθείσα ανάλυση, καθίσταται εμφανής η επιθυμία των εθνικών νομοθετών να προσφέρουν στις αφερέγγυες αλλά οικονομικά βιώσιμες επιχειρήσεις μια αληθινή δεύτερη ευκαιρία. Οι διαδικασίες διαμορφώνονται εντός του σύγχρονου επιχειρηματικού πλαισίου και αποβλέπουν στην, όσο το δυνατόν, ταχύτερη εύρεση λύσης στο πρόβλημα αφερεγγυότητας του οφειλέτη. Σε ορισμένες, δε, περιπτώσεις είναι δυνατή η υπαγωγή σε προπρωχευτική διαδικασία όταν διαφαίνεται απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητας. Αρκεί να υφίστανται οικονομικές δυσκολίες, τις οποίες ο οφειλέτης εκτιμά ότι θα υπερνικήσει μέσω της υπαγωγής σε ορισμένη διαδικασία. Και τα τέσσερα, υπό εξέταση, δίκαια έχουν προσαρμόσει τις ρυθμίσεις τους στη σύγχρονη πραγματικότητα, επιτρέποντας τη σύναψη προσυμφωνημένων σχεδίων εξυγίανσης.

Βέβαια, οι προϋποθέσεις και οι ειδικότερες πτυχές της εν λόγω έννοιας διαφέρουν σε κάθε έννομη τάξη, ανάλογα με το σκοπό που εξυπηρετεί το εθνικό δίκαιο αφερεγγυότητας. Σε γενικές γραμμές, το δίκαιο των ΗΠΑ κινείται γύρω από την ιδέα της «νέας αρχής» (fresh start), το αγγλικό γύρω από τη συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, το γαλλικό γύρω από την προστασία των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, ενώ το ελληνικό εστιάζει, κατ' άρθρο 75 ν. 4738/2020, στη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών. Ωστόσο, όλα τους καταλήγουν στην αναγκαιότητα διατήρησης στην αγορά μιας αφερέγγυας μεν, αλλά βιώσιμης επιχείρησης.¹⁷⁷⁴

Εξάλλου, και μόνη η σύναψη μιας «pre-pack» συμφωνίας υποδηλώνει το έντονο στοιχείο βιωσιμότητας της επιχείρησης, η οποία καταφέρει να εξασφαλίσει τη στήριξη της πλειοψηφίας των πιστωτών σε εξωδικαστικό στάδιο. Στα γενικότερα χαρακτηριστικά των προσυμφωνημένων σχεδίων συγκαταλέγεται το μειωμένο κόστος που αυτά συνεπάγονται για τον οφειλέτη, η ελαχιστοποίηση του χρόνου διάρκειας της διαδικασίας, καθώς και η μικρότερη καταπόνηση του δικαστικού συστήματος. Επίσης, προϋποθέτουν εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις, ενώ περιεχόμενό τους μπορεί να είναι η πώληση της επιχείρησης ως λειτουργούσας οντότητας (ongoing concern). Όλα αυτά λειτουργούν επιβοηθητικά για τον οφειλέτη, η επιχείρηση του οποίου δύναται να ανακάμψει σε ταχύ χρονικό διάστημα, εφόσον υλοποιηθεί ομαλά το προσυμφωνημένο σχέδιο.

Ακολουθούν κριτικές παρατηρήσεις ανά θεματική:

α. Αναστολή ατομικών διωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη

Είναι γεγονός ότι η αναστολή των ατομικών διώξεων κατά του οφειλέτη διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή κάποιας διαδικασίας του εθνικού δικαίου ή ακόμη και δικαιοδοσίας, όταν ο οφειλέτης έχει δεσμούς με άλλες χώρες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, προβλέπεται αυτοδίκαιη αναστολή ατομικών διωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη από την υποβολή της αίτησης υπαγωγής σε εξυγιαντική διαδικασία, ενώ, σε άλλες, απαιτείται αίτηση προς το αρμόδιο δικαστήριο.

¹⁷⁷⁴ Βλ. επίσης ανάλυση Paulus, Ποταμίτη, Ρόκα και Tirado, ό.π., σ. 1065.

Η διαδικασία εξυγίανσης του ελληνικού δικαίου συνδυάζει και τα δύο αυτά στοιχεία, ήτοι αυτόματη αναστολή με την υποβολή αίτησης επικύρωσης συμφωνίας και δυνατότητα υποβολής αίτησης λήψεως προληπτικών μέτρων τόσο μετά την υποβολή αίτησης επικύρωσης όσο και πριν από αυτή.

Στο αμερικανικό δίκαιο, η αυτόματη αναστολή ισχύει από την κατάθεση της αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, είτε ακολουθείται η κλασική μορφή αναδιοργάνωσης είτε η εκδοχή του προσυμφωνημένου σχεδίου. Δεν απαιτείται αφερεγγυότητα του οφειλέτη ούτε αποδοχή της αίτησης από το δικαστήριο. Αρκεί η καλόπιστη υποβολή της προς ανακούφιση του οφειλέτη από τις οικονομικές δυσκολίες.

Στο αγγλικό δίκαιο, στη βασική προπρωχεντική διαδικασία της Διαχείρισης προβλέπεται αυτοδίκαιη αναστολή ατομικών διωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη από την ημερομηνία υποβολής αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία. Δεν συμβαίνει το ίδιο όμως με την Εκούσια Διευθέτηση Χρεών (CVA), για την οποία δεν προβλέπεται αναστολή. Προκειμένου να ξεπεραστεί το εν λόγω μειονέκτημα, η διαδικασία CVA μπορεί να συνδυαστεί με τη Διαχείριση ή το Moratorium. Η ίδια τακτική ακολουθείται και με την εταιρικού δικαίου διαδικασία του Σχεδίου Διακανονισμού Οφειλών (SoA), η οποία από μόνη της δεν παρέχει αναστολή, εκτός αν συνδυασθεί με τη Διαχείριση ή το Moratorium. Σημαντική ωστόσο καινοτομία του αγγλικού δικαίου είναι η δυνατότητα βραχυπρόθεσμης αναστολής διώξεων, η οποία ενίοτε αρκεί για την έξοδο της εταιρείας από τις δυσκολίες και ενίοτε λειτουργεί ως πύλη εισόδου σε άλλη διαδικασία αφερεγγυότητας. Σε κάθε περίπτωση, η εταιρεία κερδίζει πολύτιμο χρόνο για την ανασύνταξη των δυνάμεών της.

Στο γαλλικό δίκαιο, αυτοδίκαιη αναστολή επέρχεται στη διαδικασία Διάσωσης, ενώ είναι σημαντικό ότι εκτείνεται, εκ του νόμου, σε εγγυητές και συνοφειλέτες, εκτός ορισμένων, ρητά αναφερομένων στο νόμο, εξαιρέσεων. Πάντως, στην ειδικότερη εκδοχή της διαδικασίας Διάσωσης, η οποία αποτελεί και το λεγόμενο προσυμφωνημένο σχέδιο του γαλλικού δικαίου, ως απαραίτητη προϋπόθεση ανοίγματος των διαδικασιών είναι το προηγούμενο άνοιγμα της διαδικασίας Συνδιαλλαγής, κατά την οποία, όμως, δεν προβλέπεται αυτόματη αναστολή, εκτός αν επιτευχθεί, κατόπιν αιτήσεως του οφειλέτη, δικαστική έγκριση αναστολής λήψης ορισμένων μέτρων, η οποία όμως δεν υπερβαίνει τα δύο έτη.

Είναι φανερό ότι η προτιμότερη προστασία για τον οφειλέτη είναι η αναστολή των ατομικών διωκτικών μέτρων ήδη από την υποβολή αίτησης υπαγωγής σε εξυγιαντική διαδικασία. Ωστόσο, εγείρονται ζητήματα κατάχρησης του θεσμού, όπως είχε συμβεί με την προϊσχύσασα διαδικασία Συνδιαλλαγής του ελληνικού δικαίου. Και στα τέσσερα πάντως δίκαια που εξετάστηκαν ανωτέρω, υπάρχουν ασφαλιστικές δικλείδες, ώστε η αναστολή ατομικών διωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη να μην είναι το μοναδικό κίνητρο υπαγωγής σε μια διαδικασία ή τουλάχιστον να μην χρησιμοποιείται, κατά τρόπο που αντίκειται στον σκοπό του νόμου.

β. «Debtor in possession» και βαθμός αφερεγγυότητας

Η όλη προβληματική εξυγίανσης των επιχειρήσεων σε στάδιο προγενέστερο της παύσης πληρωμών, ακόμη και όταν απλώς διαφαίνεται πιθανότητα αφερεγγυότητας, χωρίς καν να υφίσταται παρούσα ή επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων οφειλών,

εντάσσεται στη δυναμική της προσέγγισης των εθνικών δικαίων, κυρίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Βάσει της «Σύστασης της Επιτροπής της 12.3.2014 για μια νέα προσέγγιση για την επιχειρηματική αποτυχία και την αφερεγγυότητα», αλλά και του Κανονισμού 2015/848 περί διαδικασιών αφερεγγυότητας¹⁷⁷⁵ η αναδιάρθρωση σε πρώιμο στάδιο είναι ευκαταία και θα πρέπει να διασφαλίζεται από τα εθνικά δίκαια αφερεγγυότητας, καθώς παρέχεται ουσιαστικά μια δεύτερη ευκαιρία στην επιχείρηση και μεγιστοποιείται η συνολική αξία τόσο για τους ιδιοκτήτες, πιστωτές και εργαζομένους όσο και για την εθνική οικονομία.

Η διάσωση της επιχείρησης είναι διττά σημαντική, καθώς, κοινωνικά, διατηρούνται θέσεις εργασίας και μειώνεται η ανεργία, ενώ, οικονομικά, συνεχίζεται η παραγωγική δραστηριότητα και διαφυλάσσεται η άυλη αξία, ενώ ο οφειλέτης, σε ρόλο «debtor in possession», διατηρεί τη διοίκηση. Με γνώμονα, πάντως, την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εξυγίανση των επιχειρήσεων, παρατηρείται διεθνώς μια τάση επαναπροσδιορισμού των προπτωχευτικών διαδικασιών αντιμετώπισης της αφερεγγυότητας,¹⁷⁷⁶ όπως συνέβη με το αγγλικό και ελληνικό δίκαιο το 2020.

Ειδικότερα το ελληνικό δίκαιο εξυγίανσης, σε μια προσπάθεια κάλυψης των ολοένα διαφοροποιούμενων αναγκών των επιχειρήσεων στο πλαίσιο οξείας κρίσης και οικονομικής αβεβαιότητας, φαίνεται να προσεγγίζει τις βέλτιστες πρακτικές άλλων χωρών, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα το γενικότερο όφελος της εθνικής οικονομίας.¹⁷⁷⁷

Από την προηγηθείσα ανάλυση, προκύπτει ότι είναι συνήθης η πρακτική διατήρησης της διοίκησης της επιχείρησης από τον οφειλέτη, όταν υπάγεται στις προπτωχευτικές διαδικασίες των τριών ευρωπαϊκών δικαίων και στην πτωχευτική διαδικασία αναδιοργάνωσης του Κεφαλαίου 11 του αμερικανικού δικαίου. Υπάρχει, επίσης, συσχέτιση μεταξύ του βαθμού διοίκησης και του βαθμού αφερεγγυότητας.

Συγκεκριμένα, στο ελληνικό δίκαιο της διαδικασίας Εξυγίανσης, ο οφειλέτης διατηρεί τις εξουσίες του, αλλά είναι δυνατός ο περιορισμός τους από το δικαστήριο με τον διορισμό Ειδικού Εντολοδόχου. Ο Έλληνας νομοθέτης δείχνει ίσως μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στο πρόσωπο του οφειλέτη, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα δίκαια, καθώς από την πιθανότητα αφερεγγυότητας μέχρι και την παύση πληρωμών τού παρέχει τη δυνατότητα να χειρισθεί ο ίδιος την κατάσταση. Βέβαια, αν επέλθει παύση πληρωμών, υποχρεούται να υποβάλει αίτηση πτώχευσης, η οποία δεν εκδικάζεται, παρά μόνο όταν η διαδικασία εξυγίανσης δεν τελεσφορήσει.

Στο Κεφάλαιο 11 του αμερικανικού δικαίου, ο οφειλέτης διατηρεί τη διοίκηση της επιχείρησής του. Παρά το ότι δεν απαιτείται ύπαρξη αφερεγγυότητας για το άνοιγμα της διαδικασίας, ο Αμερικανός νομοθέτης δίδει την ευκαιρία στον οφειλέτη να εξακολουθήσει τη διοίκηση της εταιρείας του, υπό ορισμένους περιορισμούς, με κριτήριο το βαθμό αφερεγγυότητάς του. Γενικότερα, πάντως, όταν πρόκειται για συναλλαγές που εκφεύγουν της

¹⁷⁷⁵ Σύσταση C (2014) 1500 final, σημείο 1, σελ. 2, άρθρο 1§1 Καν. 2015/848.

Κριτική ανάλυση της Σύστασης (RR), σε σχέση με την αναδιάρθρωση του Κανονισμού 2015/848 περί διαδικασιών αφερεγγυότητας (EIR) πραγματοποιείται από τους Eidenmueller and Van Zwielen, ό.π., 625.

¹⁷⁷⁶ Επίσης, Ρόκας Αλ., Εξυγίανση ό.π., σ. 5. Gottwald, ό.π., σ. 15.

¹⁷⁷⁷ ΑιτΕ ν. 4336/2015, σ. 3, Περάκης, ΠτΔ, ό.π., σ. 13επ (Η οικονομική κρίση-Η εκκολλητόμενη «τέταρτη γενιά»), σ. 29επ.

συνήθους επιχειρηματικής δραστηριότητας, απαιτείται έγκριση του δικαστηρίου. Επίσης, ο DIP εποπτεύεται από τον κρατικό Εμπιστευματοδόχο (US Trustee) και την Επιτροπή Ανέγγυων Πιστωτών. Αν και, εκ πρώτης όψεως, φαίνεται ότι η έννοια του DIP είναι κεντρικής σημασίας για τη διαδικασία του Κεφαλαίου 11, εντούτοις μια πιο προσεκτική ματιά καταδεικνύει ότι το αμερικανικό δίκαιο δεν αφήνει περιθώρια κακοδιαχείρισης, ακούσιας ή εκούσιας, στον οφειλέτη, καθώς ο τελευταίος ουσιαστικά ελέγχεται για οτιδήποτε πράττει.

Στο αγγλικό δίκαιο και συγκεκριμένα στη διαδικασία Διαχείρισης (administration), δεν προβλέπεται διατήρηση της διοίκησης από τον οφειλέτη, αν και οι διευθυντές συνήθως παραμένουν στη θέση τους, αλλά δεν επιτρέπεται να προβούν σε ενέργειες που αντιστρατεύονται ή αντίκεινται στον σκοπό της διαδικασίας. Το αγγλικό δίκαιο εμφανίζεται ιδιαίτερα αυστηρό ως προς τον οφειλέτη, σε μια προσπάθειά του να αποθαρρύνει όσους θέλουν να καταχραστούν το θεσμό, εκμεταλλευόμενοι την αυτόματη αναστολή διώξεων, που η συγκεκριμένη διαδικασία προσφέρει. Αντίθετα, στις υπόλοιπες διαδικασίες, οι διευθυντές παραμένουν στη θέση τους υπό την επιτήρηση διαχειριστή αφερεγγυότητας. Οι εν λόγω διαδικασίες είναι διαθέσιμες ακόμα κι όταν δεν υφίσταται αφερεγγυότητα του οφειλέτη. Ο Άγγλος νομοθέτης, ειδικά με τις νεοεισαχθείσες διαδικασίες της βραχυπρόθεσμης αναστολής και του σχεδίου αναδιοργάνωσης, θεωρεί ότι ο οφειλέτης, ο οποίος γνωρίζει καλύτερα από όλους τις αδυναμίες και τα δυνατά σημεία της επιχείρησής του, μπορεί, σε πρώιμο στάδιο οικονομικής δυσπραγίας, να αντιμετωπίσει ο ίδιος, καλύτερα από οποιονδήποτε άλλον, την κατάσταση.

Αντιθέτως, το άνοιγμα της διαδικασίας Διαχείρισης απαιτεί αδυναμία ή επαπειλούμενη αδυναμία πληρωμών των οφειλών, γεγονός που θεωρείται από το αγγλικό δίκαιο στοιχείο ικανό, για να αποκλείσει τον οφειλέτη από τη διοίκηση της εταιρείας. Σημειώνεται ότι για το άνοιγμα της διαδικασίας, εκτός της απόδειξης αδυναμίας ή επαπειλούμενης αδυναμίας πληρωμών, θα πρέπει να καταστεί σαφές ότι η εν λόγω διαδικασία είναι πρόσφορη για την αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας. Βέβαια, αν οι διαδικασίες CVA και SoA συνδυασθούν με τη διαδικασία Διαχείρισης, ο οφειλέτης κερδίζει μεν το πλεονέκτημα της αναστολής, αλλά χάνει τη διοίκηση. Νέα δυναμική δίνουν οι νεοεισαχθείσες διαδικασίες της Βραχυπρόθεσμης Αναστολής και του Σχεδίου Αναδιοργάνωσης, στο πλαίσιο των οποίων ο οφειλέτης διατηρεί τη διοίκηση της εταιρείας του.

Στο γαλλικό δίκαιο, κρίσιμο σημείο είναι το πραγματικό γεγονός της παύσης πληρωμών. Συνεπώς, οι διαδικασίες Ειδικού Εντολοδόχου και Συνδιαλλαγής, οι οποίες μπορούν να ανοίξουν ακόμα κι όταν έχει επέλθει παύση πληρωμών, αλλά όχι πέραν των 45 ημερών από αυτή, προβλέπουν τη διατήρηση της διοίκησης της επιχείρησης από τον οφειλέτη, υπό τη λογική του «debtor in possession» (DIP), ενώ στη διαδικασία Διάσωσης προβλέπεται μεν η διατήρηση της διοίκησης από τον οφειλέτη, αλλά υπό την επίβλεψη και συνδρομή του Διαχειριστή. Η Αναδιοργάνωση, τέλος, προσφέρει τη δυνατότητα διατήρησης της διοίκησης ή ανάληψης διαχειριστικών καθηκόντων από τον Διαχειριστή. Αξιοσημείωτο είναι ότι, όταν παρέλθουν 45 ημέρες από την παύση πληρωμών, ο οφειλέτης παύει να είναι DIP, ενδεχομένως γιατί λογίζεται ως ανεπαρκής να αντιμετωπίσει την κατάσταση, η οποία δεν έχει βελτιωθεί, κατά το διάστημα που ο ίδιος είχε τη διοίκηση.

Από τα ανωτέρω, προκύπτει μια ουσιώδης και απολύτως δικαιολογημένη σύνδεση ανάμεσα στη διατήρηση της διοίκησης της εταιρείας από τον οφειλέτη και τον βαθμό αφερεγγυότητας. Όσο μικρότερος ο βαθμός αφερεγγυότητας, τόσο μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων έχει ο οφειλέτης. Όσο η αφερεγγυότητα πλησιάζει στην παύση πληρωμών, τόσο τίθενται περιορισμοί στην άσκηση της διοίκησης από τον οφειλέτη.

γ. Προσυμφωνημένα σχέδια

Μία από τις παραμέτρους που συμβάλλουν καθοριστικά στην ταχεία ανάκαμψη μιας αφερέγγυας επιχείρησης είναι η επίτευξη του αποτελέσματος εξυγίανσης μέσω προσυμφωνημένων σχεδίων. Απαραίτητη, δε, προϋπόθεση είναι η δυνατότητα ένταξής τους σε μια δομημένη διαδικασία εξυγίανσης. Η διεξαγωγή εξωδικαστικών διαπραγματεύσεων έχει σημαντικά πλεονεκτήματα, όπως μικρότερη επιβάρυνση του δικαστικού συστήματος, περιορισμό του υψηλού κόστους που συνεπάγονται οι δικαστικές διαδικασίες εξυγίανσης, καθώς και μη γνωστοποίηση των δυσκολιών που αντιμετωπίζει η επιχείρηση.

Ο Έλληνας νομοθέτης, πιστός στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού του πτωχευτικού δικαίου, τάχθηκε από νωρίς, έμπρακτα, υπέρ της εναλλακτικής των προσυμφωνημένων σχεδίων. Δεν είναι τυχαίο ότι σήμερα, υπό το ν. 4738/2020 και ήδη από την θέση σε εφαρμογή του προϊσχύσαντος νόμου 4446/2016, η διαδικασία εξυγίανσης έχει μόνο ένα στάδιο, εκείνο της υποβολής συμφωνίας εξυγίανσης προς επικύρωση. Η σύντμηση της εξυγιαντικής διαδικασίας, από την οποία απουσιάζει το στάδιο των δικαστικών διαπραγματεύσεων, προτιμήθηκε, διότι, με αυτόν τον τρόπο, η επιχείρηση προστατεύει τη θέση της στην αγορά, καθώς οι διαπραγματεύσεις μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών λαμβάνουν χώρα εμπιστευτικά πριν την υποβολή της σχετικής αίτησης, δίχως οι δυσκολίες να καθίστανται ευρέως γνωστές, παρά μόνο όταν είναι δεδομένη και η λύση τους.¹⁷⁷⁸

Στα πλεονεκτήματα της νέας μορφής εξυγίανσης, υπό το πνεύμα του σημείου 7 της Σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής C(2014) 1500 περί ευέλικτης και μη χρονοβόρας διαδικασίας,¹⁷⁷⁹ συγκαταλέγεται το μειωμένο κόστος και η συντομία της διαδικασίας, η μικρότερη καταπόνηση του δικαστικού συστήματος, η διασφάλιση της εμπιστευτικότητας των διαπραγματεύσεων και της μυστικότητας της διαδικασίας, καθώς και η αποφυγή στιγματισμού του οφειλέτη στην αγορά ως αφερέγγυου.¹⁷⁸⁰ Λαμβάνονται, κατά βάση, υπ' όψιν οι απαιτήσεις των κυρίων πιστωτών

¹⁷⁷⁸ ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 11, ΠΟΛ 1049/8.3.2018, σ. 2, Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ., Μιχαλόπουλος, Τρεις εκδοχές, ό.π., σ. 1161επ

¹⁷⁷⁹ Σύσταση C (2014) 1500 – Σημείο 7: «Η διαδικασία αναδιάρθρωσης δεν θα πρέπει να είναι χρονοβόρα και δαπανηρή και θα πρέπει να είναι ευέλικτη, ούτως ώστε να είναι δυνατή η λήψη περισσότερων μέτρων εξωδικαστικά. Η ανάμιξη του δικαστηρίου θα πρέπει να περιορίζεται στον βαθμό που είναι απαραίτητη και αναλογική για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των πιστωτών και των άλλων ενδιαφερόμενων μερών που επηρεάζονται από το σχέδιο αναδιάρθρωσης. »

¹⁷⁸⁰ ΑιτΕ ν. 4013/2011, σ. 11, Για τα πλεονεκτήματα της άμεσης επικύρωσης βλ. επίσης ΕφΒορΑιγαίου 124/2013 με παρατ. Αλ. Ρόκα ΔΕΕ 2014, 147επ. «Η άμεση επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης (pre-pack ή ακριβέστερα pre-voted plan) είναι ίσως η αποτελεσματικότερη στην πράξη παραλλαγή της διαδικασίας εξυγίανσης, δεδομένου ότι επιτρέπει διενέργεια εμπιστευτικών διαπραγματεύσεων του οφειλέτη με τους πιστωτές του και στη συνέχεια απευθείας υποβολή της επιτευχθείσας συμφωνίας στο δικαστήριο προς επικύρωση, με κύριο αποτέλεσμα τη δέσμευση των μειοψηφούντων πιστωτών.» και Αυγητίδη, Διαδικασία εξυγίανσης, ό.π., σ. 291επ. «Η απλοποιημένη διαδικασία εξυγίανσης συγκεντρώνει αρκετά πλεονεκτήματα, τα οποία εξηγούν και τη σημαντική, μέχρι σήμερα, αποτελεσματική χρήση της. Η εξασφάλιση μυστικότητας των διαπραγματεύσεων, η αποφυγή κλυδωνισμών στην ομαλή άσκηση της

(ιδίως των ενέγγυων), των οποίων η υποστήριξη είναι ουσιώδης για την νόμιμη εφαρμογή του σχεδίου ως προς τους μειωψηφούντες και διαφωνούντες πιστωτές. Τα προσυμφωνημένα σχέδια είναι ιδιωτικής φύσεως και έχουν το προτέρημα ότι μειώνουν την αρνητική δημοσιότητα, επιτρέποντας, παράλληλα, την επικέντρωση των διαπραγματεύσεων στους πιστωτές-κλειδιά.

Η έννοια, ωστόσο, των προσυμφωνημένων σχεδίων δεν είναι η ίδια σε όλα τα δίκαια. Όλα συγκλίνουν στη διεξαγωγή εξωδικαστικών διαπραγματεύσεων με τους πιστωτές, οι οποίες διέπονται από την αρχή της ελευθερίας βουλήσεως των συμβαλλομένων και δεν περιορίζονται χρονικά. Διαφέρουν ως προς το βαθμό εμπλοκής του δικαστηρίου στη διαδικασία.

Στο ελληνικό και αμερικανικό δίκαιο, ως προσυμφωνημένο λογίζεται το σχέδιο που έχει ήδη ψηφισθεί από τους πιστωτές, προτού υποβληθεί στη δικαστική αρχή για επικύρωση. Στο αγγλικό, η έννοια του προσυμφωνημένου σχεδίου λογίζεται στο πλαίσιο της διαδικασίας Διαχείρισης και συνίσταται στην μερική ή ολική πώληση της επιχείρησης. Στο γαλλικό, το προσυμφωνημένο σχέδιο διαμορφώνεται εξωδικαστικά, αλλά η ψήφισή του πραγματοποιείται στο πλαίσιο της δικαστικής διαδικασίας. Η γαλλική εκδοχή των εν λόγω σχεδίων εστιάζει περισσότερο στον χρονικό περιορισμό της διαδικασίας και όχι στην εξωδικαστική δραστηριότητα του οφειλέτη. Η διαδικασία του γαλλικού δικαίου που αναφέρεται ως «η γαλλική εκδοχή προσυμφωνημένων σχεδίων» είναι η Ταχεία Διάσωση και πριν το 2021 και η καταργηθείσα διαδικασία Ταχείας Οικονομικής Διάσωσης. Η τελευταία, η οποία αφορούσε σε μία τάξη πιστωτών (χρηματοπιστωτικά ιδρύματα) έφερε ως προς το χαρακτηριστικό αυτό ομοιότητες με το Σχέδιο Διακανονισμού Οφειλών του αγγλικού εταιρικού δικαίου, όπου, μεταξύ άλλων, δίδεται η δυνατότητα συμφωνίας με μία μόνο ομάδα πιστωτών, αλλά και με τον Εξωδικαστικό Μηχανισμό Ρύθμισης Οφειλών του ελληνικού δικαίου, ο οποίος αποσκοπεί σε συμφωνία με συγκεκριμένες ομάδες πιστωτών, ήτοι χρηματοδοτικούς φορείς, Δημόσιο και Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης.

Στη συνέχεια, παρατίθεται συγκριτικός πίνακας επί βασικών ζητημάτων που εγείρονται στα προσυμφωνημένα σχέδια των τεσσάρων δικαιοδοσιών:

Δίκαιο	Ελληνικό	ΗΠΑ	Αγγλικό	Γαλλικό
Έννοια	Εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις και εξωδικαστική ψήφιση σχεδίου εξυγίανσης Ευρύ περιεχόμενο σχεδίου. Η μερική ή ολική πώληση της επιχείρησης	Εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις και εξωδικαστική ψήφιση σχεδίου εξυγίανσης Ευρύ περιεχόμενο σχεδίου. Η μερική ή ολική πώληση της επιχείρησης μπορεί να είναι όρος της	Εξωδικαστική συμφωνία μεταξύ Διαχειριστή και αγοραστή. Επικύρωση σχεδίου από το δικαστήριο. Αφορά μερική ή ολική πώληση της επιχείρησης.	Εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις Ψήφιση σχεδίου, μετά το άνοιγμα της διαδικασίας. Μπορεί να περιλαμβάνει τη μερική ή ολική πώληση της επιχείρησης. Η

επιχειρηματικής δραστηριότητας, καθώς και η εκ των προτέρων συγκέντρωση της συναίνεσης των πιστωτών αποτελούν στοιχεία που καθιστούν ελκυστική την επιλογή αυτή.»

Επίσης, για την απλούστευση της διαδικασίας βλ. Σκαλίδη, ό.π., σ. 755επ.

	μπορεί να είναι όρος της συμφωνίας εξυγίανσης.	συμφωνίας εξυγίανσης => structured dismissal	Δεν ρυθμίζεται νομοθετικά.	προσυμφωνημένη μερική πώληση μπορεί να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας Διάσωσης, ενώ η ολική στο πλαίσιο των πτωχευτικών διαδικασιών Αναδιοργάνωσης και Εκκαθάρισης.
Διάρκεια pre-pack	4 μήνες	Από 30-35 ημέρες μέχρι 75-80 ημέρες	1 χρόνο από το διορισμό Διαχειριστή με δυνατότητα παράτασης 1 έτους	Διάρκεια κατεξοχήν «pre-pack» διαδικασιών γαλλικού δικαίου: Ταχεία Διάσωσης: 4 μήνες από το άνοιγμα της διαδικασίας
Αυτόματη αναστολή ατομικών διωκτικών μέτρων από την υποβολή σχεδίου/ αίτησης	ΝΑΙ (άπαξ) Δυνατότητα αίτησης άλλων προληπτικών μέτρων ή επέκτασή τους σε εγγυητές-συνοφειλέτες μέχρι τη δικαστική επικύρωση του σχεδίου.	ΝΑΙ Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την επέκταση σε εγγυητές και συνοφειλέτες, εφόσον το κρίνει απαραίτητο.	ΝΑΙ Μπορεί να ζητηθεί επέκταση σε εγγυητές-συνοφειλέτες.	ΝΑΙ Καταλαμβάνει εκ του νόμου τους εγγυητές-συνοφειλέτες.
Δέσμευση πιστωτών από το επικυρωθέν σχέδιο	Δέσμευση όλων. Συμβληθέντων: όσο διαρκέσει η υλοποίηση του σχεδίου Μη συμβληθέντων: όχι περισσότερο από 3 μήνες	Δέσμευση όλων.	Δέσμευση όλων των τάξεων πιστωτών (διαχείριση). Δέσμευση όλων πλην των ενέγγυων και προνομιούχων, εκτός αν συνήνεσαν στη δέσμευσή τους	Δέσμευση όλων, εάν έχουν ψηφίσει σε τάξεις.

			(CVA)	
Ελάχιστη προστασία πιστωτών που διαφωνούν	<p>Να μην βρεθούν σε χειρότερη θέση σε σύγκριση με ό,τι θα ελάμβαναν αν ακολουθείτο αναγκαστική εκτέλεση, πτώχευση ή εκκαθάριση cram-down</p> <p>(με χρονικό περιορισμό) Δεσμεύονται για τρεις μήνες από την επικύρωση της συμφωνίας.</p>	<p>Δέσμευση και των διαφωνούντων πιστωτών.</p> <p>Cram-down</p>	<p>Cram-down</p> <p>α) Ναι, αν αφορούν τροποποίηση ή παράταση των υποχρεώσεων του οφειλέτη στο πλαίσιο της διαδικασίας SoA, σε συνδυασμό με τη Διαχείριση.</p> <p>β) CVA: Cram-down σε όλους τους πιστωτές πλην ενέγγυων και προνομιούχων, εκτός αν συναινούν στη δέσμευσή τους.</p> <p>γ) SoA: Cram-down</p> <p>δ) Cross-class cram down</p>	<p>Αν υπήρξε κατ'ιδίαν διαπραγμάτευση και διαφωνία πιστωτών:</p> <p>Το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει στους διαφωνούντες πιστωτές δεκαετή αποπληρωμή, όχι όμως μείωση της απαίτησής τους.</p> <p>(Term-out για δέκα έτη)</p>

δ. Μετατροπή διαδικασίας από το δικαστήριο

Η δυνατότητα του δικαστηρίου να διατάσσει τη μετατροπή μιας διαδικασίας διάσωσης σε μία άλλη, εφόσον κριθεί ότι έχουν πάψει πλέον να ισχύουν οι προϋποθέσεις της πρώτης, είναι μία εξουσία που δεν υπάρχει σε όλα τα δίκαια αφερεγγυότητας.

Χαρακτηριστική περίπτωση δικαίου που επιτρέπει αυτή την πρακτική είναι το αμερικανικό, όπου το δικαστήριο, υπό προϋποθέσεις, δύναται να μετατρέψει τη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 σε διαδικασία άλλου Κεφαλαίου του Πτωχευτικού Κώδικα των ΗΠΑ, ακόμη και στην 363 πώληση. Επίσης, σε περίπτωση μη τήρησης της συμφωνίας, το δικαστήριο, αυτεπαγγέλτως, μπορεί να διατάξει τη λήξη της διαδικασίας του Κεφαλαίου 11 ή να την μετατρέψει στη διαδικασία του Κεφαλαίου 7 ΠτΚ ΗΠΑ. Δεν απαιτείται, επομένως, αίτηση του οφειλέτη.

Στο γαλλικό δίκαιο και στο πλαίσιο της διαδικασίας Διάσωσης, ο δικαστής μπορεί να διατάξει τη μετατροπή της στη διαδικασία Δικαστικής Αναδιοργάνωσης, εάν αποδειχθεί ότι ο

οφειλέτης τελούσε υπό παύση πληρωμών ήδη από την απόφαση ανοίγματος της πρώτης διαδικασίας. Επίσης, δύναται να διατάξει τη μετατροπή της σε Δικαστική Εκκαθάριση, σύμφωνα με τους όρους που θέτει το άρθρο L 622-10 ΓΕΚ.

Το αγγλικό και ελληνικό δίκαιο δεν προβλέπουν δυνατότητα μετατροπής μίας διαδικασίας σε άλλη. Αυτή η δυνατότητα προϋποθέτει, σε κάποιο βαθμό, εξειδικευμένα δικαστήρια αφερεγγυότητας, όπως είναι το γαλλικό Εμποροδικείο. Το ελληνικό Πολυμελές Πρωτοδικείο δεν είναι σε θέση, λόγω εύρους υποθέσεων που υπάγονται σε αυτό και έλλειψης εξειδικευμένων, σε θέματα αφερεγγυότητας, δικαστών, να εξετάσει, ακόμη και με τη βοήθεια εμπειρογνομόνων, εάν είναι προτιμότερη μία άλλη διαδικασία, πέραν αυτής, την οποία έχει αιτηθεί ο οφειλέτης. Η μόνη δυνατότητα που προσφέρει είναι η αναστολή εκδίκασης της αίτησης πτώχευσης, σε περίπτωση που εκκρεμεί η εκδίκαση αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία εξυγίανσης.

Πάντως, όταν ο νόμος παρέχει τη δυνατότητα μετατροπής της διαδικασίας, ο δικαστής οφείλει να κινείται, πρωτίστως, με γνώμονα τη διάσωση της επιχείρησης και, δευτερευόντως, την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πιστωτών.

ε. Ανταγωνιστικό σχέδιο

Στο ισχύον ελληνικό δίκαιο, δικαίωμα υποβολής αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης έχουν οι πιστωτές μόνο σε περίπτωση που ο οφειλέτης τελεί υπό παύση πληρωμών. Πριν την υιοθέτηση της συγκεκριμένης ρύθμισης, οι εξασφαλισμένοι με γενικό ή ειδικό προνόμιο πιστωτές μπορούσαν έμμεσα μόνο να επηρεάσουν την έκβαση των διαπραγματεύσεων και του τελικώς εκπονηθέντος σχεδίου εξυγίανσης, βάσει της διαπραγματευτικής τους ισχύος.

Στο αμερικανικό δίκαιο, ο νόμος προστατεύει τον οφειλέτη για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, καταρχήν 120 ημέρες από την υποβολή αίτησης υπαγωγής στο Κεφάλαιο 11, με δυνατότητα παράτασης έως 18 μήνες, μετά την παρέλευση του οποίου μπορεί να κατατεθεί ανταγωνιστικό σχέδιο αναδιοργάνωσης από κάποιον πιστωτή. Πάντως, δίδεται επίσης η δυνατότητα στον πιστωτή να ζητήσει τον τερματισμό της περιόδου αυτής από το δικαστήριο, προκειμένου να δικαιούται να υποβάλει ανταγωνιστικό σχέδιο.

Στο αγγλικό και γαλλικό δίκαιο διάσωσης δεν προβλέπεται δυνατότητα υποβολής ανταγωνιστικού σχεδίου.

στ. Συμψηφισμός

Ο συμψηφισμός αποτελεί σημαντικό τρόπο ικανοποίησης αμοιβαίων απαιτήσεων και τίθεται ζήτημα εάν η αναστολή διωκτικών μέτρων κατά του οφειλέτη που χορηγείται στο πλαίσιο των εξυγιαντικών διαδικασιών τον καταλαμβάνει.

Στο ελληνικό δίκαιο εξυγίανσης, απαγορεύεται ο συμψηφισμός στη διαδικασία εξυγίανσης, κατά το τετράμηνο ισχύος της αυτοδίκαιης αναστολής ατομικών διώξεων, για απαιτήσεις που

γεννήθηκαν πριν την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης, κατ' άρθρο 50§1 περ. ε' ν. 4738/2020.

Στο δίκαιο των ΗΠΑ, ο συμψηφισμός των απαιτήσεων, καταρχήν, καταλαμβάνεται από την αναστολή. Ωστόσο, απαιτήσεις που προκύπτουν από συμβάσεις εμπορευμάτων ή συμβάσεις παραγωγών εξαιρούνται.¹⁷⁸¹ Επίσης, επιτρέπεται ο συμψηφισμός συγκεκριμένων απαιτήσεων, εφόσον υπάρχει ad hoc δικαστική απόφαση που τον επιτρέπει. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ειδικότερη μορφή συμψηφισμού που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο του αμερικανικού δικαίου και ονομάζεται «credit-bidding». Πρόκειται ουσιαστικά για συμψηφισμό απαίτησης του πιστωτή μέσω απόκτησης του βεβαρημένου αντικειμένου από τον ίδιο τον πιστωτή, κατόπιν κατάθεσης σχετικής προσφοράς.

Στις διαδικασίες CVA, SoA και RP του αγγλικού δικαίου, δεν υπάρχει ειδικότερη ρύθμιση για τη δυνατότητα συμψηφισμού απαιτήσεων. Στη διαδικασία Διαχείρισης προβλέπεται επιπλέον ότι πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν όλες οι απαιτήσεις που δύνανται να τελούν υπό συμψηφισμό, ακόμα κι όταν πρόκειται να καταστούν ληξιπρόθεσμες στο μέλλον. Στην εν λόγω διαδικασία, η διενέργεια συμψηφισμού είναι δυνατή, όταν ο Διαχειριστής προτείνει τη διανομή της εκποιηθείσας περιουσίας. Παρά το ότι ο συμψηφισμός ουσιαστικά αναβάλλεται μέχρις ότου εξαντληθεί το ανωτέρω χρονικό σημείο, έχει αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία έναρξης της Διαχείρισης.

Στο γαλλικό δίκαιο και σε όλες τις εκδοχές της διαδικασίας Διάσωσης, ο συμψηφισμός ρητώς εξαιρείται από την αναστολή. Συνεπώς, δεν απαγορεύεται για απαιτήσεις που γεννήθηκαν πριν ή μετά την υπαγωγή στη διαδικασία Διάσωσης, υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει συνάφεια μεταξύ τους. Η συνάφεια τεκμαίρεται εάν οι αμοιβαίες απαιτήσεις προκύπτουν από την εφαρμογή ενός συμβολαίου ή από την εφαρμογή ξεχωριστών συμβολαίων που όμως αποτελούν μέρος μιας γενικότερης συμβατικής συμφωνίας.

ζ. Προνομιακή μεταχείριση νέων χρηματοδοτήσεων

Η εισροή «νέου χρήματος» στην επιχείρηση, μετά την υπαγωγή της τελευταίας σε κάποια προπρωτευτική διαδικασία ή στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 του αμερικανικού δικαίου είναι ιδιαίτερα σημαντική για την κάλυψη του προβλήματος ρευστότητας, που συνήθως αντιμετωπίζει μια αφερέγγυα επιχείρηση. Προκειμένου η νέα χρηματοδότηση να είναι ελκυστική, ο νόμος συνήθως της επιφυλάσσει προνομιακή μεταχείριση.

Ειδικότερα, στο ελληνικό δίκαιο, προβλέπεται χορήγηση προνομιακής μεταχείρισης των απαιτήσεων από χρηματοδοτήσεις οποιασδήποτε φύσεως προς την επιχείρηση του οφειλέτη, με σκοπό την εξασφάλιση συνέχισης της δραστηριότητας και των πληρωμών της, τη διάσωσή της και τη διατήρηση ή επαύξηση της περιουσίας της. Αυτού του είδους οι απαιτήσεις ικανοποιούνται, σε περίπτωση εκκαθάρισης, μετά την αφαίρεση α) των δικαστικών εξόδων, των εξόδων της διοίκησης της πτωχευτικής περιουσίας και των ομαδικών πιστωμάτων και β) των απαιτήσεων των εργαζομένων για τους μη καταβληθέντες μισθούς των τελευταίων έξι μηνών.

¹⁷⁸¹ άρθρο 365(c)ΠτΚΗΠΑ.

Στο δίκαιο των ΗΠΑ, προβλέπεται χορήγηση υπερπρονομίου ως προς τη χρηματοδότηση του «debtor in possession» (DIP), δυνάμει του άρθρου 364(c) (1)ΠτΚΗΠΑ. Το υπερπρόνιο αυτό ανήκει στην πρώτη υποκατηγορία των προνομιούχων απαιτήσεων και ικανοποιείται, σε περίπτωση εκκαθάρισης, κατά σειρά δεύτερο, μετά τις απαιτήσεις των ενέγγυων πιστωτών.¹⁷⁸²

Στο αγγλικό δίκαιο, προνομιακή μεταχείριση της νέας χρηματοδότησης προβλέπεται στη διαδικασία Διαχείρισης και στη νέα διαδικασία βραχυπρόθεσμης αναστολής, εφόσον μετά το πέρας της αναστολής και εντός δώδεκα εβδομάδων ανοίξει άλλη διαδικασία αφερεγγυότητας. Πάντως, στη διαδικασία Διαχείρισης, προνομιακή είναι η αντιμετώπιση της νέας χρηματοδότησης έναντι όλων των απαιτήσεων, όχι όμως έναντι όσων εξασφαλίζονται με σύσταση βάρους επί αμετάβλητων περιουσιακών στοιχείων (fixed charge). Σε περίπτωση εκκαθάρισης, οι απαιτήσεις που προκύπτουν από νέα χρηματοδότηση ικανοποιούνται μετά τις εμπραγμάτως εξασφαλισμένες.

Στο γαλλικό δίκαιο, προβλέπεται, ήδη από τη διαδικασία Συνδιαλλαγής, το λεγόμενο «Υπερπρόνιο της Συνδιαλλαγής»,¹⁷⁸³ για το οποίο απαιτείται έγκριση του δικαστηρίου. Σε περίπτωση εκκαθάρισης, το υπερπρόνιο αυτό κατατάσσεται τρίτο, μετά την καταβολή των δικαστικών εξόδων και των μισθών των εργαζομένων που καλύπτουν διάστημα εξήντα ημερών που προηγούνται της απόφασης εκκαθάρισης. Το «Υπερπρόνιο της Συνδιαλλαγής» έχει παρακολουθηματικό χαρακτήρα, καθώς εξακολουθεί να ισχύει, σε περίπτωση που ακολουθηθεί άλλη διαδικασία, όπως η διαδικασία Διάσωσης. Αλλά και στη διαδικασία Διάσωσης, προβλέπεται χορήγηση προνομίου σε νέα χρηματοδότηση, υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει έγκριση του δικαστηρίου. Οι απαιτήσεις που προκύπτουν από τη νέα αυτή χρηματοδότηση ικανοποιούνται κατά τη λήξη τους. Διαφορετικά, σε περίπτωση εκκαθάρισης, κατατάσσονται τέταρτες κατά σειρά, ήτοι μετά το Υπερπρόνιο της Συνδιαλλαγής, εφόσον υφίσταται. Πάντως, δεν ισχύει για αυτές η δυνατότητα να διατάξει το δικαστήριο την δεκαετή αποπληρωμή τους.

Και στα τέσσερα δίκαια, το λεγόμενο «νέο χρήμα» που εισρέει στην επιχείρηση από νέους ή παλαιούς πιστωτές του οφειλέτη, όχι όμως από μετόχους και εταίρους, αντιμετωπίζεται προνομιακά. Αν δεν υπήρχε η εν λόγω προνομιακή αντιμετώπιση, ο οφειλέτης θα έπρεπε να εναποθέσει τις ελπίδες του μόνο σε χρηματοδότηση μειωμένης εξασφάλισης, στρεφόμενος σε μετόχους ή στη μητρική εταιρεία, κατά περίπτωση.

η. Πιστωτές μειωμένης εξασφάλισης ή τελευταίας σειράς

Ως πιστωτές μειωμένης εξασφάλισης λογίζονται αυτοί των οποίων οι απαιτήσεις, σε περίπτωση εκκαθάρισης, ικανοποιούνται τελευταίες. Τέτοιοι πιστωτές είναι συνήθως οι μέτοχοι, η μητρική εταιρεία και οι ομολογιούχοι ατελεύτητης διάρκειας.

Σε όλα, πάντως, τα εξετασθέντα δίκαια, οι πιστωτές μειωμένης εξασφάλισης, οι οποίοι ουσιαστικά αποτελούν υποκατηγορία των ανέγγυων πιστωτών, βρίσκονται τελευταίοι στην κατάταξη και συχνά οι απαιτήσεις τους δεν ικανοποιούνται. Αναλαμβάνουν, όμως, λόγω θέσεως αλλά και συμφερόντων, να ενισχύσουν την προσπάθεια της αφερέγγυας επιχείρησης, καλύπτοντας την ανάγκη της σε ρευστό, αποδεχόμενοι τον υψηλό κίνδυνο που φέρει η ενέργεια

¹⁷⁸² Germain, ό.π., σ. 133.

¹⁷⁸³ Privilège de Conciliation.

αυτή, γνωρίζοντας ότι οι πιθανότητες ικανοποίησης των απαιτήσεών τους είναι μηδαμινές, αν όχι ανύπαρκτες, σε περίπτωση εκκαθάρισης. Επιπρόσθετα, βάσει συμφωνίας μεταξύ πιστωτών, ως προς την κατάταξη των απαιτήσεων, σε περίπτωση εκκαθάρισης, μπορεί να προβλεφθεί ο υποβιβασμός μιας απαίτησης ή η αντιμετώπισή της ως μειωμένης εξασφάλισης.

Επομένως, η δανειοδότηση από την οποία προκύπτουν απαιτήσεις μειωμένης εξασφάλισης, ως η άλλη όψη του νομίσματος, εξαρτάται από το είδος χρηματοδότησης που επιθυμεί να επιτύχει ο οφειλέτης αλλά και από το σύνολο των χρηματοοικονομικών εργαλείων που έχει στη διάθεσή του. Από την πλευρά των μειωμένης εξασφάλισης πιστωτών, χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, όταν προβαίνουν στις σχετικές συμφωνίες και έλεγχος της θέσης κατάταξης, σε περίπτωση εκκαθάρισης. Βέβαια, σε ορισμένες περιπτώσεις, ο ίδιος ο νόμος υποχρεώνει ορισμένες κατηγορίες, πχ τους μετόχους, να προβούν σε δανειοδότηση μειωμένης εξασφάλισης.

Η εν λόγω πρακτική μπορεί να αποβεί χρήσιμη και αποτελεσματική για την ανάκαμψη της αφερέγγυας επιχείρησης, όταν υπάρχει βεβαιότητα επίτευξης συμφωνίας με τους πιστωτές για την συνέχιση της λειτουργίας της, ακόμα κι αν οι οφειλές είναι τέτοιες, που αποτρέπουν τη χρηματοδότηση από τρίτους. Σε περίπτωση που ευοδωθεί το σενάριο διάσωσης της επιχείρησης, αναμένεται ότι θα προκύψουν έσοδα και κέρδη από τη συνέχιση της λειτουργίας της, με αποτέλεσμα όλοι οι πιστωτές να λάβουν τα συμφωνηθέντα στο σχετικό σχέδιο εξυγίανσης.

θ. Εργαζόμενοι ως προνομιούχοι πιστωτές

Και στα τέσσερα δίκαια διαπιστώνεται μία ιδιαίτερη, αν όχι προνομιακή, μεταχείριση των εργαζομένων.

Συγκεκριμένα, στο ελληνικό δίκαιο, δυνάμει του άρθρου 977Α ΚΠολΔ, θεσπίζεται υπερπρονόμιο για τις απαιτήσεις των εργαζομένων σχετικά με τους μη καταβληθέντες μισθούς των έξι τελευταίων μηνών. Ικανοποιούνται, δε, μετά την αφαίρεση των δικαστικών εξόδων, των εξόδων της διοίκησης της πτωχευτικής περιουσίας και των ομαδικών πιστωμάτων και πριν από όλους τους υπόλοιπους πιστωτές.

Στο δίκαιο των ΗΠΑ, προβλέπεται η καταβολή αποδοχών που αναλογούν σε εκατόν ογδόντα ημέρες πριν την υποβολή της σχετικής αίτησης υπαγωγής στη διαδικασία του Κεφαλαίου 11 του Πτωχευτικού Κώδικα των ΗΠΑ. Οι απαιτήσεις αυτές κατατάσσονται μετά την ικανοποίηση του υπερπρονομίου των νέων χρηματοδοτήσεων. Ακολουθούν οι ανέγγυες απαιτήσεις των εργαζομένων για τις ασφαλιστικές εισφορές που όφειλε να καταβάλει ο οφειλέτης κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, ήτοι εκατόν ογδόντα ημέρες πριν την υποβολή της αίτησης.

Στο αγγλικό δίκαιο κατατάσσονται ως προνομιούχοι πιστωτές, στην τρίτη τάξη,¹⁷⁸⁴ πριν τους πιστωτές που έχουν κυμαινόμενη ασφάλεια επί μεταβλητών περιουσιακών στοιχείων. Οι απαιτήσεις τους έχουν να κάνουν με τη μη καταβολή από τον οφειλέτη δεδουλευμένων αποδοχών και εργοδοτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

Στο γαλλικό δίκαιο προβλέπεται ότι σε περίπτωση εκκαθάρισης, οι εργαζόμενοι λαμβάνουν τις αποδοχές που αναλογούν σε εξήντα ημέρες πριν την απόφαση εκκαθάρισης. Γενικότερα,

όμως, το γαλλικό πτωχευτικό δίκαιο διαπνέεται από πνεύμα προστασίας των εργαζομένων και των θέσεων εργασίας.¹⁷⁸⁵

Εκ των ανωτέρω εκτεθέντων, προκύπτει ότι σε όλες τις έννομες τάξεις ενυπάρχει το στοιχείο της αυξημένης προστασίας των εργαζομένων ως προς τις μη καταβληθείσες αποδοχές τους. Βέβαια, το γεγονός και μόνο της διαρκούς ανανέωσης των επιμέρους δικαίων αφερεγγυότητας αποδεικνύει, έμμεσα, την κοινωνική ευαισθησία των εθνικών νομοθετών, οι οποίοι αναζητούν τρόπους διατήρησης των βιώσιμων αλλά αφερέγγυων επιχειρήσεων. Η συνέχιση λειτουργίας της επιχείρησης είναι αυτή που τελικά εξυπηρετεί τους εργαζομένους, αφού είτε διατηρούν τις θέσεις εργασίας τους, είτε, σε περίπτωση μείωσης του προσωπικού, λαμβάνουν τη νόμιμη αποζημίωση.

1. Ικανοποίηση πιστωτών και προστασία ενέγγυων πιστωτών

Σε όλα τα υπό εξέταση δίκαια ισχύει η αρχή της ισότιμης μεταχείρισης των πιστωτών που έχουν παρόμοιες απαιτήσεις (*par condicio creditorum*). Ωστόσο, σε όλα επιτρέπονται εξαιρέσεις από τον κανόνα.

Η θέση των ενέγγυων πιστωτών στις προαναφερθείσες διαδικασίες εξυγίανσης είναι κεντρικής σημασίας. Οι ενέγγυοι πιστωτές, ήτοι οι έχοντες ειδικό προνόμιο, συμπεριλαμβανομένων των εμπράγματων εξασφαλίσεων, ικανοποιούνται κατ' αρχήν πρώτοι και σε μεγάλο ποσοστό, σε περίπτωση εκκαθάρισης.

Ειδικότερα, στο ελληνικό δίκαιο, με τις τροποποιήσεις που επήλθαν αρχικά με τον ν. 4512/2018 και διατηρήθηκαν με τον ισχύοντα ν. 4738/2020, οι ενέγγυοι πιστωτές των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 1 του άρθρου 976 ΚΠολΔ φέρουν προνόμιο, δυνάμει του οποίου οι απαιτήσεις τους ικανοποιούνται μετά από α) την αφαίρεση των δικαστικών εξόδων, των εξόδων της διοίκησης και των τυχόν ομαδικών πιστωμάτων, β) τις απαιτήσεις των εργαζομένων για μισθούς των τελευταίων έξι μηνών, καθώς και μετά από γ) τις απαιτήσεις των χρηματοδοτών της επιχείρησης. Έτσι, η θέση των εμπραγμάτως εξασφαλισμένων πιστωτών στο ελληνικό δίκαιο ενισχύθηκε αρκετά, αλλάζοντας τις ισορροπίες στην κατάταξη πιστωτών.

Κατά τη διάρκεια ισχύος της πτωχευτικής διαδικασίας του Κεφαλαίου 11 του αμερικανικού δικαίου, οι ενέγγυοι πιστωτές έχουν από το νόμο ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη. Μπορούν να καθορίσουν την τύχη ενός σχεδίου διάσωσης και να επιβάλουν την βούλησή τους, ακόμα κι όταν οι άλλοι πιστωτές διαφωνούν, όπως στην περίπτωση της αποδοχής του σχεδίου αναδιοργάνωσης της επιχείρησης με την μέθοδο *cram-down*.

Στο αγγλικό δίκαιο, υπάρχει διαφορετική αντιμετώπιση των ενέγγυων πιστωτών που είναι εξασφαλισμένοι με ασφάλεια επί αμεταβλήτων περιουσιακών στοιχείων (*fixed charge holders*) και επί μεταβλητών περιουσιακών στοιχείων (*floating charge holders*). Οι πρώτοι κατατάσσονται στην πρώτη τάξη πιστωτών και ικανοποιούνται κατά προτεραιότητα σε περίπτωση εκκαθάρισης, ενώ οι δεύτεροι βρίσκονται στην τέταρτη τάξη και ικανοποιούνται μετά τους προνομιούχους πιστωτές.

¹⁷⁸⁴ Ως κύριοι προνομιούχοι πιστωτές (*ordinary preferential creditors*), οι οποίοι προηγούνται των δευτερευόντων προνομιούχων πιστωτών (*secondary preferential creditors*).

Στο γαλλικό δίκαιο, υπάρχουν ορισμένοι κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται για τη σειρά ικανοποίησης των πιστωτών, σε περίπτωση εκκαθάρισης. Οι πιστωτές πάντως με απαιτήσεις από παρακράτηση κυριότητας, εκχωρηθείσες απαιτήσεις κατά τη λογική Dailly ή απαιτήσεις που προκύπτουν από σύμβαση καταπίστευσης (fiducie) δεν καταλαμβάνονται από την αυτόματη αναστολή.

Γενικότερα, οι ενέγγυοι πιστωτές, ο τρόπος εξασφάλισης των οποίων έχει ιδιαιτερότητες¹⁷⁸⁶ σε κάθε νομικό σύστημα, αποτελούν την κατηγορία εκείνη πιστωτών που θεσμικά θωρακίζεται περισσότερο έναντι ενδεχόμενης αφερεγγυότητας του οφειλέτη.

ια. Εναρμόνιση εθνικών δικαίων αφερεγγυότητας

Η προσπάθεια εναρμόνισης των εθνικών δικαίων αφερεγγυότητας δεν είναι τυχαία, αλλά επιβεβλημένη από τις σύγχρονες εμπορικές συνεργασίες που φέρουν στοιχεία διασυνοριακής αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης. Η εναρμόνιση δικονομικών και ουσιαστικών κανόνων διασυνοριακών περιπτώσεων αφερεγγυότητας συμβάλλει στη διάσωση περισσότερων βιώσιμων επιχειρήσεων, στον περιορισμό της άγρας δικαστηρίου (forum shopping), στη μείωση της αβεβαιότητας των πιστωτών, οι οποίοι, απουσία εναρμονισμένων κανόνων αφερεγγυότητας, αναγκάζονται να προβαίνουν σε εκτίμηση κινδύνων σε κάθε χώρα, και τελικά στην διασφάλιση της ίδιας της ανάπτυξης της εθνικής και παγκόσμιας οικονομίας, καθώς διατηρούνται στην αγορά επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τυχόν προβλήματα αφερεγγυότητας.¹⁷⁸⁷

Η πληθώρα διαδικασιών αφερεγγυότητας, συχνά πολύ διαφορετικών μεταξύ τους, οδηγεί σε άγρα δικαστηρίου και κατά συνέπεια σε μεθόδευση αλλαγής Κέντρου Κυρίων Συμφερόντων της επιχείρησης, προς υπαγωγή σε κάποια διαδικασία που κρίνεται από την ίδια ως η πλέον συμφέρουσα, με κριτήριο της ιδιαίτερες ανάγκες της. Ωστόσο, η εν λόγω πρακτική, εκτός του ότι είναι κοστοβόρα, αποδυναμώνει την εγχώρια οικονομία με την μεταφορά του Κέντρου Κυρίων Συμφερόντων και τελικά πλήττει την απασχόληση, αφού απόλλονται, εκ των πραγμάτων, θέσεις εργασίας. Σκοπός της εναρμόνισης είναι η άμβλυση των προβλημάτων που προκύπτουν από τις διαφορές των εθνικών δικαίων αφερεγγυότητας, μέσω σύγκλισης όχι μόνο των δικονομικών αλλά και των ουσιαστικών κανόνων.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τέτοιου είδους εναρμόνιση συντελείται με σταθερά και αποφασιστικά βήματα, αν και ακόμη ο δρόμος προς την πλήρη εναρμόνιση εξακολουθεί να είναι μακρύς. Ο Κανονισμός 2015/848 συνιστά αξιόλογο νομοθέτημα, με τον οποίο ρυθμίζονται ουσιαστικά και δικονομικά ζητήματα του δικαίου αφερεγγυότητας, ενώ η εφαρμογή του διευκολύνεται από την άμεση δεσμευτική του ισχύ. Από το άλλο μέρος, σε διεθνές επίπεδο, ο Πρότυπος Νόμος UNCITRAL δεν είναι το ίδιο περιεκτικός, ενώ δεν διαθέτει δεσμευτική ισχύ. Απαιτείται εκσυγχρονισμός του, ο οποίος μπορεί να πραγματοποιηθεί λαμβάνοντας υπ' όψιν τα όσα προβλέπονται στον ευρωπαϊκό Κανονισμό αλλά και τη νομολογία του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκή

¹⁷⁸⁵ Άρθρα L 621-1, 621-4, 631-9, 631-17, 642-5 ΓΕΚ. Για την φιλική στάση του γαλλικού ΠτΔ απέναντι στους εργαζομένους βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 268.

¹⁷⁸⁶ Για παράδειγμα, η εξασφάλιση του πιστωτή μέσω καταπιστεύματος (fiducie, trust) δεν προβλέπεται στο ελληνικό δίκαιο.

¹⁷⁸⁷ Σχετικά βλ. McCormack, ό.π., σ. 170επ., Bork, EIR & UNCITRAL, ό.π., σ. 261επ.

Ένωσης. Είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό το γεγονός ότι ορισμένες έννοιες, όπως αυτή του Κέντρου Κυρίων Συμφερόντων, γίνονται ευρέως αποδεκτές με ταυτόσημο ή παρόμοιο περιεχόμενο από πολλές έννομες τάξεις.¹⁷⁸⁸

Και τα δύο νομοθετήματα στηρίζονται στην έννοια της καθολικότητας (universalism), υπό την έννοια αναγνώρισης μίας κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας για μία επιχείρηση ή όμιλο επιχειρήσεων, με κριτήριο το Κέντρο Κυρίων Συμφερόντων (COMI) και χαρακτηρισμού τυχόν παράλληλων διαδικασιών ως δευτερευουσών.¹⁷⁸⁹

Το εγχείρημα της εναρμόνισης δεν είναι καθόλου εύκολο, λαμβανομένης υπ' όψιν όχι μόνο της πολλαπλότητας των διαφορών των εθνικών δικαίων αφερεγγυότητας, αλλά και της παραμέτρου της ισορροπίας των συμφερόντων των εμπλεκομένων μερών στη διαδικασία αφερεγγυότητας, καθώς η εφαρμογή της ίδιας ρύθμισης σε διαφορετικές έννομες τάξεις μπορεί να μην επιφέρει τα ίδια αποτελέσματα.¹⁷⁹⁰ Συνεπώς, τα βήματα προς την περαιτέρω εναρμόνιση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο πρέπει να είναι προσεκτικά και μεθοδικά, ώστε να υπάρξει προοδευτική εναρμόνιση όσο το δυνατόν περισσότερων κανόνων αφερεγγυότητας.

ιβ. Η παράμετρος Brexit στο αγγλικό δίκαιο αφερεγγυότητας

Την 23^η Ιουνίου 2016, το Ηνωμένο Βασίλειο, κατόπιν διεξαγωγής δημοψηφίσματος, αποφάσισε την αποχώρησή του από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενεργοποιώντας τη διαδικασία του άρθρου 50 της Συνθήκης ΕΕ. Από την έξοδο της χώρας από την ΕΕ (31.1.2020) μέχρι τη λήξη της μεταβατικής περιόδου (31.12.2020), εξακολούθησε να ισχύει το ίδιο καθεστώς. Ωστόσο, από την 1^η Ιανουαρίου 2021, έχει αλλάξει η κατάσταση, καθώς δεν ισχύει πλέον το ενωσιακό δίκαιο. Συνεπώς, η αλλαγή αναμένεται να επηρεάσει αναπόφευκτα όλους τους τομείς της βρετανικής οικονομίας. Ως εκ τούτου, θα έχει επιπτώσεις και στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις με καταστατική έδρα στη χώρα, οι οποίες, αν μη τι άλλο, θα απωλέσουν τα φορολογικά προνόμια που προέκυπταν από το χαρακτηρισμό τους ως ευρωπαϊκών.

Επιπτώσεις θα υπάρξουν και στις διασυνοριακές περιπτώσεις αφερεγγυότητας. Ωστόσο, οι ευρωπαϊκές αφερέγγυες επιχειρήσεις με στοιχεία αλλοδαπότητας ή οι όμιλοι επιχειρήσεων με εξαγωγική δραστηριότητα, που επιθυμούν να κάνουν χρήση των διαδικασιών αφερεγγυότητας που προβλέπονται στο αγγλικό δίκαιο, θα πρέπει να βασίζονται στον Πρότυπο Νόμο Uncitral, ο οποίος έχει ενσωματωθεί στο αγγλικό δίκαιο από το 2006. Πάντως, παραμένει δυνατή η απευθείας υπαγωγή μιας ευρωπαϊκής εταιρείας στο αγγλικό δίκαιο, ανεξαρτήτως εφαρμογής του ευρωπαϊκού δικαίου. Αρκεί να αποδεικνύεται ότι το Κέντρο Κυρίων Συμφερόντων της επιχείρησης, υπό την έννοια του τόπου όπου ασκείται η διοίκηση των συμφερόντων της και της αναγνωρισιμότητάς της από τους τρίτους, βρίσκεται εντός του Ηνωμένου Βασιλείου ή ότι υπάρχει επαρκής σύνδεσμος με τη χώρα, προκειμένου να δικαιολογείται υπαγωγή της εταιρείας στις διαδικασίες αφερεγγυότητας του αγγλικού εταιρικού δικαίου.

¹⁷⁸⁸ Bork, EIR & UNCITRAL, ό.π., σ. 257, 261.

¹⁷⁸⁹ Για την έννοια της καθολικότητας, Bork, EIR & UNCITRAL, ό.π., σ. 248επ., Bork, Principles, ό.π., σ. 217επ.

¹⁷⁹⁰ McCormack, ό.π., σ. 177επ.

ιγ. Συσχέτιση ελληνικού προπτωχευτικού δικαίου εξυγίανσης με λοιπά δίκαια

Η οξεία και μακρά οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, από την οποία διήλθε η Ελλάδα, συνέβαλε στην αναθεώρηση των ζητημάτων αφερεγγυότητας και οδήγησε στη μετεξέλιξη της προπτωχευτικής διαδικασίας και στη συνεχή αναδιαμόρφωση του δικαίου αφερεγγυότητας μέσω εκτενών τροποποιήσεων και καθοριστικών τομών. Πολλές ήταν οι εταιρείες που, εξαιτίας της βαθιάς οικονομικής ύφεσης, αντιμετώπιζαν ολοένα αυξανόμενα οικονομικά προβλήματα. Γι' αυτό, ο Έλληνας νομοθέτης αναγκάστηκε να τροποποιήσει, πολλές φορές, τη διαδικασία εξυγίανσης, ώστε να την καταστήσει περισσότερο αποτελεσματική, με σκοπό την επιτυχή ανάκαμψη των αφερέγγυων εταιρειών.

Η εκ βάθρων αναδιάρθρωση του προπτωχευτικού δικαίου, από τη θέση σε ισχύ του πτωχευτικού κώδικα, το 2007, μέχρι σήμερα, με το ν. 4738/2020, όπως έχει τροποποιηθεί, οδήγησε στην εισαγωγή ευνοϊκών ρυθμίσεων για τον οφειλέτη και τους πιστωτές, που απαντώνται και στα λοιπά εξετασθέντα δίκαια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αυτόματη αναστολή του άρθρου 50 ν. 4738/2020, κατά πάγια απαίτηση των θεωρητικών του προπτωχευτικού δικαίου αφερεγγυότητας, η οποία εμπνέεται από το πρότυπο του Κεφαλαίου 11 ΠτΚ ΗΠΑ. Έτσι, ο οφειλέτης έχει στη διάθεσή του ικανό χρόνο, για να αντιμετωπίσει τις οικονομικές του δυσκολίες, ενόσω εκκρεμεί η δικαστική επικύρωση της συμφωνίας. Κατά το πρότυπο, δε, της γαλλικής διαδικασίας Διάσωσης, η αναστολή μπορεί να εκτείνεται σε εγγυητές και συνοφειλέτες εις ολόκληρον, εφόσον συντρέχει σπουδαίος επιχειρηματικός ή κοινωνικός λόγος.¹⁷⁹¹

Η σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα επιτάσσει τη μεταστροφή του προπτωχευτικού δικαίου στη διάσωση της επιχείρησης ως λειτουργούσας οντότητας, κατά το αγγλικό πρότυπο της διαδικασίας Διαχείρισης. Μόνο αν είναι αδύνατη η διάσωση της επιχείρησης, σκοπός της διαδικασίας θα μπορούσε να είναι η βέλτιστη ικανοποίηση των πιστωτών ή ακόμη και η εκποίηση του συνόλου ή μέρους της επιχείρησης, βάσει της κατηγοριοποίησης του αγγλικού δικαίου. Δυνάμει του άρθρου 39§1 περ. η' ν. 4738/2020, είναι δυνατή η πώληση του συνόλου ή μέρους της αφερέγγυας εταιρείας ή η σύσταση νέας. Ωστόσο, στην τελευταία αυτή περίπτωση, ο παλιός φορέας μπορεί έμμεσα μόνο να συμμετέχει, ενώ η νέα εταιρεία είναι απαλλαγμένη από τα βάρη, υπό τη λογική του νέου ξεκινήματος (fresh start) του αμερικανικού δικαίου. Η τελευταία εναλλακτική, ωστόσο, δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται στην ιδιοσυγκρασία του Έλληνα, ο οποίος αναπτύσσει, συνήθως, έντονο συναισθηματικό δέσιμο με το δημιούργημά του και δύσκολα αποφασίζει να το αποχωρισθεί.

Συχνά, πάντως, η εν λόγω πρακτική ευνοεί ανάρμοστα ορισμένους πιστωτές, συμπεριλαμβανομένων των εχόντων, εκ των ένδον, γνώση των πραγμάτων (insiders), καθώς και των πρώην ιδιοκτητών ή διευθυντών που αναλαμβάνουν ουσιαστικά τη συνέχιση της παλαιάς εταιρείας μέσω της λεγόμενης εταιρείας «φοίνικα», η οποία προκύπτει από μια διαδικασία τμηματικής πώλησης της αφερέγγυας επιχείρησης. Ωστόσο, σε χώρες όπου εφαρμόζεται η εν λόγω διαδικασία, έχουν παρατηρηθεί φαινόμενα κατάχρησης, υπό την έννοια μη επαρκούς πληροφόρησης των πιστωτών ή μυστικής μεταβίβασης της επιχείρησης σε μέλη του διοικητικού συμβουλίου, τα οποία ευθύνονται, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, για την απαξίωση της

¹⁷⁹¹ Άρθρο 50§1 περ. ε' ν. 4738/2020 (άρθρο 106§1 εδ. δ' προϊσχύσαντος ΠτΚ).

επιχείρησης (phoenix prepack). Εν προκειμένω, μια τέτοιου είδους καταχρηστική μεταβίβαση προκαλεί την αίσθηση ότι έχουν επιστρατευθεί αθέμιτοι χειρισμοί.

Στην ίδια προβληματική εντάσσεται και η περίπτωση του «σκιάδους διοικητή» (shadow director), υπό την έννοια του πιστωτή που συμμετέχει ενεργά στη λήψη αποφάσεων της διοίκησης, χωρίς να νομιμοποιείται ως διοικητής.¹⁷⁹²

Σημαντικό στοιχείο της ισχύουσας διαδικασίας εξυγίανσης είναι η εμπιστοσύνη που δείχνει ο νομοθέτης στον οφειλέτη, ο οποίος εξακολουθεί να διατηρεί τη διοίκηση της επιχείρησής του, κατά το πρότυπο του «debtor in possession» του δικαίου των ΗΠΑ.¹⁷⁹³ Δυστυχώς μόνο είναι δυνατό να οριστεί Ειδικός Εντολοδόχος. Η εξουσία διαχείρισης του οφειλέτη περιορίζεται εκ του νόμου, κατά τη διάρκεια ισχύος της αυτόματης αναστολής, οπότε απαγορεύεται η διάθεση ακινήτων και εξοπλισμού της επιχείρησης.

Χρήσιμο, επίσης, θα ήταν να ενταχθούν στο νόμο διατάξεις προστασίας των επιχειρήσεων εκείνων, που είναι «πολύ μεγάλες για να καταρρεύσουν». Κι αυτό, για λόγους προστασίας όχι των ίδιων των φορέων, αλλά των εργαζομένων, των προμηθευτών και των λοιπών, άμεσα ή έμμεσα, εξαρτωμένων και επηρεαζομένων από τη λειτουργία τους. Εξάλλου, η αφερεγγυότητα μεγάλων επιχειρήσεων με πολυετή παρουσία και συνεχή επενδυτική δραστηριότητα στην ελληνική αγορά¹⁷⁹⁴ επηρεάζει αρνητικά τους μακροοικονομικούς δείκτες, δεδομένης της αμφίδρομης σχέσης μεταξύ υγιούς επιχειρηματικής δραστηριότητας και ευρωστίας της εθνικής οικονομίας. Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης αναμφισβήτητα φέρει μερίδιο ευθύνης, όταν η αφερεγγυότητα της επιχείρησης οφείλεται σε εξωγενείς παράγοντες. Πάντως, σε έκτακτες περιστάσεις οικονομικής κρίσης, είναι αναμενόμενο να θεσπίζεται εξαιρετικό δίκαιο αντιμετώπισης δυσκολιών, ειδικά όταν πρόκειται για ιδιαίτερα μεγάλες εταιρείες ή για σύνολο επιχειρήσεων ενός κλάδου.¹⁷⁹⁵ Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσε, ενδεικτικά, να προβλεφθεί η μη καταβολή τόκων από ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το Δημόσιο εν ευρεία έννοια ή τουλάχιστον η μακροχρόνια αναστολή καταβολής τους, υπό το σκεπτικό ότι το ελληνικό κράτος, όπως κάθε κράτος, ωφελείται ποικιλοτρόπως από μια λειτουργούσα επιχείρηση.

Ανάλογα με τη σπουδαιότητα της αφερέγγυας επιχείρησης, ευκταίο θα ήταν, εκτός του οφειλέτη και των πιστωτών να είχε τη δυνατότητα ο εισαγγελέας, για λόγους δημοσίου συμφέροντος, να προτείνει την υπαγωγή μιας «μεγάλης» επιχείρησης στη διαδικασία εξυγίανσης, όπως στην περίπτωση παύσης πληρωμών, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις που έχουν να κάνουν με το μέγεθος της επιχείρησης, της σημαντικότητάς της για την ελληνική αγορά και τον αντίκτυπο ενδεχόμενης κατάρρευσής της σε επίπεδο εθνικής οικονομίας. Η πρόταση υπαγωγής δεν μπορεί να είναι δεσμευτική για τον οφειλέτη, καθώς, διαφορετικά, θα αντίκειτο στον συναινετικό χαρακτήρα της διαδικασίας Εξυγίανσης.

Σπουδαία καινοτομία του ν. 4738/2020, με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία ΕΕ 2019/1023 για την Αναδιάρθρωση και την Αφερεγγυότητα, είναι η θεσμοθέτηση διαδικασιών έγκαιρης προειδοποίησης αφερεγγυότητας, όπως προβλέπεται στο γαλλικό δίκαιο. Στο τελευταίο, οι

¹⁷⁹² Περισσότερα, Κοτσίρης, ΠτΔ, ό.π., σ. 171.

¹⁷⁹³ «το μέτρο αυτό ουσιαστικά εισάγει την «έλλειψη πτωχευτικής απαλλοτρίωσης» Ρόκα Αλ., Εξυγίανση, ό.π., σ. 88.

¹⁷⁹⁴ πχ. Μαρινόπουλος, Jet Oil, ΒΙ.Κ.Η.

¹⁷⁹⁵ Αναλυτικά για το λεγόμενο μακροπρωχευτικό δίκαιο βλ. Περάκη, ΠτΔ, ό.π., σ. 30-32.

τεθείσες διαδικασίες, που ονομάζονται «διαδικασίες συναγερμού» αποσκοπούν στην όσο το δυνατόν έγκαιρη πρόληψη της αφερεγγυότητας, ακόμη και με την παρέμβαση του Προέδρου του Εμπορικού δικείου. Στο νόμο 4738/2020, προβλέπεται ύπαρξη αποτελεσματικού προειδοποιητικού μηχανισμού και μάλιστα θεσμοθετείται Ηλεκτρονικός Μηχανισμός Προειδοποίησης. Πρόκειται για χρήσιμο και αναγκαίο μηχανισμό παρακολούθησης της πορείας του οφειλέτη, η αποτελεσματικότητα του οποίου θα δοκιμαστεί στην πράξη.

Το γαλλικό παράδειγμα εκδίκασης υποθέσεων αφερεγγυότητας από το Εμπορικό δικείο θα μπορούσε να ληφθεί υπ' όψιν από τον Έλληνα νομοθέτη για τη λειτουργία δικαστηρίων με εξειδίκευση σε θέματα αφερεγγυότητας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα εξασφαλίζεται ταχύτητα εκδίκασης των υποθέσεων και ποιότητα της δικαστικής απόφασης. Το προπρωτευτικό δικαιο χρειάζεται νέα πνοή και ο πτωχευτικός δικαστής θα πρέπει να έχει στη διάθεσή του όλα τα απαραίτητα εργαλεία, προκειμένου να είναι σε θέση να συμβάλει αποφασιστικά και αποτελεσματικά στη διάσωση των επιχειρήσεων. Προς τούτο, σκόπιμη κρίνεται η ύπαρξη εμπειρογνομόνων που θα παρέχουν στο δικαστήριο εξειδικευμένες πληροφορίες, προκειμένου να γίνεται, επί της ουσίας, έλεγχος της πραγματικής οικονομικής κατάστασης, στην οποία βρίσκεται η επιχείρηση, καθώς και να επιλέγονται τα κατάλληλα μέτρα για την στοχευμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Σπουδαία επίσης καινοτομία του ν. 4738/2020 είναι η σύσταση Ηλεκτρονικού Μητρώου Φερεγγυότητας, σύμφωνα με τον Κανονισμό 2015/848 και την Οδηγία ΕΕ 2019/1023.¹⁷⁹⁶ Με το νέο νόμο, ο οποίος συμπεριλαμβάνει όλες τις διαδικασίες αφερεγγυότητας που προβλέπονται στο ελληνικό δικαιο, τακτοποιήθηκε, κατά κάποιον τρόπο, το χαώδες σύστημα πολλαπλών παραπτώσεων διαδικασιών, που ουσιαστικά παραγκώνιζε το κατ' εξοχήν πτωχευτικό δικαιο και δη την προπρωτευτική του λειτουργία, επιφέροντας σύγχυση δικαίου. Αναμένεται στην πράξη να καταδειχθεί κατά πόσο οι επιλογές του Έλληνα νομοθέτη ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ελληνικών επιχειρήσεων.

Γενικώς, πάντως, δεν πρέπει να γίνεται πιστή αντιγραφή θεσμών και πρακτικών του αλλοδαπού δικαίου. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, όταν επιχειρείται εισαγωγή μιας αλλοδαπής ρύθμισης στο ελληνικό δικαιο, καθώς θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πολυπράγμονος και ευφάνταστου Έλληνα, ο οποίος βρίσκει τρόπους δημιουργικής αξιοποίησης των διατάξεων του νόμου, προς όφελός του.

Σε αυτή τη λογική, εντάσσεται και η αναζήτηση πρόσφορου φόρουμ από τις επιχειρήσεις για την υπαγωγή τους σε προπρωτευτική διαδικασία που ευνοεί τα συμφέροντά τους, δημιουργώντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, ανταγωνισμό δικαίων (forum shopping). Με τη νέα ρύθμιση, ο Έλληνας νομοθέτης ανταποκρίνεται επαρκώς στις βαθύτερες ανάγκες του επιχειρηματικού κόσμου, καθιστώντας τη διαδικασία εξυγίανσης αρκετά ελκυστική έναντι των αντίστοιχων προπρωτευτικών διαδικασιών των άλλων εννόμων τάξεων.

Η λύση των προσυμφωνημένων σχεδίων εξυγίανσης είναι αρκετά αποτελεσματική όχι μόνο για μικρές επιχειρήσεις με λίγους πιστωτές, αλλά και για μεγάλες με σημαντικό αριθμό πιστωτών. Ειδικότερα για τις τελευταίες θα μπορούσε να θεσπισθεί η συνδρομή τρίτων προσώπων, υπό τη λογική «εταιρικών ιατρών», οι οποίοι θα είχαν τη δυνατότητα, λόγω

¹⁷⁹⁶ Άρθρο 213 ν. 4738/2020.

εμπειρίας και εξειδίκευσης, να οργανώνουν και να συντονίζουν τις εξωδικαστικές διαπραγματεύσεις. Επίσης, θα ήταν επιβοηθητική η δημιουργία ομάδων πιστωτών, με συμβουλευτικό κατ'αρχήν χαρακτήρα.

Εν κατακλείδι, παρά τις διαφορές που εντοπίζονται στα διάφορα δικαιικά συστήματα, συνιστά κοινό τόπο η παραδοχή ότι τα προσυμφωνημένα σχέδια αποσκοπούν, κατά βάση, στην ανάκαμψη της επιχείρησης που αντιμετωπίζει προβλήματα, σε όσο το δυνατό βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, με στόχο τη διαφύλαξη και τη βέλτιστη, σε σύγκριση με τη διαδικασία πτώχευσης, εξυπηρέτηση των συμφερόντων των εμπλεκόμενων μερών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου Λία «Η διασυννοριακή πτώχευση της ναυτιλιακής επιχείρησης», 2015

Αθανασίου Λία Η σύμβαση διαχείρισης εταιρείας (Management Contract) ΕλλΔνη 2004, 973
Αλούπη Όλγα Η Οδηγία 2014/59 για την εκκαθάριση και εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων, 2015

Απαλαγάκη Χαρούλα Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. Ι Άρθρα 1-590, 6^η έκδοση, 2019

Απαλαγάκη Χαρούλα Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, τ. ΙΙ Άρθρα 591-1054, 6^η έκδοση, 2019

Αυγητίδης Δημήτριος Διαδικασία εξυγίανσης,: Μια προσωρινή αποτίμηση, ΔΕΕ 2014, 291

Αυγητίδης Δημήτριος Εξυγίανση Επιχειρήσεων, 2011

Αυγητίδης Δημήτριος «Η θέση του εγγυητή στις εξυγιαντικές διαδικασίες του ΠτΚ», ΧΡΙΑ 2014, 249

Αυγητίδης Δημήτριος Η έδρα της μητρικής εταιρείας ως κέντρο κυρίων συμφερόντων της θυγατρικής της στο πλαίσιο διασυννοριακής διαδικασίας αφερεγγυότητας, ΔΕΕ 2017, 1001

Βαλτούδης Αναστάσιος Αδικαιολόγητος πλουτισμός στις τριμερείς σχέσεις, ιδίως του τραπεζικού δικαίου, 2018

Βέλλας Πέτρος Δάνειο μειωμένης εξασφάλισης (subordinated loan), ΕφΑΔΠολΔ 2018, 695

Βερβεσός Νικόλαος Ζητήματα Εταιρικού Δικαίου στους Διεθνείς Ομίλους Επιχειρήσεων, σε Πρακτικά 26^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων, με θέμα «Οι όμιλοι επιχειρήσεων», 2017, σ. 289-342

Γέροντας Α./Λύτρας Σ./Παυλόπουλος Π./Σιούτη Γ./Φλογαΐτης Σ. Διοικητικό Δίκαιο, 4^η έκδοση, 2018

Γέσιου-Φαλσή Πελαγία Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης, τ. Ι, Γενικό Μέρος, β' έκδοση, 2017

Γέσιου-Φαλσή Πελαγία Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης, τ. ΙΙ. Ειδικό Μέρος Ια, γ' έκδοση, 2018

Γέσιου-Φαλσή Πελαγία Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης, τ. ΙΙ. Ειδικό Μέρος Ιιβ, β' έκδοση, 2018

Γεωργιάδη Απόστολος Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 4η έκδοση, 2012

Γεωργιάδης Απόστολος Η υποχρέωση πίστης της τράπεζας κατά την πιστοδότηση επιχειρήσεων που βρίσκονται σε κρίση, Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού και Έρευνας, 2016, τ. Ι., σ. 91-116

Γεωργιάδης Απόστολος Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, β' έκδοση, 2015

Γεωργιάδης Απόστολος Ενοχικό Δίκαιο, τ. ΙΙ Ειδικός Μέρος, 2007

Γεωργιάδης Σταύρος Η σύμβαση διοίκησης και διαχείρισης επιχείρησης (management agreement) ΧρΙΔ, Γ 2003, 603

Γεωργίου Κυριάκος Ασφαλιστικά Μέτρα, τόμ. 1, 2015

Γιοβαννόπουλος Ρήγας Παράκαμψη της διαφωνίας οφειλέτη, πιστωτών και μετόχων (hold-out) κατά την αίτηση και την εκπλήρωση όρων της συμφωνίας σε Πρακτικά του 27^{ου} Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων με θέμα «Οι πρόσφατες εξελίξεις του Πτωχευτικού Δικαίου» (Καρπενήσι, 20-22 Οκτωβρίου 2017), 2018 σ. 281-314

Γκόρτσος Χρήστος Πρόληψη και διαχείριση «τραπεζικών κρίσεων φερεγγυότητας», σύμφωνα με το ευρωπαϊκό και το ελληνικό δημόσιο τραπεζικό δίκαιο: μια συνοπτική θεώρηση, ΔΕΕ 2015, 577

Δεληκωστόπουλος Ιωάννης Η προσωρινή διαταγή κατά τον ΚΠολΔ, 2019

Δούβλης Βασίλης Ελληνική Χρηματοπιστωτική Κρίση-Αίτια, Θεσμικές Παρεμβάσεις, Ανακεφαλαιοποιήσεις, Επιπτώσεις και Προοπτικές, ΔΕΕ 2017, 593

Ευθυμίου Χρήστος Η απαγόρευση διάθεσης στον ΚΠολΔ, 2018

Ζευγώλης Νικόλαος Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου, 2015

Ζευγώλης Νικόλαος Εγγυήσεις Ελληνικού Δημοσίου: ΠτωχΔ versus Αστικό Δίκαιο; ΝοΒ 2014, 1292

Θωμά Μαρία Το καθεστώς χορήγησης προσωρινής διαταγής στο πλαίσιο των προληπτικών μέτρων της διαδικασίας εξυγίανσης σύμφωνα με τα άρθρα 99 και 103ΠτωχΚ, ΕλλΔνη 2014, 39

Καραμανάκου Ελένη Νομικά ζητήματα από την εξαγορά της επιχείρησης από τη διοίκησή της (Management Buy-out), 2007

Καλαβρός Κωνσταντίνος Πολιτική Δικονομία, 4^η έκδοση, 2016

Κινητή Έφη Ο νέος Κανονισμός 848/2015 για τις διασυννοριακές διαδικασίες αφερεγγυότητας, ΔΕΕ 2016, 1344

Κλαμαρής Ν./Κουσούλης Σ./Πανταζόπουλος Σ. Πολιτική Δικονομία, 3^η έκδοση, 2016

Κόντης Γεώργιος Ζητήματα προσωρινής δικαστικής προστασίας στις υποθέσεις του νόμου 3869/2010 για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, σε Τιμητικό Τόμο Νικολάου Κλαμαρή, 2016, σ. 307-332

Κόντης Γεώργιος Τα ασφαλιστικά μέτρα ως ρυθμιστικά μέτρα της εκτέλεσης, Εισήγηση στο 43^ο Συνέδριο ΕΕΔ, με θέμα «Ζητήματα Αναγκαστικής Εκτέλεσης», 2018, σ. 261-322

Κουλορίδας Αθανάσιος «Το δικαίωμα της μειοψηφίας του άρθρου 49β του ΚΝ 2190/1920 για εξαγορά των μετοχών της από τον πλειοψηφούντα μέτοχο στις εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά εταιρίες», ΔΕΕ 2008, 565

Κοτσίρης Λάμπρος Η διαδικασία συνδιαλλαγής κατά τον ΠτΚ, 2011

Κοτσίρης Λάμπρος Πτωχευτικό Δίκαιο, 10^η έκδοση, 2017

Κοτσίρης Λάμπρος Απαιτήσεις από χρηματοδοτική μίσθωση και η μεταχείρισή τους στις πλειοψηφίες επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού και Έρευνας, 2016, τ. Ι, σ. 417-426

Κοτσίρης Λάμπρος, Κοτσίρη Ευαγγελίνα «Ο Πρότυπος Νόμος UNCITRAL MODEL LAW για τις διασυνοριακές πτωχεύσεις-Η δικαστική προοπτική για ενιαία ερμηνευτική του προσέγγιση», ΔΕΕ 2012, σ. 532 επ.

Κοτσίρης Λάμπρος, Χατζηνικολάου-Αγγελίδου Ράνια Δίκαιο Εξυγίανσης και Εκκαθάρισης Προβληματικών Επιχειρήσεων, γ' Έκδοση, 2006

Κοτσίρης Λάμπρος «Εξυγίανση πιστωτικού ιδρύματος» Αύξηση κεφαλαίου, συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και εντολή μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων σε Τιμητικό Τόμο Νικολάου Κλαμαρή, 2016, σ. 333-344

Κράνης Δημήτριος Προσωρινή Διαταγή, Ανάκληση και Μετενέργεια των Ασφαλιστικών Μέτρων, 2013

Κράνης Δημήτριος Λειτουργικές δομές των ασφαλιστικών μέτρων, Περιοδικό Δίκη, Ιούνιος-Ιούλιος 2003, <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=1479&mnu=&id=17114>

Κρητικός Αθανάσιος Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων και άλλες διατάξεις (Ν. 4469/2017), 2018

Κρητικός Αθανάσιος Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 4^η έκδοση, 2016

Λαδάς Δημήτριος Στοιχειοθέτηση της μεταβίβασης σε περίπτωση απόσχισης τμήματος της επιχείρησης με σύσταση νέα εταιρείας υπό το πρίσμα της απόφασης του ΔΕΕ της 13^{ης}.6.2019 στην υπόθεση C-664/2017 (Ελληνικά Ναυπηγεία) ΔΕΕ 2019, 672

Λέκκας Γεώργιος Συμφωνίες παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας επί χρηματοπιστωτικών μέσων και επί πιστωτικών απαιτήσεων και καλή πίστη Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα

Γεωργακόπουλου, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού και Έρευνας, 2016, τ. Ι., σ. 451-468

Λεοντής Νικόλαος Εκούσια Δικαιοδοσία, 2018

Λιακόπουλος Αθανάσιος Εγγυητική επιστολή με ρήτρα πληρωμής σε πρώτη ζήτηση και κατάχρηση δικαιώματος ΝοΒ 1987, 283

Λιναρίτης Ιωάννης Τίτλοι κτήσεις Μετοχών (Warrants) Εταιρικοί και Καλυμμένοι, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018

Μάζης Παναγιώτης Και πάλι το ζήτημα των ασφαλειών τρίτων για οφειλές που ρυθμίζονται με προπρωχευτική συμφωνίας εξυγίανσης ΔΕΕ 2017, 40

Μάζης Παναγιώτης Τύχη ασφαλειών τρίτων για οφειλές που ρυθμίζονται με προπρωχευτική συμφωνία εξυγίανσης, συναπτόμενη μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών του ΔΕΕ 2016, 1359

Μάζης Παναγιώτης Σύμβαση εξυγίανσης επιχείρησης κατά το άρθρο 44 Ν 1892/90. Υπολογιζόμενες απαιτήσεις και επιρροή μεταγενέστερης δικαστικής αναγνώρισης άλλων χρεών ΔΕΕ 1995, 713

Μάζης Παναγιώτης Συμφωνία εξυγίανσης μεταξύ Δημοσίου και επιχείρησης και επικύρωσή της από το δικαστήριο ΕπισκΕΔ 2013, 25

Μάζης Π./Ορφανίδης Γ./Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη Ευδ. Ερμηνεία του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, άρθρα 904-1054, Αναγκαστική Εκτέλεση, 2^η έκδοση, 2021

Μιχαλόπουλος Γεώργιος Τρεις εκδοχές ανάπλασης των διαδικασιών αφερεγγυότητας και τέσσερις προτάσεις αναθεώρησης ρυθμίσεων του Πρωχευτικού Κώδικα, ΔΕΕ 2016, 1161

Μιχαλόπουλος Γεώργιος Διασυνοριακές Κοινοτικές Πρωχεύσεις, 2007

Μιχαλόπουλος Γεώργιος Η νέα πρωχευτική νομοθεσία, 4^η έκδοση, 2017

Μιχαλόπουλος Γεώργιος Η προστασία του αποκτώντος τρίτου μετά την έναρξη διασυνοριακής διαδικασίας αφερεγγυότητας σύμφωνα με τον Κανονισμό 1346/2000, Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού και Έρευνας, 2016, τ. Ι, σ. 589-606

Μουσταΐρα Ελίνα Ν., «Οι εργασίες της UNCITRAL σχετικά με τις διαδικασίες αφερεγγυότητας», Τιμητικός Τόμος Κοτσίρη Λάμπρου, σ. 719-742, 2004

Μπέης Κώστας Εισαγωγή εις την δικονομικήν σκέψιν (1-105), <http://www.kostasbeys.gr>

Μπέης Κώστας Μαθήματα Πολιτικής Δικονομίας – Αναγκαστική Εκτέλεση, <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=2&mid=1096&mnu=1&id=21168>

Μπεχρή-Κεχαγιόγλου Γεωργία Η ενδοπρωχευτική διαδικασία αναδιοργάνωσης και το μέλλον της, Πρακτικά του 23ου Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων με θέμα «Η αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας» (Αλεξανδρούπολη, 1-3 Νοεμβρίου 2013), 2014, σ. 267-282

Μπεχρή-Κεχαγιόγλου Γεωργία «Η αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας των ομίλων εταιρειών από την πρόταση τροποποίησης του Καν. (ΕΚ) 1346/2000», ΔΕΕ 2013, σ. 929

Μούργελας Ιωάννης Ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης επιχειρηματικών οφειλών – Ν 4469/2017 σε Πρακτικά του 27^{ου} Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων με θέμα «Οι πρόσφατες εξελίξεις του Πρωχευτικού Δικαίου» (Καρπενήσι, 20-22 Οκτωβρίου 2017), 2018 σ. 315-328

Νίκας Νικόλαος Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, τ. Ι, Γενικό Μέρος, 2017

Νίκας Νικόλαος Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως, τ. ΙΙ, Ειδικό μέρος, β' έκδοση, 2018

Νίκας Νικόλαος Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, 3^η έκδοση, 2018

Νικολόπουλος Γεώργιος Χ. Η ανάκληση των αποφάσεων των ασφαλιστικών μέτρων, 3^η έκδοση, 2014

Ξενογιάννης Νίκος Σκέψεις για το ειδικό καθεστώς των συμφωνιών παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας (Ν 3301/2004) στις διαδικασίες αφερεγγυότητας (πτώχευση, διαδικασία εξυγίανσης και αναγκαστική διαχείριση), ΔΕΕ 2019, 339

Οικονόμου Αργύρης Προφύλαξη από την αφερεγγυότητα, διαχείριση κινδύνων και εταιρική διακυβέρνηση σε Πρακτικά του 23ου Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων με θέμα «Η αντιμετώπιση της αφερεγγυότητας» (Αλεξανδρούπολη, 1-3 Νοεμβρίου 2013), 2014, σ. 57-92

Ορφανίδης Γεώργιος «Ασφαλιστικά Μέτρα», 19^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου (23-25 Οκτωβρίου 2009) με θέμα «Το Εμπορικό Δίκαιο και η Οικονομική Κρίση», 2010, σ. 75-94

Ορφανίδης Γεώργιος, Εκούσια Δικαιοδοσία, Φυλλάδιο 1, Σχολή Δικαστών, 2020

Ορφανίδης Γεώργιος, Η προστασία του μισθού – Η δικονομική διάσταση, σε Τιμητικό Τόμο Δημητρίου Α. Τραυλού-Τζανετάτου, 2021, σ. 1001-1024

Ορφανίδης Γεώργιος, Εισήγηση με τίτλο «Οι προϋποθέσεις για την επιβολή της κατασχέσεως εις χείρας τρίτου», στο 41^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ενώσεως Ελλήνων Δικονομολόγων (2016), στον τόμο των Πρακτικών, 2017, σ. 25-96

Ορφανίδης Γεώργιος Εξουσία διαθέσεως και υποβολή αιτήσεως για θέση επιχειρήσεως σε εκκαθάριση κατ' άρ. 46 και 46^α Ν. 1892/1990, ΕΕμπΔ 2007 24επ., καθώς και σε τιμητικό τόμο Γέσιου-Φαλτσή, 2007, σ. 999-1031

Ορφανίδης Γεώργιος Η αναστολή εκτελέσεως για ικανοποίηση χρηματικών απαιτήσεων μετά το ν. 4335/2015, ΕΠολΔ, 2017

Ορφανίδης Γεώργιος Η επίδραση του εξώδικου συμβιβασμού στην εκκρεμή δίκη, σε Τιμητικό Τόμο Νικολάου Θ. Νίκα, 2018

Ορφανίδης Γεώργιος Η προσωρινή διαταγή κατ' άρθρον 691 παρ. 2 ΚΠολΔ (με αφορμή την υπ' αριθμόν 55/2010 απόφαση του Αρείου Πάγου ΕΠολΔ 2011, 155

Ορφανίδης Γεώργιος Κατάχρηση δικαιώματος ως λόγος ανακοπής του τρίτου κατ' άρθρο 936ΚΠολΔ, ΕΠολΔ, 2018

Ορφανίδης Γεώργιος Οι προθεσμίες ενδίκων μέσων κατά τον ΚΠολΔ, 2009

Ορφανίδης Γεώργιος «Συγκρούσεις συμφερόντων δανειστών στην αναγκαστική εκτέλεση», 2004

Ορφανίδης Γεώργιος Το ένδικο μέσο της αναιρέσεως στο επίκεντρο της μεταρρυθμιστικής κινήσεως, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Νικόλαο Κ. Κλαμαρή, 2016

Ορφανίδου Μαρία Ειδικά ζητήματα του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών του Ν. 4469/2017 σε Πρακτικά του 27^{ου} Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικών με θέμα «Οι πρόσφατες εξελίξεις του Πτωχευτικού Δικαίου» (Καρπενήσι, 20-22 Οκτωβρίου 2017), 2018 σ. 391-418

Παϊζής Αθανάσιος «Η “πιθανότητα αφερεγγυότητας” ως προϋπόθεση υπαγωγής στη διαδικασία εξυγίανσης-Μια πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση», ΔΕΕ 2016, 8

Παναγόπουλος Κωνσταντίνος Ζητήματα ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου από την κατάσχεση απαιτήσεων στα χέρια τρίτου σε Τιμητικό Τόμο Νικολάου Κλαμαρή, 2016, σ. 779-790

Πανίτσας Γεώργιος και Γεροντίδης Ισαάκ Ο εξωδικαστικός Μηχανισμός του ν. 4469/2017, Ρύθμιση Οφειλών Επιχειρήσεων (Επιμέλεια: Δημήτριος Ν. Λαδάς), 2018

Πανταζής Νικόλαος, Κώδικας Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ – ΝΔ 356/1974), 2018

Πανταζόπουλος Στέφανος-Σπυρίδων, Αναγκαστική Εκτέλεση, Β' έκδοση, 2022

Παπαδημόπουλος Ιωάννης Η πιθανολόγηση της βιωσιμότητας μη κερδοφόρας επιχείρησης στο πλαίσιο της προπτωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης, ΔΕΕ 2018, 981

Παπαδόπουλος Δημήτριος Βιωσιμότητα υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, Επιχείρηση 2017, 238

Παπαδόπουλος Δημήτριος Ο καθοριστικός ρόλος του Επιχειρηματικού Σχεδίου στην επιτυχή έκβαση της εταιρικής και χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης (διαδικασία εξυγίανσης) στο πλαίσιο της ελληνικής πραγματικότητας, Επιχείρηση 2013, 1016

Περάκης Ευάγγελος Πτωχευτικό Δίκαιο, 3^η έκδοση, 2017

Περάκης Ευάγγελος Το νέο δίκαιο της ανώνυμης εταιρείας, 5^η έκδοση, 2018

Πέτσος Θάνος Στρατηγικές διάσωσης επιχειρήσεων σε κρίση, Επιχείρηση 2018, 234

Πιμπλής Νίκος «Η χρηματοδότηση της αφερέγγυας επιχείρησης γενικά και το πρόβλημα των επιχειρήσεων με μετοχές εισηγμένες στο χρηματιστήριο», 23^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου (1-3 Νοεμβρίου 2013) με θέμα «Η αντιμετώπιση της Αφερεγγυότητας», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σ. 225-234

Πρινωτάκη Μαρία Η συμμετοχή του Δημοσίου στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων, Επιχείρηση 2017, 844

Paulus C./Ποταμίτης Σ./Ρόκας Α./Tirado I. Το Πτωχευτικό Δίκαιο ως ένας από τους βασικούς πυλώνες της οικονομίας της αγοράς-Κριτική επισκόπηση του ελληνικού Πτωχευτικού Δικαίου, ΔΕΕ 2015, 1065

Ράμμος Γ./Κλαμαρής Ν./Ορφανίδης Γ. Εγχειρίδιο Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Β΄ έκδοση, 2015

Ρεντούλης Παντελεήμων Η Σύρροή προνομιούχων και μη προνομιούχων απαιτήσεων στον ΚΠολΔ μετά το ν. 4512/2018, ΕφΑΔΠολΔ 2018, 723

Ρόκας Αλέξανδρος Προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης επιχειρήσεων, 2^η έκδοση, 2014

Ρόκας Αλέξανδρος Έννοια μη θιγομένων από τη συμφωνία εξυγίανσης πιστωτών (γνωμοδότηση), ΔΕΕ 2017, 1302

Ρόκας Αλέξανδρος Οι πρόσφατες τροποποιήσεις στη διαδικασία εξυγίανσης με το Ν. 4336/2015 και η συνάρμοσή τους με τη Σύσταση της Επιτροπής για μια νέα προσέγγιση στην αφερεγγυότητα, Αναμνηστικός Τόμος Λεωνίδα Γεωργακόπουλου, Τράπεζα της Ελλάδος, Κέντρο Πολιτισμού και Έρευνας, 2016, τ. ΙΙ, σ. 739-764

Ρόκας Ιωάννης Γνωμοδότηση με θέμα «Εκουσία διαγραφή από το Χρηματιστήριο Αθηνών», 2006, <https://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/deltia/2-2006/37-46.pdf>

Ρόκας Νικόλαος Στοιχεία Πτωχευτικού Δικαίου, 2^η έκδοση, 1997

Ρόκας Νικόλαος Εμπορικές Εταιρείες, 9^η έκδοση, 2019

Ρόκας Νικόλαος, Μεταρρυθμιστικές τάσεις στο πτωχευτικό δίκαιο ενόψει και της οικονομικής κρίσης, ΕΕμπΔ 2010, 269-270

Σιδέρης Δημήτριος Η ποινική προστασία του μισθού, 2019

Σιδέρης Δημήτριος «Η ποσοτική και ποιοτική υποβάθμιση του προνομιακού χαρακτήρα των εργατικών απαιτήσεων στην αναγκαστική εκτέλεση και στην πτώχευση», Δ.Ε.Ν 2017 (τεύχος 1714), 705 <http://www.den.gr/Files/Downloads/den1714-20170621-091743.pdf>

Σκαλίδη Χάρης Η αναμόρφωση της προπτωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης με το Ν. 4446/2016, ΔΕΕ 2017, σ. 755

Σουλτάτη Κωνσταντίνα, Μπούνα Πέρση «Θεσμικό Πλαίσιο για τις Διασυννοριακές Πτώχευσεις», Ενημερωτικό Δελτίο Πτώχευση & Εξυγίανση, 2014, Αρ. 14, σ. 34-36, Κελεμένης & Συνεργάτες Δικηγορική Εταιρεία

Σπηλιωτόπουλος Επαμεινώνδας Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 15^η έκδοση, 2017

Σπυριδάκης Ιωάννης Εκούσια δικαιοδοσία, 3^η έκδοση, 2019

Σπυριδάκης Ιωάννης Πτωχευτικό Δίκαιο, 2008

Σπυρίδωνος Αλέξανδρος Δημόσιο συμφέρον και λόγοι αποκλεισμού υποψηφίων στις δημόσιες συμβάσεις, ΘΠΔΔ 2017, σ. 537

Σταθόπουλος Μιχαήλ Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, ε' έκδοση, 2018

Σταϊκούρας Παναγιώτης Όμιλοι επιχειρήσεων και δίκαιο της κεφαλαιαγοράς σε Πρακτικά 26^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων, με θέμα «Οι όμιλοι επιχειρήσεων», 2017, σ. 205-254

Σωτηρόπουλος Γεώργιος Δίκαιο Ανώνυμης Εταιρείας, 2020

Σωτηρόπουλος Γεώργιος Νομικά ζητήματα της τραπεζικής χρηματοδότησης των εξαγορών επιχειρήσεων, ΔΕΕ 2001, 256

Τέντες Ι. (επιμέλεια), Καραμέρος Σ./Μπαλογιάννη Ε./Ρεντούλης Π Αναγκαστική Εκτέλεση, 2^η έκδοση, 2019

Τουντόπουλος Βασίλειος Οι όμιλοι επιχειρήσεων ως δικαυκό ζήτημα, σε Πρακτικά 26^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων, με θέμα «Οι όμιλοι επιχειρήσεων», 2017, σ. 3-38

Τριανταφυλλάκης Γεώργιος Εισηγήσεις Εμπορικού Δικαίου, 2^η έκδοση, 2018

Χατζηϊωάννου Βασίλειος Η δίκη της πτώχευσης και των προληπτικών μέτρων της, 2016

Χατζηϊωάννου Βασίλειος Τα προληπτικά μέτρα εξυγίανσης κατά τον Ν 4446/2016, ΕλλΔνη 2018, 25

Χατζημιχαήλ Δημήτριος Διεύρυνση των μέτρων προληπτικών προστασίας υπέρ των εγγυητών (104παρ. 1 β' ΠτΚ) ΔΕΕ 2011, 1220

Χατζηνικολάου-Αγγελίδου Ράνια Η θέση του δανειστή εντός και εκτός πτώχευσης, ΔΕΕ 2011, 261

Χριστοπούλου Χριστίνα Η διαδικασία εξυγίανσης ως διαχρονικός θεσμός του ελληνικού δικαίου, 2016

Χριστοπούλου Χριστίνα Η συμφωνία εξυγίανσης, ΔΕΕ 2012, 1109

Χριστοπούλου-Καραφλού Χριστίνα Η σημερινή φυσιογνωμία της διαδικασίας εξυγίανσης: Η κυριαρχία του pre-pack σε Πρακτικά του 27^{ου} Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικών με θέμα «Οι πρόσφατες εξελίξεις του Πτωχευτικού Δικαίου» (Καρπενήσι, 20-22 Οκτωβρίου 2017), 2018 σ. 211-250

Ψαρουδάκης Γεώργιος Η κατάταξη των πιστωτών στην τραπεζική αφερεγγυότητα σε Τιμητικό Τόμο Νικολάου Θ. Νίκα, 2018, σ. 463-482

Ψαρουδάκης Γ. /Ρόκας Α. /Κουλουριάνος Θ. Εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων (Ν. 4469/2017), 2018

Ψυχολιάνης Σπύρος Πτωχευτικό δίκαιο και δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, η' έκδοση, 2019

Ψυχολιάνης Σπύρος Εγχειρίδιο Τραπεζικού Δικαίου, Β' έκδοση, 2016

Ξενογλώσση

Albanese Rachel, Corrado Dienna Ching US: Chapter 11 σε The Restructuring Review of the Americas 2019, Global Restructuring Review, 15.11.2018

American Bankruptcy Institute (ABI) Commission to Study the Reform of Chapter 11, 2012~2014 Final Report and Recommendations, 2014, www.abiworld.org (Τελική Έκθεση ABI)

Ampaw David, Manson David The New UK Restructuring Plan-The “Super Scheme”, 6.10.2020 <https://www.dlapiper.com/en/uk/insights/publications/2020/10/restructuring-global-insight/restructuring-plan>

Anderson Helen Directors’ Liability for Fraudulent Phoenix Activity – A Comparison of the Australian and United Kingdom Approaches, Journal of Corporate Law Studies, 2014 (14), 139

Anderson Hamish and Oliver Rebecca Insolvency update: The recast Insolvency Regulation, Banking and Finance Disputes Review Issue 07, 2015, σ. 17

Balatre Juliette άρθρο “Règlement relative aux procédures d’ insolvabilité”, 2015, Net-Iris, (<http://www.net-iris.fr/veille-juridique/actualite/34668/reglement-relatif-aux-procedures-insolvabilite.php>)

Baskerville Simon, Boothman Giles, Galazoula Olga, Hamilton Dan, West Inga An Overview of Administration, 2015, Ashurst LLP, www.ashurst.com (9096997-2.pdf), σ. 3

Bernstein-Burkley, P.C. Background Information for Chapter 11 Committees of Unsecured Creditors, 2015, <https://bernsteinlaw.com>

Besse Antonin et Morelli Nicolas Le prepackaged plan à la française: pour une saine utilisation de sauvegarde, JCPE, 2009, no 25, σ. 1628

Bewick Samantha Changes to the EU Insolvency Regulation, *International Insolvency Review*, Vo. 24, Issue 4, 2015, σ. 172

Blain Peter, Bellin Robert, Jankowski Michael and Mason Katie “United States: Cramdown Interest Rates and Secured Creditors in Chapter 11: The Waters Are Still Muddy”, Reinhart, 2013 (www.mondaq.com)

Bork Reinhard The European Insolvency Regulation and the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency, *Int. Insol. Rev.*, Vol. 26:246-269, 2017

Bork Reinhard Principles of Cross-Border Insolvency Law, 2017

Brown David Unpacking the Pre-Pack, *Insolvency Law Bulletin* July 2009, σ.164-167, U. of Adelaide Law Research Paper No. 2012-25

Buisine Olivier Le prepack-cession : une alternative au plan de cession « classique », *Revue Banque*, 27 mars 2012, no 747

Cosnard Denis Alma Consulting, première société placée en sauvegarde accélérée, 2014, *Le Monde*, 19.9.2014 (www.lemonde.fr)

Cohen Adrian, Ruiz Gabrielle Overview of corporate restructuring and insolvency law and practice in England and Wales, σ. 1-48, σε “Global Insolvency and Bankruptcy Practice for Sustainable Economic Development”, Vol 2, *International Best Practice* (Edited by Hajiri Tarek M. & Cohen Adrian), 2016

Conac Pierre-Henri, Urban-Parleani Isabelle La Loi Macron: une loi Omnibus, σ. 623-624 σε *Réflexions collectives sur la loi Macron (Dossier)*, *Revue des Sociétés* 2015 (623-658)

Curry David S., Schorer Joseph U. The Effects of Business Insolvency on the Duties and Liabilities of Directors and Officers – A Comparative Analysis with Recommendations to Promote Good Decision Making, σ. 168-218, σε “Global Insolvency and Bankruptcy Practice for Sustainable Economic Development”, Vol 2, *International Best Practice* (Edited by Hajiri Tarek M. & Cohen Adrian), 2016

Dammann Reinhard et Podeur Gilles « Sauvegarde financière accélérée : le « prepack » à la française », *Dalloz*, 2010

Dammann Reinhard, Sénéchal Marc Le droit de l’insolvabilité internationale, 2018

De Kervern Bénédicte Information des salariés en cas de cession d’entreprise, σ. 629-630 σε *Réflexions collectives sur la loi Macron (Dossier)*, *Revue des Sociétés* 2015 (623-658)

De Weijs Rolef J. και Wessels Bob Proposed Recommendations for the Reform of Chapter 11 U.S. Bankruptcy Code, University of Amsterdam, Centre for the Study of European Law, Working Paper Nr. 2015-05, σ. 4

Despierre Damien, Epaulard Anne, Zapha Chloé Les procédures collectives de traitement des difficultés financières des entreprises en France, France Stratégie, No 2018-04, (<https://www.strategie.gouv.fr/sites/strategie.gouv.fr/files/atoms/files/fs-dt-2018-4-procedures-collectives-18042018.pdf>)

Deutsch Douglas and Distefano Michael The Mechanisms of §363 Sale, American Bankruptcy Journal, ABI Journal, Vol. XXX, Nr.1, 2011

Douhaire Emmanuel Les aspects pratiques de la conciliation. Le rôle de conciliateur dans les négociations, Rev. Jur. com, 2008, 21

Downer Edward and Morris Howard Άρθρο: How the UK Government's "No Deal Brexit" Planning Impacts Cross-Border Restructuring and Insolvency in the UK, 13.11.2018, Morrison & Foerster LLP (www.mofo.com) https://www.mofo.com/resources/publications/181113-uk-no-deal-planning.html?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=View-Original

Dunne Dennis and Uzzi Gerard Restructuring and insolvency in the United States: overview, Restructuring and Insolvency Global Guide, 2021, Thomson Reuters

Eichel Steven, Brenner Larry Creditor protections in prepackaged bankruptcy cases providing for the sale of assets, Corporate Rescue and Insolvency, 2009, σ. 156-159

Eidenmueller Horst/Van Zwieten Kristin Restructuring the European Business Enterprise: The EU Commission Recommendation on a New Approach to Business Failure and Insolvency, 2015, 16 European Business Organisation Law Review (EBOR), 625 (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2662213)

Erens Brad B. and Hoffmann Timothy W. The Triumph of the Trade Creditor in Chapter 11 Reorganizations, Pratt's Journal Bankruptcy Law, January 2013, σ.3-38

Fabre Edouard La sauvegarde accélérée, le prepack version française », chef d'entreprise, 16 oct. 2014, σ. 75

Farhi Sarah Les procédures collectives après la loi PACTE, Gualino, 2019

Finch Vanessa, Milman David Corporate Insolvency Law, 3rd Edition, 2017

Foy Régis Le régime juridique des attributions gratuites d'actions et des BSPCE, σ. 631-635 σε Réflexions collectives sur la loi Macron (Dossier), Revue des Sociétés 2015 (623-658)

Gerber Perlman Felicia (Editor) Debtor in Possession Financing, Funding a Chapter 11 Case, ABI, 2012

Germain Gregory Bankruptcy Law and Practice, Third Edition, 2018

Goldthorp Alison, Goodman Radford, Wilcher Deborah The UK Corporate Insolvency and Governance Act 2020: A move to a more debtor-friendly restructuring regime? 7/2020

<https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/5ac21a15/the-uk-corporate-insolvency-and-governance-act-2020>

Gottwald Peter Εισήγηση με θέμα “Insolvency proceedings and related claims”, Διεθνές Συνέδριο Δικονομικού Δικαίου, Αθήνα, 11-14 Σεπτεμβρίου 2013

Graham Teresa CBE, Graham Review into pre-pack Administration, Report, UK Government, The Insolvency Service, June 2014, <https://www.gov.uk/government/publications/graham-review-into-pre-pack-administration>

Grelon Bernard La loi de sauvegarde, prise à la lettre : à propos de l’ arrêt Cœur Defense, Revue des Sociétés 2011, σ. 404-415

Grelon Bernard La loi de sauvegarde, révisitée par la loi no 2010-1249 dite de « régulation bancaire et financière » en date du 22 octobre 2010, Revue des Sociétés 2011, σ. 7-23

Harris Christopher and Furnish William Legal Privilege and Related Issues in Insolvency and Restructuring Matters, The Review of Banking & Financial Services, Vol. 30, No. 3, Μάρτιος 2014, σ. 25-36

Howard Christopher, Warner Presley The ATU Restructuring and the Judgement of the English Courts, Sullivan & Cromwell LLP, 2014

Iovu Mirela The effects of Implementing European Commission Recommendation (EC) No. 135/2014 on a New Approach to Business Failure and Insolvency, Central Bank Journal of Law and Finance, Year II, nr. 1, 2015, Central Bank of Romania, σ. 94

James Benedict and Karaindrou Elli Set-off of secured debts: relevance of the Lehman Waterfall Case, Butterworths Journal of International Banking and Financial Law, σ. 228-232, April 2019

Jared Ellias What Drives Bankruptcy Forum Shopping? Evidence from Market Data, 47 J. Legal Stud. 119, 2018

Kastrinou Alexandra, Vullings Stef ‘No Evil is Without Good’: A Comparative Analysis, International Insolvency Review, Vol. 27, Issue 3, σ. 320-339, 2018

Kornberg Alan, McColm Elizabeth USA: Corporate Recovery & Insolvency, 2019

Laplace-Builhé Victor Pre-packs: the rise of a new restructuring model, Comcol, 2017

Latham & Watkins LLP UK Schemes of Arrangement Overview, 2014 (pdf)

Lienhard Andreas and Kettiger Daniel Between Management and the Rule of Law: Results of the Research Project “Basic Research into Court Management in Switzerland”, International Journal for Court Administration, vol. 8, No 2, May 2017 (<https://www.iacajournal.org>)

Lienhard Alain Procédures collectives 2019/2020, 8ème edition, Delmas, 2018

Loan Syndications and Trading Association (LSTA) The Trouble with Unneeded Bankruptcy Reform: The LSTA's Response to the ABI Chapter 11 Commission Report, 2015, www.lsta.org/uploads/DocumentModel/1860/file/Ista-abi-10615-final.pdf

McCormack Gerard Business restructuring law in Europe: making a fresh start, *Journal of Corporate Law Studies*, 2017 Vol. 17, No. 1, 167-202

Mills Andrew, Durban Paul The New Corporate Insolvency and Governance Act 2020: 10 of Your Questions Answered, 7.8.2020 https://www.mjHUDSON.com/newsletter/the-new-corporate-insolvency-and-governance-act-2020-10-of-your-questions-answered-2/?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=LinkedIn-integration

Mintz Douglas S. και Stevens Michael A. So You Want to Sell (or Buy) A Company Under Section 363? Here's How, *BNA's Bankruptcy Law Reporter*, 24 BBLR 1526 Bureau of National Affairs, Inc., 2012

National Conference of Bankruptcy Judges NCBJ Special Committee on Venue: Report on Proposal for Revision of the Venue Statute in Commercial Bankruptcy Cases, 27.11.2018

Omar J. Paul and Gant Jennifer Corporate Rescue in the United Kingdom: Past, Present and Future Reforms, 2016, http://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/27854/1/Pubsub5402_Omar.pdf

Parleani Gilbert L' exercice en société des professions libérales-essentiellement juridiques – dans la loi Macron, σ. 638-645 σε *Réflexions collectives sur la loi Macron (Dossier)*, *Revue des Sociétés* 2015 (623-658)

Paganuzzi Dino, Smith Laura Brexit and EU cross-border insolvency-what comes next?, 16/12/2020 <https://kennedyslaw.com/thought-leadership/article/brexit-and-eu-cross-border-insolvency-what-comes-next/>

Parrish Felton E., Brighton Jo Ann J. & Morgan James E. Chapter 3: Asset Sales Under Section 363 of the Bankruptcy Code, LexisNexis, 2010, www.lexisnexis.com/legalnewsroom/bankruptcy/b/bankruptcy-law-blog/archive/2010/09/10/chapter-3-asset-sales-under-section-363-of-the-bankruptcy-code.aspx

Pérochon Françoise et Bourbouloux Hélène La procédure de sauvegarde et ses variants *Rev. Proc. Coll.* 2014/4, dossier 30, σ. 50

Pilkington Christian, Prater Laura, Janjua Riaz, Docekal Boris, Lees Tim Flip-up Pre-Packs – A new approach to accessing the UK insolvency regime, White and Case LLP, 2014

Poelzig Dörte «Nachrangdarlehen als Kapitalanlage», *Περιοδικό Οικονομίας και Τραπεζικού Δικαίου WM*, 17.5.2014, σ. 917επ.

Rhodes Steven The Baffling Rejection of Venue Reform by the ABI Chapter 11 Reform Commission, *The Wall Street Journal*, 9.2.2015

Roome James, Bannister Tom and Simmonds Emma Restructuring and insolvency in UK (England & Wales): overview, Practical Law Multi-Jurisdictional Guide, 2021 Thomson Reuters

Roussel Galle Philippe Brèves observations sur la cession forcée d' actions d' une entreprise en redressement judiciaire, σ. 636-637 σε Réflexions collectives sur la loi Macron (Dossier), Revue des Sociétés 2015 (623-658)

Roussel Galle Philippe La réforme du droit des entreprises en difficulté par l' ordonnance de 12 mars 2014 : des outils plus performants, une meilleure sécurité juridique et des équilibres renouvelés, Revue des Sociétés 2014, σ. 351-365

Russel Robert, Letson Sarah UK Corporate Insolvency and Governance Act 2020, 15.12.2020 <https://www.dlapiper.com/en/uk/insights/publications/2020/09/uk-corporate-insolvency-governance-bill>

Saintourens Bernard Les réformes touchant au droit des sociétés dans la loi du 6 août 2015 pour la croissance, l' activité et l' égalité des chances économiques, σ. 625-628 σε Réflexions collectives sur la loi Macron (Dossier), Revue des Sociétés 2015 (623-658)

Saint-Alary-Houin Corinne De la procédure de sauvegarde financière accélérée à la procédure de sauvegarde accélérée : de la SFA à la PSA ! Revue des procédures collectives 2014/2, dossier 17, σ. 44

Seider Mitchell A., Goldberg Adam J., Adams Christina Maximising Enterprise Value and Minimizing “Hold up Value”: Reorganization in the United States under Chapter 11 of the US Bankruptcy Code, σ. 79-117 σε “Global Insolvency and Bankruptcy Practice for Sustainable Economic Development”, Vol 2, International Best Practice (Edited by Hajiri Tarek M. & Cohen Adrian), 2016

Skadden, Overview of ABI Commission Report and Recommendation on the Reform of Chapter 11 of the Bankruptcy Code, Skadden, Arps, Slate, Meagher & Flom LLP & Affiliates, 2014, σ. 2-3

http://www.skadden.com/newsletters/Overview_of_ABI_Commission_Report_and_Recommendation_on_the_Reform_of_Chapter_11_of_the_Bankruptcy_Code.pdf

Smedley B., Letson Sarah, UK Corporate Insolvency And Governance Act: Moratorium, 29.9.2020, <https://www.dlapiper.com/en/uk/insights/publications/2020/09/uk-corporate-insolvency-and-governance-bill/>

Smithson Helen Role of Insolvency Practitioners in Restructuring and Bankruptcy in the UK, σ. 49-78, σε “Global Insolvency and Bankruptcy Practice for Sustainable Economic Development”, Vol 2, International Best Practice (Edited by Hajiri Tarek M. & Cohen Adrian), 2016

Sortais Jean-Pierre Entreprise en difficulté. Les mécanismes d' alerte et de conciliation, 2ème édition, LGDJ, 2015

Stephens Eleanor Government proposes legislation to enhance UK insolvency regime, 7 September 2018, <https://blogs.lexisnexis.co.uk>

Talbourdet Paul, Gumpelson Joanna “Restructuring and insolvency in France:overview, De
Pardieu Maffei Brocas, Thomson Reuters, 2021 (<http://uk.practicallaw.com/1-501-6905>)

Turner Karen Lee Prepackaged and Pre-arranged Bnakruptcies, *Business Credit*, Vol. 110, No.
7, July/August 2008, σ. 9

World Bank Doing Business Report 2019

[http://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-
report_web-version.pdf](http://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf)

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Α) Ελληνική

ΤρΕφΑθ 2498/2020 ΔΕΕ 2020, 1297
ΜΠρΗρ 127/2020 με παρατ. Μ. Μαστρομανώλη ΔΕΕ 2020, 709
ΤρΕφΑθ 88/2020 ΔΕΕ 2020, 841
ΑΠ 348/2020 ΔΕΕ 2020, 1174
ΜΕφΒορΑιγ 20/2020 ΔΕΕ 2020, 99
ΑΠ 11/2020 ΔΕΕ 2020, 721
ΑΠ 257/2020 ΔΕΕ 2020, 995
ΑΠ 90/2020 ΔΕΕ 2020, 1176
ΑΠ 67/2020 ΔΕΕ 10/2020, 1180
ΑΠ 69/2020 ΔΕΕ 2020, 1299
ΑΠ 71/2020 ΔΕΕ 2020, 115
ΑΠ 545/2020 ΔΕΕ 2020, 1467
ΤρΕφΘεσ 96/2020 ΔΕΕ 2020, 1172
ΑΠ 1297/2019 ΔΕΕ 2020, 543
ΑΠ 641/2019 ΔΕΕ 2020, 251
ΑΠ 684/2019 ΔΕΕ 2020, 582
ΑΠ 129/2019 ΔΕΕ 2020, 247
ΤρΕφΑθ 3964/2019 ΔΕΕ 2020, 738
ΜΕφΘεσ 46/2019 ΔΕΕ 2020, 718
ΜΕφΑθ 4017/2019 ΔΕΕ 2020, 223
ΠΠρΓρεβ 17/2019 με παρατ. Ι. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 6/2019, 849
ΜΠρΛαμ 9/2019 ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΛαμ 65/2019 ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΚαρδιτσ 4/2019, ΕφΑΔΠολΔ 2019, 319
ΜΠρΛαμ 72/2019 ΔΕΕ 2019, 618
ΜΠρΛαρ 658/2019 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67
ΣτΕ 355/2019 ΔΕΕ 2019, 474
ΠΠρΠειρ 670/2019 <https://www.protodikeio-peir.gr/?p=3002>
ΜΠρΑθ 725/2018 ΔΕΕ 2018, 348
ΕφΑθ 1619/2018 ΔΕΕ 2018, 1043
ΤρΕφΔυτΜακ 9/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2018, 1426
ΜΕφΠειρ 132/2018 ΔΕΕ 2018, 874
ΠΠρΘεσ 1419/2018 με παρατ. Ε.Π. ΔΕΕ 2018, 861
ΕφΑθ 4507/2018 με παρατ. Κιτσάκη, ΕφΑΔΠολΔ 2018, 1312
ΕφΠατρ 220/2018 ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΑθ 620/2018 Αρμ2018, 480
ΜΠρΛαρ 614/2018 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 500/2018 www.areiospagos.gr
ΑΠ 517/2018 www.areiospagos.gr
ΜΠρΠειρ 940/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 154/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΟΛΑΠ 4/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

ΠΠρΑθ 132/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ
ΤρΕφΠειρ 64/2018 ΔΕΕ 2018, 506
ΕφΑθ 1619/2018 ΔΕΕ 2018, 1043
ΜΕφΑθ 5691/2018 ΔΕΕ 2019, 1158
ΜΕφΑθ 5414/2018 ΔΕΕ 2019, 1000
ΑΠ 997/2018 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 944/2018 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1350/2018 με παρατ. Τζάκα Δ. ΔΕΕ 2019, 610
ΜΠρΛαρ 658/2018 με παρατ. Παπαδημόπουλου ΔΕΕ 2019, 67
ΑΠ 232/2018 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 125/2018 ΤΝΠ ΔΣΑ
ΜΠρΘεσ 5018/2017 Αρμ 2017, 814
ΤρΕφΑθ 619/2018 ΔΕΕ 2018, 757
ΜΕφΑθ 2345/2018 ΔΕΕ 2019, 64
ΠΠρΑθ 162/2018 ΔΕΕ 2018, 496
ΣτΕ 2096/2018 ΔΕΕ 2019, 905
ΠΠρΧαλκιδικ 68/2018 ΕφΑΔ2018, 1366
ΜΠρΠατρ 247/2018 ΝΟΜΟΣ
ΜΕφΑθ 1008/2018 2018, 891
ΜΕφΑθ 2560/2018 ΔΕΕ 2018, 1195
ΕφΑθ 4507/2018 ΕφΑΔΠολΔ 2018, 1312
ΜΠρΠειρ 4814/2018 με παρατ. Χατζηγιωάννου ΔΕΕ 2019, 569
ΜΕφΑθ 2897/2018 ΔΕΕ 2018, 1047
ΜΠρΔράμ 53/2017 ΔΕΕ 2017, 907
ΠΠρΓρεβενών 8/2017 με παρατ. Παπαδημόπουλου Ι., ΔΕΕ 2017, 1058
ΠΠρΤρικ 16/2017 ΔΕΕ 2017, 1056
ΤρΕφΛαρ 40/2017 ΔΕΕ 2017, 1338
ΠΠρΘεσ 3414/2017 ΔΕΕ 2017, 1211
ΜΠρΑθ 963/2017 ΔΕΕ 2017, 371
ΜΠρΑθ 2321/2017 ΧρηΔ 2017, 101
ΑΠ 11/2017 με παρατ. Βενιέρη Ι., ΔΕΕ 2017, 1063
ΠΠρΑθ 8/2017 ΕΕμπΔ 2017, 169
ΜΠρΚω 398/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΑθ 3881/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΠΠρΘεσ 12935/2017 Αρμ 2017, 1946
ΑΠ 663/2017 ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΑμαλ 167/2017 ΕλλΔνη 2018, 526
ΜΠρΑθ 5801/2017 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 642/2017 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 294/2017 ΔΕΕ 2017, 1210
ΑΠ 1257/2017 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 607/2017 www.areiospagos.gr
ΜΕφΘεσ 1607/2017 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1367/2017 ΧρΙΔ 2019,13
ΕφΘεσ 2495/2017 ΝΟΜΟΣ

ΜΕφΛαμ 90/2017 ΝΟΜΟΣ
ΠΠρΑθ 888/2017 ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΠειρ 45/2017 ΕλλΔνη 2017, 1506
ΜΠρΑθ 2933/2017 ΔΕΕ 2017, 1066
ΜΕφΘεσ 10/2017 ΔΕΕ 2017, 1477
ΜΕφΛαρ 314/2017 ΔΕΕ 2018, 876
ΑΠ 125/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ
ΑΠ 64/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ
ΑΠ 528/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ
ΕφΠατρ 9/2017 ΕλλΔνη 2017, 499
ΕφΛαρ 40/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ
ΠΠρΑθ 888/2017 ΝΟΜΟΣ
ΕφΘεσ 661/2017 ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΘεσ 12/2017 ΝΟΜΟΣ
ΠΠρΑθ 8/2017 με παρατ. Ρόκα Αλ. ΕΕμπΔ2017, 169
ΑΠ 1962/2017 www.areiospagos.gr
ΜΠρΑθ 2247/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ
ΕφΑθ 1698/2016, ΔΕΕ 2016, 1073
ΠΠρΑθ 239/2016 με παρατ. Μπέτζιου Η., ΔΕΕ 2016, 1255
ΠΠρΔράμας 15/2016, ΧρηΔ 2016, 330
ΠΠρΗρακλ 29/2016 με παρατ. Μπέτζιου Η., ΔΕΕ 2017, 68
ΠΠρΗρακλ 98/2016, ΔΕΕ 2017, 73
ΕφΑθ 2061/2016, ΔΕΕ 2016, 1385
ΜΕφΛαρ 161/2016, ΔΕΕ 2017, 218
ΠΠρΗρακλ 44/2016, ΔΕΕ 2017, 76
ΣτΕ 557/2016, ΔΕΕ 2016, 797
ΠΠρΑθ 185/2016, ΕΕμπΔ 2016, 674
ΜΠρΛαρ 21/2016 ΕλλΔνη 2016, 244
ΤρΕφΑθ 2284/2016 ΕδΑΔΠολΔ 2017, 570
ΕφΑθ 726/2016 ΔΕΕ 2016, 796
ΕιρΑμαρασ 389/2016 ΧρΙΔ 2017, 368
ΤρΕφΠειρ 326/2016 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1309/2016 ΔΕΕ 2017, 99
ΜΠρΘεσ 1417/2016 ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΛαμ 114/2016 ΕφΑΔΠολΔ 2016, 872
ΜΠρΑθ 4244/2016 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 244/2016 ΔΕΕ 2016, 1078
ΜΠρΣυρ 163/2016 Αρμ 2017, 1000
ΜΠρΛαμ 114/2016 ΕφΑΔΠολΔ 2016, 872
ΕιρΑθ 755/2016 ΝΟΜΟΣ
ΤρΕφΑθ 599/2016, ΧρΙΔ 2017, 119
ΑΠ 409/2016 ΝΟΜΟΣ
ΣτΕ 865/2016 ΘΠΔΔ 2016, 259
ΠΠρΠειρ 509/2015 ΔΕΕ 2016, 504
ΕφΛαρ 288/2015, ΔΕΕ 2016, 502

ΜΠρΔραμ 102/2015 με παρατ. Βενιέρη Ι., ΔΕΕ 2016, 198
ΕφΘεσ 2156/2015 με παρατ. Στεφανίδου Δ., ΔΕΕ 2016, 364
ΠΠρΒερ 15/2015, ΔΕΕ 2016, 806
ΕφΠειρ 437/2015, ΔΕΕ 2015, 1123
ΠΠρΑθ 289/2015, ΕΕμπΔ 2015, 689
ΠΠρΚοζ 75/2015, ΔΕΕ 2016, 903
ΕφΑθ 210/2015, ΕΕμπΔ 2015, 405
ΜΠρΑθ 323/2015, ΧρηΔ 2015, 93
ΜΕφΛαρ 13/2015, ΔΕΕ 2016, 362
ΜΠρΠατρ 293/2015, ΔΕΕ 2016, 500
ΕφΛαρ 233/2015, ΔΕΕ 2016, 1072
ΜΕφΠειρ 219/2015, ΔΕΕ 2015, 734
ΕφΛαμ 32/2015, ΔΕΕ 2015, 720
ΕιρΛαμ 423/2015, ΕφΑΔΠολΔ 2016, 767
ΜΠρΠατρ 946/2015, ΕφΑΔΠολΔ 2015, 1167
ΜΠρΑθ 385/2015, ΕφΑΔΠολΔ 2015, 91
ΠΠρΠατρών 244/2015, ΧρηΔ 2015, 281
ΠΠρΑθ 395/2015 ΔΦΝ 2016, 9
ΠΠρΑθ 107/2015 ΕΕμπΔ2015, 409
ΜΠρΛαρ 431/2015 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 667/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΤρΕφΑθ 901/2015 Αρμ 2016, 799
ΜΕφΠειρ 195/2015 ΔΕΕ 2015, 718
ΑΠ 950/2015 www.areiospagos.gr
ΜΠρΠατρ 470/2015 ΕλλΔνη 2016, 568
ΟΛΑΠ 20/2015 www.areiopagos.gr
ΜΕφΠειρ 173/2015 ΔΕΕ 2015, 640
ΜΕφΑθ 492/2015 ΔΕΕ 2016, 59
ΔΕφΑθ 2972/2015 ΝΟΜΟΣ
ΕφΑθ 1985/2015 ΔΕΕ 2015, 867
ΟΛΣτΕ 4315/2015 με παρατ. Ταγαρούλια ΘΠΔΔ 2015, 1134
ΜΠρΑθ 1546/2015 με παρατ. Χατζηϊωάννου ΝοΒ 2016, 576
ΕφΑθ 3376/2014, ΔΕΕ 2014, 969
ΠΠρΘεσ 1833/2014, ΔΕΕ 2014, 830
ΕφΑθ 5920/2014, ΔΕΕ 2014, 1158
ΕφΑθ 3376/2014, ΔΕΕ 2014, 969
ΠΠρΚορ 13/2014, ΕΕμπΔ 2014, 445
ΓνωμΕισΑΠ 1/2014 ΝοΒ 2014, 940
ΕφΑθ 4841/2014, ΧρηΔικ 2015, 136
ΜΠρΑθ 5256/2014 με παρατ. Φιλιώτη ΕΠολΔ 2014, 347
ΜΠρΜεσολ 134/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΕιρΘεσ 1886/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 934/2014 ΧρΙΔ 2014, 732
ΕφΠειρ 438/2014 ΔΕΕ 2014, 959
ΑΠ 1667/2014 www.areiospagos.gr

ΑΠ 1456/2014 ΕφΑΔΠολΔ 2015, 348
ΜΠρΘεσ 8746/2014 ΤΝΠ ΔΣΑ
ΜΠρΡόδ 72/2014 ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 772/2014 www.areiospagos.gr
ΕιρΘεσ 9183/2014 ΤΝΠ ΔΣΑ
ΕφΠειρ 869/2014 ΔΕΕ 2015, 381
ΣτΕ 317/2014 ΧρηΔ 2014, 147
ΠΠρΚαβ 20/2013, ΕπισκΕΔ 2013, 205
ΠΠρΑθ 650/2013, ΕΕμπΔ 2013, 446
ΠΠρΘεσ 2335/2013, ΕπισκΕΔ 2013, 1008
ΠΠρΑλεξ 102/2013, Αρμ 2013, 2125
ΠΠρΘεσ 672/2013, Αρμ 2013, 1496
ΕφΒορΑιγαίου 124/2013 με παρατ. Ρόκα Αλ., ΔΕΕ 2014, 147
ΠΠρΔραμ 12/2013 με παρατηρήσεις Βενιέρη Ι., ΔΕΕ 2014, 1172
ΑΠ 1651/2013, ΔΕΕ 2014, 348
ΕφΠειρ 672/2013, Αρμ2013, 1496
ΠΠρΘεσ 5757/2013, ΕλλΔνη 2013, 518
ΕφΑθ 5740/2013 ΕφΑΔΠολΔ 2013, 796
ΜΠρΑθ 700/2013 ΝοΒ 2013, 1265
ΕφΘεσ 953/2013 ΕλλΔνη 2014, 143
ΑΠ 117/2013 www.areiospagos.gr
ΑΠ 61/2013 www.areiospagos.gr
ΑΠ 1738/2013 ΧρηΔ 2014, 153
ΑΠ 1651/2013 ΔΕΕ 2014, 348
ΕιρΠατρών 25/2013 ΧριΔικ 2013, 134
ΠΠρΑθ 881/2013 με παρατ. Ρόκα Αλ. ΕΕμπΔ 2014, 174
ΠΠρΑθ 539/2012, ΔΕΕ 2012, 1161
ΠΠρΑθ 1288/2012, ΔΕΕ 2012, 1163
ΜΠρΑθ 3187/2012, ΔΕΕ 2012, 1171
ΠΠρΛαρ 47/2012, ΔΕΕ 2012, 1035
ΜΠρΘηβ 319/2012, ΕπολΔ 2013, 83
ΠΠρΘεσ 11680/2012, ΔΕΕ 2012, 782
ΣτΕ 2164/2012, Αρμ 2012, 1320
ΜΠρΘεσ 297/2012 ΕλλΔνη 2014, 210
ΕφΑθ 5907/2012 Επιχείρηση 2013, 576
ΑΠ 14/2002 ΔΕΕ 2012, 1189
ΕφΠειρ 577/2012 ΔΕΕ 2013, 357
ΑΠ 753/2012 ΕΕργΔ 2012, 1707
ΜΠρΠειρ 1084/2011, ΔΕΕ 2011, 572
ΜΠρΘεσ 15240/2011, ΧρΙΔ 2011, σ. 334
ΜΠρΑθ 7006/2011, ΔΕΕ 2012, 346
ΕφΑθ 1077/2011, ΕφΑΔ 2011, 663
ΟΛΑΠ 3/2011 ΕλλΔνη 2011, 682
ΑΠ 280/2011 ΕλλΔνη 2011, 762
ΑΠ 276/2011 ΧρηΔικ 2011, 491

ΜΠρΖακυνθ 147/2011 με παρατ. Ηλιακόπουλου ΕφΑΔΠολΔ 2012, 175
ΜΠρΘεσ 7120/2010, Αρμ2011, 184
ΠΠρΠειρ 2984/2010, ΔΕΕ 2011, 198
ΕφΘεσ4/2010 με παρατ. Κατηφόρη Ν. ΕΠολΔ 2010, 749
ΜΠρΑθ 5845/2010 με παρατ. Κατηφόρη ΕΠολΔ 2011, 234
ΑΠ 761/2010 www.areiospagos.gr
ΑΠ 557/2010 ΕφΑΔΠολΔ 2010, 1117
ΑΠ 495/2010 www.areiospagos.gr
ΑΠ 549/2010 ΝοΒ 2010, 2356
ΟΛΑΠ 1/2009, ΔΕΕ 2009, 371
ΠΠρΑθ 2/2009 με παρατ. Ρούσση Δ., ΧρηΔ 2009, 165
ΜΠρΘεσ 5015/2009, ΕΕμπΔ 2009, 147
ΠΠρΑθ 655/2009, ΔΕΕ 2009, 1355
ΕφΠειρ 670/2009 ΔΕΕ 2010, 64
ΕφΛαμ 46/2009 με παρατ. Μπάρτζια Χ. Αρμ2010, 1000
ΑΠ 31/2009 ΝοΒ 2009, 1674
ΟΛΑΠ 7/2009 ΔΕΕ 2009, 784
ΑΠ 950/2009 ΧρΙΔ 2010, 284
ΟΛΑΠ 17/2009 ΕφΑΔΠΟΛΔ 2009, 983
ΠΠρΑθ 670/2008, ΔΕΕ 2008, 1265
ΕφΑθ 2954/2008 ΕλλΔνη 2009, 566
ΕφΑθ 3859/2008 ΕφΑΔΠολΔ 2010, 40
ΑΠ 697/2008 www.areiospagos.gr
ΑΠ 1842/2008 www.areiospagos.gr
ΟΛΑΠ 14/2007 ΔΕΕ 2007, 932
ΑΠ 1791/2007 ΔΕΕ 2008, 354
ΟΛΑΠ 9/2007 με παρατ. Σιδέρη Αρμ 2008, 100
ΑΠ 1812/2007 ΔΕΕ 2008, 65
ΟΛΑΠ 14/2006 www.areiospagos.gr
ΕφΠατρ 35/2006 ΑχΝομ 2007, 661
ΕφΑθ 2745/2006 ΔΕΕ 2006, 160
ΕφΑθ 6858/2006 ΕλλΔνη 2007, 270
ΑΠ 1306/2006 ΕλλΔνη 2007, 827
ΕφΑθ 2179/2006 ΝοΒ 2008, 2120
ΟΛΑΠ 23/2005 ΔΕΕ 2005, 815
ΕφΠειρ 277/2005 ΔΕΕ 2005, 685
ΑΠ 23/2005 ΔΕΕ 2005, 815
ΑΠ 551/2005 ΕλλΔνη 2007, 460
ΕφΠατρ 455/2004 ΔΕΕ 2005, 303
ΟΛΑΠ 31/2003 www.areiospagos.gr
ΑΠ 1491/2002 ΔΕΕ 2003, σ. 542
ΟΛΑΠ 17/2002 www.areiospagos.gr
ΟΛΑΠ 18/2002 www.areiospagos.gr
ΑΠ 1230/2001 με παρατ. Βαλμαντώνη Κ ΕλλΔνη 2002, 145
ΣτΕ 3144/1994, ΕλλΔνη 1996, 718 επ.

Γνωμοδοτήσεις Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

(<http://www.nsk.gr/web/nsk/anazitisi-gnomodoteseon>)

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 216/2017

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 55/2016

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 326/2014

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 142/2013

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 186/2013

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 358/2013

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 215/2012

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 576/2012

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 439/2010

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 285/2009

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 157/2007

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 395/2007

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 474/2007

Γνωμοδότηση ΝΣΚ 477/2006

B) ΗΠΑ

Ad Hoc Committee of Non-Consenting Creditors v. Peabody Energy (In re Peabody Energy) No. 18-1302, 2019 US App. LEXIS 23824 (8th Cir. 2019)

Vara v. Duro Dyne Nat'l Corp (In re Duro Dyne Nat'l Corp.) Bankruptcy Action No. 18-27963 (MBK) (D.N.J. Sept 30, 2019)

In re Seadrill Limited No. 17-60079 (Bankr. S.D. Tex. Dec 19, 2019)

In re Pacific Drilling S.A. Case No. 17-13193 (MEW) (S.D.N.Y. Oct 1, 2018)

In re Memorial Production Partners LP 581 B.R. 206 (Bankr. S.D. Tex. 2018)

In re Energy Future Holdings Corp. 593 B.R. 217 (Bankr. D. Del. 2018)

In re Climate Control Mechanical Services, Inc. (Case No: 3:15-bk-2248-JAF), Bankruptcy Court Middle District of Florida, Jacksonville Division, 6.3.2018

Dropbox, Inc. V. Thru, Inc. (In re Thru, Inc.) Bankr. Case No. 17-31034-SGJ-11 (N.D. Tex. Oct 19, 2018)

In re MPM Silicones, LLC Nos. 15-1682, 15-1771, 15-1824, 256, 2152498 (App. 2nd Cir. 2017)

In re Reddy Ice Holdings, Inc. No. 12-32349-5GJ-11 (Bankr. N.D. Tex. May 30, 2017)

In re Avaya Inc. 573 B.R. 93 (Bankr. S.D.N.Y. 2017)

Stock Bldg. Supply, Inc. v. Platte River Ins. Co. 336 Ga. App. 113 (Ga. Ct. App. 2016)

Jaffe v. Samsung Electronics Co. Ltd., 135 S.Ct. 66 (2014)

In re Fisker Automotive Holdings, Inc. 510 B.R. 55 (Bankr. D. Del. 2014)

In re Free Lance-Star Publising Co. of Fredericksburg 512 B.R. 798 (Bankr. E.D. Va. 2014)

In re Genco Shipping & Trading Ltd 509 B.R. 455 (Bankr. S.D.N.Y. 2014)

Wells Fargo Bank N.A. v. Texas Grand Prairie Hotel Realty, LLC (In re Texas Grand Prairie Hotel Realty, LLC) 710 F.3d 324, 330 (5th Cir. 2013)

Acceptance Loan Co., Inc. V. S. White Transp., Inc 725 F. 3d 494 (5th Cir. 2013)

Exide Techs v. Energysys Delaware Case No.02-11125 (KJC) (Bankr. D. Del. Jan. 8, 2013)

Lazy Days' R.V. Center, Inc. 724 F. 3d 418 (3rd Cir. 2013)

In re Omega Optical, Inc. 476 B.R. 157 (Bankr. E.D. Pa. 2012)

Radlax Gateway Hotel, LLC v. Amalgamated Bank, 132 S. Ct. 2065 (2012)

In re Greater American Land Resources, Inc. V. Town of Brick 452 B.R. 532 (Bankr. D.N.J. 2011)

Trico Marine Services, Inc. 450 B.R. 474 (Bankr. D. Del. 2011)

In re Nashville Senior Living LLC 426 B.R. 240 (B.A.P. 6th Cir. 2010)

In re Polaroid Corp. 611 F. 3d 438 (8th Cir. 2010)

In re Citadel Broadcasting Corporation No. 09-17442 (BRL), Jointly Administered (Bankr. S.D.N.Y. May 19, 2010)

In re Chrysler 576 F. 3d 108 (2nd Cir. 2009)

In re General Motors Corp., No. 09-50026 (REG), 407 B.R. 463 (Bankr. S.D.N.Y. 2009)

In re Lehman Bros, 293 S.W.3d 349 (Tex. App. 2009)

In re Gulf Coast Oil Corp., Nos. 08-50213, 08-50215, 404 B.R. 407 (Bank. S.D. Tex. 2009)

Clear Channel Outdoor Inc. V. Knupfer (In re PW, LLC) 391 B.R. 25 (B.A.P. 9th Cir. 2008)

In re Malden Mills Indus. Inc., 361 B.R. 1,6 (Bank. D. Mass. 2007)

In re Blue Bird Body Co (Bankr D Nev 2006)

In re Yukos Oil Co, 321 B.R. 396 (Bankr. S.D. Tex. 2005)

Till v. SCS Credit Corp., 541 U.S. 465 (2004)

In the matter of Kmart Corp. 359 F. 3d 866 (7th Cir. 2004)

Bank of America v. 203 N. LaSalle Street P'Ship 526 U.S. 434 (1999)

In re Zenith Electronics Corporation 241 B.R. 92 (Bankr. D. Del. 1999)

In re Arnold & Baker Farms 85 F. 3d 1415 (9th Cir. 1996)

Dewsnup v. Timm 502 U.S. 410 (1992)

Johnson v. Home State Bank, 501 U.S. 78 (1991)

Kane v. Manville 843 F. 2d 636 (2d Cir. 1988)

Norwest Bank Worthington et al. v. Ahlers et ux. No 86-958, 485 U.S. 197 (1988)

Miltenberger v. Logansport, Crawfordsville & Southwestern Railway Company, 106 U.S. 286 (1882)

Γ) Αγγλική

VAA Restructuring Plan [2020] EWHC 2376 (Ch)

Re NN2 Newco Ltd; Re Politus BV [2019] EWHC 1917 (Ch)

Lehman Bros International (Europe) (in administration) No4 [2017] 2 WLR 1497

Christophorus 3 Limited [2014] EWHC 1162 (Ch)

Lehman Brothers International (Europe) & Ors, Re [2014] EWHC 704 (Ch)

Magyar Telekom BV (parent of Invitel) [2013] EWHC 3800 (Ch)

Vietnam Shipbuilding Industry Group, [2013] EWHC 1146 (Comm), [2013] EQHC 2476 (Ch)

Vietnam Shipbuilding Industry Group, [2013] EWHC 1146 (Comm), [2013] EQHC 2476 (Ch)

Magyar Telekom BV (parent of Invitel) [2013] EWHC 3800 (Ch)

Cortefiel SA v. MEP 11 Sarl [2012] EWHC 2998 (Ch)

Primacom Holding GmbH and others v Credit Agricole and others [2012] EWHC 164 (Ch)

Re Rodenstock GmbH [2011] EWHC 1104 (Ch)

Kaupthing Singer and Firedlander Limited (In Administration) [2010] EWHC 316(Ch)
La Seda de Barcelona, [2010] EWHC 1364 (Ch)
La Seda de Barcelona, [2010] EWHC 1364 (Ch)
Halliwells LLP [2010] EWHC 2036 (Ch)
IMO CarWash [2009] EWHC 2114 (Ch)
Re Hellas Telecommunications (Luxembourg) II SCA [2009] EWHC 3199 (Ch)
Kayley Vending L [2009] EWHC 904 (Ch)
Countrywide plc [2009], EWHC 1347 (Ch)
Wind Hellas [2009] EWHC 3199 (Ch)
DKLL Solicitors [2007] EWHC 2067 (Ch)
Transbus International Ltd [2004] EWHC 932 (Ch)
Hawk Insurance Co Ltd, Re [2001] EWCA Civ 241
T&D Industries Plc [2000] 1 WLR 646
Norman Holding Company Ltd [1991] 1 WLR 10
Morris and Others v. Rayners Enterprises Incorporated and Agrichemicals Ltd [1997] UKHL 44

Δ) Γαλλική

Alma Consulting Trib. com. Nanterre, 19 Septembre 2014
Coeur Defense Arrêt n° 240 du 8 mars 2011 (10-13.988 / 10-13.989 / 10-13.990) - Cour de cassation - Chambre commerciale, financière et économique Bull. civ. IV, n°33
Autodis Trib. com. Évry, 6 avril 2009
Eurotunnel Cour de cassation, Com. 30 juin 2009, no 08-11.922
Thomson/Technicolor Trib. Com Nanterre, 30 nov. 2009, D. 2009, 2929, note Lienhard A.

Ε) Αποφάσεις Δικαστηρίου Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔικΕΕ)

C-799/19 ΝΙ κ.λπ. κατά Sociálna poisťovňa ECLI:EU:C:2020:960, ΔΕΕ 2020, 1353

C-493/18 *UB κατά VA, Tiger SCI, WZ, ως συνδίκου της πτωχέσεως του UB, Banque patrimoine et immobilier SA* με παρατηρήσεις Α. Παϊζη, ΔΕΕ 2020, 548

C-664/17 *Ellinika Nafpigeia AE v Panagiotis Anagnostopoulos and Others* ECLI:EU:C:2019:496

C-17/17 *Grenville Hampshire v The Board of the Pension Protection Fund*, ECLI:EU:C:2018:674

C-126/16 *Federatie Nederlandse Vakvereniging and others v. Smallsteps BV* ΔΕΕ 2017, 909 / ECLI:EU:C:2017:489

C-106/16 *POLBUD - WYKONAWSTWO* με παρατ. Τζάκα, ΔΕΕ 2017,1449 / ECLI:EU:C:2017:804

C-195/15 *SCI Senior Home v. Gemeinde Wedemark and Hannoversche Volksbank eG* με παρατ. Μαστρομανώλη, ΔΕΕ 2017, 229 / ECLI:EU:C:2016:804

C-205/13 *G.T. GmbH κατά H.K.* με παρατ. Μιχαλόπουλου, ΔΕΕ 2015, 384

C-157/13 *Nickel & Goeldner Spedition GmbH v. Kintra UAB* ECLI:EU:C:2014:2145

C-328/12 *Ralph Schmid v. Lilly Hertel* ECLI:EU:C:2014:6

C-85/12 *LBI hf (πρώην Landsbanki Islands hf) v. Kepler Capital Markets SA and Frédéric Giraux* ECLI:EU:C:2013:697

C-461/11 *Ulf Kazimierz Radziejewski v. Kronofogdemyndigheten I Stockholm* ECLI:EU:C:2012:704

C-116/11 *Bank Handlowy w Warszawie SA and PPHU "ADAX"/Ryszard Adamiak v. Christianapol sp. z.o.o.* με παρατ. Μιχαλόπουλου ΔΕΕ 2013, 330 / ECLI:EU:C:2012:739

C-191/10 *Rastelli Davide e C. Snc v. Jean-Charles Hidoux*, ECR 2011 p. I-13209) ECLI:EU:C:2011:838

C-396/09 *Interedil Srl v. Fallimento Interedil Srl, Intesa Gestione Crediti SpA*, ECR 2011 p. I-9915, ECLI:EU:C:2011:671

C-341/04 *Eurofood IFSC*, ECR 2006 p. I-3813, ECLI:EU:C:2006:281